Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka

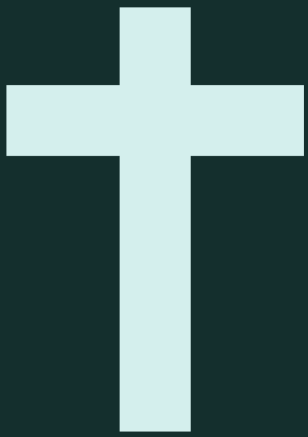

New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka
New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ninzo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
Printed book ISBN 9789789156047

The New Testament

in Ninzo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d46fed5f-6317-5355-ab77-aef8925db2e6

Contents

Matiyu 1
Marrku 56
Luka 90
Yohana 145
Indu 185
Roma 235
1 Korrintiya 260
2 Korrintiya 281
Galatiya 295
Afisa 304
Filipiya 313
Kolosiya 320
1 Tesalonika 326
2 Tesalonika 331
1 Timoti 334
2 Timoti 341
Titu 346
Filemo 349
Ibraniya 351
Yakubu 369
1 Biturr 376
2 Biturr 383
1 Yohana 387
2 Yohana 393
3 Yohana 395
Yahudi 397
Ibwu Tsarr 400

Ure ku wre ku nggo
Matiyu
à charr
Ure ku mẹmẹ

A si Matiyu, nggo isa ima yi i si di *'Ini i Ātiko,'* uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. Matiyu à si uni kpa inklo imimi nggo anishirr a karr ma, na à ka undu umaku du na gru ga Yesu. Nu ungbamvu ku Marrku tuku uku Luka ku, a yo ma di, Levi.

Na asese ka kuchi ka Abachi à da zu na angu ka abi kpa are ba ukyekye du ba a da zu du uwa à taka tu Kristi (Mezaya), *'Uni kpa ttungo wa,'* nggo à taka nga ni hru ittu ihẹhẹ. Matiyu à charr ku aba ako ambarr, ani Yahuda ngga Ure ku wre unggo ku. À charr wre ku bu tsarr ba di Yesu anu Nazareti, uwa yo à si Kristi, Uni kpa ttungo wa. Na bu tsarr ba nggo ittu i unkplassu yi i se nggo. Matiyu à ssu tsarr ba zizi mi di Yesu yo à si Kristi, uni hru ittu i unkplassu wa, nggo a charr zu ni itu ima yi na Azhi Akuku ka. Uwa à si ni ima yo, ungbamvu ku Matiyu unggo ku uku yo u zɨ Azhi Ahẹhẹ ka bi na akuku ka. Ungbamvu ku ure kakami di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da di i so nga ni ichi nggo i ka nga ba.

Uwa ti so bre ungbamvu unggo ku, uwa shirr atu ni wo nggo Matiyu a re di Yesu yo à si Kristi, uttu a atuttu, na si Atiko a atitiko ba. Na are angga ka wemi nggo a tsarr di Yesu à si Uvuvurr a Abachi, imba di inta mi i kpa ma meme ni kuttu ni gbyarr ku asa ki Atiko Uni kpa inta ttungo.

Atu re na ankla ka nggo ase

Ifurr i Yesu yi tuku undu umaku *1:1—4:25*
Itsarr ni itu i igbre *5:1—7:29*
Itsarr na aseki tankpami, assurr are tuku are ankpinkpi *8:1—18:35*
Ikuma nu Urushalima tuku igbye utu ikikre yi *19:1—23:39*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga nggo *24:1—25:46*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *26:1—28:20*

Ábáchí ma ba Yesu ba
(Luka 3:23-38)

1 Uwanggo yo a si are ka uga ku Yesu Kristi ka. Yesu à zhi nu uki ku uttu
Doda, u Doda a zhi nu uki ku Ibrayi. Uwanggo yo a si asa a ábáchí ma wa.
2 Ibrayi à si aki a Ishaku.
Ishaku à si aki a Yakubu.
Yakubu à si aki a Yahuda
na amuyirr ba.
3 Yahuda à si aki a Perrezi tuku Zerra,
(Ayirr ambarr wa à si Tama).
Perrezi à si aki a Hezroni.
Hezroni à si aki a Ramu.
4 Ramu à si aki a Aminada.
Aminada à si aki a Nashoni.
Nashoni à si aki a Salimo.
5 Salimo à si aki a Bowazi.
(Ayirr ama wa yo à si Raha).
Bowazi à si aki a Obedi.

(Ayirr ama wa yo à si Rutu.)
Obedi à si aki a Jesi.
6 Jesi à si aki a Doda.
Doda à si aki a Solomo.
(Ayirr ama wa yo à si Basheba,
ayamba a Urriya.)
7 Solomo à si aki a Rehobowa.
Rehobowa à si aki a Abija.
Abija à si aki a Asa.
8 Asa à si aki a Jehoshafa.
Jehoshafa à si aki a Jehorramu.
Jehorramu à si aki a Uziya.
9 Uziya à si aki a Jotamu.
Jotamu à si aki a Ahazi.
Ahazi à si aki a Hezekiya.
10 Hezekiya à si aki a Manase.
Manase à si aki a Amoni*.
Amoni à si aki a Josiya.
11 Josiya à si aki a Jekoniya
na amuyirr ba.
(Na ase ka nggo a vɨ anu
Israila ba igarr yi
na ko nu Babilo.)
12 Nu ugo ku igarr ku nu Babilo:
Jekoniya à si aki a Sheyalitiye.
Sheyalitiye à si aki a Zerrubabe.
13 Zerrubabe à si aki a Abiyudu.
Abiyudu à si aki a Eliyaki.
Eliyaki à si aki a Azorr.
14 Azorr à si aki a Zado.
Zado à si aki a Akimu.
Akimu à si aki a Eliyudu.
15 Eliyudu à si aki a Eliyaza.
Eliyaza à si aki a Matani.
Matani à si aki a Yakubu.
16 Yakubu à si aki a Isuhu.
Isuhu yo à si unuru a Maryamu wa.
Maryamu à si ayirr Yesu wa.
A yo Yesu yo di Kristi.
17 Meme nggo, bazhi ni Ibrayi ku, kuma nu uttu Doda ku à si uka uwurr nu unẹ. Na bazhi nu uttu Doda ku ko nu nggo a vɨ anu Israila ba na kuma nu Babilo a si uka uwurr nu unẹ, na bazhi nu nggo anu Israila ba a kazhi nu Babilo nga ni ingri i Kristi† yi, a si uka uwurr nu unẹ.

Ingri i Yesu yi
(Luka 2:1-7)

---

* **1:10** Amoni: Ni irrirri i Girrki isa yi i ri Emo. † **1:17** Kristi: Kristi tuku Mezaya si inkpi ure iyiyirr ima yo. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à si ni irrirri i ure i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mesiyas.”

18 Ingri i Yesu Kristi inggi i si ma mi: Ayirr a Yesu wa à si Maryamu. A go
ma zu ku ugo numa à ri Isuhu. Nggo Isuhu à nise gri ma nga ni iko ima, aba
a gru kakye Maryamu à se ni ine. À si Izhi i Abachi iyo ì na ukyekye ukuma.
19 Isuhu uruma wa, a si ni ikru isisu i Abachi ni isisurr ima, na kye ì si ta wre
uwa bu ba Maryamu nggarr la na azhi hen, mre na ssu anko du uwa ta kà
ma du, du anishirr si hi hen.
20 Nggo Isuhu à ni so ri amarr akama meme, unitu a Atiko wa à nga na ku
nu uzhila, ni da ku di, “Isuhu, uhanma a Doda, si kru isisu i ba Maryamu
ki uwami hen. Kye, uvuvurr wa nggo à se ni ine ima yi nggo à zhi ni Izhi i
Abachi. Si kà ma du hen. 21 À ta ngri uvuvurr unuru. Nggo a ti ngri uvuvurr
wa, uwa bu yo ma di Yesu. Kye, uwa yo à taka ni kpa anishirr ama ba ttungo
ni ila ure imbarr yi.”
22 Ziza, inkindirr inggi yi i ta si meme, wre ku ure ku u bu kurr meme yo
nggo Atiko à du Abi kpa are ama ba a nga ni da ku zu ni ikuchi yi nggo. 23 “Kye,
uva wanggo nggo à nise hi unuru kye à ta hru ine na ta ngri uvuvurr unuru,
aba ta yo isa ima yi di Imanuwe,” inkpi i isa ima inggi ì si, “Abachi à se ni inta
ba.”
24 Isuhu à kasi ni ina yi nggo, na na inkindirr yi nggo unitu a Atiko wa à da
ku nggo. Na gru ku gri Maryamu na nga ni iko ima ki uwama. 25 Bazhi nu
nggo a di to ikpa yi nga ni ingri i uzuma yi, Isuhu à nise hi ma ki ayamba kye.
Uwa à ni ngri nggo, Isuhu à yo uvuvurr wa di Yesu.

2

Abichirr ba nggo a zhi
na ạnza ambre

1 À ngri Yesu nu Betalami na anga ka Yahudiya, ni ivi yi nggo Hirridu nggo
à su uttu unkpi a atuttu ba na anga akama. Azhibarr anuma nggo aba gru
kakye anishirr nggo a hi inkindirr ni itu i intsintsẹ a gru zhi na anza ambre
mu na nga nu Urushalima, 2 na ni zhi ba di, “A ngri uvuvurr wanggo wa nu
momonggo, nggo a da di a taka ni si uttu a anu Yahuda? Inta i hi intsintsẹ
ima yi zhi na anza ambre mu ni nga nye gbyarr ku asa.”
3 Nggo uttu Hirridu à wo meme, isisurr i vri ma kakami, anishirr ba wemi
nu Urushalima a wo na vri meme. 4 Uttu wa à du ba yo ku ankpinkpye
abikye ba na abitsarr Are ba, na ni zhi ba di, “A da di a taka ngri Kristi wa
nu momonggo?”
5 Aba a da ku di, “Nu Betalami, na anga ka Yahudiya, nâ ta si nggo Mika,
uni kpa are Abachi wa à charr nggo, da di,
6 “ ‘Betalami nggo à si
ni imimi i Yahuda,
nu nggo a kye ùwà
kpachirr mi ni igbu yi na
anga ka Yahuda ka,
ùwà si unkpi mu ni igbu i Yahuda yi.
Nu nggo nu umi umuwa
ku yo a taka gri ankpye ssuzzu,
ankpye uwama yo à taka
gri ittu i anishirr a mungga bu Israila ba.’ ”*
7 Uttu Hirridu à yo anishirr angga ba kakuma, na ku zhi ba sharri na wo
attuttu ka nggo a hi intsintsẹ yi nggo. 8 Na ddu ba di, “Kuma nu Betalami ku

* **2:6** Kye zizo Mika 5:2.

zha uvuvurr wa kye. Nggo imba i ti hi ma imba bu kanga ni da ki ingga, wre ki ingga mi bu kuma ku kuttu gbyarr ku asa."

9 Nggo a wo uttu wa kre, na gru vu anko wa a so kuma nu Betalami na gru
hi intsintsẹ yi nggo aba a so ga yi zhi na anza ambre wa i nggurr huzzu ba. I
so ku ba ichi ku kukri nu unto ku nggo uvuvurr wa à se. 10 Nggo a sa ashishi
ni intsintsẹ yi, na gru so nyarr, na mẹ nyarr kakami. 11 Nggo a mirri ni iko
yi na hi uvuvurr wa na ayirr ama wa, Maryamu, na kuttu na chi ma. Na nu
ma iki iwre, nggo i si i atuttu, nâ ta si ivi inkpu inklo i la nzarrnzarr nggo a
yo yi di izinarriya, na àgà a inkinkurr wa nggo a di hun ingba wre aba yo wa
di farrkinse tuku mârr 12 Abachi à gbye ku anishirr bi zhi na anza ambre ba
utu nu uzhila ni ibittu di a bu si kakuma nu uttu Hirridu ku zizo hen. Aba a
wo meme na ka ga anko anuma mu na kakuma na ako ambarr ka.

Ikru kuma nu Masarr yi

13 Nu ugo ku nggo abichirr ba a kakuma, unitu a Atiko numa à nga ni Isuhu
ku nu uzhila ni da ku di, "Gru, ba uvuvurr wa na ayirr wa ni kru ku sharri nu
Masarr. Kye uttu Hirridu à ta gru zha anko a itsi ma ngu. Ku so nabo ingga
nggo taka da ku uwa azhibarr wa nggo uwa taka gri ma ni kanga."

14 Nggo Isuhu à wo meme na gru ba uvuvurr wa tuku ayirr wa, na ga ibittu
kuma nu Masarr, 15 na ku so nabo yo ka ma ku Hirridu ni ittu. Abachi à na
meme, wre ku anishirr a bu hi di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da yi nggo
ì bu si ure ujiji di, "Ingga yo uzumu wa zhi nu Masarr."

Iba i ingɨ ankparr amumarr

16 Hirridu kye anko a abichirr angga ba nggo a zhi na anza ambre lankarr.
Na gru nu unfu ku zizo, na gru yo abi ta iku ba na da ba di a bu ngɨ ankparr
amumarr aniru ba ase aha kaji nu Betalami tuku igbu i kago yi. Uttu wa na
meme ni itu yi inkindirr yi nggo a wo zhi na abichirr ba ba na azhibarr a
imẹmẹ wa nggo intsintsẹ yi i huzzu. 17 Ina ima ì ta du ure ku Irrimiya uni
kpa are wa ù kurr meme yo nu nggo a charr di,

18 "A wo ukorr nu Rama,
ukorr ku iyi.
A si Rahila nggo à ko yì amarr ma;
aba a ddu ma di a bu ba ttungo, uwa kà iba ttungo yi,
amumarr ngga a kɨ ku."†

Ikanga i anu Isuhu yi zhi nu Masarr

19 Nu ugo ku nggo uttu Hirridu à ttu, unitu a Atiko wa à nga ni da ku Isuhu
zizo nu uzhila uwa à nise nu Masarr 20 di, "Gru, ba uvuvurr wa na ayirr wa
ni kakuma ni Israila. Kye, abangga ba nggo a so di zha anko a ingu ma wa a
kɨ kre ba."

21 Isuhu gru ba uvuvurr wa na ayirr wa na kakuma ni Israila. 22 Nggo Isuhu
wo du uvuvurr a Hirridu wanggo nggo a yo ma du Akelayo, uwa yo à hun ni
imburr i aki yi nu Yahudiya, isisu i ki Isuhu ni kuma nabo. Abachi à re na ku
zizo nu uzhila di a bu kakuma na anga ka Galili mu. 23 Uwa kakuma ku so
ni igbu wanggo nggo a yo ma du Nazareti, meme nggo inkindirr yi nggo abi
kpa are ba a da i bu si ure ujiji di, "A taka yo ma du anu Nazareti."

† **2:18** Kye zizo Irrimiya 31:15.

3

Ibre are i Yohana
uni zzu na amasirr
(Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à gru ku di da ure ku Abachi
na ankpuji a Yahudiya wa 2 di, “Imba kasarr ni ila ure imba yi, kye ittu i
Abachi yi i ki ywhiywhirr!” 3 Uni kpa are wa, nggo a yo ma di Ishaya, à re
ni itu i Yohana iyo da di,
“Undurr numa à so du
hantu na ankpuji di,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na anko wa ki ntto nggo
a taka ni wre ku uzirr!’ ”*
4 Yohana à di surr iki yi nggo a na yi ni infunfu i alakurrmi, na di lo upri
unggakpa na anklampi. Ila ima yi i su ìzì tuku utu ku anisso. 5 Anishirr a di
gru zhi nu Urushalima na nga na ku. Abanu di gru zhi na anga ka Yahudiya
ka namri. Anishirr banu a di zhi ni igbu yi nggo kago inyi nu Joda wa. 6 A
nga ni di bre ila ure imbarr yi, uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda wa.
7 Nggo Yohana à hi anu Farrisi na anu Sadusi shishemi nggo so nga di a bu
ni zzu ba na amasirr, na ddu ba di, “Imba inkirr i andanda ànìwǎ! Unggonggo
da ki imba di imba bu kru iha yi nggo Abachi à ta du yi nga ni imba ba nggo?
8 Imba bu na aseki ka nggo a ta tsarr anishirr di imba i ka isisurr sarr ni ila
ure imba yi. 9 Ida imba yi di Ibrayi nggo à si ábáchí amba, sisi ima nggi i ta
kpa imba ttungo ni iha yi nggo i so nga hen. Abachi à se nu ukyekye ku ka
angbinta angga ka ki ku Ibrayi ahan ma! 10 Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure
ba i ta i si nâ ta si nggo a ka ka iwra inggi sa ni izhizhi inkinkurr ta tse ba.
Meme nggo, unkunkurr ku nggo u si klo inkpinkpo iwre hen, aba a ta tse ku
ta yo, na ta sarr ku tu nu uru.
11 “ Ingga zzu imba na amasirr, wre ku anishirr bu hi di imba i ka ba ttungo
ni ila ure imba yi ba. Uwanggo nggo so nga nu ugo umungga a ta ni zzu imba
ni Izhi i Abachi i Iwre yi tuku uru kye ma. Uwama a mri ingga kakami, nggo
ingga si ma uni vu anggakpaza ama ka gri ku hen. 12 A se nu umumu ku nggo
a taka ni ze ingbingbi iki yi. Na ta vu ingbingbi izizi yi ku surr nu iwurr, na
ta vu intinturr yi surr nu uru ku ri sese ku.”

Yohana à zzu Yesu na amasirr
(Marrku 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Na attuttu akama i Yesu à gru nga zhi na anga ka Galili ka, na ji kuma ni
Yohana ku nu unddu inyi ku Joda ku, di a bu ku zzu ma na amasirr. 14 Yohana
à zha anko wa nggo uwa ta na du ma ka amarr ama ka sarr na kakuma, na
ddu ma di, “Nggo ingga nggo kakuma nu ùwà yo ku du ùwà bu ku zzu ingga,
ùwà kanga ni ingga ku?”
15 Yesu à ddu ma di, “Du yi si meme ziza nggo. Meme yo nggo inta ta na
undu ku nggo Abachi à turr inta di inta bu nga ni na ku nggo.” Yohana kye
na kpanye na zzu ma na amasirr wa.
16 Nggo Yohana à zzu Yesu kre, Yesu ta ko huzzu na amasirr wa, mre
unkplassu ku ù bwu, i Yesu kakye na hi Izhi i Abachi yi i so ji zzu nâ ta si
anddu, ni ji so ku. 17 Ukorr u zhi nu unkplassu ni da di, “Uwanggo yo à su
Uzumu wa nggo ingga i kpanye na ku. Isisurr mungga yi i di nyarr na ku
kakami.”

* **3:3** Kye zizo Ishaya 40:3.

4

Itsarr Yesu kye yi
(Marrku 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Izhi i Abachi yi i gri Yesu kuma na ankpuji nggo Umimi wa à ta ku tsarr
ma kye. 2 Yesu à ku so ki ivi iso inẹ (40) ni ibittu iso inẹ (40), sama ni iri ila, iyo
ki ma kakami. 3 Umimi wa gru nga na ku na ni ddu ma di, “Ùwà ti da du ùwà
su Uvuvurr a Abachi ùwà bu ka angbinta angga ka ki ankpinkpri unfonfo.”
4 Yesu ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku u da di, ‘A si si inkindirr i iri
iyo mre ì ta du anishirr so tsitsirr hen, a si are ka nggo Abachi à da ka, aka yo
à ta du anishirr so tsitsirr.’ ”
5 Nabo yo, Umimi wa à gri Yesu kuma nu Urushalima, Ìgbù ni Wre wa, na
gri ma ku sa na anvinvri a Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, 6 na ddu ma di, “Ùwà
ti du ùwà su Uvuvurr a Abachi, ùwà bu tu ji nu nggo. Ungbamvu ku Abachi
ku mi u da di:
“ ‘Abachi à ta turr abitu ama ba du ba ji nga nu ùwà ku.
Aba ta ni ko ùwà kpa nu ussu na ango ambarr ka,
na si ta kpanye na du ùwà nggurr uza ni angbinta hen.’* ”
7 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku u da zizo di, ‘Si tsarr Atiko
wa nggo si Abachi muwa kye hen.’ ”
8 Nu ugo kuma, ùwà gri Yesu na kuma ni igbre numa, nggo a ta kakami, na
ku so tsarr ma inkpinkpye tuku iwre i ingbingbru yi. 9 Umimi wa à ddu Yesu
di, “Nggo ùwà ti kuttu ni gbyarr ki ingga asa, ingga ta nu ùwà aseki angga ka
namri.”
10 Yesu ddu ma di, “Chi share ni ingga ku, ùwà Isheta! Kye, ungbamvu ku
Abachi ku u da di, ‘Ùwà bu kuttu ni gbyarr ku Atiko asa, uwa yo à si Abachi
amuwa wa na nkpama, ni bu ga uwa yo mre.’ ”
11 Umimi wa kru share na du Yesu na abubo wa. Abitu ba Abachi ba a nga
ni zi ma.

Yesu à na undu umaku imẹmẹ ku nu Galili
(Marrku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Nggo Yesu à wo di uttu Hirridu à du ba vu Yohana ku harr nu uki, na
gru kakuma nu Galili. 13 Na si so nu Nazareti zizo hen, na gru kuma ku so nu
Kapanahu hinga ni inyi nu Galili wa na anga ka nu Zebulu tuku Nafitali. 14 A
na meme, wre ku inkindirr yi nggo uni kpa are a Abachi wa, Ishaya à da i bu
kurr meme yo. Ishaya à da di,
15 “Igbu nu Zebulu tuku
Nafitali,
nu unddu inyi ku, nu
ugugarr ku inyi nu Joda,
nu Galili, igbu a anishirr angga
ba nggo a si si anu Yahuda hen!
16 Anishirr ba nggo a di so ni ibwu
ashishi ambarr ka ta bwu, aba ta kye hi.
Anishirr ba nggo a di so ni ibwu tuku ni iyu i ittu,
abubo wa ta la ba.”†
17 Zhi na azhibarr ama wa Yesu gru di da ba ure ku Abachi ku di, “Imba
kasarr ni ila ure imba yi. Kye ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi!”

* **4:6** Kye zizo Asarr 91:11-12. † **4:16** Kye zizo Ishaya 9:1-2.

Yesu yo abiga ma abi mẹmẹ ba
(Marrku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Nggo Yesu à so zirr ga unddu ku inyi nu Galili wa, na ku hi amuya aha
banu. Uyirr wa à si Sima, nggo à di yo ma di Biturr, uyirr wa à si Andoro. A
si abi vɨ ikikla na so surr azhizhi ka vɨ ikikla ka ni inyi wa. 19 Yesu ddu ba
di, “Imba ga ingga yi, ni di ingga tsarr imba nggo imba ta gri anishirr nga ni
ingga ku nâ ta si nggo imba di vɨ ikikla yi.” 20 Nggo a wo meme na gru ankpa
yirr ga ma, na kà azhizhi ka vɨ ikikla ambarr ka du.
21 Nggo Yesu a so zirr ga inyi wa, na ku hi amuya aha abanu, Yakubu tuku
Yohana, amumarr bu Zabadi aba a rri so nu uddu na aki ambarr wa Zabadi,
na so zɨ azhizhi ambarr ka. Yesu à ddu ba di a bu ga ma. 22 Aba ka uddu ku
du na aki ambarr wa, na ga Yesu ankpa yirr.

Yesu à tsarr, na bre are na du abi lolo a wre
(Luka 6:17-19)

23 Yesu à zirr kago anga ka Galili ka na di tsarr ba na aki ka issubi ka, na
so di bre ba Ure ku wre ku ni itu i ittu i Abachi yi, na du anishirr banu nggo
se ni ivri a wre. 24 Ure umaku u bwa kago anga ka Sirriya ka. Anishirr a gru
vu abi lolo na nkanka na nga na ku. Abanu sa abi la, na abi se na anazhi, na
abi tsɨ ankparr, na abangga ba nggo ukpa ku u ttu ga anga yirr. Yesu du ba a
wre namri. 25 Ima yo du anishirr shishemi a ga ma zhi na anga ka Galili ka
na anga ka Igbu Iwurr yi nggo à yo yi di Dekapoli, na kuma nu Urushalima,
tuku Yahudiya, tuku igbu yi nggo i si nu ugugarr ku inyi nu Joda wa.

5

Ure ku nggo Yesu à bre ba ni igbre wa

1 Na azhibarr numa nggo, Yesu à hi nggo anishirr ba a so nggurr bi, na gru
kuma ni ine i igbre yi, na ku ji so. Abiga ma ba a nga ni so kago ma, 2 uwa gru
so tsarr ba. Uwanggo yo sa are ka nggo à tsarr ba:

Inyarr ijiji
(Luka 6:20-23)

3 “Abangga ba nggo a hi di aba a klonyarr
na agẹ ka Abachi, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!
4 Abangga ba nggo a so ba azhittu, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba isu isisurr!
5 Abangga ba nggo a hru atu ambarr wa nggi, Abachi à yo ba angu azizi,
ingbingbru yi ì ta si ba imbarr!
6 Abangga ba nggo a yo itu di aba ta na inkindirr yi nggo Abachi à zha di a bu
na yi, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba inkindirr yi nggo a zha yi!
7 Abi ki itito na atu a banu, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka ni kye ba na ashishi ka itito!
8 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na ankizhi, Abachi à yo ba angu
azizi.
Anishirr abama a taka hi Abachi!
9 Abi zi anishirr du ba a so zizi, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi à taka ni kye ba ki amarr ma!
10 Abangga ba nggo a ki ba iha nu nggo a so di na inkindirr yi nggo Abachi à
zha, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!”

11 “Anishirr a ti re ndanda na atu amba, na ki imba iha, na bre imu mi na
atu amba, nu nggo imba so ga ingga nggo, meme yo nggo Abachi à yo kimba
angu azizi. 12 A ti na ki imba meme, imba bi mẹ nyarr ni bri nyarr yi, azadi
amba ka a kri mwe nu unkplassu. Kye a na ku abi kpa are ba nggo a ku ki
imba ichi iha yi meme yo.”

Ima tuku ila i uru
(Marrku 9:50; Luka 14:34-35)

13 “Imba yo si nâ ta si ima i ingbingbru yi. Nggo imarr i ima yi ti ka nado,
aba ta na yi kingginggi na di yi ka ni marr zizo? Ima i ma sa nu undu zizo,
aba ta ka yi kahre na cha na aza.”

14 “Imba se nâ ta si azhi wa nggo a la ku anishirr ba kago ni ingbingbru
inggi yi. Ìgbù wa nggo a me ma ni itu yi igbre, ka si ka sharri hen. 15 Unushirr
ka si yo uru ni ingba nu uru na ba ungabu a ttu hen. Iya, a ta ba ma sa nu ssu,
du ma la kago ku anishirr ba ni iko yi we. 16 Na anko ayiyirr ama yo, imba
bu du ina uzizi imba yi la ku anishirr nâ ta si uru ku nggo à ta hi ku we, wre
ba bu gbyarr ku Aki amba nu unkplassu wa asa.”

Itsarr ni itu i Are ka Musa ka

17 “Imba bu si kye di ingga nga nye kà Are ka nggo Musa na abi kpa are ba
a tsarr imba glo hen. Ingga si nga i kà ka glo mu hen. Ingga nga nge du ka su
jiji. 18 Imba bu hi di nu nggo unkplassu ni imimi ta se, inkpi yirr ntsɨ a si ta
tsu yi glo nu umi ku Are ka hen, bazhi ziza kuma ni ikikre i aseki yi. 19 Meme
nggo, undurr wa nggo ti kpa inkpi ure ivintsɨ iyirr chirr, na tsarr abanu du ba
na meme, uwa taka su uvuntsɨ ni Ittu i Abachi yi. Nu ungo numa ku, undurr
wa nggo à ti kru isisu i ure ku Abachi ku, na tsarr abanu mi du ba meme, uwa
taka kpa inkpinkpye nu unkplassu. 20 Ingga nggo ko da ki imba, imba ta si
yo isisurr imba yi ni ga Abachi mri abitsarr na are ba, na anu Farrisi ba, ni
ta si na inkindirr yi nggo Abachi zha di imba bu na yi hen, imba si taka rri ni
ittu i unkplassu yi hen.”

Itsarr ni itu i unfu
(Luka 12:57-59)

21 “Imba wo nggo a bre ku anishirr ni ikuchi yi di, ‘Si ngu unushirr hen.
Undurr wa nggo ti na meme a ta gri ma kuma nu unto ki ibre amu.’ 22 Ziza,
ingga ko da ki imba di, undurr wa nggo ti ki unfu nu uzayirr uniga, aba ta gri
ma kuma ni ibre amu. Undurr wa nggo ti marr uzayirr uniga di à sama nu
undu, aba ta gri ma ko na Akaba anu Yahuda wa, wre ba bu ku bre amu na
ku. Undurr wa nggo ti yo uzayirr uniga di à su urrurru, Abachi ta yo ma nu
uru ku ki iha sese.”

23 “Ni ima yo, ùwà ti gri inkindirr ta ku yo na agbugba a Abachi wa, ni ti ssu
hi di ùwà kpala ku uzumbirr uniga numa, 24 ùwà bu du inkindirr yi nggo ùwà
i gri nga nggo ni kru ka ku ssubi nu uzumbirr uniga wa ku bari, ni kanga ni
to inkindirr yi na agẹ ka Abachi.”

25 “Unushirr ti gri ure nga ni itu muwa na gri ùwà kuma nu unto ki ibre
amu, ùwà zha ni ssubi na ku ni du azhi wa nise nggo imba ta kuma nu unto
ku ibre amu ku. Nggo ùwà ti si na meme hen, uwa ta ba ùwà sa ku uni bre
amu wa na ango, uwa ta kpa ùwà nu abi lo ukpa ba du ba kpa ùwà ku ttu nu
uki. 26 Nabo yo, ùwà ta kri, aba ta se iko muwa yi tsatsarr ku nu ba, ingga ko
da ku ùwà.”

Itsarr ni itu i ikurr ìga

27 “Imba wo nggo a da di, ‘Si zha ayamba a unuma hen.’ 28 Ziza nggo, ingga
ko da ki imba di, undurr wa nggo ti kakye ayamba ni isisurr iha du uwa ka
zha wa ki ayamba ama, uwa kpala. 29 A ti si ingbishi muwa i ungo ri nggi ta
du ùwà kpala, ùwà ttu yi ta yo glo! I ta wre sha ùwà bu sama nu unto numa
nu ukpa muwa ku, nu nggo ùwà ta rri nu uru namri. 30 A ti si ungo ri muwa
nggo u ta du ùwà kpala, ùwà bu ttu ku ta yo glo. I ta wre sha ùwà bu sama nu
unto numa nu ukpa muwa du ku nggo ùwà bu rri nu uru namri.”

Itsarr ni itu i ihan ayamba
(Matiyu 19:9; Marrku 10:11-12; Luka 16:18)

31 “Ni ikuchi yi, imba wo nggo a di da di, ‘Undurr wa nggo à ti du uwa ta
han uwama, uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr.’ 32 Ziza nggo, ingga ko
da ki imba di, unuru ta si vu uwama ni kurr ìga nu unuru numa ku hen, uwa
bu si han ma hen. Uwa ti han ma, ihan ima i ta du ma ku garr unuru numa,
ina ima i si ikpala. U undurr wa nggo ti garr ayamba wa, uwa mi à kpala.”

Itsarr ni itu i ishi azhi

33 “Imba di wo nggo a di da ku anishirr ni ikuchi yi di, ‘Si na ki na angu aha
ni inkindirr yi nggo ùwà da di ùwà ta na ku Abachi hen. Na, nâ ta si nggo ùwà
ka da ni imẹmẹ ba.’ 34 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba bu si di shi azhi
mi mremremu hen. Imba bu si shi azhi nu unkplassu hen. Kye u su unto ki
iso ku Abachi. 35 Ni si shi azhi ni imimi hen. Kye ì su ku unto ku sa aza. Ni
si shi azhi nu Urushalima hen, kye à su ìgbù wanggo nggo Uttu unkpi wa à
so gri ma nggo. 36 Imba bu si shi azhi na atu a imba hen, nggo imba si hi ina
infunfutu iyirr kaki ikikla ka ishishirr hen. 37 Imba ti kpanye ku inkindirr,
imba da di, ‘Yo-o.’ Imba ti kisa, imba da di, ‘Iya.’ Inkindirr yi nggo ti mri
meme izhi nu umimi wa ku.

Itsarr ni itu i ihan unka
(Luka 6:29-30)

38 “Imba wo nu nggo a da na Are ka Musa ka da di, ‘Unushirr ti turr ku ùwà
ishishi iyirr, ùwà turr ku ima iyirr yi meme. Uwa à ti ttu ku ùwà inyirr iyirr,
ùwà ttu iyirr ima yi meme.’ 39 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, unushirr à
ti na ki imba undanda imba bu si di imba ta na ku undanda han hen. Iya,
si na meme hen. Undurr ti nggurr ùwà nu unga uyirr, ùwà bu ka unuma ku
sarr ku. 40 Undurr wa nggo ti gri ùwà na kuma na abubo a bre amu, du uwa
zha ankru muwa avutsa ka umi ka, ùwà ttu ankru muwa ankpi ka abi ka nu
ma kye. 41 Undurr wa nggo à ti sa ùwà unggangga du ùwà bu zirr ga ma ìmîrr
iyirr, ùwà bu ga ma ìmîrr iha. 42 Undurr ti barr ùwà inkindirr numa, ùwà bu
nu ma. Undurr ti zhi ùwà uhla, ùwà bu nu ma.

Kpanye ni uni karr wa ku
(Luka 6:27-28, 32-36)

43 “Imba wo nggo a di da di, ‘Kpanye ni uni girr amuwa ku, ni karr uni karr
ùwà.’ 44 Ingga ko da ki imba di, imba bu kpanye na abangga ba nggo a karr
imba, ni barr ku abangga ba nggo a ki imba iha. 45 Na meme, wre ku imba bu
tsarr atu amba ki amumarr ajiji ba Aki amba nu unkplassu. Uwa yo à di du
azhi wa la, na du ahru à ku ku anishirr andanda ba na azizi ba wemi. 46 Imba
ti kpanye na abangga ba nggo a kpanye ni imba yo ba mre, imba ka kpa azadi
na Abachi ku? Kye abi kpa inklo i imimi yi ba mi a di na meme! 47 Imba ti chi
abangga ba nggo a di kpanye ni imba yo ba mre, imba na sa angginggi hẹhẹ?
Kye di abi ingbingbru ba mi a di na meme yo! 48 Ina uzizi imba yi i bu sama

ni ikikre, nâ ta si nggo uzizi ku Aki amba nu unkplassu wa ù sama ni ikikre nggo.

6

Yesu à tsarr ni itu i izi abi ha

1 “Imba bu na ndindi. Nggo imba ti ta na inkindirr izizi, imba si na na
ashishi ka anishirr, wre ba bu hi imba hen. Imba ti na meme, imba si ta kpa
azadi na Aki amba nu unkplassu wa ku hen.
2 “Nggo imba ti ta nu abi iha inkindirr, imba si vri unddu nâ ta si nggo abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi ba a di na nggo hen. A di vri ingba na aki
ka issubi ka tuku na atsutsu ka igbu, wre ku anishirr a bu hi ba na nu ba
inkpinkpye. Ingga da ki imba ure ujiji, abi na abama a ka kuchi kpa azadi
ambarr ka ba. 3 Nggo ùwà ti zi undurr ni inkindirr, ùwà bu si du undurr
unuma mi hi du ùwà nggo i zi undurr ni inkindirr inggi yi hen. 4 Du izi muwa
yi si sharri. Aki muwa nggo, uwa yo hi inkindirr yi nggo ùwà na sharri. Uwa
yo ta nu ùwà azadi amuwa ka.

Itsarr ni itu yi ibarr
(Luka 11:2-4)

5 “Nggo imba ti barr, imba si na ina i abi na aseki wre ku anishirr a bu hi ba
hen. A di nyarr i gru kri na ashishi ka anishirr na aki ka ibarr ka tuku na atu
anko ka igbu ka na barr hantu, wre ku anishirr bu hi ba. Ingga ko da ki imba
a ka kpa azadi ambarr ka ba. 6 Imba ti ta barr imba bu mirri ko nu umi uki
ni han anko ka ni barr Aki amba wa nggo so sharri. Aki amba wa nggo à so
sharri na so wo imba nggo a ta ni imba azadi amba ka. 7 Uwa ti ta barr uwa
si so bre are ka gigye nâ ta sa abangga ba nggo a si hi Abachi hen, na kye da
Abachi ta wo ibarr imbarr yi nggo ikri kaba. 8 Imba si na ina imbarr yi hen.
Kye imba ti nise bwu angu mi, Aki amba wa à hi inkindirr yi nggo imba ko
zha yi.
9 “Imba ka bi barr ma mi:
“ ‘Aki munta wa nggo se
nu nkplassu,
di inta gri isa muwa yi ndindi,
10 nga ni hru iso munta yi ziza nggo,
du anishirr we a kru isisu imuwa ni ingbingbru yi
nâ ta si nggo a di na nu unkplassu nggo.
11 Ni inta ila iri imunta yi ni ivivi yi.
12 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku abangga ba nggo a di kpala ki inta.
13 Si di inta jaku nu nggo a ti tsarr inta kye hen, ni
kpa inta ttungo na ango ka Umimi wa.’*
14 Imba ti nggurr zhi ku abangga nggo akpa la ki imba, Aki amba wa nggo so
nu unkplassu ta nggurr ila ure imba yi zhi ki imba. 15 Imba ta si nggurr zhi
ku abanu hen, Aki amba wa si ta nggurr ila ure imba yi zhi ki imba hen.

Itsarr ni itu yi ivu angu gri

16 “Nggo imba ti su nu umi ku ivu angu, imba bu si cha ashishi ni kye gbo
nâ ta si nggo abi na aseki ba na abi ba a di na, wre ku anishirr bu hi ba hen.
A di na ukpa umbarr ku ki ttuttu na kye gbo da anishirr bu hi di aba ko vu

* **6:13** Angbamvu ka kuchi anuma ka a charr yo di: Ítṭû nu ukyekye tuku inkpinkpye a si amuwa ase na ase. Du yi si meme yo.

angu gri. Ingga ko da ki imba a ka kpa azadi ambarr ka ba. 17 Nggo ùwà ti vu
angu, ùwà ngla ashishi muwa ka ni varr itu muwa yi, 18 meme nggo, undurr
à si ta hi du ùwà so vu angu hen. Aki amba wa nggo undurr si di hi ma na
ashishi hen, uwa yo à ta hi du ùwà so vu angu na ta nu ùwà azadi amuwa ka.

Izu aseki ka iwre nu unkplassu
(Luka 12:33-34)

19 "Si zu ki itu muwa aseki ka iwre ni ingbingbru inggi yi hen, a ta ri ambu,
ka ri ìzzú, ka abayi ta hlo abubo wa nggarr na vu ka. 20 Meme nggo, ùwà bu
zu aseki ka iwre amuwa ka nu unkplassu nu unto ku nggo i si ta ri ambu, ka
ri ìzzú, ka abayi ta ku hlo nggarr na vu ka hen. 21 Unto ku nggo aseki ka iwre
muwa ka kurr nggo, isisurr imuwa yi ì ta se nabo yo.
22 "Ashishi a si nâ ta si ingba nu uru ku ukpa ku. Ashishi muwa ka ti sa
akyekye, ukpa muwa ku uta la wre. 23 Nggo ashishi muwa ka ti sa amimi, u
ukpa muwa ku we u ta shi ibwu. Ni ima, ila uru yi nggo i so la ku ùwà, ùwà
kye hi i ti si ibwu, ibwu ima i ta si kingginggi?

Iga Abachi tuku aseki ka ingbingbru ka
(Luka 16:13; 12:22-31)

24 "Unushirr uyirr ka si na undu ku atitiko aha hen. À ta karr uyirr wa na
ta kpanye nu unuma wa, na ta kru isisu i uyirr na ta ka uyirr wa. Na anko
ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba itu imuwa ni narrnarr ku undu ku Abachi tuku
izha inklo hen.
25 "Ima yo di ingga i da di, imba bu si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba
ta ri ka imba ta so, ka iki yi nggo imba ta surr ttu ukpa hen. Iso tsitsirr ì si
mri ila hen? Imba kye ukpa umba ku si wre na iki isurr hen? 26 Kye aminche
ba nggo so di bwa kago, a si di ttu ikiri, ka di hwa vu ku surr ni iwurr hen.
Uwa sa Aki amba nu unkplassu wa yo à so di nu ba iri. Imba si mri aminche
ba hen? 27 Imba kye di iri amarr nggi ka turr ase ka iso tsitsirr amba ka chi
kuma ki imba ni ichi?
28 "Angginggi du imba so ri amarr ka iki isurr? Kye igbyarr iki iwre kye yi
nggo i so to ni ijiji na. Isi di na undu inkindirr hen, ni si di warr iki isurr ku
atu ambarr hen. 29 Di ingga da ki imba, Uttu Solomo mi nggo a se na aseki ka
ingbingbru ka namri, à si wre ikye nâ ta si ugbyarr ki inggi yi hen. 30 Abachi
nggo di surr ku agiga ka ankru, agiga angga ka nggo a kri ari, ambre a ka
kparri nu uru. Imba kye à si ta ni imba iki isurr mri meme hen? Iyo isisurr
imba yi na Abachi ku ì si ntsɨmi! 31 Imba bu si gru so ri amarr di, 'Ila imunta yi
i ta zhi nu momonggo hen. Ka inkindirr yi nggo inta ta so, ka ankru ka nggo
inta ta surr?' 32 Abangga ba yo sa aseki ka nggo anishirr ba nggo si hi Abachi
hen, a so di yo isisurr. Aki imba wa nu unkplassu wa à hi di imba so zha aseki
akama. 33 Meme nggo, imba bu yo isisurr ni ittu i Abachi yi tuku inkindirr yi
nggo à da di a bu na yi nggo. Uwa ta ni imba inkpu aseki yi namri. 34 Meme
imba bu si ri amarr ka ambre hen, ambre ta se na amarr ka itu ima. Si ba
ivri i azhibarr anuma gri ku ttu ku anuma hen.

7

Ibre are ni itu unuma
(Luka 6:37-38, 41-42)

1 "Ùwà bu si bre are ni itu i unuma hen, wre ku Abachi abu si bre amu ni
itu muwa meme hen. 2 Nâ ta si nggo ùwà bre amu ni itu i unuma aba a ta bre
ni itu muwa meme. Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu na wa, Abachi
à ta tsarr ki imba na ama yo meme.

3 “Ùwà so kye uvu unkunka ku nggo u rri ku uzumbirr ni ishishi ni
kpamusu nu inkpunkpu unkunkurr yi nggo i kri ku ùwà ni ishishi. 4 Ùwà
sama ni ishisha nggo ùwà ddu uzumbirr di, ‘Di ingga ttu ku ùwà unkunka
ni ishishi,’ nggo inkpunkpu unkunkurr ikurr ku ùwà ni ishishi? 5 Ùwà ni na
aseki ba na abi wre ku anishirr a bu hi, ttu inkpunkpu unkunkurr imuwa yi
glo wre ku ishishi yi i bu hla, bari nittu ku uzumbirr wa unkunka umaku.
6 “Imba si nu amiyo inkindirr yi nggo i si i Abachi hen, nggo à ta kasarr na
ta imba. Si ba inkindirr yi nggo si iwre zu ku anikpama hen, wre ba ta cha yi
na aza na kasarr na nga imba hre.

Barr, zha, ni nggurr anko
(Luka 11:9-13)

7 “Imba ti zhi, aba a ta ni imba. Zha, imba ta hi. Nggurr anko wa, aba a ta
bwu ki imba. 8 Undurr wa nggo à ti zhi, uwa ta kpa; undurr wa nggo à ti zha,
uwa ta hi; undurr wa nggo ti nggurr anko, aba a ta bwu ku.
9 “Nu umi umba akiki, unggonggo ka nu uzuma ingbinta nggo uvuvurr wa
ti zhi ma ila? 10 Ka unggo uvuvurr ka ti barr ùwà ikikla ùwà ta nu ma ìwǎ?
11 Nu ndanda umba ku mi, imba hi ini amumarr amba ba aseki azizi. Nggi
Aki amba wa nggo se nu unkplassu ka na ki ngginggi? À ta nu abangga ba
nggo barr ma inkindirr iwre! 12 Na ku abanu nâ ta si nggo uwa zha da abanu
bi na ku uwa. Uwanggo yo si itsarr yi we na Are ka Musa ka tuku nggo abi
kpa are ba a da.

Anko aha ka
(Luka 13:24)

13 “Rri ga ankonki wa nggo iywirr yi i si montonto. Kye ankonki wa nggo
ta gri anishirr kuma nu uru ama yo su akplankpla na wre izirr. Anishirr
shishemi a so ga wa. 14 Anko a kuma ni iso i asese wa a si iywirr mi, na so
montonto, na vri ni iga. Anishirr ntsɨmi yo a zha wa hi.

Unkunkurr ni inkpinkpo
ima yi
(Luka 6:43-44)

15 “Imba bi si so ba kahre hen, abi kpa are bi imu a se. A di nga ni imba
ba na na chě nâ ta si aminta. Nụ umi umbarr ku aba sa aniche. 16 Imba
hi ba na aseki ka nggo a so na. Ùnkẹ̀ u si di klo ingginggo hen. Ire à si di
klo ibwa hen. 17 Unkunkurr ki iwre u di klo inkpinkpo iwre, unkunkurr ku
nggo u si undanda u di klo inkpinkpo indanda. 18 Unkunkurr ki iwre u si di
klo inkpinkpo ndanda hen, unkunkurr undanda si klo inkpinkpo iwre hen.
19 Unkunkurr ku nggo ta si klo inkpinkpo iwre hen, a ta tse ku ta yo na murr
uru yo na ku, du ku u rri glo. 20 Meme yo, aseki ka nggo abi kpa are bi imu
ba a so na ka, aseki akama yo a ta di imba i hi da a si abi imu.

Ingga si hi uwa hen
(Luka 13:25-27)

21 “A si su undurr wa nggo ti yo ingga di, ‘Atiko, Atiko’ nggo à ta rri ni
ittu i Aki mungga wa nu unkplassu hen. Abangga ba nggo a si anishirr ba
Abachi ba, aba yo si anishirr ba nggo a so di na inkindirr yi nggo Abachi nu
unkplassu zha di a bu na yi. 22 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, abanu taka ddu
ingga di, ‘Atiko, Atiko! Kye inta i bre ku anishirr Ure ku wre ku Abachi ku ni
isa muwa ni han izhi ndanda huzzu ku anishirr ni isa muwa ni na aseki ka
ikagri shishemi’ 23 Ingga ta ddu ba di, ‘Chi ka ki ingga, imba amimi anishirr.
Ingga si hi imba hen!’

Abi me ako aha ba: Ukrizhizhi tuku urrurru
(Luka 6:47-49)

24 “I si meme yo, undurr wa nggo ti wo ure mungga ku ná nà inkindirr
yi nggo ingga tsarr ma, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo a me iko ima yi ni
ingbinta. 25 Nggo ahru wa ku i inyi wa ssu unddunddu u go kakami ni iko
yi, iko yi si jaku hen, nggo a me yi ni ingbinta. 26 Undurr wa nggo a wo ure
mungga ku na si na nâ ta si nggo ingga da hen, a si nâ ta si urrurru unushirr
wa nggo me iko ima yi ni itu i ugbuhun. 27 Nggo ahru wa ku, inyi wa ssu,
unddunddu ku u go kakami ni iko yi, iko yi ji jaku ku ankpu!”

Yesu à tsarr nu ukyekye

28 Nggo Yesu kre ibre ba are ka, anishirr ba a ku ayisurr ni itsarr yi nggo a
so tsarr ba. 29 À tsarr ba nâ ta si uttu mu, na si tsarr nâ ta si abitsarr are bu
Musa ba hen.

8

Yesu du uni lo ishi wa wre
(Marrku 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Nggo Yesu kaji zhi ni igbre wa, akpukpa anishirr a ga ma. 2 Uni lo ishi
numa nga na ku ni kuttu ku na agẹ na da di, “Atiko, ùwà ti kpanye, ùwà bu di
ingga wre.”

3 Yesu à na ungo sa na ku na da di, “Ingga kpanye. Ùwà bu wre!” Nu unto
ku ishi yi i huzzu ku. 4 I Yesu ddu ma di, “Si da ku undurr inkindirr inggi
yi hen. Tsi kuma ku tsarr itu muwa nu unikye wa ku, ni na aseki ka nggo
Musa a da di abangga ba nggo a wre nu ulolo ku ishi a bu di na nggo, wre ku
anishirr a bu hi di ishi i ssuzzu ku nu ukpa.”

Yesu du ugarr a uni ta iku anu Roma wa wre
(Luka 7:1-10)

5 Nggo Yesu mirri nu Kapanahu, ankpye abi ta iku numa nggo so gri
anishirr ukrɨ uyirr, à zirr nga na ku, ni ko barr ma di, 6 “Atiko, ugarr amungga
nggo à kurr ki kurr mu ni iko. À se ni ivri kakami na ka si gɨ ki tsa hen.”

7 Yesu ddu ma di, “Ingga bu nga ni du ma wre?”

8 Ankpye abi ta iku wa ddu Yesu di, “Atiko, ingga klonyarr nggo ùwà
kakuma ni iko mungga, kri ni inggya ni da ure yo mre, ugarr amungga wa ta
wre. 9 Ingga mi ko na undu nu ungo ku unuma nggo sa ankpye ni ingga ku,
ni so gri abi ta iku abanu. Ingga ti ddu unuma di, ‘Kuma!’ uwa kuma. Ingga
ti ddu unuma di, ‘Nga!’ uwa nga. Nggo ingga ti ddu ugarr mungga di, ‘Na
inggi yi!’ uwa na yi.”

10 Nggo Yesu à wo ma na ku ayisurr na kasarr na ddu abangga ba nggo à
ko ga ma di, “Ingga da ki imba, ni Israila mi ingga nise hi uni yo isisurr ma
mi kye. 11 Kye yi, ingga da ki imba, anishirr shishemi taka nga zhi na anza
ambre, abanu ta zhi na anza a ingbahru, na ta nga ni so ni Ibrayi, Ishaku,
tuku Yakubu ku, na ri, na nyarr ni imburr inkpi yi tuku abangga ba nggo si
anishirr ba Abachi ba. 12 Abangga ba nggo aba yo ka si anishirr ba Abachi ba
aba ta sarr turr aba yo surr ni ibwu, nabo yo aba ta ku so yi na ta anyinyirr.”

13 Yesu ddu ankpye abi ta iku wa di, “Kuma ni iko, ugarr muwa à ta wre nu
nggo ùwà kpanye.” Ugarr a ugo wa wre keke nâ ta si nggo Yesu da.

Yesu du anishirr shishemi wre
(Marrku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Nggo Yesu à mirri ni iko i Biturr na hi ayimbarr wa à vri na kurr ko wri
kpakpa nu uki. 15 Na ki ungo sa ku nu ungo, ukpa ku u wre ku, uwa gru na
zzu ba ila.
16 Ni ingbahru ima yi, aba gri ku Yesu abi ku anazhi ndanda shishemi, uwa
du ba wre wemi. 17 Aseki angga ka wemi a si nâ ta su nggo Abachi à da na
angu ka Ishaya uni kpa are wa da di,
“A ba iklonyarr munta yi
nu ulolo munta ku glo.”*

Abangga ba nggo da di aba ta ga Yesu
(Luka 9:57-62)

18 Nggo Yesu hi akpa anishirr wa ni ka ma yo na atsutsu, na da ku abiga
ama ba di a bu cha ko nu ugugarr inyi numa ku. 19 Unitsarr are numa à nga
na ku ni ddu ma di, “Unitsarr, ingga ta ga uwa kuma nu unto ku nggo uwa ti
kuma.”
20 Yesu à ddu ma di, “Anihon a se na ahon, aminche a se ni ako, ingga
Uvuvurr a Unushirr i sama nu unto ku ji kurr ni sa itu.”
21 Unuma nu umi ku abiga ma ba à ddu ma di, “Atiko, di ingga ku zzu aki
mungga nggo bari.”
22 Yesu ddu ma di, “Ga mi, ni du abi kɨ a zzu ambarr bi kɨ.”

Yesu à du unddunddu ù ji kurr
(Marrku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu mirri nu uddu unkpi, abiga ma ba a rri ga ma. 24 Na gru kakye
unddunddu numa gru so go kakami na amasirr wa. Unddunddu ku ù kri
kakami ni ta ankinkirr ka amasirr ka, nu ba uddu ku hlo kasarr ashishi. I
Yesu so kurr ina. 25 Abiga ma ba gru ku si ma di, “Atiko, kpa inta ttungo! Inta
ta gu!”
26 Yesu à ddu ba di, “Imba ki isisu i angginggi meme? Iyo isisurr imba yi ì si
ntsɨmi!” Na gru kri na glo unddunddu ku, amasirr wa a ji kurr, unddunddu
ku tuku ankinkirr ka amasirr ka a ji kurr.
27 Anishirr ba nu uddu ku a kye na ku ayisurr na da di, “Uwanggo à si ibibi
unushirr ita inggi? Unddunddu tuku ankinkirr ka amasirr mi a wo ma!”

Yesu à han anazhi ssuzzu ku anishirr aha
(Marrku 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Nggo Yesu cha amasirr a kri ni inkla yirr wa, na kuma nu unddu inyi
ku, hinga ni igbu nu Gadarra, na ji ga anko wa na anga akama. Anishirr aha
banu abi di tsɨ ankparr agru zhi na abe na nga na ku. Anishirr angga ba a ki
isisu na se na anazhi na atu ambarr wa, na di han anishirr, ni ga anko ama
wa. 29 Nggo a hi Yesu na nggarr iyi di, “Ùwà zha angginggi ni inta ba Uvuvurr
a Abachi. Ùwà nye tsutsarr inta du azhibarr wa nise ma?”
30 Inkirr i anikpama a kri so ri ywhiywhirr mi nabo. 31 Anazhi ba barr Yesu
di, “Ùwà ti ta han inta huzzu, ùwà bu turr inta ku surr ku anikpama angga
ba.”
32 Yesu ddu ba di, “Kuma!” Aba huzzu kru ko ku rri ku anikpama ba.
Anikpama ba a kru ji ni igbre wa ku sarr kusurr ni inyi wa na kɨ nabo. 33 Abi
ho anikpama ba a kru rri kuma nu umi igbu ku, ku bre ba ure kuma ni
inkindirr yi nggo i la na abi ku anazhi ba na anikpama ba. 34 Anishirr abi
igbu ba wemi a gru kuma ni Yesu ku, a ku hi ma nggo, na tsi ku ango di a bu
share na anga ambarr ka.

* **8:17** Kye zizo Ishaya 53:4.

9

Yesu du ugo wa nggo à ttu ga anga ayirr a wre
(Marrku 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yesu ka rri nu uddu ku ni inyi ni kri ni inkla yirr wa na cha kakuma ni
igbu wa nggo à di so. 2 Anishirr banu a ba ugo numa nggo ukpa ku ttu nu
utakpa gri na nga ni Yesu ku. Nggo Yesu à hi iyo isisurr imbarr yi, na ddu
ugo uni lo wa di, “Iziya, vu isisurr, Abachi nggurr ila ure muwa yi zhi.”
3 Abitsarr na are ba re ni ikpa di, “Ugo nggo à ba du uwa si Abachi! Wanggo
à si imarr na Abachi ku!”
4 Yesu hi amarr ambarr ka, na da di, “Angginggi du imba i ri amarr ndanda
ni isisurr imba yi? 5 Watanggo si inkindirr ivitsa, ingga bu da di, ‘A nggurr ila
ure imuwa yi zhi,’ ka ingga bu di, ‘Gru zirr’? 6 Ingga ta tsarr imba di Uvuvurr
a Unushirr à se nu ukyekye ku nggurr ila ure zhi ni ingbingbru inggi yi.” Na
kasarr na ddu uni lo wa di, “Gru, ba abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!”
7 Ugo wa gru na ba abubo a ikurr ama wa na kuma ni iko. 8 Nggo anishirr
ba a hi meme, isisu i ki ba, aba nyarr ku Abachi, nggo à nu anishirr ukyekye
ukuma.

Yesu yo Matiyu
(Marrku 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na ko kuma, na ku hi ugo numa nggo à yo ma
du Matiyu, uwa à so nu uki ku kpa inklo imimi ku, na ddu ma di, “Ga mi.” U
Matiyu à gru ga ma.
10 A sha so ntsɨ, i Yesu na abiga ma ba a kuma ku so ri ila ni ingbahru ni iko
i Matiyu. Abi kpa inklo imimi na abi la ure abanu a se nabo meme. 11 Nggo
anu Farrisi ba a hi meme na zhi abiga ma ba di, “Angginggi du unitsarr amba
wa à so ri na abi la ure tuku abi kpa inklo imimi ba?”
12 Nggo a so wo ba na gru da di, “Abangga ba nggo a si lo hen a si di zha
uni ni ahun hen. Abi lo ngga a di zha uni ni ahun. 13 Imba kuma ku zhi kye,
ure unggo ku ù da di angginggi, nggo a ti da di, ‘Ingga zha di imba bu si abi
ki itito, ni si zha ito aseki inggi hen.’ Ingga si nga nye yo abi sama ni ìlà hen.
Ingga nye yo abi la ure.”

Izhi ni itu i ivu angu gri
(Marrku 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Mre abiga bu Yohana uni zzu na amasirr ba a gru nga ni zhi Yesu di,
“Inta na anu Farrisi ba di vu angu, anggi mu du abiga amuwa ba si di vu
angu meme hen?”
15 I Yesu ddu ba di, “Imba kye i ka wre, ikpikpa i uni garr hẹhẹ a bu so ni
iyo, uni garr wa à ni se na ba? Iya! I ka si wre meme hen! Azhibarr wa so
nga nggo a taka ba uni garr hẹhẹ wa mi wa glo na ba, aba taka vu angu.
16 “A si di ba upri nkru uhẹhẹ awarr sa ku ankru akuku hen. Nggo upri
nkru uhẹhẹ ku ti ngahre glo, i ingahre yi ta kri kakami na ankru kuku ka.
17 Ka undurr ka si ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen.
Uwanggo nggo a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa a ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr
na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu undu zizo. Meme nggo, a ta surr ahi
ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta kurr zizi.”

Uva a ankpye tuku ayamba wa nggo a sa ku Yesu ungo na ankru
(Marrku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Nggo Yesu à ni ko re na ba, ugo numa à si ankpye mu nu uki ku issubi
ku, à gru nga ni kuttu ku Yesu na aza, na da di, “Uva mu nggo ttu ziza, ga mi

ku sa ungo muwa ku na ku du ma à tasi ki ingga.” 19 Yesu na abiga ma ba a
gru ga ma kuma.
20 U ayamba numa nggo a so di ji ayiyi ki ase awurr na aha, à gru ga Yesu
nu ugo, ku vu ku utu ku ankru ku. 21 Ayamba wa da ni isisurr ima di, “Ingga
ti sa ungo na ankru amaka, ingga ta wre.”
22 Yesu kasarr na hi ma, na ddu ma di, “Ayamba, vu isisurr! Iyo isisurr
imuwa nggi i du uwa i wre.” Na ankpu ayirr ayamba wa à wre.
23 I Yesu rri kuma ni iko i ankpye yi. Na ku hi ba a so ba azhittu na nggurr
ungo na angu na so yì kadada. 24 Yesu à ddu ba di, “Huzzu, imba wemi! Uva
wa à si ttu hen, a so kurr si ina mu!” Aba wemi mẹ ma. 25 Nggo anishirr ba a
huzzu ku kri na abi ka, uwa mirri ku vu uva wa nu ungo gi, uwa à tasi. 26 Ure
ukuma u kago na anga akama.

Yesu du aba kreshi aha wre

27 Yesu gru nabo, na ta so kuma, anishirr aha banu aba akreshi a gru so ga
ma, na so du hantu di, “Uvuvurr a Doda, kye inta na ashishi ka itito!”
28 Nggo Yesu mirri ni iko yi, aba kreshi bangga ba a ga ma, uwa à ddu ba
di, “Imba kpanye di ingga i ka du imba wre?”
Aba kpanye di, “Yo-o, Atiko!”
29 I Yesu ki ungo sa ba na ashishi na da di, “Du yi si nâ ta si iyo isisurr imba
yi!” 30 Ashishi ka a bwu ba. I Yesu gba ba utu kakami di, “Si bre ku anishirr
hen!” 31 Aba kà na kuma ku bre kago ku anishirr na anga akama.

Yesu du ugo wa nggo à si di re hen à wre

32 Nggo aba kreshi aha ba a so share, anishirr abanu a gri ku uni ku anazhi
numa nggo à si di re hen. 33 Nu unto ku Yesu han izhi ndanda yi huzzu ku,
uwa gru ko re. Anishirr ba nggo a se nu unto ku a ku ayisurr, na da di, “Inta
nise hi inkindirr numa ma mi kye ni Israila.”
34 Anu Farrisi ba gru ko re di, “Ugo nggo, à su uttu a aninkindirr, aba yo a
nu ma ukyekye ku han izhi ndanda huzzu ku anishirr.”

Itito i ki Yesu na akpukpa anishirr ba

35 I Yesu zirr kago igbu inkpinkpi ni itsitsa yi. Na di tsarr ure ku na aki ka
ibarr ambarr ka na di bre ba Ure ku wre ku ni itu ittu i Abachi yi. Na du
anishirr a wre ni ilolo ni ivri imbarr yi. 36 Nggo Yesu à hi akpukpa anishirr
wa, itito i ki ma na ba, nggo a so kada na sama nu undurr ni zi ba. A zzu nâ ta
si aminta ba nggo a sama na akikye. 37 Na ddu abiga ma di, “Ikiri yi kri kaba
abi hwa ba a si ntsɨmi. 38 Imba barr akikye ni īlá wa ni du ma turr abu undu
du ba ku hwa ikiri yi vu nga ni iko.”

10

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha
(Marrku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Mre i Yesu yo abiga ma awurr na aha ba nggurr bi, na nu ba ukyekye ku
han izhi ndanda huzzu, na du anishirr wre ni ilolo ni ivri imbarr yi we.
2 Uwanggo yo a si asa a abi ko na angu ba. Uni mẹmẹ wa asi Sima (nggo a
yo ma di Biturr) tuku uzayirr wa Andoro; U Yakubu tuku uzayirr wa Yohana,
amumarr bu Zabadi; 3 U Filibu tuku Batolomi; U Toma tuku Matiyu, uni kpa
inklo i imimi wa; U Yakubu uvuvurr a Alifiyo, U Tadawo; 4 U Sima, nggo à se
na amarr ka ako ambarr ka kakami, tuku Judasi Iskariyoti nggo à vu Yesu nu
ba tsi ngu.

Yesu à tu abi ko na angu ama ba
di a bu ku na undu umaku
(Marrku 6:7-13; Luka 9:1-6)

5 Yesu tu awurr na aha angga ba, na gba ba utu di, “Imba bu si rri kuma ni
igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni si rri ni igbu nggi yi nggo anu
Samarriya a so hen. 6 Imba kuma na anu Israila ba nggo a si nâ ta si aminta
ngga a nado. 7 Kuma ku bre ba ure ku Abachi di, ‘Abachi à ka kuchi gri imba
ki Uttu amba ba!’ 8 Ni du abi vri ba a wre, abi kɨ ba tasi, ni du abi lo ishi ba
a wre, ni han anazhi ssuzzu ku anishirr. Ingga ni imba ukyekye ukuma ni
si kpa inkindirr ni imba ba hen, imba mi bu zi abanu ni si kpa inkindirr na
ba hen. 9 Si gri inklo hen. 10 Si gri ambu hen, ka ankru, ka anggakpaza, ka
amfarr a uzirr hen. A ti ta zi imba ni inkindirr, imba si kà hen. Iwre abu
undu ba bu ri ila.
11 “Imba ti rri ni igbu unkpi ka uvutsa, imba zha unushirr uzizi ni kuso ni
iko ima yi ma na azhibarr wa nggo imba ta du igbu wa. 12 Iko yi nggo imba ti
rri, imba chi ba di, ‘Ingga chi imba ni isa i Abachi.’ 13 Abi iko ba ti kpa imba,
isu imba yi i ta so na ba; aba ti kà imba, imba gri isu imba yi ni ka huzzu.
14 Inkla inggi yi nggo ì ta si kpa imba hen, ka a ta si wo imba hen, nggo imba
ti ta huzzu ni iko yi, ka igbu wa, imba ttu ihurr yi na aza amba ka surr ba.
15 Ingga ko da ki imba su ure ujiji mu di, iha yi nggo ì taka ni kuttu anishirr
bu Sodomu tuku Gomorra na azhibarr a ibre amu wa, ì taka su ntsɨmi mri
inggi yi nggo i taka ni kuttu igbu uwama!

Yesu à gba ku abi ko na angu
ama ba utu
(Marrku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 “Imba kye, ingga turr imba huzzu nâ ta sa aminta nu umi ku aniche.
Meme nggo, imba bu zirr ndindi nâ ta sa ànìwǎ ngga, ni na chě sama ni ìlà nâ
ta sa ananddu ngga. 17 Imba bu zirr ndindi, ni bu hi di anishirr ta gri imba
kuma ni into i ibre amu, na ta hlo imba na aki ka ibarr ambarr ka. 18 Ni itu
imungga aba ta gri imba kuma na abi gri igbu ba ba na atuttu. Uwama yo sa
anko wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku, ni ta da ku abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen meme. 19 Nggo a ti vɨ imba gri ko na ba, imba si wri kpakpa
ni inkindirr yi nggo imba ta da hen. Abachi nggo ta ni imba inkindirr yi nggo
imba ta da nu unto ukuma. 20 A si si imba ngga ta re hen, a si Izhi i Abachi yi
mu ta kpa ure ku re ki imba.
21 “Imuyirr ta vu imuyirr nu ba a tsi ngɨ, akiki ta vɨ amumarr ambarr nu ba
tsi ngɨ. Amumarr ta tsi na akiki ambarr na ta du ba ngɨ ba. 22 Anishirr namri,
ta kà imba ni isa mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba ku ma ni ikikre yi,
Abachi taka kpa ma ttungo. 23 A ti na ki imba ndanda mi ni ìgbù wanggo,
imba kuma ni ìgbù numa. Jiji mu, ingga ko da ki imba, imba si ta zirr ìgbù i
Israila yi kre bari ingga Uvuvurr a Unushirr kanga hen.
24 “Uvuvurr uni bre si mri unitsarr ama wa hen, ka ugarr à si mri atiko ama
hen. 25 À si inkindirr izizi uvuvurr uni bre a bu hi inkindirr nâ ta su unitsarr
ama wa. A ti yo atakye ni iko wa du Belzebulu, aba ta yo anishirr bi iko ma
ba ki abata ngga?

Uwanggo nggo imba ta kru ma isisu
(Luka 12:2-7)

26 “Ni ima yo imba bu si kru isisu imbarr yi hen. Inkindirr yi nggo ì sharri
ì ta huzzu na abi, inkindirr yi nggo a ttu yi sharri nggo anishirr ta hi yi.
27 Inkindirr yi nggo ingga da ki imba sharri ni ibwu, imba bu ku da yi huzzu

ku anishirr du ba wo. Inkindirr yi nggo ingga bre ki imba zhazha imba ku
hun kri na atu a iko ni du hantu du anishirr wo. 28 Imba si kru isisu i anishirr
ba nggo se nu ukyekye ku ngu ampu ikpa wa na ka si ngu izhi imba yi hen.
Undurr uyirr wa nggo imba ta kru ma uwanggo à su uwanggo nggo à ka ngu
ukpa ku tuku izhi yi nu uru ku rri asese ku nggo. 29 Anishirr ba namri a hi di
a di re ananddu aha angalanzirr yirr yo mre? Anddu ayirr à si di ttu sama
ni ihi i Abachi hen. 30 Abachi à hi di infunfutu imba yi i si ibirr nggi. 31 Ni
ima yo, imba bu si kru isisu i inkindirr hen, uwa se nu undu mri ananddu
shishemi!

Ibre ku abanu ure ni itu i Kristi
(Luka 12:8-9)

32 “Imba ti bre ku abanu di imba i si amungga, ingga mi ta da ku Aki
amungga nu unkplassu di imba si abiga amungga. 33 Imba ti di imba i si hi
ingga hen, ingga mi ta da ku Aki amungga wa nu unkplassu di imba i si si
amungga hen.

Iso zizi i sama, à si ita iku
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

34 “Imba si kye di ingga gri ki imba isu isisurr mu ni ingbingbru inggi yi
hen, ingga si gri ki imba isu isisurr mu hen, ingga nga ki imba ni iku. 35 Ingga
nga i du
“ ‘uvuvurr ki iku na aki ku,
uva na ayirr ku,
ayamba a uvuvurr na ayimbarr ku.
36 Uni kri angba achi nu unushirr ku ta zhi nu umi ku iko ima iyo.’*
37 “Undurr wa nggo ti kpanye na aki ku ka na ayirr ku mri ingga, uwa si ma
uniga ingga hen. Undurr wa nggo ti kpanye nu uzuma ku, ka uva ma, uwa
si ma uniga ingga hen. 38 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr umaku na ga
anko amungga wa hen, uwa si ma uniga ingga hen. 39 Undurr wa nggo ti kri
ngbangba du uwa ta so tsitsirr, uwa ta ttu. Undurr wa nggo ti kà itu ima na
ga ingga, uwa ta so tsitsirr.

Azadi ka uni la ure
(Marrku 9:41)

40 “Undurr wa nggo ti kpa imba, uwa kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa
ingga, uwa kpa si Abachi nggo tu ingga. 41 Undurr wa nggo ti kpa uni kpa are
a Abachi na hi di a su uni kpa are a Abachi, uwa taka kpa azadi ka nggo a kpa
uni kpa are a Abachi wa. Unushirr wa nggo ti kpa unushirr uzizi nggo hi di
a su unushirr uzizi, uwa ta kpa azadi ka unushirr uni na uzizi. 42 Undurr wa
nggo ti nu amwe atsitsa abi ga ingga ba amasirr à iso, nu nggo a hi di a so ga
si ingga, undurr wama à se na azadi ama.”

11

Abitu ba nggo a zhi nu Yohana uni zzu na amasirr wa ku
(Luka 7:18-35)

1 Nggo Yesu a re kre na awurr na aha abiga ma ba, na gru share nu unto
kuma ku, ku so tsarr ba na bre ba are ka ni igbu igaga yi na anga akama.
2 Nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à kri nu uki ku iharr ku, na wo are
ka nggo Kristi so na ka, na tu abiga ama ba na ku, 3 na da ba di a bu ku zhi

* **10:36** Kye zizo Mika 7:6.

ma di, “Ùwà yo su uwanggo nggo a ta kanga wa, ka inta bu kye anko a unuma mu?”
4 I Yesu à ka sa ba di, “Kakuma ku bre ku Yohana inkindirr yi nggo imba ni
wo na aseki ka nggo imba hi na ashishi amba. 5 Aba kreshi a hi abubo, abi
gbo na ampi a gru zirr, abi lo ishi a wre, aba agbatu a wo ure, abi kɨ a tasi,
abi iha a wo Ure ku wre ku. 6 Abangga ba nggo kri ngbangba, Abachi à yo ba
angu azizi, na si ta jaku ni itu i aseki ka nggo ingga na nggo hen!”
7 Nggo Abiga Yohana ba a ka so kuma, Yesu gru so bre ku akpa anishirr wa
ure ni itu i Yohana di, “Imba di kuma ku di kye sa angginggi na ankpuji wa?
Itu i ihihru nggo unddunddu u go i vu darr? 8 Uwa ta si si meme hen, imba i di
kuma ku di kye sa angginggi? Unushirr wa nggo surr iki izizi i ankpinkpye
nggo? Abi so na ando a uttu ngga a di surr iki ima yi, na si si abi di zirr ni
ijiji mu hen! 9 Imba da ki ingga, imba i kuma ku di kye sa angginggi? Uni
kpa are wa yo? E-e! Imba hi di undurr wa nggo imba ku hi à mri uni kpa
are. 10 Yohana yo su undurr uwama wa nggo a charr da na angbamvu ka di,
Abachi da di,
“ ‘Ingga ta tu unitu amungga wa,
du ma kuchi ku bu na anko wa ssubi ku ùwà.’*
11 Di ingga da ki imba: A nise ngri unushirr ni ingbingbru inggi yi nggo à mri
Yohana uni zzu na amasirr. Ù wanggo nggo su uvuntsɨ ni ittu i unkplassu
yi a mri Yohana. 12 Bazhi na azhibarr a imeme wa nggo Yohana uni zzu na
amasirr wa à huzzu bre ba Ure ku wre ku nga ziza, ittu i unkplassu yi ì so
kuchi kyekye mi ni du anishirr ba a di zha di aba a ta kpa yi nu ngbrengbre.
13 Nggo Yohana à nise nga, abi kpa are ba, na Are ka Musa ka a bre are ni itu i
Ittu i Abachi yi. 14 Imba ti kpanye ni inkindirr yi nggo are ka a da nggo, imba
ta kpanye di, Yohana yo à si Iliya, nggo a da inga ima yi. 15 Undurr wa nggo
ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo!
16 “Ziza, ingga ka tsarr anishirr bu ziza ba kye na angginggi? A se nâ ta si
amumarr ngga na abubo a irro. Inkla numa du inkla numa, na so du akpa
da di:
17 “ ‘Inta nggurr inggingga di imba bu rro,
imba si rro hen.
Inta i ba azhittu,
imba si yì hen!’
18 Nggo Yohana à nye, sama ni iri ka iso inkindirr, anishirr a bre di, ‘A se na
anazhi ni itu!’ 19 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ni di ri ni so, aba bre di, ‘Kye
ugo ni iri na so ahi kpekpe wanggo na yi! Ikpikpa i abi kpa inklo i imimi na
abi la ure!’ Nggo anishirr a ta se ni ihi i Abachi, ihi yi i ta tsarr di ihi i Abachi
imbarr yi ì si ijiji. Ihi i Abachi yi i ta du anishirr a hi ina wre ima yi.”

Ìgbù yi nggo i kà ikpanye ni Yesu (Luka 10:13-15)

20 Anishirr ba nggo Yesu à na aseki ka ku ayisurr shishemi na ba nggo a kà
ikpa ure ku Yesu ku, na kuchi ni ila ure imbarr yi. Ni ima yo, Yesu ki unfu na
ba na da di, 21 “I taka vri ki imba kakami, ùwà Korrazi, nu ùwà mi Betsada, uje
umba! Aseki ka ikagri ka nggo ingga i na ka ni imba ba, ka di ingga i na ka su
nu Taya nggo tuku Sido,† anishirr abama ka vu angbanja iki ndanda a surr,
na surr inturu nu ukpa, du yi tsarr da aba a ka ba ttungo ni ila ure imbarr
yi ngbangbamu ba! 22 Ingga nggo ko da ki imba, na Azhibarr a Ibre Amu
wa, Abachi à taka kye Taya tuku Sido na ashishi ka itito mri imba! 23 Uwa

* **11:10** Kye zizo Malachi 3:1. † **11:21** Taya tuku Sido: Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi.

ta si imba anu Kapanahu, imba kye di Abachi à ta kpa imba hun kuma nu unkplassu? Iya, a ta turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ wa. Ka di ingga i na aseki ka kagri ka nggo ingga ina ka ni imba ba su nu Sodomu,‡ ka si ma igbu uwama a ni kri ari! 24 Ingga nggo ko da ki imba, na azhibarr a ibre amu wa, Abachi à taka ni kye Sodomu na ashishi ka itito mri imba!”

Nga ni kpa isu isisurr ni ingga ku
(Luka 10:21-22)

25 Na attuttu akama, Yesu à da ba di, “Aki, Atiko nu unkplassu tuku imimi, ingga nyarr ku ùwà, nggo ùwà ka aseki ka ngga ka sharri ku abi ihi ba, tuku abi bre angbamvu ba, ni kpanye ni tsarr anishirr ba nggo a kye ba ki amumarr. 26 I si meme yo Aki mungga, nggo ùwà kye iwre ku ùwà, ni na meme.

27 “Aki mungga wa a ni ingga ukyekye ku na aseki ka we. Undurr si ma ni hi Uvuvurr wa sama ni hi Abachi hen. Undurr si ma ni hi Aki wa sa nu Uvuvurr wa hen, na abangga ba nggo Uvuvurr wa kpanye na tsarr ba Aki wa.

28 “Imba nga yi ni ingga ku, imba wemi nggo so ki iha, imba nggo so gri iki i rɨ kakami, ingga ta ni imba isu isisurr. 29 Imba ka atu amba wa ni ingga ni ga itsarr mungga yi. Ingga su chĕ, ni si di kri itu hen, meme nggo imba ta kpa isu isisurr ku atu a imba. 30 Unkunkurr mungga ku u si vri iba hen. Itsarr imungga i si tsɨ hen.”

12

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa
(Marrku 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Ni ivivi ima yi, na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa i Yesu na abiga ma ba a gru ko zirr ba ni izzuzzu i ikiri. Iyo ki abiga ma ba, aba gru so mɨ ato a ikiri wa so ta. 2 Nggo anu Farrisi abanu a kri na hi ba ni so na meme yi, na zhi Yesu di, “Kye na! Abiga amuwa ba a so na inkindirr yi nggo are amunta ka da di i si iwre aba bu na yi na Azhibarr a Isu wa hen.”

3 Yesu kasarr na sa ba di, “Imba nise bre nu ungbamvu ku, inkindirr yi nggo Uttu Doda à na nggo iyo ki ma na abiga ma ba? 4 Uttu Doda à mirri ko nu uki ku Abachi ku, uwa na abiga ma ba na ku vu unfonfo wa nggo a gri ga ku Abachi ku ta. Are amunta ka a si kpanye aba bu na meme hen. Unfonfo uwama a kurr ku abikye aba yo na nkpambarr nu unto bubo ukuma. 5 Imba nise bre unto unggo ku nu ungbamvu ku Are ka Musa ka nggo da di, abikye ba di na undu nu Uki ku barr ku i si wre aba bu na na Azhibarr a Isu wa, nggo are ka a si kpanye hen? A si kye ina imbarr ima ki ila ure hen. 6 Ingga ko da ki imba di undurr wa nggo mri Uki Unkpi ku barr Abachi ku a kri ni inggya. 7 Angbamvu ka Abachi ka a da di, ‘Ingga zha di imba bu si abi ki itito, ni si zha ito aseki inggi hen.’ Imba si hi ankpi are akama hen. Ka di imba hi ka, imba ka si bre amu ku abangga ba nggo a si na inkindirr indanda hen. 8 Ingga Uvuvurr a Unushirr yo sa Atiko a Azhibarr a Isu wa.”

Ugo nu unka ungo wa
(Marrku 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na kuma nu uki ku issubi umbarr unuma ku, na ku hi 10 ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre. Anishirr abanu kri nabo na so gbye Yesu di a bu na inkindirr indanda, wre ba ka vu ma da à kpala.

‡ **11:23** Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu uru ku umimi ku anishirr ku nggo.

Aba zhi ma di, “Are munta ka a kpanye di i wre aba du unushirr à wre na
Azhibarr a Isu wa?”
11 Yesu à zhi ba di, “Unggonggo nu umi umba ku ivinta ama ka jaku nu
unkaharr na Azhibarr a Isu wa, uwa ka si ku vu ma gba huzzu hen? 12 Imba
kye unushirr si mri ivinta hen? Meme nggo, iwre a bu na wre na Azhibarr a
Isu wa.”
13 Yesu ddu ugo nu unka ungo wa di, “Na ungo ku.”
Ugo wa na ungo ku u wre keke, nu kaki kyekye nâ ta si ungo uyirr ku.
14 Anu Farrisi ba a huzzu ku re bi nggo aba a ta na na ngu Yesu.

Uwanggo nggo Abachi à hla ma

15 Nggo Yesu à wo di a so zha anko a ingu ma, na gru share nu unto ukuma.
Anishirr shishemi a ga ma. Uwa du abi vri ba we a wre, 16 na gba ba utu di a
bu si bre ku anishirr du uwa à si unggonggo hen. 17 A na meme di i bu si jiji
nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku uni kpa are wa Ishaya di:
18 “Uwanggo yo a su uvurr iko wa nggo ingga i hla ma ni kpanye na ku,
isisurr imungga yi i si na ku kakami.
Ingga i ta nu ma Izhi imungga yi,
uwa ta ni da kago ku anishirr di ivi i ikpa ttungo i nga ku ingbingbru
inggi yi we.
19 A si taka ri anta ka hantu hen,
ka zirr na di hantu na atu anko hen.
20 A si ta murr uguga ku nggo u vu kachi hen, na si ta zhi
irrirri iru yi nggo i ko ki ywhiywhirr ì zhi hen.
À ta di kri na hi ba ni bre amu ka yo narrnarr bari.
21 Isa ima yi taka si inkindirr iyo isisurr ku anishirr we.”*

Yesu tuku uttu anazhi wa
(Marrku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Nu ugo kuma, aba gru gri ugo numa nggo a di ku anazhi, na se na
akreshi, na si na agbatu, na nga ni Yesu ku. Yesu ni du ma wre, uwa gru re
na hi. 23 Anishirr ba we nggo a kri nabo a hi inkindirr yi nggo Yesu na yi na
ku ayisurr na da di, “Ugo nggo wa ka su Uvuvurr a Doda jiji mu?”
24 Nggo anu Farrisi ba wo ure ukuma na da di, “Ugo nggo so han izhi
ndanda yi huzzu nu ukyekye ku Belzebulu, uttu a anazhi yo mre.”
25 Nggo Yesu kri na ko hi amarr ambarr ka, na ddu ba di, “Ittu yi nggo ti ga
akpa i ta jaku. Ìgbù wa nggo à ti ga so na nkanka na so vi ni ikpa a si ta tanko
hen. Iko inggi yi nggo ì ti ga so na nkanka na kri di tsi ni ikpa ì si ta tanko
hen. 26 Isheta ki itu ima à ti han Isheta, na ti so tsi ni itu ima ku, ittu yi ta kri
kingginggi? 27 Ingga ti han izhi ndanda yi nu ukyekye ku Belzebulu, abiga
amba ba mu a di han ba nu ukyekye ku unggonggo? Abiga amba ba ta da ki
imba di imba na ndanda mi. 28 Ingga ti han izhi ndanda yi nu ukyekye ku
Izhi i Abachi ì na ima ì tsarr di, Ittu i Abachi yi ì ka nga ba ni imba ba.
29 “Di ingga tsarr imba ure numa. Undurr wa nggo à ti du uwa à ta ku ki
ayi ni iko i unushirr ukyekye, uwa ta ku vu ma lo zu bari na vu iki yi.
30 “Undurr wa nggo ta si so zi ingga gri anishirr nga na Abachi ku hen, uwa
si uni karr ingga. Undurr wa nggo ta si si uni ssubi ni ingga ku hen, uwa si
uni se hre. 31 Meme yo, ingga ko da ki imba, inkindirr yi nggo unushirr ti na,
tuku ida indanda mi aba ta nggurr yi zhi ku. Uwa a ta si nggo unushirr à da
ure undanda ni itu i Izhi Iwre yi, a si ta nggurr zhi ku hen. 32 Undurr wa nggo

* **12:21** Kye zizo Ishaya 41:1-4.

ti da ure undanda ni itu i Uvuvurr a Unushirr, aba ta nggurr zhi ku. Uwa ta si Izhi Iwre yi, undurr wa nggo ti da ure undanda ni itu ima yi, aba si ta nggurr zhi ku ziza, ka na ase ka so nga ka hen.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Luka 6:43-45)

33 “Unkunkurr ku nggo ti wre u di klo inkpinkpo i iwre. Unkunkurr ku nggo u su undanda, inkpinkpo ima yi i si ta wre hen. A di hi iwre i unkunkurr ni inkpinkpo ima yi. 34 Imba inkirr i àníwǎ andanda. Nu nggo isisurr imba yi i si imimi, imba ka na kingginggi ni da ure uzizi na angu amba ka? Angu ka di da si inkindirr yi nggo tsarr ssu ni isisurr i unushirr. 35 Unushirr uzizi di da ure uzizi zhi ni isisurr ima izizi yi. Umimi unushirr à di da ure undanda zhi ni isisurr ima imimi yi. 36 Imba bu hi di na Azhibarr a Ibre Amu a Abachi wa, anishirr a taka bre inkindirr indanda yi wemi nggo à re tankpami nggo. 37 Ubarr angu umuwa nggo taka lo ùwà, ka kpa ùwà ttungo.”

Anu Farrisi ba ko zha di à bu na ba inkindirr ikagri
(Marrku 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi abanu a gru re ni Yesu ku di, “Unitsarr, inta zha du ùwà bu na inkindirr numa ikagri di inta hi.”

39 Yesu à ddu ba di, “Anishirr amimi na abi la ure ba ari ba, aba yo a zha di a bu na ba inkindirr ikagri. Undurr à si ta na ba inkindirr ikagri iyirr mi hen. Inkindirr i ikagri yi nggo ingga ta tsarr imba inggi i si ikagri i Yunana uni kpa are wa. 40 Nggo imba wo di Yunana à rri so ki ivi itarr ni ibittu itarr nu umi ine ku ampu ikikla, Uvuvurr a Unushirr mi meme à taka rri so ni imimi ki ivi itarr ni ibittu itarr. 41 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi nu Yunana ku, na kasarr ni ila ure imbarr yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni inggya nggo à mri Yunana inkpinkpye! 42 Na Azhibarr a Ibre Amu a Abachi wa, ayamba wa nggo su uttu nu Sheba à taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala, nggo a di gru zhi ni ìgbù ama wa gbagbamu à nga, ni di shirr ku uttu Solomo atu na are krizhizhi ka nggo à di re. Ingga ko da ki imba di undurr numa se ni inggya, nggo mri uttu Solomo ni inkpinkpye!

Ikanga i izhi ndanda yi
(Luka 11:24-26)

43 “Nggo izhi ndanda ti huzzu ku unushirr nggo, i di rri na ankpuji tankpami ku di zha unto ki iso. Nggo izhi yi i ti ku zha lankarr, 44 i di da di, ‘Ingga taka kuma ku kye iko yi nggo ingga i ka du.’ I ti ka ku hi iko yi kurr gigyemi, ni wre aba ssu yi bi na abubo a iso. 45 Izhi yi i di huzzu ku gri anazhi numa atangba nggo a mri ma undanda, aba ta nga ni so nabo ndo. Nggo a ti mirri ku ji so ba, ugo wa di kaki ankalanttu mri nggo a di se ni imẹmẹ yi. Ì taka si meme yo na amimi anishirr ba ari ba ba.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba
(Marrku 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Nggo Yesu ni ko re na akpa anishirr wa ku, ayirr ama wa, Maryamu ndo na amuyirr ba a nga ni kri na abi, na ko zha di aba ta re na ku. 47 Undurr numa da ku Yesu di, “Kye, ayirr amuwa ndo na amuyirr amuwa ba a kri na abi, di aba ta re nu ùwà ku.”

48 Yesu ka sa ku ugo wa di, “A su unggonggo sa ayirr amungga na amuyirr amungga?” 49 Na na ungo tsarr abiga ma ba, na da di, “Abangga ba yo sa

ayirr amungga na amuyirr amungga ba! 50 Undurr wa nggo ti na inkindirr
yi nggo Aki amungga wa nu unkplassu zha di a bu na yi, uwa yo à si uzayirr
amungga, nu uvayirr amungga, na ayirr amungga wa.”

13

Assurre a ugo ni ttu ikiri wa
(Marrku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Azhibarr ayiyirr ama wa i Yesu à gru huzzu ni iko yi na ji ko ku so nu
unddu inyi ku na ta tsarr anishirr ba. 2 Anishirr ba nggo nga na ku a kri
mwe kakami, uwa gru rri ku ji so nu uddu ku nu umi ku amasirr ku, na du
anishirr ba wemi nu unddu ku. 3 Na so bre ba are shishemi na assurre di:
“Uni do numa nggo huzzu ku ttu ikiri. 4 Nggo a hi ingbingbi kiri yi, inuma yi
i kusurr na anko, aminche nga ni ta yi ri. 5 Inuma yi kusurr na ako han, nggo
imimi yi i si ntsɨmi. Ikiri yi i zzu hanhan mi, nggo imimi yi ì si kri ji kuma nu
umi hen. 6 Nggo azhi wa huzzu, na tu, ikiri yi ì kɨ nu nggo injinja yi so fafami.
7 Inuma yi kusurr ni intto, intto yi furr ni turr yi. 8 Ingbingbi numa i kusurr
ni imimi izizi, ni zzu, ni hurr, ni na ingbingbi, ato numa wa a ma ayirr yirr,
anuma wa iso titani, ato numa wa iso titarr. 9 Undurr wa nggo ti se na atu ka
iwo ure, uwa bu wo!”

Inkindirr yi nggo du Yesu a re ku anishirr ba na assurre
(Marrku 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Abiga bi Yesu ba a nga na ku, ni zhi ma di, “Angginggi du ùwà re ku
anishirr ba na assurre?”

11 Uwa ddu ba di, “A ka tsarr imba aseki ka nggo à sha ka sharri ni itu i Ittu
i Unkplassu yi ba. Uwa a ta si abanu ba na anko, a sha aseki angga ka sharri
ba. 12 Undurr wa nggo à hi inkindirr, Abachi à ta nu ma ihi zizo kakami, du
ma se na yi shishemi. Uwa a ta su undurr wa nggo si hi inkindirr hen, Abachi
à ta vu ma kpa ihi ivintsɨ yi nggo a se na yi mi glo. 13 Inkindirr yi nggo i du
ingga re na ba na assurre i si nggo:

“ ‘A ko kye, na si kye hi hen;
na so wo, na si vu gri hen, na si hi inkindirr hen.
14 Ure ku nggo Ishaya uni kpa are wa à da ù jaku na atu ambarr wa di:
“ ‘Imba ta di wo ni so di wo mu yo;
ni ta di kye ni so di kye mu yo.
15 Isisurr i anishirr angga ba i tsɨ kyekye;
atu ambarr ka a si wo ure hen,
ashishi ambarr ka a kattu.
Wre ba a si ta kye hi na ashishi ambarr ka hen,
na si ta wo na atu ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi hen,
na si ta kanga ni ingga ku,
ni di ingga du ba wre ni ivri imbarr yi hen.’*
16 Abachi à na wre ki imba nu nggo a du ashishi amba ka a kye hi, na du atu
amba ka a wo ure. 17 Ingga so da ki imba ure ujiji mu di abi kpa are shishemi
na abi na wre abi kuchi ba nggo a zha ihi inkindirr inggi yi nggo imba i hi na
si hi yi hen, na zha iwo inkindirr yi nggo imba i wo na si wo yi hen.

Yesu da ba inkpi i
assurre a uni do wa
(Marrku 4:13-20; Luka 8:11-15)

* **13:15** Kye zizo Ishaya 6:9-10.

18 “Imba wo yi, ki, uwanggo yo si inkpi i assurre a uni do wa: 19 Abangga
ba nggo wo ure ku ni itu Ittu i Unkplassu yi, na si hi inkpi yi hen, a si nâ ta
si ingbingbi ikiri yi nggo kusurr na anko, mre umimi wa nga ni vu ba kpa
inkindirr yi nggo a tsarr ba na yi glo. 20 Ingbingbi ikiri yi nggo i kusurr na
ako han ka, abangga si anishirr ba nggo a kpa ure ku korrmi na nyarr nggo
a wo ku. 21 U ku si rri ba ni isisurr tanko hen. Nggo ivri, ka iha numa ti nga
ba ni itu i ure yi, aba ka ko nu ugo. 22 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kusurr ni
intto yi, abangga a si abangga ba nggo a wo ure ku, ivri i izharr iki ingbingbru
inggi yi, ni ivri isisurr na aseki, a turr ure ku huzzu ni isisurr imbarr yi du
ku si na undu hen. 23 Uwa ta si ikiri inggi nggo i kusurr ni imimi i iwre yi,
abangga a si abangga ba nggo a wo ure ku na hi inkpi yi. Aba yo ato ambarr
wa di klo inkpinkpo, ato numa ayirr yirr mri inkindirr yi nggo a ttu nggo,
abanu ato iso tani, abanu ato iso tarr.”

Assurre a uwri

24 Yesu tsarr ba na assurre numa zizo di: “Ittu i nkplassu i si nâ ta si ugo
numa nggo à gri ingbingbi kiri ima izizi ku hi ni īlá ima. 25 Ni ibittu, nggo
anishirr rri ni kurr, uni karr ma à gri ibibi uwri ndanda ku hi ku nu umi ku
kiri ku, na kuma nado. 26 Nggo ikiri yi furr ni ko hru ni ko surr ingbingbi,
aba kakye akpukparr wa a gru ko furr huzzu.
27 “Amirr iko ba akikye uni īlá wa ku da ku di, ‘Ankpye, ùwà gri ingbingbi
ikiri iwre nggi ku ttu ni īlá yi, uwri u zhi nu momo mu?’
28 “Uwa à ddu ba di, ‘A su uni karr unushirr nggo na meme.’
“Amirr iko ba zhi ma di, ‘Ùwà zha inta bu ku kpo uwri ku kahre?’
29 “Uwa à kisa ba di, ‘Iya, nggo imba ti di imba ta ku kpo uwri ku kahre,
imba ta kpo ikiri yi kye. 30 Du ikiri yi nu uwri kri ndo mi, ma nu uga. Ingga
ta da ku abi ihwa ba nu uga du ba sarr uwri ku ssubi na lo ku zu na ambwa
na ambwa, wre nggo a taka yo uru, na ta hwa ikiri yi gri ku surr ni iwurr
amungga wa.’ ”

Assurre a ingbingbi i mosita
(Marrku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa zizo di: “Ittu i unkplassu yi i si
nâ ta si ingbingbi i unkunkurr numa nggo a yo ku du mosita nggo unushirr
gri ku ttu ni īlá ima. 32 Ingbingbi ima iyo di si ivintsi yi mri kakami nu umi
ku ingbingbi i inkinkurr yi we. Aba ti ttu yi i di zzu, ni furr. U ku yo di kaki
unkunkurr unkpi ku nggo aminche bu unkplassu ba ku di hun so na me ako
ni inggingga ima yi.”

Assurre a imbimbru iyisti wa
(Luka 13:20-21)

33 Yesu da ba assurre numa zizo di: “Ittu i unkplassu yi si ma mi: Ayamba
numa nggo à du uwa à ta na unfonfo na sha imbimbru iyisti† ntsi kasurr ni
imbimbru ikpu na agbugba, na han yi ba zu, imbimbru ikpu yi i gru si ssu na
agbugba wa.”

Inkindirr yi nggo du Yesu na undu na assurre
(Marrku 4:33-34)

34 Yesu na undu na assurre ni itsarr anishirr ba aseki ka we. A si di da ba
inkindirr numa gigyemi sama na assurre hen. 35 A di na ba meme nâ ta si
nggo uni kpa are wa à da di:
“Ingga ta re na assurre nggo ingga ti ta re na anishirr ba.

† **13:33** Iyisti: Imbimbru hun yi nggo i di du unfonfo a si.

Ingga ta da ba inkindirr yi nggo a sha yi sharri ba bazhi nu nggo a na ingbingbru yi mu nggo.”‡

Yesu da ba inkpi i assurre a uwri wa

36 Nggo Yesu gru rri kuma nu umi iko, na du anishirr ba, abiga ma ba gru kuma na ku, ku da di, “Bre ki inta inkpi i assurre a uwri wa.”
37 I Yesu ka sa ba di, “Ugo wa nggo à hi ingbingbi ikiri i zizi yi nggo à su Uvuvurr a Unushirr. 38 Ĩlá yi inggi su ingbingbru yi. Ingbingbi ikiri zizi yi inggi sa anishirr ba we nggo a kaki anishirr bi ittu ba. Uwri ku u si abangga ba nggo a sa abu umimi wa. 39 Unikarr wa nggo kuma ku hi uwri ku nggo asi Isheta. Ihwa inggi i si ivi i ikikre yi, abi ihwa abangga sa abitu ba Abachi ba.
40 “Nâ ta si nggo a ta nggurr uwri ku bi na tu ku nu uru, i taka si meme yo ni ivi i ikikre i ingbingbru yi. 41 Ingga Uvuvurr a Unushirr taka tu abitu amungga ba du ba ku hla glo nu umi ki Ittu mungga ku anishirr ba we nggo di na ku abanu anko a ikuhre we, na di na aseki amimi. 42 A taka vu ba surr nu uru unkpi, nabo yo aba ta yì, na ta anyinyirr. 43 Anishirr bi na wre ba ta la zanzarr zzu azhi mu ni ittu i Aki ambarr yi. Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo.

Assurre a inkindirr itsɨ anta yi nggo kurr sharri

44 “Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si inkindirr ì tsɨ anta nggi nggo undurr gri ku sharri ni ĩlá. Nggo undurr numa à ku hi yi na ttu yi kuma ku sharri zizo, na nyarr na kru ku vu aseki ka nggo a zu ni iko ima yi a re namri, na kakuma ku re ĩlá ima yi.

Assurre a ingbinta iwre yi

45 “Ittu i unkplassu yi zizo i si nâ ta si uni re iki nggo di zha angbinta ka tsɨ anta. 46 Nggo ku hi iyirr inuma nggo i tsɨ anta kakami, na kakuma ku vu aseki ka nggo a se na ka ni iko ima nggo a re tsatsarr, na kuma ku re ingbinta yi.

Assurre a azhizhi ka vɨ ikikla

47 “Zizo, Ittu i Abachi yi, i zzu nâ ta si izhizhi i vɨ ikikla, nggo di yo ni inyi na vɨ ikikla na nkanka. 48 Nggo i ti ssu, abi vɨ ikikla ba a gba yi na azhizhi ssuzzu na abi, na ji so na hla izizi yi surr ni igbigba, na vu indanda yi kahre. 49 I taka si meme yo na azhibarr a ikikre wa. Abitu ba Abachi ba a taka nga ni ddu anishirr amimi ba ki nanka na anishirr azizi ba. 50 Abitu ba Abachi ba a taka ta anishirr amimi ba tu surr nu uru. Nabo yo aba taka yì na ta anyinyirr ku ivri.”

Are jiji akuku na ahẹhẹ

51 Yesu à zhi ba di, “Imba ssu aseki angga ka hi we?”
Aba kpanye ku di, “Yo-o, inta ssu ka hi we.”
52 Yesu ddu ba di, “Inkpi inggi si di abitsarr na Are ba we, nggo a ka tsarr ba Are ka Ittu i Unkplassu yi ba a si nâ ta si akikye ni iko wa nggo à vu aseki hẹhẹ na akuku huzzu nu uki ku zu aseki umaku.”

A kà Yesu nu Nazareti (Marrku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Nggo Yesu à bre assurr are angga ka kre na gru chi ka na anga ka igbu akama. 54 Na kuma ni igbu ni ngri ama wa. Na ku so tsarr anishirr ba ure

‡ **13:35** Kye zizo Asarr 78:2.

ku Abachi ku nu uki ku issubi ku. Aba kye itsarr ima yi na vu angu gri, na
zhi di, “Unggonggo a nu ugo nggo ihi inggi yi nu ukyekye ku ina iki ikagri yi?
55 Wanggo si su uvuvurr a unitarr wa yo hen? A si yo ayirr wa yo di Maryamu
hen, nggo amuyirr ba yo a si anu Yakubu, Isuhu, Sima tuku Yahuda hen?
56 Amuyirr animba ba wemi a si so ni inta ba ni inggya hen? Ugo nggo kpa
ukyekye ni ihi inggi yi zhi nu momonggo?” 57 Aba a kpa vri ku kakami na kà
ikpanye na ku.

I Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa are ssu nu ungo na abi, na di kpa ma
chirr ni igbu ama tuku ni iko ima.” 58 Na si na aseki ka ikagri shishemi nabo
hen, nggo anishirr ba a si yo isisurr na ku hen.

14

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr wa
(Marrku 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 A si ni ivi ima yi u Hirridu uttu nu Galili wa, a wo ure ni itu i Yesu. 2 Na da
ku anishirr ba nggo a di so na ku undu nggo di, “Mi uwanggo a ta su Yohana
uni zzu na amasirr wa yo à tasi na kanga. Ima yo i du ma à se nu ukyekye ku
na aseki ka ikagri angga ka.”

3 Hirridu yo à du ba vu Yohana uni zzu na amasirr wa, na lo ma na ache na
harr ma ni itu i Hirridiya, ayamba a Filibu uzayirr wa. 4 Yohana à da ku di: “I
si ta wre uwa bu hru Hirridiya ki uwami hen.” 5 Hirridu à ka ngu Yohana ba,
na so kru isisu di anishirr ba a ta tsi kputtu, nggo a hi di anishirr ba a kpanye
di Yohana à su uni kpa are a Abachi.

6 Nggo azhibarr a ingri a Hirridu wa a ma, uwa na iga. Uva a Hirridiya wa
a nga ni rro na agẹ ka anishirr ankpinkpye ba na su ku Hirridu isisurr, 7 uwa
da di, “Ingga shi ku uwa azhi, inkindirr yi nggo ùwà ti zhi yi ingga ta nu uwa
na yi.” 8 Ayirr a uva wa à ddu ma di a bu da di, “Gri ki ingga itu i Yohana uni
zzu na amasirr wa ni inggya na agbugba zizami!” 9 Isisurr vri uttu wa, uwa
kye ishi azhi i ima yi, ni ishisha i abichirr ba, na da ku abi ta iku ba di a bu na
inkindirr yi nggo uva wa à da nggo. 10 Mre aba ku ttu itu i Yohana yi nu uki
ku iharr ku. 11 Na gri itu yi na agbugba ga ku uva wa, uwa kpa yi ga ku ayirr
wa. 12 Abiga bu Yohana ba kuma ku ba ankpunkpru ukpa wa gri ku zzu, na
ku da ku Yesu inkindirr yi nggo ì la nggo.

Yesu à ho anishirr ukrị ukywi
(Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

13 Nggo Yesu à wo ure ku ittu i Yohana yi, na gru na abiga ama ba nayi ku
rri nu uddu na kuma na abubo wa nggo anishirr a sama na wa. Anishirr ba
a wo meme nggo na gru ssuzzu ni igbu imbarr yi a ga Yesu na aza. 14 Nggo
Yesu à ssuzzu nu uddu ku na hi akpa anishirr wa a kri bi ma, itito ki ma na
ba, uwa du abu ulolo ba wre ni ilo imbarr yi.

15 Nggo ingbahru yi so ki, abiga ma ba nga ni da ku di, “Ingbahru i so ki,
inggya asi ankpuji. Undurr à si di so ni inggya hen. Du anishirr ba kuma ku
re ila nu umi igbu ku, ku atu ambarr.”

16 Yesu à ddu ba di, “I si ta wre aba bu kuma hen. Imba ku atu amba bu nu
ba inkindirr i iri!”

17 Aba ka da ku di, “Ivi ila yi nggo inta i se na yi, à si unfonfo ukywi yo ni
ikikla iha mre.”

18 I Yesu à ddu ba di, “Gri ba ga ki ngga.” 19 Na da ku anishirr ba di a bu kuso
na agiga ka. Na ki ungo kpa unfonfo ukywi wa ni ikikla iha yi, na kye hun
kuma nu unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mị unfonfo wa ki ankpunkpu a

nu abiga ma ba, aba kpa nu anishirr ba. 20 Anishirr ba we a ri shi. Abiga ma
ba vu ankpunkpu ka nggo a ji ssu pwi ni isisa iwurr ni iha. 21 A si bre amba
na amumarr kye hen, anishirr ba nggo a ri si aniru ukrɨ ukywi.

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Marrku 6:45-52; Yohana 6:15-21)

22 Nggo anishirr ba a ri kre ma yo i Yesu à du abiga ma ba ku rri nu uddu
ku na bu kuchi kuma nu ugugarr inyi numa ku. Uwa a ka so na yo anishirr
ba anko bari. 23 Nggo a du anishirr ba kuma, na hun kuma ni igbre wa na
nkima ku barr. Nu nggo ingbahru i ki, i Yesu se nabo na nkima, 24 uddu ku
ùka ta anko ni inyi wa ba, unddunddu gru so go, ni turr uddu ku kakuma nu
ugo, ankinkirr ka gru ni so nggurr nu uddu ku.
25 Nggo ambre ka à nise nggarr kre, i Yesu a rri na ba, na ko zirr na atu ka
amasirr ka. 26 Nggo abiga ma ba a hi ma ni so zirr na amasirr wa, isisu ki ba.
Aba da di, “À si uzhi!” Na nggarr angu yi hantu ku isisu.
27 I Yesu bwu angu re na ba keke di, “Vu isisurr! A si ingga, si kru isisu hen!”
28 Biturr ddu ma di, “Atiko a ta su uwa yo jiji, uwa di ingga mi zirr na atu
ka amasirr ka ni nga nu uwa ku.”
29 I Yesu yo ma di, “Nga!”
I Biturr gru huzzu nu uddu ku na ko zirr na atu ka amasirr ka na ko kuma
ni Yesu ku. 30 Nggo a hi unddunddu ku tuku ankinkirr ka amasirr ka, isisu ki
ma, uwa gru so ji rri na amasirr wa. Na nggarr angu yi di, “Kpa ingga ttungo,
Atiko!”
31 Mre i Yesu na ungo na ko ma vu, na ddu ma di, “Uwa na kingginggi ni
di iyo isisurr imuwa yi i si ntsɨmi. Angginggi du ùwà na isisurr imuwa yi ki
iha?”
32 Aba aha mi a mirri nu uddu ku unddunddu ku ù kukri. 33 Abiga ma ba
nu umi ku uddu ku a kuttu na ddu Yesu di, “Uwa su Uvuvurr a Abachi jiji.”

Yesu à du abi lo wre nu Genesareti
(Marrku 6:53-56)

34 A cha inyi wa kuma nu ugugarr ku Genesareti. 35 Nggo anishirr ba nabo
a hi di a si Yesu, na da ku anishirr ba kago korrmi na anga kama we, aba gru
gri abi lolo wemi na nga na ku di a bu ni du ba wre. 36 Na barr ma di a bu
kpanye na du abi vri ba sa ango nu utu nkru uma uku yo mre. Abangga ba
nggo a sa ungo na ku we a wre ni ivri imbarr yi we.

15

Itsarr i ábáchí ba ani Yahuda
(Marrku 7:1-13)

1 Mre abanu nu umi ku anu Farrisi ba na abitsarr na Are ka Musa ba, a
gru nga zhi nu Urushalima ni Yesu ku na ni zhi ma di, 2 “Sa angginggi abiga
amuwa ba a kà iwo na kpa itsarr i ábáchí yi chirr? Na si di ngla ango ambarr
ka bari na ri hen!”
3 I Yesu à ddu ba di, “Angginggi di imba ka iwo ure ku Abachi ku ni so ga iba
imba yi? 4 Abachi da di, ‘Kye aki amuwa na ayirr muwa ssu nu ungo. Undurr
wa nggo ti marr aki ka ayirr, aba bu ngu ma.’ 5 Imba yo di da di, unushirr wa
nggo à ddu aki ka ayirr di, ‘Ingga se ni inkindirr yi nggo ingga ka zi ùwà, uwa
su nggo ingga ì ka ka yi nu Abachi mu ba.’ 6 Imba i tsarr undurr uwama di a
bu si nu aki ka ayirr wa inkpinkpye hen. Meme nggo imba cha ure ku Abachi
ku ku iba imba yi. 7 Imba abi na aseki ba na abi, wre ku anishirr bu kye imba!
Ishaya uni kpa are wa à da ure ujiji na atu amba wa di.

8 “ ‘Anishirr angga ba wemi a so di gbyarr ki
ingga asa ba na angu gigyemi,
isisurr imbarr yi i ta anko ni ingga ku.
9 Iga imbarr yi ì si iruku,
nu nggo imba so tsarr are ka
nggo anishirr ngga a na ka,
aka a kaki are!’*”

Aseki ka nggo di na unushirr ki ndanda
(Marrku 7:14-23)

10 I Yesu yo akpukpa anishirr wa chi ki ywhiywhirr na ddu ba di, “Imba
wo ni ssu hi yi! 11 A si si inkindirr yi nggo mirri ku unushirr na angu inggi i
di na unushirr ki umimi hen, a si inkindirr yi nggo i di huzzu ku unushirr na
angu inggi di na ma ki ndanda.”
12 Abiga ma ba gru nga ni da ku di, “Uwa hi di anu Farrisi ba so vri isisurr
ni itsarr muwa inggi yi?”
13 Yesu à ka sa ba di, “Unkunkurr ku nggo à ta si si aki mungga wa nu
unkplassu nggo à ttu ku hen, aba ta kpo ku ta yo. 14 Kpamusu na ba yi! A si
abitsarr anko aba kreshi. Unakreshishi ti tsarr unakreshishi anko aba aha
mi a ta kuhre nu uddduddu.”
15 I Biturr à da di, “Ure kuma shi ki inta ibwu. Da ki inta inkpi i assurre
ama wa.”
16 Yesu à zhi ba di, “Imba nise kye hi? 17 Imba hi di, inkindirr yi nggo
unushirr ta ri yi ko nu umi ine a di ja yi hre? 18 Inkindirr yi nggo ti huzzu na
angu ka unushirr i di zhi si ni isisurr. Ima yo di na ma ki undanda. 19 Aseki
ka nggo di ssuzzu zhi ni isisurr i unushirr aka yo a si amarr ndanda, ingu
unushirr, izha amba ni izha aniru, ni na aseki ndanda anuma ka. Iki ayi, ni
iki imu, ni ki amparr. 20 Abangga ba yo si aseki ka nggo di na unushirr ki
ndanda. Uwa a ti su ure ki iri sa ni ingla angu nâ ta si nggo a da, ima si di na
unushirr ki umimi hen.”

Iyo isisurr i ayamba
(Marrku 7:24-30)

21 I Yesu du unto ukuma na gru kuma na anga ka nggo su ywhiywhirr ni
igbu nu Taya tuku Sido. 22 Ayamba nu Kenanu numa, nggo so na anga akama
à gru nga na ku, ni so yi na barr ma hantu di, “Atiko, Uvuvurr a Doda, kye
ingga na ashishi ka itito! Uva mu nggo à ku anazhi, aba so ki ma iha kakami.”
23 I Yesu si da inkindirr hen. Abiga ma ba nga ni barr ma di, “Du ayamba
wa kuma! Kye wa so ga inta na so yi han inta atu!”
24 I Yesu à ka sa ku di, “A tu ingga na aminta abi nado bu Israila ba yo ba
mre.”
25 Mre ayamba wa nga ni kuttu ku na aza di, “Atiko, zi ingga!”
26 I Yesu sa ku di, “I si ta wre aba bu ba ila i amumarr yi nu amiyo hen.”
27 Ayamba wa kpanye ku di, “Ì si meme yo, Atiko. Amiyo ba mi di ri
imbimbru yi nggo di kuhre zhi na ango ka akiko ambarr wa.”
28 I Yesu da ku di, “Uwa sa ayamba a iyo isisurr kakami! A ta na ku uwa
inkindirr yi nggo uwa so zha yi nggo.” Keke uva ma wa à wre.

Yesu du anishirr shishemi a wre

29 Nggo Yesu gru share na anga akama na ji kuma nu unddu inyi ku Galili
ku, na hun ku ji so ni igbre numa. 30 Akpukpa anishirr a gri abi kɨ ga anga
ayirr, na aba kreshi, na abi nga na ango, na aba agbatu, na abi vri na nkanka

* **15:9** Kye zizo Ishaya 29:13.

ni zu ku Yesu na ashishi, uwa du ba wemi a wre. 31 Nggo anishirr ba hi
inkindirr ima yi na ku ayisurr nggo aba agbatu a so re, abi nga na ango a
wre, abi kɨ na aza a gru zirr, aba kreshi a kye hi. Anishirr ba wemi gru so
gbyarr ku Abachi a Israila wa asa.

Yesu ho anishirr ukrɨ unẹ
(Marrku 8:1-10)

32 Yesu yo abiga ma ba chi kuma na ku ddu ba di, “Anishirr angga ba a lo
ingga isisurr, utarr ambarr nggo ari a so di ga ingga sama ni iri inkindirr. I
si ta wre ingga du ba kuma sama ni iho ba hen, wre ku abanu bu si zzu ma
lankarr na anko hen.”
33 Abiga ma ba a zhi ma di, “Inta ta hi inkindirr i iri nu momonggo ni nu
anishirr angga ba we na ankpuji anggo wa?”
34 I Yesu zhi ba di, “Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr ngga?”
Aba ddu ma di, “Unfonfo utangba ni imwi ikikla ntsɨ.”
35 I Yesu à ddu anishirr ba di a bu kuso ni imimi yi. 36 Na vu unfonfo
utangba wa ni ikikla yi, na nyarr ku Abachi, na mɨ ba ki ankpunkpu, na ka
nu abiga ma ba. Aba kpa ga ku anishirr ba. 37 Anishirr ba wemi a ri na shi.
Abiga ba a vu ankpunkpu ka nggo a ji ssu ni isisa itangba. 38 Anishirr ba nggo
a se ni iri ima a si aniru ukrɨ unẹ, aba si bre amba na amumarr kye hen. 39 I
Yesu à du anishirr ba a ga kuma, na gru rri nu uddu ku, na cha kuma na anga
ka Magada.

16

Izha inkindirr i ikagri
(Marrku 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Anu Farrisi banu na anu Sadusi a nga, da aba ta ni tsarr Yesu kye, na ni
zhi ma di a bu na ba inkindirr numa i ikagri zhi nu unkplassu. 2 Nggo i Yesu
à ddu ba di, “Nggo ingbahru ti ki, unkplassu ku di kaki ususarr, imba di da
di, ‘Inta ta hi unddunddu ki iwre.’ 3 Nggo ambre ka ti nggarr imba hi akpa
ka nggo a gre na shirr imba di da di, ‘Ahru ta ku ari.’ Imba ti kye unkplassu
ku, imba di da inkindirr ni itu i ikasarr i abubo yi. Imba sama ni inkindirr i
ida ni itu i aseki ka nggo a so la ni ivi inggi yi. 4 Imba amimi anishirr, imba
zha inkindirr i ikagri nggo ta tsarr imba nggo, ni si ta kpanye hen! Inkindirr
i ikagri inggi i si iyirr yo nggo ingga ta ni imba. Inggi i si inkindirr yi nggo
ana ni ivi i Yunana* yi.” Nggo à da ba meme kre na gru share.

Yesu gba ba utu ni itu i itsarr i anu Farrisi na anu Sadusi yi
(Marrku 8:14-21)

5 Abiga Yesu ba acha kuma nu gugarr ku nyi numa ku na kpamusu ni gri
inkindirr i iri, nggo a cha kuma nu ugugarr ku inyi unuma ku. 6 Nggo a cha,
i Yesu ddu ba di, “Imba vu ukpa gri ni so gbye ni itu i iyisti i anu Farrisi na
anu Sadusi ba.”
7 Aba gru so re ni ikpa imbarr di, “A da meme nggo inta si gri unfonfo hen.”
8 I Yesu à kye amarr ambarr ka hi, na ku zhi ba di, “Imba anishirr abi yo
isisurr ntsɨmi, sa angginggi du imba i so re meme ni ikpa di imba sama nu
unfonfo? 9 Imba nise kye hi? Imba si di ssu hi ankpinkpri unfonfo akywi ka
nggo anishirr ukrɨ ukywi ba a ri na shi hen? Imba vu inkpinkpo ikadu yi ssu
ni isisa ibirr nggi? 10 Ka ankpinkpri atangba ka nggo anishirr ukrɨ unẹ ba a
ri shi na kadu, imba vu inkpinkpo yi ssu ni isisa ibirr nggi? 11 Angginggi ttu

* **16:4** Ni ivi i Yunana: Ikurr i Yunana yi ki ivi itarr nu umi ine ku ikikla wa i si nâ ta si nggo Yesu à ki ivi itarr ni ibe. Ure ku Yunana ku u se nu ungbamvu ku Yunana ku.

ki imba isisurr yi du imba si hi di ingga si so re ni itu i unfonfo mu hen? Imba
vu ukpa gri ni so gbye ni itu i iyisti i anu Farrisi na anu Sadusi wa!” 12 Mre
abiga ma ba a hi di a si so gba ba utu di a bu kye atu ambarr na imbimbru
iyisti wa nggo a di na undu na wa ni na unfonfo mu hen, a ko re ba si ni itu i
itsarr i anu Farrisi na anu Sadusi yi mu.

Biturr da ba undurr
wa nggo asi Yesu
(Marrku 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Yesu kuma na anga numa wa nggo su ywhiywhirr nu Kayisarriya
Filipiya, na ku zhi abiga ma ba di, “Anishirr ba a da di Uvuvurr a Unushirr à
su unggonggo?”
14 Aba da di, “Abanu a da di Yohana uni zzu na amasirr, a abanu di Iliya,
abanu di Irrimiya, ka uyirr nu umi ku abi kpa are ba.”
15 I Yesu zhi ba di, “Imba na? Imba da di ingga su unggo?”
16 I Sima Biturr da di, “Uwa yo su Kristi wa, Uvuvurr a Abachi uni so sese
wa.”
17 I Yesu da ku di, “Abachi à yo angu azizi ku ùwà, Sima uvuvurr a Yohana.
Ure unggo ku u si nga nu ùwà ku zhi na amarr ka unushirr hen. Aki amungga
nu unkplassu uwa yo à turr ku nga ku ùwà. 18 Meme nggo ingga ko da ku ùwà,
ùwà si ingbinta, Biturr. Ni itu i ingbinta inggi iyo ingga ta me uki ku nggurr bi
umungga ku nggo ittu mi si taka tsi ku nggarr hen. 19 Ingga ta nu ùwà inkpe
ibwu anko a i ittu i unkplassu yi. Inkindirr yi nggo imba ti ka yi ttu ni imimi
aba ta ka yi ttu nu unkplassu, i inkindirr yi nggo imba ti bwu yi ni imimi aba
ta bwu yi nu unkplassu.” 20 Na gba ku abiga ma ba utu kakami di a bu si da
ku undurr di uwa yo su Kristi hen.

Yesu da ure ni itu i iha tuku ittu ima yi
(Marrku 8:31—9:1; Luka 9:22-27)

21 Bazhi na azhibarr ama wa, Yesu à gru di da huzzu ku abiga ma ba di,
“Ingga ta kuma nu Urushalima. Abi gri anishirr ba, na ankpinkpye abikye
ba na abitsarr Are ka Musa ba, a ta ku ki ingga iha. Na ta ngu ingga, u nu
utarr wa ingga ta tasi.”
22 I Biturr yo ma ka ki na anga ayirr na glo ma di, “Abachi bu ka yi ka ku
uwama, Atiko! Du yi si si meme nu ùwà ku hen!”
23 I Yesu kakye na ddu Biturr di, “Chi share ki ingga ni inggya ùwà Isheta.
Ùwà si ki ingga utakpu ku karr uza, nggo amarr amuwa angga ka a si nga zhi
na Abachi ku hen, a zhi nu unushirr ku.”
24 I Yesu da ku abiga ma ba di, “Undurr wa nggo à ti du uwa à ta ga ingga,
uwa bu ka itu ima, na ba unkunkurr ku kpa unushirr umaku na ga ingga.
25 Undurr wa nggo ti zha du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa si ta so sese hen,
undurr wa nggo à ti ba itu ima à ni ku ingga, uwa à ta kpa iso sese. 26 Unushirr
à ta kpa angginggi nggo à ti vu aseki ka ingbingbru ka angga ka we na ssu izhi
iso tsitsirr ima yi? Uwa ta han sa angginggi na bu gri itu ima yi kanga? 27 Kye,
ingga Uvuvurr a Unushirr i ki ywhiywhirr i nga ni inkpinkpye i Aki ama yi,
na abitu ama ba, ni ta ni nu anishirr we azadi ambarr ka. 28 Ingga ko da ki
imba jiji mu di abanu nggo kri ni inggya a taka hi Uvuvurr a Unushirr ni nga
ni ittu ima yi bari na ka ki.”

17

Ika ukpa sarr i Yesu yi
(Marrku 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Nu ugo ku ivi itani, i Yesu à yo anu Biturr tuku Yakubu u Yohana, uzayirr
a Yakubu wa, na gri ba na hun kuma ni igbre unkpi numa, na kuso na akpa
ambarr. 2 Nggo a so, na gru hi ukpa ku Yesu ku u kasarr. Ashishi ama ka a
gru so la zzu azhi. Ankru ama ka a gru kaki akikla pyarr. 3 Abiga ma atarr ba
a so mre na kakye anu Musa tuku Iliya a kri so re na ku.
4 Biturr à gru bwu angu re ni Yesu ku di, “Atiko, ì wre kakami nggo inta
se ni inggya. Uwa ti kpanye, ingga ta tarr aburr atarr, iyirr muwa, iyirr ku
Musa, iyirr ku Iliya.”
5 Nggo Biturr nise re kre, akpa ka la inge na ji ni ttu ba. Aba wo ukorr nu
umi ku akpa ka u da di, “Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo Ingga inyarr ma ni
isisurr kakami. Imba wo ma yi!”
6 Nggo abiga ma ba a wo ukorr ku, isisu ki ba kakami aba kuhre na ka
ashishi ambarr ka ttu ni imimi. 7 I Yesu zirr nga ni sa ungo na ba di, “Gru
yi! Imba si kru isisu hen!” 8 Aba gru na si hi undurr zizo hen, uwa si Yesu yo
kri na ankpa ma.
9 Nggo a so ji ni igbre wa, i Yesu à gba ba utu di, “Imba si da ku undurr
inkindirr yi nggo imba hi yi hen, du ingga Uvuvurr a Unushirr ka tasi bari.”
10 Abiga ma ba a zhi ma di, “Angginggi du abitsarr na Are ka Musa ba a di
da di Iliya nggo ta nga kuchi ku Kristi?”
11 Yesu à ddu ba di, “A da su ure ujiji di Iliya yo à ta nga kuchi na taka ni
na aseki ka we ssubi. 12 Di ingga da ki imba yi, Iliya a ka nga ba, anishirr si
hi ma hen, na ni na ku inkindirr yi nggo isisurr imbarr yi i da ba. Na ta ni ki
ingga Uvuvurr a Unushirr iha meme yo na ango ambarr ka.”
13 Abiga ma ba a hi di a so re si ni itu i Yohana uni zzu na amasirr wa yo.

Yesu à du uvuvurr ni ku anazhi wa wre
(Marrku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Nggo Yesu na abiga ma atarr ba a kaji nga na anishirr ba ba, ugo numa
à nga ni kuttu ku na aza, 15 na da di, “Atiko, ki itito nu uzumu wa ku. À di tsɨ
ankparr na ki iha kakami. Ankpu numa uwa di jaku nu uru, ankpu numa
na amasirr. 16 Ingga gri ma ni nga na abiga amuwa ba ba, aba si du ma wre
hen.”
17 I Yesu à ddu ba di, “Imba anishirr abi kà iwo na abi sama ni ikpanye!
Imba zha di ingga bu so ni imba ba kuma nita nggo bari? Imba zha di ingga
bu na imba kingginggi yi? Gri ki ingga uvuvurr wa!” 18 Nggo a gri uvuvurr
wa na nga na ku, uwa nggarr ito ni izhi yi ku, i huzzu kuma ni du uvuvurr
wa, uvuvurr wa à wre keke nu unto ku.
19 Abiga ba anga ni Yesu ku na ni zhi ma nayi di, “Angginggi du inta han
izhi yi huzzu lankarr?”
20 I Yesu ddu ba di, “Su nggo iyo isisurr imba yi i si ntsɨmi. Di ingga da ki
imba ure ujiji, iyo isisurr imba yi i ti si ivintsɨ nâ ta si ingbingbi i unkunkurr
yi nggo a yo ku du mosita, imba ti ddu igbre wanggo di, ‘Gru chi ka ni inggya
kuma ni inkla inggi yi.’ Uwa à ta gru chi kuma. Inkindirr numa i si ta tsɨ ki
imba hen. [21 Anazhi angga ba si di huzzu sama ni ibarr tuku ivu angu kye
hen.”]

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Marrku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Nggo abiga ma ba a ku nggurr bi nu Galili i Yesu da ba di, “A ki
ywhiywhirr i vu Uvuvurr a Unushirr ni na ango ka anishirr ba. 23 Aba ta
ngu ma; uwa taka tasi nu utarr wa.” Isisurr i abiga ma yi i kaki ndanda.

Ihan inklo i Uki ku Ibarr yi

24 Nggo a nga nu Kapanahu, abanu abi kpa inklo i Uki ku Ibarr ba a nga ni
zhi Biturr di, “Unitsarr amba wa a di han inklo i Uki ku Ibarr yi?”
25 Biturr kpanye ba di, “A si meme yo, a di han yi.”
Nggo Biturr à mirri ni iko yi na nise da inkindirr, Yesu kuchi zhi ma di,
“Amarr amuwa ka a da kingginggi Sima? Atuttu abi imimi ba a di kpa inklo
i imimi yi nu unggonggo ku? Abi igbu ba, ka si na aba bì ba?”
26 I Biturr da ku da a ku di kpa yi na abi igbu ba ba.
I Yesu da di, “Meme nggo, anishirr abi igbu ba a si di han inklo yi hen. 27 Si
di inta kpala ba hen. Kuma ni inyi wa ku yo akwarr. Ikikla ni imẹmẹ wa nggo
ùwà ti vu, ùwà bwu angu ama ka kye, ùwà ta hi inkpinkpri inklo, ùwà ttu yi
han inklo imungga ni imuwa.”

18

Unggonggo si ankpye ni ittu i unkplassu yi?
(Marrku 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 Na attuttu ama wa abiga bu Yesu ba a nggurr bi na nga na ku, ni zhi ma
di, “Unggonggo si ankpye wa ni Ittu i unkplassu yi?”
2 I Yesu kasarr na yo inkparr uvuvurr numa gri nga ni ichi imbarr. 3 Na da
di: “Ingga da ki imba, imba ta si kasarr ni kaki nâ ta si amumarr atsitsa hen,
imba si ta rri ni Ittu i unkplassu yi hen. 4 Undurr wanggo ti ka itu ima yi ta
yo ni imimi na kaki nâ ta si uvuvurr wanggo wa, uwa yo si ankpye ni Ittu i
unkplassu yi.
5 “Undurr wa nggo ti kpa uyirr ma mi ni isa imungga, uwa a kpa si ingga
yo.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Marrku 9:42-48; Luka 17:1-2)

6 “Undurr wa nggo ti du uyirr nu umi ku amu atsitsa angga ba nggo kpanye
ni ingga ku a la ure, ì ta wre aba bu klo ku undurr uwama ununa ni ito na ba
ma tuyo ni inyi du ma gu. 7 Uje ku anishirr abi ingbingbru ba, nu nggo aseki
shishemi a se nggo ta du ba a la ure. Aseki akama a ta la. U uje ku undurr wa
nggo du yi i la.
8 “A ta su ungo, ka uza umuwa nggo u ta du ùwà jaku ni iga yi, ùwà gye ku
ta yo. Uje ku abangga ba nggo a ta du anishirr ba la ure. I ta wre ùwà bu rri
ni iso sese yi sama nu ungo ka uza, nu nggo a ta ba ùwà tu yo nu uru ku rri
sese, ùwà se na ango na aza aha. 9 Ata si ishishi nggi ti du uwa jaku ni iga yi,
uwa ttu yi ta yo glo, i ta wre uwa bu rri ni iso sese yi ni ishishi iyirr nu nggo
a bu tu ùwà yo nu uru ku asese na ashishi aha.

Assurre a ivinta ni nado wa
(Luka 15:3-7)

10 “Imba bu si kpa atsitsa angga ba chirr hen. Ingga da ki imba, a se na
abitu ambarr nu unkplassu a di kri ikri inggi na agẹ ka Aki amunta wa nu
unkplassu. [11 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ikpa abi nado ba yo ttungo.]
12 “Imba kye kingginggi, unushirr wa nggo à se na aminta ayirr yirr, uyirr
nu umi umbarr ku à ti nado na? Uwa à si ta kà aminta iso itirr na atirr ba
(99) du ni igbre wa, na kuma ku zha uyirr wanggo hen. 13 Uwa à ti zha ma hi,
ingga ko da ki imba, unushirr uwama à ta se ni inyarr kakami ni itu i ivinta
uyirr uwama mri iso itirr na atirr ba (99) nggo si nado ku hen. 14 Na anko
ayiyirr ama yo, Aki amungga wa nu unkplassu mi à si di kpanye di uyirr nu
umi ku atsitsa angga ba a bu nado hen.

Uzumbirr ti kpala ku ùwà.

15 “Nggo uzumbirr ti kpala ku ùwà, kuma ku da ku ila ima yi, imba aha yo.
À ti wo ùwà na kpanye ni ila ure ima yi, ùwà gri ma kanga na anko. 16 Nggo
à ti kà iwo ùwà, ùwà bu yo unushirr uyirr ka aha du ba ga ùwà. ‘Inkindirr yi
nggo anishirr aha ka atarr a ti hi yi i si meme yo jiji,’ nâ ta si nggo ungbamvu
ku Abachi u da.* 17 Uwa ti si wo imba hen, ùwà bu gri ure ku ni kuma nu uki
ku nggurr bi ku Abachi ku, uwa à ti kisa na aba Abachi ba ba zizo, ùwà kye
ma ki unushirr wanggo nggo à si si uniga hen.

18 “Ingga ko da ki imba ure ujiji, inkindirr yi nggo imba ti kà yi ni
ingbingbru inggi yi aba a ta kà yi nu unkplassu. Inkindirr yi nggo imba ti
kpanye na yi ni ingbingbru inggi yi aba a ta kpanye na yi nu unkplassu.

19 “Ingga ko da ki imba zizo, unto ku nggo imba aha ni ingbingbru yi
ti kpanye ni inkindirr iyirr nggo barr ni itu ima yi, Aki amungga wa nu
unkplassu à ta na ki imba na yi. 20 Unto ku nggo anishirr aha ka atarr a ti
nggurr bi ni isa imungga, ingga se na ba nabo.”

Assurre a ugarr wa nggo si di nggurr zhi hen

21 Biturr kuma ku zhi Yesu di, “Atiko, u uzumburr à ti so kpala ki ingga,
ingga bu nggurr zhi ku ki inkpo ibirr nggi? Ankpu itangba?”

22 Yesu ddu ma di, “Iya! A si si inkpo itangba hen. A si ankpu iso tangba ki
ankpu tangba.

23 “Meme nggo, ure unggo ku utsarr di Ittu i unkplassu inggi si ma mi:

“Azhibarr numa nggo uttu numa gru yo amirr iko ama ba, na da ba di a
bu tsarr ma aseki ka nggo uwa a ga ba na ka. 24 A so na meme nggo, aba a
gri uyirr nu umi umbarr ku na rri kuma na ku, di a ri ba inklo shishemi.
25 Uvuvurr iko wa sama ni inklo yi nggo ka ma ihan uhla ukuma. Uttu wa
à da di a bu ba ma ku re ki ugarr, kye na ayamba ama wa na amumarr ba
ni inkindirr yi nggo a se na yi, wre ba bu han uhla ku.

26 “Uvuvurr iko wa à ji jaku na agbuzzu na agẹ ka uttu ka, na barr di, ‘Ingga
ko barr uwa, vu isisurr ni ingga ku. Ingga ta han ku ùwà na yi we!’ 27 Uttu
wa ki itito na ku, na kà uhla ku du ku na du ma kuma.

28 “Nggo uvuvurr iko wa huzzu na kuma nu uvuvurr iko unuma nggo a so
ga ma inklo ntsi. Na ku ma ma vu ni ito di, ‘Han ingga inklo yi nggo ingga so
ga uwa nggo!’

29 “Uvuvurr iko wa à jaku ni imimi na barr ma di, ‘Vu isisurr ni ingga ku,
ingga ta han uwa na yi we!’

30 “Uwa ka na kisa, na ba ma ku nu ba a ttu nu uki di a ti han uwa inklo yi
bari. 31 Nggo inkpu amirr iko yi a kye inkindirr ima yi i vri ba isisurr kakami,
na kakuma ku da ku uttu wa aseki ka wemi nggo a la.

32 “Uttu wa à tu ba a yo uvurr iko wa, na ddu ma di, ‘Ùwà ugarr undanda!
Nggo uwa barr ingga, ingga nggurr uhla umuwa ku izhi ku uwa we. 33 Uwa
mi ka nggurr zhi ku ukpami uvuvurr iko wa meme, nâ ta si nggo ingga
nggurr zhi ku uwa.’ 34 Uttu wa vri isisurr na ku kakami, na du ba gri ma
ku harr, na ki ma iha du ma han uhla ku we bari.”

35 I Yesu kre assurre wa na da di, “Aki mungga nu unkplassu ta na ki imba
meme yo, nggo imba si di nggurr zhi ku amuyirr amba ba zhi ni isisurr hen.”

* **18:16** Kye zizo Are Ka Zizo 19:15.

19

Yesu tsarr ni itu i ingu igarr
(Marrku 10:1-12)

1 Nggo Yesu kre ibre are angga ka na gru nu Galili kuma nu ugugarr ku Inyi
nu Joda wa na anga ka Yahudiya ka. 2 Akpukpa anishirr shishemi a ga ma,
uwa ku du ba wre nabo.
3 Anu Farrisi abanu a nga ni zha anko di aba a ta tirr ma kye, na ku zhi ma
di, “Are amunta ka kpanye di unuru a bu han ayamba ama ni ikpala yi nggo
isisurr ima i da ku?”
4 I Yesu ddu ba di, “Imba nise bre nu ungbamvu ku nggo u da di, ni imẹmẹ
yi Abachi à na ba unuru tuku ayamba? 5 Abachi à da di, ‘Ni ima yo, unuru à
ta kà aki tuku ayirr du na nggurr itu bi nu uwama ku, aba aha mi a ta kaki nâ
ta si ukpa uyirr.’ 6 Bazhi ziza aba a si ta si aha zizo hen, a ta su uyirr yo mre.
Inkindirr yi nggo Abachi zɨ yi bi, unushirr bu si ga yi ki na nkanka hen.”
7 Anu Farrisi ba zhi ma di, “Anggi mu du Musa à da du unuru à ti ta han
uwama, uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr na han ma share?”
8 I Yesu à ddu ba di, “Musa à kpanye ki imba ni ingu igarr ku ikà iwo imba.
Uwa a si si meme yo ni imẹmẹ yi nggo Abachi à na ingbingbru yi hen. 9 Ingga
da ki imba, undurr wa nggo ti han uwama nu ure numa, nggo si si ure ku iga
aniru hen, na ku garr unuma, uwa mi à la ure ku izha amba.”
10 Abiga ma ba a da di, “I ka si meme yo ku unuru tuku ayamba, anishirr
ka di so mu sa ni igarr i ka wre sha.”
11 I Yesu da di, “A si si anishirr we mu ka kpanye ni itsarr inggi yi hen. Itsarr
inggi yi i si i anishirr ba nggo Abachi à hla ba na nu ba na yi. 12 Aseki a se
shishemi nggo ka si du aniru garr hen. Abanu a ngri ba meme yo, abanu
anishirr mu na ba ki meme. Abanu kà igarr yi ni itu i Ittu i unkplassu yi.
Undurr wa nggo ti kye i wre ku uwa a bu kpa itsarr inggi yi uwa bu kpa yi.”

Yesu yo ku amumarr angu ka iwre
(Marrku 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Anishirr banu a gri amumarr atsitsa nga ni Yesu ku di a bu ni sa ba ungo
ni itu na bu barr Abachi ku amumarr ba. Abiga ma ba a han anishirr ba.
14 I Yesu ddu ba di, “Imba du amumarr ba du ba nga ni ingga ku ni si han
ba yi hen, kye Ittu i unkplassu yi i si i anishirr ba nggo se nâ ta sa amumarr.”
15 Na sa ku amumarr ba ungo na atu na share nabo.

Uvuvurr nze wa nggo à se na aseki ka ingbingbru ka
(Marrku 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Mre ugo numa gru ko ku zhi Yesu di, “Unitsarr uzizi, inkindirr i ta inggi
i si iwre kakami nggo ingga ta na yi ni kpa iso sese?”
17 I Yesu zhi ma di, “Angginggi du uwa zhi ingga inkindirr iwre? Abachi yo
na nkpama si uzizi. Nggo ùwà ti zha du uwa ta so sese, uwa kru isisu i are ka
Abachi ka.”
18 Ugo wa zhi Yesu di, “Are ka ta ka ngga?”
Yesu bre ku di, “Si ngu unushirr hen. Si zha amba hen. Si ki ayi hen. Si kri
ku unu nu ugo gigyemi hen. 19 Kru isisu i aki amuwa tuku ayirr amuwa, ni
kpanye nu uni girr amuwa ku nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.”
20 Ugo wa da ku di, “Ingga di kru isisu ankpi are akama we. Angginggi
ingga ka na zizo?”
21 I Yesu ddu ma di, “Uwa ti zha du uwa ta so sama ni ila ure, uwa bu ku
vu aseki amuwa ka re, ni ka inklo yi ga ku abi iha. Uwa ta se na aseki nu
unkplassu, ni nga ni ga ngga.”

22 Nggo uvuvurr nze wa à wo meme, na ka share gbo mi, nu nggo à se na
aseki kakami.
23 I Yesu kasarr na ddu abiga ma ba di, “Ingga da ki imba, irri ni ttu i kplassu
yi taka tsɨ kakami ku uwanggo nggo à se na aseki ka ingbingbru ka shishemi
nggo. 24 Ingga da ki imba zizo, i taka tsɨ ku unaseki shishemi uwa bu rri ni
Ittu i Abachi yi, mri nggo alakurrmi a bu rri ni iywirr i anurr.”
25 Nggo abiga ma ba a wo meme na ku ayisurr kakami. Na zhi ma di, “Ati
si meme, unggonggo ta firr huzzu?”
26 I Yesu kye ba girr na da di, “A si inkindirr i itsɨ ku unushirr, u na Abachi
ku inkindirr i tsɨ mri i sama.”
27 I Biturr a gru re ni Yesu ku di, “Kye, inta nggo i kà aseki amunta ka du ni
ga ùwà. Inta ta kpa sa angginggi?”
28 Yesu à ddu ba di, “Imba bu hi jiji mu di na ase ka nggo Abachi à taka
ka ingbingbru yi ki ihẹhẹ, ingga Uvuvurr a Unushirr taka so ni imburr ima
inkpi yi, imba abi ga ingga awurr na aha ba (12) taka hun so ni imburr i
atuttu awurr na aha, ni taka gri iga iwurr ni iha i Israila yi. 29 Undurr wa
nggo à ka ako du, na amuyirr aniru na amba, na aki na ayirr, na amumarr,
ni izzuzzu, ni itu imungga à taka kpa iki inggi yi shishemi na ta kpa izhi i
iso sese. 30 Abanu shishemi nggo sa abi imẹmẹ a taka kaki abu ugo, abanu
shishemi nggo si abu ugo a taka kaki abi imẹmẹ.”

20

Abu undu ba ni ila yi

1 Yesu kuchi ni da ba di, “Ittu i Unkplassu inggi i si ma mi: Na azhibarr
numa ugo uni do unuma à han huzzu ni igambre, ku zha anishirr abu undu
nggo ta ni na ku undu ni ila. 2 Na kpanye du uwa ta han ba azadi ambarr ka
undu ka, dinarri* iyirr na azhi, na turr ba kuma ni ila yi.
3 “Na gru kuma nu udu ni ikarrfe itirr i ambre na ku hi abanu kri gigyemi.
4 Uwa ddu ba di, ‘Imba mi ga ba kuma ni ila yi, ingga i ta han imba inkindirr
yi nggo iwre.’ 5 Aba mi ga ba kuma ni ila yi.
“Uwa huzzu kuma zizo na azhi na atsutsu tuku nggo azhi wa kasarr ba na
ku na meme yo zizo. 6 Nggo azhi wa ko ji zha ikarrfe ikywi i ingbahru uwa
ko nu udu ku, na ku hi anishirr ba a vu abubo wa kri nu unto ku. Na zhi ba
di, ‘Imba kri ngu azhi wa yo gigyemi na angginggi?’ ”
7 Aba da di, “ ‘Undurr si ba inta nu undu hen.’
“Uwa à ddu ba di, ‘Imba ga abanu ba ku na ki ingga undu ni ila yi.’
8 “Ni ingbahru, akikye ni ila wa da ku uni kye abu undu wa di, ‘Yo abu undu
ba ni han ba inklo imbarr yi. Han zhi na abi ikikre ba ba ku kre na abi imẹmẹ
ba.’
9 “Abangga ba nggo a vu ba ni ikywi ingbahru yi a kpa dinarri iyiyirr.
10 Abangga ba nggo a vu ba kuchi, a kye da a ta han ba mri, uwa han ba
dinarri iyiyirr yo. 11 Aba kpa inklo imbarr yi na ta inttorr nu uni vu ba nu
undu wa ku. 12 A da di, ‘Anishirr angga ba nggo a vu ba ni ikikre yi a na undu
ku ki awa ayirr yo, inta nggo i gri undu zhi na ambre mu ku azhi, uwa han
ba narrnarr ni inta nggo ssu azhi ma ni kre!’
13 “Akikye wa à ddu uyirr ambarr wa di, ‘Wo ukpamu, ingga si ka imba
mri hen. Inta ki iza ni imba, imba kpanye di imba ta na undu ku azhi ayirr
ni itu i dinarri iyirr. 14 Ziza imba kpa inklo imba ni kuma yi. Isisurr imungga

* **20:2** Dinarri: Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

nggi di ingga bu nu abi ikikre angga ba inkindirr yi nggo iwre ingga bu nu ba narrnarr ni imba. 15 Imba kye ingga sa nu ukyekye ku na undu ni inklo imungga yi nâ ta si nggo isisurr imungga i da ki ingga? Ka imba ki ishishi mu, nu nggo ingga i na wre ku abanu nggo?' "

16 Ni ikikre yi i Yesu à da di, "Ì si meme yo. Abi ikikre ba ta kaki abi imɛ̱mɛ̱, abi imɛ̱mɛ̱ ba ta kaki abi ikikre."

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Marrku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Nggo Yesu gru ko kuma nu Urushalima, na yo abiga ma awurr na aha ba (12) kaki na anga ayirr na re na ba sharri, nggo a so kuma di, 18 "Wo yi, inta ko kuma nu Urushalima, nggo a ta ku ba Uvuvurr a Unushirr nu ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na Are ba. Aba ta vu ma di à la ure ku nggo u ma a bu ngu ma. 19 Na ta ba ma nu anishirr ba nggo a si si anu Israila hen, aba ta sarr na mɛ̱ ma, na hlo ma, na ta kpa ma ngu nu unkunkurr. Nu ugo ku ivi itarr uwa ta tasi."

Ayamba a barr ku amarr ma
(Marrku 10:35-45)

20 Ayamba a Zabadi wa à gru nga ni Yesu ku na amarr ma aha, ni kuttu ku na aza na barr ma di a bu zi uwa.

21 Yesu zhi ba di, "Imba zha di ingga bu na ki imba angginggi?"

Ayamba wa da di, "Kpanye ki ingga du uwa taka du amumarr amungga angga ba aha mi a so ku uwa uyirr wa nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla ni ittu imuwa yi."

22 I Yesu ddu ba di, "Imba mi si hi inkindirr yi nggo imba so zha yi hen. Imba ka so nu umplango ku iha ku nggo ingga ta ko ki ywhiywhirr iso?"

Amumarr ba kpanye di, "Inta ka so."

23 Yesu ddu ba di, "Imba ta so nu umplango mungga ku jiji. Ingga sama nu ukyekye ku hla abangga ba nggo a taka so ki ingga nu ungo ri tuku nu ungo mla. Into ima i kurr ku anishirr abangga ba nggo Aki amungga à na zu ba."

24 Nggo abiga ma awurr abanu ba a wo na ki unfu na amuya aha angga ba ba. 25 I Yesu yo ba nggurr bi nu unto uyirr, na ddu ba di, "Imba hi di abi gri anishirr bi ingbingbru ba a se nu ukyekye kakami na atu a anishirr ambarr ba. Ankpinkpye ambarr ba a di tsarr ba ukyekye kakami. 26 I si taka si meme yo ni imba ba hen. Uyirr nu umi umba ku nggo ti zha du uwa taka si ankpye, uwa bu na ki uvuvurr iko. 27 Meme yo, uyirr nu umi umba ku nggo ti zha du uwa à taka si uni imɛ̱mɛ̱, uwa bu na ki ugarr, 28 nâ ta si Uvuvurr a Unushirr wa à si nga di anishirr mu bu ni na ku undu hen, à nga nye na ku anishirr undu na bi nu ba itu ima yi, wre ku bu kpa anishirr shishemi ttungo."

Yesu à du aba kreshi aha a wre
(Marrku 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ko huzzu nu Jerriko, anishirr shishemi a ga ba. 30 Aba kreshi aha abanu a so nu unddu ku anko ku na wo di Yesu nggo so vu sarr, na gru ko du hantu di, "Atiko, Uvuvurr a Doda, kakye inta na ashishi ka itito!"

31 Anishirr ba a nggarr ito na ba na ddu ba di a bu ba ttungo. Aba kà na du hantu mri di, "Atiko, Uvuvurr a Doda! Kakye inta na ashishi ka itito!"

32 I Yesu kukri na yo ba, na zhi ba di, "Imba zha di ingga bu na ki imba angginggi?"

33 Aba da di, "Ankpye, di inta kye hi!"

34 Itito i ki Yesu na ba, uwa sa ba ungo na ashishi ka, inkpu iyirr ashishi ka
a bwu ba, aba kye hi, na ga ma.

21

Yesu mirri nu Urushalima
(Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki ywhiywhirr nu Urushalima na nga ni igbu
nu Betifegi nggo à si ni Igbre nu Olivu. Nabo i Yesu yo abiga ma aha na tu
ba kuchi 2 di, “Imba kuma ni igbu wanggo nggo à si ki inta ni ichi. Ni imirri
imba, imba ta hi ba lo ayirr ijaki ndo nu uvuvurr, imba ddu ba gri ki ingga.
3 Undurr à ti zhi imba inkindirr imba da ku di, ‘Atiko wa à ko zha ba.’ Ankpa
ayirr, uwa ta du imba gri ijaki yi ni kuma.”

4 A na meme wre ku ure ku uni kpa are wa u bu si ujiji di,

5 “Da ku anishirr bu Zayo ba,

‘Kye, uttu amba wa nggo à ko nga ni imba ba!

À gri itu ima yi ki nggi na hun si ni ijaki nggi,

na so nga nu uvuvurr ijaki.’ ”*

6 Abiga ma ba ko ku na nâ ta si nggo Yesu à da ba di a bu ku na. 7 A gri ijaki
wa nu uvuvurr wa na nga na ku, na ddu iki isurr imbarr yi sa ku ijaki yi nu
ugo, i Yesu hun so. 8 Akpa anishirr shishemi a ddu iki isurr imbarr yi a la
na anko wa. Abanu a wa angbamvu surr na anko. 9 Anishirr abanu a ku ku
Yesu ichi, abanu a so ga ma nu ugo na so du hantu di,

“Hosana!† Gbyarr ku Uvuvurr a Doda asa!”

“Abachi à yo angu azizi ku uwanggo nggo à nga ni isa i Atiko yi inyarr!”‡
“Hosana! Inyarr i si i Abachi nu unkplassu!”

10 Nggo Yesu mirri nu Urushalima, ìgbù wa namri nggurr ttu, anishirr ba
gru zhi di, “Uwanggo su unggonggo?”

11 Akpa anishirr wa a da ba di, “Uwanggo yo su Yesu uni kpa are wa, nggo
nga zhi ni igbu nu Nazareti na anga ka Galili.”

Yesu kuma nu Uki ku Ibarr ku
(Marrku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

12 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, ku han anishirr ba we
nggo a nga ni so re iki na abangga ba nggo a gri iki ire na nga nabo. Na turr
imburr inkpinkpi i abi sarr inklo yi tuku imburr iso i abi re ananddu kahre.
13 Na ddu ba di, “A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, Abachi à da di, ‘A ta
di yo Iko imungga yi di iko i ibarr.’ Imba ka yi ki unto ku sharri ku abayi!”§

14 Aba kreshi ba na abi gbo na ampi ba a nga ni Yesu ku nu Uki ku Ibarr
ku, uwa du ba wre. 15 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na Are ba a ki unfu
nggo a hi aseki ka ikagri ka nggo Yesu à so na, amumarr a ko du hantu nu Uki
ku Ibarr ku di, “Inyarr i si i Uvuvurr a Doda!” 16 Aba zhi Yesu di, “Uwa wo
inkindirr yi nggo amumarr abangga ba a so da yi?”

Yesu kpanye ba di, “Ingga so wo. Imba nise bre ungbamvu unggo ku kye,
nggo u da di,

“ ‘Ùwà yo a tsarr ankparr amumarr anko a inyarr ku Abachi.’ ”

---

* **21:5** Kye zizo Ishaya 62:11; Zakarriya 9:9. † **21:9** Hosana: Ni imęmę yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ **21:9** Kye zizo Asarr 118:26. § **21:13** Kye zizo Ishaya 56:7; Irrimiya 7:11.

17 I Yesu ka ba du na huzzu ni ìgbù wa kuma ni igbu nu Betani, na ku so
ibittu yi nabo.

Yesu à yo ku ibwa wa angu ndanda
(Marrku 11:12-14, 20-24)

18 Na ambre bwu nggo Yesu so kakuma nu umi ìgbù ku, iyo iki ma. 19 Uwa
ahi ibwa nu unddu anko ku na garr kuma ni ichi yi, na si ku hi inkpinkpo na
ku hen, a si angbungba yo mre, i Yesu a ddu unkunkurr ku di, “Uwa si taka
klo zizo hen!” Ibwa wa a ho keke.
20 Abiga ma ba a hi na ku ayisurr di, “Sa anggi mu ibwa wa à ttu hanhan
mi?”
21 I Yesu à ddu ba di, “Di ingga da ki imba, imba ti yo isisurr imba yi we ni si
na amarr amba kaki aha hen, imba ta na inkindirr yi nggo ingga na ki ibwa
wa. Uwa à si ta si ima yo mre hen, imba ta se nu ukyekye ku da ku igbre di,
‘Gru kuma ku jaku ni inyi,’ uwa ta gru. 22 Imba ti kpanye na Abachi ku, imba
ta kpa inkindirr yi nggo imba so barr zha yi na ku nggo.”

Izhi ni itu i ukyekye ku ina aseki ku Yesu ku
(Marrku 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Nggo Yesu à mirri ku so tsarr nu Uki ku Ibarr ku, ankpinkpye abikye ba
na akikre anishirr ba a nga ni zhi ma di, “Ukyekye ku ina aseki angga ka u
zhi ku ùwà nu momonggo? A su unggonggo nu ùwà ukyekye ukuma?”
24 I Yesu ka sa ba di, “Di ingga zhi imba izhi iyirr inggi. Imba ti da ki
ingga, ingga ta da ki imba undurr wa nggo à ni ingga ukyekye ku na aseki ka.
25 Yohana à kpa ukyekye ku zzu anishirr na amasirr ku zhi nu momonggo?
U zhi na Abachi ku ka u zhi nu unushirr ku?”
Aba gru so re ku ikpa imbarr di, “Inta ta da di angginggi? Inta ti da di, ‘A
kpa ku zhi na Abachi ku,’ uwa ta zhi inta di anggi mu du inta kà ikpa ure ku
Yohana ku? 26 Inta ti da di à kpa ukyekye ku zhi nu unushirr ku, inta ko kru
isisu i inkindirr yi nggo anishirr abanu ta na, nggo a kpanye wemi di Yohana
à su uni kpa are.”
27 Mre na ka da ku Yesu di, “Inta si hi hen.”
I Yesu à ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki imba undurr wa nggo à ni ingga
ukyekye ku na aseki ka hen.”

Assurre a amumarr aha ba

28 Yesu zhi ba di, “Ziza, imba kye kingginggi? Ugo numa nggo na asese à
se na amumarr aha. Na yo ununku wa na ddu ma di, ‘Uzumu kuma ku na ki
ingga undu ni ila ari.’ ”
29 Uvuvurr wa ddu ma di, “Ingga si ta ko hen.” Na sha so ntsɨ na gru ka
amarr ama ka sarr na kuma ni ila yi.
30 “Mre ugo wa à kye na ddu uzuma uvutsa wa di a bu ku na ku undu ni ila
yi. Uvuvurr wa à kpanye di, ‘Yo-o, aki mungga, ingga ta kuma,’ na si kuma
hen. 31 Uwatanggo nu umi umbarr ku a na inkindirr yi nggo aki ambarr wa
zha?”
Aba da di, “Ununku wa.”
Yesu à ddu ba di, “Ingga da ki imba, abi kpa inklo i imimi ba ni inddunddu a
ta ba mirri ni Ittu i Abachi yi kuchi na du imba. 32 Yohana uni zzu na amasirr
wa à nga ni tsarr imba anko a iwre wa nggo imba bu ga wa, imba si kpanye
na ku hen. Abi kpa inklo imimi ba ni inddunddu a wo na kpa ure umaku.
Ima mi si du isisurr imba yi i kasarr ni du imba kpa ure umaku hen.”

Assurre a abi do ni ila ba
(Marrku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu kuchi ni da di, “Imba wo assurre anuma nggo zizo. Ugo numa nggo
à do ila na ttu unkunkurr ku grepu ni ila yi, na harr ila yi na acha kago, na
ya uddudu unkpi ku nggo a ta di hin àmà a unkunkurr wa surr, na me unto
ku nggo a ta di hun kri na kye ila yi kago. Na ba yi nu abi do abanu di a bu
kye ku na yi, na kuma nu uzirr ku ta anko ni igbu numa. 34 Nggo ivi i iywhe
yi i ma, uwa tu amirr iko ama ba kuma na abi do ba ba, di a bu ku kpa ku
inkpinkpo yi.
35 “Abi do ba a ku vu amirr iko ba, na hlo uyirr wa, na ngu unuma wa, na
ta unuma wa ngu na angbinta. 36 Ugo wa à si di na ba hen, na sarr tu amirr
iko abanu kuma na ba zizo mri abi imẹmẹ ba, aba ku na ba meme yo. 37 Ni
ikikre yi, uwa tu uzuma wa kuma na ba, na kye di, a ta ku kye uzuma wa ssu
nu ungo.
38 “Nggo abi do ba a hi uzuma wa, na re ni ikpa di, ‘Uwanggo yo su uzuma
wa nggo aki wa taka ttu na ka ila yi du ku nggo. Imba nga di inta ni ngu ma,
ni gri ila yi!’ 39 Aba ni vu ma, na ba ma huzzu ku tsi ngu na abi ka ila ka.”
40 Yesu zhi ba di, “Ziza, nggo akikye ni ila wa ti nga, uwa ta ni na abi do ba
kingginggi?”
41 Aba à ddu ma di, “A ta du ba ngɨ amimi anishirr abama gbigbi, na ta ba
ila yi nu abanu, nggo a taka di nu ma inkindirr yi nggo su ku ima ni ivi i ihwa
yi.”
42 Yesu ddu ba di, “Imba nise bre nu unto unggo ku kye nu Ungbamvu ku
Abachi ku?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si wre hen
ima iyo di kaki itu i ibarr iko yi.
A si Atiko nggo na meme,
iwre ikye kakami na ashishi amunta!’*
43 “Ingga da ki imba, a ta kpa Ittu i Abachi glo ni imba ba, na ta ka yi
nu anishirr ba nggo ta na inkindirr yi nggo Abachi à zha di a bu na ku na
yi. 44 Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta nggi yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu.
Undurr wa nggo ingbinta inggi yi ì ti ji jaku ku nu ukpa, ì ta ko ma ki
imbimbru.”
45 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba a ko wo assurre wa, nggo Yesu
ko bre ba, na hi di à so re na atu ambarr yo, 46 na gru so zha anko wa nggo
aba a ta na na vu ma. Isisu so ki ba na anishirr ba nggo a kpanye di Yesu à su
uni kpa are.

22

Assurre a iga ihru ayamba wa
(Luka 14:15-24)

1 Yesu na undu na assurre na so bre ku anishirr ba are ka zizo, 2 na da di:
“Ittu i unkplassu inggi si ma mi: Uttu numa nggo à ta na iga i hru ku uzuma
ayamba. 3 Na à tu amirr iko ama ba du ba a ga da ku anishirr ba nggo à nu
ba angbamvu ka iga ka di a bu nga ni iga yi ki, aba kà inga yi.
4 “Uwa tu amirr iko abanu kuma na abangga ba nggo a yo ba ni iga yi di,
‘Ari yo si iga yi, a ka han ilando inkpinkpi iga yi ba, ila yi ɨ ka wri ba. Imba
nga ni iga yi ki!’
5 “Anishirr ba nggo a da ba iga yi a si kakye ba hen, na kuma ni indu imbarr
mu, abanu ko ni ɨlá, abanu ko nu udu. 6 Abanu ba a vu amirr iko ba hlo na

* **21:42** Kye zizo Asarr 118:22-23.

ngɨ ba. 7 Uttu wa ki unfu, na tu abi ta iku ama ba, du ba ku ngɨ anishirr abi
ngɨ amirr iko ama ba na tu ako ambarr ka nu uru.
8 “Na kuso na yo amirr iko ama ba zizo na da ba di, ‘Iga imungga yi i ma ba,
anishirr ba nggo ingga yo ba a si ma abi nga hen. 9 Ziza, imba ga rri nu umi
igbu ku, ku ga kri na atu anko ka igbu ka ni yo anishirr tankpa nggo imba hi
du ba nga ni iga yi.’ 10 Amirr iko ba ga rri nu umi igbu ku, ku di yo anishirr
ba nggo aba hi nggo, azizi na andanda, uki ku iga ku u tsarr ssu na anishirr.
11 “Uttu wa mirri ku so kye abichirr ba, na ku sa ashishi nu ugo unuma ku
à si surr ankru ka gri ayamba ka na ba hen. 12 Uttu wa zhi ma di, ‘Ukpamu,
ùwà zhi nu momonggo ni mirri ni inggya ni si surr ankru ka igri ayamba ka
na ba hen?’ Ugo wa kri ngbangbami. 13 Uttu wa da ku amirr iko ama ba di,
‘Imba vu ma lo ango ka na aza, ni ba ma ku tu yo ni ibwu yi na abi. Nabo yo
anishirr a ta yì, na ta anyinyirr.’ ”
14 I Yesu da ni ikikre yi di, “A yo shishemi na hla ntsɨmi yo.”

Izhi ni itu i ihan inklo i imimi yi
(Marrku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Anu Farrisi ba a huzzu ku nggurr bi na na anko wa nggo aba ta tirr Yesu,
wre ku a bu da inkindirr inuma indanda aba ka vu ma. 16 Na tu abiga ambarr
ba na anishirr abu Hirridu abanu ba na ku di, “Unitsarr, inta hi ùwà di da
su ure ujiji. Ùwà di tsarr ure ujiji ni tsarr inkindirr yi nggo Abachi à zha di
anishirr a bu na. Ùwà si di kakye ure ku nggo anishirr so di da ni itu imuwa
hen, nggo ùwà di na ku anishirr narrnarr. 17 Da ki inta amarr amuwa ka, Are
ka a kpanye di a bu han inklo imimi yi ku Kayisa (Uttu unkpi nu Roma wa)
ka a kisa?”
18 Yesu à hi amarr ndanda ambarr ka, na zhi ba di, “Imba abi na aseki
wre ku anishirr a bu hi! Imba so tirr ingga na angginggi? 19 Tsarr ingga
inkpinkpri inklo yi nggo a di han inklo imimi yi na yi!” Aba gri inkpinkpri
inklo dinarri iyirr ga ko. 20 Uwa zhi ba di, “A charr si iyu ashishi ka
unggonggo tuku isa i unggonggo ni inklo yi?”
21 Aba da di, “Uttu Kayisa.”
I Yesu ddu ba di, “Iwre, a bu han ku Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si i Uttu
Kayisa, na bu nu Abachi inkindirr yi nggo i si i Abachi.”
22 Nggo a wo meme, na ku ayisurr na duma na ga share na du ma nabo.

Izhi ni itu i itasi
(Marrku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anu Sadusi abanu, nggo a si kpanye nu ure
ku itasi ku hen, a nga ni Yesu ku. 24 A nga ni zhi ma di, “Unitsarr, Musa à
charr di unushirr wa nggo à ti garr ayamba na ttu sama ni ita uzayirr wa a
bu hru ayamba na ako wa, wre ba bu ngri amumarr ni isa i uni ttu wa. 25 Ziza,
amugo abanu a sa atangba nggo a di so ni inggya. Ununku ambarr wa à garr
na ttu sama ni ita na ka ayamba wa du ku uzayirr unu uha wa. 26 Uzayirr
unu uha wa mi meme ni ttu na ka ayamba wa du ku unu utarr ambarr wa.
A so kɨ meme yo kuma nu unu tangba wa ku. 27 Ni ikikre yi ayamba wa ni ttu
ga ba. 28 Ziza, uwa bu da ki inta, nggo abi kɨ ba taka tasi, ayamba ama à taka
si a uwatanggo, nggo aba atangba mi a gri wa?”
29 Yesu à ddu ba di, “Imba i ri amarr amba akama ndanda mi. A si nu nggo
imba si hi ungbamvu ku Abachi ku yo hen, ni si hi ukyekye ku Abachi ku
hen. 30 Nggo Abachi à taka du abi kɨ ba taka tasi, a taka zzu nâ ta si abitu ba
Abachi ba nu unkplassu. Aniru na amba a si taka garr hen. 31 Imba si bre

inkindirr yi nggo a da ni itu i abi tasi ba hen? Abachi à da di, 32 ‘A si ingga yo
si Abachi a Ibrayi ni si Abachi a Ishaku tuku Abachi a Yakubu.’ A si Abachi
yo si Abachi a abi so tsitsirr ni si si Abachi a abi kɨ hen.”
33 Nggo anishirr ba a wo meme na ku ayisurr ni itsarr ima yi.

Ure unkpi ku nggo mri are ka we
(Marrku 12:28-34; Luka 10:25-28)
34 Nggo anu Farrisi ba a wo di Yesu à ku ba anu Sadusi ba nggurr nu ure,
na ku nggurr bi. 35 Uyirr nu umi umbarr ku à si unitsarr na Are, na kuma ku
tirr Yesu kye ni izhi di:
36 “Unitsarr, uwatanggo à si ure unkpi ku nggo u mri Are ka we?” 37 I Yesu
à ddu ma di, “ ‘Kpanye na Atiko, Abachi amuwa wa ku ni isisurr imuwa yi na
amarr muwa ka namri.’ 38 Uwanggo yo a si ure ku mẹmẹ unkpi ku na are ka
nggo se ankpinkpi sha na are ka. 39 Ure ku uha ku u si nâ ta si ku imẹmẹ ku
di, ‘Kpanye ni uni girr amuwa wa ku nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.’
40 Are ka Musa ka we tuku itsarr i abi kpa are yi, à ku yi na are aha angga ka
yo.”

Izhi ni itu i Kristi wa
(Marrku 12:35-37; Luka 20:41-44)
41 Nggo anu Farrisi banu a nggurr bi, i Yesu à zhi ba di, 42 “Angginggi si
amarr amba ka ni itu i Kristi wa? A su uhanma a unggonggo?”
Aba da di, “A su uhanma a Doda.”
43 Yesu ddu ba di, “Anggi mu du Doda à yo ma di ‘Atiko’? Doda, nu ukyekye
ku Izhi à da di,
44 “ ‘Atiko wa ddu Atiko amungga wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga,
di ingga ka abi karr ùwà ba
surr ni imimi du ùwà vu aza sa na ba bari.’ ”*
45 Doda ka ti yo Kristi wa ki ‘Atiko’, u Kristi wa ka na kingginggi na gru si ku
Doda uhanma?”
46 Unushirr uyirr mi à si hi inkindirr yi nggo à taka sa ku Yesu hen. Bazhi
na azhibarr ama wa aba kru izhi ma are zizo.

23

Yesu gba ba utu ni itu i abitsarr na Are na anu Farrisi ba
(Marrku 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)
1 Yesu à gru re na akpa anishirr wa kye na abiga ma ba ba di, 2 “Abitsarr
na Are ba na anu Farrisi aba yo sa abangga ba nggo a kpanye ba di a bu bre
inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da. 3 Meme nggo imba bu kpa ni na undu
ni inkindirr yi nggo a da di imba bu na, ni si ga uzirr umbarr ku hen. Kye a
si di na inkindirr yi nggo a so tsarr di a bu na hen. 4 A di lo ku anishirr iki yi
nggo rɨ nu umpa, ni vri ba igri, na si ri amarr ka ki uvuvurr ungo mi a zi ba
igri iki yi hen.
5 “A di na aseki ambarr ka wemi wre ku anishirr mu a bu a hi ba. Uwa a
ta si anu Farrisi na abitsarr ba nanko, abama a di na* ambu ka ibarr ambarr
ka ki ankpinkpi, na di du inkinkru imbarr yi i ta ji nanka. 6 A di zha into iso
inkpinkpi ni into i iga tuku na aki ka issubi ka. 7 Na di zha di anishirr bu chi
ba na kuttu nu udu, na di zha di anishirr bu yo ba di, ‘Unitsarr’.

* **22:44** Kye zizo Asarr 110:1. * **23:5** Ambu ka ibarr: Inggakpa yi nggo ani Yahuda a di surr angbamvu ka Abachi anẹ nu umi. Abanu ba a di lo inggakpa imbarr ni ichi tuku nu ungo mla di anishirr a bu hi di aba a si abiga kakami.

8 “Uwa a ta si imba nanko, i si wre aba bu yo unuma ki ‘Unitsarr’ hen, nggo
imba namri si imuyirr. Unitsarr amba wa à si uyirr yo. 9 Imba bu si yo undurr
ni imimi inggi yi di ‘Aki’, hen. Kye, Aki amba wa à si uyirr yo nu unkplassu.
10 I si wre aba bu yo imba di ‘Ankpye’ hen. Kye, Ankpye ni gri imba wa à si
Kristi yo. 11 Unkpi wa nu umi umba ku a bu su ugarr amba we. 12 Undurr wa
nggo à ti gɨ itu ima, aba ta gri ma kaji. Undurr wa nggo à ti gri itu ima ji, aba
ta gɨ ma ki tsa.

Yesu à glo abitsarr are tuku anu Farrisi ba
(Marrku 12:40; Luka 11:37-52; 20:47)

13 “Uje umba imba abitsarr Are ba ni imba anu Farrisi ba. Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di harr anko ka mirri ni Ittu i unkplassu
yi! Imba ku atu imba si mirri kuma hen, ni si kpanye di abanu nggo a so zha
a bu rri kuma hen. [14 Uje umba, abitsarr Are ni imba anu Farrisi ba. Imba
abi na aseki, wre ku anishirr a bu hi! Imba di ka amba ba ako ba mri, ni di
barr tanko di anishirr a bu kye imba ki anishirr azizi. Ni ima yo, iha indanda
yi mu ta kri bi imba ku ina ima.]

15 “Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni imba anu Farrisi ba! Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di zirr ga abi ni di cha inyi di imba di zha
unushirr uyirr mi nggo à ta kasarr ga imba na anko amba wa. Nggo imba
ti nga vu unushirr uyirr, imba di na ma ki ndanda, ma nggo a bu yo ma nu
unto ki iha nu uru ku rri sese, mri atu amba wa mi.

16 “Uje umba, imba abitsarr anko ba kreshi! Imba tsarr di, ‘Unushirr à
ti shi azhi ni isa i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, azhi akama à si ka gigye.
Ùwà ti shi azhi ni izinarriya yi nggo u kurr nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
uwa bu na inkindirr yi nggo a da zu na azhi akama.’ 17 Dudurr imba aba
kreshi! Uwatanggo à mri ki imba, izinarriya yi, ka Uki ku Ibarr ku nggo u na
izinarriya yi ki ku Abachi izizi? 18 Ni di tsarr di, ‘Undurr wa nggo ti shi azhi
na akikre ka ito ka, uwa à kpala ni ishi azhi ima yi, uwa ti shi azhi ni inkindirr
yi nggo a gri yi nga na akikre ka, azhi akama a si ka gigye.’ 19 Akreshi amba
ka! A si kingginggi, uwatanggo a sha? Inkindirr yi nggo ùwà gri yi nga, ka
akikre ka nggo a na inkindirr yi ssubi ku Abachi? 20 Meme nggo, unushirr à
ti shi azhi na akikre ka uwa so shi azhi na aseki ka nggo a so na akikre ka ndo
na akikre ka mi. 21 Uwa ti shi azhi nu Uki ku Ibarr ku, uwa so shi azhi akama
kye na Abachi nggo à so nu umi. 22 Undurr wa nggo ti shi azhi nu unkplassu,
uwa so zhi azhi ni imburr i Abachi yi tuku Abachi wa nggo a so na yi.

23 “Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni imba anu Farrisi ba! Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di zha di imba ta di nu Abachi inkindirr
iyirr nu umi ku aseki awurr ka kye na amwi angbamvu ka nggo a di surr
ni inyi mi. Ni si ga aseki ankpinkpi ka nu ure ku Abachi ujiji ku hen. Aseki
akama ngga a si, ina wre ku anishirr, ni itito, ni ikru isisu i Abachi. Abangga
ba yo si aseki ka nggo a wre imba bu na ka ni si ka atsitsa abanu ba du hen.
24 Imba di tsarr anishirr anko, ni sa aba akreshishi. Imba si nâ ta si unushirr
wanggo nggo à ttu ivinchi glo na ama, na sarr so alakurrmi† à ttu mri nu umi
ku ama ku!

25 “Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku imba anu Farrisi ba! Imba abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di ngla aseki ka iso amasirr ka tuku
igbigba iri yi ba na abi, ni di du umi umbarr ku. Imba i se na aseki ka nggo
imba i ka anishirr ngga mri ni ikpa ka, ni so di na aseki ka nggo a wre ku atu

† **23:24** Alakurrmi: Ùwà i kpa vri kakami ku ivu sarr ivutsa, ni sarr la ure unkpi sha.

amba yo mre. 26 Imba anu Farrisi ba akreshi! Hɨ inkindirr yi nggo se nu umi
ku agbugba ku kuchi bari, abi ka mi a ta wre kye!
27 “Uje umba, imba abitsarr Are na anu Farrisi! Imba abi na aseki wre ku
anishirr a bu hi! Imba si nâ ta si abe ka nggo a zharr kaki akikla, nggo a wre
ikye ba na abi, na gri attuttu ka anishirr nu ubobo aseki nu umi. 28 Imba mi
si meme yo, na ábì imba wre ikye na ashishi ka anishirr, u umi umba ku u
tsarr ssu nu umimi ni di na gigyemi di imba sa azizi.
29 “Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku imba anu Farrisi ba! Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi imba! Imba me abe ka abi kpa are ba wre kaba,
ni zharr abe ka anishirr ba nggo zirr zizi du ka wre, 30 ni bre di, ‘Ka di inta i
se na ase ka ábáchí amunta ba, inta ka si yo ungo na ba ni ngɨ abi kpa are ba
hen.’ 31 Ina imba yi mi i tsarr di imba si ahinhan ba anishirr ba nggo a ngɨ
abi kpa are ba nggo! 32 Imba si ba ttungo ni na aseki andanda ka nggo ábáchí
amba ba a na zu na anko nggo hen!
33 “Imba inkirr i ànìwǎ andanda! Imba amumarr ani ibi! Abachi à ka lo
imba ku ila ure imba yi ba, angginggi ta kpa imba ttungo nu uru ku rri sese
ku? 34 Uwa a si ni ima yi yo, ingga ta turr abi kpa are, na abi bwu ashishi na
abitsarr nga ki imba. Imba ta ngɨ inkpu yi, ni ta kpa inkpu yi ni inkinkurr, ni
ta hlo inkpu imbarr yi na aki ka issubi ka, ni ta tsutsarr ba ni igbu yi kago.
35 Ni ima yo, Abachi taka ni zhi imba ayiyi a anishirr azizi ba we, zhi ni ingu i
Habila unushirr uzizi uwama kuma ní ingu i Zakarriya, uvuvurr a Barrakiya
wa nggo imba i ngu ma na abi hinga nu unto ku akikre ka ito ka nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. 36 Ingga da ki imba jiji mu di, aseki ka ngga ka wemi a
taka nga na atu a imba anishirr ba ari ba!

Yesu à yi ku Urushalima
(Luka 13:34-35)

37 “Urushalima, imba anishirr bu Urushalima! Imba i ngɨ abi kpa are ba ni
ta abangga ba nggo Abachi à tu ba na angbinta. Ttuttumi, ingga di zha anko
wa nggo ingga ta nggurr anishirr amuwa ba bi nâ ta si nggo iviko à di nggurr
amarr ma ba bi na angba ama ka, imba si di kpanye hen! 38 Kye, Uki unkpi
ku Ibarr Abachi umba ku u ta kaki ako. 39 Ingga da ki imba, bazhi ziza imba
si ta hi ingga zizo hen, kuma nu nggo imba taka da di, ‘Abachi à yo angu azizi
ku unushirr wa nggo à nga ni isa i Atiko yi.’ ”

24

Yesu à da ba itsi nggarr i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Marrku 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu à ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na so kuma abiga ma
ba a kuma ku tsarr ma ime i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 2 Uwa kpanye ba
di, “E-e, Imba hi ime inggi yi? Ingga ko da ki imba, a taka turr yi hre pempe.
Ingbinta iyirr mi ì si taka hun so ni itu i inuma hen.”

Ivi i iha tuku itsutsarr
(Marrku 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Nggo Yesu gru nabo na hun kuma ku so ni Igbre nu Olivu wa, abiga
ama ba a nga sharri ni da ku na yi di, “Da ki inta, a taka na aseki angga
ka nita nggo? Sa angginggi taka tsarr inta di ivi i inga imuwa yi, ni ikikre
i ingbingbru yi i ma ba.”
4 I Yesu ddu ba di, “So di gbye, ni si du undurr à re imba hen. 5 Anishirr
shishemi a taka nga ni isa imungga, na ta ni da di, ‘Ingga yo si Kristi wa,’ na
ta re anishirr shishemi du ba nga anko. 6 Imba ta wo are ka iku ywhiywhirr

tuku ugbagba. Meme mi imba bu si du isisurr imba yi i gru hen. Aseki akama
a ti la meme mi, uwama yo a si ta si ikikre yi hen. 7 Ìgbù ta tsi ni ìgbù, ittu ita
ta iku ni ittu, iyo i ta ki, imimi yi ta battu na ankla shishemi kago. 8 Uwama à
taka si iha imẹmẹ yi bari, ni taka si nâ ta si ine ingri nggi i gru ku ayamba.
9 “Aba ta vɨ imba nu ba gri ku tsutsarr na ngɨ. Ingbingbru yi namri ta karr
imba ni itu imungga. 10 Ni ivivi ima yi, abanu shishemi a ta kakuma nu ugo ni
iga yi. Anishirr shishemi a ta ki ku ikpa imu, abanu shishemi a ta karr ikpa.
11 Abi kpa are abi imu shishemi a ta gru huzzu na ta re anishirr shishemi.
12 Nu nggo umimi u ta kri mwe, ikpanye ni ikpa i anishirr shishemi i ta su.
13 Undurr wa nggo ti kri ngbangba kuma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma
ttungo. 14 A taka da Ure ku wre ku Ittu i Abachi yi kago ni ingbingbru inggi
yi, wre ku anishirr we a bu wo ku kago bari i ikikre yi i ta nga.

Ivi i iha inkpi yi
(Marrku 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 “Imba ti hi ‘Inkindirr indanda i ankizhi yi,’ nggo i ttu ūnkẹ́ surr na abubo
a Abachi wa, nâ ta si nggo Daniya uni kpa are wa à da. (Uni bre wa a bu hi
inkpi i ure ima yi.)* 16 Meme nggo, anishirr ba nggo a so nu Yahudiya a bu
kru kuma na agbre ka. 17 Unushirr wa nggo à so ni itu† iko a bu si kru ji du
uwa ta rri kuma ku vu iki nu uki bari hen. 18 Undurr wa nggo à kri ni īlá a bu
si da du uwa a ta kru kuma ni iko ku ba ankru numa gri bari hen. 19 Iha i ta
se ku amba ba nggo a hru ane ni ivi ima yi, na amba ba nggo a gri amumarr
na ango! 20 Barr Abachi du ukru unggo ku bu si ka si na aba, ka na Azhibarr
a Isu wa hen! 21 Kye iha i ivi ima yi i taka vri mri iha yi nggo imba nise hi yi
kye bazhi ni imẹmẹ i ingbingbru yi nga ziza. Inkindirr inuma ì si taka mri
inkindirr inggi yi ndanda zizo hen. 22 A ka sama nu nggo Abachi à tsu ivi
ima yi ki ntsɨmi, Unushirr uyirr mi ka si ka so tsitsirr hen. Uwa si na atu a
abangga ba nggo Abachi hla ba nggo, aba yo a du Abachi à ta tsu ivi ima yi
ma mi. 23 Ni ivi ima yi, undurr ti ddu imba di, ‘Kye Kristi wanggo ni inggya!’
ka da di, ‘Kye uwanggo nu unggu mu,’ imba bu si kpanye na ku hen. 24 Kye,
anu Kristi abi imu na abi kpa are abi imu a ta gru huzzu na ta na aseki ka ku
ayisurr na ka ikagri, wre ba bu re anishirr kye na anishirr ba nggo Abachi
à hla ba zu, nggo a ti hi anko. 25 Kye ingga i kuchi gba ki imba atu, ni itu i
inkindirr inggi yi ivi yi ì ni se ni ichi.
26 “Undurr ti re imba di, ‘Kye uwanggo na ankpuji nggumu,’ imba bu si kru
kuma nabo hen, aba a ti da di, ‘Kye, uwanggo krɨ nu umɨ uki ni inggya,’ imba
bu si kpanye hen. 27 Uvuvurr a Unushirr à taka nggurr surr, nggo anishirr
taka hi ma kago ankpu ayirr zzu nâ ta si ila i ingẹ nggi nggo di la nu unkplassu
ku zhi na anza ambre kuma na anza a ingbahru. 28 Nu unto ku nggo iku i
kurr, ananggurru a di nggurr bi nabo.

Azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa
(Marrku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 “Ni ikikre i ivi i iha yi,
“ ‘azhi wa taka nggurr shirr,
uhwa ku si ta la hen.
Intsintsẹ yi ta kuhre
zhi nu unkplassu,

---

* **24:15** Kye zizo Daniya 9:27; 11:31; 12:11. † **24:17** Itu i uki: Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na ta si ki uki mu, aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo.

aseki ka unkplassu ka namri taka battu.’‡
30 “Ni ivi ima yi a taka hi inkindirr yi nggo tsarr inga i Uvuvurr a Unushirr
yi na akpa. Anishirr bi ingbingbru ba wemi a taka yì, nggo a taka hi Uvuvurr
a Unushirr ni ko nga na akpa ka unkplassu ka nu ukyekye tuku inkpinkpye
ima yi. 31 A taka vri unddu unkpi ku nggo uwa à ta tu abitu ama ba kuma
kago ingbingbru yi, aba ta kuma ku gri anishirr ama ba kago ni ingbingbru
yi nggo a ka hla ba ni nggurr bi ni inkla iyirr.

Inkindirr yi nggo ure ku ibwa ku u so tsarr anishirr
(Marrku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 “Du ibwa wa a tsarr imba. Nggo anggingga ama ka a ti ta ko nggarr angu,
imba bu hi di ahru wa a ki ywhiywhirr ba. 33 Na anko ayiyirr ama yo, imba
ti hi aseki angga ka a la we, imba bu hi di ivi ikanga ima yi ima ba. 34 Ingga
da ki imba ure ujiji di aseki angga ka a taka la bari anishirr ba ari ba wemi
a taka vu sarr. 35 Unkplassu ni imimi taka ka nado, ure umungga ku u ta so
sese.

Undurr si hi azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa hen
(Marrku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 “Undurr mi si hi azhibarr wa nggo a taka na aseki angga ka hen. Abitu
ba Abachi ba nu unkplassu nu uwa Uvuvurr a Abachi wa mi à si hi hen. Aki
uwa yo à hi azhibarr wa na nkpama. 37 Azhi a inga a Uvuvurr a Unushirr wa
à taka si nâ ta si inkindirr yi nggo i la ni ivi i Nuhu yi. 38 Ni ivi yi nggo amasirr
wa a nise ni gu ttu abubo wa, anishirr a so di ri na so, aniru na amba a so
di garr ikpa ku ma na azhibarr wa nggo Nuhu à rri ni ijirrigi yi. 39 Na si hi
inkindirr yi nggo i ta la hen, mre na gru kakye amasirr mu ko gu ba we. I taka
si meme yo nggo Uvuvurr a Unushirr à taka nga. 40 Ni ivi ima yi, anishirr aha
a taka ko na undu ni ūlá, aba ta ba uyirr na ka uyirr wa du. 41 Amba aha a taka
kri na abubo a iko, aba ta ba uyirr wa na du uyirr wa.
42 “Ni ima yo, imba bu so gbye yi, nggo imba si hi azhibarr wa nggo Atiko
amba wa à taka nga hen. 43 Ka di akikye ni iko wa ka hi nita nggo ni ibittu yi
unayi wa à ta nga ni iko ima, a ka di so tsitsirr na si kpanye du ma à mirri ni
iko yi hen. 44 Imba bu so ssu shissu, kye Uvuvurr a Unushirr taka gru nga na
azhibarr wa nggo imba si kye di à ta nga hen.

Uvurr iko uzizi tuku umimi wa
(Luka 12:41-48)

45 “A su unggonggo si uvuvurr iko uwama nggo si uni wo ure na su
ukrizhizhi? Uwa yo su uwanggo nggo akiko ma wa à nu ma inkpinkpye na
atu amirr iko abanu ba, di à ka bu nu ba ila imbarr yi ttuttumi. 46 I ta wre ku
uvuvurr iko uwama kakami, nggo akiko ma wa a ti kanga ni hi ma, uwa so
na inkindirr yi nggo a da ku bari na kuma! 47 Ingga da ki imba akiko ma wa à
ta ba ma a ki ankpye ni iko ima wa we. 48 Ka di a si uvurr iko umimi, ka da na
amarr ama di, akiko ama wa à si ta kanga korr hen, 49 na ta di tsutsarr amirr
iko abanu ba ni ihlo, na ta gru ga abi iso ahi ku di so na ri na ba. 50 Akiko a
uvuvurr iko uwama à ta gru nga azhibarr ayirr yo, nggo uvuvurr iko wa à si
so kye anko ama wa hen, na azhibarr wa nggo a si hi hen. 51 Akiko ama wa
à ta ni hlo ma kakami, na ta han ma share ku zu na abubo a anishirr abi na
aseki ba na abi wre ku anishirr bu hi ba. Nabo yo anishirr a ta ku di yì na ta
anyinyirr.

‡ **24:29** Kye zizo Ishaya 13:10; Ishaya 34:4.

25

Assurre a áníwá awurr ba

1 “Ni ivi ima Ittu i unkplassu yi i taka si ma mi: Azhibarr numa nggo áníwá
abanu a sa awurr a gru vu ingba i uru imbarr, na kuma ko ma nu uni garr ku
na anko. 2 Akywi ba nu umi umbarr ku a si arrurru, akywi ba a si krizhizhi.
3 Arrurru ba a vu ingba imbarr yi na si gri anye hen. 4 A krizhizhi ba gri
ingba imbarr yi na gri anye shishemi ssu ni iki isurr anye imbarr yi. 5 Uni
garr ayamba wa à so nado, na si nga korr hen. Áníwá ba a so di na gru kurr
ina.
6 “Na atsutsu ibittu aba gru du di, ‘Uni garr ayamba wa à nga ba! Imba nga
ni ma na ku na anko!’
7 “Áníwá ba a gru awurr mi na ssu ingba ambarr yi ki. 8 Arrurru ba a ddu
krizhizhi ba di, ‘Imba sha anye amba wa ni inta yi, kye iru munta yi i ko
kazhi.’
9 “Akrizhizhi ba a kisa ba di, ‘Iya, a si ta ma ki inta ni imba hen. Imba kuma
ku re amba.’
10 “Nggo arrurru ba kuma ko re anye wa, uni garr wa à gru nga. Áníwá
akywi ba nggo a so bi ma a gru rri ga ma kuma nu unto ku iga ku, na ka anko
wa ttu.
11 “Nggo a ta so áníwá akywi ba a ku kanga, ni ko nggurr anko di, ‘Ankpye,
ankpye! Bwu ki inta anko di inta mirri!’
12 “Uni garr wa à ddu ba di, ‘Ingga da ki imba ure ujiji mu, ingga si hi imba
hen.’ ”
13 I Yesu da ba ni ikikre yi di, “Ni ima yo imba bu so di gbye yi, nggo imba
si hi azhibarr a ikanga i Uvuvurr a Unushirr wa hen.”

Assurre a amirr iko atarr ba
(Luka 19:11-27)

14 Yesu da ba assurre anuma zizo da di, “Inkindirr yi nggo à taka na yi ni
Ittu i unkplassu yi ì si nâ ta si nggo ugo numa à kuma nu uzirr. Nggo à gru
ta kuma na yo amirr iko ama ba na ga ba aseki ka iko ma ka di a bu kye ku.
15 Ugo wa à hi ukyekye umbarr ku bari na ka aseki ka du ba. A nu unuma wa
inklo abwubwu akywi, na nu unuma wa uha, unu utarr wa à kpa abwubwu
ayirr. À na meme kre na gru kuma nu uzirr umaku. 16 Uwanggo wa nggo à
kpa abwubwu akywi ka à kuma ku re aseki na ka re, na kpa amasirr ni itu yi
ki abwubwu akywi. 17 Uwanggo nggo kpa abwubwu aha meme ku kru hwri,
na kpa amasirr abwubwu aha. 18 Nggo unu utarr ambarr wa nggo a nu ma
abwubwu ayirr wa, uwa gri inklo i atiko ama yi, ku ya uddudu ni imimi na
ka wa yo sharri.
19 “Nggo atiko ambarr wa ku so ta anko na gru kanga zhi nu uzirr ku, na
ni yo ba zu du uwa ta wo inkindirr yi nggo a na ni inklo ima yi nggo à nu ba.
20 Uwanggo nggo à du ku abwubwu akywi ka à gri ka nga na gri amasirr nga
kye ma, ni da di, ‘Ankpye, uwa ni ingga abwubwu akywi, kye akywi anuma
ngga amasirr amungga wa.’
21 “Akiko wa à ddu ma di, ‘Ingga chi ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi
uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga ta
nu ùwà aseki shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni ingga
ku!’
22 “Uwa wanggo nggo a kpa abwubwu aha ka a mirri nga ni da di, ‘Ankpye,
uwa ni ingga abwubwu aha. Kye, amasirr amungga nggo abwubwu aha.’

23 “Akiko wa à ddu ma di, ‘Ingga chi ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi
uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga ta
nu ùwà aseki shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni ingga
ku!’
24 “Uvurr iko wa nggo a nu ma abwubwu ayirr wa, à nga ni ddu atiko wa
di, ‘Ankpye, ingga hi ùwà ì tsɨ kakami. Ùwà di hwa aseki ka nggo ùwà si ttu
hen. Ùwà di ssu ikiri yi bi ni inkla yi nggo ùwà ì si ttu ikiri hen. 25 Ingga ì kru
di inklo imuwa yi ì ta na ingga nado, ima yo di ingga gri yi ku ya imimi ni sha
yi sharri. Kye! Uwanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà ni ingga.’
26 “Akiko wa à ddu ma di, ‘Ùwà undanda tuku ussussu uvurr iko. Ùwà hi di
ingga di hwa aseki ka nu unto ku nggo ingga si ttu hen, ni di ssu ikiri yi bi ni
inkla yi nggo ingga si ttu ikiri hen? 27 E-e, à si meme yo, ùwà ka gri yi kuma
ku zu ki ingga na abi zu inklo na amasirr ba ba, ingga ka ni ba yi na amasirr
ni itu yi.
28 “ ‘Kpa yi glo na ku, ka nu uwanggo nggo à se na abwubwu awurr ka.
29 Abangga ba nggo a se ni inkindirr shishemi, a ta nu ba inuma sa ni itu.
Imbarr yi ì ta kri mwe ba shishemi. Uwa a ta si abangga ba nggo a sama ni
inkindirr na anko, a ta vu ba kpa ivi ntsɨ inggi yi nggo à se na yi. 30 Uwa ta su
ankalanttu uvurr iko wanggo, a ta ba ma tu ku tu yo ni ibwu. Nabo yo uwa
ta ku yì na ta anyinyirr.’

Azhibarr i ibre amu a ikikre wa

31 “Nggo Uvuvurr a Unushirr taka nga nu ukyekye ku Ittu umaku na abitu
ba Abachi ba we na ku, uwa taka so ni imburr ittu ni inkpinkpye ima yi.
32 Anishirr ba ingbingbru ba we taka nggurr bi na ku, uwa taka ga ba ki aha,
nâ ta si nggo uni ho di hla aminta ba glo na amuwu ba. 33 Uvuvurr a Unushirr
à ta zu aminta ba nu ungo ri uma, na zu amuwu ba nu ungo mla uma.
34 “Mre uttu wa taka da ku abangga ba nggo su nu ungo ri umaku di, ‘Aki
mungga à yo ki imba angu azizi. Imba nga ni kpa aseki azizi zhi na Abachi
ku. Imba nga ni so ni ri ndo na abubo a iso ni ittu wa nggo a na yi zu ki imba
zhi nu nggo a na ingbingbru inggi yi. 35 Nggo iyo i ki ingga, imba ni ingga iri.
Uhre ù ki ingga, imba ni ingga amasirr a iso. Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba,
imba kpa ingga yo na ako amba wa. 36 Ingga so ni inkpohorr, imba ni ingga
iki isurr. Nggo ingga lo, imba fu ingga. A gri ingga ku harr nu uki, imba ku
rri ni ingga ku.’
37 “Azizi ba ta zhi ma di, ‘Atiko, inta na ku uwa meme nita nggo? Inta hi uwa
nu momonggo, nggo uwa so ni iyo nu uhre, inta nu uwa iri ni iso? 38 Ùwà i
su uhẹhẹ nita nggo inta kpa ùwà yo na ako munta wa, ka ùwà sa ni inkindirr
isurr inta nu ùwà ankru surr? 39 Ùwà ì lo nita nggo ni kri ni iharr nita nggo
inta kuma nu ùwà ku?’
40 “Uttu wa ta da di, ‘Ingga da ki imba ure ujiji, nggo imba ti na ku unuma
nu umi ku amuyirr amba abi iklonyarr angga ba nggo sa amuyirr mungga
ba, imba na si kɨ ingga yo!’
41 “Mre uttu wa à ta da ku abangga ba nu ungo mla di, ‘Imba nggo Abachi
à sarr antinte a surr imba, chi share ni ingga kuma ku rri nu uru ku nggo a
na ku sese mu zu ku umimi wa na abitu ama ba. 42 Iyo i ki ingga, imba si ni
ingga ila hen. Uhre u ki ingga, imba si ni ingga amasirr iso hen. 43 Ingga i
su uhẹhẹ ni imba ba, imba si kpa ingga hen. Ingga zirr ni ihorr, imba si ni
ingga inkindirr isurr hen. Nggo ingga lo ni kri ni iharr, imba si kuma ku rri
ni ingga ku hen.’

44 “Aba a ta da di, ‘Akiko, inta i hi ùwà nu momonggo ni iyo nu uhre ni si nu
ùwà inkindirr iri, ka i iso hen? Ka ùwà nye ichirr, ka ihorr, ka ùwà lo, ka a gri
ùwà ko ku ttu nu uki, inta ka izi ùwà?’
45 “Uttu wa à ta da ba di, ‘Ingga da ki imba ure ujiji, nggo imba kà izi uyirr
nu umi ku antsɨntsɨ angga ba, imba kà izi si ingga yo.’
46 “Abangga ba yo a ta turr ba surr nu uru ku rri sese ku, uwa ta si abi na
wre ba a ta kuma nu unto ku iso sese ku.”

26

A zha anko a ingu Yesu
(Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Nggo Yesu kre itsarr ba are angga ka, na ddu abiga ma ba di, 2 “Imba hi
di a ji ivi iha zhi ziza, aba a ta na Iga i Ivu Sarr yi, nggo a ta ba Uvuvurr a
Unushirr nu abi karr ma ba du ba ku kpa ma nu unkunkurr!”
3 Nggo ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba a nggurr bi ni iko i
Kayafa, ankpye unkpi abikye wa, 4 na so zha anko wa nggo aba ta na na vu
Yesu nayi ku tsi ngu. 5 Na da di, “Di inta si na meme na azhibarr a iga wa hen,
wre ku anishirr ba bu si gru tsi akputtu hen.”

Ayamba numa surr ku Yesu anye a hun ingba wre nu Betani
(Marrku 14:3-9; Yohana 12:1-8)

6 Yesu à se ni iko i Sima nu Betani, ugo wa nggo a ki iha nu ulolo ku ishi.
7 Nggo Yesu so ri ila nabo, ayamba numa gru nga na ku na gri anye wa nggo
a ihun ingba wre na tsɨ anta ssu na azhizha a alabasta, na gri wa ni kasurr
ku Yesu ni itu.
8 Abiga ma ba a kye na vri isisurr na zhi ma di, “Uwa ka anye wa hre
gigyemi da angginggi? 9 Nggo a ka ba anye anggo wa a re kpa inklo shishemi
gri ku ga ku abi iha!”
10 I Yesu hi ivri imbarr yi na ddu ba di, “Imba so tsutsarr ayamba anggo
wa na angginggi? A na ki ingga si inkindirr izizi mu. 11 Abi iha ba ta di so iso
inggi ni imba ba. Uwa a ta si ingga nanko, imba si ta di hi ingga ttuttumi hen.
12 À surr ki ingga anye anggo wa wre ku a bu ssu ukpa mungga ku bi zzu ni
ibe. 13 Ziza, ingga da ki imba ure ujiji, unto ku nggo a ti ta da Ure ku wre ku
ni itu i Yesu ni ingbingbru inggi yi, aba ta da inkindirr inggi yi nggo ayamba
anggo wa à na wre ku anishirr a bu si kpamusu na ayamba wa hen.”

Yahuda kpa inklo na ba Yesu nu ba
(Marrku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Mre uyirr nu umi ku awurr na aha abiga Yesu ba, nggo a yo ma di Judasi
Iskariyoti, à gru kuma na ankpinkpye abikye ba ba, 15 na ku zhi ba di, “Imba
ta ni ingga angginggi nggo ingga ti vu ugo nggo Yesu ni imba?” Aba bre
ankpinkpri azurrfa ki iso itarr (30) a nu ma. 16 Bazhi nu unto kuma, uwa
gru di zha anko wa nggo ta ná nà vu Yesu à nu ba.

Yesu ri Iga i Ivu Sarr yi na abiga ma ba
(Marrku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30)

17 Na azhibarr a imeme wa a Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, abiga ma
ba a nga ni zhi Yesu di, “Uwa di inta bi ku ssu unto ki ku uwa nu momonggo,
nggo uwa ta ri Iga i Ivu Sarr yi?”
18 Yesu à ddu ba di, “Kuma nu umi ìgbù ku, imba ta ku hi ugo numa nggo,
imba ddu ma di, ‘Unitsarr wa à da di azhibarr ama wa a nga ba, uwa na abiga
ma ba à ta na Iga i Ivu Sarr yi ni iko muwa.’ ” 19 Mre abiga ma ba a kuma ku

na nâ ta si nggo Yesu à da ba na ku ssu inkindirr iri yi ki nabo, nggo aba ta ri
Iga i Ivu Sarr yi.
20 Nggo ingbahru yi i ki, i Yesu na abiga ma awurr na aha ba a ku ji so na ta
ko ri. 21 Nggo a so ri wa, i Yesu gru da ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, uyirr
nu umi umba ku à ta ba ingga nu abi karr ingga ba.”
22 Abiga ma ba mi a kpa ure ukuma a vri isisurr kakami, na gru so zhi ma
na ayiyirr di, “A si ingga? Atiko, ùwà si da di ingga hen?”
23 I Yesu da di, “Undurr wa nggo à so yo ungo ku ni ingga ku na agbugba
wa à ta ba ingga re ba. 24 Uvuvurr a Unushirr à ta ttu nâ ta si nggo a charr da
nu Ungbamvu ku Abachi ku. Uje ku undurr uwama nggo à ta ba Uvuvurr a
Unushirr à re nggo! I ka wre sha aba si ngri ma mi mremremi hen!”
25 Judasi wanggo nggo à ta ba Yesu à re ba, à gru zhi meme di, “Unitsarr,
ùwà si so da di ingga hen?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo uwa da ki itu muwa.”

Yesu ri ila ima i ikikre yi na abiga ma ba ba
(Marrku 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

26 Nggo a ni so ri, i Yesu ba uvu unga unfonfo gri nu ungo, na nyarr ku
Abachi, na mɨ ma, na ka nu abiga ma ba di, “Kpa ta yi. Kye, uwanggo yo su
ukpa mungga ku.”
27 Na ki ungo ba ukofi ku ahi ku, na nyarr ku Abachi, na ka ku a nu ba di,
“Imba kpa so yi we. 28 Ayiyi anggo yo a lo ishi azhi i Abachi yi, ingga i ka wa
kahre, wre ku a bu nggurr ila ure i anishirr shishemi zhi ba. 29 Ingga da ki
imba, bazhi ziza ingga si ta so ususa àmà* a ugbyarr ku unkunkurr anggo wa
zizo hen, azhibarr wa nggo ingga taka so wa ni imba ba ki aheẹhẹ a taka si ni
ittu i Aki munta yi.”
30 Aba gru da usarr na hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.

Yesu da ba nggo Biturr à taka kisa du uwa si hi ma hen
(Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Yesu da ba di, “Ni ibittu i inggi yi imba wemi ta kru nado ni ta kà ingga
du nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi ku u da di:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa,
aminta ba a ta ga nado.’†
32 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku ki imba ichi kuma nu Galili.”
33 Biturr re ki Yesu di, “Abanu ba a ti kru nado mi, ingga si ta kru ni kà ùwà
du hen!”
34 Yesu à ddu Biturr di, “Ingga nggo so da ku ùwà di, agba wa ta nise tu ni
ibittu, uwa ta da ki ankpu atarr di ùwà si hi ingga hen.”
35 Biturr da di, “I ti ta ma ki ingga i ittu mi ndo nu ùwà ku, ingga si ta da
meme hen!” Inkpu banu ba mi a da meme na ku.

Yesu ku barr nu Getsemani
(Marrku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu na abiga ma ba kuma nu unto ku nggo a yo ku di Getsemani, uwa ku
da ba di, “Imba ji so ni inggya, ingga ta chi kuma ku barr.” 37 Na yo Biturr gri
ndo na amumarr bu Zabadi ba aha mi. Na gru so wri kpakpa ku iha yi nggo
i so ku ni itu. 38 Na da ba di, “Ivri yi nggo se ni isisurr imungga, i si kakami
zzu di i ta ngu ingga mu. Imba kuso ni inggya ni so gbye yi ndo ni ingga ku.”

---

* **26:29** Àmà: Yesu à so re ni itu i aseki ndanda ka nggo a ta ku ttu ma nggo di i si nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi. † **26:31** Kye zizo Zakarriya 13:7.

39 Na chi kuma ntsɨ na ji kuttu ni imimi, na barr Abachi di, “Aki mungga,
ùwà ti kpanye, ùwà ka ama iha anggo wa glo ki ingga! Ingga i si da di ùwà bu
na nâ ta si nggo ingga da mu hen. Na inkindirr yi nggo iwre ku uwa.”
40 Na kanga na abiga ma atarr ba na ni hi ba a so kurr ina, na ddu Biturr di,
“Angginggi di imba atarr mi i si sha gbye ndo ni ingga ku ntsɨmi hen? 41 Imba
so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi barr wre ku imba bu si ku ni la ure hen. Kye,
izhi imba yi i so zha ina inkindirr yi nggo iwre, ukpa umba ku u su.”
42 Yesu kakuma ku barr zizo di, “Aki mungga, ùwà ti si kpanye di a bu ka
iha inggi yi glo ki ingga hen, ùwà bu na inkindirr yi nggo iwre ku ùwà.”
43 Na kanga ni hi ba so kurr ina yi zizo, nu nggo ina yi gbye ba na ashishi
kakami. 44 Yesu ka ba du na kakuma ku barr zizo ankpu a utarr, na ku da
angu ayiyirr akama yo.
45 Na kanga na abiga ma ba ba, ni da ba di, “Imba ni so kurr ina yi ni so su
mu? Kye! Azhi wa yo a ma ba nggo a ta vu Uvuvurr a Unushirr sa ku abi la
ure na ango. 46 Imba gru yi di inta kuma! Kye, uni ba ingga re ba wa uwanggo
à ko zirr nga!”

Ivu i Yesu yi
(Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

47 Nggo Yesu ni so re na ba, u Judasi uyirr nu umi ku awurr na aha ba
a nggurr surr na akpa anishirr di ga ma na gri injingba na ankpunkpu
inkinkurr, nggo ankpinkpye abikye ba yo na akikre anishirr ba a tu ba. 48 Uni
ba ma re ba wa à ka da ba nggo uwa ta ku na di, “Ugo wa nggo ingga ta ku
nyarr ma vu gri, uwa à si uyo. Imba i so zha. Imba bu vu ma!” 49 Mre Yahuda
tsi kuma ku ddu Yesu di, “Unitsarr, ingga chi ùwà,” na kla ma vu gri.
50 Yesu à ddu ma di, “Ukpamu, kuchi ni ina inkindirr yi nggo i gri ùwà nga!”
Mre, anishirr abanu ba nga ni vu Yesu. 51 Uyirr nu umi ku abangga ba nggo
a di ga Yesu a ttu anjingba à sarr ku ugarr a ankpye unkpi abikye wa utu.
52 I Yesu à ddu ma di, “Ka anjingba muwa ka yo nu uhorr ku. Abangga ba
nggo a ddu injinji a ta kɨ ni injinji iyo. 53 Ùwà si hi di ingga ka zha izi na Aki
amungga ku, ankpu ayirr a ka turr ki ingga abitu ama ba shishemi ji mri abi
ta iku ankinkirr ankpinkpi awurr na aha ba hen? 54 Ingga ti na meme Ure ku
Abachi ku ta na ki ngginggi ni bu si jiji, nggo u da di uwama yo si inkindirr
yi nggo a da di i taka la?”
55 Na attuttu akama Yesu kasarr na re na anishirr ba ba di, “Imba gri
injingba na ankpunkpu inkinkurr di imba ta ni vu ingga zzu di ingga i si
unayi? Ni ivivi yi, ingga so di tsarr imba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
imba si vu ingga hen. 56 Aseki angga ka a si meme, wre ku ure ku nggo abi
kpa are ba a charr na Angbamvu ka Abachi ka bu si jiji.” Abiga ma ba wemi
a kru nggarr nado na ka ma du.

A gri Yesu kuma ni ibre amu na Akaba anu Yahuda wa
(Marrku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

57 Anishirr ba nggo a kuma ku vu Yesu na gri ma kuma ni iko i Kayafa,
ankpye unkpi abikye wa, nu nggo abitsarr na are ba na akikre anishirr ba ku
nggurr bi. 58 I Biturr di ga ba nu ugo kremu ku kri na akpla ka iko i ankpye
unkpi abikye wa. Na ku ji so na abi gbye iko ba ba, wre ku ka hi inkindirr yi
nggo a ta na ni Yesu ku.
59 Ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye abi Akaba anu Yahuda ba a so zha
anishirr shishemi nggo ta ni ki imu ni itu ima yi, wre ba a bu vu ma tsi ngu.
60 Na si hi anko ayirr mi hen. Nu nggo anishirr shishemi a gru huzzu ku bre
are mi ni itu ima yi, aba na, na na chankarr.

Ni ikikre yi, anishirr aha ngga a mirri nga ni rẹ are, 61 di, “Ugo uwanggo
wa à da di uwa se nu ukyekye ku turr Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hre na
vu ku me ni ivi itarr.”
62 Ankpye unkpi abikye wa à gru kri ki kri na zhi Yesu di, “Ùwà si ta sa ba
hen? Ùwà sama ni inkindirr ida na are ka nggo a so bre surr ku ùwà?” 63 I
Yesu so gbangbami.
U ankpye unkpi abikye wa re na ku zizo di, “Ingga barr ùwà ni isa i Abachi
uni so sese wa, da ki inta, ùwà yo su Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.”
64 I Yesu à ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà da. Ingga so da ki imba we, bazhi
ziza kuma ni ichi, imba ta hi Uvuvurr a Unushirr ni so nu ungo ri ku Abachi
ukyekye wa, ni ta hi ma so nga zhi na akpa ka unkplassu ka!”
65 Nggo ankpye unkpi abikye wa à wo ure ukuma na nga ankru ama ka hre
na da di, “Kye, à re nâ ta si uwa nggo à si Abachi! Inta si ta zha iwo inkindirr
numa zhi nu undurr ku zizo hen! Imba mi wo ure undanda ku nggo a da ni
itu i Abachi! 66 Imba kye kinggi?”
Aba da di, “A la ure, a ta ttu.”
67 Anishirr ba nggo a kri nabo a ddu antinte surr ku Yesu na ashishi na hlo
ma na ankpu ango. Abanu ba hlo ma, 68 na da di, “Tsarr inta du ùwà si uni
kpa are, Kristi. Da ki inta undurr wa nggo a nggurr ùwà!”

Biturr à da du uwa si hi Yesu hen
(Marrku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

69 Nggo Biturr so na akpla ka iko i Ankpye Unkpi Abikye wa, uva ugarr
unuma à gru nga na ba ni da di, “Uwa mi à di ga Yesu a anu Galili wa.”
70 Uwa kisa na ashishi ambarr ka di, “Ingga si hi inkindirr ima nggo uwa
so da hen.”
71 Na gru huzzu kukri na anko akpla wa. Uva numa ku hi ma nabo na da
ku anishirr ba di, “Ugo nggo wa a di ga Yesu anu Nazareti wa.”
72 I Biturr kisa zizo di, “Ingga shi ki imba azhi, ingga si hi ma hen!”
73 A sha so ntsɨ, anishirr ba nggo a kri nabo a gru nga ni Biturr ku ni ddu
ma di, “A si jiji mu, ùwà si uyirr nu umi ku anishirr ba nggo a di ga ugo nggo,
ure umuwa ku u tsarr inta di ùwà zhi nu Galili!”
74 I Biturr à ddu ba di, “Ingga shi azhi di ingga so da ure ujiji! Abachi bu
na ki ingga inkindirr indanda nggo ingga ti se na ba! Ingga si hi ugo wama
hen!”
Mre agba wa tu. 75 I Biturr ssu hi ida yi, nggo Yesu à da ku di, “Ùwà ta kisa
du ùwà si hi ingga hen ki inkpu itarr bari agba wa taka tu.” Mre i Biturr à gru
huzzu ku yì kpokpomi na ábì.

27

A gri Yesu na kuma nu Bilatu ku
(Marrku 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

1 Ni igambre, ankpinkpye abikye ba wemi na akikre anishirr ba a nggurr
bi na kpanye di a bu ngu Yesu. 2 Na lo ma na ache gri na kuma, ku nu Bilatu,
ugona anu Roma wa.

Ittu i Yahuda yi
(Indu 1:18-19)

3 Nggo Yahuda, uni vu ma rẹ ba wa à hi di a kpanye di a ta ngu Yesu, isisurr
vri ma, uwa à vu azurrfa iso tarr ku à gri ga ku ankpinkpye abikye ba na
akikre anishirr ba. 4 Na ku ddu ba di, “Ingga la ure, ni ba ugo nggo, nggo à si
na inkindirr hen i ni imba!”

Aba da di, “Ima si vri ki inta hen. Uwama si ikye imuwa mu!”
5 U Yahuda ka inklo yi ta yo ba ni imimi yi nu Uki ku Ibarr ku na ka share,
ku klo itu ima, na ttu.
6 Ankpinkpye abikye ba a ba inklo yi na da di, “Uwanggo si inklo i ayiyi,
are amunta ka a si kpanye inta bu ka yi yo na abubo a zu inklo wa nu uki ku
ibarr ku hen.” 7 Na re bi, na ba inklo yi ku re abubo nu ugo uni me impirr
wa ku, na ka wa ki abubo a zzu abichirr. 8 Ima yo du ba so di yo unto ukuma
di “Unto ku Ayiyi” nga na ari. 9 Meme nggo ure ku nggo Irrimiya uni kpa are
wa à da u su ure ujiji di, “A ba azurrfa iso tarr ka, nggo ani Israila ba a da di
aba ta ni ni itu i Yesu nggo, 10 a gri ku re abubo nu uni me impirr wa ku, nâ
ta si nggo Atiko wa à da ki ingga nggo.”

Bilatu ku so zhi Yesu are
(Marrku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Nggo a gri Yesu na nga na agẹ ka ugona wa, uwa zhi Yesu di, “Uwa yo su
uttu a anu Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nâ ta si nggo ùwà da.”
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba a bre are ka nggo a da di a
na surr ku, uwa si sa ba hen. 13 U Bilatu à zhi ma di, “Ùwà si wo aseki ka nggo
a so bre ni itu imuwa yi hen?” 14 I Yesu so ngbangbami, na si da inkindirr
iyirr mi hen. Inkindirr ima yi i du ugona wa à ku ayisurr kakami.

A di a bu ngu Yesu
(Marrku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

15 Bazhi ni ikuchi yi mu, azhibarr a Iga i Ivu Sarr wa a ti ma, ugona wa à di
du ba ttu unushirr uyirr nggo a harr ttungo ku anishirr. 16 Ni ivi ima yi ugo
numa à kri ni iharr, a hi ma kakami di a si ni di tto itsi, isa ima yi ri Barraba.
17 Nggo anishirr ba a nggurr bi, i Bilatu à zhi ba di, “Ingga bu ttu unggonggo
ttungo ki imba? Ugo wa nggo a ri Barraba, ka Yesu wa nggo a yo ma di Kristi?”
18 Bilatu à zhi ba are angga ka na hi kakami di ankpinkpye ba nggo a vu Yesu
gri nga ku, nggo a ki ishishi mu i Yesu yi.
19 Nggo Bilatu à so ni imburr inkpi i bre amu yi, ayamba ama wa à tu ba
ni da ku di: “Ddu ango amuwa huzzu ni itu i ugo nggo. Ugo wa sama ni ila.
Ingga i ki iha nu ula undanda kakami ni itu ima yi ni ibittu ari.”
20 Ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba a turr anishirr ba di a bu
da ku Bilatu di a bu ttu Barraba nggo ttungo ba, na ngu Yesu.
21 U Bilatu zhi anishirr ba zizo di, “Ingga bu ttu uwatanggo ttungo ki imba
nu umi ku anishirr aha angga ba?”
Aba du vo di, “Barraba!”
22 Bilatu zhi ba di, “Ni bu na Yesu wa nggo ri Kristi wa kingginggi?”
Aba da wemi di, “Kpa ma nu unkunkurr!”
23 U Bilatu zhi ba di, “À la anggi?”
Aba a du hantu kakami mri imẹmẹ yi di, “Kpa ma nu unkunkurr!”
24 Nggo Bilatu à hi di uwa sama ni inkindirr ina zizo, na kru di a ta gru tsi
kputtu, na du ba gri ku amasirr, na kpa wa a ngla ango ama ka na ashishi
ka anishirr ba, na da di, “Ingga sama nu ungo na ayiyi a unushirr wanggo.
Uwama à si undu umba mu!”
25 Anishirr ba wemi a du nu ukorr uyirr di, “Du ayiyi ama wa a so na atu
amunta na amumarr amunta!”
26 U Bilatu ttu Barraba a ttungo ba, na du ba a hlo Yesu, na ba ma nu ba gri
kuma ku kpa ngu.

Abi ta iku ba a sarr Yesu
(Marrku 15:16-20; Yohana 19:2-3)

27 Abi ta iku bu ugona ba a gri Yesu na rri kuma na ando a ugona wa, na
kuma ku harr ma yo na atsutsu ndo ni inkpu abi ta iku ba. 28 Na ttu ankru
ama ka glo ku, na ku ba ankru anuma asisarr ni surr ku. 29 Na ru intto ki anzɨ
ni ttu ku ni itu, na ba unflankurr ku izirr ni nga ku nu ungo ri ki uttu, na so
kuttu na sarr ma di, “Uttu anu Yahuda wa bu so sese!” 30 A na meme na bu
sarr antinte surr ma, na kpa unflankurr ku nu ungo umaku ka nggurr ma ni
itu ankpu shishemi. 31 Nggo a sarr ma kre, na ttu ankru ka glo ku na surr ku
ankru ama ka. Na gri ma huzzu ta ku kpa ngu.

A kpa Yesu nu unkunkru
(Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

32 Nggo a so huzzu ni igbu wa, na ma nu ugo numa ku anu Sirrene a yo ma
di Sima, abi ta iku ba a nga ma nggangga du ma à kpa ku Yesu unkunkurr ku.
33 Na nga nu unto unuma ku nggo a yo ku di Goligota (Unto Ku Ukpahe Itu).
34 Nabo yo, abi ta iku ba a nu Yesu*ahi a rɨ kpakpa. Nggo Yesu à vu wa la kye,
na kà. 35 Aba kpa ma nu unkunkurr ku, na turr kye ku ni kpa na ga iki isurr
ima yi a ga. 36 Ni ikikre yi, na ku so gbye ma. 37 Na charr ikpala ima yi a klo
ku ni itu i unkunkurr yi di, “UWANGGO YO À SI YESU, UTTU A ANU YAHUDA WA.”
38 Abi ta iku ba a kpa abayi abanu aha ndo ni Yesu ku, uyirr nu ungo ri, u
uyirr nu ungo mla. 39 Anishirr ba nggo so zirr na anko a kye Yesu na kpanye
na atu na marr ma 40 di, “Uwa yo bre ba du ùwà ta hlo Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku nggarr ni ta vu ku me ni ivi itarr! Ùwà ti da du ùwà su Uvuvurr a
Abachi, ùwà bu kpa itu muwa ttungo ni ji nu unkunkurr ku di inta kye!”
41 Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na are ba, na akikre anishirr ba a da
ku na mẹ meme di, 42 “A hi ikpa abanu mu ttungo, na si hi ikpa itu ima ttungo
hen? A sī si uwa yo su uttu a anu Israila wa hen? A ti ji nu unkunkurr ku nggo
ku ziza, inta ta kpanye nu ure ku umaku! 43 A kpanye na Abachi ku na di yo
itu ima ki Uvuvurr a Abachi. Abachi à ti kpanye na ku, uwa bu ttu ma ji ziza!”
44 Abayi ba nggo a kpa ba ndo na ku mi a marr ma meme.

Ittu i Yesu yi
(Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

45 Na azhi na atsutsu, abubo wa à nggurr ibwu kago, ku ma ni ikarrfe itarr
i azhi. 46 Ni ikarrfe itarr yi, i Yesu à bwu angu à yì di, “Eloyi, Eloyi, lama
sabachtani?” nggo si di, “Abachi amungga, Abachi amungga, a si anggi mu
du ùwà kà ingga du?”

47 Anishirr abanu ba nggo a kri nabo na wo ma na da di, “À so yo Iliya!”

48 Mre uyirr ambarr wa à kru hanhan mi kuma ku ba usoso à yo nu ususa
ahi na gri ni lo ni itu i unflankurr ná nà hun kuma ku Yesu di a bu so. 49 Abanu
ba so da di, “Du ma di inta so ni kye ka bu Iliya ta nga ni ttu ma ji!”

50 Mre i Yesu nggarr à yi zizo, na ttu.

51 Upri nkru ku† nggo u di klo nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku u nggarr
ki anga uha ba, zhi na atu ji nga na achi ka. Imimi yi i battu, angbinta ka a
nggarr. 52 Abe ka a bwu, anishirr abanu abi ga Abachi nggo a ka kɨ ba a tasi.

---

* **27:34** Ahi a rɨ kpakpa: Ka bu a si ahi wa nggo a di surr ankpri ahun ka nggo a di ngu ukpa ku unushirr, uwa à si wo ivri hen. † **27:51** Upri nkru: Upri nkru ku harr abubo Ankpi Kakami wa ki nanka anuma ka na Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

53 Na ssuzzu na abe ka. Nu ugo ku nggo Yesu à tasi, aba mirri kuma nu umi
ku ìgbù ni wre ku, anishirr shishemi a hi ba.
54 Ankpye a abi ta iku wa na abi ta iku ba nggo a so gbye Yesu a hi abubo
wa ni battu yi na aseki ka nggo a la we, isisu ki ba kakami, aba da di, “Ugo
nggo wa à si Uvuvurr a Abachi jiji!”
55 Amba shishemi nggo a so ga Yesu zhi nu Galili na di zi ma undu ku, a
kri gbagbamu, na so kye. 56 Nu umi umbarr ku nabo a si anu Maryamu nggo
zhi nu igbu nu Magadala, tuku Maryamu ayirr a Yakubu tuku Isuhu, ndo na
ayamba a Zabadi wa nggo à si ayirr a Yakubu tuku Yohana.

Izzu i Yesu yi
(Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)
57 Ni ingbahru ima yi, u ugo numa, a yo ma di Isuhu, nggo à se nu ungo
kakami na si anu Arrimatiya à nga. Uwa mi a su uyirr nu umi ku abiga Yesu
ba. 58 À rri kuma nu Bilatu ku, ku barr ma iku i Yesu yi. Bilatu kpanye ku
di a bu ku ba yi a nu ma. 59 Nggo Isuhu a kpa iku yi, na nga ni nyarr yi nu
upri inkru ku nggo a di nyarr iku na ku, 60 na gri iku yi ku zzu ni ibe ima
ihẹhẹ yi, nggo a ya yi na ankɨ ingbinta wa. Na nyi ampu ingbinta wa nggo a
si yarr a nga ni ttu angu ankonki ka ibe ka, na share. 61 Maryamu nggo zhi
nu Magadala ndo ni Maryamu unuma wa, a so nabo na so kye kuma ni ibe
yi.

Abi gbye ibe ba
62 Na azhibarr a uha wa, uwa si Azhibarr a Isu a anu Yahuda wa, nggo su
nu ugo Azhibarr a issubi wa, u ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba a ku
nggurr bi nu Bilatu ku 63 na da di, “Ankpye, inta ssu hi anuma ngga ni itu i
uni imu wanggo wa à ni di si tsitsirr na di da ba di, ‘Ingga taka tasi nu ugo ku
ivi itarr.’ 64 Ni ima yo, uwa bu ni abi ta iku du ba ku gbye ibe ima yi ki ivi itarr
di inta kye, wre ku abiga ma ba a bu si ku ttu iku yi na ku bre ku anishirr di
à tasi hen. I imu ima yi ta mri i mẹmẹ yi.”
65 Bilatu à da ba di, “Imba ku du ba a gbye ibe inggi yi kakami nâ ta si nggo
imba hi.” 66 Aba kuma ku hu ibe yi kago na du abi gbye ba hun so na yi na so
gbye.

28

Itasi i Yesu yi
(Marrku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)
1 Nu ugo ku Azhibarr a Isu wa, nggo ambre ka azhibarr a imẹmẹ ka a so
nggarr ni igbu, i Maryamu nggo zhi nu Magadala tuku Maryamu unuma wa,
à gru da aba ta ku kye ibe yi.
2 Mre imimi yi i gru battu kakami. Unitu a Abachi wa ji zhi nu unkplassu,
na kuma ni ibe yi ku ngi ingbinta yi glo na hun so na yi. 3 Ashishi ka unitu ka
a so la nzarrnzarr zzu inge, ankru ka si akikla pyarr. 4 Isisu ki abi gbye ibe
ba nggo a hi unitu wa, aba a wri kpakpa na kuhre kurr zzu aku mu.
5 Unitu wa re na amba ba ba di, “Imba si kru isisu hen. Ingga hi imba i so
zha Yesu yo, nggo a kpa ma. 6 A si se ni inggya hen. A ka tasi ba, nâ ta si nggo
a da. Zirr nga ni inggya ni kye unto ku nggo a yo ma. 7 Narrma ku da ku abiga
ba di, ‘A ka tasi ni ibe yi ba, na so ku ki imba ichi kuma nu Galili, imba ta ku
hi ma nabo!’ Kye ingga i ka da ki imba ba.”
8 Amba ba kru ki kru share ni ibe yi, ni isisu ni inyarr, na kru ko ida ku
abiga ma ba. 9 Mre Yesu ma na ba na anko na chi ba di, “Ingga chi imba yi.”

Aba ku vu ma na aza na gbyarr ku asa. 10 Yesu ddu ba di, “Si ki isisu hen.
Kuma ku da ku amuya amungga ba di a bu kuma nu Galili. Nabo yo aba ta
ku hi ingga.”

Ure ku abi gbye ibe ba

11 Nggo amba ba so ga anko wa, abi ta iku ba nggo a di gbye ibe yi a mirri
kuma nu umi ìgbù ku, ku so bre ku ankpinkpye abikye ba inkindirr yi nggo
ila we. 12 Ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba a nggurr bi na ssu anko
wa nggo abi gbye ibe ba si ta bre ku anishirr ure ukuma hen. Na yo ba na ga
ba inklo shishemi 13 di, “Imba da ku anishirr ba di, ‘Abiga ma aba yo a kuma
ku ba iku yi ni ibittu nggo inta so kurr ina.’ 14 Ugona wa ti wo ure ukuma,
inta ta kri ki imba nu ugo, di imba si hi inkindirr ni itu yi hen. Imba ta sama
ni ivri ni itu i ire yi.” 15 Abi gbye ba a kpa inklo yi nà ná nâ ta si nggo a da ba
di a bu da. Uwama yo su ure ku nggo ani Yahuda ba so da ku nga zizami.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba
(Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

16 Abiga ma awurr na ayirr ba a kuma nu Galili, ni igbre wa nggo Yesu a da
ba di a bu kakuma. 17 Aba a hi ma, na kuttu, na gbyarr ku asa. Ni ihi ma ima
yi mi, abanu ba se na asusurr aha. 18 Yesu chi kuma na ba na ddu ba di, “A ni
ingga ukyekye we nu unkplassu tuku ni imimi. 19 Ni ima yo, imba bu kuma
na anishirr bi ingbingbru ba ba ni ku na ba ki abiga amungga. Abangga ba
nggo ti kpa ure mungga ku, imba zzu ba na amasirr ni isa i Aki yi, tuku i
Uvuvurr yi tuku Izhi i Iwre yi, 20 ni tsarr ba du ba na aseki ka wemi nggo
ingga i da ki imba. Kye, ingga ta di so ni imba ba ttuttumi, ka ku ma ni ikikre
i ingbingbru yi.”

Ure ku wre ku nggo
Marrku
à charr
Ure ku mẹmẹ

A si Marrku nggo isa ima numa yi i ri Yohana Marrku, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. A si si uyirr nu umi ku abiga Yesu awurr na aha ba hen. Anu Bulu tuku Barrnaba a gri ma ki uni zi ba nu uzirr ku bre ure ku Abachi umbarr ku mẹmẹ ku *(Indu 13:13)* A kpanye di are ka nggo Marrku à charr ka a vu ka zhi na are ka Yesu ka nggo Biturr uni ko na angu a Yesu wa à di bre ku anishirr kago nggo. A zzu na ti Marrku yo a si ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo a charr nggo. A charr aseki ka ikagri ka nggo Yesu à na ka nu ungbamvu unggo ku mri angbamvu ka are ka wre anuma ka. A si charr ingri i Yesu yi nu umi hen, na kuchi charr izzu Yesu na amasirr yi mu tuku undu umaku mu.

Marrku à charr ure umaku wre ku a bu nu abiga ba nu Roma ukyekye, na bu du ba a hi di Yesu yo à si Kristi (Mezaya). Marrku à tsarr krizhizhi mi di Yesu Kristi à si uvuvurr iko na su Uvuvurr a Abachi jiji mu *(10:45).* A nggurr ungbamvu ku ttu ni ittu tuku igru ni ibe i Yesu yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Yohana uni zzu na amasirr wa tuku izzu na amasirr i Yesu yi *1:1-13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *1:14—9:50*
Ikuma nu Urushalima yi tuku i mirri na angu ankonki ka igbu ka *10:1—11:25*
Ivri nu umi igbu ku *11:27—12:44*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga ni ichi *13:1-37*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *14:1—16:20*

Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa à ssu anko wa bi
(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Uwanggo yo su Ure ku wre ku ni itu i Yesu Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.

2 Ure ku wre ku na ase ka kuchi ka nggo Ishaya, uni kpa are ka Abachi wa
à charr da di Abachi da di,
“Ingga ta tu unitu mungga wa
du ma kuchi ku bi ssu anko wa bi ku uwa.”*
3 “Undurr so du na ankpuji,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku uzirr!’ ”†

4 Unitu wa a si Yohana ni di zzu anishirr na amasirr. À di zirr na ankpuji, na di zzu anishirr ba na amasirr, na tsarr ba da di, “Imba du ila ure imba yi, ni du ba zzu imba na amasirr. Abachi ta nggurr ila ure imba yi zhi ki imba.” 5 Anishirr shishemi a nga zhi na anga ka nu Yahudiya, na abanu a zhi nu umi igbu ku Urushalima. A nga ni wo ure ku Yohana ku, na da ila ure imbarr yi, uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda. 6 Yohana a di surr ankru ka nggo a na ka ni infunfu i alakurrmi, na lo upri unggakpa na anklampi. A di ta ìzì na di rẹ utu ku anisso. 7 A di tsarr anishirr ba da di: “Undurr numa à so nga nu ugo mungga. A mri ingga kakami. Izhizhi i anggakpaza ima yi mi, ingga si ma ni

* **1:2** Kye zizo Malachi 3:1. † **1:3** Kye zizo Ishaya 40:3.

ku klo ni ddu ka hen. 8 Ingga zzu imba na amasirr, uwa ta ka ni zzu imba ni
Izhi Iwre i Abachi yi.”

Izzu na amasirr tuku itsarr
Yesu kye yi
(Matiyu 3:13—4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 A si ni ivi ima yo i Yesu à nga zhi ni igbu nu Nazareti, na anga ka Galili ka,
i Yohana nga ni zzu ma na amasirr ni inyi nu Joda wa. 10 Kakayirr, Yesu à so
huzzu zhi nu umi ka amasirr ku, na hi unkplassu ku u bwu. A hi Izhi Iwre i
Abachi yi nga ni so ku nu ukpa, ni izzu na sa anddu. 11 Aba wo ukorr zhi nu
unkplassu da di, “Ùwà yo su Uvuvurr mungga wa nggo ingga kpanye nu ùwà
ku. Izhi mungga yi i nyarr nu ùwà ku kakami.”
12 Kakayirr i, Izhi Iwre i Abachi yi nga ni du ma rri ko na ankpuji. 13 Nabo
yo, uwa ku so ki ivi iso inẹ (40), ndo ni ininazzu i ijiji. Nabo yo, Isheta à ku
tsarr ma kye. Abitu ba Abachi ba ku so zi ma.

Yesu à yo abiga bi mẹmẹ ba
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 A vu Yohana ku ttu nu uki, ni ivi ima yi nggo Yesu à kuma nu Galili, ku so
tsarr Ure ku wre ku Abachi ku. 15 A ddu ba di, “Ivi yi i nga ba. Ittu i Abachi yi
i si ywhiywhirr mi. Imba kasarr ni ila ure imba yi, ni kpanye nu Ure ku wre
ku!”
16 A ti ta so vu sarr nu unddu inyi ku Galili ku, na hi anishirr aha bi vu
ikikla, Sima tuku Andoro uzayirr wa, a so ta azhizhi ki vu ikikla ni inyi wa.
17 Yesu à yo ba na ddu ba di, “Imba ga ingga yi, ni di ingga tsarr imba nggo
imba ta gri anishirr nga ni ingga ku nâ ta si nggo imba di vɨ ikikla yi.” 18 A
wo meme, kakayirr, na du azhizhi ambarr ka, na ga ma.
19 Na ti sha zirr a ko ntsɨ na hi amuya aha abanu, Yakubu tuku Yohana,
amumarr bu Zabadi a so nu umi ku uddu umbarr ku, na so na azhizhi
ambarr ka ssubi. 20 Kakayirr, Yesu à ti sa ashishi na ba, na yo ba, aba wo
na ka aki ambarr wa Zabadi du ndo na amirr iko abu undu ba na ga Yesu.

Yesu à han izhi ndanda huzzu ku ugo numa
(Luka 4:31-37)

21 Yesu na abiga ma ba, a nga nu Kapanahu. Na Asabarr,‡ Azhibarr a Isu
anu Yahuda wa, Yesu à rri ko ku so tsarr nu uki ki issubi ku. 22 Anishirr ba
wo ma. Ayisurr ambarr wa jaku ni itsarr ima yi. À si tsarr ba, nâ ta si itsarr i
abitsarr are ba hen. A so tsarr ba kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye
nu ure wa. 23 Nggo a se nu uki ki issubi ku, ugo numa a se ni izhi ndanda na
nggarr angu yi da di, 24 “Yesu anu Nazareti, uwa zha angginggi ni inta ba?
Uwa nga ingu inta mu? Ingga hi uwa. Uwa yo su Uni wre wa nggo zhi na
Abachi ku!”
25 Yesu a nggarr ito ni izhi ndanda yi ku, da di, “Ttu angu muwa! Huzzu ku
ugo wa nu ukpa!” 26 Izhi ndanda yi i mri ugo wa, ni du ma wri kpakpa, ni
nggarr iyi, ni huzzu kuma.
27 Anishirr ba wemi nggo a kri nabo a ku ayisurr. Na so zhi ikpa ambarr,
da di, “Uwama sa angginggi? Uwanggo a si itsarr ihẹhẹ mu? Ugo wanggo a

‡ **1:21** Asabarr, Azhibarr a Isu anu Yahuda wa: Azhibarr wa nggo anu Yahuda ba ku di barr Abachi nggo. Uwa yo sa azhibarr wa nggo a ttu wa na da ku anu Yahuda ba di a bu ka bi so su na wa, na so barr Abachi. A di bre azhibarr ambarr wa zhi na anza a ingbahru nu Ungo Kywi ku kre na azhibarr Isati ni ingbahru.

se nu ukyekye ki re ki izhi ndanda, i wo ma!” 28 Nabo yo, ure ku Yesu ku bwa
kago hanhan mi na anga ka Galili ka.

Yesu du abi vri ba wre
(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu na abiga ma ba ndo ni Yakubu tuku Yohana huzzu nu uki ki issubi
ku, na kuma ni iko ini Sima tuku Andoro. 30 Ukpa ku ayimbarr a Sima wa u
nggurr ssu. Nggo a ti mirri aba da ku Yesu ivri ima yi. 31 Yesu rri ko na ku, na
ko ku vu ma nu ungo, na gɨ ma gru. Ivri yi du ma, uwa a gru na zzu ba ila.
32 Ni ingbahru ima yi, azhi wa a ji ba na klo gbo, aba gri ku Yesu abi lo na
abi izhi ndanda. 33 Anishirr shishemi abu Kapanahu ba shishemi a nga ni
kri na akpla ka iko ka. 34 Yesu du anishirr ba nggo a se ni ilolo yi na nkanka
a wre, na han anazhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi nu ukpa. Na si
kpanye di anazhi ndanda ba bu da inkindirr hen nu nggo aba mi a hi ma.

Itsarr i Yesu nu Galili
(Luka 4:42-44)

35 Ni igambre bwu, nggo abubo wa ni ko su wriwri, Yesu gru huzzu ni iko
yi na ko ku so barr nu unto ku nggo su ywi. 36 Sima na akpukpambarr ba
a gru huzzu ku di zha ma. 37 Nggo a ko ku hi ma, na da ku di, “Anishirr ba
namri a ko zha uwa.”
38 Yesu ddu ba di, “Di inta kuma ni igbu numa yi meme, di ingga ki itu
mungga ku tsarr ba ure ku Abachi ku nabo. Ima yo gri ingga nga.” 39 Yesu
na abiga ma ba di zirr kago ni igbu i Galili yi. Uwa ku di tsarr ba na aki ka
issubi ka na di han anazhi ndanda huzzu ba.

Yesu adu uni lo ishi a wre
(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Uni lo ishi numa nga ni Yesu ku, na ni kuttu na agbuzzu na barr ma di,
“Uwa ti kpanye, uwa di ingga wre.”
41 Itito i ti Yesu na ku. Yesu ti ungo sa na ku na di, “Ingga kpanye. Uwa bi
wre!” 42 Ishi yi huzzu keke, uwa wre.
43-44 Yesu gba ku utu kakami di, “Si da ku undurr inkindirr hen. Kuma ku
tsarr unikye wa ukpa muwa ku. Uwa ti hi du ùwà wre, uwa bu ni Abachi
aseki ka nggo Musa à da di, uni lo ishi ta wre, uwa bu ni ka, na du anishirr
bu hi du ùwà à wre ba.” Na du ma kuma. 45 Nggo ugo wa huzzu na so bre
ku anishirr kago ankonki. Ima yo du Yesu à si rri ko nu umi igbu ku na du
anishirr hi ma hen. Na ku di so ni into inggi nggo su ywi mi. Anishirr ba zha
ma ku hi na di kuma na ku.

2

Yesu a du ugo ni ttu ga
anga yirr wa wre
(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 A ki ivi numa ntsɨ, Yesu kanga nu Kapanahu, anishirr ba a wo kago da a
se ni iko. 2 Anishirr shishemi a gru ni ttu ma zu nu umi uki na ssu harr anko
wa ke na abi ka mi anko a mirri ko na ku a sama. Yesu a so bre ba ure ku
Abachi. 3 Nggo, Yesu a ni so bre ba ure ku, anishirr anẹ, a ba ugo numa nggo
ukpa ku u ttu ywi, na nga na ku di a bu ni du ma wre. 4 Nggo, anishirr ba a
kri shishemi na harr anko wa, aba si hi unto ki gri ma na rri ko hen. Aba hun
ni ituki yi na ngri anchirr ka nu unto ku nggo Yesu à so, na to uni vri wa nu
utakpa ku ji nga ni inkla yi nggo Yesu à se. 5 Nu nggo Yesu a kye iyo isisurr

imbarr yi na ku, na da ku uni vri wa di, “Uzumu, ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa.”

6 Abitsarr nu ungbamvu ku are ku, a se nabo, na so ta amarr ni isisurr
imbarr yi da di, 7 “Ugo nggo à da sa angginggi meme? A re ndanda mi ni itu
yi Abachi! Unggonggo ka nggurr ila ure i anishirr zhi ba. A sa Abachi yo na
kpa ma.”

8 Kakayirr, Yesu a hi ni izhi ma yi inkindirr inggi nggo a so ta amarr ni itu
yi, na zhi ba di, “Sa angginggi di imba ri amarr ka ma meme? 9 Uwatanggo
tsɨ ki imba, ingga bu da ku ugo uni lo wa di, ‘A nggurr ila ure muwa yi zhi ku
ùwà,’ ka ingga bu da ku, ‘Gru! Ba abubo a ikurr amuwa, ni kuma?’ 10 Ingga ta
tsarr imba di, Ingga, Uvuvurr a Unushirr, ingga se nu ukyekye ni ingbingbru
yi ki nggurr ila ure zhi.” Na da ku ugo wa nggo ukpa ku ttu wa di, 11 “Ingga
da ku uwa, gru. Chi abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!” 12 Na ashishi
ambarr ka, ugo wa gru kri, na chi abubo a ikurr wa, na narr kuma. Ayisurr
ku ba wemi. Aba gru ko gbyarr ku Abachi asa na da di, “Inta nise hi inkindirr
numa ma mi!”

Yesu à yo Levi
(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-33)

13 Yesu à kakuma zizo nu unddu inyi nu Galili wa. Anishirr ba a ddu na
nga na ku. Uwa gru ko tsarr ba. 14 A ti ta ko sarr ko, na hi uni kpa inklo imimi
numa, nggo a yo ma di, Levi, uvuvurr a Alifiyo, uwa rri so nu uki ku undu
umaku. Yesu yo ma di, “Ga mi!” Levi gru ga Yesu.

15 A sha so ntsɨ, Yesu gru kuma ni iko yi Levi, ku so ri inkindirr. Abi kpa
inklo imimi ba na abi kà ikpa ure ku Musa ku, a so ma mi ni Yesu na abiga
ma ba, na so ri ma mi nu unto uyirr. 16 Anu Farrisi banu nu nggo a sa abitsarr
ba nu ungbamvu ku are ku. A hi nu nggo Yesu à so na so ri na abi kà ikpa ure
ku Musa ku na abi kpa inklo imimi ba; na zhi abiga ma ba di, “Angginggi du
ma ri na abi kpa inklo imimi ba na ndanda anishirr angga ba?”

17 Nu nggo Yesu wo ba ni zhi yi, na da ba di, “anishirr akyekye a si di zha
unahun hen, a sa abi lo ngga di zha unahun. Ingga si nga nye i yo abi sa ni ila
ure hen, ingga nga nye i yo andanda ba yo, du ba a kasarr ni ila ure imbarr
yi.”

Izhi ni ivu angu gri
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Azhibarr numa nggo abiga bi Yohana uni zzu na amasirr wa na anu
Farrisi ba a so vu angu. A banu nga ni zhi Yesu di, “A sa angginggi abiga
bi Yohana uni zzu na amasirr wa na abiga ba anu Farrisi ba di vu angu gri,
abiga amuwa ba si di vu angu gri hen?”

19 Yesu ddu ba di, “Imba kye, i ka wre ikpikpa i uni hru ayamba hẹhẹ bi so
ni iyo? I ka si wre meme hen uwa ta ni so na ba. 20 Azhibarr wa so nga nggo
a ta ka ni ba uni garr hẹhẹ wa glo na ba, aba ta ka vu angu.

21 “Unggonggo ka ba upri inkru uhẹhẹ warr sa na ankru kuku? Undurr
wanggo nggo ta na meme, nggo a ti ngla ankru ka upri hẹhẹ ku, ta gbu nga
glo, ingahre ima yi ta kri na imẹmẹ yi. 22 Anishirr si di ba ahi ahẹhẹ kasurr
nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme, ahi ahẹhẹ
wa ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu
undu. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba
aha mi ta kurr zizi.”

Yesu nggo sa Atiko a
Azhibarr a Isu wa
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

23 Asa Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, nggo Yesu a so zirr ni izzuzzu i ikiri,
abiga ma ba a se na ku, na gru so ngu ingbingbi ikiri yi ta. 24 Anu Farrisi ba da
ku Yesu di, “Kye, iba munta yi si kpanye ni inkindirr yi, nggo abi bre amuwa
ba a so na undu na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa hen.”
25 Yesu ddu ba di, “Ingga hi imba ka bre ba nggo uttu Doda na anishirr ama
ba a na, nu nggo iyo yi ki ba nggo. 26 Doda à ko ku rri nu uki ku Abachi ku,
na ri unfonfo wa nggo a gri nga ni Iburr i nggurr bi yi Abachi yi. (Inkindirr
ma yi i si meme na attuttu wa nggo Abiyata nggo à su ankpye unkpi abikye
anishirr ba Abachi ba.) Ni iba munta yi unikye yo na nkpama di ri ashiki
kama. U Doda ri ka na tsu nu abiga ma ba du ba kpa ri meme.”
27 Ni ikre ire yi, Yesu da ba di, “Abachi a na Azhibarr a Isu wa ku unushirr
yo, na si na unushirr nggo ku Azhibarr a Isu wa hen. 28 Ingga, Uvuvurr a
Unushirr, Ingga yo sa Atiko a Azhibarr a Isu wa.”

3

Ugo nu unka ungo wa a wre
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

1 Yesu ka rri ko na ba nu uki ki issubi ku zizo. Ugo numa nggo su nu unka
ungo a se nu umi uki ku. 2 Uwa sa Azhibarr a Isu anu Yahuda wa. Anishirr
banu rri kri na ko gbye ma, da a ti ka na inkindirr numa aba ka nu ma ila, na
so kye girr mi, di à ta gru du ungo ku u wre ku ugo wa na azhibarr a isu anu
Yahuda wa. 3 Yesu yo ugo nu unka ungo wa di, “Gru nga ni ichi.”
4 Yesu zhi anishirr ba di, “Are ka Musa ka di inta bu na angginggi na
Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka inta bu na umimi? Di inta bu du
unushirr so tsitsirr, ka inta bu ngɨ anishirr?” Aba so ngbangbami na si sa ku
hen.
5 Yesu ki unfu, na kye ba. Itito ki ma ni ikri itu ambarr yi. Uwa kasarr na
ddu ugo uni vri wa di, “Na ungo ku!” Ugo wa na ku, u wre ku zizo. 6 Anu
Farrisi ba na anishirr ba Hirridu* ba huzzu ku ssubi na ábì, nggo aba ta na
na ngu Yesu.

Akpa anishirr di ga Yesu
(Matiyu 12:15-21)

7 Yesu na abiga ma ba gru so ji kuma nu unddu inyi ku akpa anishirr di ga
ba. Akpa anishirr gru zhi na anga ka Galili, abanu na anga ka Yahudiya, 8 nu
Urushalima, na anga ka Idumiya, na anga ka inyi nu Joda, na anga ka igbu
Taya tuku Sido. A gru shishemi na nga ni Yesu ku, da aba ta ni wo na kye
inkindirr yi nggo, aba si di wo da a di na nggo. 9 Nggo a kye anishirr ba kri
garrza na da ku abiga ma ba du a bi gri ku uwa uddu, du ku anishirr ta ma
uwa. 10 A du abi vri shishemi wre, abi vri banu ba ni ko nga ngɨ nga mu, na
ko zha anko nggo aba ka ka ungo sa na ku. 11 Ttuttumi abangga ba nggo se
na anazhi ndanda a rri so ba nu ukpa a ti hi ma, aba di jaku ni imimi na agẹ
ka Yesu, na di ttu iyi hantu di, “Uwa yo su Uvuvurr Abachi wa.” 12 Yesu gba
ki izhi ndanda yi utu di i bu si di ba uwa da ku anishirr undurr du uwa su
unggonggo hen.

* **3:6** Anishirr ba Hirridu: Anishirr abanu nggo a di ga Hirridu na abi iko ama ba.

Yesu hla awurr na aha ba
(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

13 Yesu hun kuma ni igbre numa na yo anishirr ba nggo uwa kpanye na ba
na du ba hun ga ma. 14 Uwa ku hla nu umi ambarr ku awurr na aha ba, nggo
a yo ba ki abi ko na angu. Na da ba di, “Ingga hla imba di imba taka bu se
ni ingga ku, ni di ingga bu tu imba ko na anishirr ba nu ure ku Abachi ki iso
sese ku. 15 Ingga ta nu imba ukyekye ki han izhi ndanda.” 16 Abangga ba yo
sa asa a anishirr awurr na aha ba nggo Yesu hla ba: Sima nggo Yesu yo ma ki
Biturr, 17 Yakubu tuku uzayirr wa Yohana, amumarr ba Zabadi, nggo Yesu yo
ba di Bonaji, (anishirr bi inge.) 18 Andoro tuku Filibu, u Batolomi, u Matiyu,
u Toma, u Yakubu uvuvurr a Alifiyo, Tadawo, tuku Sima, nggo à se na amarr
ka ako ambarr ka. 19 U Judasi Iskariyoti, nggo vu Yesu nu ba tsi ngu nggo.

Yesu tu uttu ani inkindirr wa
(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

20 Yesu ko kuma ni iko, anishirr ba bi nga na ku zizo. Nggo Yesu na abiga
ma ba si hi unto ki ji so na ri ikiri hen. 21 Nggo amla ma ba wo na gru nga da
aba nga nye vu ma gri kuma ni iko di, “Itu yi gbuddu ku!”
22 Abitsarr are ba nggo nga zhi nu Urushalima da di, “Da su Isheta, nggo
a yo ma di, Belzebulu, uttu ani inkindirr yi nggo nu ma ukyekye ki han izhi
ndanda yi.”
23 Yesu yo ba chinga nu ukpa uma na da ba assurre numa, na zhi ba di,
“Isheta di han Isheta? 24 Ìgbù wa nggo ti ga ki na nkanka na so tsi ni ikpa,
a ta kre. 25 Iko inggi nggo ti ga ki na nkanka ni so tsi ni ikpa i si di kri hen.
26 Ittu yi Isheta ti ga ki na nkanka ni so tsi ni ikpa i si ta kri hen, i ta jaku ni
kre. 27 Unayi ti ta rri ni iko yi unushirr ukyekye, uwa ta ku vu ma lo zu bari,
na ki ayi ka. 28 Ingga so da ki imba ure ujiji, a ta nggurr zhi ku abi ila ure, na
abangga ba nggo da are andanda ni itu yi Abachi. 29 Abachi si ta nggurr zhi
ku unushirr wa nggo ti da ure undanda ni itu yi Izhi Iwre yi Abachi yi hen,
ila ure ima yi i so sese ni itu ima.”
30 Inkindirr yi nggo Yesu da ba meme, nggo abanu ba da da à se ni izhi
ndanda.

Ayirr na amuyirr bi Yesu
(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Ayirr a Yesu ndo na amuyirr ba gru nga na ku. Na ni kukri na abi ka iko
ka nggo a so, na tu ba rri ko na ku nu umi iko ku da abangga kri yo ma na
ábì. 32 Akpa anishirr wa nggo rri so na ku, a da ku di, “Ayirr muwa ndo na
amuyirr muwa so yo uwa na ábì.”
33 Yesu zhi ba di, “Unggonggo sa ayirr mungga na abata ngga sa amuyirr
mungga ba?”
34 Yesu kakye anishirr ba nggo so ka ma yo na atsutsu, na tsarr ba di, “Kye
yi abangga ba yo sa ana ayirr na amuyirr mungga ba! 35 Undurr wa nggo ti
na inkindirr yi nggo Abachi mungga da di a bu na yi, uwa yo a su uzayirr nu
uvayirr na ayirr mungga wa.”

4

Assurre a uni ttu ikiri wa
(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu gru ko ku so tsarr anishirr ba zizo nu unddu inyi ku Galili. Nggo a
ni ko tsarr ba, akpukpa anishirr ddu na nga na ku, uwa gru rri so nu uddu

ku. Aba turr ku chi rri ntsɨ na amasirr wa. Anishirr ba wemi kri nu unddu
inyi ku. 2 Uwa tsarr ba aseki shishemi na assurre, na da ba ni itsarr ima yi di:
3 “Wo yi! Uni do numa nggo huzzu ko ttu ingbingbiki. 4 Na so hì, inuma yi ba
kuhre na anko. Aminche ta yi ri. 5 Ingbingbi ikiri numa yi kuhre na abubo
angbinta nggo imimi yi si ntsɨmi, ni zzu hanhan mi, nu nggo imimi su tsɨ mi.
6 Nu nggo azhi wa ssu na tu aywi wa. Nggo izhizhi yi imbarr yi iso fafami, i
kru ni kɨ. 7 Ingbingbi ikiri numa yi kusurr ni intto, nu nggo i to nggo intto yi
turr yi, i si hru ni na ingbingbi hen. 8 Ingbingbi ki numa yi kusurr nu ubobo
imimi, ni zzu, ni furr korrmi, ni surr ingbingbi shishemi. Ibanu iso ititarr
(30), ibanu iso ititani (60), ibanu ba ayiyirr yiyirr (100).”
9 Ni ikikre yi uwa da ba di, “Wo yi, uwanggo nggo ti se na atu ka iwo ure
uwa bu wo.”

Inkindirr yi nggo i du Yesu da assurre wa (Matiyu 13:10-23; Luka 8:9-15)

10 Nggo Yesu se na ankpa ma, abanu nggo a kri na so wo ma, a nga na ku
ndo na awurr na aha ba, di a bu da ku aba inkpi i assurre yi. 11 Yesu a da ba
di, “Abachi tsarr imba yo anazhi ba ittu i ima yi. Abanu ba nggo a zhi na ábì,
a so wo su assurre mu, 12 da,
“ ‘Aba ta kye, na kye, na si ta hi zizi hen.
Na ta shirr atu, na shirr atu, na si ta vu inkpi inkindirr gri hen.
A ti hi na wo, aba taka ko na Abachi ku, uwa ta nggurr ila ure imbarr yi zhi
ba!’* ”
13 Yesu zhi ba di, “Imba di imba si hi inkpi i assurre wanggo wa hen? Imba
ta na kingginggi ni ka hi inkpi i assurre numa? 14 Ingbingbi ikiri nggo uni
ttu wa ku ttu yi nggo, iyo su ure ku Abachi ku. 15 Anishirr banu a si nâ ta su
ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre na anko. Nu nggo a wo ure ku, Isheta ka ku kpa
ku glo na ba. 16 Anishirr banu a se nâ si ingbingbi ikiri nggo kusurr na ahan.
A ti wo ure ku Abachi ku, aba kpa na ango aha na nyarr. 17 Ure ku sa ni injinja
ni isisurr imbarr yi, nu nggo iha ti ki ka a ti karr ba ni itu yi ure ku Abachi ku,
aba di ba ta yo hanhan mi. 18 Abanu ba zizo a se nâ si ingbingbi ikiri yi nggo
kuhre ni intto, abama wo ure ku Abachi ku, 19 amarr ambarr ka se kakami
ni zha aseki ka ingbingbru ka mu, ni izha ashiki, na ba ingbingbru ni itu, di
yi rri ba ni isisurr ni turr ure ku Abachi ku huzzu, aba si surr ingbingbi hen.
20 Abanu ba ngga si nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo kuhre nu ubobo imimi.
Aba yo wo ure ku na kpa ku gri, na surr ingbingbi - abanu ba iso titarr (30),
abanu ba iso ititani (60), abanu ayiyirr yiyirr (100).”

Assurre a ingba nu uru (Luka 8:16-18)

21 Yesu kuchi ni bre ba are ka di, “Imba ka hi undurr unggonggo ka yo uru
ni ingba nu uru na ba agbugba ttu ma, ka na ba ma yo na aza ka agudu? Na
si ba ma sa na adida du ma la kago ni iko yi hen. 22 Inkindirr yi nggo a ti na yi
sharri a ta gri yi huzzu nga na ábì. Inkindirr yi nggo a ta ttu yi zu aba ta bwu
yi zu ndende. 23 Undurr wa nggo ta se na atu ka wo ure, uwama wo!”
24 “Imba shirr atu yi. Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu na wa,
Abachi taka ni tsarr ssu ki imba pwi na wa na kuhre awuwa. 25 Undurr
wanggo nggo ta se ni inkindirr kakami, aba ta tsu surr ku. Uwanggo nggo
se na yi ntsɨmi aba ta kpa ivi ntsɨ ima yi nu unuma.”

---

* **4:12** Kye zizo Ishaya 6:9-10.

Itsarr ni tu i ittu i Abachi yi:

1. Assurre a ikiri yi nggo furr

26 Yesu kuchi ni bre ba are ka zizo di, “Ittu i Abachi yi i zzu nâ ta su unushirr
nggo hi ibibi ikiri ni ila ima. 27 Na azhi ni ibittu uwa si hi nggo ikiri na ni so
furr hen. 28 Imimi iyo du ikiri zzu ni so furr ni hurr ni surr ingbingbi. Ni
imẹmẹ, ikiri di kri ahwi, ni na atakpu, ni hurr ane, ni hurr, ni surr ingbingbi.
29 Nu nggo uga ku ti nggarr, ikiri yi i ki iwri wri ba, atakye wa ta ku han yi a
ssu zu.”

2. Assurre a ingbingbi mosita
(Matiyu 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Yesu à ddu ba di, “Inta ta da di ittu i Abachi yi i si kingginggi? Inta ka
tsarr yi kye na assurre atanggo a ta ma? 31 Ittu yi Abachi yi zzu nâ ta si
ingbingbi unkunkurr numa nggi a yo yi du mosita, iyo si ivintsɨ nu umi ki
ingbingbi inkinkurr yi ingbingbru yi nggo a di ttu yi. 32 Uwa di zzu na furr
ki unkunkurr unkpi mri inkpu inkinkurr yi. Nu di na inggingga shishemi
aminu ni di so na na ako ni issu ima yi.”

33 Yesu di da ba are ama ka na assurre mu, na so di na undu na anko ka
nggo a ta vu gri. 34 Ttuttumi uwa di tsarr anishirr na assurre. Nggo uwa ti ka
ki na anga yirr, uwa vu ku bre hre ku abiga ma ba.

Yesu du unddunddu ku ji kurr
(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Ni ingbahru yi azhibarr ama wa, Yesu da ku abiga ma ba di, “Di inta
kucha kuma nu ugugarr inyi numa ku.” 36 Abiga ma ba du anishirr ba, na
rri ni Yesu ku nu uddu ku na gru ko kuma. Nggo iddu numa mi se nu umi
ki inyi ku. 37 Nu nggo a ni se nu umi inyi ku, unddunddu go kakami, nu vu
amasirr ki ywhiywhirr ssu nu uddu ku. 38 Yesu so kurr ina nu ugo ku uddu
ku, na sa itu ima yi na angbanja iki. Abiga ma ba si ma, na da ku di, “Unitsarr,
i si ta vri ku uwa hen nggo inta ti kɨ ziza?”

39 Yesu kasi na gru kri, na nggarr ito nu unddunddu ku di, “Ba ttungo!” Na
ddu amasirr wa di, “Kukri!” Unddunddu ku kukri, inyi wa ji kurr ywi.

40 Yesu kasarr na zhi ba di, “Imba kru isisu ngginggi kakami meme?
Zizami, imba nise kpanye ni ingga ku ni isisurr imba yi?”

41 Isisu i ki ba kakami, aba gru so zhi ikpa di, “Uwanggo su unggonggo, nu
nggo unddunddu na amasirr mi a wo ma?”

5

Yesu adu uni ku anazhi ndanda wa wre
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Yesu na abiga ama ba, a cha kako nu ugugarr inyi numa ku, na anga ka
nu Gerrasa. 2 Nggo Yesu ti ta ko ji nu uddu ku, na kuma nu ugo numa nggo se
ni izhi ndanda, na kru na nga na ku. 3 Ugo wa se ni izhi ndanda na di so na
abe. Undurr sama nggo ka vu ma zu na lo ma na achiche. 4 Ankpa shishemi
a di lo ma aza na ango ttuttumi, uwa di tsɨ ache ka hre na mɨ ankpu inklo hre
na aza ka. A su ukyekye ku nggo undurr ka si vu ma zu hen. 5 Na azhi ni
ibittu uwa di so zirr na abe ka na agbre ka, na so di hantu na di nggarr ukpa
umaku na angbinta ka.

6 A kri gbagbamu na hi Yesu, na kru nga ni jaku ku na agbuzzu ni imimi,
7 na nggarr iyi hantu di, “Yesu, Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa, ùwà zha
angginggi ni ingga ku? Ingga barr ùwà ni isa i Abachi si tsutsarr ingga hen!”

8 A da meme nu nggo, Yesu nggarr ito, ni izhi ndanda yi ku di, “Izhi ndanda
huzzu nu ugo nggo ku!”
9 Yesu zhi ma di, “Isa muwa yi i ri unggonggo?” Uwa da ku di, “Isa mungga
yi i rri ‘Akpa.’* Inta kri shishemi.” 10 Izhi yi gri ibarr di a bu si han aba huzzu
ko ta anko hen.
11 Na ko na meme anikpama ba kri ri gagami na ba, nu unddu igbre ku
nabo. 12 Anazhi ba barr Yesu di, “Turr inta ko na anikpama ba di inta ku rri
so na aba.” 13 Yesu kpanye ba. Izhi ndanda yi i huzzu ku rri ku anikpama
ba. Akpa anikpama ba ama ukrɨ uha (2,000) mu na kru ji na agbugbo ka ku
kusurr ni inyi wa, na so amasirr wa na kɨ.
14 Abi ho anikpama ba kru ko nu umi igbu tuku izzuzzu, ku bre ku anishirr
ure kuma. Anishirr ba huzzu shishemi ta ku kye inkindirr yi nggo i la.
15 Anishirr bi na nga ni Yesu ku, na ku hi ugo wa nggo izhi ndanda yi i rri so
ku nu ukpa nggo. Uwa so na amarr ama ka kanga ku zizi, na so surr angbanja
iki. Isisu ki ba na ku. 16 Abangga ba nggo ku hi inkindirr ima yi ko ku so da
ku anishirr inkindirr inggi nggo la nu ugo ni izhi ndanda wa, ni inkindirr yi
nggo la na anikpama ba ba. 17 Anishirr ba gru so barr Yesu di a bu du anga
ambarr ka.
18 Yesu ti ta ko rri nu uddu ku, ugo wa nggo a han ku izhi ndanda yi huzzu, à
barr ma du uwa ta ga ma. 19 Yesu kisa na ddu ma di, “Kuma ni iko na anishirr
muwa ba, ku da ba inkindirr inggi nggo Abachi na ku uwa, ni itito yi inggi
nggo Abachi se na yi ni itu muwa nggo.” 20 Ugo wa kuma, na ku di zirr kago,
na ku di bre ba ure ku na anga ka nggo a yo ka di Dekapoli,† nggo si di “Igbu
iwurr.” Anishirr ba namri wo na so vu angu yo gri.

Yesu adu ayamba ni di ji ayiyi wa a wre, u uva a Jarru wa tasi (Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Nggo Yesu cha ko nu ugugarr inyi numa ku nggo a zhi. Nu ugugarr kuma,
akpa anishirr bi na nga na ku. 22 Ugo numa nggo a yo ma du Jarru, uyirr nu
umi ku ankpinkpye ba nu uki ki issubi ku, a ku nggurr surr, na sa ashishi ni
Yesu ku, na jaku ku na aza. 23 Na barr ma lolo, “Uva mungga nggo ta ko ttu.
Ga mi ni ku sa ungo muwa ku na ku, du ma wre na so ki ingga.” 24 Yesu gru
ga ma.
Akpa anishirr ko ga Yesu na harr ma hi harr na anga ka aha mi. 25 Ayamba
numa nggo se nabo, nggo di ji ayiyi kakami ki ase awurr na aha (12). 26 Nggo
abi fu shishemi a ka fu ma chankarr ba. Uwa ka vu iki ima yi re nu ba tsatsarr
ba, hi du uwa ta wre mu, inkindirr yi so kaki ndanda mu, ttuttumi. 27 Uwa wo
ure ni itu i Yesu na sha aza nga na anishirr ba nu ugo ki Yesu, na sa ungo na
ankru ka Yesu ka. 28 Na ta amarr ni isisurr ima di, “Ingga ti sa ungo na ankru
ama ka, ingga ta wre.” 29 A ti ki ungo ku sa na ankru ka, ayiyi wa kukri keke.
Uwa hi nu ukpa umaku du uwa wre ni ivri ima yi ba.
30 Keke Yesu hi du ukyekye ki ifu umaku u sha huzzu na ku. Uwa ka kye
anishirr ba, na zhi ba di, “Unggonggo sa ungo na a ankru mungga ka?”
31 Abiga ama ba ddu ma di, “Uwa hi nu nggo anishirr ttu uwa, ni ka zhi
anggi mu, du unggonggo sa ungo ni ingga ku?”
32 Yesu so kye kago du uwa ta hi undurr uwanggo nggo a sa ungo na ankru
ka. 33 Ayamba wa hi inkindirr inggi nggo ila ku, na gru huzzu, ni ku ayisurr ni

---

* **5:9** Akpa: Di a si shishemi. Akpa, na abi ta iku bu Roma ba ka ma aniru ukrɨ kywi (5,000). † **5:20** Dekapoli: Nggo si di “Ìgbù Iwurr.” Ni irrirri i Girrki a ri “Dekapoli.” Inkla ima i si ku amasirr a kri ni inkla iyirr a Galili wa na anza ambre. Ni ikuchi yi, ìgbù iwurr nggi i di se nabo.

isisu, ni kuttu ku na aza, na da ku inkindirr yi nggo ila na ku tsatsarr. 34 Yesu
ddu ma di, “Uva mu iyo isisurr muwa inggi ni ingga ku du uwa wre. Kuma
ni isisurr muwa iyirr, uwa wre ni ivri muwa yi ba.”
35 Nggo Yesu ni ko re na ku, abitu zhi ni iko i Jarru, ankpye nu uki ki issubi
ku, a nga ni da ku di, “Uva mi wa a ka ttu ba, si so tsutsarr unitsarr wanggo
gbami hen.”
36 Yesu wo, na si kpanye ba hen, na ddu ugo wa di, “Si di isisu ki uwa hen,
yo isisurr muwa yi ni ingga ku mre.”
37 Yesu si kpanye na du akpa anishirr ga ma zizo hen, na du anu Biturr, ni
Yakubu, nu Yohana uwa uzayirr Yakubu. 38 A ti ko rri ni iko i Jarru, Yesu hi
anishirr ba ni so kadada, na so yi na ba azhittu hantu. 39 Yesu mirri ko ku zhi
ba di, “ikada imba yi i si i angginggi? Imba so yi angginggi? Uva wa si ttu hen,
a so kurr si ina mu.” 40 Aba gru so sarr ma. Uwa han ba huzzu, na yo aki wa
tuku ayirr a uva ni ttu wa, na abiga ma ba atarr mi, na rri ko nu uki ku nggo
uva wa kurr. 41 Yesu vu uva wa nu ungo na ddu ma di, “Talita, kumi!” (nggo
si di, “Uva, ingga du uwa bi gru!”) 42 Uva wa nggo, a se na ase awurr na aha
(12), tudo gru kri na zirr kago nu umi ku uki ku. Anishirr ba nggo a rri kri ni
Yesu ku, a hi inkindirr yi nggo ila, na kye na vu angu gri. 43 Yesu gba ba utu
da bi si bre ku anishirr hen, na da ba da bi nu ma ila ri.

6

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yesu na abiga ama ba a gru na anga kama, na kakuma nu Nazareti, ako
ambarr ka, nggo à furr. 2 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, uwa gru ku so
tsarr ba nu uki ki issubi ku. Akpa anishirr nggo wo ma na so vu angu yo
mre, na so zhi di kye bari, “Ugo nggo wa kpa aseki kama nu momonggo?
Unggonggo nu ma ihi ima yi, na du ma so na iki yi ikagri ma mi? 3 A si su
unitarr wanggo yo hen, uvuvurr a Maryamu wa? A si su uzayirr a Yakubu,
Isuhu, nu Yahuda tuku Sima hen? A si sa amuyirr ama ba yo so ni inta ba ni
igbu wanggo hen?” Aba vri isisu na ku kakami, na ka iwo ma.
4 Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa are a Abachi ssu nu ungo na ábì. Na di ka
iwo uni kpa are a Abachi ni igbu ama, amuyirr na amla ma, ni iko imbarr.”
5 Yesu si na inkindirr ikagri nabo hen, nggo a sa ungo yo na anishirr abi vri
abanu ba ntsɨ, aba wre. 6 Ayisurr ku ba, ni ika iyo isisurr imbarr yi.

Yesu atu abiga ma awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu huzzu ko ku so tsarr ba ni igbu igaga yi nabo. 7 Yesu a yo awurr na
aha ba zu, na so tu ba na ahaha, na nu ba ukyekye ki han izhi ndanda huzzu.
8 Yesu nggurr ba di a bu gri unflankurr ki ka ungo yo, na si gri ila, na ambu,
na bi si gri azo na ambu ka inkinkru imbarr yi hen. 9 Yesu da ba di a bu surr
anggakpaza na si gri inkinkru ki iha hen. 10 Iko yi nggo imba ta rri, imba ta
so nabo yo ma na azhibarr wa nggo imba ta ka du igbu wa. 11 Imba ta ko ni
igbu wa nggo a si kpa imba hen, na si ta wo ure ki imba ku hen, imba bi hɨ
ihurr yi na anggakpaza ka imba ka surr ba ni kuma, ni du uwama su ba ure
ki ikye.
12 Aba huzzu ko ku so bre ku anishirr ure ku Abachi ku da abi du ila ure
imbarr yi. 13 Na han izhi ndanda huzzu shishemi, na ka anye surr ku abi vri
ba ni itu, na du ba a wre.

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr (Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Nggo uttu Hirridu wo aseki ka nggo Yesu so na ka. Nu nggo anishirr ba hi
isa i Yesu kago ni ingbingbru yi we. Abanu so da di, “Yohana uni zzu anishirr
wa yo tasi, ima yo du ma se nu ukyekye ki na iki ikagri yi.”
15 Abanu kye da si Iliya* uni kpa are Abachi wa.
Abanu da, “A si uni kpa are Abachi numa nu umi ku abi kpa are ba Abachi
abi ngbangba ba.”
16 Nu nggo, uttu Hirridu wo ure ku ma na da di, “Yohana wanggo nggo
ingga ttu ku itu nggo, uwa yo tasi.”
17 Uwa bumbri Hirridu wama yo du abi lo ukpa ba vu Yohana ku harr ku
nu uki, na di Hirridiya, ayamba ama bu nyarr. Hirridiya, ayamba a uzayirr
ungbangba Filibu nggo ni ko so tsitsirr Hirridu ku kpa ku ayamba ama wa.
18 Yohana ku ddu Hirridu di, “A si ila ure ùwà bi kpa ayamba a uzumbirr ki
ayamba muwa!” 19 Hirridiya, gri Yohana ni isisurr na so zha anko a ingu ma,
na si hi anko wa mu hen, nggo Hirridu si kpanye hen. 20 Hirridu kye Yohana
ssu nu ungo kakami. Nggo a hi da a su unushirr uzizi a Abachi nggo Izhi
Iwre i Abachi iso ku nu ukpa, na du ba gri ko ku ttu to mi. A di zharr iwo ma
ttuttumi. Ivri ima yi su nu nggo a ta wo ma i isisurr ima yi di vri kakami.
21 Ni ikikre yi, Hirridiya hi anko wa nggo a di zha wa, na azhibarr a ingri a
uttu Hirridu wa. Nggo a na iga, ankpinkpye ba bi so na ku, na ankpinkpye bi
ta iku ba, na ankpinkpye anishirr nu Galili. 22 Nu nggo, uva a Hirridiya wa
a rri na atsutsu ka anishirr na rro. Irro ima yi su ku uttu Hirridu ni ikpikpa
ima yi isisurr.
Uttu wa ddu uva wa di, “Da ki ingga inkindirr yi nggo uwa zha yi, ingga ta
nu uwa na yi.” 23 Na da na shi azhi di, “Da ki ingga inkindirr yi nggo ùwà zha
yi, ingga ta nu ùwà na yi, ka ingga ti ta nggarr ittu mungga yi mi narrnarr, ni
nu ùwà anga yirr wa.”
24 Uva wa kru huzzu ko ku zhi ayirr wa, “Ingga bi barr ma angginggi?”
Ayirr wa da ku di, “Itu i Yohana uni zzu anishirr na amasirr.”
25 Kakayirr, uva wa kru kako nu uttu wa ku ni ibarr ima yi, “Zizami, ingga
zha du ùwà bu ni ingga itu i Yohana uni zzu na amasirr yi na agbugba.”
26 Ure kuma di isisurr i uttu yi i vri kakami. Uwa su nu nggo à ka shi azhi
na ankẹ ka ikpikpa ima yi ba, na si kpanye na re ure hen. 27 Mre ankpa yirr
uttu wa tu uni ta iku numa wa nu ure di a bu ku gri ku uwa itu i Yohana. Ugo
wa kuma, na ku sarr itu i Yohana yi nu uki ki harr ku, 28 na gri itu yi na nga
na agbugba wa, ni ka nu uva wa. Uva wa kpa yi ga ku ayirr wa. 29 Nu nggo,
abiga bu Yohana ba wo ure kuma na ni ba iku yi ku zzu.

Yesu ho anishirr ukrị ukywi (Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

30 Nu nggo, abi ko na angu abu Yesu ba akanga zhi ni itu yi, na ni harr Yesu
yo na atsutsu na so bre ku, inkindirr yi nggo aba ku na, ni itsarr yi nggo aba
ku tsarr. 31 Anishirr shishemi abi na so ko ni Yesu ku, abanu so kakuma, na
du Yesu na abiga ma ba a si hi anko i ri inkindirr hen. Uwa Yesu ka ddu ba di,
“Di inta huzzu ko nu unto ku nggo inta ta ku so, ni di inta ku ttu unddunddu.”
32 Meme, aba gru rri nu uddu ku, na so ko nu unto ku nggo u su ywiywimi.
33 Akpukpa anishirr nggo hi ba ni so kuma yi, na hi da sa aba yo, na gru zhi ni
igbu yi nu kukru ku gye ba ichi nu unto ku nggo a so kuma wa. 34 Nggo Yesu

* **6:15** Kye zizo 1 Atuttu 17.

ta ji na hi akpa anishirr wa, itito ki ma na ba. Ima yo di, a na zzu aminta ba nggo sama nu uni ka ba. Mre na gru so tsarr ba aseki shishemi.
35 Nu nggo, azhi wa so ku, abiga ma ba da ku di, “Azhi wa so ku, inta kri nu unto ku nggo ako sama. 36 Du anishirr ba kuma ni izzuzzu igaga, ni igbu igaga yi ku re inkindirr i ri na ba.”
37 Yesu da ba di, “Imba nu ba inkindirr iri.”
Aba da ku di, “E-e! Ila inggi nggo inta ta nu anishirr angga ba, ka si inklo mu shishemi, nggo i ka han unushirr uda ki ihwa itandarr?”
38 Yesu zhi ba zizo, “Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr? Ku klo kye.”
Nu nggo a ku kye ka na ni da ku di, “Ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha.”
39 Yesu da ku abiga ma ba, di a bu du anishirr ba ga so na ankla na ankla na agiga assussu ka. 40 Anishirr ba wo na ga so na ankla ka, abanu ayiyirr yiyirr abanu iso ikywi kywi. 41 Yesu kpa ankpinkpri unfonfo akywi ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko nu unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mị ankpinkpri ka nu abiga ma ba, di a bu kpa ga ku anishirr ba, na ga ba ikikla yi kye ma. 42 Anishirr ba ri shi na ka du. 43 Abiga ma ba vu imbimbru ankpinkpri unfonfo yi ni ikikla yi ki isisa iwurr ni iha. 44 Aniru ba nggo a se ni iri ima yi, a su ukrị ukywi (5,000).

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Matiyu 14:22-23; Yohana 6:15-21)

45 Ankpu yirr, Yesu da ku abiga ma di a bu rri nu uddu ku, na bi kuchi ko nu ugugarr inyi numa ku nu Betsada. Yesu di inkpu anishirr yi kuma. 46 Nu nggo a yo ba na anko na hun ko ku ibarr ni igbre wa.
47 Ni ingbahru nggo, abiga ma ba nu uddu ku a ka ku rri na atsutsu inyi ka ba, Yesu ni kri ni imimi na ankpa ma. 48 A kri ni igbre wa na so hi abiga ma ba ni so darr uddu ku chankarr, nggo unddunddu ku nga na ba narrnarr nu so turr ba ka ko nu ugo. Uwa si ni gambre nggo agba a imẹmẹ wa a tu ba, uwa gru so kuma na ba na so zirr na atu ka amasirr ka, na ta ko nggarr ba. 49 Nggo aba hi ma ni so zirr na atu ka amasirr ka, na kye da su uzhi mu, na hantu. 50 Aba wemi hi ma na ki isisu.
Yesu re na ba di, “Imba vu isisurr, si kru isisu hen. A si ingga.” 51 Na rri na ba nu uddu ku. Unddunddu ku kukri ywi. Abiga ma ba ku ayisurr. 52 Nggo a si hi inkpi yi unfonfo wa nggo nu anishirr ba du ba ri hen, inkindirr ima yi i ji ba ukpa. Ni du aba si kye ure umaku hi hen.

Yesu du abu lolo ba
a wre nu Genesareti
(Matiyu 14:34-36)

53 Nu nggo, a cha inyi wa kre, na rri nu Genesareti, na ka uddu ku hirr nabo. 54 Nu nggo, a huzzu nu uddu ku, anishirr ba kye Yesu hi keke. 55 Na kru kago na anga kama ka, ku di gri abi vri ba nu utakpa na nga na ku. 56 Unto ku nggo Yesu ti kuma, ni igbu itsitsa yi, ni inkpinkpi yi, tuku ni izzuzzu yi, anishirr di vu abi vri ba na ko nu udu, na ku di barr ma di a bu du ba sa ungo nu utu ankru umaku. Abangga ba nggo ti sa ungo na ka, aba di wre.

7

Iba i anu Farrisi
(Matiyu 15:1-9)

1 Ni ivi numa, nggo a na iga i, anu Farrisi ba a nga ndo na abanu abitsarr na Are ka bi iga ka, a nga zhi nu Urushalima, na nga ni ssubi nu Yesu ku. 2 Nggo

na hi abiga ma ba, a so ri ila na ankizhi* ka mi. Na si ngla ango ka hen, nâ ta
su nggo anu Yahuda ba di na. 3 (Anu Yahuda ba, na anu Farrisi ba wemi, a si
di ri ila sama ni ngla ango hen. A di ga iba i atiti imbarr yi kakami. 4 A si di ri
ila nggo a ti nga zhi nu udu hen, nggo a ti nga zhi nu udu aba ta ni mɨ amasirr
nu ukpa. Na di ga iba yi ngla ango yi ni i ngla igbigba yi, ni itsa, na ampirri,
na aseki atsitsa ka).
5 Ni ima yo, anu Farrisi ba na abitsarr Are ba a zhi Yesu di, “Angginggi da
abiga muwa ba a si ga iba i atiti yi hen? Na di ri ila na ankizhi, sa ni ngla
ango.”
6 Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo Ishaya a da na atu a imba si jiji, imba
sa anishirr abi na aseki wre ku anishirr a bu hi ba! Nggo a charr da di,
“ ‘Anishirr angga ba a ga ingga na angu gigyemi,
isisurr ambarr yi i ta anko ni ingga ku.
7 A so ga ingga gigyemi,
itsarr imbarr yi sa are ka anishirr, na si su ure ku Abachi hen.’†
8 Imba ka Are ka Abachi ka, zu na anga yirr, ni ga iba i anishirr.”
9 Yesu a ddu ba di, “Imba se na anko zizi ka ka Are ka Abachi ka wre ki
imba bu ga iba imba yi. 10 Nggo Musa a charr da di, ‘Uwa bu kru isisu i aki
tuku ayirr muwa. Undurr a ti da inkindirr indanda ni itu ati ama wa, ka ayirr
ama, aba bi ngu ma.’ 11 Imba di tsarr du, undurr numa ti se ni inkindirr yi
nggo à ta zi ati tuku ayirr, na da di, ‘Ashi! Inkini inggi yi su Kobani‡’ (i si i
Abachi mu.) 12 Ida ima yi, i tsarr du ùwà si ta zi ati tuku ayirr muwa hen.
13 Imba so di tsarr amumarr amba ba iba imba yi, ni nggurr ugo yo ure ku
Abachi ku. A si si ima yo na ankpa ma hen, aseki banu se nggo imba so di na
ka meme.”

Aseki ka nggo na unushirr ki undanda
(Matiyu 15:10-20)

14 Yesu yo anishirr ba zizo, na da ba di, “Imba bi shirr ki ingga atu wemi
yi, ni bi hi. 15 Inkindirr sama nggo ka rri nu umi ine ku unushirr ni na ma ki
ndanda. Inkini nggo di huzzu ni isisurr i unushirr, ima yo di na unushirr ki
ndanda na Abachi ku. [16 Wo yi, undurr wa nggo a se na utu ka iwo, uwa bu
wo.”]
17 Nggo Yesu a du akpa anishirr wa, na gru ni i ssubi yi, na rri ko ni iko,
abiga ma ba ko ku zhi ma, inkpi i assurre wa nggo a da ba na ku. 18 Uwa a zhi
ba di, “Imba mi si hi ankpi yi abanu ka hen? Imba mi si kye hi meme hen?
Inkini sama nggo ka mirri ku unushirr ni ine ni na ma ki ndanda na Abachi?
19 Inkini ima yi si rri ko ku ni isisurr hen, irri ko ku si ni ine mu, a si meme
yo nggo a ta ja yi huzzu.” (Are ka nggo Yesu a da ba, a tsarr ba di ikiri i si zizi
pempe).
20 Yesu da ba di, “Inkini inggi nggo di huzzu zhi ni isisurr i unushirr, ima
yo di na unushirr ki ndanda na Abachi ku. 21 Zhi nu umi ki isisurr i unushirr
amarr ndanda a di huzzu, na ka ma ki umimi, uni zha amba tuku uni zha
aniru, unayi, nu uni ngɨ anishirr, 22 ni ittu ashishi, ni na awurr, ni imu, ni
izharr inkindirr, ni issu, amparr, gɨ itu, urrurru. 23 Aseki ndanda angga ka
wemi, a di huzzu zhi nu umi ki isisurr i unushirr, na di na ma ki ndanda na
Abachi ku.”

---

* **7:2** Ankizhi: Inkindirr inggi yi nggo itsarr i Musa yi i da di a ka si gri ku Abachi na yi hen. † **7:7** Kye zizo Ishaya 29:13. ‡ **7:11** Kobani: Kobani si di inggi yi si i Abachi mu. Anu Farrisi ba na undu nu ure kuma wre ba bu kà izi akiki ambarr. A kye i wre sha aba bu zu inklo ni iru ambarr a Uki ku ibarr ku, nggo a ta di zi abi iha ba.

Ukyekye ku ayamba wa nggo a si su anu Yahuda hen
(Matiyu 15:21-28)

24 Yesu gru nu Galili, na kuma ywhiywhirr ni igbu nu Taya tuku Sido. Na
ko ku rri ko ni iko numa, di a bu si hi uwa hen, na si hi unto ki isharri hen.
25 Ayamba numa nggo, uva uvutsa ama a se ni izhi ndanda, uwa wo inkindirr
yi nggo Yesu so na, na gru horr mi nga na ku, na ni jaku ku na aza. 26 Ayamba
wa a su anu Girrki. A su unichirr mu, na si su anu Yahuda hen. A ngri ma
nu Fonisiya nggo su na anga ka Sirriya. A nga ni barr Yesu da bi ku han izhi
ndanda yi glo ku uva ma wa.
27 Yesu a ddu ayamba wa di, “Du amumarr ba a ri kuchi. I si ta wre a bi ba
ila yi amumarr yi ta yo ku amiyo hen.”
28 Ayamba wa a kpanye di, “E-e, Akikye, ka amiyo ba nggo di kurr na aza
ki imburr ka a di ri imbimbru ila amumarr yi.”
29 Yesu da ku di, “Nu ure muwa ku, kakuma ni iko, izhi ndanda yi i huzzu
ku uva mi wa ba.”
30 Ayamba wa a huzzu kakuma ni iko, na ko ku hi uva ma wa kurr na abubo
ikurr wa. Izhi ndanda yi i ka huzzu ku jiji ba.

Yesu à du ugo wanggo nga atu na nga anta à wre
(Matiyu 15:29-31)

31 Yesu a gru na du anga ka Taya ka, na zzu ba nu Sido, na rri ba na anga
ka igbu yi nggo a yo yi di Dekapoli (Igbu Iwurr), na rri ni inyi nu Galili wa.
32 Anishirr abanu a gri agbatu nga na ku, nggo a si di re zizi hen. Na ku barr
Yesu di a bu ki ungo sa na ku na du ma a wre.
33 Yesu à gri ma na kako na anga yirr, na ki imimarr ungo ima yi surr
ku na atu ka, na sarr antinte, na ki ungo sa ku ni irrirri yi. 34 Na gɨ ashishi
kye unkplassu, na ttu unddunddu, na re ngbungbru, na da di, “Efata!” (di,
“Bwu!”). 35 Keke, atu ka a bwu ku. Inkini nggo di lo ku irrirri yi gbuddu. Uwa
a wo ure na re wre.
36 Yesu a gba ba atu, da bi si da ku undurr inkindirr yi nggo uwa na yi hen.
Igba atu ima yi du ba so da ku anishirr ba kakami. 37 Anishirr so wo na vu
angu gri, na da di, “A na aseki ka wemi zizi. A da aba agbatu ba wo, abi nganta
a re wre!”

8

Yesu nu anishirr ukrɨ nẹ iri
(Matiyu 15:32-39)

1 Ni ivi ima, anishirr nggurr bi shishemi. Nu nggo aba sama ni inkindirr
iri. Yesu a yo abiga ma, na da ba di, 2 “Itito ki ingga na anishirr angga ba.
Utarr ambarr nggo ari ni ingga ku, ziza a sa ni inkindirr iri. 3 Ingga ti du ba
kakuma ni iko ni inga aza mi, aba ta zzu tsi na anko kye, abanu ba a zhi nu
ugbagba mu.”
4 Abiga ma ba, a zhi ma di, “Nu momonggo, inta ta hi inkindirr iri ni ka nu
anishirr angga ba na ankpuji nggo?”
5 Yesu zhi ba di, “Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr ngga?”
Aba da, “Atangba.”
6 Yesu ddu anishirr ba da bi kuso ni imimi. Na ba ankpinkpri unfonfo ka
atangba mi, na nyarr ku Abachi, na tsɨ ka ki atsitsa ga abiga ma ba, aba kpa
ga ku anishirr ba. 7 Aba se ni imu ikikla tsɨ. Uwa ba yi na nyarr ku Abachi, na
du abiga ma ba vu yi ga ba meme. 8 Aba ri na shi. Aba vu imbimbru yi ssu ni
isisa itangba. 9 Anishirr ba, a su ukrɨ nẹ, uwa du ba kuma. 10 Keke na a rri nu
uddu ku ndo na abiga ma ba na ko na anga ka nggo a yo ka du Damanuta.

Anu Farrisi a zha itsarr
zhi nu unkplassu
(Matiyu 16:1-4)

11 Anu Farrisi banu ba a nga ni so ri anta ni Yesu ku, da aba ta tsarr ma
kye, da Abachi kpanye na ku. Ni ima yo, aba da ku Yesu di, “Na inkindirr
ikagri numa nggo i zhi nu unkplassu, ni di inta kye.” 12 Yesu ta inchorr ni
isisurr kakami na da di, “A sa angginggi anishirr bu mi ba a zha ihi inkindirr
na ashishi? Ingga da ki imba, inkindirr sama nggo a ta tsarr imba anishirr
bu mi ba!” 13 Nabo yo, uwa du ba na rri nu uddu ku na kucha ko nu ugugarr
inyi numa ku.

Iyisti i anu Farrisi tuku i Hirridu
(Matiyu 16:5-12)

14 Abiga ma ba a kpamusu, na si gri unfonfo wa hen. Unfonfo wa nggo a
gri su uyirr yo na ba nu uddu ku. 15 Yesu a gba ba utu di, “Imba kye yi. Imba
ssubi ni kye iyisti* anu Farrisi na iyisti ani Hirridu wa.”
16 Aba so zhi ikpambarr, “A su nggo inta si gri unfonfo wa yo hen?”
17 Yesu a hi inkindirr yi nggo a so are, na zhi ba di, “A sa angginggi di imba
so re ni ikpa di imba sa nu unfonfo? Imba si so hi hen? Isisurr imba yi tsɨ
ni ihi? 18 Imba se na ashishi, ni si kye hi hen? Imba se na atu, ni si wo hen?
Imba si ssu hi hen? 19 Nggo ingga tsɨ unfonfo ukywi wa ga ku anishirr ukrɨ
ukywi (5,000) ba, imba i vu imbimbru yi ssu ni isisa ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Iwurr ni uha.”
20 “Nggo ingga tsɨ ankpinkpri unfonfo atangba ga ku anishirr ukrɨ unę
(4,000) ba, imba i vu imbimbru yi ssu ni isisa inkpinkpi ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Itangba.”
21 Yesu zhi ba di, “Ziza mi, imba nise kye hi?”

Yesu du unakreshishi kye hi nu Betsada

22 Nggo a rri nu Betsada, anishirr abanu gri unakreshishi na nga ni Yesu
ku, na ni barr ma da bu ki ungo sa na ku. 23 Yesu a vu unakreshishi wa nu
ungo, na gri ma huzzu ko nu umi igbu ku. Na ku ddu antinte surr ku na
ashishi ka, na ka ango sa ku, na zhi ma di, “Uwa kye hi?”
24 Unakreshishi wa à kpanye, na da di, “Ingga kye anishirr ba hi, aba zzu
inkinkurr nggi so zirr.”
25 Yesu ka angu ama ka sa ku zizo na ashishi ka. Unakreshishi wa a surr
ashishi girr, na kye hi zizi mi. 26 Yesu a du ma kakuma ni iko, na gba ku utu
na da ku di, “Tsi kuma ni iko muwa, ni si kanga nu umi ki igbu ku zizo hen.”

Are ku Biturr ni itu i Yesu
(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Nggo Yesu na abiga ma ba, a gru rri kuma ni igbu yi na anga ka
Kayisarriya Filipiya. Nggo a se na anko, uwa à zhi abiga ma di, “Anishirr
ba da di ingga su unggonggo?”
28 Aba ddu ma di, “Abanu da du uwa su Yohana uni zzu anishirr na amasirr,
abanu du uwa su Iliya, abanu a da du uwa su uyirr nu umi ku abi kpa are bi
kuchi ba.”
29 Uwa zhi ba di, “Imba ku atu amba wa da di, ingga su unggonggo?”
Biturr a da di, “Uwa yo su Kristi†.”

---

* **8:15** Iyisti: Imbimbru iyisti yi nggo i di du unfonfo a si.

† **8:29** Kristi: Kristi tuku Mezaya su inkpi iyirr. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à zhi ni irrirri i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mashiyak.”

30 Yesu a nggurr ba di, “Imba si da ku undurr inkindirr ni itu mungga hen.”

Yesu a re ni itu ittu ima yi
(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Yesu gru so tsarr abiga ma ba di, “Ingga Uvuvurr a Unushirr a ta ki iha kakami. Ankpinkpye ba ta kà ingga. Ankpinkpye abikye, na abitsarr ni Iba yi, a ta kà ingga, na ta ngu ingga. Nu utarr wa, ingga ta tasi.” 32 A da ba krizhizhimi. Nggo Biturr a gba ma ko na anga yirr, na ku so glo ma di angginggi du uwa da meme.

33 Nggo, Yesu kasarr na kye abiga ma ba, na nggarr ito ni Biturr ku di, “Chi huzzu ni ingga ku, uwa Umimi! Uwa si se na amarr ka Abachi hen, uwa se na amarr ka unushirr.”

34 Yesu yo anishirr ba na abiga ma ba, na da ba di, “Undurr nggo ta du uwa ta ga ingga, uwa bu ka itu ima. Na bu ba unkunkurr ki garr umaku na ga ingga. 35 Undurr wanggo nggo ta du uwa ta so sese, uwa ta zha yi chankarr. Undurr wanggo nggo a ta ni ingga itu ima yi ni i kuchi i ure ku Abachi ku, uwa ta so sese. 36 Angginggi su ku unushirr zizi nggo a ti gri inkpinkpye ingbingbru yi pempe na bi ttu? 37 Unushirr sa ni inkindirr yi nggo ka ni na kpa itu ima ttungo. 38 Unushirr wanggo à ti kru ishisha imungga nu ure ku nggo ingga da, na ase amimi a ka la ure angga ka, ingga Uvuvurr a Unushirr mi ta kru ishisha ima yi na ankẹ ka Abachi, nggo ingga ta kanga ni ila nzarrnzarr i Aki mungga yi ndo na abitu ba Abachi abi wre ba.”

9

1 Yesu kuchi ni bre ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, abanu nggo kri ni inggya, a si ta kɨ bari na ka hi ittu i Abachi yi ni nga kyekye mi hen.”

Ukpa ku Yesu ku u kasarr
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Nu nggo azhibarr utani wa i vu sarr, i Yesu yo Biturr tuku Yakubu, u Yohana du ba ga ma hun ko ni itu igbre unkpi wa, nu nggo a ko ku so na akpambarr. Nabo yo, Yesu ku kasarr na ashishi ambarr ka. 3 Angbanja iki ama ka la kaki a akikla pyarr nâ ta sa azzuzzu, nu nggo undurr ni ingbingbru inggi yi ka si ngla ssu meme hen. 4 Abiga ma ba atarr mi a hi Iliya, uni kpa are a Abachi wa, tuku Musa, ni kri re ni Yesu ku.

5 Biturr re ni Yesu ku di, “Unitsarr, a si ki inta inkindirr iwre nggo inta se ni inggya. Di inta na aburr atarr ki imba. Iyirr ku uwa, iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya.” 6 (Biturr si hi inkindirr i nggo ko da hen, nggo isisu ki ba kakami).

7 Akpa ji zhi nu unkplassu ni ttu ba nado. Aba wo ukorr nu umi ku akpa ku di, “Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo isisurr mungga yi i nyarr na ku kakami. Imba wo ma yi!”

8 Aba ka kye na si hi undurr na ku zizo hen. Yesu yo se na ankpa ma.

9 Nu nggo a ko ji igbre inkpi wa, Yesu gba ba utu di, “Imba si da ku undurr inkindirr yi nggo imba ku hi hen, di ingga Uvuvurr a Unushirr ka ttu ni ka tasi bari.” 10 Aba vu ure umaku gri ni isisurr ambarr yi, na ka ko zhi ikpa di, “Sa angginggi si ittu ni itasi yi?”

11 Aba zhi Yesu di, “Angginggi du abitsarr are ba di da di Iliya nggo ta ka nga kuchi ku uni kpa inta ttungo wa.”

12 Yesu da ba di, “Iliya ka nga kuchi ba, ni ssu anko bi. Ungbamvu ku da di, Uvuvurr a Unushirr taka ni ki iha aba taka kà ma? 13 Di ingga da ki imba, Iliya a ka nga ba. Anishirr ba a ni na ku inkindirr indanda nggo isisurr imbarr yi i kpanye ba, nâ ta su nggo ure ku Abachi ku u da ni itu ima yi.”

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda a wre
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

14 Nu nggo Yesu na abiga ma ba, atarr ba ji zhi ni igbre wa, na hi akpukpa
anishirr nabo. Abitsarr are ba so ri anta na abiga ma banu ba. 15 Nggo
anishirr ba hi Yesu, na ku ayisurr kakami, na kru ko na ku, na ku so chi ma.
16 Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba kri ri anta ka angginggi na ba?”
17 Ugo numa nu umi ku anishirr ba a da di, “Unitsarr, ingga gri ku uwa
uvuvurr mungga nggo a se ni izhi ndanda nggo i du ma si di re hen. 18 Izhi
ndanda yi ti gru ku i di ba ma nggurr ni imimi, uwa ssu anfu na angu, na ta
anyinyirr na tsɨ ki klakaka. Ingga da abiga muwa ba bi han izhi ndanda yi
huzzu ku uvuvurr wa, aba han yi chankarr.”
19 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr bi kà iyo isisurr! Imba kye ingga ta so ki
ivi ibirr nggi ni imba ba? Ingga ta ttu angginggi vu isisurr ni imba ba? Gri
uvuvurr wa ga ki ingga!”
20 Aba gri ma ga ku Yesu. Nu nggo, izhi ndanda yi hi Yesu, ni ba uvuvurr
wa gri ni nggurr ni imimi du ma tsɨ na ssu anfu na angu.
21 Yesu zhi aki a uvuvurr wa di, “A ki ase abirr ngga ni di tsɨ yi?”
Aki wa da ku di, “Zhi ni tsitsa mu. 22 Izhi yi di zha du uwa ta ngu ma, ni di
ba ma tu nu uru, ni di ba ma yo na amasirr. Uwa ti se ni inkindirr ina, kye
inta na ashishi ka itito, ni zi inta nggo uwa ti hi aza ka!”
23 Yesu da ku di, “Uwa da angginggi, di uwa ti hi aza ka? Unushirr wanggo
nggo ti yo isisurr na Abachi ku, uwa di se nu ukyekye ki na aseki ka namri.”
24 Aki a uvuvurr wa da hantu di, “Ingga kpanye, ni yo isisurr na Abachi ku,
si su kakami hen. Zi ingga ni di yi su kakami.”
25 Nggo Yesu hi da anishirr ba so nga, na nggarr ito ni izhi ndanda yi ku di,
“Izhi i agbatu tuku inganta, ingga han uwa huzzu nu umi umaku, si ka rri na
ku zizo hen!”
26 Izhi ndanda yi nggarr angu yi, ni ba ma nggurr kakami uwa kurr tsɨ.
Izhi yi huzzu kuma. Uvuvurr wa kurr ni inkla yi ywi zzu da a ttu. Nu nggo
anishirr ba da di, “A ttu!” 27 Yesu vu ma nu ungo na gɨ ma gru, uwa gru kri.
28 Nu nggo, Yesu mi rri ko nu umi ki iko ku, abiga ma ba ku so zhi ma sharri
di, “Angginggi di inta han izhi ndanda yi huzzu lankarr?”
29 Yesu ddu ba di, “Inkindirr sama nggo ka han izhi inggi yi huzzu, ibarr
Abachi na ankpa ma nggo ita zi.”

Yesu are ba zizo ni itu ittu ima yi
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Nggo Yesu na abiga ma ba du unto kuma, na sarr ko na anga ka Galili
ka. Yesu si kpanye du undurr bu hi unto ku nggo uwa se hen. 31 Nu nggo a
so tsarr abiga ma ba. Na ddu ba di, “A ta ba Ingga Uvuvurr a Unushirr nu
anishirr, nggo ta tsi ingga ngu, unu utarr wa, ingga ta tasi.” 32 Abiga ma ba
kye ure ki itsarr umaku ssurr. Isisu ki ba ni zhi ma yi.

Unggonggo sa ankpye?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Aba nga nu Kapanahu, nu nggo a rri ko nu umi uki, Yesu zhi abiga ma
ba di, “Imba di ri anta ka angginggi ga anko?” 34 Ishisha ki ba ni ka sa ku. Nu
nggo a ka so di narr inkpinkpye nggi na anko, na so zhi ikpa du unggonggo
ta sa ankpye nu umi umbarr ku.
35 Yesu ji so, na yo awurr na aha ba, na da ba di, “Uwanggo nggo ta zha
du uwanggo ta su ni mẹmẹ, uwanggo bi su uni kre wa, na bu su ugarr amba
namri.”

36 Na ba inkparr uvuvurr numa na du yi gru kri na atsutsu ambarr ka. Na
vu ma gri nu ungo, na da di, 37 “Uwanggo nggo ti kpa uyirr nu umi ku antsɨntsɨ
abangga ba, ni isa mungga uwa kpa si ingga. Undurr wanggo nggo ti kpa
ingga, uwa si kpa si ingga na nkpamu hen, a kpa Abachi nggo a tu ingga mi.”

Undurr wanggo ta si ka inta hen uwa sa amunta
(Luka 9:49-50)

38 Yohana ddu Yesu di, “Unitsarr, inta hi ugo numa nggo so han izhi ndanda
huzzu ni isa muwa, inta da ku di a bu duma, da a si se nu umi munta ku hen.”
39 Yesu ddu ba di, “Si han ma yi hen. Undurr wanggo nggo ti na ikagri ni isa
mungga, uwa yo ka si kasarr hanhan mi na da ure undanda ni itu mungga
hen. 40 Undurr wa nggo ta si ka inta hen, uwa sa amunta. 41 Ingga so da ki
imba ure ujiji mu. Undurr wa nggo ta ni imba amasirr ni isa mungga, Abachi
taka nu ma azadi ama ka na azhibarr a ikikre wa.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 “Undurr wa nggo ati na na du uyirr nu mi ku atsitsa angga ba a ka ko nu
ugo ni iga ingga yi, i wre ka lo ku unushirr uwama ununa ni ito na turr ma
yo ni izzo amasirr. 43-44 Meme nggo, ungo umuwa nggo ti ta du uwa sarr uza
ni ga ingga yi, uwa gye ku ta yo. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese nu ungo uyirr,
nu uwa bi se na ango aha ni bi rri nu unto ki iha nu uru ki rri sese.* 45-46 Uza
muwa nggo ti ta du uwa rri ni ila ure, gye ku ta yo. I ta wre ku uwa, uwa bi
rri ni iso sese nu uza uyirr, nu uwa bi se na aza aha ni bi rri nu unto ki iha
sese nu uru. 47 Ishishi muwa inggi ti du uwa sarr, uwa ttu yi glo. I ta wre ku
uwa bi rri ko ni ittu yi Abachi ni ishishi iyirr, nu uwa bu gri ashishi aha ni rri
nu unto ki iha nu uru ki rri sese. 48 Nu nggo
“ ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen,
uru ku si ta kazhi hen.’†
49 A taka ngla anishirr zzu nu uru na du ba la zzu nu nggo a di surr ima ni ila
na di yi imarr.
50 “Ima si inkindirr iwre. Imarr yi ti ngla glo, anko se nggo ta na nà di yi ka
ni imarr zizo? Nggo imba hi ima di marr ni inyi, imba bi na ku akpukpambirr
ba nâ si ima, ni so zizi na anishirr ba namri.”

10

Itsarr i Yesu ni itu i igarr
(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu gru nu Kapanahu na ji ko na anga ka Yahudiya, na ku cha inyi nu
Joda wa. Akpa anishirr bi na nga na ku zizo, uwa so tsarr ba nâ ta si nggo a
di tsarr ba ttuttumi.
2 Anu Farrisi ba a nga da aba ta ni tsarr ma kye, na ni zhi ma di, “Da ki inta.
I wre unuru bu han uwama?”
3 Yesu zhi ba di, “Musa wa charr ki imba are ka da angginggi?”
4 Aba ddu ma di, “Musa kpanye du unuru bu charr ku ayamba ama wa
ungbamvu ku ingu igarr na du ma kuma.”*
5 Yesu ddu ba di, “Musa charr ure kuma meme nggo imba kri itu ni si wo
ure hen. 6 Ni imɐ̱meɐ̱ yi i si se meme yo hen, ‘Abachi à na ba unuru tuku

* **9:43-44** Angbamvu anuma ka a surr 44 tuku 46. Aba aha mi a si ungo yirr nu 48 wa nggo a da di: Nu nggo, ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen, uru ku si ta kazhi hen’ (kye 48). † **9:48** Kye zizo Ishaya 66:24. * **10:4** Kye zizo Are Ka Zizo 24:1-4; Matiyu 5:31.

ayamba,' nâ ta su nggo, a charr nu ungbamvu, 7 'Ni ima yo, unuru ta du aki
na ayirr ma, na nggurr itu bi nu uwama ku, 8 Aba aha mi ta su ukpa uyirr.'
Na si ta se aha hen. 9 Ni ima yo, inkindirr yi nggo Abachi zɨ yi bi unushirr bu
si tsɨ yi hre hen."
10 Nu nggo, Yesu ka rri ko ni iko yi, abiga ma, ku zhi ma ure kuma. 11 Yesu
ddu ba di, "Undurr wa nggo ta han uwama na ku garr ayamba numa, uwa
kpala ku uwama wa kakami. Na si uni zha amba. 12 Na anko ayirr ama wa,
ayamba wa nggo ta ka uruma na ko ku garr unuma, uwa kpala ku uruma wa
kakami. Na si uni zha aniru."

Yesu na amumarr tsitsa
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Anishirr ba gri ku Yesu amumarr tsitsa di a bu ni sa ungo na ba, abiga
ma ba ni nggarr ito na anishirr ba. 14 Nggo Yesu hi ba ni na meme yi, na ki
ba unfu, na ddu ba di, "Du amumarr ba du ba nga ni ingga ku, ni si han ba
hen, ittu yi Abachi yi i si aba ma yo. 15 Ingga ko da ki imba ure ujiji, undurr
wanggo nggo ta si bwu isisurr na kpa ittu yi Abachi nâ ta si amumarr tsitsa
ba hen, uwa si ta rri na yi hen." 16 Na so vu amumarr ba na yiyirr, na sa ba
ungo ni itu, na yo ba angu azizi.

Ugo na azo wa
(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

17 Yesu su nu umi ku uzirr, ugo numa kru na nga ni kuttu ku na agbuzzu,
na zhi ma di, "Unitsarr ni iwre, ingga ta na sa angginggi bari ni ka so sese?"
18 Yesu zhi ma di, "Angginggi du ùwà yo ingga ki uni wre? Undurr numa
si si uni wre na antsandirr hen, Abachi yo na ankpa ama su uni wre. 19 Uwa
hi Are ka nggo a da di, 'Si ngu unushirr hen; si zha amba ba anishirr hen; si
ki ayi hen; si gye ku undurr imu hen; si de abubo hen; kru isisu i aki muwa
tuku ayirr muwa.'† "
20 Ugo wa da di, "Unitsarr, nggo ingga ni su uvutsa mu ni kru isisu Are ka
ma."
21 Yesu kye ma girr, na kpanye na ku, na ddu ma di, "A ni ji ku ùwà inkindirr
iyirr yo. Kuma ku vu aseki muwa ka re namri, ni ga ku abi iha ba inklo yi, ni
ga ingga, uwa ta se na ashiki ka kri mwe nu unkplassu."
22 Nggo, ugo wa wo meme, isisurr ima yi kaki chichi, na vri isisurr, na kuma
ni ivri isisurr ima yi. Nggo, ugo wa a se na aseki ka shishemi.
23 Yesu ka kye abiga ma ba, na ddu ba di, "I ta ka tsɨ kakami ku aba ashiki
ka ingbingbru ba, na bi rri ni ittu yi Abachi yi."
24 Isisu ki abiga ma ba na are kama, Yesu kuchi ni bre ba di, "Amarr mu
imba hi nggo itsɨ ni rri ni ittu yi Abachi yi. 25 A ta si‡ inkindirr isu alakurrmi
bi rri ni iywirr i anurr, nu unushirr wa nggo a se na aseki ka ingbingbru ka
bu rri ni ittu i Abachi yi."
26 Nu ure kuma, abiga ma ba ku ayisurr kakami, na ka so zhi ikpa zhazha
di, "Meme Abachi ta kpa unggonggo ttungo?"
27 Yesu ka kye ba girr na da di, "Inkindirr yi nggo i mri unushirr, i si tsɨ ku
Abachi hen; na Abachi ku aseki ka wemi si mri ma hen."
28 Biturr gru na zhi di, "Inta nggo du aseki munta ka ni ga uwa na?"
29 Yesu kpanye ba di, "I se meme yo, ingga ko da ki imba di, undurr wa
nggo ti du iko, ka amuyirr aniru na amba, ka ayirr, ka aki, ka amumarr, ka

† **10:19** Kye zizo Issuzzu 20:12-16; Are Ka Zizo 5:16-20. ‡ **10:25** Yesu da ku abiga ma ba di i ta vri
u unushirr nu ukpa unggo ku bu kpa iso sese (nâ su ugo na azo wa). I ta vri kakami nâ sa alakurrmi,
inina unkpi wa, bu rri ni iywirr i anurr.

izzuzzu, na ga ingga, na da ba ure ku Abachi ki wre ku, 30 Uwa ta kpa aseki
angga ka shishemi, ako na amuyirr, ayiyirr, na Amumarr, ni izzuzzu. Na ta
kpa ikarr ni ingbingbru yi. Na ase ka so nga ka, uwa ta ka kpa izhi iso sese.
31 Abi imẹmẹ ba ta kaki abi kugo, abi kugo shishemi ta kaki abi imẹmẹ."

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Nggo, aba so kuma nu Urushalima, uwa so ku ba ichi. Uzirr umaku du
abiga ma ba so ku ayisurr. Inkpu anishirr zi ga ba ni isisu. Yesu yo awurr na
aha ba kaki na anga yirr na da ba inkindirr yi nggo ta la na ku. 33 A ddu ba
di, "Inta ko kuma nu Urushalima, nggo a ta ku vu Ingga Uvuvurr a Unushirr
nu ankpinkpye abikye ba na abitsarr are ba. Aba ta da di a bu ngu ingga, na
ta ba ingga nu abichirr§. 34 Aba ta mẹ ingga, na ta sarr antinte surr ingga, na
ta hlo ingga, na ta ngu ingga. Unu utarr wa, ingga ta tasi."

A barr Yesu inkindirr
(Matiyu 20:20-28)

35 Ani Yakubu tuku Yohana, Amumarr bu Zabadi, gru nga ni zhi Yesu di,
"Unitsarr, inta di inta ta barr uwa, du uwa na ki inta inkindirr numa nggi?"

36 Yesu zhi ba di, "Imba zha di ingga bu na ki imba angginggi?"

37 Aba da di, "Nu nggo ùwà taka so ni imburr i ittu muwa yi, ùwà ka du uyirr
munta wa bu so ku ùwà nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla."

38 Yesu ddu ba di, "Imba si hi inkindirr yi nggo imba ko zha yi hen. Imba
ka so nu ukucha ki rɨ kpakpa ni ivri ku nggo ingga ta so? Ka a ta zzu imba na
anko ayirr nggo a zzu ingga na amasirr, ni iha yi nggo ingga ta ki yi?"*

39 Aba di, "Yo-o! Inta ka na." Yesu ddu ba di, "Imba ta so nu ukucha ki rɨ
kpakpa ku nggo ingga ta so, ni ta kpa izzu na amasirr nggo a ta zzu ingga.
40 Uwa ti si iso nu ungo ri tuku nu ungo mla mungga si si ingga nggo ta ni
imba hen. Sa Abachi mu ta nu abangga ba nggo a hla ba into ima yi."

41 Nggo, awurr na aha abiga ma ba wo ure ku nggo ku, na ki unfu ni Yakubu
ku tuku Yohana. 42 Yesu yo ba nggurr bi ni inkla iyirr, na ddu ba di, "Imba hi
anishirr abangga ba a na ba ki attu na atu anishirr a se nu ukyekye ku gri
ba ndanda mi. Ankpinkpye anishirr ba di nu ba iha. 43 Imba bi si na meme
yo hen. Undurr wa nggo ti du uwa ta sa ankpye ni imba ba, uwa bi su ugarr
amba we. 44 Uwanggo nggo ta du uwa ta si uni mẹmẹ, uwa bu su ugarr amba
we. 45 Ingga Uvuvurr a Unushirr mi si nga di a bu ni gbo ki ingga gbi gbo hen;
ingga nga ni itu mungga nye kpa anishirr shishemi ttungo."

Batimawu unakreshishi wa à wre
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 A nga nu Jerriko, Yesu so na abiga ma ba na anishirr shishemi. Un-
akreshishi numa nggo a yo ma du Batimawu, uvuvurr a Timawu, nggo so nu
unddu anko ku na so barr. 47 Nu nggo a wo da a si Yesu anu Nazareti, nggo
so sarr na gru so yo hantu di, "Yesu, Uvuvurr a Doda, kye itito mungga!"

48 Anishirr shishemi kpa ma ki, di a bu ba ttungo. Uwa ka, na so du hantu
kakami di, "Uvuvurr a Doda, kye itito mungga, ni zi ingga!"

---

§ **10:33** Abichirr: Anishirr ba nggo si si ingri i anu Yahuda hen (anatsi). Anishirr ba nggo si kpa Abachi hen. Anu Yahuda ba nggo sa abiga a ti gru aba di yo ba da abangga ba nggo a sarr ba iji.

* **10:38** Iso nu ukucha tuku ivri: Yesu à so zhi di aba mi a ka ki iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo?

49 Yesu kukri na di, “Yo ma.” Aba yo ugo na kreshi wa, na da ku di, “Vu
isisurr, gru kye ma so yo uwa.” 50 Batimawu ttu ikpo ankru ima yi ta yo, na
nga chachacha, na kuma ni Yesu ku.
51 Yesu zhi ma di, “Uwa zha di ingga bu na ku uwa angginggi?”
Unakreshishi wa di, “Ankpye, da ashishi ka bwu ki ingga, ni di ingga kye
hi zizo.”
52 Yesu ddu ma di, “Kuma, iyo isisurr muwa nggi du uwa wre.” Inkpo iyirr,
Batimawu hi abubo, na ga Yesu kuma na anko.

11

Imirri i Yesu nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo, Yesu na abiga ma ba ki ywhiywhirr nu Urushalima, nggo a ki gaga
irri ni igbu nu Betifegi tuku Betani, na nga ni Igbre nu Olivu. Yesu ttu anishirr
aha nu umi ku abiga ma ba, na tu ba kuchi, 2 na gba ba utu di, “Kuma ni igbu
wanggo wa ni ichi imba, ni imirri imba, imba ta hi uvuvurr ijaki nggo a lo
ma nabo, nggo nise hun yi kye. Imba ddu yi gri ki ingga ni inggya. 3 Undurr
ti zhi imba di, ‘Imba so na angginggi nabo?’ Imba da ku di, ‘Akikye wa yo tu
inta, à ta du ba gri yi kanga ziza.’ ”
4 Aba kuma, na ku hi uvuvurr ijaki wa, nggo a lo ma zu nu ankonki a iko
nga na anko, aba ku ddu yi. 5 Anishirr banu kri nabo, na zhi ba di, “Angginggi
di imba so ddu uvuvurr ijaki wa?” 6 Aba da ba ure ku nggo Yesu a da ba,
anishirr ba du ba kuma nu uvuvurr ijaki wa. 7 Aba gri uvuvurr ijaki wa ga
ku Yesu, na ddu inkinkru imbarr i abi yi sa ku, na du Yesu hun so. 8 Anishirr
shishemi a ddu angbanja iki ambarr ka la ku na anko. Abanu mɨ angbamvu
surr ku* na anko wa. 9 Anishirr ba nggo a so ku ki ichi, na abanu ba nggo a
so ga ma nu ugo, gru so hantu ko da di,

“Hosana!†
Inyarr si i Abachi!
Abachi bu yo angu ama ka wre ku
wanggo nggo a nga ni isa yi Atiko yi!‡
10 Abachi bu sa ungo uma ku wre ku
ni itu yi ittu yi nggo so nga nâ ta
si ittu i aki munta wa Doda!
Inyarr si i Abachi nu unkplassu!”

11 Yesu rri ko nu Urushalima, na ko nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na
kye ku kago, nggo azhi wa so kre, uwa ka huzzu ko nu Betani na awurr na
aha ba.

Ibwa ni ka klo wa
(Matiyu 21:18-19)

12 Nu uha wa nggo a gru nu Betani, iyo ki Yesu. 13 Uwa yo ashishi hi ibwa
numa gbagba mu, na ko kye du uwa ta ku hi inkpinkpo numa na ka ywhe ri,
na nga ni ichi yi, na ni hi sa angbamvu yo mre, ibwa wa si klo hen. A si su ba
ivi imbarr iyo hen. 14 Yesu ddu ibwa wa di, “Undurr mi si taka ri inkpinkpo
muwa yi zizo hen.” Abiga ma ba a wo ma ni da yi.

---

* **11:8** Mɨ angbamvu surr ku na anko wa: Anu Yahuda ba di kpa ankpye unushirr nggo meme (uttu).

† **11:9** Hosana: Ni imɛmɛ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ **11:9** Kye zizo Asarr 118:26.

Yesu rri ko nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku (Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 Aba ku rri nu Urushalima, Yesu kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
na ko ku han abi gri iki nga ni re ba na abi so re iki nu Uki ku Ibarr Abachi
ku, na vu ankpu imburr ka abi so sarr inklo ba kasarr, na abubo a iso a abi
so re ananddu ba. 16 Yesu kisa ku anishirr ba ni gri inki ire na rri ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 17 Na da ku anishirr ba di, “A kurr ni icharr nu
ungbamvu ku Abachi ku zhe mu di, Abachi da di:
“ ‘A ta di yo Iko imungga yi
ki iko yi ibarr ingga i ingbingbru yi we.’§
Imba ka yi ki unto ku iso ku abayi!”*
18 Ankpinkpye abikye anishirr na abitsarr are ba a wo ma mi, na gru so
zha anko a ingu Yesu. Na so kru isisu ima yi, nggo anishirr ba shishemi a ku
ayisurr ni itsarr ima yi, na kpanye na ku.
19 Nggo azhi wa so ku, Yesu na abiga ma ba gru huzzu nu umi ìgbù ku.

Itsarr ni tu i ibwa ni ttu wa (Matiyu 21:20-22)

20 Na ambre ka uha ka, aba gru so ga anko wa, na ni hi ibwa wa nggo a
yo ko angu ndanda ka, uwa ttu zhi na angbungba ka ji ku sarr ni izhizhi yi.
21 Biturr kye hi na da ku Yesu di, “Ankpye, kye ibwa wa nggo uwa na yo ku
angu ndanda ka a ddu!”
22 Yesu da ba di, “Gri Abachi ni isisurr muwa yi gbangba. 23 Ingga ko da ki
imba ure ujiji di, wanggo nggo ti da ki igbre wa nggo wa di, ‘Gru kuma ku,
ku ni inyi,’ ni isisurr ima iyirr na kpanye jiji di inkindirr yi nggo uwa da yi
ta se meme yo, uwa ta na ku na yi. 24 Meme nggo ingga ko da ki imba, uwa
ti barr zha inkindirr na Abachi ku, uwa bi kpanye du uwa ka kpa yi ba, uwa
ta nu uwa na yi jiji. 25 Uwa ti gru kri ni ta barr Abachi, uwa bi nggurr zhi ku
abangga ba nggo kpala ku uwa, ni da Aki muwa nu unkplassu mi ka ila ure
muwa yi glo ku uwama.” [26 Uwa ta si nggurr zhi ku abanu hen, Aki muwa
nu unkplassu mi si ta nggurr zhi ku uwa meme hen.]

Izhi ni tu i ukyekye ku Yesu ku (Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Aba kakuma nu Urushalima zizo. Yesu ku so zirr kago nu umi Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are ba, na akikre
anishirr bi igbu ba, a nga na ku, 28 na ni zhi ma di, “A su nu kyekye ku
unggonggo uwa so na iki isisu inggi yi? Unggonggo nu uwa ukyekye ki na
iki inggi yi ma mi?”
29 Yesu da ba di, “Ingga mi se ni izhi iyirr nggo ingga ta zhi imba. Imba ti sa
ki ingga ma, ingga ta da ki imba undurr wa nggo ni ingga ukyekye ki na aseki
ku. 30 Ukyekye ku nggo izzu yi nggo Yohana di zzu anishirr ba na amasirr wa
u zhi nu momonggo? A kpa ukyekye ku zhi na Abachi ku, ka Yohana a na ki
itu ima? Da ki ingga.”
31 Aba ka ko ri anta, ni ikpa di, “Inta ti da di, ‘A kpa zhi na Abachi ku,’ uwa
ta da du uwa sa anggi mu inta si kpanye nu Yohana ku hen? 32 Inta ti da di, ‘A
na ki itu ima.’ ” (Isisu so ki ba na anishirr ba, nggo anishirr ba wemi kpanye
du Yohana si uni kpa are a Abachi jiji.)
33 Nggo, na da ku Yesu di, “Inta si hi hen.”

§ **11:17** Kye zizo Ishaya 56:7. * **11:17** Kye zizo Irrimiya 7:11.

Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki imba, ukyekye ku nggo ingga so na undu na ku hen.”

12

Assurre a amimi anishirr abi do ila ba (Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa di, “Ugo numa nggo do ila, na ttu inkinkurr numa nggi a yo yi du grepu. Na harr ila yi kago na acha, na ya inkpri uddduddu nggo a ta di hin àmà wa surr, na me unto ki ihun kri na kye kago. Na ba ila yi nu abi do abanu nggo a ta di kye ku na yi, na kuma nu uzirr nu unto gbagba. 2 Ni ivi iywhe issubi yi, uwa tu uvuvurr iko ama numa na abi do ba ba, di a bu nu ma inkpinkpo ima ga ku uwa. 3 Abi do ba ku vu ma hlo, na han ma share na ango aha. 4 Uwa tu uvuvurr iko numa kako na aba zizo, aba ku hlo uwama nggarr itu na nu ma ishisha. 5 Akikye wa ku tu unuma ko na aba ki unu utarr, aba ku ngu uwama. Uwa ni tu abanu shishemi, aba ku hlo ba, na ngɨ inkpu yi.

6 “Uwa se nu uvuvurr uyirr yo nggo ta tu, uzuma wa nggo a kpanye na ku. Na tu ma, ni ikikre yi, di a ta ku kye ma ssu nu ungo.

7 “Abi do ba re ni ikpambarr di, ‘Uwanggo yo su uvuvurr a ugo wa, nggo taka ni gri abubo wa, nga yi di inta ni ngu ma ni gri abubo wa ki amunta.’ 8 Aba vu uvuvurr wa, na ngu ma, na ba iku yi huzzu ni ila yi gri ku ta yo na ábì.”

9 Yesu kuchi ni bre ba zizo di, “Akikye ni ila wa ta ni na ba kingginggi? A ta ni ngɨ abi do bama ba, na kpa ila yi nu abanu. 10 Imba nise bre nu Ungbamvu ku Abachi ku nggo a charr di:

“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
iyo kaki itu yi ibarr iko yi.
11 Atiko munta wa Abachi nggo na yi meme,
wanggo si inkindirr iku ayisurr ni hi.’* ”

12 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba so zha anko a vu Yesu, nggo a hi da a so da assurre unggo ku na atu ambarr. Aba du ma na kuma, nggo a so kru isisu i anishirr ba.

Izhi ni tu i han inklo imimi (Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba, tuku anu Farrisi, tuku anishirr ba Hirridu ba a nga ni Yesu ku, da aba ta ku tirr ma ni izhi kye, wre ba ka vu ma. 14 Na gru nga na ku di, “Unitsarr, inta hi uwa so da su ure ujiji, ni si di kakye inkindirr yi nggo anishirr di da hen, ni si di kye unushirr ki na nkanka hen. Ùwà so tsarr anishirr anko a Abachi wa nu ure ujiji. I wre inta bi han inklo i imimi yi ku Kayisa† (Uttu unkpi nu Roma wa), ka i si wre hen mi? 15 Inta bu han, ka inta bu si han hen?”

Yesu kye ba hi nggo a nga i tirr ma, na zhi ba di, “Ingga na ki imba angginggi nu nggo imba nga nye i tirr ingga? Imba gri ki ingga inkpinkpri inklo dinarri iyirr, ni di ingga ni kye.” 16 Aba gri ku uyirr. Uwa kpa ku kye, na zhi ba di, “Wanggo so ashishi ka unggonggo ni isa inggonggo ni inklo yi?”

Aba di, “Uttu unkpi nu Roma wa.”

---

* **12:11** Kye zizo Asarr 118:22-23. † **12:14** Kayisa: A si si isa i uttu unkpi wa mu hen, ka uvutsa wa. A si isa i ittu mu.

17 Yesu ddu ba di, “To, imba nu Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si ku i ma, ni
nu Abachi inkindirr yi nggo si i Abachi.”
Aba vu angu gri.

Izhi ni tu i itasi
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Anishirr banu nggo a yo ba da, Anu Sadusi (Anishirr ba nggo si kpanye
da anishirr ta ka tasi hen), nga ni Yesu ku. Na ni zhi Yesu di, 19 “Unitsarr, Musa
à charr ki inta du: ‘Undurr ti ttu na du ayamba sa nu uvuvurr, uzayirr ama
wa bi hru ayamba na ako wa, na ngri Amumarr surr ku uzayirr ni ittu wa.’‡
20 Amugo abanu sa aba atangba, ununku wa a garr na ttu sa nu uvuvurr.
21 Ususa umaku u ba ayamba wa gri, uwa mi ni ttu sa nu uvuvurr wa meme.
Ni se meme yo nu unu utarr ambarr wa ku. 22 Aba atangba mi a gri ayamba
wa ama na kɨ sa ni ita. Ayamba wa mi, ni ikikre yi, nga ni ttu ga ba sa ni ita
yi meme. 23 Ziza, na azhibarr a itasi wa, uwa taka sa ayamba a uwatanggo,
nggo aba atangba mi a hru ma ki ayamba ambarr.”
24 Yesu da ba di, “Ivri imba yi si iyirr yo, nggo imba si hi Ungbamvu ku
Abachi ku, ka ukyekye ku Abachi ku hen. Ima yo, di imba na ndanda mi!
25 Nggo abi kɨ ba taka tasi, aniru na amba si ta ka garr zizo hen. A ta ka zzu
na su abitu ba Abachi ba nu unkplassu nggo si di garr hen. 26 Ziza nggo, ni
itu abi kɨ yi, nggo taka tasi: imba nise bre nu ungbamvu ku Musa ku, nu unto
nggo ijiji yi iso kparri?§ Abachi ddu Musa di, ‘Ingga yo sa Abachi a Ibrayi,
Abachi a Ishaku, Abachi a Yakubu.’* 27 Imba ssurr ndanda mi, Abachi si sa
Abachi abi kɨ hen, a sa Abachi abi so!”

Ure unkpi ku nggo u mri
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Uyirr a abitsarr ba Are ka, a nga ni wo ba ni ko ri anta yi, na hi nggo Yesu
re na ba zizi mi, na zhi ma di, “Nu umi ku ankpi are ka, ita inggi i mri?”
29 Yesu ddu ma di, “Inkindirr inggi nggo i mri, inggi si, ‘Imba wo yi ani
Israila! Atiko, Abachi munta wa, Atiko nggo su uyirr. 30 Kpanye na Atiko,
Abachi muwa ni isisurr muwa iyirr, ni izhi muwa yi, na amarr muwa ka, nu
ukyekye muwa ku.’† 31 Ure ku uha ku nggo si di:
‘Kpanye na anishirr ba namri zzu
na si itu muwa.’‡
Inkpi ire numa sama nggo i
mri aha angga ba.”
32 Unitsarr Are wa ddu Yesu di, “Unitsarr, ingga chi uwa! A su ure ujiji nggo
uwa da di Atiko Abachi wa su uyirr yo, unuma sa na antsandirr nggo mri ma;
33 Unushirr bu kpanye na Abachi ku ni isisurr ima iyirr, na amarr ama ka, nu
ukyekye umaku, na bu kpanye nu anishirr ba na su nggo uwa kpanye ni itu
ima yi; ankpi Are numa sama na antsandirr nggo a mri aha angga ka, ankpi
Are aha angga ka a mri han amuwu na tu inina yi nu uru ni iki numa yi nggo
a di gri nga ku Abachi.”
34 Yesu wo nggo ugo wa re krizhizhi mi na ddu ma di, “Uwa si ywhiywhirr
mi ni mirri ni ittu yi Abachi.” Nu ugo ku uwama ku unuma si ka zhi Yesu
inkindirr zizo hen.

---

‡ **12:19** Kye zizo Are Ka Zizo 25:5. § **12:26** Kye zizo Issuzzu 3:1-12. * **12:26** Kye zizo Issuzzu 3:6. † **12:30** Kye zizo Are Ka Zizo 6:4-5. ‡ **12:31** Kye zizo Levitiku 19:18.

Izhi ni tu i uwanggo
nggo Abachi hla
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Nggo Yesu so tsarr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa zhi ba di,
“Abitsarr Are ba na kingginggi na da di Mezaya§ wa taka su uvuvurr a Doda?
36 Doda ku itu ima, nggo Izhi Iwre yi Abachi yi i so ku ni isisurr, uwa da di:
“ ‘Atiko wa da ku Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri mungga,
ni di ingga ka abi karr ùwà ba
yo ku uwa ni imimi du ùwà so ni sa uza na ba.’ ”*
37 Doda ni itu ima, à yo Mezaya wa da ‘Atiko.’ Na anko a ta nggo, uwa kaki ku Doda uzuma?”

Yesu nggurr ba ni itu i abitsarr Are ambarr ba
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

Akpukpa anishirr nggo ko wo ma, na ko nyarr ku kakami.
38 Nggo a so tsarr, na da ba di, “Imba bi zirr ndindi ni du ku abitsarr Are ba,
nggo di surr atozzo inkinkru, na di zirr kago di zha ichi na anishirr ba. 39 Na
di zha into iso izizi na aki ka issubi ka, ni into izizi nu nggo a so na iga nggo.
40 Abangga ba yo sa anishirr ba nggo di kpa iki na amba bi so na ako ba de ri,
na di barr ta anko na aki ka barr Abachi ka, da anishirr bi kye ba. Anishirr
ba ma, Abachi taka ki ba iha ndanda mi.”

Ini i ayamba na ako wa
(Luka 21:1-4)

41 Yesu kuso hin nga nu unto ku nggo a di ka inklo yi nggo anishirr ba di gri
na nga nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku surr, na so kye anishirr ba, ni surr
azo ka nu unto ku. Anishirr shishemi nggo se na azo kakami a ko surr azo
ka kakami. 42 Ayamba numa nggo so na ako, na sama ni inkindirr, ni surr
angalanzirr atsitsa aha. Nu nggo ka ma inklo anini ayirr mi.
43 Yesu yo abiga ma ba, na ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji mu da
ayamba na ako anggo wa, a ni azo mri anishirr ba wemi nggo a yo ungo nu
unto ki surr azo ku. 44 Abi ni shishemi ba, a tsu zhi ni inkindirr yi nggo a se na
yi, ayamba anggo wa a ni zhi nu ntsɨ wa nggo a se na ku, na ni mri, inkindirr
yi nggo a se na yi ni iso ima yi ni ingbingbru yi.”

13

Yesu tsarr ni tu ivi i ikikre yi
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu so huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uyirr nu umi ku
abiga ma ba ddu ma di, “Unitsarr! Kye angbinta kpinkpi angga ka na, kye
ime inkpi iwre inggi na!”
2 Yesu ddu ma di, “Uwa hi ime inggi yi, a taka turr yi hre tsatsarr, ingbinta
iyirr si ta hun so ki inuma nu ugo hen.”

Iha ni ikarr
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Yesu so, na so ka ashishi ko nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Nggo Yesu
so ni Igbre nu Olivu wa, Biturr, Yakubu, Yohana tuku Andoro ni ko ku zhi ma
toto di, 4 “Da ki inta ni ta nggo inkindirr inggi yi taka na. Angginggi taka tsarr
inta da a si ivi ima yo ima ba?”

§ **12:35** Mezaya: Ka Kristi wa. * **12:36** Kye zizo Asarr 110:1.

5 Yesu da ba di, “Imba so kye yi, ni su du unu ni re imba hen. 6 Anishirr
shishemi ta nga ni isa mungga da aba yo su Kristi wa, na ta re anishirr
shishemi. 7 Imba ti hi iku na are ka iku, imba si ki isisu hen, iki yi nggi yi
ta na. Meme mi ikikre yi nise bari. 8 Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Attu ta tsi na attu.
Imimi yi ta battu ni ingbingbru yi shishemi, iyo inkpi taka se. Uwanggo ni
ko si imẹmẹ iha ingri yi mu bari.
9 “Imba so gbye yi, a ta vɨ imba gri ko ni into yi ibre are na attu ba, na ta hlo
imba na aki ka issubi ka. A ta gri imba ko na attu ba ni itu iga ingga. Wanggo
yo ta sa anko wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku ni itu mungga. 10 (A ta da
ku anishirr Ure ku wre ku unggo ku ki ni ikikre i ingbingbru yi wemi bari,
ikikre yi ta ka nga.) 11 Ivi yi nggo a ta vu imba gri na ko ni into ibre yi, imba
bi si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba ta ku da hen. Da ba inkindirr yi nggo
Izhi yi Abachi yi nu uwa na attuttu ama wa. A si su uwanggo ta re hen, a si
Izhi yi Abachi yi iwre mu ta re ku uwa.
12 “Imuyirr ta vu imuyirr ku nu ba tsi ngɨ, akiki mi ta na meme ku
Amumarr ambarr. Amumarr mi ta tirr akiki ambarr ku nu ba tsi ngɨ.
13 Anishirr namri, ta kà imba ni isa mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba
ku ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.

Iha i ndanda yi nggo so nye
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 “Imba ti hi ‘Inkindirr indanda i ankizhi’* i kri nu unto ku nggo u si su
ku uma hen. (Uwa ni bre wa, bu hi inkpi ire ima yi.) Abangga ngga a so
nu Yahudiya bu kru huzzu ku sharri na agbre. 15 Undurr wa nggo ti ni so
ni ituki† uwa bi kru ji kuma, na si ka rri ko du uwa ko iba inkindirr nu umi
uki hen. 16 Uwanggo nggo ta kri ni īlá uwa bu si kru ka ko du uwa ka ko iba
ankru ni iko hen. 17 Ivi ima ta ka vri kakami ku amba bi ine na amba bi ko
gri amumarr. 18 Imba barr Abachi di ivi ima bi ka si ni ikɨ hen. 19 Ivri yi ivi
ima ta ka si ndanda nggo. Imba nise hi meme kye ni ingbingbru yi, zhi ni
mẹmẹ yi nggo Abachi a na ingbingbru inggi yi, ni si ta ka si meme zizo hen.
20 Abachi tsu ivi ima yi ki ntsɨmi. I ka si si ntsɨmi hen, unushirr uyirr mi ka
si so tsitsirr hen. Uwa a si ni itu i anishirr ba nggo a hla ba nggo, ima yo i du
ba tsu ivi yi ki ntsɨmi. 21 Undurr ti ddu imba di, ‘Kye, Kristi wanggo nggo,’ ka
di, ‘Kye uwanggo nu unggu mu,’ imba bi si kpanye na ba hen. 22 Anu Kristi
abi imu, na abi kpa are bi imu ta huzzu. Na ta na iki yi isisu ni iki ikagri, wre
ba ka re anishirr ba nggo Abachi hla ba nggo a ti hi anko wa. 23 Imba so gbye
kakami! Ingga da ki imba ni ima yo ni di ivi yi ni se ni ichi.

Ivi i nga i Uvuvurr a Unushirr
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 “Ni ivi ima yi, nu ugo ki iha ku,
“ ‘azhi wa ta ka shirr,
uhwa ku si taka la hen;
25 intsintsẹ yi taka kuhre zhi nu ussu,
ukyekye ku unkplassu ku ta battu.’‡
26 “Nabo yo anishirr ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr na ashishi ko ji na
akpa ka nu ukyekye ni ila nzarrnzarr. 27 Ingga ta tu abitu mungga ba zhi
nu unkplassu, du ba ni nggurr anishirr mungga ba bi nggo Abachi ka hla ba

---

* **13:14** Kye zizo Daniya 9:27; 11:31; 12:11. † **13:15** Ituki: Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na a si ki uki mu aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo. ‡ **13:25** Kye zizo Ishaya 13:10; 34:4.

zu ba, zhi na anga anza ambre kuma na anza a ingbahru, zhi ni ikatu kuma ni ikashirr, na anga ka anɨ mi kuma ni ikikre yi unkplassu yi.

Itsarr zhi ni ibwa wa
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

28 “Imba bi na undu nu ure ku ibwa ku, nggo ti ddu angbungba ka, na ko
to aheḛhe, imba di hi di ikɨ so nga manu. 29 Meme mi, imba ti hi aseki angga
ka, imba bu hi di ingga ki ywhiywhirr na anko ba. 30 Ingga so da ki imba ure
ujiji mu, imba ta hi aseki angga ka anishirr ba umi ba ni so. 31 Unkplassu
tuku imimi ta kre, ure mungga ku si ta ka kre hen.

Undurr si hi azhi wa hen
(Matiyu 24:36-44)

32 “A ta sa azhibarr wa, na attuttu a inga mungga wa. Undurr si hi hen, ka
abitu ama ba nu unkplassu, ka uzuma wa. Aki wa yo hi na ankpa ma. 33 Imba
so, ni so gbye yi, ni si so kahre hen. Imba si hi attuttu wa nggo a ta ka nga hen.
34 Ingga Uvuvurr a Unushirr, si na su unushirr wa nggo so kuma nu uzirr nu
unto ugbagba, na du iko ima yi nu ungo ku amirr iko ama ba, na ga ba into
yi indu na nkanka, na da ku uni gbye anko wa, da abi so gbye anko wa zizi,
na si kurr ina hen.
35 “Imba mi bi so gbye, imba si hi attuttu wa nggo atakye ni iko wa ta kanga
hen. A taka si ni ingbahru nggi, na atsutsu ibittu, ka na agba tu, ka na ambre.
36 Du ma si ka gru nga ni ttu imba zu, imba so kurr ina hen 37 Inkindirr yi nggo
ingga da ki imba, ingga da ku anishirr ba tsatsarr. So gbye yi!”

14

A ssubi ta ngu Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 A ji ivi iha aba bi na Iga i Ivu Sarr yi tuku Iga i Unfonfo ni Sama na Iyisti
wa. Ankpinkpye abikye ba tuku abitsarr Are ba, a so zha anko wa nggo aba
ta vu Yesu ku tsi ngu na ayi. 2 Aba da di, “Inta bu si na na azhibarr a iga wa
hen, du ku anishirr ba ta zha are ni inta ba.”

A ngu ku Yesu anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Yohana 12:1-8)

3 Nu nggo Yesu so nu Betani ni iko i Sima nggo a lo ishi. Nu nggo Yesu so ri
ila, ayamba numa gri anye wa nggo tsi anta na hun ingba wre na azhizha a
alabasta*. A na wa na anye a unkunkurr ku nggo yo ku du nadi, na si zɨ wa
ni inkindirr hen. Uwa murr itu azhizha yi na ka anye wa surr ku Yesu ni itu.
4 Anishirr banu nggo a kri nabo a vri isisurr, na so re di, “Angginggi du
ayamba nggo so varr anye wa hre gigyemi? 5 Anye ma nggo ka ba wa re inklo
ssu na ango aha na ga ku abi iha (nggo ka ma azo ka ihan unushirr nu undu
ni ise).” Na nggarr ito na ayamba wa ku.
6 Yesu ddu ba di, “Imba du ma tomi. Imba glo ma na anggi? A na ki ingga
inkindirr izizi ni inkindirr iwre mu na. 7 Abi iha ba ta di so ni imba ba
ttuttumi. Azhibarr wa nggo imba ta hi inkindirr iwre imba na ba. Uwa ta
si ingga, ingga si ta di so iso inggi ni imba hen. 8 A na inkindirr yi nggo a hi
anko a ina wa. A ka anye anggo wa surr ki ingga, a ko na ingga ssubi ki iba
zzu mungga iyo. 9 Ingga da ki imba ure ujiji mu di, unto ku nggo a ti ko ku da

* **14:3** Alabasta: A sa azhizha akikla. Ingbinta yi nggo a si yi ki uddduddu. Nadi sa anye a ihun ingba wre.

ba Ure ku wre ku ni itu mungga ni ingbingbru inggi yi, aba ta da ba ure ku ayamba unggo ku, na du ba hi ku.”

Yahuda kpanye du uwa
ta ba Yesu re
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku awurr na aha ba, gru kuma na
ankpinkpye abikye ba, ko ku ba Yesu nu ba. 11 Aba nyarr ku kakami nggo
a wo ure ku na da zu ku da aba ta nu ma azo. Uwa ko zha anko nggo uwa ta
ku vu ma nu ba.

Yesu ri ila i Iga i Ivu Sarr yi na abiga ama ba ba
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Yohana 13:21-30)

12 Na azhibarr a imẹmẹ wa a Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo a sa
azhibarr a di han imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi, abiga bi Yesu ba zhi Yesu
di, “Uwa zha di inta bu ku zzu unto ku ki nu momonggo, nggo inta ta ku ri
Iga i Ivu Sarr yi?”
13 Yesu hla anishirr aha nu umi ku abiga ma ba na da ba di, “Imba kuma
nu umi ìgbù ku Urushalima, imba ta ku hi ugo numa gri itsa yi amasirr, na ta
ma ni imba ba na anko. Imba bu ga ma kuma. 14 Ku da ku akikye ni iko wa
nggo uni gri amasirr wa rri di, ‘Unitsarr wa du, Uki ku abichirr umungga ku
u se nu momonggo, nggo ingga na abiga mungga ba ta ni ri Iga i Ivu Sarr yi?’
15 Uwa ta tsarr imba angbla uki numa na atu, nggo a ka ssu ku ki zu ba. Imba
ssubi ki inta nabo yo.”
16 Abiga ma ba, nggo a hla ba, gru vu anko, na kuma nu umi ìgbù ku ku hi
i se meme yo nggo Yesu da ba nggo. Na ssubi ki Iga i Ivu Sarr yi nabo.
17 Ni ingbahru yi Yesu à nggurr surr na awurr na aha ba. 18 Nggo a so ri ni
imburr iri inkpi yi, Yesu da ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji di, uyirr nu umi
umba ku ki ywhiywhirr i ba ingga nu ba, uyirr amba wa nggo so ri ni ingga
ku.”
19 Inkindirr ima yi ivri abiga ma ba isisurr kakami, aba gru so zhi ma na
yiyirr, da di, “Uwa da di a si ingga? Han?”
20 Yesu ddu ba di, “A ta su uyirr nu umi umba awurr na aha ba yo. Uwanggo
nggo à so yo ungo ku ni ingga ku na agbugba ayirr, uwa yo ta ba ingga nu
ba. 21 Nâ ta su nu nggo a charr da nu Ungbamvu ku Abachi ku du Uvuvurr
a Unushirr ta ttu. I ta su ndanda ku undurr wa ma nggo ta ba Uvuvurr a
Unushirr nu ba! A ka hi meme na si ngri ma hen!”

Ila i Atiko
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

22 Nggo a su nu umi ki so ri ku, Yesu ba unfonfo wa numa na da inyarr
ku Abachi, na nga ma hre, na ka nu abiga ma ba, na da ba di, “Kpa yi! Kye
uwanggo su ukpa mungga ku.”
23 Na ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku Abachi zizo, na ka nu ba. Aba kpa
so wemi.
24 Yesu da ba di, “Uwanggo yo sa ayiyi mungga wa nggo a ka wa hre ku
anishirr shishemi. Ayiyi anggo yo su ishi azhi iheḥeḥẹ i Abachi ku anishirr.
25 Ingga da ki imba ure ujiji, ingga si ta so ama a ugbyarr iki numa ni imba
ba zizo hen. A ta ka sa azhibarr wa nggo ingga ta ka so ama heḥeḥẹ mu ni ittu
i Abachi nu unkplassu.”
26 Nggo a ri kre, na da usarr, aba gru hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.

Yesu ada di Biturr ta ka uwa
(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

27 Yesu ddu ba di, “Imba ta kru nggarr nado ni du ingga, zzu nu nggo a
charr da nu ungbamvu ku Abachi ku:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa, aminta ba ta kru nggarr nado.’†
28 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku ki imba ichi ko nu Galili.”
29 Biturr ddu ma di, “Anishirr ti kru nggarr nado namri, ingga si ta kru
hen.”
30 Yesu da ku di, “Di ingga da ku ùwà ure ujiji, ni ibittu i ari yi nggo agba wa
ta nise tu ki inkpu iha, ùwà ka kisa ni ingga ku ki ankpu atarr ba.”
31 Biturr da ki Yesu kyekye mi di, “A ti ta ngu ingga kye nu ùwà ku mi, ingga
si ta kisa di ingga si hi ùwà hen.” Abiga ma ba namri da angu yiyirr kama yo.

Yesu barr Abachi nu Getsemani (Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 Aba gru kuma nu unto numa nggo a yo ku du Getsemani. Yesu da ku
abiga ma ba di, “Imba ji so ni inggya, di ingga ta ku barr.” 33 Na yo Biturr,
Yakubu tuku Yohana gri. Isisurr ima yi wri kpakpa ni vri. 34 Yesu da ba di,
“Isisurr mungga yi se ni ivri kakami di ingga ki gaga yi ittu. Imba so ni inggya
ni so gbye yi.”
35 Nggo a sha chi kuma ntsɨ, na jaku ji kurr ni imimi, na barr di, i ti wre ku
Abachi, uwa bi ka iha inggi glo ma. 36 Na barr di, “Aki! Aki mungga! Inkindirr
sama nggo i ka mri uwa, nggo uwa ta kpanye, uwa ka iha inggi yi glo ki ingga.
Si na inkindirr yi nggo ingga zha hen, uwa bi na inkindirr yi nggo iwre ku
uwa!”
37 Nggo a kanga na atarr ba ba, na ni hi ba so kurr ina, na yo Biturr na zhi
ma di, “Sima, ùwà so kurr ina mu-u? Ùwà ka si sha so tsitsirr ntsɨ ma attuttu
ayirr hen. 38 Imba so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi barr du ku imba bu si ku
la ure hen. Kye, izhi imba yi i so zha ina inkindirr yi nggo iwre, ukpa umba
ku u su.”
39 Na ka ko zizo ku barr, na da inkindirr yiyirr ima yo. 40 Nggo a kanga zizo,
na ni hi ba so kurr ina yi zizo, nggo ashishi ambarr ka rɨ ni ina, na si so kye
hen, uwa si ba. Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta da ku hen.
41 Nggo a kanga na aba inkpu itarr yi, na ni zhi ba di, “Imba ni ko kurr ina,
ni so su yi? Ima ba! Attuttu ayo a nga ba! Kye, ziza undurr numa a ba ingga
Uvuvurr a Unushirr ni na ango ka abi la ure ba. 42 Gru yi, ni di inta kuma.
Uni ba ingga ni wanggo so nga ywhiywhirr mi!”

A vu Yesu gri na kuma (Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

43 Nggo Yesu ni so re na ba, Judasi, uyirr nu umi ku awurr na aha ba, ku
nggurr surr. Na nga na akpa anishirr di ga ma, abanu gri injingba na abanu
ankpunkpu inkinkurr. Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are ba, na akikre
anishirr ba, aba yo tu ba di a bu ku vu Yesu.
44 Ziza, uni ba ma nu ba wa zzu kuma, nâ ta si nggo a ka tsarr ba ba di, “Ugo
wa nggo ingga ta ku nyarr ma vu ni ma anta, uwa yo su wanggo nggo imba
di zha ma nggo, imba vu ma gri ni kuma yi.” 45 Nggo a nggurr surr, Yahuda
zzu kuma ni Yesu ku, na da di “Unitsarr!” na ma anta. 46 Anishirr ba ki Yesu
kpa na vu ma. 47 Uyirr nu umi ku awurr na aha ba kri gagami na ku, na ki
ungo ttu anjingba, na sarr utu ku ugarr a ankpye unkpi abikye wa ttu ta yo.
48 Yesu zhi ba di, “Imba kye di ingga su unayi mu, ni nga ni ingga ku ni
injingba na ankpunkpu inkinkurr ta ni vu ingga? 49 Ttuttumi ingga kri di
tsarr imba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga hen. Inkindirr

† **14:27** Kye zizo Zakarriya 13:7.

inggi i na meme nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku ni itu mungga.”
50 Abiga ma ba kru nggarr nado namri na du ma.
51 Uvuvurr nze numa nggo so ga Yesu, a kri na garr upri inkru, na si surr
inkindirr nu umi hen. Aba ta vu ma. 52 Uwa kru huzzu ni ihorr mi, na ka
upri inkru ku du ba na ango, na kuma.

A bre ku Yesu amu na
Akaba anu Yahuda wa
(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

53 Aba gri Yesu na ko ni iko yi ankpye unkpi abikye wa, nu nggo
ankpinkpye abikye ba namri, na akikre anishirr, na abitsarr na Are ba a
nggurr bi. 54 Biturr di ga ba gbagba mu, rri ko nu urẹ ki iko ku ankpye unkpi
abikye wa. Biturr ku ji so na abi gbye ma ba, na so vri uru.
55 Ankpinkpye abikye ba na Akaba anu Yahuda ba wemi, a so zha anishirr
ba nggo ta da inkindirr indanda ni itu ima yi, da aba ka ngu ma, na si hi
anishirr hen. 56 Anishirr shishemi a bre imu ni itu Yesu, are ambarr ka si
mirri ni ikpa hen.
57 Abanu gru kri na bre are ka imu ni itu ima yi di, 58 “Inta wo ma so da di,
‘Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nggo a me ku na ango ka unushirr, ingga ta
tsi ku nggarr, ni ta vu ku me ni ivi itarr, ni si ta me ku na ango ka unushirr
zizo hen.’ ” 59 Meme mi are ambarr ka si mirri hen.
60 Ankpye unkpi abikye wa gru kri na ankẹ ambarr ka na zhi ma di, “Yesu,
uwanggo sa are ka nggo a so bre ni itu muwa, ùwà da da angginggi?” 61 Yesu
so gbangbami, na si da ba inkindirr mremremu hen.
Ankpye unkpi abikye wa zhi ma zizo di, “Uwa yo su Kristi, nggo su Uvuvurr
Abachi wa nggo a di gbyarr ku asa?”
62 Yesu ddu ba di, “Yo-o, a si ingga yo! Imba ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr
nggo ingga ta so nu ungo ri ku Unukyekye wa, ni ta nga na akpa ka unkplassu
ka.”
63 Ankpye unkpi abikye wa ki unfu na nga ankru ama ka hre na da di, “Inta
si zha undurr numa bu da inkindirr mu na ku zizo hen? 64 Imba wo irẹ are
inggi yi, nggo à da are andanda ni itu i Abachi. Imba da anggi?”
Aba da na angu ayirr di ugo wa a la ure, à ma ni tsi ngu. 65 Abanu gru so
ddu antinte surr ku nu ukpa, na ki ungo ttu ku ashishi ka, na kirr ma, na zhi
ma di, “Da undurr wa nggo a nggurr uwa?” Abi gbye ba vu ma na so rɨ ma
meme.

Biturr kpa kisa duwa
si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

66 Nggo Biturr so ni ikashirr iki yi nu urẹ ku, uva numa, nggo su uyirr nu
umi ku agarr ba ankpye unkpi abikye wa, nga nabo. 67 Nu unggo, uva wa hi
Biturr so vri uru nu urẹ ku, na kye Biturr girr, na du ma di,
“Uwa mi di ga Yesu anu Nazareti wa meme.”
68 Biturr kisa di, “Ingga si hi inkindirr ima nggo uwa so da yi hen.” A da
meme, na gru huzzu kuma na anko akaba wa. [Meme nggo, agba wa tu.]
69 Uva wa ko ku hi ma nabo zizo, na gru so tsarr abi kri nabo ba di, “Ugo
nggo mi su uyirr nu umi umbarr ku.” 70 Biturr kisa zizo.
Abi kri nabo ba gru so ddu Biturr di, “A su ure ujiji. Uwa se na ba. Uwa sa
anu Galili. Si kpa kisa hen.”
71 Biturr shi azhi zhi kisa di, “Ingga da ki imba ure ujiji. Ingga si hi undurr
wa ma nggo imba so da ma hen. Ingga ti hi ma, Abachi bi nggurr ingga ngu.”

72 Ni inkpu ima yi, agba wa tu inkpu iha yi.‡ Biturr ssu hi nu nggo Yesu da
ku di, “Agba wa taka nise tu ki inkpu iha, uwa ka kisa ni ingga ku ki inkpu
itarr ba.” Biturr gru ko yi kpokpo.

15

Yesu na akaba a Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Ni gambre bwu, ankpinkpye abikye ba, na akikre anishirr ba, na abitsarr
na Are ba, na Akaba anu Yahuda ba, ndo nu uki ku we, na ssubi. Na yo ku
Yesu ache, na gri ma ga ku Bilatu (Uttu wa sa anu Roma nggo so gri ba na
anga ka Yahudiya ka.)
2 Bilatu zhi Yesu di, “Nggi su uwa mu su uttu anu Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nggo uwa da.”
3 Ankpinkpye abikye ba a so di tto Yesu na are ki imu shishemi. 4 Bilatu
zhi ma zizo, “Uwa si ta da inkindirr hen? Uwa si wo are ka nggo a gri nga
shishemi ni itu muwa hen?”
5 Yesu si da inkindirr zizo hen. I Bilatu a ku ayisurr.

A zu ku Yesu ittu
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

6 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi, Bilatu di ttu unushirr uyirr huzzu ni iharr,
wanggo nggo anishirr ba ti barr ni itu ima yi. 7 Ni ivi ima yi, ugo numa a
ri Barraba, nggo a harr ma ndo na abanu nggo a tto itsi na di ngɨ anishirr.
8 Nggo, akpa anishirr wa chinga na so zhi Bilatu inkindirr inggi yi nggo à di
na ku aba ttuttumi nggo.
9 Bilatu zhi ba di, “Imba zha di ingga bi ttu uttu anu Yahuda wa huzzu ki
imba?” 10 Bilatu mi hi kakami nggo ankpinkpye abikye ba a gri Yesu ni nu
ma, na ttu ashishi na ku. 11 Ankpinkpye abikye ba ddu anishirr ba, da ba di
a bu du Bilatu ttu Barraba nggo nu ba.
12 Bilatu a zhi ba zizo, “Angginggi ingga ta na nu uyirr wa nggo imba yo ma
du uttu anu Yahuda wa?”
13 Aba da hantu, “Kpa ma nga nu unkunkurr!”
14 Bilatu zhi ba di, “A la angginggi?”
Aba du nu ukorr unkpi na so da di, “Kpa ma nga nu unkunkurr ku!”
15 Bilatu zha du uwa ta su ku anishirr ba isisurr na ttu Barraba ttungo, na
ba Yesu nu abi ta iku ba, da a bu hlo ma na gri ma ku kpa nga nu unkunkurr.

Abi ta iku ba asarr Yesu
(Matiyu 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 Abi ta iku ba gri Yesu na rri kuma nu umi ku ando a ugona wa, na yo
inkpu i abi ta iku yi we. 17 Aba so sarr ma na surr ku ikpo ankru isisarr i uttu
yi, na nyarr intto turr ku ni itu ki anzɨ, 18 na kuttu na so chi ma di, “Uttu anu
Yahuda, izhi muwa yi bu so sese!” 19 Na so hlo ma ba ni itu ni unflankurr, na
so ddu antinte surr ma, na kuttu ku na agbuzzu da aba so chi ma. 20 Nggo, a
sarr ma kre, na ttu ikpo ankru isisarr i uttu yi glo ku, na ka angbanja iki ama
ka surr ku, na gri ma huzzu kuma nu unto ki kpa nu unkunkurr ku.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Nggo a so gri Yesu ko yi kpa, na zzu ma nu ugo numa nggo ri Sima, aki
a Alezanda tuku Rufo, à sa anu Sirrene, na so rri nga nu umi ìgbù ku. Aba

‡ **14:72** Ki inkpi ha 14:30.

turr ma du ma ba unkunkurr ki kpa Yesu ku. 22 Na gri Yesu kuma nu unto
numa nggo a yo ku du Goligota, (a yo ku meme nggo da su Unto Ku Ukpahe
(Uttuttu) Ki Itu.) 23 Nabo yo, aba ku ni Yesu ahi wa nggo a zɨ na ahun ka nggo a
ri mârr*. Yesu ka iso wa. 24 Mre na kpa Yesu nu unkunkurr ku, na vu iki isurr
ima yi ga. Na turr† kye ku ikpa ka uwatanggo à ta kpa ankru atakangga.
25 Nggo si itirr ambrè, aba kpa Yesu. 26 Na charr ikpala ima yi nggo a vu ma
na yi di: “UTTU ANU YAHUDA WA.” 27 Na kpa abayi banu aha ndo na ku ni
inkinkurr i ambarr, uyirr wa nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla. [28 Nu nggo
yo Ungbamvu ku Abachi ku da jiji di, “A bre ma surr nu umi ka bi ila ure.”]
29 Anishirr ba zzu di ga anko wa ba nabo, na mɨ atu, na so da are andanda ni
itu ima yi di, “Mhnn! Uwa yo da du uwa ta ddu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, na ta me ku ni ivi tarr! 30 I-i! Ziza, ji nu unkunkurr ku ni kpa itu muwa
ttungo ki!”
31 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na Are ka Musa ba a mẹ Yesu na re ni
ikpa, na da di, “A hi aza ka ikpa abanu ttungo, na si kpa itu ima ttungo hen!
32 Du Kristi wa nggo su uttu anu Israila wa, bi ji nu unkunkurr ku zizami, na
di inta bi kye, ni bi yo isisurr na ku!” Aha ba nggo kpa ba ndo na ku à sarr
ma meme.

Ittu i Yesu
(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

33 Nggo, azhi wa ga na atsutsu, ibwu kri igbu wa namri, nga ni itarr
yi ingbahru. 34 Ni itarr yi ingbahru yi, Yesu nggarr yi kpokpo na da di,
“Eloyi Eloyi, lama sabachtani?” A da di, “Abachi mungga, Abachi mungga,
angginggi du uwa kà ingga du?”
35 Inkpu anishirr yi nggo a se nabo a wo ma ni da yi, na da di, “Wo yi, a so
yo Iliya.”
36 Uyirr nu umi ambarr, ku kru ko ku ba usoso yo nu umi ku ususa ahi na
ka ti turr ni itu unflankurr, na gɨ kuma ku Yesu na angu, na so da di, “Inta ta
kye ka Iliya ta nga ni ttu ma ji.”
37 Yesu garr angu yi kpokpo mre, na ttu.
38 Upri nkru ku‡ u di klo nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku u nggarr ki uha
ba,§ zhi na atu ji nga na achi ka. 39 Ankpye uni ta iku wa, nggo kri ni ichi yi
unkunkurr yi nggo kpa Yesu, a hi nggo Yesu ttu, na da di, “Ugo wa su Uvuvurr
Abachi jiji!”
40 Amba banu a se nabo, na kri kre mu, na so kye ma. Nu umi ambarr ku,
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Magadala, nu Salomi, nu Maryamu ayirr anu
Yakubu uvutsa wa tuku Jose, na abanu shishemi. 41 Aba yo di ga Yesu nggo a
di so nu Galili, na so di zi ma undu ku, na amba banu shishemi nggo nga ndo
na ku zhi nu Urushalima na se na ku.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

42 A sa azhibarr a issubi wa (na ambre ka uha ka, uwa ta sa Asabarr,
azhibarr a isu anu Yahuda wa). Nggo ni ingbahru yi, 43 ugo numa a ri Isuhu,

---

* **15:23** Mârr: A sa ahun nggo di zhi ivri. † **15:24** Iturr: A si adu abi ta iku abu Roma aba bi nggarr ankru ka uni kpala ka ga ki ikpa imbarr nâ ta su nggo i kurr charr nu ungbamvu ku Asarr 22:18. ‡ **15:38** Upri nkru: Unga nkru ku nggo u ga Unto ku Iwre Sha Kakami yi ki nanka na ankla anuma ka nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku. Ime ima i se nu Urushalima. Abachi à da di anu Yahuda ba a bu di gbyarr ku uwa asa nabo yo. § **15:38** Nggarr: Ima tsarr di ītūtū ima yi bwu ki inta anko a ko na Abachi ku. Kye Ibraniya 9.

unushirr nu Arrimatiya a nga. A su uyirr nu umi ka akikre ba Yahuda ba, nggo a di kye ma ssu nu ungo, uwa mi a su nu umi ki so kye anko nggo Abachi ta ka so ni ittu ima yi. A kuma kyekye mi nu Bilatu ku, na ko ku barr ma, da bi nu uwa iku i Yesu yi. 44 Bilatu a ku ayisurr nggo a wo di Yesu ka ttu ba. Na yo ankpye abi ta iku wa, na zhi ma di, “Yesu à ttu ngbangbamu?” 45 Nggo a wo na ankpye wa, Bilatu kpanye ku Isuhu di a bu kuma ku ba iku Yesu yi. 46 Isuhu ku re upri inkru ukukla ki izzu ku, na hun ku ttu iku yi ji, na nyarr yi nu upri inkru ku, na ba iku yi ku yo ni ibe yi, nggo i su nu Uko uhan, na ku nyi ankɨ ingbinta ankpi ni ttu angu ka Uko uhan ka. 47 Maryamu nggo zhi nu Magadala tuku Maryamu ayirr Jose, a so kye, na hi unto ku nggo a yo ma.

16

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nggo Asabarr, Azhibarr a Isu anu Yahuda wa vu sarr, Maryamu nggo zhi nu Magadala tuku Maryamu ayirr anu Yakubu, u Salomi, a re anye a ihun ingba* wre nggo aba ta ku surr ki iku i Yesu yi. 2 Na ambre bwu, na azhibarr a uha wa, nggo anza wa a gru ba, aba kuma ku rri ni ibe i Uko uhan yi. 3 Aba zzu di zhi ikpa na anko di, “Unggonggo ta ku nyi ingbinta yi ka ki inta ni ibe yi?”

4 Ingbinta si inkpi yi. Nggo a ko ku kye, na hi a ka nyi ingbinta yi glo ba. 5 Na ko ku rri kuma nu umi ku Uko uhan ku, na ko ku hi uvuvurr nze so na anga ungo ri a ibe wa, na so ttu ikpo ankru akikla. Isisu ki ba.

6 Uwa ddu ba di, “Imba si kru isisu hen! Ingga hi imba so zha su Yesu, anu Nazareti yo, uwanggo nggo a kpa ma nggo. A tasi. A si se hen. Imba kye yi, uwanggo yo su unto ku nggo a ka ma yo. 7 Ziza nggo, kakuma yi, ni kuma ku da ki Biturr na abiga ma ba: ‘A so ku ki imba ichi kuma nu Galili; imba ta ko ku hi ma nabo, nâ ta si nggo a da ki imba bari na ka ttu.’ ”

8 Aba ka huzzu nu ukru zhi ni ibe i uko uhan yi. Ukpa ambarr ku wri kpakpa. Aba si da ku undurr inkindirr ima yi hen, nggo isisu ki ba.

Yesu huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[9 Nggo Yesu à tasi ni gambre yi, na azhibarr a imẹmẹ wa (nu ugo ku azhibarr a isu wa), uwa huzzu mẹmẹ yi ku Maryamu nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han izhi ndanda itangba huzzu ku nggo. 10 Maryamu nggo zhi nu Magadala, kuma na ko ku da ba abangga ba nggo di ga ma. Aba so ri amarr na so yi. 11 Nggo, a wo di Yesu tasi; du Maryamu nggo zhi nu Magadala à hi ma, aba si kpanye ni da ima yi hen.

Yesu huzzu ku abiga ma aha ba
(Luka 24:13-35)

12 Nu ugo ku meme, Yesu huzzu na ashishi numa nanka ku anishirr aha banu, a so zirr na anko na so zirr huzzu kuma ni ìgbù numa. 13 Aba ko ku da ku abiga ma abanu ba. Aba mi si kpanye hen.

Yesu huzzu ku awurr na yirr ba
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

* **16:1** Anye a ihun ingba: Uwama tsarr ikpanye, tuku ikru isisu ni ikye ssu nu ungo. Igri anye ima si nâ ta gri ugbyarr ku unkunkurr ki ihun ingba wre nggo na nga ni ibe yi ari.

14 Ni ikikre yi, Yesu huzzu ku abiga ma awurr na yirr ba, nggo a so, na so
ri ila. Uwa glo ba ni kà iyo isisurr ambarr yi, ni itsɨ kyekye ambarr yi nggo a
si kpanye na abangga ba nggo hi uwa ni tasi yi hen.
15 Uwa da ba di, “Kuma yi ni ingbingbru yi wemi ku bre ku anishirr Ure ku
wre ku Abachi ku. 16 Uwanggo nggo ta kpanye nu Ure ku wre ku, aba bi zzu
ma na amasirr, Abachi ta kpa ma ttungo. Uwanggo nggo ta si kpanye nu Ure
ku wre ku hen, ila ure ima yi i ta so ku ni itu ima sese. 17 Abangga ba nggo
ti yo isisurr imbarr yi ni ingga ku, ingga ta nu ba ukyekye ku nggo: A ta han
izhi ndanda huzzu ni isa mungga; na ta re ni irrirri iḥeḥe, nggo a nise tsarr
ba na yi. 18 Inkindirr ndanda si ta ki ba hen, ka ti vɨ ànìwǎ, ka ti so itsɨ. A ta sa
ango ambarr ka na abi vri ba, aba ta wre.”

Yesu hun kuma nu unkplassu
(Luka 24:50-53; Indu 1:9-11)

19 Nu ugo ku nggo Yesu re na ba, aba ba ma hun kuma nu unkplassu. Uwa
ko ku so nu ungo ri ku Abachi ku. 20 Abiga ma ba kuma ko ku di bre Ure ku
wre ku kago. Atiko wa so na undu na aba, na tsarr di ibre imbarr yi si jiji, zhi
nu nggo a nu ba ukyekye ki na iki ikagri.]

Ure ku wre ku nggo
Luka
à charr
Ure ku mẹmẹ

A si charr isa i undurr wanggo nggo à charr ungbamvu unggo ku hen. Ni ima mi, inta i si ni inkindirr yi nggo i tsarr di a su Luka uni ni ahun wa yo à charr ungbamvu ku Luka ku. Luka à na undu nu ure ku nggo abangga ba nggo a hi na ashishi ambarr ngga a da tuku aseki ka nggo a bre ni itu i Yesu nggo a ni so tsitsirr tuku undu ku nggo à na.

Ungbamvu ku Ure ku Iwre unggo ku u zirr bi nu ungbamvu ku Indu i Abi kuma na angu ku. Ure umbarr ku tuku nggo a ssu angbamvu akama a charr nggo a di inta i hi di a su unushirr uyirr nggo à charr angbamvu akama aha mi, na charr ku undurr uyiyirr uwama yo, Tiyofilo *(1:13)*.

Itu i ure i ungbamvu ku Luka ku i si ikpa ttungo i Yesu Kristi yi tuku inkindirr yi nggo à nga nye na yi. Ankla ka kye kakami ka nu ungbamvu ku a si *(19:9, 10)*.

Ungbamvu ku u tsarr ni ikikre yi di Yesu à ttu na tasi nggo abiga ba a so di nyarr na di surr ashishi di ukyekye ku Abachi ku bu nga ni tsarr ssu na ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ingri tuku imimarr lala i Yesu yi *1:1—2:52*
Izzu na amasirr tuku itsarr kye i Yesu yi *3:1—4:13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *4:14—9:50*
Undu ku Yesu ku na anko a ikuma nu Urushalima *9:51—19:27*
Undu ku Yesu nu Urushalima *19:28—20:47*
Ibre are ka inkindirr yi nggo i taka la ni ichi *21:1-38*
Ittu tuku itasi i Yesu yi *22:1—24:53*

1 Ingga chi uwa, ankpye Tiyofilo.

Anishirr shishemi a ka ta ukpa na charr aseki angga ka nggo Yesu à na ka, nggo a di so ni inta ba. 2 A charr aseki kama nggo inta i wo na angu ka abangga ba nggo a di ga ma, na hi na ashishi, zhi ni imẹmẹ yi, na bre surr ku anishirr ba. 3 Meme yo, ingga ji so kpi mi ni bre aseki ka we nggo a na zhi ni imẹmẹ yi, ni kye i ta wre ingga bu charr ku ùwà, ankpye Tiyofilo, aseki ka na chi na chi. 4 Ingga na meme wre ku ùwà bu hi da aseki akama namri nggo a charr ku ùwà na ka a sa ajiji.

A da ingri i Yohana
uni zzu na amasirr wa

5 Ni ivi yi nggo Hirridu nggo su uttu unkpi wa nggo di gri anga ka Yahudiya ka, ugo numa à su unikye nggo a yo ma du Zakarriya. A zhi ni inkirr i abikye yi nggo a yo ba di Abija. A su uhanma a Aruna. Ayamba ama yo su Alisabatu. Uwa mi su uhanma a Aruna meme. 6 Zakarriya tuku Alisabatu, aba aha mi a zirr wre na ankẹ ka Abachi, na di kru isisu iba i Atiko yi namri. Na si jaku ni inkpi iyirr mi hen. 7 Alisabatu à su nu ukru. Aba aha mi a ka kuyi ba, ni ima yo aba so sama nu uvuvurr.

8 Na azhibarr numa nggo uwa a su ku abikye bu Abija ba undu umbarr, u Zakarriya nggo à so na undu ku unikye umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 9 A hla Zakarriya hihla mu nâ ta si nggo a di na na adu ambarr a abikye wa di a bu rri nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, ku tu iki ihun ingba nggɨnggɨ

yi. 10 Nggo a so tu itu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, i so kparri nggo, abi nga ni
barr Abachi ba shishemi so barr na ábì.
11 Mre, unitu a Abachi wa nggurr huzzu nu Zakarriya ku, na nga ni kukri
na anga a ungo ri a akikre ka a so tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi. 12 Nggo
Zakarriya sa ashishi na ku na ki wu, isisu ki ma. 13 Unitu wa à ddu ku di,
“Zakarriya si ki isisu hen, Abachi à wo ibarr imuwa yi, uwami wa Alisabatu
à ta ngri ku ùwà uvuvurr, ùwà ta yo ma du Yohana. 14 Ùwà ta se ni inyarr
kakami ni itu ima yi, anishirr shishemi ta mẹ nyarr ni ingri ima yi. 15 A taka
su unkpi na agẹ ka Atiko, na si taka so ahi ka inkindirr yi nggo di ki ihwa
mremremu hen. Zhi ni ingri ima yi Izhi i Abachi yi taka rri so na ku. 16 A
taka du anishirr bu Israila shishemi a kanga na Atiko Abachi ambarr wa ku.
17 Uwa yo ta su uwanggo taka nga kuchi, bari Atiko wa taka nga. Nggo à ti
nga, uwa taka ni na undu nu ukyekye tuku izhi iyiyirr ima yo ni inggi yi nggo
Iliya à na undu umaku na yi nggo. À na meme wre ku ka ni nggurr akiki bi
na amumarr, ni taka ni na abi kà iwo ure ku Abachi ba ki anishirr azizi, nggo
ta se na amarr ka ina wre, nâ ta sa anishirr ba Abachi. À ta du anishirr ssubi,
na so kye anko a inga i Atiko yi.”
18 Zakarriya à zhi unitu wa di, “Ingga ta na kingginggi ni ta hi di ida muwa
yi ta su jiji? Ingga nggo su uchuche mu, u ayamba mungga wa mi su uchuche
mu meme.”
19 Unitu wa ddu ma di, “Ingga yo su Gabre, ingga di kri na agẹ ka Abachi.
Uwa yo tu ingga nu Ure ku wre ku nga nu ùwà ku. 20 Nu nggo ùwà si kpanye
nu ure ku nggo ingga da ku ùwà hen, ni ima yo, bazhi ziza ùwà taka di so
ywiywimi, sa ni ure, kuma na azhibarr wa nggo ayamba muwa wa taka ngri
uvuvurr wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà taka hi yi nu nggo ivi yi ti
ma.”
21 Meme nggo, anishirr ba nggo a kri bi Zakarriya na ábì ka Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku a gru so ki isisu da a su ku anggi mu uwa à rri ku so gbami
nu umi uki ku. 22 Zakarriya à huzzu nggo na re chankarr, anishirr ba a hi ni
ima yo da Abachi à tsarr ma inkindirr nu Uki ku Ibarr ku. Ima yo du ma kye
na so ki ba na ango, na so jinjirr mi.
23 Nggo ivi i undu i Zakarriya nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku i vu sarr,
uwa kakuma ni iko. 24 Nu ugo ki ivi ima yi, Alisabatu ayamba ama wa hru
ine, na di so ba nu uki mu ki ihwa ikywi. 25 Na da di, “Kye bari, ziza yo Atiko
na ki ingga inkindirr inkpi inggi yi. Atiko tsarr ingga ikpanye ima yi ni ivi
inggi yi. A ttu ishisha* glo ki ingga na anishirr ba!”

A da di a ta ngri Yesu

26 Nggo ine i Alisabatu yi ki ihwa itani, a Abachi tu unitu ama wa Gabre ni
igbu nu Nazareti na anga ka Galili, 27 nu uva numa ku nggo a nise hi unuru
kye, nggo a yo ma di Maryamu. Ugo numa nggo a yo ma di Isuhu, uwa yo à
go ma. Ugo wa su uhanma a uttu Doda. 28 Unitu wa à nye na ku, na ku da
ku di, “Ingga chi ùwà, ùwà nggo Abachi na wre ku ùwà kakami! Abachi se nu
ùwà ku.”
29 Maryamu ki wu kakami, nggo a wo ichi ima yi, na so ri amarr ni itu i
inkpi i ichi ima yi. 30 Unitu wa ddu ma di, “Maryamu si ki isisu hen, sa Abachi
nggo à ta na wre ku ùwà kakami. 31 Uwa ta hru ine, ni ta ngri uvuvurr ni ta
yo ma di Yesu. 32 Uvuvurr wa taka sa ankpye. Anishirr ta yo ma du Uvuvurr

* **1:25** Ishisha: Na adu a ani Yahuda, a si inkindirr ishisha ayamba à bu sama ni ngri.

a Abachi Unkpi Kakami wa. Atiko Abachi taka ni du ma à ri ittu i ábáchí ma,
uttu Doda. 33 Uwa yo taka su uttu a ahinhan bu Yakubu ba sese. Ittu ima yi
taka sama ni ikikre."
34 U Maryamu ddu unitu wa di, "Ingga ni su uva mu bari, unuru nise hi
ingga kye, i ta na ki ngginggi ni si ki ingga meme?"
35 Unitu wa ka sa ku di si, "Izhi Iwre i Abachi yi mu i ta ji nu ùwà ku, ukyekye
ku Abachi Unkpi Kakami wa ta ni ttu ùwà kago. Uvuvurr wa nggo ùwà ta ngri,
a ta sa ni ìlà. Aba ta yo ma du Uvuvurr a Abachi. 36 Kye, iwrimi Alisabatu,
nggo a da di à se nu ukru, à se ni ine ihwa itani ziza, ni ichiche ima inggi yi.
37 Inkindirr sama nggo ka mri Abachi ina."
38 U Maryamu ddu ma di, "Ingga su ugarr a Atiko. Abachi bu na inkindirr
yi nggo iwre ku ni itu mungga, nâ ta si nggo ùwà da." Unitu wa à ka ma du.

Maryamu gru kuma na Alisabatu ku

39 Ni ivi ima yi, i Maryamu gru ssubi na narr kuma na Alisabatu ku ni
iko ima yi, ni ìgbù na agbre wa na anga ka Yahudiya ka. 40 Nggo Maryamu
a nggurr surr ni iko i Zakarriya, na sa ashishi na Alisabatu ku, na chi ma.
41 Nggo Alisabatu wo ichi i Maryamu yi, u uzuma wa nu umi ine ku a ki
wu, Izhi i Abachi yi mirri ku Alisabatu nu ukpa. 42 Alisabatu da hantu di,
"Ùwà yo sa ayamba wa nggo Abachi yo ku ùwà angu ka iwre mri amba ba
namri. Abachi yo ku Uvuvurr wa nggo ùwà ta ngri ma angu ka iwre meme!
43 Angginggi du inkindirr inkpi ma mi nga ni ingga ku, nggo uwa ayirr a Atiko
mungga wa gru nga ni ingga ku? 44 Ankpa yirr nggo ingga wo ichi muwa yi,
u uvuvurr mungga wa nu umi ine à gru ta inyarr. 45 Abachi yo ku ùwà angu
ka iwre nggo ùwà kpanye du ure ku Atiko ku nggo a tu ba nu ùwà ku, bu si
meme!"

Maryamu da usarr ki inyarr

46 Maryamu da di,
"Isisurr mungga yi ko nyarr ku Atiko.
47 Ingga nyarr ku Abachi nggo à kpa ingga ttungo.
48 Ingga nggo si si inkindirr hen,
Abachi ssu ingga ugarr ama wa hi.
Bazhi ziza, ùka ku anishirr namri ta di yo ingga du ayamba wa nggo Abachi
yo ku angu ka iwre,
49 nggo Abachi Unkpi wa, na ki ingga inkindirr inkpi inggi yi.
Isa ima yi si iwre.
50 Nggo a se ni itito ni itu i abi kru isisu ama ba,
bazhi nu ùka numa kuma nu numa.
51 Abachi na ungo uma ukyekye ku nà na undu unkpi.
A tse abi nggurr ankẹ kahre, na abangga ba nggo di ri amarr inkindirr
inkpi na atu a ambarr wa.
52 Abachi ddu atuttu ankpinkpi ji ni imburr imbarr yi,
na gɨ abangga ba nggo si si inkindirr hen gru.
53 Na nu abi ki iyo ba iki iwre shishemi,
na du abu ungo ba kakuma na ango aha.
54 A gri ure umaku nggo a da zu ku ábáchí munta ba,
du uwa taka ni kye agarr ama ba Israila, na ashishi ka itito.
55 Na kye Ibrayi na ahinhan ma ba
na ashishi ka itito ase na ase nâ ta si nggo a ka da zu ku ábáchí munta wa
ba!"

56 U Maryamu so ni Alisabatu iwrima wa ku ki ihwa itarr bari na kakuma
ni iko nu Nazareti.

Ingri i Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa

57 Nggo ivi i ingri yi nga ku Alisabatu, uwa ngri uvuvurr unuru. 58 Abi girr
ama ba na amla ma ba a wo inkindirr inkpi i itito ima yi nggo Atiko na ku
Alisabatu na zi ma inyarr.
59 Nggo uvuvurr wa à ki ivi itandarr ni ingri, aba nga ni yo ku iji, na gru so
ri amarr ka yo ku isa i aki yi du Zakarriya. 60 Ayirr wa kisa na da di, “Iya! A
ta yo ma du Yohana.”
61 Aba a kisa ku di, “Umlama numa à si ri Yohana hen.”
62 Aba zhi aki wa na ango di a bu yo uvuvurr wa du unggonggo. 63 U
Zakarriya da ba na ango di a bu gri ku uwa inkindirr numa nggo uwa ta charr
na yi. Nggo a gri ku na yi, uwa kpa yi na charr di, “Isa ima yi ri Yohana.” Aba
kukri na so vu angu gri. 64 Na ankpu yirr, irrirri ima yi gbuddu ku, uwa gru
so re na ba, na so nyarr ku Abachi. 65 Isisu ki abi girr ama ba, anishirr ba gru
ku di bre are akama kago ni ìgbù i agbre yi na anga ka Yahudiya ka. 66 Nggo
anishirr ba wo ure kuma na gru so ta amarr ni itu yi na so bi zhi di, “Uvuvurr
wama taka sa angginggi?” Nggo a hi ungo ku Abachi ku u se ku ni itu.

Zakarriya nyarr ku Abachi

67 Izhi yi Abachi yi mirri ku Zakarriya aki a Yohana wa, uwa gru so da ure
zu di:
68 “Di inta nyarr ku Atiko Abachi a ani Israila!
Nggo a nga nye zi anishirr ama ba na ddu ba ttungo.
69 Nggo a ni inta uni kpa ttungo unkpi,
zhi nu uga ku Doda ugarr ama wa.
70 Nâ ta si nggo Abachi à da zu na angu ka abi kpa are ama abi wre ba
ngbangbamu.
71 Na da du uwa taka ni kpa inta ttungo nu ungo ku abi kà inta ba,
abangga ba nggo sa abi karr inta.
72 Na da zizo du uwa taka kye ábáchí munta ba na ashishi ka itito,
na ssu ishi azhi iwre ima yi hi.
73 Ishi azhi yi nggo à da zu ku ábáchí munta wa Ibrayi,
74 du uwa taka ni ddu inta ttungo na ango ka abi karr inta ba,
di inta ga ma sa ni isisu,
75 ni si ni isisurr i iwre ni izirr zizi na agẹ ka Abachi nggo inta ti so ni
ingbingbru inggi yi.
76 “Uzumu, à ta yo ùwà ki uni kpa are a Abachi Unkpi Kakami wa.
Ùwà yo ta kuchi ku Atiko ku bi na anko wa ssubi ku.
77 Ùwà yo ta ku bre ku anishirr da Abachi ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
na kpa ba ttungo.
78 Itito i Abachi yi si shishemi.
Ima yo du ma ni inta uni kpa ttungo wa, nggo si nâ ta si anza ambre wa
nggo la zhi nu unkplassu ji nga ni inta ba.
79 Na la ku abi so ni ibwu ba
tuku abi so ywhiywhirr ni ittu,
na ta tsarr inta anko a isu isisurr.”
80 Uvuvurr wa furr ki unkpi, na tsɨ kyekye ni Izhi i Abachi yi, na gru ku di
so na ankpuji, kuma ni ivi yi nggo a nggurr huzzu ku anishirr bu Israila ba.

2

Ingri i Yesu
(Matiyu 1:18-25)

1 Ni ivi yi nggo uttu unkpi wa nggo a ri Kayisa Agostu à gri anga ka Roma
ka, na da di a bu bre anishirr ba nggo uwa so gri ba nggo namri. 2 (Uwama
yo si ibre anishirr imẹmẹ yi na ase ka nggo Kwirrinu à su ugona nu Sirriya.)
3 Anishirr ba we à so kuma ni igbu imbarr yi, di bu ku charr asa ambarr wa.
4 Isuhu a di so nu Nazareti na anga ka Galili ka, na gru kuma meme na anga
ka Yahudiya ni igbu a Doda wa, nggo a yo ma du Betalami, nggo uwa mi su
uhanma a uttu Doda. 5 Isuhu à gru kuma ni icharr yi nggo na gri Maryamu,
uva wa nggo à go ma ta garr. Uwa à se ni ine i ko ma ku ingri. 6 Nggo aba se
nabo, ivi ingri yi ma ku. 7 Uwa ngri uvuvurr ama ni imẹmẹ wa, unuru, na
nyarr ma ttu na angbanja iki na ka ma yo nu ungblo. A si hi uki ni iko ikpa
abichirr yo hen.

Abi ho ba tuku abitu ba Abachi ba

8 Na anga kama abi ho aminta banu a kurr ywhiywhirr nabo, na so gbye
aminta ambarr ba ni ibittu. 9 Unitu a Atiko wa à nga na ba. Inkpinkpye tuku
ukyekye ku Abachi ku u ji nga na ba, abubo wa la zanzarr kago ba, isisu ki
ba. 10 Unitu wa da ba di, “Imba si kru isisu hen! Ingga gri ki imba Ure ku wre
ku, ure ku nggo anishirr we ta mẹ nyarr kakami na ku. 11 Kye! Ari a ngri ki
imba Uni kpa ttungo nu Betalami, igbu a uttu Doda wa. Uni kpa ttungo wa
yo su Kristi, Atiko wa. 12 Inkindirr yi nggo ta ku tsarr imba na ku inggi si di,
imba ta ku hi ba a nyarr uvuvurr na angbanja iki na ka ma yo nu ungblo.”

13 Mre, abitu ba Abachi shishemi nu unkplassu a nggurr huzzu ni nggurr
bi nu unitu wa nggo ku, na so ru ku Abachi asarr da di,

14 “Di inta nyarr ni gbyarr ku Abachi asa, nggo sa ankpye nu unkplassu,
du anishirr ba ni imimi nggo Abachi kpanye na ba, a bu so ni isu isisurr.”

15 Nggo abitu ba Abachi ba ka hun kuma nu unkplassu, abi ho aminta ba
gru so da ni ikpa di, “Di inta kuma nu Betalami, ku kye inkindirr inggi yi nggo
la nabo, nggo Atiko wa da ki inta.”

16 Na gru korrmi kuma, na ku hi Maryamu tuku Isuhu ndo nu uvuvurr wa,
aba ka ma yo nu ungblo. 17 Nggo a ko ku hi uvuvurr wa, na bre are ka kago
nggo unitu wa da ba ni itu ima yi. 18 Abangga ba nggo wo are ka namri, nggo
abi ho aminta ba a da, a ku ayisurr, na aseki ka nggo a da ba. 19 U Maryamu
gri aseki angga ka we ni isisurr ima, na so di ri amarr na atu ambarr wa.
20 Nggo abi ho aminta ba so kakuma, na so di gbyarr ku Abachi asa ga anko
ku inkindirr yi nggo aba wo na ku hi, i si meme yo nâ ta si nggo a da ba.

A gri Yesu kuma nu Uki unkpi ku barr Abachi ku

21 Na azhibarr a utandarr wa, aba yo ku iji, na du ku isa di, Yesu. Uwa yo
si isa yi nggo unitu a Abachi wa da ba, nggo a nise hru ine ima yi.

22 Nggo Maryamu à su ukpa ku ingri ku kre, nâ ta si nggo Are ka Musa a da
ba, Isuhu tuku Maryamu a ba uvuvurr wa na kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku nu Urushalima ko ku na ma nu Atiko, 23 (nâ ta si nggo i kurr ni
charr na Are ka Atiko ka di, “Nggo ayamba ti ngri, uvuvurr ni imẹmẹ nggo su
uvuvurr unuru, aba ta gri ma ku nu Abachi.”) 24 Aba kuma nu Urushalima,
na ko ku na uvuvurr wa nu Abachi, na to ku Abachi aseki ka, nâ ta si nggo i
kurr ni icharr nu angbamvu ka Are ka Atiko ka. Aseki ka nggo a di to na ka
aka ngga su ananddu aha, ka amumarr aminche aha.

25 Ugo numa nu Urushalima nggo a yo ma di Simiyo, a su unushirr uzizi na
di kru isisu i Abachi, na su uyirr nu umi ku abi gbye anko a uni kpa Israila
ttungo wa. Izhi Iwre i Abachi yi se na ku. 26 Izhi Iwre i Abachi yi a ka tsarr ma
da à si ta ttu hen, à taka hi Kristi a Abachi wa ni nga yi bari. 27 Izhi i Abachi yi
gri Simiyo rri kuma nu umi ku urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Isuhu
tuku Maryamu a gri uvuvurr wa Yesu na rri kuma nu umi ku urẹ ku Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nâ ta si nggo iba i Are ka Musa ka da. 28 Simiyo
kpa uvuvurr wa gri na ango na gbyarr ku Abachi asa da di:
29 “Zizami, Atiko, ùwà na inkindirr yi nggo ùwà da zu.
Meme nggo, ùwà bu du ingga ugarr muwa wa kuma ni isisurr iyirr, nâ
ta si nggo ùwà da zu.
30 Ingga hi Uni kpa inta ttungo wa na ashishi mungga aha,
31 nggo ùwà na ma ssubi na ashishi ka anishirr we.
32 Uwa yo taka su ku anishirr ba nggo si si anu Yahuda hen uru ku kye anko
ku
na taka gri inyarr nga ku anishirr ama ba Israila.”
33 Isuhu tuku Maryamu a vu ankẹ gri ni inkindirr yi nggo a wo ma ni ko da
ni itu i uvuvurr yi. 34 Simiyo yo ba angu ka iwre, na da ku Maryamu, ayirr
a uvuvurr wa di: “Uwanggo su uvuvurr wanggo Abachi hla nggo. À ta du
anishirr banu bu Israila ba kuhre, na ta gɨ abanu gru kakami. Uwa yo ta
si itsarr i Abachi yi nggo anishirr ta re ndanda ni itu ima yi. 35 Uwa yo ta gri
amarr ka nggo sharri ni isisurr i anishirr huzzu. Nu ùwà ku, ùwà ta vri isisurr
kakami, ivri isisurr muwa yi ta si nâ ta si nggo a nggarr isisurr unushirr na
anji.”
36 Ayamba numa nggo su uni kpa are, a yo ma di Ana. A su uva a Fanuwe,
na zhi nu uga ku Asherr. A su uchuche ayamba, nggo a so ase tangba yo tuku
uruma wa, u unuru wa ttu. 37 Bazhi ni ima mu, uwa di rri so na ako ka, ziza
à ki ase iso tandarr na anẹ (84), na di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
ttuttumi na azhi ni ibittu, uwa di barr Abachi ni ivu angu. 38 Na ankpu ayirr
ama wa, uwa mi nga na anu Isuhu ba tuku Maryamu, ni nyarr ku Abachi, na
da ure ni itu i uvuvurr wa na abangga ba nggo so kye anko wa nggo Abachi
taka ni kpa Urushalima ttungo nggo.

A ka ka kuma nu Nazareti

39 Nggo Isuhu tuku Maryamu a ku kre ina inkindirr yi nggo iba i Atiko yi i
da ba nggo, na kasarr kakuma ni igbu ambarr wa nu Nazareti na anga ka
Galili ka. 40 Uvuvurr wa furr nà na ki ukyekye ni ihi i Abachi yi. Abachi
kpanye na ku, na yo ku angu ka iwre.

Yesu re na abitsarr ba ba

41 Na ase na ase akiki bu Yesu ba di kuma nu Urushalima ku di na Iga i Ivu
Sarr yi. 42 Nggo Yesu si na ase wurr na aha, akiki ma ba gri ma na ko ni iga yi,
nâ ta si nggo iba yi tsarr ba. 43 Nggo iga yi i kre, anaki ba gru ko kuma ni iko,
u uvuvurr wa Yesu ka kukri nu Urushalima. Anaki ba si hi hen. 44 A kye da
à se nu umi ku anishirr ba nggo so kakuma ni iko. Nggo à zirr ku azhi bari
na gru so zha ma nu umi ku amla ma ba na akpikpa ambarr ba. 45 Nggo a
zha ma chankarr na kakuma nu Urushalima ko i zha ma nabo. 46 Nggo a zha
ma ki ivi itarr na ko ku hi ma nu urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa
rri so na abitsarr ba ba, na so shirr ba atu, na so bu zhi ba are. 47 Anishirr ba
nggo so wo ma, a ku ayisurr ku ihi ima yi, tuku nggo a so sa ba are ka. 48 Nggo
anaki ba hi ma, na ku ayisurr. Ayirr wa zhi ma di, “Uvuvurr, ùwà na ki inta
uwama sa angginggi? Inta tuku aki muwa ko zha ùwà kakami.”

49 Uwa zhi ba di, “Imba di zha ingga na angginggi? Imba si hi i si meme yo
ingga bu so ni iko i Aki mungga yi hen?” 50 Aba si hi inkindirr yi nggo à so da
ba hen.
51 Yesu gru ga ba kuma nu Nazareti, na di wo ba ure. Ayirr wa so di vu aseki
kama zu ni isisurr ima. 52 U Yesu furr ni ikye hi, nu ukpa ukyekye. Abachi
nyarr ma, a anishirr mi nyarr ma meme.

3

Ure ku wre na angu ka Yohana uni zzu na amasirr wa
(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 A si ni ise iwurr ni kywi (15) i ittu i Uttu unkpi wa nggo a yo ma du
Tiberriyosi Siza, ni ivi ima yi u Pontu Bilatu nggo a su ugona nu Yahudiya.
U Hirridu nggo so gri anga ka Galili ka, uzayirr wa Filibu nggo so gri anga ka
Ituriya ka tuku anga a Trakoniti. Lisaniya nggo à so gri Abilene. 2 Ni ivi ima
yo, anu Anasi ngga tuku Kayafa a si abikye ankpinkpi ba. Ni ivi ima yo zizo,
Abachi re nu Yohana uvuvurr a Zakarriya wa, nu ankpuji wa. 3 Yohana gru
di zirr kago anga ka inyi nu Joda wa, na di da ku anishirr ba ure ku Abachi di,
“Imba bu kasarr ni ila ure imba yi ni di ingga zzu imba na amasirr, da wre ku
Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi.” 4 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu
ku uni kpa are wa Ishaya da di:
“Undurr so hantu na ankpuji wa,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku uzirr.
5 A ta turr imimi surr ttu adduddu,
na ta korr iga inki na agbre ki nggi.
Na ta na anko ka nggo a kachi ki ntto,
na ta na anko ki klon.
6 Anishirr namri ta hi ukyekye ku ikpa anishirr ttungo i Abachi yi!’ ”*
7 Akpa anishirr gru nga ni Yohana ku, di a bu zzu ba na amasirr, uwa ddu
ba di, “Imba inkirr i andanda àníwǎ! Unggonggo da ki imba di imba bu kru
huzzu nu uje ku nggo Abachi ta turr nga ki imba? 8 Ziza, imba bu na iki yi
nggo i ta tsarr di imba kasarr ni ila ure imba yi. Ni si gru so da na akpambirr
di, ‘Ibrayi nggo sa Aki munta’ hen. Ingga da ki imba, Abachi se nu ukyekye
ku nggo ka ka angbinta angga ka kasarr kì ku Ibrayi ahinhan ma! 9 Ibre amu
i Abachi yi ku abi la ure ba i ta si nâ ta si nggo a ka iwra nggi nu uzhizhi ku
unkunkurr ba. Meme nggo, unkunkurr ku nggo u si klo inkpinkpo iwre hen,
aba a ta tse ku ta yo, na ta sarr ku tu nu uru.”
10 Anishirr ba zhi ma di, “Meme nggo, inta bu na sa angginggi?”
11 Uwa ddu ba di, “Uwanggo nggo ti se ni inkinkru iha, uwa bu ba ayirr
ka nu undurr wa nggo sa na ka. Uwanggo nggo ti se ni ila, uwa bu sha nu
undurr wa nggo sa na yi.”
12 Abi kpa inklo imimi banu nga di a bu ni zzu ba na amasirr, na ni zhi ma
da di, “Unitsarr, inta ta na sa angginggi?”
13 Uwa ddu ba di, “Imba bu si kpa mri inkindirr yi nggo a di imba bu ku
kpa hen.”
14 Abi ta iku banu gru nga na ku meme ni zhi ma di, “Inta mi na? Inta bu
na ki ngginggi?”
Uwa ddu ba di, “Si kpa inklo nu undurr ku nu ungbrengbre hen, ka vu
undurr ni imu mi hen. Meme imba bu korr angba ni inkindirr yi nggo a di
han imba.”

---

* **3:6** Kye zizo Ishaya 40:3-5.

15 Anishirr a so di kye anko a uni kpa ba ttungo wa, abanu gru so ta amarr
di mi Yohana yo su Kristi wa. 16 Yohana ddu ba wemi di, “Ingga zzu imba na
amasirr. Undurr numa so nga nggo a mri ingga. Ingga si ma ni kuklo ni ddu
ku anggakpaza ama ka hen. A ta ni zzu imba ni Izhi Iwre yi tuku uru. 17 A gri
umumu ku ze ikiri umaku, nggo ta ni hwa ikiri yi, na ta vu izizi yi ku surr ni
iwurr, na ta vu intinturr yi surr nu uru ku nggo u si di ka zhi hen.” 18 Yohana
se na anko shishemi nggo à di bre ba Ure ku wre ku da anishirr ba bu kpa
ku.
19 Yohana à glo uttu Hirridu, nggo à garr Hirridiya, ayamba a uzayirr wa,
nà na aseki numa ndanda shishemi. 20 Uttu Hirridu wa a na inkindirr numa
ndanda zizo, nggo a yo Yohana nu uki ku harr.

Izzu na amasirr i Yesu yi
(Matiyu 3:13-17; Marrku 1:9-11)

21 Nggo à so zzu anishirr ba na amasirr, na zzu Yesu meme. Nggo Yesu à
so barr, unkplassu ku bwu, 22 Izhi Iwre yi, zzu nâ ta si anddu, i ji ni kuso ku.
Aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di, “Ùwà yo su Uzumu wa, nggo ingga korr
angba nu ùwà ku kakami.”

Ábáchí ma bi Yesu ba
(Matiyu 1:1-17)

23 Yesu à vu undu umaku nggo, na se na ase iso itarr. Anishirr ba yo ma du
uvuvurr a Isuhu,
nggo su uvuvurr† a Heli. 24 Heli su uvuvurr a Matati.
Matati su uvuvurr a Levi. U Levi su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Janayi. U Janayi su uvuvurr a Isuhu.
25 Isuhu su uvuvurr a Matataya. U Matataya su uvuvurr a Emo.
Emo su uvuvurr a Nahumu. U Nahumu su uvuvurr a Esili.
Esili su uvuvurr a Nagayi. 26 U Nagayi su uvuvurr a Mati.
Mati su uvuvurr a Matataya. U Matataya su uvuvurr a Seme.
Seme su uvuvurr a Jose. U Jose su uvuvurr a Joda.
27 U Joda su uvuvurr a Jowana. U Jowana su uvuvurr a Resa.
U Resa su uvuvurr a Zerrubabe. U Zerrubabe su uvuvurr a Sheyalitiye.
U Sheyalitiye su uvuvurr a Nerri.
28 U Nerri su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Adi. Adi su uvuvurr a Kosamu.
Kosamu su uvuvurr a Elimada. U Elimada su uvuvurr a Err.
29 Err su uvuvurr a Joshuwa. U Joshuwa su uvuvurr a Eliyeza.
Eliyeza su uvuvurr a Jorrimu. U Jorrimu su uvuvurr a Matati.
U Matati su uvuvurr a Levi. 30 U Levi su uvuvurr a Simiyo.
U Simiyo su uvuvurr a Yahuda. U Yahuda su uvuvurr a Isuhu.
Isuhu su uvuvurr a Jonamu. U Jonamu su uvuvurr a Eliyaki.
31 Eliyaki su uvuvurr a Meleya. U Meleya su uvuvurr a Mena.
U Mena su uvuvurr a Matata. U Matata su uvuvurr a Nata.
U Nata su uvuvurr a Doda. 32 U Doda su uvuvurr a Jesi.
U Jesi su uvuvurr a Obedi. Obedi su uvuvurr a Bowazi.
U Bowazi su uvuvurr a Salimo. U Salimo su uvuvurr a Nashoni.
33 U Nashoni su uvuvurr a Aminada.
Aminada su uvuvurr a Adimini. Adimini su uvuvurr a Ani.
Ani su uvuvurr a Hezroni. Hezroni su uvuvurr a Perrezi.

† **3:23** Uvuvurr: Ni ibre amla ba nggo a ka ki ba, ani Yahuda a ti da di uvuvurr unuru nggo uwa si uhunhan ka imla i tanko mu.

U Perrezi su uvuvurr a Yahuda. 34 U Yahuda su uvuvurr a Yakubu.
U Yakubu su uvuvurr a Ishaku.
Ishaku su uvuvurr a Ibrayi.
Ibrayi su uvuvurr a Terra. U Terra su uvuvurr a Naho.
35 U Naho su uvuvurr a Serrugu. U Serrugu su uvuvurr a Rewu.
U Rewu su uvuvurr a Pelegi. U Pelegi su uvuvurr a Eberr.
Eberr su uvuvurr a Shela. 36 U Shela su uvuvurr a Keyina.
U Keyina su uvuvurr a Afakadi. Afakadi su uvuvurr a Shemu.
U Shemu su uvuvurr a Nuhu. U Nuhu su uvuvurr a Lameki.
37 U Lameki su uvuvurr a Metusela. U Metusela su uvuvurr a Inoki.
Inoki su uvuvurr a Jarredi. U Jarredi su uvuvurr a Mahalale.
U Mahalale su uvuvurr a Kenani. 38 U Kenani su uvuvurr a Enoshi.
Enoshi su uvuvurr a Seti. U Seti su uvuvurr a Adamu.
Adamu su uvuvurr a Abachi.

4

Itsarr Yesu kye (Matiyu 4:1-11; Marrku 1:12-13)

1 Nggo Yesu kazhi ni inyi nu Joda wa, Izhi Iwre i Abachi yi i ssu ku nu ukpa. Izhi yi gri ma ni rri kuma na ankpuji. 2 Nggo Umimi wa ku tsarr ma kye ki ivi iso inẹ (40). Ni ivi ima, uwa si di ri inkindirr hen, iyo ki ma kakami.

3 Umimi wa da ku di, “Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr a Abachi, ùwà ka ingbinta inggi yi kaki unfonfo.”

4 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘À si si ila inggi na nkpama unushirr ta ri na so tsitsirr hen.’* ”

5 Umimi wa ba Yesu gri kuma ni itu i igbre numa na tsarr ma ittu ingbingbru yi we. 6 Na ddu ma di, “Ingga ta nu ùwà ittu, nu ukyekye tuku iwre imbarr yi namri. A ka ni ingga aseki akama namri ba. Undurr wa nggo isisurr mungga ti kpanye na ku, ingga ta nu ma na ka. 7 Iki inggi yi ta si imuwa namri, nu nggo ùwà ti kuttu ni ni ingga inkpinkpye.”

8 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘Ùwà bu kuttu ku Atiko nggo sa Abachi muwa ni ga uwa yo na nkpama!’ ”

9 Umimi wa ba ma na kuma nu Urushalima, na gri ma ku sa ni ituki Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu ma di, “Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr a Abachi ùwà tu ji zhi ni inggya di ingga kye. 10 Ungbamvu ku Abachi ku mi da di:
“ ‘Abachi ta tu abitu ama ba
du ba ni ko ùwà kpa.†
11 Abitu ba ta gị ùwà na ango ambarr ka,
na si ta du ùwà ngri uza ni angbinta hen.’ ”‡

12 Yesu à ka sa ku di, “Ungbamvu ku Abachi ku u da di, ‘Si tsarr Atiko wa nggo si Abachi muwa kye hen.’§ ”

13 Nggo Umimi wa tsarr Yesu kye na anko ka ngga ka wemi, na ka ma bi azhibarr numa nggo uwa ti ka hi anko.

Yesu vu undu umaku nu Galili (Matiyu 4:12-17; Marrku 1:14-15)

---

* **4:4** Kye zizo Are Ka Zizo 8:3. † **4:10** Kye zizo Asarr 91:11. ‡ **4:11** Kye zizo Asarr 91:12. § **4:12** Kye zizo Are Ka Zizo 6:16.

14 Mre Yesu kanga nu Galili, ukyekye ku Izhi yi Iwre ku u se na ku. Anishirr
ba wo ure ni itu ima yi kago na anga ama wa. 15 Yesu tsarr ba na Aki ka Issubi
ka, anishirr ba wemi gbyarr ku asa.

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Marrku 6:1-6)

16 Yesu kuma nu Nazareti nggo à furr. Na Azhibarr a Isu wa, Yesu kuma
nu Uki ki Issubi ku, nggo a di na meme zhe mu. Na ku gru kri na ta bre nu
Ungbamvu ku Abachi ku. 17 Aba ba ungbamvu ku Ishaya, uni kpa are wa, nu
ma. Uwa bwu ku na hi unto ku nggo a charr di:

18 “Izhi Iwre i Abachi yi i se ni ingga ku,
ima yo du Abachi hla ingga
di ingga bu ku da ku anishirr bi iha ba Ure ku wre ku.
Abachi tu ingga di ingga bu ku ddu abi kri ni iharr ttungo,
ni du aba akreshishi ba a hi abubo,*
ni ku ddu abangga ba nggo a so ni itsutsarr ttungo,†
19 ni da ba di ivi iyo i nga ba, nggo Atiko ta ni ddu anishirr ama ba
ttungo.”‡

20 Yesu chi ungbamvu ku, na ka ku nu unu undu wa nu uki ki issubi ku, na
ji so. Anishirr ba tsatsarr nu umi ku uki ki issubi ku so surr ku ashishi, 21 uwa
à da ba di, “Ari yo, ankpi are angga ka nggo imba i wo nggo ingga bre, a si are
jiji.”

22 Aba wemi nggo a wo ma a bre are zizi ni itu ima yi, na so ku ayisurr na
ankpi are ka nggo a bre ka, na da di, “Uwanggo si su uvuvurr a Isuhu hen?”

23 Yesu ddu ba di, “Ingga hi di imba ta da ki ingga assurre nggo wa di,
‘Unifu, fu itu muwa.’ Imba ta da ki ingga di aseki ka nggo ingga i na ka nu
Kapanahu ingga bu na ka ni inggya ni igbu mungga wa meme.”

24 Yesu da ba zizo di, “Ingga so da ki imba di, ‘A si di kye uni kpa are ssu nu
ungo ni igbu ama hen.’ 25 Imba wo ingga yi, amba ba ako a garrza ni Israila
na ase ka Iliya, uni kpa are wa, nggo a so sama na ahru ki ase tarr ni ihwa
itani. Iyo i ki kakami kago na anga ka ma. 26 Abachi si turr Iliya ko nu unuma
nu umi ku amba ba ako ba ni Israila hen, na turr ma ko na ayamba na ako
numa ku nu Zarrefa na anga ka Sido. 27 Anishirr shishemi ni Israila so ki iha
ni ishi ni ivi i Ilisha uni kpa are wa, uyirr mi nu umi umbarr ku si wre hen,
uwa su Nama anu Sirriya, nggo Abachi du ma wre.”

28 Akpa anishirr wa nggo a rri so nu uki ki issubi ku anu Yahuda ku a wo
ure ku Yesu ukuma na ki unfu kakami na ku. 29 Na turr gru gba Yesu huzzu
ni igbu wa. Na gri ma hun ko na anga yirr a igbre nu Nazareti wa, da aba ta
ku turr ma ji ni itu igbre yi wre ku a bu ji ku ttu. 30 Uwa ku gbuddu na angu
ambarr ka na rri ba nu umi umbarr ku na kuma na ka ba du nabo.

Ugo ni izhi ndanda wa wre
(Marrku 1:21-28)

31 Nabo, Yesu kakuma nu Kapanahu, igbu numa na anga ka Galili, na ku
di tsarr anishirr ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa. 32 Aba ku ayisurr ni
itsarr ima yi, nggo à re kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye nu ure wa.

33 Ugo numa nggo a se ni izhi ndanda, na rri so na ba nu uki ki issubi ku,
na gru re hantu di, 34 “E-e! Yesu anu Nazareti, ùwà zha sa angginggi ni inta

* **4:18** Kye zizo Ishaya 61:1. † **4:18** Kye zizo Ishaya 58:6. ‡ **4:19** Kye zizo Ishaya 61:2.

ba? Ùwà nga i ngɨ inta mu ki? Ingga hi ùwà! Ùwà yo su Unushirr uni Iwre a Abachi wa!"
35 Yesu nggarr ito ni izhi yi ku di, "Ba ttungo, ni huzzu ku ugo wa!" Izhi ndanda yi ba ugo wa gri ni nggurr, ni huzzu kuma, uwa si ngri ukpa hen.
36 Anishirr ba vu angu gri na so ddu ikpa di, "Uwanggo sa angginggi? Ugo nggo wa re kyekye mi na anazhi ndanda ba ba, aba huzzu!" 37 Ure ki Yesu ku u bwa kago na anga ama wa.

Yesu du anishirr shishemi a wre
(Matiyu 8:14-17; Marrku 1:29-34)

38 Yesu huzzu nu uki ki issubi ku na kuma ni iko yi Sima. Ayimbarr a Sima wa à vri kakami na rri kurr nu uki, aba da ku Yesu. 39 I Yesu rri ku kukri nu unddu ku abubo a kurr wa, na ddu ivri yi di i bu huzzu ku. Ivri yi huzzu ku jiji. Uwa gru na zzu ba ila.
40 Ni ingbahru, abangga ba nggo se na abi vri na nkanka a gri ba nga na agẹ ka Yesu, uwa ni sa ungo na ba, aba wre namri. 41 Izhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi meme ni da di, "Ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa!" Yesu nggarr ito na ba, na han ba ni re yi, nu nggo aba mi hi du uwa yo su Kristi wa.

Yesu da ure ku Abachi ku na aki ka issubi ka
(Marrku 1:35-39)

42 Na ambre bwu, i Yesu à huzzu nu umi igbu ku, na kuma nu unto ku nggo kurr ywiywimi. Anishirr ba gru di zha ma, na ku hi ma, na da aba ta han ma ni kuma yi. 43 Uwa ddu ba di, "Ingga ta ku da Ure ku Abachi ku ni igbu numa yi meme, ima yo gri ingga nga." 44 Na gru kuma di bre ba ure ku Abachi ku kago na aki ka issubi ka, na anga ka Yahudiya ka.

5

Yesu yo abiga bi mẹmẹ ba
(Matiyu 4:18-22; Marrku 1:16-20)

1 Azhibarr numa nggo Yesu kri nu unddu ku inyi nu Genesareti wa, anishirr shishemi a bi na ku, di aba ta wo ure ku Abachi ku. 2 Uwa à hi iddu iha kri nu unddu amasirr ku, nggo abi vɨ ikikla ba a ka yi zu na ko ngla azhizhi ambarr ka. 3 Yesu mirri nu uddu uyirr ku nggo su ku Sima,* na da ku Sima di a bu gburr rri ni inyi wa ntsɨ, Yesu rri so nu uddu ku na so tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.
4 Nggo a re kre ba, na ddu Sima di, "Turr uddu ku chi rri ko na amasirr a ita wa, ùwà nu ukpami wa imba surr azhizhi ka ni vɨ yi."
5 Sima da di, "Ankpye, inta gri undu zhi ni ibittu mu, ni si vu inkindirr hen. Ingga ta yo, nggo ùwà da."
6 Aba surr azhizhi ka, na vu ikikla shishemi, nggo azhizhi ka ki ywhiywhirr tsi hre. 7 Nggo aba yo abi girr ambarr ba nu uddu numa di a bu ni zi aba. Aba ni vɨ ssu ni iddu yi ha mi, nggo iddu yi ta ko ji zhi na amasirr wa.
8 Sima Biturr hi inkindirr ima yi na, ji kuttu na agbuzzu ka Yesu, na di, "Chi share ni ingga ku, Atiko! Ingga si ni ila ure mu!" 9 A da meme nggo, aba wemi ku ayisurr na akpa ikikla wa nggo a vɨ. 10 Akpukpa ma bu Sima ba, ani Yakubu tuku Yohana, amumarr bu Zabadi ba, aba mi a ku ayisurr meme.
Yesu ddu Sima di, "Si di isisu ki ùwà hen. Bazhi ziza nggo, ùwà taka di vɨ anishirr." 11 A turr iddu yi ku zu nu unddu inyi ku, na ka aseki imbarr ka du namri, na ga Yesu.

* **5:3** Sima: Isa unuma i Sima yi i ri Biturr.

Yesu du ugo ni ishi numa a wre
(Matiyu 8:1-4; Marrku 1:40-45)

12 Nggo Yesu ni se ni igbu numa wa, ugo numa se nabo nggo si uni lo ishi.
Nggo à hi Yesu, na ji kuttu ni imimi na barr Yesu di, “Atiko, ùwà ta kpanye
ùwà di ingga wre!”
13 Yesu sa ungo na ku na da di, “Ingga kpanye! Ziza ùwà wre ba!” Ankpu
ayirr, ishi yi huzzu ku ugo wa.
14 Yesu gba ku utu di, “Si da ku undurr hen. Gri itu muwa ku tsarr unikye†
wa, ni to ito yi nggo Musa à da, wre ku anishirr bi hi du ùwà wre ba.”
15 Nu nggo Yesu gba ku ugo wa utu mi, ure kuma ka ni bwa kago na anga
ma wa mri ngbangba yi. Anishirr shishemi a nga ni wo ma, na ka bu wre ni
ivri imbarr yi. 16 Yesu à di gru kuma ku barr na ankpa ma nu unto ku nggo
su ywi.

Yesu du ugo wa nggo ukpa ku ttu ywi a wre
(Matiyu 9:1-8; Marrku 2:1-12)

17 A si na azhibarr numa nggo Yesu so tsarr anishirr ba, anu Farrisi ba na
abitsarr Are banu a so nabo. A zhi ni igbu yi kago nu Galili tuku Yahudiya,
abanu ba a zhi nu Urushalima. Ukyekye ku Abachi ku rri ku Yesu nu ukpa,
nggo ta du abi lo ba wre. 18 Anishirr banu a ba ugo numa nu utakpa na nga.
Ugo wa nggo a ttu ga anga yirr. Aba nurr da aba ta gri ma na rri ko ni Yesu
ku. 19 Anishirr ba kri harr anko wa. Aba si hi anko wa nggo aba ta ba ma
na rri kuma ni iko yi hen. Na kye, na ba ma na hun ni ituki yi, na ko ku ngri
anchirr ka narrnarr nu unto ku nggo Yesu à so, na to ma ji nu utakpa ku, ni
zu na atsutsu ka anishirr ba, na age ka Yesu.
20 Nggo Yesu kye iyo isisurr imbarr yi, na ddu ugo wa di, “Ukpamu, ingga
nggurr ila ure muwa yi zhi ku ùwà.”
21 Abitsarr Are ba na anu Farrisi ba gru so ri amarr di, “Ugo nggo su
unggonggo, nggo so tsarr itu ima yi kye na Abachi ku? Abachi yo na ankpa
ma à se nu ukyekye ki nggurr ila ure zhi!”
22 Yesu hi isisurr imbarr yi, na ddu ba di, “Angginggi di imba ri amarr
angga ka meme? 23 Uwatanggo tsɨ ki imba kakami, ingga bu da di, ‘A nggurr
ila ure muwa yi zhi,’ ka ingga bu da ku di, ‘Gru zirr’? 24 Ingga ta tsarr imba ari
di ingga Uvuvurr a Unushirr se nu ukyekye ku nggurr ila ure zhi ku anishirr,
ni ingbingbru inggi yi.” Na da ku uni lo wa di, “Ingga du ùwà bu gru ba abubo
a ikurr a muwa ni kuma ni iko!” 25 Ugo wa turr do gru, ba utakpa nggo à di
kurr na ashishi ambarr ka, na kuma ni iko, na so nyarr ku Abachi. 26 Aba
wemi ku kri vu angu. Isisu ki ba. Aba gru so nyarr ku Abachi da di, “Inta hi
aseki ankpinkpi na ashishi munta ari!”

Yesu yo Levi
(Matiyu 9:9-13; Marrku 2:13-17)

27 Nu ugo kuma, Yesu gru huzzu kuma na ábì na ku hi uni kpa inklo imimi
numa nggo a yo ma du Levi. Uwa rri so na abubo a undu ama wa. Yesu ddu
ma di, “Ga mi.” 28 Levi turr gru na kà aseki ka nggo a kurr nu uki du, na ga
ma kuma.
29 Levi à na ku Yesu iga inkpi ni iko ima. Anishirr abi kpa inklo imimi ba
shishemi na anishirr banu a se nabo. 30 Anu Farrisi na abitsarr ambarr ba a

† **5:14** Unikye: Na Are ka Musa ka, a da di unikye nggo à ta da di uni lo ulolo nu unggakpa ku ukpa à wre ba. Bre kye nu ungbamvu ku Levitiku 14:1-32.

gru so zhi abiga i Yesu ba di, “Angginggi di imba di ri ni so na abi kpa inklo i imimi ba na abi la ure ba?”
31 Yesu ddu ba di, “Anishirr ba nggo sa akyekye si di zha uni ni ahun hen,
abi vri ngga di zha ma. 32 Ingga si nye yo abi sa ni ila ure mu hen, ingga nga
i yo abi la ure ba yo du ba kasarr ni ila ure imbarr yi.”

Izhi ni itu i ivu angu
(Matiyu 9:14-17; Marrku 2:18-22)

33 Anishirr banu nga ni da ku Yesu di, “Abiga bu Yohana ba di vu angu gri
ttuttumi na so di barr riri mu, abiga ba anu Farrisi ba mi di na meme yo,
amuwa ba so di ri na so mre.”
34 Yesu zhi ba di, “Imba kye ka wre ikpikpa i unuru ayamba hẹhẹ yi bu so
ni iyo nggo wa unuru a ayamba wa ni so na ba? 35 Azhibarr wa so nga nggo
a taka ba unuru wa glo na ba bari, aba taka vu angu.”
36 Yesu da ba assurre anggo wa di, “Anishirr si di tsu upri inkru uhẹhẹ
ni warr sa ku ankru akuku hen. A ta nga ankru ahẹhẹ ka hre, upri ankru
uhẹhẹ ku si ta kpa wre ku ukuku ku hen. 37 Na anko ayirr ama yo, anishirr si
di ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo
a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre,
unggakpa ku u ta sama nu undu. 38 Meme nggo, anishirr bu surr ahi ahẹhẹ
nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ! 39 Undurr wa nggo ta so ahi akuku wa, uwa si
ta kpanye na ahẹhẹ wa zizo hen. A ta da di, ‘Ahi akuku wa a marr sha.’ ”

6

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa
(Matiyu 12:1-8; Marrku 2:23-28)

1 Yesu na abiga ma ba a so zirr ba ni izzuzzu i ikiri na Azhibarr a Isu wa,
abiga ama ba gru so mị ato a alikama wa so ngu ta. 2 Anu Farrisi banu a zhi
ba di, “Angginggi du imba so na inkindirr yi nggo Iba munta yi kisa di a bu si
na yi na Azhibarr a Isu wa hen?”
3 Yesu zhi ba di, “Imba nise bre inkindirr yi nggo uttu Doda à na nggo iyo
i ki ma na anishirr ba nggo so zirr na ku? 4 Doda à rri ko nu uki ku Abachi
ku na ku ba unfonfo wa nggo a gri ga ku Abachi à ta na tsu ga ku anishirr
ama ba. Ni iba munta yi, a si abikye ngga a di ta uwama na nkpambarr.” 5 Ni
ikikre yi, Yesu da ba di, “Ingga Uvuvurr a Unushirr nggo si Atiko a Azhibarr
a Isu wa.”

Yesu à du ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre a wre
(Matiyu 12:9-14; Marrku 3:1-6)

6 Uwa a si na Azhibarr a Isu numa nggo Yesu gru ku so tsarr anishirr ba nu
uki ku issubi ku. Ugo numa nggo ungo ri umaku u sharr kre ku a rri so nabo.
7 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi ba a rri kri nu umi uki ku, na so zha anko
wa nggo aba ta vu Yesu ni ìlà. Na so kye ma girr mi, di à ta gru du ungo ku u
wre ku ugo wa na Azhibarr a Isu wa. 8 Yesu hi amarr ambarr ka na ddu ugo
wa di, “Gru nga ni ichi.” Ugo wa gru ku kri ni ichi yi.
9 Yesu ddu ba di, “Di ingga zhi imba: Iba munta yi i da di inta bu na
angginggi na Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka inta bu na umimi? Di
inta bu du unushirr so tsitsirr, ka inta bu du ba kị?”
10 Na kye ba kago, na ddu ugo wa di, “Na ungo muwa ku.” Uwa na ku. Ungo
ku u wre ku. 11 Aba vri isisurr na ku kakami na gru so zhi ikpa inkindirr yi
nggo aba ta na ku Yesu.

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha
(Matiyu 10:1-4; Marrku 3:13-19)

12 Azhibarr numa nggo Yesu hun ku so barr Abachi ni igbre wa, na ku so
barr nggarr ambre. 13 Nggo ambre ka nggarr, uwa yo abiga ama ba nggurr
bi na hla anishirr awurr na aha ba na yo ba ki abi ko na angu. 14 Sima nggo
a yo ma di Biturr, nu uzayirr wa Andoro, i Yakubu tuku Yohana, i Filibu tuku
Batolomi, 15 U Matiyu tuku Toma, i Yakubu uvuvurr a Alifiyo, i Sima nggo a
yo di ugo nggo à se na amarr ka ako ambarr ka, 16 Judasi uvuvurr a Yakubu,
u Judasi Iskariyoti nggo na anko du ba vu Yesu.

Yesu tsarr na du anishirr a wre
(Matiyu 4:23-25)

17 Yesu na abi ko na angu ba a kaji zhi ni igbre wa ni kukri na abubo badada
wa. Akpa anishirr nga ni hi abiga ama ba kri bi ma nabo. A zhi na anga ka
Yahudiya, ni igbu i Urushalima, nu unddu inyi ku Taya nu Sido. 18 A nga da
aba a nye wo ure ku Yesu ku na ku bu kpa iwre ni ivri imbarr yi. Abanu nggo
a se na anazhi a nga na ni wre. 19 Anishirr so ta kpukpa da aba ta ku sa ungo
na ku, nggo a so hi ukyekye ku ni huzzu ku nu ukpa, na du ba wre wemi.

Inyarr ni ivri isisurr
(Matiyu 5:1-12)

20 Yesu kakye abiga ma ba na da di,
“Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba abi iha zizami;
Ittu i Abachi yi si imba.
21 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba bi ki iyo zizami;
imba taka shi!
Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba abi yi zizami;
imba taka mẹ!
22 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, nggo anishirr kà imba,
na han imba, na marr imba,
na bre are andanda na atu amba, ni itu mungga Uvuvurr a Unushirr!
23 “Nggo a ti na ki imba meme, imba bu nyarr, ni mẹ nyarr. Kye, azadi amba
ka kri kakami, nggo a zu ki imba nu unkplassu. Kye, ábáchí ambarr ba a na
ku abi kpa are mungga ba meme yo.
24 “A ti si imba nggo se ni iki ingbingbru yi zizami, uje umba ku taka si
kakami,
nggo imba ka kpa azadi amba ka ba!
25 Uje umba, imba nggo so shi zizami.
Imba taka so ni ingaza!
Uje umba, nggo so mẹ nyarr ziza nggo;
imba taka ni yì wuwu!
26 Uje umba, nggo anishirr so gbyarr ki imba asa;
ábáchí ambarr ba mi a na meme yo ni itu i abi kpa are bi imu ba.

Imba kpanye na abi karr imba ba ba
(Matiyu 5:38-48; 7:12a)

27 “Ingga so da ki imba, imba nggo so wo ingga: Imba bu kpanye na abi karr
imba ba ba. Imba bu na wre ku abi karr imba ba. 28 Abangga ba nggo a marr
imba, imba bu yo ba angu azizi, ni barr Abachi ku abangga ba nggo a na ki
imba undanda. 29 Undurr ti nggurr ùwà nu unga uyirr, ùwà ka numa ku sarr
ku. Undurr ti vu ùwà kpa ankru ankpi, ùwà ba avutsa ka unuma kye. 30 Nu
abangga ba nggo barr imba inkindirr. Undurr ti ba inkindirr imba, imba bu

si ga ma ku kpa yi hen. 31 Na ku abanu inkindirr yi nggo imba zha di a bu na
ki imba.
32 “Imba ti kpanye na abangga ba nggo kpanye ni imba ba, imba ta kpa
angginggi iwre? Abi la ure ba mi di na wre ku abangga ba nggo kpanye na
ba! 33 Imba ti na wre ku abangga ba nggo di na wre ki imba yo mre, imba
ta kpa angginggi zizi nu umi? Abi la ure ba mi di na meme yo! 34 Imba ti ni
uhla ku abangga ba nggo imba hi da taka han imba, imba ta kpa angginggi
zizi? Abi la ure ba mi a di nu abi la ure uhla, nu nggo a hi di a taka ni han ba!
35 Iya! Imba bu kpanye na abi kà imba ba ba, ni na wre ba. Ni uhla, ni si kye
anko nggo a ta ni han imba bari hen. Imba ti na meme, azadi imba ka taka
kri kaba. Imba taka si amumarr ba Abachi Unkpi Kakami wa, nggo uwa yo
di na wre ku abi kà inyarr na agbugbu anishirr. 36 Imba bu si abi itito nâ ta
si Aki amba wa, nggo di se ni itito.

Ibre are
(Matiyu 7:1-5)

37 “Imba bu si bre ku abanu ila ure imbarr yi hen. Abachi mi si ta bre ila ure
imba yi hen. Imba si vɨ abanu ni ila hen. Abachi mi si ta vɨ imba ni ila ure hen.
Imba nggurr zhi ku abanu, Abachi mi ta nggurr zhi ki imba meme. 38 Imba
ti tsu ni abanu, Abachi ta ni imba meme. Imba ta kpa ssu pwi, i ta kuhre
awuwa. Aba ta ni imba ssu na ango na kpa kpikpa, na ba vaviva ki awuwa
na age amba. Na agbugba wanggo nggo imba di tsarr ku abanu, Abachi ta
tsarr ki imba na ama yo.”
39 Yesu da assurre anggo zizo di, “unakreshishi ka si gbu unakreshishi hen.
Unuma ti na meme, aba aha mi ta kuhre nu udduddu. 40 Uvuvurr uni bre si
di mri unitsarr ama wa hen. Nggo uvuvurr ni bre wa a ti kre ibre yi nggo,
uwa ta si nâ ta si unitsarr ama wa.
41 “Angginggi du ùwà so kye uvu unkunka ku ni ishishi i uzumbirr yi, ni si
kakye unkunkurr ku nggo u harr ni muwa yi hen? 42 Ùwà ta na ki ngginggi
ni da ku uzumbirr wa di, ‘Di ingga ttu ku ùwà unkunka ku ni ishishi’, ni si hi
unkunkurr ku nggo kurr ni ishishi imuwa yi hen? Ùwà ni na aseki wre ku
anishirr a bu hi. Ttu unkunkurr ku ni ishishi muwa yi bari, ùwà ta kye hi zizi
ni ttu ku uzumbirr wa unkunka ku ni ishishi ima yi.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Matiyu 7:16-20; 12:33-35)

43 “Unkunkurr ki iwre si di klo inkpinkpo indanda hen. Unkunkurr
undanda si di klo inkpinkpo iwre hen. 44 A di hi unkunkurr ku inkpinkpo
yi, nggo u klo nggo. A si di ywhe ibwa ka ingo nu unkunkurr ki intto hen.
45 Meme yo, unushirr uzizi à di gri inkindirr zizi zhi ni isisurr ima izizi yi.
Ugbugbu unushirr di gri amarr ndanda zhi ni ndanda isisurr ima yi. Angu
di da inkindirr yi nggo i zhi ni isisurr.

Abi me ako aha ba
(Matiyu 7:24-27)

46 “Angginggi di imba so di yo ingga da ‘Atiko, Atiko’, ni si na inkindirr yi
nggo ingga da ki imba hen? 47 Di ingga ta tsarr imba di, uwanggo nggo ti nga
ni ingga ku, na ni shirr atu nu ure mungga ku, na kpa ku na na undu, à si
kinggi. 48 A si nâ ta si ugo wa nggo ta me iko, na ya ibarr ji kuma ni imimi
bari, na zu ibarr iko yi na angbinta. Nggo inyi wa ssu garrza na ni nggurr
ni iko yi, i si battu hen, nggo a me yi wre. 49 Undurr wanggo nggo ti wo ure
mungga ku, na si na undu na ku hen, uwa si nâ ta si ugo wanggo nggo me

iko ima yi sama ni ibarr iko yi. Nggo inyi wa ssu, na ni nggurr iko yi i ji jaku inkpu iyirr, i jaku yi i si wawami!”

7

Yesu du uvurr iko a ankpye
abi ta iku nu Roma wa wre
(Matiyu 8:5-13; Yohana 4:43-54)

1 Nggo Yesu bre aseki ka kre ku anishirr ba, na gru kuma nu Kapanahu.
2 Ankpye a abi lo ukpa nu Roma wa nabo, a se nu uvurr iko nggo se gaga na
ku, uvurr iko wa à kurr ukpa kakami na ki ywhiywhirr ittu. 3 Nggo ankpye
wa wo di Yesu se, na tu akikre ni Yahuda da bu ko ku yo ma du nga ni du
uvurr iko wa wre. 4 Aba ko ni Yesu ku, ku so barr ma kakami da di, “Ugo wa
so zha ùwà kakami. 5 À kpanye na anishirr munta ba ba, na à me ki inta uki
ki issubi ku.” 6 Yesu à ga ba.

Nggo à ko ki ywhiywhirr ni iko yi nggo ugo wa so, ugo wa tu akpambarr ba ni Yesu ku di, “Ankpye, si ki itu muwa iha ni irri nga ni iko mungga hen. Ingga si ma ni du uwa bu rri nga nu umi iko mungga hen. 7 Ingga kye itu mungga kpachirr, ingga si ma ni nga na age muwa hen. Kri nabo ni re uvurr iko wa ta wre ki ingga. 8 Ingga mi so nu ungo ku ankpinkpye mungga, ni so gri abi ta iku banu na ango mungga. Ingga ti tu unuma di kuma, uwa kuma. Ingga ti yo unuma di nye, uwa nga. Ingga ti da ku ugarr mungga wa di na inggi yi, uwa à na yi.”

9 Yesu kukri na vu angu gri, na kakye anishirr ba nggo so ga ma, na ddu ba di, “Ni Israila mi, ingga nise hi unushirr ni yo isisurr ma mi!” 10 Abitu bu ugo ba kakuma ni iko yi ankpye abi ta iku wa na ku hi uvurr iko wa uwa ka wre ba.

Uvuvurr a ayamba na ako wa à tasi

11 Nggo Yesu huzzu kuma ni igbu wa nggo a yo ma du Neyi. Abiga ama ba na akpukpa anishirr di ga ma. 12 Nggo à so mirri na anko a igbu wa, na hi ba so gri iku yi ko izzu. Uni ttu wa à su uwa uyirr wama yo ni ingri iyirr. Ayirr ama wa si ayamba ako. Anishirr bi igbu ba shishemi huzzu so zirr ndo na ayirr wa. 13 Nggo Atiko sa ashishi na ayamba wa ku, itito ki ma, uwa ddu ma di, “Ba ttungo!”

14 Na zirr kuma ku sa ungo nu utakpa ku, u abi ba iku ba kukri. Yesu da di, “Uvuvurr nze, ingga du ùwà bu tasi!” 15 Uni ttu wa gru so, na bwu angu na gru so re. Yesu ka ma nu ayirr wa.

16 Isisu ki anishirr ba, aba gru so nyarr ku Abachi na da di, “Uni kpa are unkpi nggo gru ni inta ba!” Na da di, “Abachi nggo nga ikpa anishirr ama ba ttungo!” 17 Ure kuma ni itu yi Yesu u bwa kago na anga ka Yahudiya ka na abi girr ambarr ba.

Abitu bu Yohana ba
(Matiyu 11:2-19)

18 Nggo abiga bu Yohana ba ku bre ku inkindirr yi nggo Yesu so na yi, nggo Yohana yo aha nu umi umbarr ku, 19 na tu ba di a bu ku zhi Yesu kye di, “Ùwà yo su uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma mu?”

20 Nggo a ko ni Yesu ku, na ko ku da ku di, “Yohana uni zzu na amasirr wa yo di inta bu ni zhi ùwà di, ‘Ùwà yo su uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma mu?’ ”

21 Na attuttu ama wa Yesu du abi vri shishemi a wre ni ivri ambarr, ni ilolo
imbarr yi, na abi ku anazhi ndanda, na du aba kreshi shishemi a wre. 22 Uwa
ddu abitu bu Yohana ba di, “Imba kakuma ku da ku Yohana inkindirr yi nggo
imba hi ni wo yi nggo. Aba kreshi a wre, aba akpre a gru zirr, abi lo ishi mi
a wre, aba agbatu a wo are, na abi kɨ mi tasi, a bre ku abi iha Ure ku wre ku.
23 Abachi ta yo ku undurr wa nggo a kpa ingga ni isisurr iyirr angu ka iwre.”
24 Nggo abitu bi Yohana ba a kakuma, Yesu gru ko bre ku anishirr ba are
ni itu i Yohana di, “Nggo imba di ko nu Yohana ku na ankpuji wa, imba di
kye di imba ko kye sa angginggi? Itu ihihru* wa nggo a lo wa klo du ka so
wri nu unddunddu? 25 Imba i ko kye angginggi? Unushirr wa nggo surr iki
iwre? Anishirr ba nggo di surr iki inkpinkpi i atuttu, na so mẹ nyarr, na di so
na akaba a uttu! 26 Da ki ingga yi, imba i ko kye sa angginggi? Uni kpa are?
E-e, imba hi undurr wa nggo mri uni kpa are. 27 Yohana yo su uwanggo nggo
Ungbamvu ku Abachi ku da di Abachi à da di:
“ ‘Ingga ta tu unitu mungga wa kuchi ku ùwà,
uwa à ta kuchi nga ni bu ssu anko bi ku ùwà.’†
28 Ingga so da ki imba, Yohana à mri anishirr ba nggo ayamba nggo ngri.
Undurr wa nggo uwa yo su uvutsa kakami wa ni Ittu yi Abachi yi à mri
Yohana.”
29 (Anishirr ba namri a wo Yohana. Abi kpa inklo imimi mi a kpanye da
Abachi à na wre, ni ima yo aba du Yohana à zzu ba na amasirr. 30 U anu
Farrisi ba na abitsarr na are ba nggo sa abi kri atu na kà iwo ku Abachi ure,
na si du Yohana zzu ba na amasirr hen).
31 Yesu ddu ba zizo di, “Ziza nggo, ingga ka da anishirr ba ari ba a zzu nâ
ta sa angginggi? 32 A zzu nâ ta sa amumarr ngga so nu udu. Na so yo ikpa di:
“ ‘Inta nggurr ki imba inggingga,
imba si rro hen!
Inta ba azhittu,
imba si yi hen!’
33 I Yohana uni zzu na amasirr wa nga, na si so ahi, ka ri unfonfo hen, imba da
di, ‘À se na anazhi ni itu.’ 34 Ingga Uvuvurr a Unushirr nggo nga, ni so ri ni so,
imba da di, ‘Kye ugo nggo! A ri kpekpe, na so na hwa, na ki ikpikpa na abi kpa
inklo imimi ba, na abi la ure!’ 35 Abangga ba nggo a kpanye nu ukrizhizhi ku
Abachi ku a so na inkindirr yi nggo i tsarr di ukrizhizhi ku Abachi ku su jiji.”

Yesu ni iko i Sima, anu Farrisi wa

36 Anu Farrisi numa a yo Yesu di a bu ku ri ni iko ima. I Yesu kuma ni iko
yi na ku ji so na ta ko ri. 37 Ayamba numa nggo se nu umi ku igbu kuma, à si
ni ila ure na wo di Yesu nggo so ni iko i anu Farrisi, na ba anye a hun ingba
wre ssu na a azhizha wa nggo a na wa ni ingbinta yi nggo a yo yi di alabasta.
38 Na ka ba ku Yesu nu ugo na ni kuttu ku na aza, na so yi ashishi surr ku Yesu
na aza. Na ki infunfutu ima yi hɨ ku ashishi wa, na surr ku anye a ihun ingba
wre wa na aza na ma anta.
39 Nggo anu Farrisi wanggo nggo a yo ma a hi meme na da ku itu ima di,
“Ka du ugo nggo su uni kpa are ujiji, ka si hi da ayamba anggo wa, nggo so
ngu ma ango ka à su uni la ure hen!”
40 Yesu ddu ugo wa di, “Sima, ingga se ni inkindirr yi nggo ingga ta da ku
uwa.”
Sima da di, “Unitsarr, da ki ingga.”

---

* **7:24** Ihihru: Meme nggo aba a da di Yohana à si si ulatata hen, na si rrerre nâ ta si uguga ku nggo unddunddu u so go ku. † **7:27** Kye zizo Malachi 3:1.

41 Yesu ddu ma di, “Anishirr aha banu nggo a ri ku ugo numa uhla ki inklo.
Uyirr wa à ri ma ayiyirr akywi (500) mu ka ingbingbi dinarri.‡ Uyirr wa iso
ikywi (50). 42 Aba aha mi a sama na anko a ihan inklo wa. Ugo wa à ka yi du
ba aha mi. Uwatanggo ta nyarr ku ugo wa sha?”
43 Sima da di, “Ingga kye, a ta su uwanggo nggo umaku u kri sha.”
Yesu ddu ma di, “Ùwà da ma.”
44 Na kye kako na ayamba wa ku, na ddu Sima da di, “Kye ayamba nggo
wa. Ingga mirri ni iko muwa, uwa si ni ingga amasirr a ingla aza hen. Uwa
ni ngla ki ingga aza ka na ashishi ama, na hɨ ki ingga na ka ni infunfutu ima
yi. 45 Ùwà si kpa ingga ni ma anta hen, uwa nga so ma anta na aza mungga
ka zhi nggo ingga mirri mu. 46 Ùwà si gri anye ni surr ki ingga ni itu hen, uwa
ni ngu ki ingga anye a ihun ingba wre na aza. 47 Ima yo, ingga so da ku ùwà
di a nggurr ila ure ima i kri mwe yi zhi ku, ima yo du ma tsarr ikpanye i kri
mwe inggi yi. Undurr wa nggo ti nggurr zhi ku ntsɨmi, ikpanye ima yi di su
ntsɨmi yo.”
48 Nabo yo, Yesu ddu ayamba wa di, “Ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku
uwa.”
49 Abanu nggo so ri na ku nggo, gru so zhi ikpa toto di, “Uwanggo su
unggonggo na nggurr ila ure zhi?”
50 Yesu ddu ayamba wa di, “Iyo isisurr muwa nggi kpa uwa ttungo. Kuma
ni isu isisurr.”

8

Amba ba nggo a zi Yesu

1 Nu ugo ku ivi ima, i Yesu gru kuma ku di zirr kago ni igbu inkpinkpi ni
itsitsa yi, na ku di bre ba Ure ku wre ku ittu i Abachi yi. À gri abi ko na angu
awurr na aha ba (12) na ku, 2 na amba banu meme, nggo Yesu à du ba wre ni
ivri imbarr yi, na han anazhi ndanda huzzu ku abanu ba nu ukpa. Uyirr nu
umi ku amba ba a yo ma di Maryamu, nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han
anazhi ndanda atangba huzzu ku nu ukpa. 3 Unuma su Yuwana, ayamba a
Chuza, ugo wa su uyirr nu umi ku ankpinkpye ba nggo a di na undu na ando
a uttu Hirridu. U Suzana, na amba banu ba shishemi, nggo so di zi Yesu na
abiga ma ba na aseki.

Assurre a uni ttu ikiri wa
(Matiyu 13:1-9; Marrku 4:1-9)

4 Anishirr shishemi a so nga ni Yesu ku, zhi ni igbu yi kago. Nggo akpa
anishirr wa a nggurr bi ni ankla iyirr, Yesu a bre ba assurre anggo di: 5 “Uni
do numa a ssuzzu kuma ko ku hi ibibi ikiri ima. Nggo a kuma ku so hi ikiri
yi nggo, i ingbingbi inuma yi i kuhre ga anko, aba cha yi na aza, aminche a
ta yi ri glo. 6 Ingbingbi inuma yi i kuhre na adantto. Uwa si nggo a amasirr a
sama, achi a ikiri wa a gru ta ko furr mre na ka kɨ. 7 Ibibi ikiri numa yi kuhre
ni intto, intto yi i furr ni harr ikiri di yi furr chankarr. 8 Ibibi ikiri numa yi i
kuhre ni imimi izizi, ni furr ni klo ingbingbi ayiyirr mri inggi uni do wa à ttu
nggo.”
Yesu à bre kre ba nggo na nggarr angu ddu ba di, “Uwanggo nggo ti si na
atu ka iwo, uwa bu wo.”

‡ **7:41** Dinarri: Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

9 Abiga ma ba a zhi ma inkindirr inggi nggo assurre wa a da nggo. 10 Yesu
à ddu ba di, “A tsarr imba ihi aseki ka ittu i Abachi yi, uwa ta sa abanu ba
nanko, ingga na undu na assurre nggo ni tsarr ba, wre ba,
“ ‘a ti so kye mi, aba si ta kye hi hen;
na a ti so wo mi aba si ta vu gri ni itu hen.’*
11 “Wanggo yo si inkindirr yi nggo assurre wa a tsarr nggo: Ingbingbi ikiri
yi su ure ku Abachi ku yo. 12 Ikiri yi nggo i kuhre ga anko wa nggo i sa
abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku, umimi wa a nga ni ka ku glo ni
isisurr imbarr yi, na han ba ni kpanye na kpa ikpa ttungo yi. 13 Ingbingbi
ikiri yi nggo i kuhre ni imimi i adantto wa i si nâ ta si anishirr abangga ba
nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku ni inyarr. Uwa a su nggo ure ku u si
rri kurr ba ni isisurr ngbangba hen, aba kpanye na sha kri ngbangba, itsarr
kye ti rri na ba mre aba jaku. 14 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kuhre ni intto
yi, ima si nâ ta si anishirr abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa
ku nggo, ivri tuku aseki ka ingbingbru ka a nga ni han ba ni furr ki azizi.
15 Ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre ni imimi izizi yi, inggi sa abangga ba nggo a
wo ure ku Abachi ku na vu ku gri ni isisurr izizi, na kpanye na vu gri, na kri
karrkarr ma ni klo ingbingbi.

Assurre a uru ki la (Marrku 4:21-25)

16 “Unushirr ka si murr uru na gru ba agbugba ttu ingba ni la uru wa hen.
A ka si ba uru ku nggo so la ku zu na aza ka agudu hen. Iya! A ta ba uru ku
sa ni inkindirr numa tsa, na du ku la ku anishirr ba nggo so nga ni iko yi.
17 Inkindirr yi nggo a sha yi sharri nado a taka gri yi ssuzzu na ábì. Inkindirr
yi nggo a ka yi ttu sharri a ta bwu yi. 18 Uwa a si ni ima yo, imba bu shirr atu
zizi. Undurr wanggo a se ni inkindirr, a ta tsu yo ku zizo, undurr wanggo a
sama ni inkindirr, aba ta vu ma kpa ivi inkindirr ntsɨ yi nggo a kye du uwa a
se na yi nggo.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba (Matiyu 12:46-50; Marrku 3:31-35)

19 Ayirr a Yesu na amuyirr bi Yesu ba a nga di aba a ta ni hi ma, akpa
anishirr wa a ttu ma nado, aba ma chankarr ni ichi ki ywhiywhirr na ku.
20 Undurr numa ddu Yesu di, “Anayirr muwa ngga na amuyirr amuwa ba a
kri na bi da aba nye hi ùwà.”
21 Yesu à ddu ba di, “Ayirr na amuyirr amungga ba a si abangga ba nggo a
wo ure ku Abachi ku na na inkindirr yi nggo u da nggo.”

Yesu à du unddunddu ku u ku kurr (Matiyu 8:23-27; Marrku 4:35-41)

22 Azhibarr numa, Yesu a mirri nu uddu ku amasirr na ddu abiga ma ba
di, “Di inta i kucha kuma nu ugugarr ki izzo amasirr ku.” Aba gru mirri nu
ddu ku na so kuma. 23 Nggo a so darr nu uddu ku na so kuma, ina i vu Yesu.
Unddunddu unkpi gru so go kyekye mi ni so vu amasirr surr nu umi ku uddu
ku, u gru ta ko ji rri, ittu i klo ba na ashishi.
24 Abiga ma ba ku a si ma di, “Ankpye! Ankpye! Inta ta kɨ.”
Yesu à gru na nggarr ito nu unddunddu ku ku tuku ankinkirr ka amasirr
ka. Unddunddu ku u kukri ni go yi, ankinkirr ka a ba ttungo, amasirr wa a
ba ki ywi. 25 Yesu à zhi abiga ma ba di, “Ikpanye imba yi i se namo mu?”

* **8:10** Kye zizo Ishaya 6:9.

Isisu ki ba, aba a ku ayisurr na zhi ikpa di, “Uwanggo su unggonggo? A nggarr ito nu unddunddu ku tuku amasirr mi, aba wo ma.”

Yesu à du ugo wanggo nggo à se ni izhi ndanda à wre (Matiyu 8:28-34; Marrku 5:1-20)

26 A kucha zhi na anga a Galili wa na kuma na anga ka igbu nu Gerrasa wa.
27 Nggo Yesu à ko huzzu nu uddu ku ma yo nu unddu ku amasirr ku, na ma
nu ugo numa zhi ni igbu wa, izhi indanda i rri so ku nu ukpa. Uwa à tanko ba
ni di zirr ni ihorr, na si di so ni iko mremremu hen. À di so na abe. 28 Nggo ugo
a hi Yesu, mre na nggarr angu a yi na jaku ku na aza, na du hantu di, “Ùwà
zha angginggi ni ingga ku, Yesu Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa! Ingga
tsi ku ùwà ango, si ki ingga iha hen!” 29 Ugo wa da meme nu nggo Yesu à ka
da ku izhi ndanda yi di bu ssuzzu ku nu ukpa. Ankpu shishemi izhi ndanda
yi a di ba ugo wa nggurr. Ni ima yo, aba di vu ma lo na ache, izhi ndanda yi
di du ma tsi ache ka nggo a lo ma na ka na ango tuku na aza kahre na ssuzzu
zirr kuma na ankla ka nggo anishirr a si do hen.
30 Yesu à zhi ma di, “Isa imuwa yi i ri unggonggo?” Uwa ddu ma di, “Akpa”,
nu nggo anazhi shishemi a rri so na ku. 31 Anazhi ba tsi ku Yesu ango di a bu
si han ba ku surr nu uddu ku nggo u ta sama ni ikikre.
32 Akpa anikpama a so ri ni ine igbre yi. Anazhi ba a barr Yesu di a bu du
aba kuma ku rri na anikpama ba ba. Yesu a kpanye ba ma. 33 Mre, anazhi ba
a huzzu nu ugo wa ku, na ku rri ku anikpama ba, akpa anikpama wa kru ji
ni ine igbre yi, na ku kuhre rri na amasirr na gu kuma.
34 Nggo abi so ho anikpama ba a hi inkindirr yi nggo i la, na kru rri nu umi
igbu ku na ga igbu itsitsa yi, na so bre ure ku kago. 35 Anishirr huzzu nye
ikye inkindirr yi nggo la. Nggo a nga ni Yesu ku, na ni hi ugo wa nggo anazhi
ba huzzu na ku nggo, uwa so hinga ku Yesu na aza, na surr iki, itu ima yi i si
iyirr, isisu ki anishirr ba. 36 Abangga ba nggo a ku hi nggo na kakuma ku da
ku anishirr iwre i ugo wa nggo anazhi ba a di so na ku nggo. 37 Mre, isisu ki
anishirr ba na anga ka Gerrasa ka we, aba barr Yesu di a bu huzzu share na
anga kama. Nggo Yesu rri nu uddu ku na ta ko share, 38 ugo wa nggo anazhi
ba a ssuzzu ku nggo, a tsi ku Yesu ango di a bu du uwa ga ma. Yesu à kisa
ku na ddu ma di, 39 “Kakuma ni iko ku bre ba inkindirr yi nggo Abachi a na
ku ùwà.” Ugo wa à kakuma kago umi igbu ku na so bre ba inkindirr inkpi yi
nggo Yesu a na ku.

Yesu à du ayamba a iji ayiyi wa wre, na du uva a Jarru tasi (Matiyu 9:18-26; Marrku 5:21-43)

40 Nggo Yesu à kucha kakuma nu ugugarr ku izzo amasirr ku zizo, anishirr
ba nggo a kri ko kye anko ama wa a kpa ma na ango aha. 41 Ugo numa nggo
a yo ma di Jarru, à sa ankpye nu uki ku issubi ku igbu ku, na nga ni jaku ku
Yesu na aza, na tsi ku ango, di a bu ga uwa kuma ni iko ima, 42 du uva ama ta
ko ttu. Uva wa a si na ase awurr na aha, na si ku ayirr wa uyirr wama yo.
Nggo Yesu à zzu so ga anko wa, akpa anishirr wa a ma ma, uwa à ma ittu
unddunddu chankarr. 43 Ayamba numa a ki ase awurr na ha nu ulolo ku
ji ayiyi. A ka varr azo na abi fu ba chankarr ba. 44 Ayamba a rri ga akpa
anishirr wa, na nga nu ugo ku Yesu, na ni sa ungo nu nzirrnzirr ku ankru ka
Yesu ka. Mre, iji ayiyi yi i kukri.
45 Yesu zhi ba di, “Unggonggo a sa ungo ni ingga ku?”
Anishirr ba wemi a kisa. Biturr à ddu Yesu di, “Ankpye, ùwà ssurr akpa
anishirr wa nggo a ttu ùwà nggo?”

46 Yesu a ddu ma di, “Undurr a sa ungo ni ingga ku. Ingga i hi ukyekye u
ssuzzu ki ingga nu ukpa.”
47 Nggo ayamba wa à hi da a fo uwa hi, na gru so wri kpakpa na ni jaku ku
Yesu na aza. Na da ku na ashishi ka anishirr ba, inkindirr yi nggo i du uwa
a nga ni sa ungo ku na ku nggo, tuku nggo iji ayiyi i ba ttungo ku inkpo yirr.
48 Yesu a ddu ma di, “Iviya, iyo isisurr imuwa inggi du ùwà wre. Kuma ni isu
isisurr.”
49 Nggo Yesu a ni so re, unitu numa a zhi ni iko i Jarru na ni ddu Jarru di,
“Si so tsutsarr unitsarr wa gbami hen, uva mi wa a ka ttu ba.”
50 Yesu à wo meme nggo, na ddu Jarru di, “Si du isisu ki ùwà hen. Yo isisurr
yo mre, uva wa a ta wre.”
51 Nggo à nga ni iko i Jarru yi, Yesu à kisa ku inkpu anishirr yi ni rri ga ba
yi, na du ani Biturr, i Yohana tuku Yakubu, na aki tuku ayirr a uva wa du ba
a rri ga ma. 52 Anishirr ba wemi a ko ba azhittu na yi uva wa hantu. Yesu à
ddu ba di, “Si yì hen, uva wa si ttu hen, a kurr si ina mu!”
53 Aba hi du uva a ka ttu ba, na me Yesu mi me mu. 54 Yesu a vu uva wa nu
ungo na da di, “Inkparr uva, tasi!” 55 Mre, izhi i uva yi ikanga, uwa turr do
gru kri ki kri. Yesu ddu ba di a bu nu ma inkindirr a ri. 56 Akiki bu uva ba a
ku ayisurr, Yesu à nggurr ba, di a bu si da ku undurr inkindirr yi nggo uwa
na hen.

9

Yesu à tu abi ko na angu awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Marrku 6:7-13)

1 Yesu à yo abi ko na angu awurr na aha ba ni inkla yirr, na nu ba ukyekye
ku han anazhi ndanda we, na bu du abu ilolo a wre. 2 Na tu ba di a bu ku bre
ku anishirr ure ku ittu i Abachi yi, na bu du abu ilolo a wre. 3 Na ddu ba di,
“Imba si gri inkindirr ni huzzu kuma nu uzirr ku hen. Si ba unflankurr ku yi
ungo mi hen, ka ambu, ka ila, ka azo, ni si gri inkinkru iha hen. 4 Nggo imba
ti rri ni iko yi nggo a kpa imba, imba bu so ni iko ima yi ma na azhibarr wa
nggo imba taka gru ni igbu wa. 5 Anishirr bi igbu ba nggo a ti kà imba, imba
ti ta share imba ttu ihurr* yi na aza amba surr ba. Uwama su ba inkindirr
igba ba utu, di Abachi taka ki ba iha.” 6 Abi ko na angu ba kuma ni igbu tsitsa
yi kago, ku di bre ba Ure ku wre ku, na du anishirr wre ni ivri imbarr yi.

Isisu i Hirridu yi
(Matiyu 14:1-12; Marrku 6:14-29)

7 Nggo Hirridu, uni gri anga ka Galili wa à wo aseki ka nggo Yesu ko na ka,
na nggurr zarr, nggo anishirr banu ko ku da ku di Yohana uni zzu na amasirr
wa a tasi, na se. 8 Abanu so da di Yesu à su Iliya uni kpa are a Abachi, uwa mu
nggurr huzzu. Abanu da di Yesu su unuma nu umi ku abi kpa are bi kuchi
ba yo à tasi zizo. 9 U Hirridu à da di, “Yohana nggo ingga i ka du ba vu ma ttu
ku itu ba. Uwa su unggonggo, nggo a so bre are ni itu yi zizo?” Na gru so zha
anko wa nggo uwa ta sa ashishi ni Yesu ku.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi
(Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Yohana 6:1-14)

10 Nggo abi ko na angu ba a ku kanga, na ni da ku Yesu inkindirr yi nggo
aba ko ku na yi, uwa yo ba na kuma ni igbu wa nggo a yo ma di Betsada, nggo
a ta ko kuso na akpambarr nabo. 11 Akpa anishirr wa wo unto ku nggo à ko

* **9:5** Ttu ihurr yi na aza: Ina ima i tsarr di a kà anishirr angga ba.

na gru ga ma. Uwa kpa ba, na bre ba ure ni itu i Ittu i Abachi yi, na du abi lo ba wre, nâ ta si nggo a so zha.
12 Nggo azhi wa ta ko ku, abi ko na angu ba, aba awurr na aha mi (12), a
gru nga ni Yesu ku ni ddu ma di, “Du anishirr ba kuma ni igbu itsitsa yi ni
izzuzzu yi nggo se kago ni inggya, hi da a ta ku hi ila na abubo ikurr. Inggya
a si nâ ta si ankpuji mu.”
13 Yesu ddu ba di, “Imba ku atu amba, imba nu ba inkindirr iri.”
Aba da di, “Inta se na ankpinkpri unfonfo akywi (5) yo ni ikikla iha (2),
nggo iji inkpu. Uwa zha di inta bu ku re ku akpa anishirr anggo ila?”
14 (Anishirr aniru ka ma ukrɨ ukywi (5,000) mu, nggo a kri nabo).
Yesu da ku abiga ma ba di, “Imba du anishirr ba ga so na ankla na ankla ki
iso ikywi kywi.” 15 Abiga ma ba a na meme yo, anishirr ba we a ji so. 16 Yesu
ki ungo kpa ankpinkpri unfonfo akywi ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko nu
ussu, na nyarr ku Abachi, na mɨ ka nu abiga ma ba, di a bu kpa ga ku anishirr
ba. 17 Aba ri shi na du ikpu imbimbru yi, abiga ma ba vu yi ssu ni isisa iwurr
ni iha (12).

Biturr nggarr Yesu la
(Matiyu 16:13-19; Marrku 8:27-29)

18 A si na azhibarr numa nggo Yesu ko ku so barr na ankpa ma, abiga ma
aba yo a se na ku mre. Uwa zhi ba di, “Anishirr ba da di ingga su unggonggo?”
19 Aba ddu ma di, “abanu da du uwa su Yohana uni zzu na amasirr, abanu
da du uwa si Iliya, abanu da du uwa su unuma nu umi ku abi kpa are bu
ngbangba ba, nggo tasi.”
20 I Yesu zhi ba da di, “Imba na? Imba da di ingga su unggonggo?”
I Biturr da di, “Ùwà yo su Kristi wa nggo zhi na Abachi ku.”
21 Yesu gba ba utu gbigbi di a bu si da ku undurr hen.

Yesu ada ba iha tuku ittu ima yi
(Matiyu 16:20-28; Marrku 8:30—9:1)

22 Yesu da ba zizo di, “Uvuvurr a Unushirr ta ki iha kakami. Akikre anishirr
ba, na ankpinkpye abikye ba, na abitsarr are ba ta kà ingga, na ta ngu ingga.
U nu utarr wa, Abachi ta ta ingga si.”
23 Yesu ddu ba wemi di, “Undurr wa nggo ti zha du uwa ta ga ingga, uwa
bu kpamusu ni itu ima, na di ba unkunkurr ku ikpa umaku ttuttumi, na ga
ingga. 24 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr
wa nggo ti ba itu ima yi a ni ingga, uwa si ta ttu hen. 25 Unushirr ta kpa
angginggi nu nggo à ti se na aseki ka ingbingbru ka namri, i ni ikikre yi uwa
si taka kpa iso sese hen? 26 Undurr wa nggo ti kru ishisha mungga ni itsarr
mungga yi, ingga Uvuvurr a Unushirr mi taka ni kru ishisha ima yi, nggo
ingga taka nga ni inkpinkpye imungga yi, ni inkpinkpye i Aki mungga yi, na
abitu abi wre ama ba. 27 Ingga so da ki imba di abanu ni inggya a taka hi ittu
yi Abachi bari na kɨ.”

Ikasarr i Yesu yi
(Matiyu 17:1-8; Marrku 9:2-8)

28 Nu ugo ku ivi itandarr nggo Yesu bre ba aseki angga ka, uwa ba Biturr, i
Yohana tuku Yakubu, na hun kuma ni igbre numa ko kuso barr. 29 Nggo Yesu
ku so barr wa, ashishi ama ka a kasarr, iki isurr ima yi i là nzarrnzarr. 30 Aba
kakye anishirr aha a kukri so re na ku. Uwa à su anu Musa tuku Iliya. 31 Aba
aha mi kri ni inkpinkpye, na ni kri so re ni Yesu ku ni itu yi nggo a da di à ta
ni ttu nu Urushalima. 32 Biturr na akpukpa ama bu zirr ba a ku kurr ina zzu

nâ ta sa a ku mu. Nggo a kasi, na hi ila nzarrnzarr i Yesu yi. Na hi anishirr aha ba, anu Musa tuku Iliya, aba so re ni Yesu ku. 33 Nggo anishirr aha ba a ta kuma na ka Yesu du, Biturr ddu ma di, “Ankpye, i wre kakami nggo inta se nu ùwà ku ni inggya. Inta ta na ki imba aburr atarr, iyirr muwa, iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya.” (Na si hi inkindirr yi nggo à so da hen).

34 Nggo a ni so re, akpa ji zhi nu unkplassu ni ttu ba nado. Isisu ki abiga ma ba, nu nggo akpa ka ji ni ttu ba nggo. 35 Aba wo ukorr zhi na akpa ka da di, “Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo ingga hla. Imba wo ma yi!” 36 Nggo ukorr ku ba ttungo, aba hi Yesu kri na ankpa ma. Ni ivi ima yi abiga ma ba a ji nga na ni ki ywi na si da ku undurr inkindirr yi nggo aba hi hen.

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda wa à wre (Matiyu 17:14-18; Marrku 9:14-27)

37 Nu uha wa, nggo Yesu na abiga ma ba atarr mi a ka ji zhi ni igbre wa, akpa anishirr nga ni ma na ku na anko. 38 Ugo numa nu umi ku akpa anishirr ku a du hantu di, “Unitsarr! Ingga barr ùwà, kye uzumu wa nggo à si ki ingga ingbingbi iyirr ima yo mre. 39 Izhi ndanda nggi di tsutsarr ma, ni du ma di hantu tankpami, na di tsɨ ssu antinte na angu, ni so di na ma ki undanda ttuttumi, ni si ttu ma ttungo hen. 40 Ingga barr abiga muwa ba di a bu han izhi yi huzzu ku uvuvurr wa, aba a han yi chankarr.”

41 Yesu ddu ba di, “Imba bi sa ni iyo isisurr! Imba ndanda anishirr! Imba kye ingga ta di so sese mu nggi ni imba ba, ni ka so di vu isisurr?” Na da ku ugo wa di, “Gri uzumi wa nye ni inggya.”

42 Nggo uvuvurr wa ta ko gru kuma ni Yesu ku, izhi yi i ba ma gri ni nggurr kparr, ni du ma tsɨ. I Yesu nggarr ito ni izhi indanda yi ku na du uvuvurr wa wre, na ka ma nu aki wa. 43 Anishirr ba wemi nggo kri nabo a hi inkindirr ima yi na ku ayisurr nu ukyekye ku Abachi ku.

Yesu da ba ittu ima yi zizo (Matiyu 17:22-23; Marrku 9:30-32)

Nggo anishirr ba ni ko ku ayisurr na aseki ka nggo aba a ku hi Yesu ni ko na ka, uwa ddu abiga ma di, 44 “Imba bu si kpamusu ni inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba ziza nggo hen! A ta ba ingga Uvuvurr a Unushirr nu anishirr abi kà ingga ba.” 45 Abiga ma ba si hi inkpi i ure ima yi hen. Abachi nggo ka inkpi i ure yi sharri ba. Isisu ki ba ni zhi ma inkindirr ni itu yi.

Unggonggo sa ankpye (Matiyu 18:1-5; Marrku 9:33-37)

46 Abiga ma ba gru so ri anta ni ikpa du uwatanggo ta sa ankpye. 47 Yesu hi amarr ambarr ka, na ba inkparr uvuvurr numa, na du ma kri ku na anga yirr, 48 na ddu ba di, “Undurr wa nggo ti kpa uvuvurr uvutsa ma mi ni isa mungga, uwa kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa kpa su undurr wa nggo à tu ingga. Undurr wa nggo su uvutsa kakami nu umi umba ku, uwa yo sa ankpye kakami wa.”

Undurr wa nggo ta si kà imba hen, uwa à si amba (Marrku 9:38-40)

49 U Yohana da di, “Ankpye, inta i hi undurr numa nggo à ko han anazhi huzzu ku anishirr ni isa muwa, na si se nu umi munta ku hen, inta han ma di a bu du ma.”

50 Yesu ddu ma di, “Imba bu si han ma hen! Undurr wa nggo ta si kà imba hen, uwa sa amba.”

Igbu numa nu Samarriya i kà ikpa Yesu

51 Nggo ivi yi i so nga nggo a ta ba Yesu hun kuma nu unkplassu, uwa gru
kpanye ni isisurr ima du uwa ta kuma nu Urushalima. 52 Na tu abitu abanu
kuchi kuma ni igbu numa nu Samarriya, di a bu ku ssu aseki ka bi ku namri.
53 Nu nggo abi igbu ba a hi krizhizhi mi di Yesu à so kuma nu Urushalima,
ima yo du anishirr ba nabo a si kpa ma hen. 54 Abiga ma ba, Yakubu tuku
Yohana a hi meme na zhi ma di, “Atiko, uwa zha di inta bu yo uru nggo zhi
nu ussu du ku ji ni tu ba ngɨ?” 55 Yesu kasarr, na nggarr ito na ba. 56 Mre i
Yesu na abiga ma ba a kuma ni ìgbù numa.

Abangga ba nggo a da di aba ta ga Yesu
(Matiyu 8:19-22)

57 Nggo Yesu na abiga ma ba a vu anko so kuma, ugo numa à nga ni ddu
Yesu di, “Unto ku nggo uwa ti kuma, ingga ta ga uwa.”
58 Yesu ddu ma di, “Anihon a se na ahon, aminu a se ni ako, ingga Uvuvurr
a Unushirr sama nu unto ku ka itu sharri.”
59 Na ddu ugo numa wa di, “Ga mi.”
Ugo wa da di, “Ankpye, di ingga ku so ni ka ba aki mungga zzu bari.”
60 Yesu ddu ma di, “Du abangga ba nggo sa ni izhi iso sese nggo a si nâ ta sa
abi kɨ a bu ko ku zzu ikpa ambarr. Ùwà, kuma ku da ure ku ittu i Abachi yi.”
61 Ugo numa ddu ma di, “Ankpye, ingga ta ga ùwà, ùwà bu di ingga ku da
ku abi iko mungga ba bari.”
62 Yesu ddu ma di, “Uni do ni ilando wa nggo ti ko do, na bu kakye ugo, uwa
si ta ma ina undu ni ittu i Abachi yi hen.”

10

Yesu tu anishirr iso itangba na aha (72) ba

1 Nu ugo kuma Yesu hla anishirr iso itangba na aha* (72) na tu ba huzzu
na aha ha, du ba bu kuchi kuma ni igbu yi ni into yi nggo uwa ta ko kuma
na yi nggo. 2 Na da ba di, “Ikiri inggi i wri kakami, abu undu ba a su ntsɨmi.
Imba barr Akikye ni ikiri wa du ma turr abu undu huzzu shishemi du ba ni
ssu ikiri bi. 3 Ziza nggo, ingga ko tu imba zzu amumarr aminta ngga nu umi
ku aniche. 4 Imba si gri ambu, ka azo, ka anggakpaza ki aha hen. Si kukri ni
so chi undurr na anko hen.
5 “Nggo imba ti rri ni iko i undurr, imba bu da di, ‘Iso su ni iko inggi yi.’
6 Unushirr ni iso su nggo di kpanye na anishirr ba à ti se ni iko yi, imba du
ichi imba i iso su yi i kuma na ku, undurr ti sama imba ba ichi imba i iso
su yi ni kuma. 7 Imba so ni iko iyiyirr ima yi nggo a kpa imba yo, ni ri ni so
inkindirr yi nggo a ti ri na so na tsu ni imba. I wre a bu han ku unu undu
azadi ka undu ama ka, ni si gru di sarr akonki hen.
8 “Imba ti mirri ni igbu aba kpa imba, imba bu ri inkindirr yi nggo a zu ki
imba na agɛ. 9 Ni du abu lolo ba wre ni igbu wa. Ni da ku anishirr ba nabo
di, ‘Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi ni imba ba.’ 10 Imba ti mirri ni igbu
wa nggo a kà ikpa imba, imba ka huzzu zirr ga anko ka umi igbu ka ni da di,
11 ‘Ihurr igbu imba yi nggo i so ki inta na aza, inta ttu yi surr ki imba, wre ki
imba bu hi di Abachi taka ni ki imba iha. Imba bu hi meme di: Ittu i Abachi
yi i si ywhiywhirr mi ni imba ba.’ 12 Ingga so da ki imba di na azhibarr a ibre
amu wa, Abachi taka ki itito nu Sodomu† ku mri igbu wa ma!

* **10:1** Iso itangba na aha (72): Angbamvu anuma a charr di iso itangba (70). † **10:12** Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu anishirr ba nu uru ku umimi umbarr ku.

Ìgbù yi nggo i kà ibwu isisurr yi (Matiyu 11:20-24)

13 “Uje umba Korrazi! Uje umba mi meme Betsada! Iki i ikagri yi nggo a na
yi ni imba ba, ka da a na yi nu Taya tuku Sido,‡ ka si ma anishirr ba nabo a ka
ku so na surr angbanja iki ka ivri isisurr ba, na surr inturu ni itu, na tsarr da
aba a ka kasarr ni ila ure imbarr yi ngbangbamu. 14 Na azhibarr ibre amu
wa, Abachi taka ki itito na anu Taya tuku Sido ba mri imba. 15 Imba anishirr
ba nu Kapanahu!§ Imba kye da Abachi ta gri imba hun kuma nu ussu? A si
ta na meme hen. Iya! A ta turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ wa!”
16 Yesu da ku abiga ma ba di, “Undurr wa nggo ti wo imba uwa so wo si
ingga. Undurr wa nggo ti kà imba, uwa kà si ingga. Undurr wa nggo ti kà
ingga uwa kà undurr wa nggo à tu ingga.”

Ikanga yi iso itangba na aha yi

17 Anishirr iso itangba na aha (72) angga ba a kanga ni inyarr, na da di,
“Atiko, anazhi mi a wo inta, nggo inta nggarr ito na ba ni isa muwa!”
18 Yesu ddu ba di, “Ingga hi Isheta ko jaku zhi nu unkplassu zzu nâ ta si ìlà
i ingẹ. 19 Wo yi! Ingga ni imba ukyekye nggo imba ta hun zirr na ànìwǎ, na
anila, ni nu imba ukyekye ku nggo imba ta ba Isheta uni kà imba wa, inggurr.
Inkindirr si ta ki imba hen. 20 Imba bu si nyarr di anazhi ba a wo imba hen.
Inyarr imba yi bu si nu nggo a charr asa a imba wa nu unkplassu nggo.”

Inyarr i Yesu yi (Matiyu 11:25-27; 13:16, 17)

21 Na ankpu ama wa, Izhi Iwre yi i du Yesu à si ni inyarr. I Yesu da di,
“Aki, Akikye nu unkplassu tuku imimi, ingga nyarr ku ùwà, nggo ùwà tsarr
amumarr ba aseki ka nggo ùwà sha ka sharri ku abi bwu ashishi na abangga
ba nggo a hi ibre angbamvu. I si meme yo, Aki mungga, uwanggo yo si
inkindirr yi nggo uwa nggo kpanye ni na yi meme.
22 “Aki mungga wa à ni ingga aseki ka namri. Undurr si hi ka uvuvurr wa
à su unggonggo hen. Uwa sa Aki wa yo na nkpama à hi. Undurr si hi nggo
Aki wa se hen, Uvuvurr wa yo na nkpama hi, na abangga ba nggo Uvuvurr
wa hla ba na tsarr ba na ku nggo.”
23 Yesu kasarr ko na abiga ma ba na anga yirr, na ku da ba sharri di, “Abachi
à yo ki imba angu ka iwre, nggo imba hi aseki ka nggo imba so hi ka ziza nggo!
24 Ingga ko da ki imba di abi kpa are na atuttu shishemi a zha da aba ka hi
aseki ka nggo imba so hi ka, na si hi anko wa hen, na zha da aba ka wo aseki
ka nggo imba so wo ka, na si wo ka hen.”

Assurre anu Samarriya uni na wre wa

25 Unitsarr na angbamvu ka Are ka à gru kri du uwa ta tsarr Yesu kye di,
“Unitsarr, ingga ta na kingginggi wre ki ingga bu kpa iso sese?”
26 Yesu zhi ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku da kingginggi? Inkpi i ure yi i
si da angginggi?”
27 Ugo wa da di, “ ‘Kpanye na Abachi, Atiko muwa wa ni isisurr iyirr, ni
izhi muwa iyirr, nu ukyekye muwa ku wemi, na amarr muwa ka namri’*; ni
‘Kpanye nu uni girr amuwa nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.’† ”

---

‡ **10:13** Taya tuku Sido: Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. § **10:15** Korrazi, Betsada tuku Kapanahu: Ìgbù yi nggo i se nu unddu ku inyi nu Galili wa. Yesu à di bre ku anishirr ba ure ku nabo yo. * **10:27** Kye zizo Are Ka Zizo 6:5. † **10:27** Kye zizo Levitiku 19:18.

28 Yesu ddu ma di, “Uwa da ma. Na meme yo, uwa ta kpa iso sese.”
29 Unitsarr na Are wa zha di anishirr a bu hi du uwa di kru isisu i Are yi,
na gru zhi ma di, “Unggonggo su uni girr amungga wa?”
30 Yesu ddu ma di, “Ugo numa ko ji zhi nu Urushalima na ko kuma nu
Jerriko, abayi a zzu vu ma, na kpa iki ima yi, na hlo ma ki rrerre, na ka ma
du. 31 Nggo unikye a anu Yahuda numa so ga anko ama wa, na ni hi ugo wa
kurr na anko wa, na zirr ni gigarr ka ga anga numa wa, na kuma. 32 Uni zi
undu nu Uki ku Abachi numa, nggo zhi nu uga ku Levi, à nga na ni na meme
yo. A ni ko ku klo kye ugo wa, na kakuma meme. 33 U anu Samarriya numa à
zirr uzirr uma mu na tsi ni ma nu ugo wa ku uwa kurr, na ki itito na ku. 34 Na
kuma na ku, ku ba ma, na hi ku ukpa, na surr ku anye na ahi‡ na ankpa ka,
na lo ku na ka nu upri inkru. Na ba ugo wa ni sa ni ijaki ama wa, na gri ma
kuma nu unto ku nggo anishirr abi ko nu uzirr a ku di kurr na ri ila. Na ku
kye ma nggarr ambre. 35 Nggo ambre ka nggarr, uwa zzu nu unikye abubo
wa inklo azurrfa aha, na da ku di, ‘Bubomi, imba kye ki ingga na ku. Ingga
ta kanga na anko anggo wa, ni ta ni han ku uwa inkindirr yi nggo ihun ni itu
yi.’ ”
36 Ni ikikre yi, Yesu zhi unitsarr are wa di, “Ni ikye muwa, uwatanggo nu
umi umbarr ku atarr mi a su uni girr a ugo wa nggo abayi ba a hlo ma?”
37 Unitsarr na are wa da di, “Uwanggo nggo na wre ku ugo wa nggo.”
Yesu ddu ma di, “Uwa mi kuma ku na meme yo!”

Yesu kuma ni iko i anu Marrta tuku Maryamu

38 Nggo Yesu na abiga ma ba ko zirr na anko so kuma nu Urushalima, na ku
rri ni ivi igbu numa. Ayamba numa nggo a yo wa di Marrta, a so ni igbu wa,
na kpa ba gri kuma ni iko ima. 39 Na se nu uvayirr nggo a yo ma di Maryamu.
Maryamu ku ji so ku Atiko na aza, na so wo itsarr ima yi. 40 U Marrta ki unfu
di Maryamu à kà undu ku du ku uwa pempe, na du uwa so na ku na ankpa
ma. Na kuma ku zhi Yesu di, “Atiko, i wre nggo uvamburr wa kà undu ku du
ki ingga di ingga so na ku na ankpa mu? Da ku du ma nga ni zi ingga undu
ku!”
41 Yesu ddu ma di, “Marrta! Marrta! Uwa zharr itsutsarr itu muwa na
ashiki shishemi. 42 Inkindirr yi nggo i si izizi i si iyirr yo. Uvambirr Maryamu
à ttu inkindirr izizi ima yo, nggo a si taka vu ma kpa yi hen.”

11

Itsarr i Yesu yi tuku ibarr
(Matiyu 6:9-13; 7:7-11)

1 Na azhibarr numa nggo Yesu ku so barr nu unto numa. Nggo à barr kre,
uyirr nu umi ku abiga ma ba a ddu ma di, “Atiko, tsarr inta nggo inta ta barr,
nâ ta si nggo Yohana a tsarr abiga ma ba.”
2 Yesu ddu ba di, “Imba ti ta barr, imba da ma mi:
“ ‘Ati munta,
du isa muwa yi i kurr wre;
du íttû muwa yi nga.
3 Ni inta ila iri munta yi ni ivivi yi, nggo inta di zha.
4 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku abi kpala ki inta ba.
Si gri inta kuma nu unto ki tsarr kye hen.’ ”

‡ **10:34** Anye na ahi: A di ki anye tuku ahi nu unkpa na du yi wre.

5 Yesu ddu abiga ma ba di, “Ka du uyirr nu umi umba ku a gru kuma ni iko i
ukpama na atsutsu ibittu, na ku da di, ‘Ukpamu, ni ingga uhla ku ankpinkpri
unfonfo atarr ngga. 6 Kye, ukpamu nggo à ko zhi nu uzirr na mirri ni iko
mungga. Ingga sama ni inkindirr iri nggo ingga ta ba nu ma ri!’
7 “Uwa wo ukpami wa à re nu umi uki mu di, ‘Si ttutsarr ingga hen! A ka
han anko ba. Ingga na amumarr mungga ba, inta ka ji kurr ba. Ingga si ta
gru ni nu uwa inkindirr hen.’ 8 Di ingga da ki imba, a ti du uwa si ta gru ni nu
uwa unfonfo wa du uwa su ku ukpama mi hen, uwa à ta gru ni nu ma aseki
ka namri nu nggo à si kru ishisha hen, na ka na so zhi ma gbami hen.
9 “Meme nggo, ingga ko da ki imba di: Imba bu zhi, imba ta kpa; zha, imba
ta hi; nggurr, aba ta bwu ki imba anko wa. 10 Undurr wa nggo ti zhi, uwa ta
kpa, undurr wa nggo ti zha, uwa ta hi. Undurr wa nggo ti nggurr, anko wa
aba ta bwu ku.
11 “Unggonggo nu umi umba akiki à ka nu uzuma ìwǎ nggo à ti zhi ma
ikikla? 12 Ka uzumi ka à zhi ùwà ihen, ùwà nu ma ìlǎ? 13 Imba amimi mu
di nu amumarr amba ba aseki azizi. Aki amba wa nggo su nu unkplassu wa
mu nggo à di ni Izhi Iwre yi ku abangga ba nggo ko barr ma ka si hi ini aseki
mri meme hen?”

Yesu tuku izhi ndanda
(Matiyu 12:22-30; Marrku 3:20-27)

14 Yesu ku han izhi huzzu ku ugo numa nggo izhi du ma si di re hen. Nggo
izhi yi huzzu, ugo wa gru so re. Anishirr ku ayisurr. 15 Abanu a da di, “A su
Belzebulu, uttu ani inkindirr, uwa yo nu ma ukyekye ku han ba huzzu ku.”
16 Abanu zha da aba ta tirr Yesu kye, di a bu na inkindirr numa isisu nggo i
ta tsarr ba di Abachi nggo à tu ma.
17 Yesu hi amarr ambarr ka nggo na ddu ba di, “Anishirr bi ìgbù ba nggo ti
ga akpa ki na nkanka, na ko di tsi ni ikpa, a si di ma ivi iha hen. Uga ku nggo
ti ga ki na nkanka u di jaku meme. 18 Anishirr bi Isheta ba ti ga kri na ko tsi
ni ikpa, ittu yi ta kri kingginggi? Ingga da meme, nu nggo imba da di ingga
so han izhi yi ssuzzu, di a su Belzebulu nggo ni ingga ukyekye ku na meme
ku. 19 Ingga ti so han anazhi ba huzzu nu ukyekye ku Belzebulu, abiga amba
ba di han ba nu ku unggonggo? Abiga amba ba mi da di imba da ndanda mi!
20 A su nu ukyekye ku Abachi nggo ingga di han izhi i ndanda yi. Ima mi i
tsarr imba di ittu i Abachi yi i ka nga ni imba ba ba.
21 “Unushirr ukyekye, à ti zu atita ama ka itsi so gbye iko ima, iki iko ima yi
i ta kurr ku zizi. 22 Undurr ukyekye nggo à mri ma ti nga ni tsi na ku na mri
ma, uwa ta vu atita ama ka gri na kuma na vu iki i iko ma yi ga ku anishirr.
23 “Undurr wa nggo ta si si amungga hen, uwa à karr ingga. Undurr wa
nggo ta si zi ingga ssu ikiri bi hen, uwa si uni se kahre.

Ikanga i izhi i ndanda yi
(Matiyu 12:43-45)

24 “Izhi i ndanda ti huzzu nu ukpa ku unushirr, i di zirr kuma ku zha unto
ku iso su. I ti ku zha lankarr, i di ddu itu ma di, ‘Ingga ta kakuma ni iko
mungga yi.’ 25 Nggo i ti kakuma ni ku hi iko yi ikurr krizhizhi wre. 26 I di
kakuma ku gri anazhi abanu atangba nggo a mri ma umimi, aba ta ga ma ku
so nabo. Nggo a ti ku kuso kre ba, undurr wa kaki ndanda mri ni imẹmẹ yi.”

Inyarr izizi yi

27 Nggo Yesu ni so re, ayamba numa nu umi ku anishirr ku à gru re di,
“Ayamba wa nggo a ngri ùwà nggo, Abachi à yo ku uwa angu azizi!”

28 Yesu ddu ma di, “Abangga nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku na
undu, aba mi Abachi yo ba angu ka iwre mri meme.”

Izha aseki ka kagri
(Matiyu 12:38-42)

29 Nggo akpa anishirr wa kri kago Yesu, uwa da ba di, “Anishirr bi ivi angga
ba a si agbugbu kakami! A zha ihi ikagri. Undurr si ta na ba na yi mri inggi
nggo Abachi à na ku Yunana* hen. 30 Na anko wa nggo Yunana a sa angba
ku anu Nineve, uwa si meme yo ingga Uvuvurr a Unushirr ta si ku anishirr
ba ari ba angba. 31 Na Azhibarr a Ibre Ure wa, Ayamba† wa nggo su Uttu nu
Sheba taka gru kri na ni imba ba ari ba ikpala. Nggo à zirr zhi ni ìgbù numa
gbagbamu, na kuma du uwa ko iwo itsarr i bwu itu i Uttu Solomo yi. Ingga
ko da ki imba, undurr numa se ni inggya nggo à mri Solomo. 32 Na Azhibarr
a Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba
ba, na ta da di imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi ku nu Yunana ku, na
kasarr ni ila ure imbarr yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni inggya
nggo à mri Yunana inkpinkpye!

Ingba ni la uru
(Matiyu 5:15; 6:22-23)

33 “Undurr ka si yo uru ni ingba nu uru na ba ma sharri à ka si zu ma na ba
agbugba ttu ma hen. A ta ba ma sa nu unto ku nggo su tsa, wre ku bu la kago
ni iko yi na du anishirr ba kye hi. 34 Ashishi amba ka a su ku ukpa umba ku
ingba nu uru. Ashishi amba ka ti si azizi imba ta kye wre. Nggo ashishi ka ti
vri, ukpa ku si ni ibwu. 35 Kri gbangba ni du uru imba ku la ni si du ibwu ki
hen. 36 Ukpa umba ku ti ko la namri intankla iyirr mi, i si se ni ibwu hen, u
ta la kago nâ ta si nggo a di yo uru ni ingba wa u di la ki imba nggo.”

Yesu glo anu Farrisi ba na abitsarr Are ba
(Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

37 Nggo Yesu bre are kama kre, anu Farrisi numa a yo ma di a bu ku ri na
ku. Uwa mirri ga ma ku ji so na abubo a iri wa. 38 U anu Farrisi wa a ku
ayisurr, nu nggo Yesu ta ko ri sama ni ingla ango.‡
39 U Atiko wa ddu ma di, “Imba anu Farrisi ba di ngla ugo ku igbigba imba
yi, u nu umi ku imba sa amimi anishirr. 40 Arrurru imba! A si sa Abachi uyirr
uwama yo nggo na abi ka, uwa yo na umi ku hen? 41 Imba nu abi iha ba aseki
ka nggo se nu umi ku igbigba umba ku, aseki ka tsatsarr ta ngla zzu ki imba
na age ka Abachi.
42 “Uje umba anu Farrisi, nggo imba di nu Abachi uyirr nu umi ku uwurr
nu umi ku aseki ka hin inyi, ni kà ikpanye na Abachi ku, ni si na uzizi hen.
Imba bi na aseki ka wemi ni si ttu inuma glo hen.
43 “Uje umba anu Farrisi, imba di zha abubo a kuso ankpinkpye na aki ka
issubi ka, ni di zha di a bu chi imba ichi i ankpinkpye nu udu.
44 “Uje umba yi! Imba si nâ ta si abe ngga, nggo a si di ssu ka kye hi hen, na
du anishirr di zirr ba na ka si hi hen.”
45 Uyirr nu umi ku abitsarr Are ba à ddu ma di, “Ùwà ti da meme, ùwà marr
inta mi kye na aba!”

---

* **11:29** Yunana: Ikurr i Yunana ki ivi itarr yi nu umi ine ku ikikla ku, i si nâ ta su nggo Yesu à kurr ki ivi itarr ni ibe yi. † **11:31** Ayamba wa nggo su Uttu nu Sheba: À zirr ta anko du uwa à ta ni wo ure krizhizhi ku Abachi ku nu Solomo ku. Kye nu ungbamvu Atuttu 10:13. ‡ **11:38** Ri sama ni ingla ango: Uwanggo a si adu ani Yahuda nggo anu Farrisi ba a kye wa ssu na ango.

46 I Yesu ddu ma di, “Uje umba abitsarr Are! Imba di vu iki irɨ sa ku anishirr
na ago, imba ku atu amba si ta na ivri ungo mi, izi ba gri yi hen.
47 “Uje umba! Nggo imba i ssu abe ka abi kpa are ba na wre nanka. Abi kpa
are ba nggo ábáchí ambirr a ngɨ ba, imba me ba abe ka wre. 48 Meme nggo,
imba kpanye ku ábáchí ambirr ba da a na wre. Ábáchí ambirr ba a ngɨ abi kpa
are ba, imba me ba abe ka. 49 Ni ima yo, Abachi, nu ukrizhizhi umaku, à da
di, ‘Ingga ta tu ba abi kpa are na abitu. Aba ta ngɨ inkpu yi, na ta ki inkpu yi
iha.’ 50 Meme nggo, Abachi taka ni zhi imba anishirr ba ari ba ayiyi a abi kpa
are ba we, zhi ni imẹmẹ i ingbingbru yi. 51 E-e, ingga ko da ki imba anishirr
ba ari ba, Abachi taka ni zhi imba ayiyi a anishirr angga ba namri, bazhi nu
nggo a ngu Habila mu kuma nu nggo a ngu Zakarriya§ nu Uki ku Abachi ku,
na atsutsu ka akikre ka ito nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku.
52 “Uje umba abitsarr Are ba! Imba i gri inkpẹ ibwu anko i kuma ni iko i
ihi i Abachi yi. Imba si ta rri ko hen, ni han anishirr ni mirri kuma!”
53 Nggo Yesu à share nu unto kuma, abitsarr Are ba na anu Farrisi ba a re
ku Yesu kago, na gru so zhi ma aseki shishemi, 54 da aba ta hi anko wa nggo
aba ta vu ma ni da inkindirr numa ndanda.

12

Igba utu ni tu i ashishi aha
(Matiyu 10:26-27)

1 Na attuttu ama wa nggo akpa anishirr nu ukrɨ nu ukrɨ a huzzu shishemi
na ko cha ikpa, i Yesu ddu abiga ma di, “Imba bu hi ndanda itsarr i anu Farrisi
yi, nggo i si i ashishi aha. 2 Inkindirr yi nggo a ti ttu yi zu sharri, aba taka ni
bwu yi la na azhi. Inkindirr yi nggo ti na yi sharri, a taka gri yi nga ni ihi
i anishirr. 3 Meme nggo, inkindirr yi nggo anishirr ti da yi sharri ni ibwu,
aba ta da yi huzzu na azhi du anishirr wo yi. Inkindirr yi nggo uwa ti da yi
zhazha nu uki, a ta kpa yi du hantu ni ituki.

Undurr wa nggo imba ta kru isisu ima yi
(Matiyu 10:28-31)

4 “Akpukpamburr, ingga da ki imba, imba bu si kru isisu i abangga ba nggo
a ta ngu ukpa ku yo mre, na si ta na inkindirr mri meme hen. 5 Ingga ta tsarr
imba undurr wa nggo imba ta kru ma isisu nggo. Kru isisu i Abachi nggo se
nu ukyekye ku ngu unushirr na turr ma yo nu uru. Ingga ta da ki imba zizo,
Abachi nggo si ni ikru! 6 A si di vɨ ananddu akywi re angalanzirr aha hen?
Abachi si kpamusu nu uyirr nu umi umbarr ku hen. 7 Infunfutu imba yi mi
i kri ni ibre mu namri. Imba bu si ki isisu hen. Kye, imba mri ananddu ba
nggo kri shishemi!

Ikpanye ni ika Yesu
(Matiyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti bwu angu ama da du uwa ga ingga,
ingga Uvuvurr a Unushirr ta na ku meme yo na agẹ ka abitu ba Abachi
ba. 9 Undurr wa nggo ti huzzu krizhizhi mi na kà ingga, ingga Uvuvurr a
Unushirr mi ta kà ma na agẹ ka abitu ba Abachi ba. 10 Undurr wa nggo ti
da ure undanda ni itu imungga Uvuvurr a Unushirr, aba ta nggurr zhi ku.

§ **11:51** Habila tuku Zakarriya: Nu ungbamvu ku Imẹmẹ ku Angbamvu ka Abachi ka ani Yahuda ka, Habila yo à si unushirr uni imẹmẹ wa nggo a ngu ma, u nu ungbamvu ku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku, Zakarriya nggo à si unushirr uni ikikre wa nggo a ngu ma. Kye Imẹmẹ 4:8 tuku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku 24:20-21.

Undurr wa nggo ti da ure undanda ni itu i Izhi Iwre yi, aba si taka nggurr zhi ku hen.
11 “Nggo ti gri imba kuma nu unto ku ibre amu na agẹ ka ankpinkpye ba, ka na atuttu ba, imba si ku ayisurr ni ri amarr ka inkindirr yi nggo imba ta da ni kpa atu amba ttungo nu unto kuma hen. 12 Izhi Iwre i Abachi yi i ta tsarr imba inkindirr yi nggo imba ta da.”

Assurre a ugo unazo wa

13 Ugo numa nu umi ku anishirr ku, à ddu Yesu di, “Unitsarr, da ku uzumburr wa di a bu tsu iki yi nggo aki munta a ttu na kadu ki inta a ni ingga.”
14 Yesu ddu ma di, “Ukpamu, unggonggo na ingga ki uni bre amu ka uni ga ki imba iki?” 15 Na kuchi ni da ba di, “Imba bu so gbye ni bu kye ni si na ki abi zharr inkindirr hen. Undurr ka ti se na ashiki ka kinggi mi, uwa si ta so sese hen.”
16 Yesu à da ba assurre anggo di: “Ugo numa nggo à su nu ungo ni ikuchi yi, na se ni ila iwre ikiri. 17 Ugo wa gru ko ri amarr ni isisurr ima di, ‘Ingga sa nu unto ku nggo ingga ta zu ikiri mungga yi. Ingga ta na ki ngginggi?’
18 “Na ddu itu ima di, ‘Ingga ta hlo iwurr imungga yi nggarr ni me inkpinkpi mu nggo ingga ta zu aseki ni ikiri mungga yi. 19 Ni ta da ku itu mungga di, “Ugo ni murrvu! Ùwà se na aseki zizi nggo ùwà ta zu ma ase shishemi. So su, ni ri, ni so, ni nyarr ku itu muwa.’ ”
20 “Abachi ddu ma di, ‘Urrurru ùwà! Ni ibittu inggi yi ùwà ta ttu. Unggonggo ta na undu na aseki angga ka nggo ùwà zu?’ ”
21 Ni ikikre yi Yesu da ba di, “I se meme yo na abangga ba nggo so turr aseki ka ingbingbru ka zu ku atu ambarr, na sa ni inkindirr na agẹ ka Abachi.”

Iyo isisurr na Abachi ku
(Matiyu 6:25-34)

22 Yesu da ku abiga ma ba di: “Imba bu si tsutsarr atu amba, ni inkindirr yi nggo imba ta ri, ka imba ta surr hen. 23 Iso tsitsirr i mri ila. Ukpa u mri iki i surr. 24 Imba kye aminche ba nggo a si di do hen, na si di hwa hen, na sama na aki ka zu ikiri, ka iwurr, ka inzaba. Abachi à so di nu ba iri. Imba mri aminu! 25 Itsutsarr imba yi ka yo ki imba azhi yirr ni iso imba yi ni ingbingbru inggi yi? 26 Imba ti ma chankarr ni ivintsɨ ma mi nggo mri imba ina, inkpinkpi yi mu na?
27 “Imba kye ugbyarr ku nggo di furr na ankpuji. U si di na undu inkindirr hen, na si di warr iki isurr ku atu ambarr hen. Ingga ko da ki imba di, Uttu Solomo nggo se na aseki shishemi, a si se na iki isurr iwre na ugbyarr ku ijiji ku hen. 28 Sa Abachi nggo di ni agiga ka iki isurr. Agiga ka nggo se ari, ambre a ka kɨ, aba ku yo uru na ka. Nggo Abachi di na meme ku agiga mu, uwa ta na kingginggi na si ta ni imba isurr hen! Imba abi isisurr ivuntsɨ! 29 Imba si di tsutsarr atu amba gbami ni inkindirr yi nggo imba ta ri, ka imba ta so hen. 30 (Anishirr bi ingbingbru ba di so yo isisurr imbarr yi na aseki ka ngga ka ma mi.) Aki amba wa a hi aseki akama nggo imba so di zha ka. 31 Imba bu zha ittu ima yi, uwa ta ni imba inkpu iki yi namri kye ma.

Aseki nu unkplassu
(Matiyu 6:19-21)

32 “Imba si ki isisu hen, imba amumarr aminta. Aki amba wa a kpanye du uwa ta ni imba ittu ima yi. 33 Vu aseki amba ka re, ni ka inklo yi ga ku abi iha. Ni na ku atu a imba into isurr inklo yi nggo i si taka ngahre hen. Imba zu aseki amba ka nu unkplassu, nggo a si taka kre hen. Nabo, unayi si ta ku

ba hen, idarr si ta ri hen. 34 Unto ku nggo aseki amba ka a se, isisurr i imba
yi ta se nabo yo.

Uvuvurr iko ni so kye anko wa

35 “Imba ssubi ku undu, ni yo uru ni ingba imba yi, 36 ni na zzu nâ ta si
amirr iko ba nggo so gbye anko a Atiko ambarr nggo ta kanga zhi nu unto
ku ihru ayamba. Nggo à ti nga ni nggurr ba anko wa, aba ta gru bwu ku na
wa hanhan mi. 37 Amirr iko abama ta sa abi nyarr nu nggo Atiko ambarr wa
taka kanga na ni hi ba so gbye! Ingga da ki imba, a taka ttu ankru ama ankpi
ka glo, na taka ji so, na ri na ba. 38 Amirr iko ba a ta sa abi nyarr kakami,
nggo a ti ni hi ba so ssubi, ka à nga si ni ibittu, ka ni igambre! 39 Imba mi hi
di akikye ni iko ka hi azhibarr wa nggo unayi ta nga ni iko ima yi, uwa ka si
kpanye na du unayi wa mirri hen. 40 Imba mi bu so ssubi. Kye ingga Uvuvurr
a Unushirr ta nga na azhibarr wa nggo imba si ta hi hen.”

Uvuvurrko u ni yo isisurr,
ka uni sa ni iyo isisurr
(Matiyu 24:45-51)

41 Biturr ddu Atiko wa di, “Ùwà so da ki inta ngga, assurre wa, ka ùwà so da
ku anishirr ba namri.”
42 Atiko wa à ddu ma di, “A su unggonggo se nu uvuvurr iko ukrizhizhi
nggo yo isisurr? Uwa yo su wanggo nggo akiko ma wa ba ma yo ki ankpye
ni iko yi, di a bu gri iko yi na nu amirr iko banu ba ila na ankpu na ankpu.
43 Uvurr iko wama taka nyarr kakami nggo akiko ma wa à taka nga ni hi ma
uwa so na undu ku wre ni iko yi. 44 Akikye ni iko wa à ta du ma kye iko yi
namri. 45 Uvurr iko wa ti gru da di akiko ama wa ta so gbami bari na kanga,
na gru ko hlo amirr iko abanu ba, aniru na amba ba, na ri na so na hwa,
46 Akiko ma wa à gru nga na azhibarr wa nggo uvuvurr iko wa si hi hen, na
attuttu wa nggo a si so kye anko hen. Akikye wa taka ni tse ma ki ankpunkpu
aha, na ta ki ma iha ndo na abi kà iwo ure abanu ba.
47 “Uvurr iko wa nggo hi inkindirr yi nggo akiko ma wa zha di a bu na ku
na yi, na kà ina yi, a ta kpa ihlo kakami na amfarr. 48 Uvurr iko wa nggo si
hi inkindirr yi nggo aki iko ma wa zha da a bi na ku hen, nà ná inkindirr
indanda, a ta hlo ma meme. Ihlo ima yi ta ma mi. Abachi ta zha shishemi nu
unushirr wa nggo Abachi nu ma shishemi nggo. Uwanggo nggo a nu ma kri
kakami, a taka kpa kri kakami na ku.

Yesu gri iga ki na nkanka
(Matiyu 10:34-36)

49 “Ingga nye iyo uru ni ingbingbru yi. Ingga kye i ka wre i ka rri ba!
50 Ingga se ni izzu na amasirr* yi nggo ingga ta kpa yi. Bazhi ziza, ingga ta so
se nu umi ku iha ka ku ma na azhibarr wa nggo ingga ta kpa yi. 51 Imba kye
di ingga nye gri isu isisurr mu ga ki ingbingbru yi? Iya! A si sí isu isisurr mu
hen, si iga ki na nkanka mu. 52 Bazhi ziza, iko yi nggo se na anishirr akywi i
ta ga ki nanka. Atarr ba ta gru vi na aha ba ba, aha ba ta gru vi na atarr ba ba.
53 Akiki ta gru vi na amumarr ambarr ba ba, amumarr ta vi na akiki ambarr
ba ba. Ayiyirr ta gru vi na amumarr áníwá ba, áníwá ta gru vi ku ayiyirr ba.
Ayimbarr ta gru ku ayamba a uzuma, amba amumarr ta gru vi na ayiyirr ba
aniru ambarr.”

* **12:50** Izzu na amasirr: Yesu à so re ni itu i iha yi nggo a ji ku ntsɨmi uwa à ki yi.

Ihi i ivi yi
(Matiyu 16:2-3)

54 Yesu ddu anishirr ba wemi di, “Imba ti hi akpa ka so gru zhi ni ingbahru,
imba di da di, ‘Ahru ta ku,’ ahru wa a ku jiji. 55 Imba ti wo unddunddu u go
ni hun hi hun, imba di da di issu i ki ywhiywhirr ba uwa si meme yo. 56 Imba
abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba di kye imimi yi, ni kye akpa ka,
ni da inkindirr yi nggo i ta la. Meme nggo, angginggi di imba si hi uzirr ku
ingbingbru ku ni ivi inggi yi hen, nggo ingga se ni imba ba ziza.

Ssubi nu uni girr a muwa ku
(Matiyu 5:25-26)

57 “Angginggi di imba si di hla kye bari, ni na inkindirr yi nggo i si iwre
hen? 58 Undurr ti se nu ure ni itu muwa, na gri ùwà ko nu unto ki ibre amu,
ùwà bu zha issubi na ku ni iko, ni si du imba kuma nu unto ki ibre amu ku
hen. Ùwà ti kà, uwa ta gri ùwà ku nu uni hla amu wa. Uni hla amu wa ta kpa
ùwà nu abi lo ukpa ba, aba ta gri ùwà ku ttu nu uki. 59 Ùwà ta si han inkindirr
yi nggo a zu ku ùwà tsatsarr hen, uwa si ta du ùwà huzzu nabo hen.”

13

Du ila ure imba yi, wre ki imba bu si kɨ hen

1 Na azhibarr ama wa, anishirr a se na ku, na da ku Yesu nggo Bilatu* à ngɨ
anu Galili na azhibarr nggo a nga ni so han inina yi na ko to ayiyi wa na agẹ
ka Abachi. 2 Yesu ddu ba di, “Anu Galili ba nggo a ngɨ ba meme, imba kye di
abangga si abi la ure mri inkpu anishirr nu Galili? 3 Imba mi, ingga ko da
ki imba, imba ta si kasarr, ni du ila ure imba yi hen, imba mi ta kɨ meme yo.
4 Abangga ba na anishirr awurr na atandarr ba nggo ugonka ku Silowa ku u ji
ywhe ba na? Imba kye di abangga si ndanda mri anishirr ba nu Urushalima
na? 5 Ingga ko da ki imba i si si meme hen! Imba ta si kasarr ni du ila ure
imba yi hen, imba mi ta kɨ meme yo.”

Assurre a ibwa ni kà iklo wa

6 Yesu gru da ba assurre anggo wa di: “Na sese ugo numa nggo ttu ibwa ni
ila ima. Na ko ku di zha inkpinkpo yi, ibwa wa si klo hen. 7 Ugo wa à da ku
unu undu ama wa di, ‘Kye, wanggo si ise itarr nggi nggo ingga di nga ni di
zha inkpinkpo ibwa nu unkunkurr unggo ku, u si klo hen. Tse ku ta yo! U ta
kri na angginggi ni so harr abubo wa gigyemi.’
8 “Unu undu wa ddu ma di, ‘Du ku ma ni inarr bari. Di ingga ya imimi surr
kago ku ichi yi, ni surr ku ingbarr i amuwu. 9 Unkunkurr ku ti klo ìmbrèyìrr,
i wre. U ta si klo hen bari, ùwà tse ku ta yo.’ ”

Yesu à du ayamba a so gbo gbi gbo wa a wre na Azhibarr a Isu wa

10 Nggo Yesu ku so tsarr ba nu uki ku issubi ku na Azhibarr a Isu wa,
11 ayamba numa nggo anazhi a ki ma ulolo, uwa so di gbo gbi gbo ase awurr
na tandarr, na vu darr na à ka si gru ki tsa hen. 12 Nggo Yesu hi ayamba wa,
na yo wa na ddu ma da di, “Ayamba, ivri imuwa yi i wre ba!” 13 Na sa ungo
na ku, uwa gru na ukpa, na gru kri ki kri, na nyarr ku Abachi.
14 Ankpye nu uki ku issubi wa a ki unfu, nggo Yesu à du ayamba wa wre na
Azhibarr a Isu wa. Na gru kri na ddu anishirr ba di, “Inta se ni ivi itani i na
undu. Imba nga ni ivi ima yi ni kpa iwre imba yi, ni si nga na Azhibarr a Isu
wa hen!”

* **13:1** Bilatu: Bilatu à su ugona nu Yahudiya, bazhi ni ise i 26 kuma ni 36 nu ugo ku ītttū i Yesu.

15 Atiko wa à ddu ma di, “Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba
si di ddu ilando ka ijaki imba yi zhi nu unto ku ri umbarr ku, du ba ku so
amasirr na Azhibarr a Isu wa hen? 16 Kye, ayamba anggo wa su uhanma a
Ibrayi, nggo Isheta lo ma zu ki ase awurr na atandarr, imba di ingga bu si
ddu ma ttungo na Azhibarr a Isu wa hen?”
17 Ida ima yi i du ishisha ki abi karr ma ba. Anishirr shishemi a nyarr ni
iki iku ayisurr yi nggo Yesu a na yi.

Assurre a ingbingbi i mosita
(Matiyu 13:31-32; Marrku 4:30-32)

18 Yesu à zhi ba di, “Ittu i Abachi yi i si nâ ta si angginggi? Ingga ta tsarr
Ittu i Abachi kye na angginggi ku? 19 I zzu nâ ta si ingbingbi i mosita, nggo
ugo numa nggo gri ku ttu ni ila ima. I zzu, ni kaki ichi inkpi. Aminche bi
ingbingbru ba a ku na ako ni inggingga ima yi.”

Assurre a imbimbru iyisti
(Matiyu 13:33)

20 Yesu à zhi zizo di, “Ingga ta tsarr ki imba angginggi kye ni Ittu i Abachi
yi? 21 I zzu nâ ta si ayamba nggo à ba imbimbru ikpu ssu na agbugba na tsu
iyisti† surr imbimbru ikpu yi i gru si.”

Anko avutsa wa
(Matiyu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu ko kuma nu Urushalima, na zzu di tsarr anishirr ba ga igbu
inkpinkpi ni itsitsa yi. 23 Ugo numa à zhi ma di, “Ankpye, Abachi ta kpa
anishirr ntsɨmi yo ttungo?”
Uwa ddu ba di, 24 “Ùwà mi bu ta ukpa ni rri ga anko avutsa wa. Ingga da
ku ùwà, anishirr shishemi ta gru da aba ta rri kuma, na si ta hi anko wa hen.
25 Nggo akikye ni iko wa ta gru ku han anko wa, nggo imba ta kri nabo ni ta
ko nggurr anko wa ni da di, ‘Ankpye, bwu ki inta anko wa!’
“Uwa ta ddu imba di, ‘Ingga si hi inkla yi nggo imba zhi hen!’
26 “Nabo yo, imba ta gru ko da di, ‘Inta i ri ni so ndo nu ùwà. Ùwà i tsarr ni
igbu imunta yi!’
27 “Uwa ta da di, ‘Ingga si hi inkla yi nggo imba zhi hen! Imba chi share ni
ingga ku, imba bi na awurr!’
28 “Nabo yo, imba ta yì, ni ta nyirr nyirr, nu nggo imba ta hi Ibrayi, Ishaku,
Yakubu na abi kpa are ba Abachi ba ni Ittu i Abachi yi, nggo a ta ddu imba glo!
29 Anishirr ta zhi na anza ambre tuku ni ingbahru. Abanu ta zhi ni ikatu tuku
ni ikashirr na nga, ni so ni imburr imbarr yi ni iga ittu i Abachi yi. 30 Abanu
nggo sa abi imɛ̱mɛ̱ a ta kaki abu ikikre, abi ikikre a ta kaki abi imɛ̱mɛ̱.”

Yesu à vri ni itu i Urushalima
(Matiyu 23:37-39)

31 Nabo, anu Farrisi ba nga ni ddu Yesu di, “Gru share ni inggya. Kye, uttu
Hirridu ko zha du uwa ta ngu ùwà.”
32 Yesu ddu ba di, “Imba ko ku da ku inkindirr ima yi, ‘Ingga ko han izhi
indanda huzzu, ni ko du anishirr wre ari. Na ambre, ívri nggi, ingga ta kre
undu mungga ku.’ 33 Ingga ta ko kuchi nu undu mungga ku ari, ambre ni ívri.
I si ta wre a bi ngu uni kpa are nu unto numa nggo si su Urushalima hen.”
34 Yesu da di, “E! Urushalima, Urushalima! Imba nggo ngɨ abi kpa are ba,
ni di ta abitu ba Abachi ba na angbinta, nggo a tu ba ni imba ba! Inkpo ibirr

† **13:21** Iyisti: Imbimbru ahun yi nggo i di du unfonfo a si.

nggi ingga zha issu amumarr amba ba bi, nâ ta si nggo ayirr iviko di kye na ssu amumarr ama ba bi na angba ama ka. Imba di kà! 35 Kye, Abachi taka kà Uki unkpi ku Ibarr Abachi imba ku ni igbu imba wa. Ingga ko da ki imba di, imba si ta hi ingga zizo hen, imba taka hi ingga na azhibarr wa nggo imba ta ko da di, 'Uwanggo nggo nga ni isa i Atiko yi, Abachi bu yo ku angu ka iwre.'‡
"

14

Yesu du uni lo numa a wre

1 A si na Azhibarr a Isu numa nggo, i Yesu ko ku ri ila ni iko yi ankpye numa nu umi ku anu Farrisi ba, anishirr ba nggo a kri nabo gru so surr ku ashishi girr. 2 Ugo numa nggo aza ama ka na ango ka a si,* à nga ni Yesu ku. 3 Yesu à zhi abitsarr Are ba na anu Farrisi ba di, "I wre aba bu du unushirr a wre na Azhibarr a Isu wa, ka a bi du ma?" 4 Aba so gbangbami. Uwa yo ugo wa na du ma wre, na du ma kuma.

5 Na ddu ba di, "Unggonggo alando ka uvuvurr alando amaka a jaku ni inkpri uddudu na Azhibarr a Isu wa, uwa ka kà wa du?" 6 Aba si ddu ma inkindirr hen.

Iki itu nggi tuku igɨ itu

7 Yesu hi nggo abichirr ba nggo a yo ba ni iga yi a di zharr into i iso i iwre yi na abubo a iga wa, na da ba assurre anggo wa di: 8 "A ti yo ùwà ni iga numa, ùwà bu si narr ku ji so nu unto ku ankpinkpye ku hen. Mi, a yo ankpinkpye banu nggo a mri ùwà. 9 Ugo wa nggo yo imba ha mi ta ni ddu ùwà, du ùwà bu gru ni nu ugo nggo wa abubo a iso wa. Ishisha ta ki ùwà ni ku so na abubo avutsa wa. 10 Nggo a ti yo ùwà, ùwà bu ku ji so na abubo a iso avutsa wa, wre ku uni iga wanggo ta nga, uwanggo ta ni da ku ùwà di, 'Ukpamu, gru ku ji so na abubo ankpi a iwre wa.' Anishirr ba ta kye ùwà ssu nu ungo. 11 Undurr wa nggo ti gɨ itu, aba ta nggurr ma yo nu ugo. Undurr wa nggo à ti kà itu ima ta yo, aba ta gɨ ma ki nu ussu."

12 Yesu ddu ugo wa nggo a yo ma di, "Ùwà ti na iga, si yo akpukpambirr, ka amuyirr, ka amla mi, ka abi girr bu ungo hen, wre ku aba mi taka ni yo ùwà meme, han ùwà unka ku. 13 Ùwà ti na iga, ùwà bu yo abi iha, aba ankpu aza na aba ankpu ango, na aba akreshi. 14 Abachi ta yo ku ùwà angu azizi. Nggo anishirr abama sama ni inkindirr i ka ni han ùwà, Abachi taka han ùwà na azhibarr wa nggo à taka ta anishirr ba nggo a kye ba a sa azizi ba kasi."

Assurre a iga inkpi yi
(Matiyu 22:1-10)

15 Uyirr nu umi ku abi so ri ndo ni Yesu ba ba à wo ure ku nggo Yesu da, na ddu ma di, "Abangga ba nggo taka so ni imburr inkpi yi na azhibarr a iga wa ni iko yi Abachi taka nyarr kakami!"

16 Yesu à ddu ma di: "Ugo numa nggo à ta na iga, na yo anishirr shishemi. 17 Nggo azhibarr wa ma, uwa tu amirr iko ama ba di a bu ku da ku anishirr ba nggo a yo ba di, 'Nga yi ki kye inta issubi ba!'

18 "Abichirr ba gru so da ivri imbarr na nkanka. Uni imɛmɛ wa da di, 'Ingga re īlá, i wre ingga bu ku kye yi. Kpa iyi imungga yi.'

19 "Unu uha wa da di, 'Ingga re ilando ido iwurr, di ingga gri yi ku tsarr kye bari. Kpa iyi imungga yi.'

‡ **13:35** Kye zizo Asarr 118:26. * **14:2** Aza na ango ka a si: Ulolo ku nggo u di du ukpa ku unushirr u so si ki unkpi.

20 “Unuma wa da di, ‘Ingga garr ayamba aheḛhe ni ivi inggi yo. Ingga si ta
ko hen.’
21 “Uvurr iko wa kakuma ku da ku akiko ama wa, akiko wa ki unfu na
ddu uvuvurr iko wa di, ‘Narr huzzu ku ga anko kpinkpi ka na a atsutsu ka
umi igbu ku, ni yo abi iha, na aba kpre aza, na aba ankpunkpu ango, na aba
kreshi.’
22 “Uvurr iko wa à ddu ma di, ‘Ankpye, inkindirr yi nggo ùwà da, ingga i ka
na yi ba, i zizami into ki iso u nise ma.’
23 “Akiko ma wa à ddu uvurr iko wa di, ‘Kakuma na anko ka unddu ìgbù
itsitsa yi, ni ku turr ba du ba nga, ni tsarr ssu ki ingga ni iko yi. 24 Ingga nggo
ko da ku ùwà, abangga ba nggo ingga yo ba ni imeḛmeḛ yi, uyirr mi si taka la
ila imungga yi kye hen!’ ”

Inkindirr yi nggo unushirr ta na bari na si uniga Yesu
(Matiyu 10:37, 38)

25 A sa azhibarr numa nggo, akpa anishirr so ga Yesu. Uwa kasarr na ddu
ba di: 26 “Undurr wa nggo ti du uwa ta ga ingga, na si kpanye ni ingga mri
ana ayirr, nu uwama, na amarr ma, na amuyirr aniru na amba, ni itu ima
hen, uwa si ma uni ga ingga hen. 27 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr ku
ikpa umaku na ga ingga hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
28 “Undurr wa nggo ti du uwa ta me iko, uwa si ta ji so na bɨ inklo yi kye, ka
i ta ma, ka i ta klonyarr bari hen? 29 A ta si na meme hen, na gru zu ibarr i iko
yi na du ime yi kukri na anko, anishirr ba nggo ti ko sarr ba nabo na hi yi a
ta meḛ ma. 30 Na da di, ‘Ugo nggo à du uwa ta me, nggo na klonyarr na anko!’
31 “Ka, ka du uttu numa nggo ta ko ni ta iku nu uttu numa, na si ku so na
han kye, uwa na anishirr ukrɨ uwurr (10,000) ta ku ta iku nu uttu wa nggo se
na anishirr ukrɨ iso iha (20,000) ku hen? 32 Uttu wa ti hi du uwa ka si tsi kpa
na ku hen, nggo a ti nise gbagbamu, uwa ta tu anishirr ama ba du ba ku zha
issubi na ku. 33 Na anko ayirr ama wa, undurr wa nggo ta si nggurr ugo nu
aseki ka nggo se na ka hen, uwa si ma uni ga ingga hen.”

Assurre a ima yi nggo
si marr hen
(Matiyu 5:13; Marrku 9:50)

34 Yesu da ba zizo di, “Ima i wre, imarr ima yi ti ka nado, a ta na yi
kingginggi na du imarr yi i kanga? 35 I si ta se nu undu ku imimi mi hen,
na ka si tsu yi surr na atsu mi hen. A ta ba yi ku kahre. Undurr wa nggo ti se
na atu ka iwo ure, uwa bu wo!”

15

Ivinta wa nggo à nado
(Matiyu 18:12-14)

1 Na azhibarr numa nggo, abi kpa inklo imimi ba na abi la ure a gru nga ni
Yesu ku, wre ba bu ni wo ma. 2 Anu Farrisi ba na abitsarr Are ba a gru ko re
gbrungbru di, “Ugo wa nggo à di kpa abi la ure na ri na ba!”
3 I Yesu da à ba assurre numa di: 4 “Ka du uyirr nu umi umba ku, a se na
aminta ayirr yirr (100), uyirr nu umi umbarr ku nado, uwa ta na kingginggi?
Uwa ta ka iso itirr na atirr (99) ba du ni ijiji yi, na kuma ku zha uyirr wa nggo
nado, ku hi bari. 5 A ti hi ma uwa ta nyarr na ba ma sa na abubwa, 6 na ta gri
ma nga ni iko. Na ta ni yo akpikpa ama na abi girr ama ba, na da ba di, ‘Ingga
se ni inyarr, nggo ingga ku zha ivinta mungga wa nggo a nado hi. Ingga yo
imba, di imba bu ni zi ingga inyarr ima yo!’ 7 Na anko ayiyirr ama yo, ingga

ko da ki imba di, inyarr ta se nu unkplassu kakami ni itu i unushirr uni la ure uyirr nggo à du ila ure ima yi na kpa Abachi. A mri iso itirr na atirr ba (99) nggo a si abi wre ba nggo kye i si si ba inkindirr i iwre aba bu du ila ure imbarr yi hen."

Inklo yi nggo i nado

8 Yesu à da ba assurre anuma zizo di, "Ka di ayamba numa nggo se na angalanzirr awurr, i kpinkpirr iyirr i jaku nado, uwa ta na kingginggi? À ta murr uru ki, na vu uki ku, na so zha ku kye bwemi. 9 Nggo à ti hi yi, uwa ta yo akpukpama na abi girr ama ba na ddu ba di, 'Ingga se ni inyarr, nu nggo ingga zha inklo mungga yi nggo i nado hi. Imba nga di inta ni nyarr yi!' 10 Meme nggo, ingga ko da ki imba da abitu ba Abachi ba nu unkplassu ta se ni inyarr kakami ni itu i unushirr uyirr nggo a du ila ure ima yi."

Uvuvurr ni nado wa

11 Yesu da ba zizo di: "Ugo numa nggo à se na Amumarr aniru aha. 12 Uvutsa wa ddu aki ambarr wa di, 'Aki mungga, vu iki imuwa yi ga ki inta zizami, ni ni ingga imungga.' Aki ambarr wa vu aseki ama ka ga ba aha mi.

13 "Ni ivi ntsɨmi, uvutsa wa vu aseki ama ka re tsatsarr na kpa inklo yi na gru kuma nu uzirr. À kuma ni ìgbù numa gbagbamu na ku ri inklo yi kre na angu. 14 Nggo inklo yi i kre namri, iyo gru ki na anga akama, uwa sa ni inkindirr. Iyo ki ma kakami. 15 Uwa gru kuma ku zha undu nu ugo numa ku, nggo a si abi ìgbù wama. Ugo wa à turr ma kuma nu unto ku nggo a zu anikpama ama ba, di a bu kuma ku di ho ku nabo. 16 Uwa ku di zha du uwa ta ho itu ima ni ila yi nggo a di ni anikpama ba. Undurr mi si nu ma inkindirr iri hen.

17 "Nggo amarr ama ka a kanga ku, uwa da di, 'Amirr iko ba aki mungga ba, a se na aseki nggo a mri ba iri. Kye, ingga nggo ko ttu ni ingaza ni inggya mi! 18 Ingga ta gru kuma na aki mungga ku. Ni ta ku da ku di, Aki mungga, ingga la ure na agẹ ka Abachi, ni ila ure na agẹ muwa. 19 Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo hen. Na ingga ki uyirr nu umi ku amirr iko amuwa ba, nggo so di na ku ùwà undu.' 20 Nggo, na gru ko kuma na aki wa ku.

"Nggo a ni ko ta anko ni iko, aki wa hi ma ni ko nga yi, itito ki ma na ku. Uwa kru kuma nu uvuvurr wa ku, ku nyarr ma vu.

21 "Uvuvurr wa da di, 'Aki mungga, ingga la ure na agẹ ka Abachi tuku na agẹ amuwa. Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo hen.'

22 "Aki wa yo amirr iko ama ba na ddu ba di, 'Narrma nye! Ku ba ankru ahẹhẹ ka wre ni surr ku yi. Ni ba indehri ni yo ku ni uvuvurr ungo, ni vu anggakpaza ni surr ku na aza. 23 Ni kuma ku kye uvuvurr alando uzizi, nggo a ki ahihi, ni vu han yi, ni di inta nyarr ni na iga! 24 Uzumu wanggo a ka ttu ba, i zizami uwa tasi. A nado, i ziza ingga hi ma.' Mre aba a kuchi ni iga yi.

25 "Nggo a ko na meme, uzayirr nunku wa a nado ni īlá. Nggo a ko kanga, na ki ywhiywhirr ni iko na wo asarr ni inggingga irro yi. 26 Na yo ugarr uyirr wa na zhi ma di, 'Angginggi zzu?' 27 Uwa da ku di, 'Uzumbirr wa yo a kanga ni iko, aki muwa à vu uvuvurr alando uzizi, nggo ki ahihi han ku, nggo a hi ma kanga kyekye.'

28 "Uzayirr nunku wa ki unfu du uwa si ta mirri ni iko yi hen. Aki wa wo na huzzu ko ku barr ma di a bu mirri. 29 Uwa ddu aki wa di, 'Kye, ase angga ka nggo ingga so na ku ùwà undu zzu ugarr mu ni si kpala ku ùwà nu unto numa hen. Ùwà na ki ingga angginggi? Ivuwu mi nggo ùwà ka vu ni ingga di ingga kpa na irro na akpukpamburr, ùwà nise na meme kye! 30 Uwa nggo yo

su uzumi wanggo nggo à vu aseki muwa ka ku kahre ni izha amba, nggo nga ni iko ùwà ngu ku uvuvurr alando uzizi, nggo a ki ahihi.’
31 “Aki wa ddu ma di, ‘Uzumu, ùwà di so se ni ingga ku ttuttumi. Inkindirr yi nggo ingga se na yi i si imuwa namri. 32 Ima ki inta ni inyarr yi, nggo uzumbirr wa a ttu na tasi. A nado, i ziza uwa kanga.’ ”

16

Uvurr iko ukrizhizhi wa

1 Yesu da ku abiga ma ba ure unggo ku di, “Ugo numa nggo se nu ungo. Na se na ankpye a amirr iko, nggo di kye ku ashiki ama ka. Ugo wa à wo di uvuvurr iko wa di varr azo ama ka hre na anko ndanda. 2 Nggo na yo ma rri ku ddu ma di, ‘Ingga wo da angginggi ni itu muwa? Gri angbamvu ka nggo ùwà charr aseki ka nggo ingga du ku ùwà i nga namri, di ingga ni kye. Ùwà yo si ta su uni gri ki ingga aseki mungga ka zizo hen.’
3 “Uvurr iko wa à ri amarr na ddu ma di, ‘Akiko mungga à ta ku han ingga nu undu mungga ku. Ingga ta na kingginggi? Ingga nggo si su ukyekye nggo ingga ka do hen. Ishisha ki ingga ni ku barr ma yi. 4 Ingga hi inkindirr yi nggo ingga ta na! I ta si meme undu mungga ku ti kre, ingga ta se ni ikpikpa, nggo a taka di kpa ingga yo na ako ambarr wa.’
5 “Na yo anishirr ba nggo a ri ku ugo wa ahla ka na ayiyirr. Na zhi uni imẹmẹ wa di, ‘Uhla ku nggo ùwà ri ku akiko amungga wa u su ubirr nggo?’
6 “Uwa ddu ma di, ‘Ingga kpa uhla ku anye olivu impirr inkpinkpi ayirr yirr (100).’
“Uvuvurr iko wa à ddu uni ni uhla wa di, ‘Ji so ni charr hanhan mi di ayiyirr anẹ (400) nu ungbamvu muwa ku.’
7 “Na yo unu uha wa mirri ku zhi ma di, ‘Ùwà na? Uhla muwa ku u su ubirr nggo?’
“Uwa da di, ‘Umungga ku su ikiri abubwu ukrɨ uyirr (1,000).’
“Uvuvurr iko wa da ku di, ‘Charr abubwu ayiyirr atandarr (800).’
8 “Ni ikikre yi, akiko a uvurr iko ni varr iki hre wa à gbyarr ku asa, nggo à na undu uma ku krizhizhi mi. I si meme yo nggo anishirr bi ingbingbru ba si krizhizhi ba ni na aseki ka ingbingbru ka mri anishirr abiga ba Abachi ba.”
9 Yesu kuchi ni bre ba di, “Ziza, ingga ko da ki imba di, ki ikpikpa na ashiki ka ingbingbru ka, wre ba a ti ka kre aba ta kpa ùwà ni iko i iso sese yi.
10 “Undurr wanggo nggo à ti kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa, aba ta kpanye na ku ni gri inkpi. Undurr wanggo nggo à ti si kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa hen, aba si ta kpanye na ku ni gri inkpi yi hen. 11 Meme nggo, imba ti si hi achi ka gri iki i ingbingbru yi hen, imba ta na kingginggi ni gri iki inggi yi nggo i si i unkplassu? 12 Imba ti si hi gri inkindirr yi nggo i si i undurr unuma hen, unggonggo ta ni imba imba yi?
13 “Uvuvurr iko uyirr ka si na undu ku atitiko aha hen. À ta karr uyirr wa na ta kpanye nu unuma wa. À ta kru isisu i uyirr na ta kà uyirr wa. Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba itu imuwa ni undu ku Abachi tuku izha inklo narrnarr hen.”

Are ka Yesu numa ka
(Matiyu 11:12-13; 5:31-32; Marrku 10:11-12)

14 Nggo anu Farrisi ba wo are angga ka namri, na sarr Yesu, nggo a hi da aba mi zharr inklo. 15 Yesu ddu ba di, “Imba yo atu amba wa di imba ngga si abi na wre na ashishi ka anishirr. Abachi mu hi isisurr imba yi. Inkindirr yi nggo anishirr bre yi surr na amu, ima yo si inggi yi nggo Abachi à kà yi.

16 “Anishirr a di kru isisu i Are ka Musa ka na angbamvu ka abi kpa are
ka, nga ni ma ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à ku nggurr surr.
Bazhi ni ima yo aba a gru di da Ure ku wre ku ni itu i Ittu Abachi yi. Anishirr
shishemi a ko ta ukpa da aba ta mirri ni ittu yi. 17 Meme mi, ure ku Musa ku
u se. A si inkindirr ivintsɨ, unkplassu ni ingbingbru inggi a bu ka nado, mri
nggo inkindirr ivutsa nu umi ku Are ka i bu sama nu ukyekye.
18 “Undurr wa nggo ti han ayamba ama na ku garr anuma, uwa kpala na
si uni zha amba. Undurr wa nggo ti garr ayamba wa nggo a han wa, uwa mi
kpala na si uni zha amba.”

Ugo uni inklo wa tuku Lazarru

19 Yesu kuchi ni bre ba ni itsarr yi di, “Ugo numa nggo a se nu ungo kakami
na di surr iki i iwre ni i tsɨ anta. Na se na aseki azizi kakami, na su kpukpa
na iga yo mre. 20 Ugo numa se zizo nggo a su uni iha i isa ima yi i ri Lazarru,
nggo ukpa umaku sa ankpa mi. Aba di ba ma ni zu na aminko ka mirri ko ni
iko i ugo nu ungo wa. 21 A di zha du uwa ta di vu imbimbru ila yi nggo ugo
nu ungo wa ti rɨ na du inkpu. Amiyo ba nga di rẹ ku ankpa ka.
22 “Uni iha wa a ttu, abitu ba Abachi ba a gri ma hun ku zu ywhiywhirr
ni Ibrayi ku. Unu ungo wa ttu, aba zzu ma. 23 Nggo a so nu abubo a iso abi
kɨ wa, na gɨ ashishi kye nu ussu na hi Ibrayi gbagbamu, u Lazarru so ku na
anga ayirr. 24 Uwa bwu angu yo di, ‘Aki mungga Ibrayi! Kye iha mungga ni du
Lazarru yo uvuvurr ungo na amasirr na tsẹ yo ki ingga ni irrirri di igbigbarr
mungga yi su. Kye, ingga ko wo ivri kakami nu uru!’
25 “Ibrayi ddu ma di, ‘Uzumu, ssu hi nggo ùwà di so ni ingbingbru yi, ùwà se
na ashiki ka ingbingbru ka shishemi. U Lazarru a se na aseki andanda. Ziza
nggo, Lazarru so mẹ nyarr, ùwà so se ni ivri. 26 Meme mi, inkpri uddudu i
se ki inta na atsutsu nu ùwà. Nggo abanu ti da aba ta cha ko nu ùwà ku, aba
ta cha chankarr. Abanu nggo ti da aba ta cha nga zhi ni imba ba na nga ni
inta ba, aba ta cha ma chankarr.’
27 “Ugo nu ungo wa da di, ‘Ingga ko barr ùwà aki munta Ibrayi, tu Lazarru
kuma na amuya mungga ba ni iko i aki mungga. 28 Ingga se na amuyirr
mungga a sa akywi. Du Lazarru ku gba ba utu du ba si ka ni ki iha nu unto
ku nggo ingga se hen.’
29 “Ibrayi ddu ma di, ‘Amuya amuwa ba a se na Are ka Musa ka tuku itsarr
i abi kpa are yi nggo a charr, nggo a ta gba ba atu. Amuyirr muwa ba bu shirr
atu ku itsarr imbarr yi.’
30 “Uni ungo wa à da di, ‘Aki munta, Ibrayi! Iya, i nise ma ki ingga, undurr
nu umi ku a bi kɨ ba kakuma na aba, aba ta wo ma na du ila ure imbarr yi.’
31 “Ibrayi ddu ma di, ‘A ta si ta wo Are ka Musa ka ni itsarr i abi kpa are yi
hen, aba si ta wo zizo hen, ka undurr ka tasi na kuma na ba, aba si ta kpanye
hen.’ ”

17

Itsarr ni tu ila ure
(Matiyu 18:6-7, 21-22; Marrku 9:42)

1 Yesu ddu abiga ma ba di, “Iki yi nggo di du anishirr la ure i ta nga ki imba.
Uje ku undurr wa nggo i ta nga zhi na ku nggo! 2 Iwre ka ba ununa ki iko à
klo ku ni ito, na turr ma yo ni inyi. Ima i wre na ku nggo a bu du ma so na du
atsitsa angga ba la ure. 3 Kye inkindirr yi nggo ùwà di na yi!
“Uzumbirr ti la ure, ùwà bu glo ma, uwa ti ba ttungo, ùwà bu nggurr zhi ku.
4 A ti kpala ku ùwà ki inkpo tangba na azhi ayirr, na ko nga nu ùwà ku inkpo

itangba yi, ni barr da di, ‘Ingga i si ta na meme zizo hen,’ Ùwà bu nggurr zhi ku.”

Iyo isisurr

5 Abi ko na angu ba a ddu Atiko wa di, “Na ni du iyo isisurr imunta yi i kri mri i ziza yi.”

6 Yesu ddu ba di, “Imba ti se ni iyo isisurr ntsɨmi nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo a yo yi di mosita, imba ti ddu unkunkurr unggo ku di, ‘Huzzu ni izhizhi imuwa yi we ku ji rri ni inyi!’ U ta na nâ ta si nggo imba i da.

Undu ku uvuvurr iko

7 “Ka du uyirr nu umi umba ka a se nu uvuvurr iko nggo di do ku, ka di ho ku. Nggo uvuvurr iko wa ti nga zhi ni īlá, atiko ama wa di ddu ma di a bu narrma ku ri ila ima yi? 8 Iya! Atiko wa ta ddu ma di, ‘Ssu ila yi zu ki ingga ni ku ssubi ni nga ni ni ingga na yi, di ingga ni ri ni so bari, ùwà nga ni ji so ni ri imuwa yi.’ 9 Uvurr iko wa si ta kpa igbyarr asa numa hen, nu nggo à si so na undu ku nggo akiko ama wa à nu ma hen. 10 Imba mi bu na meme, nggo imba ti na inkindirr yi nggo a da ki imba, imba da di, ‘Inta sa amirr iko mu. Inta i si ma a bi kpa igbyarr asa imuwa yi hen, inta so na undu munta mu.’ ”

Yesu à du anishirr
bi lo ishi awurr a wre

11 Yesu à so kuma nu Urushalima na nga nu udirr ku Samarriya tuku Galili. 12 Nggo ta ko rri nu umi igbu numa, anishirr abi ishi awurr gru ni ma na ku na anko. Na kri gbagbamu, 13 na du ma hantu di, “Yesu! Ankpye munta! Ki itito ni inta ba!”

14 Nggo a hi ba na ddu ba di, “Kuma ku tsarr abikye anishirr ba ikpa imba yi.” Nggo a ko kuma na kakye aba wre.

15 Uyirr nu umi umbarr ku nggo hi du uwa wre, na kasarr kuma na so nyarr ku Abachi na so bre asarr hantu. 16 Na kuma ku kuttu ku Yesu na aza na nyarr ku. Ugo wa a zhi nu Samarriya.

17 Yesu zhi ma di, “Ingga kye di a sa anishirr awurr ngga nggo ingga du ba wre? Uyirr yo à kanga, atirr ba na? 18 Sa angginggi du uyirr wanggo nggo à su unichirr mu à kanga ni da ku Abachi inyarr ima yi?” 19 Yesu ddu ma di, “Gru kuma. Kye, iyo isisurr muwa nggi i du ùwà wre.”

Inga i ittu i Abachi yi
(Matiyu 24:23-28, 37-41)

20 Anu Farrisi banu a nga ni zhi Yesu di Ittu i Abachi yi i taka nga nita mu. Yesu à ddu ba di, “Ittu i Abachi yi i si ta nga na anko wa nggo imba ta hi na ashishi amba hen. 21 Undurr si ta da di, ‘Kye! Si inggi inggya!’ ka ‘Kye! Si inggi nu nggo hen!’ Ittu i Abachi yi i ka rri ba so ni imba ba.”

22 Na ddu abiga ma ba di, “Ivi yi ko nga nggo imba ta zha di imba ka hi azhi yirr nu umi ku ivi yi Uvuvurr a Unushirr yi, ni si ta hi wa hen. 23 Abanu ta re imba mi di, ‘Kye inggi ni inggya!’ ka, ‘Kye kuma unggu mu!’ Imba bu si kuma ku di zha yi hen. 24 Nggo imba di hi inge i là nu ussu, ni là zhi na anga numa kuma na anga numa, Uvuvurr a Unushirr taka si meme yo na azhibarr wa nggo a taka kanga. 25 Uvuvurr a Unushirr taka ki iha kakami. Anishirr ba a se angga ka a ta kà ma.

26 “Nâ ta si nggo a na ni ivi i Nuhu yi, i taka se meme yo ni ivi yi nggo Uvuvurr a Unushirr a taka kanga. 27 Na ase ka Nuhu ka, anishirr namri a so di ri na so. Aniru na amba a so di garr ikpa ku ma na azhibarr wa nggo Nuhu a rri ni ijirrigi ima yi, amancha wa ku nga ni ngɨ ba namri.

28 “I taka se nâ ta si nggo i se ni ivi i Lotu yi. Anishirr a so di ri na so, na re
na vu ka re, na so ttu ikiri na so me ako. 29 Na na meme ma na azhibarr wa
nggo Lotu a huzzu nu Sodomu, uru tuku solfa u ji zhi nu unkplassu ni tu ba
ngɨ namri.
30 “I taka se meme yo nu nggo Uvuvurr a Unushirr wa taka kanga aba taka
hi inkpinkpye nu ukyekye umaku. 31 Na azhibarr ama wa, unushirr wa nggo
so ni itu iko ima, a bu si ji rri ni iko yi du uwa ta ku ba inkindirr nu umi hen.
Meme yo, unushirr wanggo nggo ti kri ni īlá, a bu si kru kanga ni iko du uwa
ta ni ba inkindirr hen. 32 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo i la na ayamba
a Lotu wa!* 33 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa ta ttu.
Undurr wa nggo ti ba itu ima à ni, a ta kpa ma ttungo. 34 Ni ibittu ima yi, ingga
nggo ko da ki imba, anishirr aha ta kurr na abubo ayirr, aba ta ba uyirr na
du uyirr wa nu ugo. 35 Amba aha taka so kò nu ununa. Aba ta ba uyirr wa
na du uyirr wa nu ugo. [36 Anishirr aha taka klo ko na undu ni īlá, aba ta ba
uyirr na du uyirr wa.”]
37 Abiga ma ba a zhi ma di, “Atiko, a taka na meme nu momonggo?”
Yesu ddu ba di, “Nu unto ku nggo iku ti se, ananggurru di nggurr bi nabo
yo.”

18

Assurre ni itu i ayamba na ako wa tuku uni hla are wa.

1 Yesu à bre ku abiga ma ba assurre nggo ta tsarr ba di a bu so di barr
ttuttumi, na si su ukpa hen. 2 Yesu da di: “Ni ìgbù numa nggo uni hla are
numa di so, na si kru isisu i Abachi hen, na si kye unushirr mi ssu ni ishishi
hen. 3 Ayamba na ako numa ni igbu wama à di nga na ku ttuttumi, ni di barr
ma ki itu ima di, ‘Zi ingga ni itu i abi karr ingga ba!’
4 “Zhi ngbangbamu uni hla are wa di kà ina inkindirr ni itu yi. Ni ikikre
yi uwa da ku itu ima di, ‘Nu nggo ingga si kru isisu i Abachi hen, ni si kye
unushirr ssu ni ishishi hen, 5 nggo ayamba wa nggo di tsutsarr ingga, ingga
ta ta ukpa ni na ku inkindirr yi nggo so zha yi. Ingga ta si na meme hen, uwa
ta di tsutsarr ingga meme yo, na ka ni ki ingga udi!’ ”
6 Atiko wa à da di, “Wo inkindirr yi nggo ugbugbu uni hla are wa à da.
7 Nggo uni hla are andanda wa mu ka ti na meme ku ayamba na ako wa,
imba kye Abachi ka si na inkindirr izizi mri meme ku anishirr abangga ba
nggo a so di barr ma zha izi na azhi na ingbahru hen? A si ta su ukpa ni zi
ba hen. 8 Ingga da ki imba, Abachi ta nu ba inkindirr yi nggo i si ba imbarr,
na ta ni yi hanhan mi. Uvuvurr a Unushirr à ti nga wa à taka ni hi anishirr
shishemi a bi yo isisurr na ku ni ingbingbru inggi yi?”

Assurre ni itu i anu Farrisi ba tuku uni kpa inklo imimi wa

9 Yesu à bre assurre anggo ku anishirr ba nggo a di kye da abangga na wre
ka ba, na di kye abanu kpachirr. 10 À ddu ba di, “Anishirr aha banu ngga
a huzzu kuma ni ibarr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Uyirr wa
sa anu Farrisi, unuma wa à su uni kpa inklo imimi. 11 Anu Farrisi wa à gru
kri ku itu ima na barr di, ‘Abachi, ingga nyarr ku ùwà nggo ùwà na ingga ki
nanka ni inkpu anishirr, abi de anishirr, agbugbu, abi zha amba, ni si si nâ
ta si uni kpa inklo imimi wanggo wa hen. 12 Ni ivi itangba, ingga di vu angu
ankpu iha. Ni ti se ni inkindirr iwurr ingga ttu iyirr nu ùwà.’

* **17:32** Ayamba a Lotu: Ure ku inkindirr yi nggo i la na ayamba a Lotu wa nggo u se nu ungbamvu ku Imẹmẹ 19:15-17, 26.

13 “Uni kpa inklo imimi wa gru kri kremi na si kpanye na gɨ ashishi hun
kuma nu ussu hen, na sa ungo na ankẹ na da di, ‘Abachi, ki itito ni ingga uni
la ure ku!’ ”
14 Yesu da di, “Ingga ko da ki imba, uni kpa inklo imimi wa yo kuma ni iko
ni isu isisurr. Undurr wa nggo ti gɨ itu ima aba ta gri ma kaji, undurr wa nggo
ti gri itu ima yi ji aba ta gɨ ma hun.”

Yesu a yo ku amumarr tsitsa angu azizi
(Matiyu 19:13-15; Marrku 10:13-16)

15 Anishirr banu mi a so gri amumarr ambarr na nga ni Yesu ku, di a bu
yo ba angu azizi. Abiga ma ba hi ba na han ba ni na meme yi. 16 Yesu yo
amumarr ba chinga nu ukpa uma na ddu abiga ma ba di, “Du amumarr tsitsa
du ba nga ni ingga ku. Si han ba yi hen. Ittu yi Abachi yi si i abangga ba nggo
a si nâ ta si amumarr angga ba. 17 Imba bu hi di, undurr wa wanggo ti si kpa
Ittu yi Abachi nâ ta si uvuvurr uvutsa hen, uwa si taka ni rri ni ittu yi hen.”

Ugo uni inklo wa
(Matiyu 19:16-30; Marrku 10:17-31)

18 Azhibarr numa nggo, ankpye numa a zhi Yesu di, “Unitsarr uni wre,
ingga ta na sa angginggi ni ka kpa iso sese?”
19 Yesu a zhi ma di, “Angginggi du ùwà yo ingga ki uni wre? Abachi yo su
uni wre na nkpama. Undurr numa uni wre à sama. 20 Ùwà hi Are ka, ‘Si zha
amba na aniru hen. Si ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si vu undurr ni imu
mi hen. Kru isisu i aki muwa na ayirr muwa.’ ”
21 Ugo wa ddu ma di, “Zhi nggo ingga ni di su uvutsa mu, ingga di na aba
ma.”
22 Nggo Yesu wo meme, na ddu ma di, “Inkindirr iyirr yo ni ji ku ùwà. Kuma
ku vu aseki muwa ka re namri, ni kpa inklo yi ga ku abi iha, ùwà ta se na aseki
shishemi nu unkplassu. Ùwà ti na meme ùwà nga ni ga ingga.”
23 Nggo ugo nggo à wo meme, isisurr i vri ma kakami, nu nggo ugo wa à se
nu ungo kakami. 24 Yesu hi ma ni ivri isisurr yi na da di, “I taka tsɨ kakami
unu ungo a bu rri ni Ittu i Abachi yi! 25 Alakurrmi ta rri ni iywirr i anurr
kuchi unushirr nu ungo ka rri ni ittu i Abachi yi.”
26 Anishirr ba nggo kri nabo na wo meme na a zhi ma di, “Unggo mu taka
kpa ikpa ttungo?”
27 I Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo tsɨ ku unushirr, Abachi ka na yi.”
28 I Biturr ddu ma di, “Kye! Inta nggo i kà ako munta wa du ni kà aseki ka
nggo inta i se na ka du, ni ga ùwà na?”
29 Yesu à ddu ba di, “Undurr wanggo a ka du iko ima du, na ayamba ama,
na amuyirr aniru na amba, na akiki ma, na amarr ma ni itu Ittu i Abachi yi,
30 uwa ta kpa kri shishemi na ase angga ka bari, ni ka kpa iso sese na ase ka
so nga ka.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Matiyu 20:17-19; Marrku 10:32-34)

31 Yesu yo abiga ama awurr na ha ba kaki na anga yirr, na ddu ba di, “Wo
yi! Inta ta ko kuma nu Urushalima. Inkindirr yi nggo abi kpa are ba a charr,
i ta ku la jiji ni itu i Uvuvurr a Unushirr. 32 A ta ku ba ma nu abangga ba nggo
a si si anu Yahuda hen, aba a ta mẹ ma, na marr ma, na ta ddu antinte surr
ma. 33 Na ta hlo ma, na ta ngu ma, unu utarr wa, uwa ta tasi.”
34 Abiga ma ba si hi inkindirr ima yi nggo a ko da yi hen. Inkpi i ure yi i
sharri ba, aba si hi inkindirr yi nggo Yesu ko re ni itu yi hen.

Yesu du unakreshishi a wre
(Matiyu 20:29-34; Marrku 10:46-52)

35 Nggo Yesu so ki ywhiywhirr nu Jerriko, unakreshishi numa nggo so di
barr nu unddu anko ku nabo. 36 Nggo a wo anishirr ba ni so sarr kuma na
zhi ba di, “A sa angginggi ima yi?” 37 Aba da ku da di, “a si Yesu anu Nazareti
nggo à so sarr kuma”
38 Uwa yo hantu di, “Yesu! Uvuvurr a Doda! Kye, ki itito ni ingga ku!”
39 Anishirr ba nggo a si ni ichi a nggarr ito na ku di, a bu ba ttungo. Uwa kà
na yo hantu kakami di, “Uvuvurr a Doda! Kye iha mungga yi!”
40 Yesu à kukri na da di a bu vu ma ga ku uwa. Nggo a ki ywhiywhirr, i Yesu
zhi ma di, 41 “Ùwà zha di ingga bu na ku ùwà angginggi?”
Uwa da di, “Ankpye, di ingga kye hi.”
42 Yesu ddu ma di, “Bwu ashishi! Iyo isisurr imuwa nggi i du ùwà wre.”
43 Inkpu iyirr, uwa bwu ashishi na kye hi, na ga Yesu, na ko nyarr ku Abachi.
Nggo anishirr ba a hi meme, na gru ko nyarr ku Abachi.

19

Yesu tuku Zakiyo

1 Nggo Yesu mirri nu Jerriko, na ko vu sarr. 2 Ankpye abi kpa inklo imimi
numa nabo a ri Zakiyo, nggo a se nu ungo. 3 Na zha du uwa ta hi Yesu, na su
unkpunkpu kakami, anishirr ba a harr ma. 4 Uwa kru ku ku anishirr ba ichi,
ku hun nu unkunkurr numa nggo a yo ku di sikamo, u kri nu uddu anko ku,
na hi di Yesu so ba nabo yo.
5 Nggo Yesu à rri ni ichi unkunkurr yi, na kukri na gɨ ashishi kye Zakiyo,
na ddu ma di, “Zakiyo! Narr ji. Kye, ingga ta kurr ni iko muwa ari.” 6 Zakiyo
wa narr ji, ni inyarr ni kla ma vu.
7 Anishirr ba hi na re gbrungbru di, “Ugo nggo à ko ichirr ni iko i uni la ure
wanggo!”
8 U Zakiyo gru kri ki kri, na ddu Atiko di, “Ankpye, wo ingga! Ingga ta ga
aseki mungga ka narrnarr, ni ta ba anga ayirr nu abi iha. Ingga ti de undurr,
ingga ta han ku ki inkpu inẹ inkindirr yi nggo ingga kpa.”
9 Yesu ddu ma di, “Ari, ikpa ttungo i nga ni iko inggi yi. Ugo nggo mi meme
a su uhanma a Ibrayi. 10 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga nye i zha abi nado
ba ni kpa ba ttungo.”

Assurre a amirr iko awurr ba
(Matiyu 25:14-30)

11 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu kuchi na bre ba na assurre unuma,
nu nggo à ki ywhiywhirr nu Urushalima aba kye di Ittu i Abachi yi ta gru
nga. 12 Uwa da ba di, “Ugo numa nggo sa ankpye na gru kuma ni ìgbù numa
gbagbamu ko ikpa ittu, na kanga ni iko. 13 Nggo a ta ko kuma na yo amirr iko
ma ba awurr mi, na nu ba angalanzirr ayiyirr, na da ba di, ‘Ingga ti kuma,
imba bu hi inkindirr yi nggo imba ta ka inklo inggi yi sarr na yi nggo.’*
14 “Anishirr abi igbu ama ba a kà ma, na tu abanu di a bu kuma ku da ku
abi ttu ba di, ‘Inta kà. Ugo nggo à si ta si uttu munta hen.’
15 “Ni ima mi, uwa à ku kpa ittu yi, na kanga ni iko, na ni yo amirr iko ba
awurr mi zu, wre ku a bu wo inkindirr yi nggo a kasarr, na amasirr ni itu.

* **19:13** Angalanzirr: A yo angalanzirr ka di “mina” ni irrirri i Girrki. Mina i Girrki iyirr i si inklo yi nggo a di han unu undu azadi ama ka ni ihwa itarr.

16 “Uni imɛmɛ wa à da di, ‘Ankpye, ingga se na angalanzirr awurr nggo
ùwà ni ingga.’
17 “Atiko ma wa à da di, ‘Ingga chi ùwà nu undu. Ùwà su uvuvurr iko uzizi!
Nggo ùwà hi igri ivutsa, ingga na ùwà ki uttu ni itu i igbu iwurr.’
18 “Unu uha wa da di, ‘Atiko, ingga se na angalanzirr a kywi kye na angga
ka nggo ùwà i ni ingga nggo.’
19 “Atiko ma wa à ddu uwama di, ‘Ùwà ta gri igbu ikywi.’
20 “Uni utarr wa mirri na ddu ma di, ‘Ankpye, kye inklo muwa inggi. Ingga
i gri yi ku yo sharri ku ùwà nu unga ankru. 21 Isisu ki ingga nu ùwà ku, nu
nggo ùwà tsɨ kyekye. Ùwà di kpa inkindirr yi nggo i si si ajiji amuwa hen, ni
di hwa nu unto ku nggo ùwà si ttu hen.’
22 “Atiko ma wa à ddu ma di, ‘Ùwà ugbugbu uvuvurr iko. Angu muwa ka a
vu ùwà. Ùwà hi di ingga tsɨ, ni di ri ajiji ka abanu ni di hwa nu unto ku nggo
ingga si ttu hen. 23 Ùwà ka gri inklo imungga yi ku zu ki ingga nu unto ku zu
inklo ku. Kye, ingga ka kanga ni ba yi na amasirr ni itu yi.’
24 “Na ddu anishirr ba nggo a kri na ku di, ‘Imba kpa inklo yi glo na ku, ni
ka yi nu uwanggo wa nggo se na angalanzirr awurr ka.’
25 “Aba a da ku di, ‘Ankpye, kye a se na awurr mremremu!’ 26 Uttu wa a
ddu ba di, ‘Ingga nggo ko da ki imba, undurr wanggo ti se ni inkindirr, a ta
tsu inuma nu ma shishemi. Undurr wanggo ti sama ni inkindirr, a ta kpa
ivintsɨ yi nggo a se na yi. 27 Uwa a ta si abi karr ingga ba, nggo a si kpanye
di ingga nggo bu su uttu ambarr wa hen, vɨ ba ni tsi ngɨ na ashishi a mungga
nggo mi!’ ”

Yesu à mirri nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Nggo Yesu bre are ka kre, na ku ba ichi kuma nu Urushalima. 29 Nggo
Yesu na abiga ma ba a ki ywhiywhirr nu Betifegi tuku Betani, igbu yi nggo i
si na anga ka Igbre nu Olivu wa, uwa a tu abiga ma ba aha di aba bu kuchi
30 Na ddu ba di, “Kuma ni igbu wanggo ni ichi imba. Imba ti kuma, imba ta
ku hi uvuvurr ijaki nggo a lo ma zu, nggo a nise hun ma kye. Ddu ma gri nga
ni inggya. 31 Undurr ti zhi di imba ko ddu ma ta na angginggi, imba bu da ku
da Atiko wa yo à zha ma ta na undu na ku.”
32 Aba aha ba a kuma na ku hi yi si meme yo nggo Yesu à da ba. 33 Nggo a ko
ddu uvuvurr ijaki wa, akikye wa à zhi ba di, “Imba ko ddu ma na angginggi?”
34 Aba da ba di, “Atiko wa ko zha ma.”
35 Nggo a ttu ma ga ku Yesu. Na ni ddu inkinkru imbarr i abi yi sa ki inina
wa nu ugo, na ba Yesu sa. 36 Nggo Yesu a so kuma, anishirr ko ddu inkinkru
imbarr i abi yi surr ku na anko.
37 Nggo a ki ywhiywhirr nu Urushalima, nu nggo anko wa zzu ji ni Igbre
nu Olivu wa, akpa anishirr wa nggo so ga ma, gru so nyarr ku Abachi, na da
aseki ka iwre ka nggo Abachi na ba hantu, nggo a hi ikagri yi nggo Yesu à na
ba, na da di:
38 “Abachi bu yo ku Uttu wa nggo, nga ni isa i Atiko yi angu azizi!†
Isu bu se nu unkplassu. Inta bu gbyarr asa ku Abachi nggo a hru aseki
ka wemi!”
39 Anu Farrisi banu nggo se nabo, a re ni Yesu ku di, “Unitsarr, nggarr ito
na abiga ba ba du aba ba ttungo ni da meme!”

† **19:38** Kye zizo Asarr 118:26.

40 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba, abiga mungga ba a ti ba ttungo ni
igbyarr ki ingga asa, angbinta a ta gru so hantu na gbyarr asa kama.”

Yesu yi ku Urushalima

41 Nggo Yesu ki ywhiywhirr na kye Urushalima, na yì ku ìgbù wa, 42 na da
di, “Ka kaki di ùwà hi inkindirr yi nggo ta gri isu nga ari! Aba ka yi sharri ku
ùwà. 43 Azhi wa so nga nggo abi karr ùwà ba ta ni harr ùwà zu nu ugonka,
na ta harr ùwà yo na atsutsu. 44 Na ta rɨ ùwà nggarr tsatsarr na anishirr ba
nggo a so nu umi umuwa ku, na si ta du ingbinta iyirr mi nu unto umaku
hen, nggo ùwà si hi azhi wa nggo Abachi nga ni kpa ùwà ttungo hen!”

Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Matiyu 21:12-17; Marrku 11:15-19; Yohana 2:13-22)

45 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ku han abi gri iki ire
ba huzzu, 46 na ddu ba di, “Ungbamvu ku Abachi ku u da di, Abachi à da di, ‘A
ta yo Iko imungga ki iko ibarr.’ Imba nanko ka yi ki unto ku sharri ku abayi.”

47 Ni ivivi ima yi Yesu di tsarr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr are ba, na akikre ba a di zha da aba ta
ngu ma, 48 na si hi anko wa hen, nggo anishirr ba wemi a ko shirr ku atu
kakami.

20

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:23-27; Marrku 11:27-33)

1 A si na azhibarr numa nggo Yesu so tsarr anishirr ba nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na so bre ba Ure ku wre ku, ankpinkpye abikye ba, na
abitsarr Are ba, na ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga ni Yesu ku, 2 ni ddu
ma di, “Da ki inta undurr wa nggo nu ùwà ukyekye ku na aseki angga ka ma
mi. A su unggonggo nu ùwà na ku?”

3 Yesu ddu ba di, “Imba di ingga zhi imba ure uyirr. 4 Ukyekye ku nggo
Yohana à di zzu anishirr na amasirr wa, u zhi na Abachi nggo ku, ka u zhi nu
anishirr ku?”

5 Aba gru ko ri anta na atu ambarr di, “Inta ta da ku da angginggi? Inta ti da
di, ‘Abachi nggo a nu ma na ku,’ uwa ta da di, ‘uwa sa anggi mu inta si kpanye
na are ka Yohana ka hen?’ 6 Inta ti da di, ‘U zhi nu anishirr ba,’ akpa anishirr
anggo a ta ta inta na angbinta. Nggo anishirr ba a ka kpanye di Yohana a si
uni kpa are ba.”

7 Na gru da di, “Inta si hi unto ku nggo ukyekye umaku u zhi hen.”

8 Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki imba, nu ukyekye ku unggonggo ingga
ko na undu unggo ku hen.”

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:33-46; Marrku 12:1-12)

9 Yesu da ku anishirr ba assurre anggo wa di, “Ugo numa nggo a ttu
inkinkurr i grepu ni ila, na ba yi nu abi do, na kuma nu uzirr nu unto gbagba,
na ku so ta anko. 10 Nggo ivi i ywhe yi i ma, uwa tu uvuvurr iko ama na abikye
ila ba ba di a bu ku kpa inkindirr yi nggo a tsu zu ku. Abi do ba ku hlo uvuvurr
iko wa na han ma kakuma na ango aha. 11 Uwa ni tu uvuvurr iko numa zizo
inkpu iha. Aba ku hlo ma meme, na nu ma ishisha, na du ma kakuma na
ango aha. 12 Inkpu itarr inggi, uwa ni tu unuma, aba ku ki ma unkpa meme,
na turr ma huzzu.

13 “Akikye ni ila wa da di, ‘Ingga ta na kingginggi ziza nggo? Di ingga tu
uzumu wa wanggo ingga kpanye na ku. A ta ku wo ma!’
14 “Nggo abi do ba hi ma nggo, na ddu ikpa di, ‘Uwanggo yo su uvuvurr a
akikye ni ila wa, di inta ngu ma, iki ima yi i ta si imunta!’ 15 Na ba ma huzzu
ni ila yi, ku tsi ngu.”
Yesu ddu ba di, “Meme nggo, akikye ni ila wa ta na abi do ila abama
kingginggi? 16 A ta nga ni ngɨ abi do abama, na ka ila yi nu abi do banu.”
Nggo anishirr ba a wo ure ku nggo Yesu a bre ba nggo, na da di, “Abachi bu
si du inkindirr inggi yi ila hen!”
17 Yesu kakye anishirr ba, na zhi ba di, “Uwa ti si meme, ungbamvu ku
Abachi ku u da di angginggi?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si ndanda,
ima iyo i kaki ingbinta inkpi yi nggo si iso gri ibarr i iko yi.’*
18 Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta nggi yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu.
Undurr wa nggo ingbinta nggi yi ì ti ji jaku ku nu ukpa, ì ta ko ma ki
imbimbru.”
19 Abitsarr na Are ba na ankpinkpye abikye ba a hi di Yesu da assurre
anggo ni itu imbarr. Ima yo du ba zha anko wa nggo aba ta vu Yesu korrmi.
Isisu so ki ba na anishirr ba ba, aba kru di anishirr ba a ta gru tsi akputtu, na
si vu ma hen.

Izhi ni itu i han inklo imimi
(Matiyu 22:15-22; Marrku 12:13-17)

20 Abitsarr Are ba na ankpinkpye abikye ba gru zha anko, wre ba ka vu ma
gri ku ugona wa nggo a ttu ma zhi nu Roma. Na tu anishirr abanu, di a bu
ku na zzu da aba si anishirr azizi, na bu tirr Yesu kye ni izhi. 21 Abangga ba
nggo a tu ba a nga ni ddu Yesu di, “Unitsarr, inta hi di ure muwa ku, ni itsarr
muwa yi a si jiji. Inta hi du ùwà si di na wre ku amuwa nanka hen. Ùwà di da
si inkindirr yi nggo Abachi zha di unushirr a bu na. 22 Da ki inta, i wre inta
bu han inklo imimi ku Kayisa, uttu nu Roma, ka i si wre hen?”
23 Yesu à hi isisurr imbarr yi, di a ko tirr uwa mu, na ddu ba di, 24 “Tsarr
ingga dinarri uyirr, a charr ashishi ka unggonggo, ni isa inggonggo na ku?”
Aba da di, “Uttu Kayisa.”
25 Nabo yo Yesu ddu ba di, “Imba bu nu Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si i
Uttu Kayisa, ni nu Abachi inkindirr yi nggo i si i Abachi.”
26 Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta na nà ka vu ma na ashishi ka anishirr
ba nabo hen. A ku ayisurr ni ida ima yi, na ba ki ywi.

Izhi ni itu i itasi
(Matiyu 22:23-33; Marrku 12:18-27)

27 Anishirr abanu nggo a yo ba da anu Sadusi, nggo a si kpanye di anishirr
bi kɨ, a taka tasi hen, ambarr abanu a nga ni Yesu ku ni zhi ma di, 28 “Unitsarr,
Musa à charr ki inta are angga ka di, ‘Unushirr ti ttu na kà ayamba du na
sa nu uvuvurr, uzayirr a uni ttu wa à ta gri ayamba wa, wre ku a bu ngri
amumarr ni isa i uzayirr yi.’ 29 Amugo abanu sa atangba. Ununku wa garr
na ttu, sa nu uvuvurr. 30 Ususa umaku ba ayamba wa, na ttu meme, sama nu
uvuvurr. 31 Mre uzayirr nu utarr wa a ba ma na ttu. Na ko na meme yo aba
atangba mi a garr ma na kɨ, ayamba wa a si ngri ku uyirr mi ambarr hen.
32 Ni ikikre yi, ayamba mi ni ttu. 33 Da ki inta, na azhibarr wa nggo abi kɨ ba
taka tasi, uwatanggo taka gri ayamba wa, nggo aba atangba mi a garr wa?”

---

* **20:17** Kye zizo Asarr 118:22.

34 Yesu ddu ba di, “Ima ku anishirr bi ingbingbru ba a di garr, na ba garr.
35 Uwa a taka si si meme yo na ase ka so nga ka hen. Abangga ba nggo Abachi
kye i wre aba bu ka tasi na ase akama, ni wre aba bu ka so tsitsirr, a si taka
garr zizo hen. 36 Na si taka kɨ zizo hen. A taka zzu nâ ta si abitu ba Abachi
ba nu unkplassu. A taka sa amumarr ba Abachi, nggo Abachi taka du ba tasi
ni ibe, na du ba so tsitsirr. 37 Jiji mu, Abachi ta abi kɨ ba si. Musa tsarr da abi
kɨ ba taka tasi na gru so tsitsirr. Nu unto ku nggo ijiji yi i kparri, Musa à da
di Atiko nggo a si, ‘Abachi a Ibrayi, na Abachi a Ishaku, na Abachi a Yakubu.’
38 A si Abachi a abi so tsitsirr, na si si Abachi a abi kɨ hen. Ima i tsarr di inta
wemi ni ikye i Abachi, i so tsitsirr.”
39 Abitsarr na Are abanu ba a gru re di, “Unitsarr, ida imuwa inggi yi i si
ure ujiji!” 40 Bazhi ni ima, undurr a si zhi Yesu inkindirr zizo hen.

Izhi ni itu i uvuvurr a Doda
(Matiyu 22:41-46; Marrku 12:35-37)

41 Yesu zhi ba di, “Anggi mu du anishirr a da di Kristi wa à su uhanma a
Uttu Doda? 42 U Doda na nkpama à charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr
Asa ku di:
“ ‘Atiko Abachi à ddu Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga
43 ni di ingga na abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza muwa sa na ba.’ ”†
44 Uttu Doda ki itu ima a yo ma ki ‘Atiko.’ Kristi wa ka na kingginggi na kaki
ku Doda uhanma?”

Igba utu i Yesu ni itu i abitsarr Are ba
(Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

45 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu ddu abiga ma ba di, 46 “Imba na
ni bu kye abitsarr Are ba. Nggo di zharr izirr ni inkinkru inkpinkpi kago, na
di zha da anishirr bi so chi ba na kuttu ba nu udu, na di zha into inkpinkpi
nu uki ku issubi ku, tuku iso ni ichi ni into i iga. 47 Anishirr angga ba di ka
amba ba ako mri, na vu ba kpa àko ambarr wa. Na di barr ta anko, wre ku
anishirr a bu kye da aba a hi Abachi kakami! Abachi ta ki anishirr abama
iha mri abanu ba!”

21

Ini i ayamba na ako wa
(Marrku 12:41-44)

1 Nggo Yesu kye kago na hi abu ungo ba ko surr inklo na agbugba a uki ku
ibarr wa, 2 na hi ayamba na ako nggo si ni iha à ko yo angalanzirr atsitsa aha.
3 Na ddu ba di, “Ingga da ki imba da ayamba na ako wa nggo à si ni iha, à yo
mri abanu ba. 4 Abanu ba tsu zhi na akpukpa aseki anggo wa nggo a se na
wa, ayamba anggo à ba inkindirr yi nggo se na yi namri.”

Yesu da nggo a taka tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr
(Matiyu 24:1-2; Marrku 13:1-2)

5 Abiga ma abanu ba a ko re ni itu i angbinta zizi ka nggo a me Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku na ka nggo, ni ini yi nggo a gri ga ku Abachi. Yesu da di,
6 “Imba i hi angbinta angga ka? Azhibarr wa a so nga nggo a taka hlo ime
inggi yi nggo imba ko kye yi nggarr. Imba si taka hi ingbinta inuma so ku
numa ni itu zizo hen. A taka turr ka kahre tsatsarr.”

† **20:43** Kye zizo Asarr 110:1.

Iha ni itsutsarr
(Matiyu 24:3-14; Marrku 13:3-13)

7 Abanu zhi Yesu di, “Ankpye, i taka si meme nita nggo? Angginggi taka
tsarr inta da ina ima i ta ko ki ywhiywhirr i la?”
8 Yesu ddu ba di, “Imba so kye yi, ni si na ki arrurru hen. Anishirr shishemi
ta gru da aba nga ni isa imungga. A ta ni da di, ‘Ingga yo su Kristi! Kye, ivi yo
i nga ba!’ Imba si ga ba hen. 9 Imba bu si du isisu i ki imba hen, nggo imba ta
wo are ka iku, ni itsi kputtu. Abama ba yo ta kuchi nga bari, meme mi nggo
ikikre yi i nise.”
10 Na da zizo di, “Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Ittu ta tsi ni ittu. 11 Imimi yi ta battu, iyo
ta ki, anishirr ta wo ikɨ kago ni ingbingbru yi, na ta ki iha ku ilolo ndanda. Iki
yi isisu ta ji zhi nu ussu.
12 “Nggo aseki angga ka a ta nise nga, aba ta vɨ imba ku tsutsarr. A ta gri
imba na kuma, ku bre amu na aki ka ibarr ka, na ta harr imba na aki ka iharr.
A ta gri imba na kuma na atuttu ba ba, na ankpinkpye bi gri anishirr, nu nggo
imba i si abiga amungga. 13 Uwama yo ta si ki imba anko wa nggo imba ta
da ku anishirr ba Ure ku wre ku ni itu imungga. 14 Nggo a ti vɨ imba, imba
bu yo isisurr imba yi ni ingga ku, ni si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba ta
da hen. 15 Ingga nggo ta ni imba ankpi are ka ni ihi du imba hi inkindirr yi
nggo imba ta da. Uyirr nu umi ku abi karr imba ba a si ta kri na kpa kisa ni
inkindirr yi nggo imba i da hen. 16 Akiki ambirr, na amuyirr ambirr, na amla
ambirr, na akpukpambirr a ta re imba, na ta ngɨ inkpu imba yi. 17 Anishirr
namri ta kà imba ni isa mungga. 18 Meme mi ingbingbi infunfutu iyirr imba
i si ta nado hen. 19 Imba ti kri ngbangba, imba ta kpa atu amba ttungo.

A ta turr Urushalima kahre
(Matiyu 24:15-21; Marrku 13:14-19)

20 “Imba ti hi abi ta iku ba kri kago Urushalima, imba bu hi di ivi yi i
ki ywhiywhirr ba, nggo a ta hlo igbu wa nggarr. 21 Abangga ba nggo a so
nu Yahudiya a bu kru hun kuma na agbre ka. Abi so nu umi ku ìgbù nu
Urushalima a taka kru huzzu. Abangga ba nggo se na ábì a bu si ka rri kuma
nu umi ìgbù ku zizo hen. 22 Ivi ima yo taka si ‘Ivi Iha’ nggo Abachi taka du yi ki
ani Israila ba. Iki iha inggi iyo i taka nga nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu
ku Abachi ku. 23 Ivi ima yi taka vri ku amba ba ane kakami, na amba abi gri
amumarr alala! Iha ndanda ta se ni ingbingbru yi. Unfu ku Abachi nggo taka
ji na atu a anishirr angga ba. 24 A taka ngɨ abanu ni injingba, na ta vɨ abanu
ku harr ni igbu numa. Anishirr angga ba nggo a si si ani Yahuda hen a taka
ni tsi nu Urushalima ku, na ta ri igbu wa. Aba ta gri Urushalima kakuma ni
ivi ikikre yi.

Inga i Uvuvurr a Unushirr yi
(Matiyu 24:29-31; Marrku 13:24-27)

25 “Aseki ka isisu taka se na azhi a la wa, nu uhwa ku, tuku ni intsintsɛ
yi. Ni ingbingbru yi, anishirr ta so ni isisu i iku. A taka zha inkindirr ina yi
chankarr. Amasirr ni inyi a taka yi na gru na ankinkirr. 26 Anishirr ta hi aseki
ka isisu ka nggo ko gru ni ingbingbru yi, abanu taka tsɨ ku isisu. Ukyekye
ku ussu ku taka battu wemi. 27 Aseki ndanda angga ka a ti kre nggo, mre
anishirr kago a ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr so rɨ huzzu, ji zhi na akpa nu
ukyekye ni inkpinkpye. 28 Nggo imba ti hi aseki ka ko na meme nggo, imba
gru kri ni so gbye kakami, kye ikpa ttungo imba yi i si gagami.”

Itsarr i ibwa yi
(Matiyu 24:32-35; Marrku 13:28-31)

29 I Yesu da ba assurre di: “Kye ibwa ni inkinkurr numa yi. 30 Imba ti hi ba
ko to angbungba ahẹhẹ, imba hi da ajiji nggo ko nga. 31 Na anko ayiyirr ama
wa, imba ti hi aseki angga ka, imba bu hi di ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr
mi.
32 “Di ingga da ki imba, anishirr abanu na ase angga ka a taka se tsitsirr,
aseki angga ka a taka ni vu sarr bari, aba ta kɨ. 33 Unkplassu ni imimi taka
kre, ure mungga ku si taka kre hen.

Iso gbye tuku iso kye anko

34 “Ima yo, imba bu ki bwe, ni si tsutsarr atu amba ki iri ni iso inyarr iki,
tuku iso ni ingbingbru yi hen, wre ku Azhibarr ama wa a bu si ka ni vu imba
kpa mi hen. 35 Azhibarr ama wa taka vu anishirr kago ingbingbru yi. 36 Imba
bu gbye ni so barr Abachi ttuttumi, wre ku bu ni imba ukyekye ku bwa huzzu
na aseki ka ngga ka nggo taka nga nggo, wre ki imba ka ku kri na agẹ ka
Uvuvurr a Unushirr.”
37 Yesu à ba ivi ima yi namri ku so tsarr ba nu Uki ku Ibarr ku. Nggo
ingbahru ti ki, uwa di huzzu kuma ku so nggarr ambre ni Igbre nu Olivu wa.
38 Ttuttumi ni igambre anishirr ba ta gru nga ni shirr atu na wo ure umaku
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

22

Yahuda a kpanye du uwa ta
re Yesu mi ku nu ba
(Matiyu 26:1-5, 14, 16; Marrku 14:1, 2, 10, 11; Yohana 11:45-53)

1 Ivi yi ki ywhiywhirr, nggo a ta na Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo
a yo yi di Iga i Ivu Sarr yi. 2 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are ba a so kru
isisu i anishirr yi, ima yo du ba so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu sharri.
3 Nggo Isheta mirri ni isisurr i Yahuda, nggo a yo ma di Iskariyoti. Uwa yo
su uyirr nu umi ku awurr na aha ba. 4 U Yahuda gru kuma na ankpinkpye
abikye ba ba na ankpinkpye abi gbye Uki ku Ibarr ba, na ku bre ba nggo uwa
ta ná, nà ka ba Yesu re ba. 5 Aba nyarr ku na ddu ma di aba ta nu ma inklo.
6 I Yahuda kpanye na gru ko ri amarr ka anko zizi, wre ku bu vu Yesu a nu ba
na yi, anishirr shishemi a si ta se nabo hen.

Yesu na abiga ama ba a ssubi ku Iga i Ivu Sarr yi
(Matiyu 26:17-25; Marrku 14:12-21; Yohana 13:21-30)

7 Na azhibarr wa nggo a ko na Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa. A sa
azhibarr nggo anishirr a ko han imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi. 8 I Yesu
tu Biturr tuku Yohana na ddu ba di, “Imba kuma ku ssu ila i Iga i Ivu Sarr yi
ssubi di inta ni ri.”
9 Aba ka zhi ma di, “Ùwà zha di inta bu ku ssu yi ki nu momonggo?”
10 Uwa da ba di, “Imba ti ta mirri nu umi ìgbù ku, imba ta hi ugo numa nggo
gri itsa i amasirr na nga ni imba ba. Imba ga ma rri ko ni iko yi nggo a ta rri,
11 ni zhi akikye ni iko wa di, ‘Unitsarr wa à da di, uki ku nggo ingga na abiga
mungga ba ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi u si momonggo?’ 12 Akikye ni iko wa à
ta gri imba hun ku tsarr angbla uki numa na atu, nggo a ka ssu ku ki zu ba.
Imba surr inkindirr iri yi nabo yo.”
13 Aba huzzu na ku hi aseki ka meme yo nâ ta si nggo Yesu a da ba, na na
ila yi Iga i Ivu Sarr yi nabo.

Ila i Atiko yi
(Matiyu 26:26-30; Marrku 14:22-26; 1 Korrintiya 11:23-25)

14 Nggo azhi wa ama ba, Yesu ku ji so na ri ila yi na abi ko na angu ama ba
ba. 15 Na ddu ba di, “Ingga so kye anko di ingga ka ri ila Iga i Ivu Sarr yi ni
imba ba bari, ni ka ki iha yi! 16 Ingga da ki imba, ingga si taka ri yi zizo hen.
Uwa taka se ni ikikre yi mu bari nggo a taka hi inkindirr yi nggo du ba so ri
ni Ittu i Abachi yi.”
17 Yesu ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku Abachi, na da di, “Imba kpa ga ki
ikpa imba. 18 Ingga ko da ki imba di bazhi ziza, ingga i si taka so ahi a ugbyarr
unkunkurr numa zizo hen, Ittu i Abachi yi taka nga bari.”
19 Na ba unfonfo wa gri na nyarr ku Abachi, na mɨ ma, na ka nu ba di,
“Uwanggo su ukpa umungga ku nggo aba ku ni ni itu amba. Imba na meme,
wre ki imba ka di ri amarr amungga.”
20 Nggo a ri kre, Yesu ba ukofi ku nu ba meme yo, na da di, “U uwanggo yo a
si ayiyi amungga wa nggo a ka wa kahre ki imba. Ama yo a tsarr azhi ahẹhẹ
ka nggo Abachi à shi ku anishirr ba nggo kpanye na ku. 21 Kye! Uwanggo
nggo à ta re ingga nu ba, à so ni imburr yi ni ingga ku! 22 Ingga Uvuvurr
a Unushirr ta ttu nâ ta si nggo Abachi kye iwre ku. Uje ku unushirr uwama
nggo ta ba ingga re!” 23 Aba gru so zhi ikpa di, a su unggonggo nu umi umunta
ku nggo à ta na meme.

Izha inkpinkpye

24 Abi ko na angu ba a gru ko ri anta ni ikpa di uwatanggo ta sa ankpye nu
umi umbarr ku. 25 Yesu ddu ba di, “Atuttu bi ingbingbru ba a hru anishirr
ambarr ba nu ukyekye mu. Ankpinkpye angga ba nggo a si nu ukyekye na
atu anishirr wa a yo atu ambarr di, ‘Abi zi anishirr’. 26 I si si meme yo ni imba
ba hen. Unkpi wa nu umi umba ku bu kaki uvutsa. Uni gri imba wa a bu na
ki ugarr. 27 Undurr wa nggo à si ankpye, uwanggo su unushirr wa nggo ji so
na ri, ka uwanggo nggo a so na ku undu? E-e! Undurr wa nggo ji so. Ingga su
uvurr iko nu umi imba ku. 28 Imba di so ni ingga ku ni hi itsarr kye mungga
yi namri. 29 A si nu nggo Aki mungga à ni ingga ukyekye ku hru anishirr nâ ta
su uttu, ingga mi ta ni imba meme inkpinkpye ihru anishirr nâ ta su atuttu.
30 Imba ta ri, ni so ni ingga ku ni imburr inkpi yi ni ittu imungga yi, ni ta si
atuttu abi gri aki awurr na aha ka Israila ka.

Yesu da nggo Biturr taka kà ma
(Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Yohana 13:36-38)

31 “Sima! Sima! Wo! A bwu ku Isheta anko di a bu tsarr imba kye, nggo
a di hla azizi ba glo na andanda ba, nâ ta si nggo uni do à di ze ikiri na ddu
akpukpla ka. 32 Ingga ko barr ku ùwà, Sima, di iyo isisurr imuwa yi bu si jaku
hen. Nggo ùwà ti kanga ni ingga ku, ùwà nu amuya amuwa ba ukyekye.”
33 Biturr ddu ma di, “Atiko, ingga ta ga ùwà kuma nu uki ki iharr ku, ni ta
ttu ndo nu ùwà ku!”
34 Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà, Biturr, agba wa ta nise tu ni ibittu inggi
yi, ùwà taka kisa ki ankpu tarr du ùwà si hi ingga hen.”

Ambu tuku anjingba

35 Nggo Yesu gru zhi abiga ma ba di, “Nggo ingga turr imba kuma ni
meme yi sama na ambu a uzirr, na ambu a inklo, na anggakpaza, imba zha
inkindirr chankarr?”
Aba da di, “Iya, inta i si zha inkindirr chankarr hen.”

36 Yesu ddu ba di, “Zizami, undurr wanggo nggo ti se na ambu a uzirr, ka
ambu a inklo, uwa bu ba gri. Undurr wa nggo ti sama na anjingba, uwa bu
ba ankru ama ka a re na re ayirr. 37 Imba na meme, wre ku inkindirr yi nggo
Angbamvu ka Abachi ka a da ni itu mungga nggo i bu la meme yo. Angbamvu
ka a da di, ‘A bre ma yo na abi la ure ba.’ ”
38 Abiga ma ba a da di, “Ankpye, kye inta i se na anjingba aha!”
Uwa ddu ba di, “A ma ba!”

Yesu ku barr ni Igbre nu Olivu
(Matiyu 26:36-46; Marrku 14:32-42)

39 Yesu gru huzzu ni igbu wa nâ ta si nggo a di na ttuttumi na kuma ni Igbre
nu Olivu wa. Abiga ma ba a ga ma. 40 Nggo a ku rri nu unto ku na da ba di,
“Imba barr yi, wre ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen.” 41 Na chi kuma ntsɨ,
ma nggo ka ta ingbinta ko, na kuttu na agbuzzu na barr di, 42 “Aki mungga,
ùwà ti kpanye ùwà ka ukofi* ku iha unggo ku glo ki ingga. Na inkindirr yi
nggo i wre ku ùwà, si na inkindirr yi nggo ingga nggo i zha du ùwà bu na
hen.” 43 Unitu a Abachi wa à ji zhi nu ussu ni nu ma ukyekye ku vu isisurr.
44 Yesu à se nu umi ku ivri ni isisurr kakami, na so barr kakami na gba ajiji,
ajiji ka ko tse zzu ayiyi mu surr ni imimi.
45 Nggo Yesu gru zhi nu unto ku ibarr ku, na kakuma na abiga ma ba ba,
na ku hi ba a ka di ba na so kurr ina. Isisurr imbarr yi i se ni ivri. 46 Uwa ddu
ba di, “Imba so kurr ina ngginggi yi? Gru so tsitsirr ni barr yi, wre ki imba
bu si jaku ni itsarr kye yi hen.”

Avu Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Yohana 18:3-11)

47 Nggo Yesu ni ko re, akpa anishirr shishemi nga na ku. Uyirr nu umi ku
abiga ba, a ri Judasi a so zirr ni ichi imbarr, na zirr nga ni nyarr Yesu vu gri.
48 Yesu zhi ma di, “Judasi, ùwà nga ni ngu ingga Uvuvurr a Unushirr na ango,
wre ku ùwà bu ba ingga re ba yo?”
49 Nggo abiga Yesu ba a hi inkindirr yi nggo ko zirr, na zhi ma di, “Atiko,
inta bu na undu ni injingba munta yi?” 50 Uyirr nu umi ku abiga ma ba à ka
itu anjingba a sarr ku ugarr a ankpye unkpi abikye numa wa utu ku ungo ri.
51 I Yesu à ddu ba di, “I ma ba!” Na ki ungo vu ku utu ku, u ku wre.
52 I Yesu ddu ankpinkpye abikye ba, na ankpinkpye bu Uki ku Ibarr ba,
na akikre anishirr abanu nggo nga ivu ma di, “Imba nga nye vu ingga yo ni
injingba na ankpunkpu inkinkurr, zzu di ingga la ki imba ure? 53 Ttuttumi
ingga di se ni imba ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga hen.
Ziza yo sa azhibarr a ivu wa, nggo uttu ni ibwu wa ko gri ittu yi.”

Biturr à kisa du uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:57-58, 69-75; Marrku 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

54 Nggo a vu Yesu, na gri ma na kuma ni iko i ankpye unkpi abikye wa,
Biturr à so ga ba gbagba mu nu ugo. 55 Aba mu uru nu urẹ ku na ko vri, Biturr
ku ji so na ko vri na ba. 56 Uva ugarr numa nggo hi ma ni so na ba yi, na kye
ma girr, na da di, “Ugo nggo mi se ni Yesu ku!”
57 Biturr kisa di, “Ayamba, ingga si hi ma hen!”
58 A sha so ntsɨmi, ugo numa à hi Biturr ni so yi, na da di, “Ùwà mi su uyirr
nu umi umbarr ku meme!”
Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si se hen!”

---

* **22:42** Ukofi: Yesu à so re ni itu i iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo. Iki iha ima i ta tsi nâ ta si iso inkindirr
i ri kpakpa nggi.

59 A sha so ntsɨmi zizo, ugo numa kri karrkarr di, “Ugo nggo a se ni Yesu ku,
uwa mi sa anu Galili!”
60 Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si hi inkindirr ima nggo ùwà ko da yi hen!”
Nggo à ni ko re mre, agba wa tu. 61 Ni ima, Atiko wa kasarr na kye Biturr girr.
Biturr à ssu hi inkindirr yi nggo Atiko wa da ku di, “Agba wa ta nise tu ùwà
ta kisa ki inkpu itarr du ùwà si hi ingga hen.” 62 I Biturr gru huzzu ku kri na
abi na so yi kakami.

A mẹ Yesu na hlo ma
(Matiyu 26:67-68; Marrku 14:65)

63 Anishirr ba nggo a so gbye Yesu à gru ko sarr ma na hlo ma. 64 Na ki upri
ankru ttu ku ashishi ka, na zhi ma di, “Unggonggo nggurr ùwà? Gye da!”
65 Na bre are andanda numa ssu ku.

Yesu na agẹ ka ankpinkpye
(Matiyu 26:59-66; Marrku 14:55-64; Yohana 18:19-24)

66 Nggo ambre ka nggarr, akikre anishirr, na ankpinkpye abikye ba, na
abitsarr Are ba, a nggurr bi, na gri Yesu nga na agẹ ka inggurr bi i ankpinkpye
yi. 67 Na ku zhi ma di, “Da ki inta, ùwà yo su Kristi wa?”
Yesu ddu ba di, “Ingga ti da ki imba mi imba si ta kpanye hen. 68 Ingga ti
zhi imba ure, imba si ta sa ki ingga hen. 69 Bazhi zizami kuma ni ichi, ingga
Uvuvurr a Unushirr ta so nu ungo ri ku Abachi nggo su Unukyekye we.”
70 Aba zhi ma di, “Ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa?”
Uwa ddu ba di, “Imba da meme yo di ingga su Uvuvurr a Abachi.”
71 Aba da di, “Inta si zha inkindirr numa na ku zizo hen. Inta wo na atu
amunta inkindirr yi nggo a da ni ibarr angu ima nggo!”

23

Yesu na gẹ ka uttu Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Anishirr ba gru namri na gri Yesu kuma nu Bilatu ku, 2 na gru so re kisa
ma na ku di, “Inta vu ugo nggo uwa so re anishirr di a bu si han inklo imimi
ku Kayisa hen, na gru ko da na nkpama du uwa yo si Kristi wa, wanggo a su
uttu.”
3 U Bilatu a zhi Yesu di, “Ùwà yo su uttu a anu Yahuda wa?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà da.”
4 U Bilatu à ddu ankpinkpye abikye ba na anishirr ba di, “Ingga si hi ugo
nggo ni ìlà nggo ingga ka ttu ma iba hen.”
5 Aba kà na gru kri ku kyekye mi di, “Itsarr ima yi gri itsi nga ku anishirr
ba kago nu Yahudiya. A tsarr zhi nu Galili mu, uwanggo ziza a rri ni inggya.”

Yesu na agẹ ka Hirridu

6 Nggo Bilatu wo meme, na zhi ba di, “Ugo nggo sa anu Galili?” 7 Nggo à wo
di Yesu zhi na anga ka nggo Hirridu so gri ka, na turr ma kuma ku Hirridu.
Hirridu à se nu Urushalima ni ivi ima yi.
8 U Hirridu nyarr kakami, nggo a hi Yesu ashishi na ashishi. A ta anko ba na
di wo are ama ka, na si hi inkindirr yi nggo uwa ka na, na hi ma hen. Na a ko
yo isisurr du uwa ka hi ma ni na inkindirr numa ikagri. 9 I Hirridu zhi Yesu
are shishemi. I Yesu kri ngbangbami. 10 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr
Are ba gru chi kuma na hantu, na bre ku Hirridu are ka imu andanda ni itu i
Yesu. 11 U Hirridu na abi ta iku ama ba a sarr Yesu, na ku ba ankru ka uttu, ni

surr ku, na turr ma kakuma ku Bilatu. 12 Na azhibarr ama yo Hirridu tuku
Bilatu a vu ikpikpa. Ngbangba ka a so di karr ikpa.

A ngu Yesu
(Matiyu 27:15-26; Marrku 15:6-15; Yohana 18:39—19:16)

13 Bilatu yo ankpinkpye abikye ba, na akikre ba, na anishirr ba namri, 14 na
da ba di, “Imba gri ugo nggo ní nga ni ingga ku di a so di re anishirr mi. Kye,
ingga zhi ma na ashishi amba ni si hi ma ni inkindirr ìlà iyirr mi nu umi ku
aseki ka nggo imba bre ku na ka hen. 15 Hirridu mi meme a si hi ma ni ìlà hen,
na turr ma kanga ni inta ba. Ugo nggo à si na inkindirr numa nggo ima itsi
ma ngu hen. 16 A ta si meme ingga ta hlo ma ni du ma kuma.” [17 Ttuttumi
ni Iga i Ivu Sarr yi ani Yahuda ba a ti barr, u Bilatu di ttu unushirr uyirr nggo
ttungo, nu umi ku abangga ba nggo a kri harr.]
18 Anishirr ba namri a gru hantu di, “Ngu ma! Ni ttu Barraba ttungo ki
inta!” 19 (A yo Barraba wa ni harr yi di a tto itsi nu Urushalima, na ngɨ
anishirr).
20 Bilatu ko zha du uwa ta ttu Yesu nggo ttungo, na barr anishirr ba zizo.
21 Aba kisa na nggurr ungo na angu di, “Kpa ma! Kpa ma nga nu unkunkurr
ku!”
22 Bilatu da ba inkpu itarr yi di, “Ugo nggo à là angginggi? Ingga si hi
inkindirr yi nggo a na hen, imba di imba ta ngu ma! Ingga ta hlo ma ni ttu
ma ttungo.”
23 Aba kisa na hantu kisa di a bu kpa Yesu. Ni ikikre yi ihantu, imbarr yi i
du amarr ka Bilatu ka a ba kasarr, uwa ba ma nu ba. 24 Bilatu à yo ba ungo
ni inkindirr yi nggo a ko zha ni itu i Yesu. 25 Na ttu ugo wa nggo a harr ma nu
uki, ku itsi ni ingɨ anishirr yi ttungo. Bilatu ba Yesu nu ba di a bu kuma ku na
inkindirr yi nggo isisurr imbarr da ba.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Yohana 19:17-27)

26 Abi ta iku ba a gri Yesu na share. A so kuma nggo na zzu hi ugo numa a
sa anu Sirrene, a yo ma di Sima. Uwa so ka zhi ni ivi ìgbù numa, na ta ko rri
nu Urushalima. Aba vu ma, na ba unkunkurr ku garr ku a sa ku nu umpa, na
du ma gri ku, na ga Yesu nu ugo. 27 Akpukpa anishirr di ga ma. Amba banu
se nu umi umbarr ku na a so yì ku Yesu. 28 Yesu kakye ba na ddu ba di, “Imba
amba bu Urushalima! Imba si yì ki ingga hen, yì ku atu amba na amumarr
amba ba. 29 Ivi yi so nga nggo anishirr ta da di, ‘Amba ba nggo Abachi à yo
ba angu azizi, a si abangga ba nggo a nise ngri kye, nggo uvuvurr a nise ma
ba asisa ambarr kye!’ 30 Uwama yo ta si ivi yi nggo anishirr ta ddu agbre ka
di, ‘Ji ttu inta!’ na ta ddu agbre ingbinta di, ‘Sha inta sharri!’
31 Anishirr ka ti na aseki a kama ni ivi yi nggo unkunkurr i to ni shirr, i ta si
kingginggi ni ivi yi nggo i ti kru?”
32 Abi ta iku ba a gri abi la ure aha abanu kye ku Yesu ta ku kpa ba ni
inkinkurr yi ma mi. 33 Nggo a ni rri nu unto ku nggo a yo ku di, “Ukpahe
Itu”, na kpa Yesu nabo na abayi ba aha mi. Uyirr wa nu ungo ri, uyirr wa nu
ungo mla. 34 Yesu da di, “Aki mungga, nggurr zhi ba! Kye, a si hi inkindirr yi
nggo a ko na hen.”
Abi ta iku ba a ba ankru ama ka nggarr ga, na ko hla hi hla.
35 Anishirr ba kri na ko kye, u ankpinkpye anu Yahuda ba ko mẹ ma di, “A
kpa abanu ttungo, a ti du uwa yo su Kristi wa nggo Abachi a hla ma, uwa bu
kpa itu ima ttungo di inta kye.”

36 Abi ta iku ba mi kri na ko sarr ma, na nga, ni nu ma ususa ahi, 37 na da
di, “Kpa itu muwa ttungo, ùwà ti da du ùwà yo su uttu anu Yahuda wa!”
38 Ni itu ima yi a charr nu unkunkurr ku di: UWANGGO YO SU UTTU ANU
YAHUDA WA.
39 Uni la ure uyirr wa, nggo a kpa ma bi ni Yesu ku nggo, à gru ko marr ma
di, “A si su ùwà yo su Kristi hen? Ttu itu muwa ttungo kye ni inta mi meme!”
40 Uyirr wa nggarr ito na ku di, “Ùwà si kru isisu i Abachi hen? Ùwà kpa
iha iyirr ndo na ku. 41 Imunta yi ima ki inta, inta ko vu inkindirr yi nggo inta
ngga i ttu yi, uwama à si na inkindirr hen.”
42 Na ka ddu Yesu di, “Kakye ingga hi ni ittu muwa yi!”
43 Yesu ddu ma di, “Ari, ùwà ta so ni ingga ku nu unkplassu.”*

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Yohana 19:28-30)

44 Nu nggo a si na azhi na atsutsu mi, nggo azhi wa a kà ila yi, igbu wa wemi
a shi ibwu, kuma ni itarr ingbahru. 45 Azhi wa kà ila yi. Ungbanja ankru ku
nggo a klo ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku u nggarr ki anga aha. 46 Yesu
à yì hantu di, “Aki mungga! Izhi imungga yi i si na ango muwa!” Nggo a da
meme, na ttu.
47 Ankpye abi ta iku wa nggo a se nabo nggo, a hi inkindirr yi nggo i la, na
nyarr ku Abachi di, “Jiji mu, ugo nggo à su unushirr uzizi!” 48 Anishirr ba
nggo kri nabo na ko kye inkindirr yi nggo ko zirr, na hi inkindirr yi nggo i
la, a kakuma ni iko, ni ivri isisurr, na sa ango na ankẹ. 49 Abangga ba nggo
a hi Yesu ashishi na ashishi, na amba ba nggo a di ga ma zhi nu Galili, a kri
gbagbamu na so kye ma.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Yohana 19:38-42)

50 Ugo numa a ri Isuhu, nggo su uyirr nu umi ku akikre ba ni inggurr bi i
anu Yahuda yi, na su unushirr uzizi, nggo a di kye ma ssu na ango. 51 A si
kpanye na amarr ka ankpinkpye abanu ba hen, na kisa ni inkindirr yi nggo
a na nggo. Isuhu a zhi ni igbu numa ni Yahudiya, nggo a ri Arrimatiya. Na
so di kye anko a inga a ittu i Abachi yi. 52 A gru kuma ku barr Bilatu iku i
Yesu yi. 53 Na hun ku ttu iku i Yesu yi ji, na nyarr yi nu upri inkru nggo a di
nyarr iku na ku, na ba yi ku yo ni ibe yi nggo a ya yi na ankɨ ingbinta wa,
na nise na undu na yi. 54 A si na azhibarr nggo ani Yahuda ba a so ssubi ku
azhibarr Asabarr, nggo a si Azhibarr a Isu anu Yahuda. A si ni ingbahru, nggo
Azhibarr a Isu wa a ko ma.
55 Amba ba nggo a ga Yesu zhi nu Galili, a ga Isuhu ku kye ibe yi, nggo a yo
iku yi. 56 Na kakuma ni iko ku na anye a ihun ingba wre ku iku yi.
Na Azhibarr a Isu wa, aba so su, nâ ta si nggo Are ka Musa ka a da.

24

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-10; Marrku 16:1-8; Yohana 20:1-10)

1 Ni igambre bwu, nu uha na Azhibarr a Isu ani Yahuda wa, amba ba gru
kuma ni ibe yi, na gri anye ka a hun ingba wre wa nggo a na ka ssubi. 2 Na ku
hi a ngi ingbinta yi glo na angu anko ka ibe ka. 3 A mirri kuma, na si ku hi iku i
Atiko Yesu yi ni ibe yi hen. 4 A kukri nabo kpi, na ko ri amarr ni inkindirr ima

* **23:43** Unkplassu: Inkla yi nggo anishirr abi wo ku Abachi ure a ti kɨ, aba a kuma nggo.

yi, mre na gru kakye anishirr aha a kri na aba, na surr inkinkru i la zanzarr nâ ta si azhi. 5 Isisu i ki amba ba, aba kuttu ni imimi. Abitu ba Abachi ba a zhi amba ba di, “Sa angginggi du imba ko zha uni so tsitsirr nu umi ku abi kɨ? 6 A si se ni inggya hen! A ka tasi ba. Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo à da ki imba nu Galili. 7 ‘A ta ba Uvuvurr a Unushirr sa ku abi la ure na ango, du ba kpa ma, u nu ugo ki ivi itarr, uwa ta tasi.’ ” 8 Mre amba ba a ssu hi di Yesu à da meme.

9 Na share ni ibe yi na kakuma ku da ku awurr na ayirr ba ni inkpu anishirr yi. 10 Amba ba nggo a kuma ni ibe yi a su Maryamu nu Magadala, tuku Yuwana, u Maryamu ayirr a Yakubu. Aba ni inkpu amba yi, a ga ba ku da ku abi ko na angu ba. 11 Abi ko na angu ba kye ure kuma ki ankalanttu, na si kpanye na ba hen. 12 Biturr gru kru kuma ni ibe yi ku klo kye na hi iki izzu anishirr iyo kurr, iku i Yesu yi i sama nu umi. Uwa kakuma ni iko ni ku ayisurr ni inkindirr yi nggo uwa ku hi.

Yesu na anko a ko nu Emayo (Marrku 16:12-13)

13 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anishirr aha nu umi ku abiga Yesu ba, a ko kuma ni igbu wa nggo a ri Emayo, nggo ka ma kilomita iwurr ni yirr zhi nabo na kuma nu Urushalima. 14 Aba ko re ku ikpa ni inkindirr yi nggo i la. 15 Nggo a ko re na ko ta amarr, Yesu ni itu ima à nga ywhiywhirr, ni ko zirr na ba. 16 Aba ko hi undurr wa, na si kye ma hi ka su unggonggo hen.

17 Yesu zhi ba di, “Imba zirr ni ko re da angginggi ga anko?” Aba kukri ngbangbami, ni ivri na ashishi ambarr ka. 18 Uyirr nu umi ku, a yo ma di Kliyopa, a zhi ma di, “Ùwà yo si unichirr wa na nkpami nu Urushalima nggo si hi inkindirr yi nggo i la nabo ni ivi inggi yi hen?”

19 Yesu a zhi ba di, “Imba ko re da angginggi?”

Aba ddu ma di, “Ni itu i inkindirr yi nggo i la ni Yesu anu Nazareti wa ku nggo. Ugo nggo wa à su uni kpa are mu a Abachi, na di na aseki ka ku ayisurr shishemi. Abachi à na anishirr ba namri du ba kye ma ssu na ango. 20 Ankpinkpye abikye munta ba na ankpinkpye ba, a ba ma a ni, di a bu tsi ma ngu. Aba a kpa ma nu unkunkurr. 21 Inta ko yo isisurr du uwa yo taka ni kpa Israila ttungo! Ari su utarr mu nggo a na inkindirr ima yi. 22 Kye, amba banu nu umi munta ku, a ni da ki inta ure ki ku ayisurr da aba zzu han kuma na ambre ni ibe yi, 23 na si ku hi iku yi hen. Na kanga da aba ku hi zzu da su nu ula, abitu ba nggo a da ba di Yesu à si tsitsirr. 24 Abanu nu umi munta ku, a kru kuma ku kye ibe yi, na ku hi meme yo nggo amba ba a da, na si hi ma hen.”

25 Yesu ddu ba di, “Imba sa arrurru, imba si kpanye na aseki ka wemi nggo abi kpa are ba a da hen! 26 Imba kye, i wre ku Kristi wa du ma ki iha bari Abachi ka kye ma ssu na ungo kakami nu unkplassu?” 27 Yesu bre ba aseki ka nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku ni itu ima yi, bazhi ni imɛmɛ yi na Angbamvu ka Musa ka tuku ni inkpu icharr i abi kpa are ba.

28 Nggo a ki ywhiywhirr ni igbu nu Emayo wa, nggo a so kuma, Yesu à na zzu du uwa a ta tsi so kuma ni ichi mu. 29 Aba tsi ku ango di, “Nga ni so ni inta ba, kye azhi wa ko ku, ibwu ta ko ki.” Uwa ka ga ba rri kuma ku so na ba.

30 Nggo a ji so na ta ko ri, Yesu ba unfonfo wa, na nyarr ku Abachi, na mɨ ma ga ba. 31 Mre, aba gru ko kye ma hi. Uwa ka nado. 32 Aba gru ko zhi ikpa di, “A si si nâ ta si uru nggo u ko rri ni isisurr munta yi nggo à ko re na anko wa, nggo ko tsarr ki inta Angbamvu ka Abachi ka hen?”

33 Mre, aba tudo gru ankpa ayirr kaji kuma nu Urushalima, na ku hi abi ko
na angu awurr na ayirr ba so na abanu. 34 Abi ko na angu ba a ddu aba aha
ba di, “Atiko munta wa à tasi jiji! A bwu ku Sima ashishi na du ma à hi ma!”
35 Anishirr aha abi zhi nu Emayo ba a gru so da ba inkindirr yi nggo aba a
zzu hi na anko, tuku nggo aba kye ma hi nggo a ko mɨ unfonfo wa.

Yesu huzzu ku abiga ma ba
(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

36 Nggo aha ba ni ko bre ba, mre aba kakye Yesu kri na ba, na ddu ba di,
“Imba bu se ni isu isisurr.”
37 Aba ki wu, na kye da aba ko hi uzhi mu. 38 Uwa ddu ba di, “Imba kru isisu
ngginggi? Angginggi di imba si kpanye hen? 39 Kye, inkpa ango imungga yi,
na atoza amungga ka, ni bu hi di a si ingga yo ni itu mungga. Sa ungo ni ingga
ku kye imba ta hi. Kye, izhi i sama ni inina ikpa tuku attuttu, imba hi ingga
se na aseki akama.”
40 Nggo a da meme, na tsarr ba ango ka na aza ama ka. 41 Aba nyarr kakami
na ku ayisurr di jiji mu Yesu a si tsitsirr, na si kpanye hen. Uwa zhi ba di,
“Imba se na angginggi iri ni inggya?” 42 Aba ba kukru ikikla nggi ni surr
sisurr a nu ma. 43 Uwa kpa ta na ashishi ambarr.
44 Yesu ddu ba di, “Nggo ingga ni di se ni imba ba, ingga bre ki imba di:
Aseki ka wemi nggo a charr na are ka Musa ka, tuku angbamvu ka abi kpa
are ka, tuku Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku, a ta la ni itu imungga.”
45 Mre, uwa bre ba di a bu hi ankpi ire ka nggo a charr na Angbamvu ka
Abachi ka nggo. 46 Na a ddu ba di, “A charr na Angbamvu ka Abachi ka di
Kristi wa à ta ki iha na ttu, unu utarr wa uwa a ta gru ni ibe yi. 47 A charr zizo
na Angbamvu ka Abachi ka di anishirr a ta ba isa ima yi bre Ure ku wre ku
Abachi ku. Bazhi nu Urushalima na kago igbu i ingbingbru inggi yi wemi a ta
bre da anishirr bu du ina ndanda na kanga na Abachi ku, wre ku a bu nggurr
ila ure imbarr yi zhi ba. 48 Imba yo i ki ashishi hi aseki angga ka, kuma ku
da ku abanu inkindirr yi nggo imba hi nggo. 49 Ingga ku itu mungga ta tu ki
imba Izhi Iwre yi nggo Aki mungga wa à da zu. Imba bu ku so nu Urushalima
bi ukyekye ku nggo ta ji zhi nu ussu nga ki imba.”

A ba Yesu hun kuma
nu unkplassu
(Marrku 16:19-20; Indu 1:9-11)

50 Mre, Yesu gri ba na huzzu nu umi igbu ku, kuma ni igbu nu Betani, na ku
gɨ ango ama ka ki nu ussu na yo ba angu ka iwre. 51 Nggo a so yo ba angu azizi
ka, mre aba attu ma ki nanka na ba ma hun kuma nu unkplassu. 52 Aba kuttu
na so gbyarr ku asa na kakuma nu Urushalima, ni inyarr kakami. 53 Bazhi ni
ima yi, aba a ka ko nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na so gbyarr ku Abachi
asa.

Ure ku wre ku nggo Yohana à charr Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu ku Ure ku wre unggo ku a si Yohana, uni ko na angu wa. A su uvuvurr a Zabadi nggo à si uzayirr a Yohana, uni ko na angu wa. A si ankpye kakami ni inggurr bi i abiga abi imẹmẹ ba. A si yo ma ni isa nu ungbamvu unggo ku hen. A yo ma chuchichu di, “Uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku.” *(13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20, 24)* A charr nâ ta si uwanggo nggo à hi aseki ka na ashishi ama.

Uni charr Yohana wa à da na nkpama inkindirr imẹmẹ yi nggo i du uwa à charr ungbamvu ku nggo di, “A charr aseki angga ka, wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.” *(20:31).* A charr ku abiga ahẹhẹ ngga ungbamvu ku, na charr ku di zha abangga ba nggo a si si abiga hen. Zhi nu à zu ni isisurr ima du uwa à charr ku abi hi irrirri i Girrki ngga ungbamvu ku. Ambarr abanu ba a ka wo itsarr indanda yi ba, uwa nanko à ko zha du uwa à ta na ba ki abiga Abachi.

Atu re na ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ ku *1:1-14*
Undu ku Yesu ku nggo u kuchi ku undu ku Galili ku *1:15—4:54*
Undu ku Yesu ku nu Galili tuku ivri nu Urushalima *5:1—10:42*
Itasi i Lazarru yi tuku nggo a zha anko a ngu Yesu *11:1-57*
Imirri i Yesu nu Urushalima tuku itsarr ikikre ima yi *12:1—17:26*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *18:1—20:10*
Itasi tuku inggurr ssuzzu ku anishirr i Yesu yi *20:11—21:25*

Ure ku iso sese

1 Ure* u se ni imẹmẹ i aseki yi. Ure ukuma u di se ndo na Abachi ku. Ure
ukuma u si Abachi. 2 Ure kuma u di se ndo na Abachi ku zhi ni imẹmẹ yi.
3 Abachi à na aseki ka we nu ure ukuma yo, na a si na inkindirr inuma
nanka sama nu ure ukuma hen. 4 Iso tsitsirr i zhi nu uwa yo ku, i iso ima iyo
su i so là nâ ta si uru nggo u so là kago ku anishirr. 5 Uru ukuma yo u so là ku
abi so ni ibwu ba. Ibwu yi ka si tsi ku zhi hen.
6 Abachi à tu unitu ama wa, nggo isa ima yi ri Yohana,† 7 di a bu nga ni tsarr
anishirr ure ni itu i ìlà yi, wre ku anishirr we a bu wo ma na kpanye nu ure
ku. 8 Yohana nggo à si si uru ku ìlà jiji ku hen, à si uni tsarr anko mu. 9 Uwa
uwanggo nggo à si uru ku ìlà ujiji ku nggo, uwa yo à so nga ni ingbingbru yi,
na taka ni là kago ku ingbingbru yi.
10 Ure ku u se ni ingbingbru yi, Abachi à na ingbingbru nu ure uku yo, i
ingbingbru yi i si hi ma hen. 11 Uwa à nga nu unto umaku, u anishirr bu unto
ku uma ba a kà na si kpa ma yo hen. 12 Abanu ba a kpa ma na kpanye na ku.
Abangga ba nggo a kpanye na ku, uwa nu ba ukyekye du ba kaki amumarr
ba Abachi. 13 Amumarr ba nggo a si si ingri i ukpa hen, ka akiki ba anishirr

* **1:1** Ure: Ni inggya, a yo Kristi nggo meme. Kristi yo à si anko wa nggo Abachi à du anishirr a hi du uwa yo à si Abachi nggo. † **1:6** Yohana: Yohana uni zzu na amasirr uwa yo à bre ku anishirr ure ku Abachi ku ni itu i inga i Kristi yi.

hen, ka ni ida i anishirr hen, amumarr ba nggo a ngri ba zhi na Abachi mu ku.
14 Ure ku u kaki unushirr ni rri so ni inta ba ni ingbingbru inggi yi. Inta i hi
inkpinkpye ima yi, inkpinkpye i Uvuvurr uwama nggo à si ku Aki wa uyirr
uwa yo, a tsarr ssu nu uzizi tuku ujiji.
15 Yohana à bre ure hantu ni itu i unushirr uwama wa di, “Uwanggo yo su
uwanggo nggo ingga ko re ni itu ima yi di, ‘Uwanggo nggo à so nga nu ugo
umungga, na mri ingga, na à se ku ki ingga ichi.’ ” 16 À si ina wre ima iyo, i
du inta i so kpa aseki ka iwre ka na achi na achi. 17 Musa nggo a gri Are ka
nga, i Yesu Kristi nggo à gri ina wre ni ina jiji nga. 18 Undurr nise hi Abachi
kye. Abachi yo ki itu ima, à du Uzuma wa na ankpa ma, uwanggo wa nggo so
ywhiywhirr na Aki wa ku, à nga ni du anishirr ba hi di Abachi à si kingginggi.

Yohana à re ni itu i Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Wanggo yo su ure ujiji ku nggo Yohana à da, nggo ankpinkpye anu
Yahuda ba nu Urushalima a tu abikye ba na abi zi undu nu Uki ku Abachi
ba di a bu ku zhi ma di, “Ùwà su unggonggo?” 20 Yohana à re kyekye mi na
da ba ssuzzu di, “À si si ingga yo i si Kristi wa, nggo Abachi à da zu di uwa à
taka tu ma nga hen.”
21 Aba a zhi ma zizo di, “Uwa su unggo mu? Uwa si Iliya mu?”
Uwa à kisa di, “Iya, ingga i si si Iliya hen.”
Aba zhi ma di, “Uwa yo su uni kpa are wa nggo Abachi à da di à taka nga?”
Uwa kisa di, “Iya.”
22 Aba zhi ma zizo di, “Ùwà su unggonggo? Da ki inta ùwà i si unggo, ni di
inta kakuma ku da ku abitu inta ba. Ùwà su unggonggo?”
23 Yohana da ba ukorr ure ku Ishaya uni kpa are wa di, “Ingga yo su ukorr
ku nggo u so du na ankpuji di, ‘Na anko wa ki ntto ku Atiko wa!’ ”‡
24 A si anu Farrisi ngga a tu ba, 25 aba gru zhi ma di, “Ùwà i ta si si Kristi, ka
Iliya, ka uni kpa are hen, ùwà i zzu anishirr ba na amasirr, ni na nggye mu?”
26 I Yohana à ddu ba di, “Ingga zzu na amasirr, undurr numa se ni inggya
nggo imba i si hi ma hen. 27 A su uwa yo nggo so nga nu ugo umungga, ingga
i si ma uni kuklo ni ddu azhizhi ka anggakpaza ama ka hen.”
28 Yohana a da ure unggo ku, nu nggo a so zzu anishirr ba na amasirr nu
Betani nu ugugarr numa ku inyi nu Joda wa.

Yesu, Uvuvurr Inkru ni to a Abachi wa

29 Nu uha wa u Yohana à hi Yesu à so nga na ku na ddu ba di, “Imba kye
uwanggo yo a si Uvuvurr Inkru§ a Abachi wa nggo à ba ila ure i ingbingbru
yi glo! 30 Uwa yo su uwanggo nggo à so nga nu ugo umungga, nggo ingga i da
ki imba di, ‘Undurr numa so nga nu ugo umungga, nggo à mri ingga, na à se
ni ingbingbru inggi yi ku ki ingga ichi.’ 31 Ingga mi i si hi ma hen. Ingga i ko
zzu imba na amasirr wre ku anishirr bu Israila ba a bu hi ma wemi.”
32 I Yohana a da di, “Mre, ingga kakye Izhi Iwre yi i ji zhi nu ussu nâ ta si
anddu ni ku so na ku. 33 Ingga mi nise hi ma kye. Undurr wa nggo à turr
ingga di ingga bu nga ni zzu anishirr na amasirr wa nggo, uwa yo a da ki
ingga di, ‘Ùwà ti hi Izhi i ji ni ku so nu ugo numa ku, uwa bu hi di uwa yo à

‡ **1:23** Kye zizo Ishaya 40:3. § **1:29** Uvuvurr Inkru a Abachi: A si isa i Yesu. Yesu à si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo aba ma a ni ki inina wa nggo aba ma ahan to ku Abachi.

su uwanggo nggo à taka ni zzu anishirr ni Izhi Iwre yi.’ 34 Ingga hi inkindirr
inggi yi, ni na meme jiji bari, ni da ki imba di a su Uvuvurr a Abachi.”

Abiga Yesu abi imẹmẹ ba

35 Nu uha wa zizo, nggo Yohana à kri na abiga ma aha banu ba, 36 na gru
hi Yesu à ko zirr ba na ba, na gru ddu ba di, “Kye, Uvuvurr Inkru a Abachi
wanggo!”
37 Nggo abiga ma aha ba a wo Yohana ni da meme yi, na gru ga Yesu.
38 Nggo Yesu kakye na hi ba ni so ga ma, na zhi ba di, “Imba so zha angginggi?”
Aba ddu ma di, “Rabayi, ùwà di so nu momonggo?” (“Rabayi” inkpi inggi
yi su di, “Unitsarr.”)
39 I Yesu ddu ba di, “Imba ga mi ku kye yi.” (Meme nggo, azhi wa a ka ma
inẹ ni ingbahru mu ba.) Anishirr aha ba a kuma ni Yesu ku, na ku hi unto ku
nggo à di so, na ku so inkpu azhi yi kre nabo.
40 Uyirr nu umi ku anishirr ba nggo à wo ure ku Yohana ku na ga Yesu,
uwanggo a su Andoro, uzayirr a Sima Biturr. 41 Inkindirr i imẹmẹ yi nggo
Andoro à na yi inggi, i si nggo à gru ku zha uzayirr Sima, na da ku di, “Inta i
hi Mezaya wa.” (Inkpi inggi yi su “Kristi”.) 42 Andoro wa à gri uzayirr wa na
nga ni Yesu ku.
Yesu à ni kye ma na da di, “Uwa yo i si Sima uvuvurr a Yohana, a ta yo uwa
di Kefa.” (Isa i Kefa ka Biturr si “ingbinta” nggi i ri meme.)

Yesu à yo anu Filibu tuku Nataniya

43 Nu uha wa zizo, i Yesu à gru kuma nu Galili na ku hi Filibu na ddu ma di,
“Ga mi!”
44 (Filibu à zhi nu Betsada ni igbu uyirr ndo na anu Andoro tuku Biturr.)
45 Filibu à ku zha Nataniya na da ku di, “Inta hi uwanggo nggo Musa na abi
kpa are ba a charr ni itu ima yi. Uwa yo à su Yesu anu Nazareti, uvuvurr a
Isuhu wa.”
46 U Nataniya zhi ma di, “Nazareti! Inkindirr izizi inuma i ka zhi nu
Nazareti?”
Filibu à ddu ma di, “Nga ni kye.”
47 Nggo Yesu à hi Nataniya ni ko zirr nga na ku na da di, “Kye, uwanggo yo
à sa ani Israila ujiji, nggo à di da ure yo!”
48 U Nataniya à zhi ma di, “Ùwà na kingginggi ni hi ingga?”
Yesu ddu ma di, “Ingga hi ùwà ni ichi ibwa yi bari Filibu kuma ku yo ùwà.”
49 U Nataniya ddu ma di, “Unitsarr, ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa jiji!
Ùwà yo su Uttu ni Israila!”
50 Yesu à zhi Nataniya di, “Nggo ingga i da ku ùwà di ingga i hi ùwà ni ichi
ibwa yi, ima yo i du ùwà i kpanye? Ùwà ta hi aseki ka nggo a mri meme!” 51 I
Yesu ddu ba di, “Ingga ta da ki imba ure ujiji, imba ta hi unkplassu ku ni bwu
yi, ni ta hi abitu ba Abachi ba a so ji na bu kahun ni itu i Uvuvurr a Unushirr.”

2

Ihru ayamba yi nu Kena

1 Nu utarr wa aba so na iga i ihru ayamba nu Kena, na anga ka Galili ka, u
Maryamu ayirr a Yesu a se nabo. 2 Aba a yo Yesu ni iga yi, uwa ndo na abiga
ma ba a kuma nabo. 3 Nggo à se nabo ahi wa a gru kre, u ayirr a Yesu à nga
da ku di, “Ahi wa à na ba kre.”
4 I Yesu ddu ma di, “Aya, ùwà nggo si ta da ki ingga inkindirr yi nggo ingga
ta na hen. Attuttu wa a nise ma ki ingga.”

5 U ayirr a Yesu kakuma ku da ku amirr iko ba di, “Inkindirr yi nggo a ti da
ki imba di imba bu na, imba na yi.”
6 Nu unto ku, aba zu itsa inkpinkpi itani, nggo a na yi na angbinta, na di
surr amasirr a ingla ukpa* nggo na yi, nâ ta si nggo iba i anu Yahuda yi i da
di a bu di na. Itsa iyirr ka ba amasirr ma indu iso iha ka iso itarr.
7 I Yesu da ku amirr iko ba di, “Imba surr amasirr ssu ni itsa inggi yi we.”
Aba surr amasirr wa ssu pwi.
8 I Yesu à ddu ba di, “Imba tsu amasirr anggo wa ga ku uwanggo nggo so
kye iga yi.”
Aba tsu amasirr wa ga ku ugo wa nggo so kye iga yi. 9 Nggo à kpa amasirr
wa à la kye, amasirr wa à ka kaki ahi ba. Na si hi unto ku nggo a gri ahi wa zhi
hen. (Amirr iko aba yo a hi unto ku.) Meme nggo, uwa à yo uwanggo nggo à
gri ku ayamba wa, 10 na da ku di, “A di gri ahi a iwre a yo huzzu kuchi, nggo
abichirr a ti so shi bari aba di gri anuma wa nggo a wre ma mi a huzzu. Hai!
Ùwà i so gri ahi a iwre wa huzzu ziza nggo yo!”
11 Uwama yo si inkindirr ikagri i imẹmẹ yi nggo Yesu à na nu Kena, na anga
ka Galili. Nabo yo Yesu à tsarr ba inkpinkpye umaku, abiga ma ba a hi na
kpanye na ku.
12 Nu ugo ukuma, i Yesu na ayirr wa ndo, na amuyirr ba, na abiga ma ba,
a gru kuma ku sha so ma ivi ntsɨ nu Kapanahu.

Yesu à kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku (Matiyu 21:12, 13; Marrku 11:15-17; Luka 19:45, 46)

13 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda yi i ki ywhiywhirr, i Yesu à gru kuma
nu Urushalima. 14 Nabo nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa kuma ku hi
anishirr a gri ilando, na aminta, na ananddu ni so re, na abi so sarr inklo a
ga so ni imburr imbarr yi. 15 I Yesu à vu izhizhi cha ki amfarr, na han ilando
yi na aminta ba huzzu nu Uki ku Ibarr ku, na vu ankpu imburr ka abi sarr
inklo ba kattu na angu na di inklo yi varr hre. 16 Na da ku abi zu ananddu
ba di, “Imba vu ni huzzu ni inggya! Imba si na uki ku Aki mungga ku ki udu
hen!”
17 Abiga ma ba ssu unto nggo ku hi nggo u da nu ungbamvu ku Abachi ku
di, “Ingga kpanye ni iko yi Abachi, ikpanye ima i so rri nâ ta si uru nggo ni
isisurr imungga.”
18 Ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga na ku na are di, “Unggonggo nu
ùwà ukyekye ku na aseki angga ka? Na inkindirr i ikagri inuma nggo i ta
tsarr inta di Abachi nggo nu ùwà ukyekye ki na meme ku.”
19 I Yesu da ba di, “Imba tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr, Ingga ta
gɨ ku ni ivi itarr.”
20 Aba zhi ma di, “Ùwà du ùwà ta vu ku me zizo ni ivi itarr? Ùwà si hi di a
me Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ki ase iso inẹ na atani bari, na kre ku hen?”
21 Uki ku Ibarr Abachi ku nggo Yesu à so re ni itu yi, a su ukpa uma uku yo.
22 Nggo à tasi ni ibe yi bari, abiga ma ba a ssu ida ima yi hi, na kpanye nu
ungbamvu ku Abachi ku, ni inkindirr yi nggo Yesu a bre ba.

Yesu à hi nggo isisurr i anishirr i se

23 Nggo Yesu à se nu Urushalima ni Iga i Ivu Sarr yi, anishirr shishemi a
hi iki i ikagri yi nggo a na yi na kpanye du uwa yo à si Kristi wa. 24 Yesu si

* **2:6** Ingla ukpa: Ani Yahuda a di na ingla ukpa inuma nggi bari na ri ila, ka a mirri ku barr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, tuku na ankpu anuma azizi.

kpanye na ba hen, nggo à hi nggo isisurr imbarr yi i se. 25 À si zha du undurr
mu bi da ku ure na atu ambarr wa hen. Uwa ki itu ima à hi inkindirr yi nggo
i se ni isisurr imbarr yi.

3

Yesu tuku Nikodemu

1 Ugo numa nggo a yo ma du Nikodemu, à su uyirr nu umi ku anu Farrisi ba,
na si ankpye anu Yahuda. 2 Azhibarr numa nggo ni ibittu uwa gru kuma ni
Yesu ku, na ku da ku di, “Unitsarr, inta hi du ùwà yo su unitsarr, nggo Abachi
à tu ùwà di ùwà bu nga ni tsarr inta ure umaku. Ka sama na Abachi, uwa ka
si so na aseki ka ikagri angga ka hen.”
3 I Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà ure ujiji, a ta si ngri ùwà zizo hen, ùwà
si ta ka mirri ni Ittu i Abachi yi hen.”
4 U Nikodemu zhi ma di, “Unushirr ka ti chĕ ba, aba ta na kingginggi na
ngri ma zizo? A ka si ka rri ku ayirr ni ine, na du ba ngri ma inkpo iha hen!”
5 I Yesu da ku zizo di, “Ingga da ku ùwà ure ujiji. A ta si ngri ùwà zhi na
amasirr tuku ni Izhi i Abachi yi hen, ùwà si taka rri ni Ittu i Abachi yi hen.
6 Unushirr nggo di ngri unushirr, meme yo Izhi i Abachi nggi di ngri izhi yi
nggo se nu umi munta. 7 Ùwà bu si ku ayisurr nu nggo ingga da ku ùwà di
a ta ngri ùwà zizo hen. 8 Unddunddu di go ni kuma nu unto ku nggo u wre
ku. Ùwà wo ankɨnkɨ ka, ni si hi unto ku nggo u zhi hen, ka unto ku nggo u so
kuma hen. I si meme yo nu unushirr wa nggo a ngri ma zhi ni Izhi i Abachi
yi.”
9 U Nikodemu a zhi ma di, “A ka na kingginggi na na meme?”
10 Yesu ddu ma di, “Ùwà i si unitsarr unkpi mu ni Israila, ni si hi aseki angga
ka hen? 11 Ingga da ku ùwà ure ujiji, inta so da inkindirr yi nggo inta hi yi, ni
inkindirr yi nggo inta sa ashishi na yi, imba si kpanye ni kpa are yi nggo inta
da ki imba hen. 12 Ingga bre ki imba aseki angga ka nggo a si ka imimi inggi
yi, imba si kpanye hen. Meme yo, imba ta na sa anggingga ni ta kpanye ni
ingga ku nggo ingga ti bre ki imba ure ni itu aseki ka nggo a si ka unkplassu
hen? 13 Undurr à nise hun kuma nu unkplassu kye na kanga, uwa a si ingga,
uwa yo iji zhi nu unkplassu ni nga ni imimi inggi yi, uwa yo su ingga Uvuvurr
a Unushirr. 14 A taka gɨ Uvuvurr a Unushirr ki tsa nu unkunkurr ku nâ ta si
nggo Musa à gɨ ìwă na anga inklo wa nu unkunkurr ku na ankpuji wa,* 15 wre
ku undurr wa nggo ti kpanye na ku, uwa taka so sese.
16 “Abachi nggo à kpanye na anishirr ba ingbingbru ba kakami na ba
Uzuma wa nggo si ingbingbi iyirr yo a ni, wre ku undurr wa nggo à ti kpanye
na ku, uwa taka so sese na si taka ttu hen. 17 Abachi à si turr Uzuma wa ji nga
di a bu ni vɨ anishirr ba ingbingbru ba ni ila ure mu hen, a tu ma di a bu ni
kpa ba ttungo mu. 18 Anishirr ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku
a si ta vɨ ba ku ila ure hen, abangga ba nggo a si kpanye na ku mu hen a vɨ
ba ku ila ure imbarr yi, nggo a si kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku hen.
19 Ibre amu i Abachi inggi i si di: Uru ku là ku Abachi ku u nga ni ingbingbru
inggi, aba si kpanye na ku hen. Na ka na zha ibwu mu, nggo a so di na aseki
amimi. 20 Abi na umimi, aba yo kà uru ku là ku, na si ta nga ni ìlà yi hen mi,
nggo a hi di i ta tsarr umimi ku nggo a so di na. 21 Abangga ba nggo a ga anko

* **3:14** Musa à gɨ ìwă na ankpuji: Nggo ànìwă ba a tse ani Yahuda ba aba a so kɨ wa nggo, Abachi à du
Musa à na ìwă numa ni inkpinkpu inklo na klo nu unkunkurr. Anishirr angga ba nggo a gɨ ashishi kye
ìwă wa nggo, a wre. (Kye nu Ibraniya 21:4-9.)

a ina jiji wa, aba yo di nga nu uru ku là ku ni isisurr iyirr. Ìlà iru yi i tsarr di aseki ka nggo a so na ka, a zhi na Abachi ku."

Yesu tuku Yohana uni zzu na amasirr wa

22 Nu ugo kuma, i Yesu na abiga ama ba a gru di ga anga ka Yahudiya ka a kuma ku so ndo na abiga ama ba na ku di zzu anishirr na amasirr. 23 I Yohana mi a di zzu anishirr ba meme nu Ayeno hinga nu Salimu, nggo amasirr a kri nabo kakami. Anishirr a di kuma nabo du Yohana ku di zzu ba na amasirr. 24 (A na meme ni ivi yi nggo a nise vu Yohana ku ttu.) 25 Abanu nu umi ku abiga bu Yohana ba a gru so ri anta ndo na anu Yahuda numa ni itu ingla ukpa i abiga yi. 26 Na gru nga ni zhi Yohana di, "Unitsarr, du ùwà hi ugo nggo a nga nu ùwà ku nu unddu inyi ku Joda ku, uwanggo nggo ùwà da ure ni itu ima yi? Kye uwanggo à so zzu anishirr na amasirr, anishirr shishemi a so kuma na ku!"

27 I Yohana a ddu ba di, "Undurr sama nu ukyekye ku kpa inkindirr numa inggi yi nggo Abachi nggo à si nu ma na yi hen. 28 Imba ku atu amba, i wo nggo ingga da ki imba di, 'Ingga yo i si su Kristi wa hen. Ingga si uni ssu anko mu ki ku.' 29 Ni iga i ihru ayamba, uwanggo wa nggo à di gri ku ayamba wa, uwa yo à si akikye na ayamba wa. U ukpama wa à ta nyarr, nggo uwa se nu unto ku na wo ukorr umaku. Ima yo di ingga se ni inyarr kakami. 30 Inkpinkpye ima ti ita so hunhihun, ingga ta kaji jiji.

Uwanggo wa nggo à nga zhi nu unkplassu

31 "Uwanggo nggo à nga zhi nu unkplassu uwa à yo mri anishirr ba we. Undurr wa nggo à zhi ni imimi a su unushirr ni imimi na di re ni itu i aseki ka imimi ka. Undurr wa nggo a nga zhi nu unkplassu a mri ba we. 32 À ko bre inkindirr yi nggo à hi na wo, undurr si kpanye ni inkindirr yi nggo a ko bre ba hen. 33 Undurr wa nggo à ti kpanye nu ure umaku, undurr wama à tsarr di ure ku Abachi ku u su jiji. 34 Undurr wa nggo Abachi à tu ma à ni bre ure umaku, Abachi à nu ma Izhi yi nggo i si wawami. 35 Aki wa à kpanye nu Uzuma wa ku, na nu ma ukyekye na atu a aseki ka we. 36 U abangga ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa a ta so sese. U abangga ba nggo a kà Uvuvurr a Abachi wa a si ta kpa iso sese hen. U unfu ku Abachi ku u so na atu ambarr wa."

4

Yesu na ayamba nu Samarriya wa

1 Yesu à hi di anu Farrisi ba a wo du uwa so zzu anishirr na amasirr, anishirr ba a so kuma na ku mri ni Yohana ku. 2 Meme mi uwa si si Yesu nggo ku itu ima à ko zzu ba hen. A si abiga ama ba mu a so zzu ba. 3 Nggo Yesu a wo meme, na du anga ka Yahudiya ka na kakuma nu Galili.

4 Ni inkpu ima yi uwa ta ga anko wa ba nu Samarriya. 5 Mre Yesu ku nggurr surr nu igbu a anu Samarriya wa nggo a yo ma di Sukarr, nggo a su ywhiywhirr mi ni ila yi nggo Yakubu a nu uzuma wa Isuhu na asese ka. 6 Uddudu ku tsu amasirr i Yakubu yi i kri nabo. Nggo Yesu à zirr di na anko a ita wa na ni ji so nu ukotu ku uddudu ku, na azhi na atsutsu.

7 A sha so ntsɨmi, ayamba nu Samarriya numa gru nga nye tsu amasirr i Yesu à ddu ma di, "Bubomi tsu amasirr wa ni ingga so." 8 (Abiga ma ba a mirri ko ire ila nu umi igbu ku, uwa so na nkpama).

9 Ayamba wa à ku ayisurr na zhi Yesu di, “Kye! Ùwà sa anu Yahuda mu,
ingga sa ayamba nu Samarriya mu. Ùwà na kinggi ni so zhi ingga amasirr a
iso?” (Anu Yahuda ba a di kpa anu Samarriya ba chirr.)
10 I Yesu à ddu ma di, “Ka du ùwà hi nggo Abachi à di ni anishirr inkindirr,
ùwà ka zhi ingga ni di ingga nu ùwà amasirr a iso sese.”
11 Ayamba wa à ddu ma di, “Ankpye, ùwà sama ni izhizhi ka unga inkindirr
ki itsu amasirr, i uddudu inggi yi ita kakami. Ùwà ta kpa amasirr a iso sese
ama wa zhi nu momonggo? 12 Meme mi, ùwà kye du ùwà nggo mri ábáchí
amunta wa Yakubu nggo à ya ki inta uddudu inggi yi, na so amasirr na yi
na amarr ma ba ni ilando ima yi?”
13 Yesu ddu ma di, “Anishirr ba nggo ti so amasirr ama wa uhre di ki ba zizo.
14 Uwa ta sa amasirr wa nggo ingga di ni a di ka uhre ku glo ba mremremu.
Amasirr ama wa ta kaki umblo nu umi umbarr ku, nggo a ta gri ba iso sese.”
15 Ayamba wa à da di, “Bubomi Ankpye, sha amasirr ama wa ni ingga!
Nggo a si ta di ingga ki uhre zizo hen, ni si taka ni gba amasirr ni inggya zizo
hen.”
16 I Yesu à ddu ayamba wa di, “Kuma ku yo urumi wa ni nga.”
17 Ayamba wa à da di, “Ingga sama nu unuru.”

I Yesu ddu ma du, “Ùwà da ma di ùwà i sama nu unuru. 18 Ure ku nggo su di
ùwà i garr ki aniru akywi ngga, uwanggo nggo ùwà so na ku mi à si su urumi
hen. Ùwà da ki ingga ure ujiji.”
19 Ayamba wa da di, “Ankpye, ùwà su uni kpa are. 20 Ziza, da ki ingga,
sa angginggi du imba anu Yahuda ba kri ngbangba di Urushalima nggo na
nkpama su unto ku nggo anishirr a bu kuma ku barr Abachi ku? Akiki
amunta anu Samarriya ba a da di a si ni igbre uwanggo mu nggo ábáchí
munta ba a ku di barr.”
21 I Yesu da ku di, “Ayamba, kpanye ki ingga, ivi yi ko nga nggo imba si taka
hun kuma ku barr Aki wa ni igbre, ka nu Urushalima zizo hen. 22 Imba anu
Samarriya ba hi ntsɨ ni itu yi undurr wa nggo imba ku di barr ma. Inta anu
Yahuda ba hi ma kakami, nggo ikpa ttungo yi iba ni inta anu Yahuda ba yo
ba. 23 Kye yi! Ivi yi ko nga ni i ka nga ba nggo abiga ajiji ba ta ga Abachi Aki
amunta wa nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi tuku nu nggo uwa à se jiji. Aki wa
mi ko zha anishirr bama bu ga ma. 24 Abachi su Izhi, abangga ba nggo ti ta
ga ma i wre aba bu ga ma nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi tuku nu nggo uwa
à se jiji.”
25 Ayamba wa da di, “I ingga hi du Mezaya wa (nggo à yo ma du Kristi) à ko
nga. Uwa ti nga, uwa taka ni bre ki inta aseki we.”
26 I Yesu da ku di, “À su uchichi ingga uwama yo ko re nu ùwà ku.”
27 Ntsɨmi ma yo u abiga ma ba a kanga, na ku ayisurr nu nggo a hi ma so re
na ayamba ku. Uyirr mi nu umi umbarr ku à si zhi ayamba wa di, “Ùwà zha
anggi?” hen. Uyirr mi à si zhi Yesu di, “Angginggi du ùwà so re na ayamba
wa ku?” hen.
28 Nggo ayamba wa ka itsa itsu amasirr ama wa zu na kakuma ku da ku
anishirr ba nu umi igbu ku di, 29 “Imba nga ni kye unushirr wa nggo wa à
bre ki ingga inkindirr yi nggo ingga so di na yi tsatsarr. Hi du uwa yo ka su
Kristi wa?” 30 Mre, anishirr gru huzzu shishemi nu umi igbu ku ni kye Yesu.
31 Nu unto kuma mi u abiga ma ba so da ku di, “Ankpye, inta barr ùwà ri
inkindirr manu!”
32 Uwa da ba di, “Iya, ingga se ni ila yi nggo imba si hi yi hen.”
33 Abiga ma ba a zhi ikpa ambarr di, “Unggonggo mu gri ga ku?”

34 Mre, i Yesu gru da ba di, “Ila mungga inggi si ingga bi na undu ku uwama
wa nggo a tu ingga, ni bu na ku kre. 35 Imba si di da di, ‘A ji ihwa inę yo aba bu
rri ni na atu ikiri wa’ hen? Ingga nggo da ku ùwà, bwu ashishi ni kye izzuzzu
yi ni kye nggo ikiri wri zha ihan! 36 A di han ku abu undu ba azadi ambarr ka
wre, i ziza mi nggo ikiri yi nggo a so hwa i sa anishirr ba nggo a gri ba kuma
ni iso sese. Wre ku undurr wa nggo a ttu, nu undurr wa nggo a hwa ssubi abi
mę nyarr. 37 I ta si meme ida inggi yi i si jiji di, ‘Unuma mu ttu unuma mu ku
hwa.’ 38 Ingga tu imba di imba bi ku hwa nu unto ku nggo imba si ttu hen.
Abanu a ka na undu ku vri ukpa ku ba, imba nga ni hwa ido imbarr yi.”*
39 Anu Samarriya shishemi ni igbu wama a kpanye ni Yesu ku, nggo
ayamba wa a da ba di, “A da ki ingga aseki ka nggo ingga so di na ka tsatsarr.”
40 Nggo anu Samarriya a nga ni hi ma na barr ma di a bu sha so ni igbu
a ambarr wa bari. Uwa kpanye na sha so ki ivi iha. 41 Ni itu are ama ka,
anishirr shishemi a kpanye na ku.
42 Na ddu ayamba wa di, “Ziza nggo, inta mi kpanye nggo inta mi ku wo
ma na atu munta, na si si ki ida muwa yi mu hen. Inta hi jiji du uwa yo su
Uni kpa ttungo ni ingbingbru wa.”

Yesu du uvuvurr a ankpye numa ni iko i uttu wa wre

43 Nu uha wa i Yesu gru kuma nu Galili. 44 (Nâ ta si nggo Yesu di da di, “A
si di kye uni kpa are ssu nu ungo ni ìgbù ama hen.”) 45 Anu Galili ba kpa ma
na ango aha, nggo aba mi a se nu Urushalima nggo a na Iga i Ivu Sarr yi na
hi ma ni na aseki ka ikagri ka.
46 Nu umi ku uzirr kuma nggo a ba nu Galili na rri nu igbu nu Kena, nggo
a ka amasirr wa ki ahi. Ankpye numa ni iko i uttu à se na ba, nggo uzuma
wa nggo so nu Kapanahu à vri kakami. 47 Nggo à wo di Yesu à nga zhi nu
Yahudiya na so zirr nu Galili, uwa kuma ku zha Yesu hi na tsi ku angu di
a bu ga ma kuma nu Kapanahu ku du uzuma wa wre, nggo uvuvurr wa ki
ywhiywhirr i ttu.
48 Yesu zhi ma di, “Ingga ti na inkindirr ikagri bari imba ta kpanye ni
ingga?”
49 Ugo wa barr di, “Ankpye, bubomi ga mi ku du uvuvurr wa tasi ki ingga.”
50 I Yesu da ku ugo wa di, “Kakuma ni iko, uzumi wa ta wre ku uwa.”
Ugo wa kpanye ni Yesu ku na so kakuma ni iko. 51 Nggo ugo wa se na anko
a ikuma wa na zzu ma na amirr iko ama banu ba, aba da ku du uvuvurr wa
wre ni ivri ima yi ba. 52 Ugo wa zhi ba attuttu wa nggo uvuvurr wa wre nggo.
Aba da ku di, “Uvuvurr wa na wre nare, ni iyirr i azhi na atsutsu.”
53 U aki wa hi du uwama yo sa attuttu wa nggo Yesu na da ku du, “Uzumi
wa ta wre nggo.” Ima yo du ugo wa na anishirr bi iko ima ba a kpanye ni
Yesu ku.
54 Uwama yo si inkindirr i ikagri i iha nggo Yesu a na nu Galili nu ugo ki
ikanga umaku zhi nu Yahudiya.

5

Yesu du ugo numa wre ni izzo amasirr i Betsada

1 Nu ugo ku aseki kama ka, Yesu à gru kuma na ba ni iga i ani Yahuda numa
nu Urushalima. 2 Nu Urushalima i izzo amasirr inuma à yo yi di Betizata
ni irrirri i Ibraniya, i se na anko akywi. Izzo amasirr ima yi i se hinga na

* **4:38** Hwa: Yesu à tu abiga ama ba di a bu kuma ku gri anishirr nga ku Abachi nâ ta si nggo uni do
à di tu abu undu di a bu ku hwa ikiri gri nga ku.

anko wa nggo a yo wa du Amunko ka Aminta. 3 Nu unddu ku, abi lolo na
nkanka a kurr kago amasirr wa na anko ka akywi mi, abanu sa aba kreshi
abi gbo na ampi na abangga ba nggo ukpa ku u ttu. [4 Nggo unitu a Abachi
wa nu unkplassu ti ji ni rru amasirr wa ni ivi numa, undurr wa nggo ti rri na
amasirr wa kuchi, uwa di wre ni ivri ima yi.] 5 Ugo numa nggo di kurr nabo,
ivri ima yi i ki ase iso itarr na atandarr (38). 6 Nggo Yesu hi ma ni ikurr yi
na hi du ugo wa a di vri zhi ngbangbamu na zhi ma di, “Uwa zha du uwa ta
wre?”
7 Ugo uni vri wa ddu ma di, “Ankpye, ingga sama nu undurr wa nggo à ta
ba ingga yo na amasirr wa, nggo a ti nga ni zzu amasirr wa. Nggo ingga ti ta
ko mirri, unuma di rri kuchi ki ingga.”
8 I Yesu ddu ma di, “Gru kri ki kri, ni ba abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
9 Ugo wa wre ni inkpo iyirr na ba abubo a ikurr ama wa na zirr kuma.
Azhibarr wa nggo Yesu a na undu ku a si na Azhibarr a Isu a anu Yahuda
wa. 10 Nggo ankpinkpye ba anu Yahuda ba a hi ugo wa ni ba abubo a ikurr
wa na ko kuma, na ddu ma di, “Ari sa Azhibarr a Isu, uwa kpala ku Are ka
Musa ka nu nggo uwa ba abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
11 Uwa ddu ba di, “Ugo wa nggo di ingga wre, uwa yo da ki ingga meme di
ingga bi ba abubo a ikurr mungga wa ni kuma.”
12 Aba zhi ma di, “A su unggonggo uwama nggo da ku uwa du uwa bi ba
abubo a ikurr wa ni kuma?”
13 Ugo wa mi si hi Yesu hen, nggo anishirr ba a kri kakami nu unto ku, i
Yesu a mirri nado nu umi ku anishirr ku.
14 Nggo Yesu ku zha ugo wa hi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu
ma di, “Kye ùwà wre ba. Ùwà bu du ila ure du, ku inkindirr numa indanda
mri inggi yi si taka la nu ùwà ku hen.” 15 Ugo wa nggo Yesu du ma wre nggo
à kakuma ku da ku anu Yahuda ba da a si Yesu yo du uwa wre.

Uvuvurr Abachi à di nu anishirr iso tsitsirr

16 Nggo Yesu a ko du anishirr ba wre na Azhibarr a Isu a Anu Yahuda wa
aba gru so zha are na ku. 17 I Yesu ddu ba di, “Aki mungga wa nise kukri nu
undu ku umaku, ima yo di ingga mi so na undu ku tsi kuma meme.” 18 Meme
nggo anu Yahuda ba kuchi ni zha anko a ingu ma wa, na da di, à kpala na are
aha. Uku mẹmẹ ku u si di à ko na undu na Azhibarr a Isu wa. Uku uha ku
nggo su nggo à da di Abachi nggo su ku Aki, na ko tsarr itu ima kye na Abachi
ku.
19 Nggo i Yesu ddu ba di, “Di ingga da ki imba, wanggo su ure ujiji mu du
Uvuvurr a Abachi wa sama nu ukyekye ki na inkindirr numa ki itu ima sama
ni ihi i Aki yi. A di nâ ta si inkindirr yi nggo a hi Aki wa ni ina yi na so na yi
narrnarr, nâ ta si nggo aki wa di na. 20 Aki wa a kpanye nu Uzuma wa na tsarr
ma aseki ka nggo a na ka we. Aki wa ta tsarr ma aseki numa mri meme, nggo
a ta di imba ku ayisurr. 21 Nâ ta si Aki wa di du abi kɨ ba tasi na ka ni so tsitsirr,
na anko ayiyirr ama wa Uvuvurr wa mi ta gri iso sese nga ku undurr wa nggo
à kpanye na ku. 22 Aki wa si di bre amu ni itu i undurr hen, nggo na na uzuma
wanggo ki uni bre amu wa na atu anishirr we. 23 Aki wa zha da anishirr bi
kru isisu i Uvuvurr yi nâ ta si nggo a di kru isisu ima yi. Undurr wa nggo ti
kpa Uvuvurr wa chirr, ina ima yi tsarr da a si kru isisu i Aki wa nggo tu ma
hen.
24 “Ingga nggo ko da ki imba, undurr wa nggo ti wo ure mungga ku na
kpanye nu uwanggo nggo tu ingga nggo. Uwa se ni iso sese, Abachi si ta vɨ
ba ni ila ure hen. Na a ka ya gẹ ittu ba. 25 Ingga ko da ki imba ure ujiji mu,
ivi yi ko nga ni i ka nga ba, nggo abi kɨ ba ta wo ukorr ku Uvuvurr a Abachi

ku, u abangga ba nggo ti shirr ku atu ta so. 26 Aki wa se nu ukyekye ki gri iso
sese na nu Uzuma wa ukyekye kuma meme. 27 Na nu Uzuma ukyekye ki ibre
amu na atu anishirr we, nu nggo uwa yo su Uvuvurr a Unushirr.
28 “Imba bu si ku ayisurr hen, vure ivi yi ko nga nggo abi kɨ ba na abe ta wo
ukorr umaku, 29 mre na ta gru huzzu na abe ambarr ka. Abangga ba nggo a
di so wre taka ni so sese, u agbugbu ta tasi ni ma ki ibre amu.

Yesu su Uvuvurr a Abachi

30 “Ingga ka si na inkindirr ki itu mungga hen. Aki mungga nggo à tu ingga,
nâ ta si uwa yo tsarr ingga nggo ingga ta di bre amu ka nggo. Ingga di bre
amu amungga ka narrnarr, nggo ingga kru isisu ima yi, ni si so na inkindirr
yi nggo ta su ki ingga nggo isisurr hen. Ingga ko na nâ ta si nggo Aki amungga
wa à da.
31 “Ka di ingga ko re si ki itu mungga, ingga ka sa na anko a itsarr imba du
ure mungga ku u su ujiji. 32 U undurr numa se nggo di kpa re ki ingga. Ingga
hi da a di da ure ujiji.
33 “Imba tu anishirr du ba kuma ni Yohana ku, uwa ko ku da ba ure ujiji.
34 Ingga si ba ki inkindirr, inkindirr yi nggo anishirr di da ni itu mungga ki
inkindirr hen. Ingga ko bre ki imba are angga ka, wre ki imba bu kpa ikpa
ttungo. 35 Yohana yo à si ingba nu uru wa nggo a la kago, imba mi nyarr ni
ila ima yi ki ivi ntsɨmi.
36 “Inkindirr numa se nggo mri inggi nggo Yohana a da ni itu mungga nggo.
Ingga ko na aseki ka nggo Aki mungga wa ni ingga di ingga bu ni na ka nggo.
Aseki akama yo ko kpa re ki ingga na tsarr da Aki wa yo tu ingga jiji. 37 Aki
wa nggo tu ingga à tsarr imba du uwa nggo tu ingga jiji, ka nu nggo imba nise
wo ukorr umaku ni si hi ma ashishi na ashishi hen. 38 Imba si kpanye nu ure
umaku hen, nggo imba si kpanye nu undurr wa nggo a tu ma hen. 39 Imba
bre Ungbamvu ku Abachi ku ni kye di imba ta hi iso sese nu umi umaku.
Ungbamvu ku Abachi kuma yo so re si ni itu mungga yo! 40 Nggo imba kà ni
si nga ni kpa iso sese yi ni ingga ku hen.
41 “Ingga si ko zha igbyarr asa na anishirr ba hen. 42 Nggo ingga hi imba,
ni hi di imba sama ni ikpanye i Abachi yi ni isisurr imba. 43 Aki mungga wa
yo tu ingga nu ure umaku di ingga bu nga ni bre ku anishirr. Imba ni kà
ingga, ni ta kpa abangga ba nggo ta nga ni so re ka atu ambarr. 44 Imba ta na
kingginggi ni kpanye nu ure ku Abachi ku, nggo imba so di zha igbyarr asa
na anishirr ba, ni si ri amarr ka igbyarr asa yi nggo i zhi na Abachi ku hen.
45 “Imba bu si kye di ingga nggo taka gri imba ku bre ku Abachi hen, nggo
imba yo isisurr imba yi nu Musa ku uwa yo taka gri imba ko ku bre. 46 Musa à
charr ni itu mungga, imba ka ti kpanye nu Musa ku, imba ka kpanye ni ingga
ku. 47 Imba ta si kpanye ni inkindirr yi nggo Musa à charr hen, imba ta na
kingginggi ni kpanye ni ida mungga yi?”

6

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi
(Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 Nu ugo ku nggo Yesu na aseki ka kre na gru cha kuma nu ugugarr inyi
numa ku Galili ku (nggo à yo ku du inyi nu Tiberriya). 2 Akpa anishirr a ddu
na kuma na ku, nggo a hi aseki ka ikagri ka nggo a hi Yesu ni so na yi, nggo a
so du anishirr wre ni ilolo imbarr yi. 3 I Yesu na abiga ma ba gru hun kuma
ni itu i igbre wa ku ji so nabo. 4 Ni ivi ima yi nggo Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda
yi ki ywhiywhirr.

5 Nggo Yesu kakye na hi akpa anishirr ni so nga na ku, na ddu Filibu di,
“Inta ka re ila nu momonggo, nggo ta ma ku anishirr angga ba iri?” 6 (I Yesu
à da meme so tsarr Filibu kye mu. Na ka hi inkindirr yi nggo uwa ta na ba).
7 I Filibu a ddu ma di, “Inta ka na undu ma ihwa itandarr mu bari, anishirr
angga ba ka kpa inkindirr ntsɨ la kye na yiyirr.”
8 U uyirr nu umi ku abiga ma ku, nggo a yo ma du Andoro nggo a su uzayirr
a Sima Biturr wa da di, 9 “Kye uvuvurr numa nggo gri ankpinkpri unfonfo
akywi ni ikikla iha. Uwama mi ta ma ku anishirr ba angginggi?”
10 Yesu da ku abiga ma ba di a bu du anishirr ba ji so. (Agiga assussu a se
kakami na abubo wa.) U anishirr ba we ji so nabo. Aniru ba nggo a se nabo
a su ukrɨ ukywi (5,000). 11 Mre i Yesu ba unfonfo wa, na nyarr ku Abachi ni
itu ima yi na ka nu anishirr ba nggo a so nabo, na ba ikikla yi mi na na meme
yo. U anishirr ba a kpa ga ba, aba kpa ri na shi.
12 Nggo a ta shi na ka, uwa ddu abiga ma ba da a bu ga na vu imbimbru yi
nggurr bi, wre ba si varr yi hre hen. 13 Aba ga na vu imbimbru i unfonfo yi
ki isisa iwurr ni iha nggo a ri shi na kadu.
14 Nggo anishirr ba a hi ikagri ima yi nggo Yesu a na yi nggo, na da di, “Uwa
yo ta su uni kpa are wa jiji nggo Abachi à da da à taka nga ni ingbingbru
yi!” 15 Nggo Yesu hi amarr ka nggo anishirr ba ko ri, da aba ta vu ma nu
ungbrengbre ku na ma ki uttu ambarr wa, na gru hun kuma na agbre ka na
ankpa ma.

Yesu zirr na atu ka amasirr (Matiyu 14:22-33; Marrku 6:45-52)

16 Ni ingbahru ima yi, abiga ba Yesu ba a gru ji kuma nu unddu ki inyi nu
Galili wa. 17 Nggo abubo wa ko shi ibwu, i Yesu nise kanga na ba, abiga ma
ba kye na rri nu uddu ku na gru ta cha kuma nu Kapanahu. 18 Nggo a se nu
umi ku icha ku, mre u unddunddu numa gru go kyekye mi, na du ankinkirr
ka amasirr ka gru ko gru kakami. 19 Nggo abiga ma ba a ka zirr ma kilomita
ikywi ka itani kuma ni imimi mu ba, na hi Yesu ko zirr na atu ka amasirr ka
na ko ga ba ywhiywhirr nu uddu ku, isisu ki ba aba wri kpakpa. 20 I Yesu ddu
ba di, “A si ingga yo! Imba bi si kru isisu hen!” 21 Abiga ma ba a nyarr na du
ma rri nu uddu ku, mre aba kukri nu unddu ku amasirr ku nu unto ku nggo
a ko kuma wa.

Anishirr ba ko zha Yesu

22 Nu uha wa, anishirr ba nggo di so nu ugarr ku inyi ku a hi du uddu ku u
su uyirr yo nggo u kri nabo. Na hi nu nggo abiga ma ba gru, i Yesu sama nu
uddu ku. 23 Iddu numa i nga zhi na anga ka Tiberriya ni kukri ywhiywhirr
mi nu unto ku nggo Yesu a nu ba iri yi. 24 Na ku hi di Yesu na abiga ma ba
a kakuma ba, nggo aba ka rri ni iddu imbarr yi na darr kuma na anga ka
Kapanahu kaku zha Yesu nabo.

Yesu nggo à su unfonfo wa nggo di ni iso sese

25 Nggo anishirr ba a kuma ku zha Yesu hi nu ugugarr ki inyi ku, na zhi ma
di, “Ankpye, uwa nga inggya nita mu?”
26 I Yesu ddu ba di, “Ingga di imba si so zha ingga ni itu i iki i ikagri yi nggo
ingga na hen. Imba di zha ingga nu nggo imba ri shi mu. 27 Imba bi si tsutsarr
itu imba ki ila yi nggo i di na i ki ndanda hen, imba bi na undu zha ila yi nggo
di gri iso sese. Uvuvurr a Unushirr yo ta ni imba ila ima yi, ni itu yi nggo Aki
ama wa Abachi nggo kpanye ku da a bu na meme.”
28 Anishirr ba a zhi ma di, “Abachi zha di inta bu na sa angginggi mrem-
remu?”

29 Yesu ddu ba di, “Abachi zha di imba bi yo isisurr imba nu uwanggo wa
nggo uwa tu ma.”
30 Aba zhi ma di, “Uwa ta na si ikagri i ta inggi nggo inta ta hi ni bu kpanye
nu uwa ku? 31 Kye nu nggo ábáchí munta ba di zirr ni ijiji yi, Abachi a nu
ba unfonfo zhi nu ussu nggo a yo ma du mana, du ba ri. I su meme nâ ta si
nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, ‘Abachi a nu ba unfonfo zhi nu
unkplassu du ba a ri.’ ”
32 I Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, unfonfo wa nggo Musa à ni
imba, uwa yo a si su unfonfo ujiji zhi nu unkplassu ku hen. A su Aki mungga
nggo à di ni imba unfonfo ujiji wa zhi nu ussu. 33 Unfonfo wa nggo Abachi
ni, uwa yo ji zhi nu unkplassu ni di gri iso tsitsirr ki ingbingbru yi.”
34 Aba ddu ma di, “Ankpye, di ni inta unfonfo wama ttuttumi.”
35 I Yesu ddu ba di, “Ingga yo su unfonfo ni gri iso sese wa. Undurr wa nggo
ti nga ni ingga ku i iyo i si ta ki zizo ma hen. Undurr wa nggo ti yo isisurr ni
ingga ku u uhre si ta ki ma zizo hen. 36 Ingga ka da ki imba ba di, imba hi ingga
ni kà iyo isisurr yi. 37 Undurr wa nggo Aki mungga wa ti ni ingga, uwa ta nga
ni ingga ku, u undurr wa nggo ti nga ni ingga ku i ingga si ta han ma share
hen. 38 Ingga si ji zhi nu unkplassu di ingga i ta ni na inkindirr inggi nggo
isisurr mungga nggi ikpanye hen. Ingga nye na inkindirr yi nggo Abachi wa
nggo tu ingga à zha. 39 Uwanggo yo si ina i Abachi yi, di ingga bu si du uyirr
nu umi ku anishirr ba nggo à ni ingga na ba a nado hen. À di ingga bu ka ba
si na azhibarr a ikikre wa. 40 Abangga ba nggo a ti surr ashishi nu Uvuvurr a
Abachi wa na yo isisurr na ku a ta kpa iso sese. Ingga ta ta ba si na azhibarr
a ikikre wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo aki mungga wa à zha.”
41 Anishirr ba gru so re ngbungbru nu nggo Yesu da ba di, “Ingga yo su
unfonfo wa nggo à ji zhi nu unkplassu.” 42 Na gru so zhi ikpa di, “Uwanggo
si si Yesu, Uvuvurr a Isuhu hen? A kye di inta si hi aki ama wa na ayirr wa
hen? Na na kingginggi na ko da du uwa ji zhi nu unkplassu?”
43 I Yesu kakye ba na ddu ba di, “Imba du ire ngbungbru ni ikpa. 44 Undurr
ka si gru nga ni ingga ku ki itu ima, na si si Aki mungga nggo yo ma hen. Aki
mungga wama yo tu ingga, na turr ma nga. Ingga ta tà ma si na azhibarr a
ikikre wa. 45 Uyirr nu umi ku abi kpa are ba a charr di: ‘Abachi nggo ki itu
ima ta tsarr ba.’ U unushirr wa nggo ti shirr ku Aki wa atu na kpa itsarr ima
yi na undu, uwa ta nga ni ingga ku. 46 Undurr wa nggo zhi na Abachi ku, uwa
yo hi Aki wa na nkpama. Undurr numa si hi ma zizo hen. 47 Di ingga da ki
imba ure ujiji, unushirr wa nggo ti yo isisurr ima yi ni ingga ku uwa se ni
iso sese. 48 Ingga yo su unfonfo wa nggo di gri iso tsitsirr. 49 Ábáchí amba ba
a ri mana wa ni ijiji yi, meme mi na ki. 50 Kye unfonfo ni gri iso wa nggo ji
zhi nu unkplassu, undurr wa nggo ti ta ma, uwa si taka ttu zizo hen. 51 Ingga
yo su unfonfo ni so sese wa nggo ji zhi nu unkplassu. Unushirr wa nggo ti
ta unfonfo wama uwa ta so sese. Inina imungga yi iyo su unfonfo wa nggo
ingga ta ni, wre ku anishirr ba ingbingbru ba bi kpa iso tsitsirr.”
52 Ankpinkpye ba anu Yahuda gru so ri anta kakami ni ikpa na gru so zhi
ikpa di, “À ta na kingginggi na ta ni inta inina ikpa ima yi di inta ta?”
53 I Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, imba ta si ta inina ikpa ni
si so ayiyi a Uvuvurr a Unushirr hen, imba ta sa ni iso tsitsirr nu umi umba.
54 Abangga ba nggo ti ta inina ikpa imungga yi na so ayiyi amungga aba ta
kpa iso sese. Ingga taka tà ba si na azhibarr a ikre ungo wa. 55 Inina ikpa
mungga iyo si ila iri ijiji yi u ayiyi mungga a yo si inkindirr ijiji yi nggo di gri
iso tsitsirr. 56 Abangga ba nggo ta inina mungga yi na so ayiyi mungga wa a

so nu umi mungga, ingga mi so nu umi umbarr ku meme. 57 Abachi nggo tu
ingga, ingga so nâ ta si nggo Abachi à se meme, undurr wa nggo ti ta inina
ikpa imungga yi uwa ta so nâ ta si nggo ingga mi so. 58 Ingga si se nâ ta si
unfonfo wa nggo ábáchí ambirr ba a ta nggo hen. A ta unfonfo wama wa na
kɨ. Ingga yo su unfonfo wa nggo à ji zhi nu unkplassu. Undurr wa nggo ti ta
unfonfo wama uwa ta so sese." 59 Yesu a bre ba are kama nggo a ko tsarr ba
nu uki ki issubi ku nu Kapanahu.

Are ka iso sese

60 Nggo abiga ma ba shishemi a wo ure kuma, abanu ba a da di, "Itsarr
inggi yi i tsɨ ki inta unggonggo ka kpa yi?"
61 Nggo Yesu hi da abiga ma ba a se ni ivri ni itu itsarr ima yi, i na zhi ba
di, "Itsarr inggi i du iyo isisurr imba yi kako nu ugo? 62 U nu nggo imba ti ka
hi Uvuvurr a Unushirr ni ko hun kuma nu unkplassu unto ku nggo à zhi na?
63 A si Izhi iyo di gri iso tsitsirr. Inina ikpa si di gri iso tsitsirr hen. Are ka nggo
ingga bre ki imba sa are ka Izhi, na di gri iso tsitsirr. 64 U abanu nu umi umba
ku si yo isisurr ni ingga ku hen." (Nggo Yesu ka hi abangga ba nggo a kà iyo
isisurr zhi ni imẹmẹ mu ba, na hi uwanggo wa nggo taka ni vu ma re nggo.)
65 Nggo Yesu da ba di, "Imba sama nu ukyekye ki nga ni ingga ku sama na
Aki mungga nggo ni turr imba nga yi. Ima yo di ingga bre ki imba are angga
ka we."
66 Ni itu i inkindirr yi nggo Yesu a bre ba u abiga ma ba shishemi a kà iga
ma yi na kakuma nu ugo.
67 I Yesu zhi abiga ma ba di, "Imba mi ta kuma meme?"
68 I Sima Biturr ddu ma di, "Atiko, inta ta kuma nu unggonggo ku? Ùwà yo
se nu ure ki iso sese ku. 69 Inta kpanye ni hi du ùwà yo su Uni wre wa nggo
zhi na Abachi ku."
70 I Yesu ddu ba di, "Ingga yo hla imba awurr na aha mi, u uyirr wa nu umi
umba ku à su a Isheta umimi wa." 71 I Yesu à ko re ni itu i Judasi, uvuvurr a
Sima Iskariyoti wa yo, nu nggo Judasi a su uyirr nu umi ku abiga ma ba, uwa
yo su uwanggo wa nggo taka ni vu ma re ba.

7

Amuyirr abu Yesu ba si yo isisurr na ku hen

1 Nu ugo ki na aseki ka angga ka, i Yesu gru di zirr kago na anga ka Galili ka,
na si zirr na anga ka Yahudiya ka hen, nggo a hi da ankpinkpye ba Yahuda
ba ko zha anko a ingu ma. 2 Uwa si ni ivi yi nggo anu Yahuda ba ta na Iga i
Aburr imbarr yi. 3 Nggo amuyirr bi Yesu ba nga ni da ku di, "Gru kuma na
anga ka Yahudiya ka ku na aseki ka ikagri angga ka ni du abiga muwa ba
nabo mi hi. 4 Unushirr wa nggo ti zha du uwa ta zzu isa, uwa si di kà ina ima
yi sharri hen. Ku na aseki ka angga ka ni di ingbingbru i hi uwa!" 5 Ima tsarr
da amuyirr bi Yesu ba mi a si kpanye na ku hen.
6 I Yesu ddu amuyirr ba di, "Azhibarr mungga wa nise nga, uwa ta si imba
azhi wa sa a imba namri. 7 Ingbingbru yi ka si karr imba hen, i karr ingga nu
nggo ingga da ba ila ure imbarr yi. 8 Imba bi kuma na abubo a iga wa ingga
nise bari, attuttu mungga wa nise." 9 Yesu bre ba are kama na so nu Galili.

Yesu à ko ni iga i aburr yi

10 Amuyirr bi Yesu ba a kuma ni iga yi, i Yesu mi gru ga ba nu ugo, na ku so
sharri na si du anishirr ba hi ma hen. 11 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba ko
ku so zha ma na abubo a iga wa di, "Ugo nggo wa à ba momonggo?"

12 Anishirr ba nggo a kri na abubo a iga wa, a gru so re ni ikpa di, “Ugo nggo
su unushirr uzizi.”
Abanu ba da di, “A si si meme hen, à bri ku anishirr ashishi mu.”
13 Unushirr ni isisurr sama nggo ta gru kri na da inkindirr kyekye mi ni itu i
Yesu, nggo a so kru isisu i ankpinkpye anu Yahuda ba.

Yesu tsarr ni iga yi

14 Nggo à se na atsutsu ka ivi Iga i Aburr yi Yesu gru kuma ku so tsarr nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 15 U anu Yahuda ba gru so vu angu na da di, “Ugo
nggo nise kuma na abubo a ku ibre kye, na na kingginggi na hi ungbamvu
ku ma mi?”
16 I Yesu ddu ba di, “Aseki ka nggo ingga ko tsarr si sa amungga hen, a nga
zhi nu uwanggo a tu ingga mu ku. 17 Anishirr ba nggo ti zha ina inkindirr yi
nggo Abachi a da ba, aba ta hi di itsarr mungga yi i zhi na Abachi ku, ka i si
imungga. 18 Undurr wa nggo di tsarr ihi ima yi, à so di zha si inkpinkpye ima
mu, u undurr wa nggo so zha inkpinkpye i uwanggo nggo à tu ma nggo, à so
da su ure ujiji na si ki imu hen. 19 U Musa à ni imba are ka, a si si meme hen?
U uyirr amba mi si kru isisu imbarr yi hen. A sa angginggi du imba so zha
anko a ingu ingga?”
20 Anishirr ba ddu ma di, “Ùwà se na anazhi ndanda nggo a mirri ku ùwà.
Angginggi du ùwà kye da anishirr ta ngu ùwà?”
21 I Yesu da ba di, “Ingga na inkindirr i ikagri iyirr yo imba kukri vu angu.
22 U Musa a da ki imba ure ki isarr iji. (Na si su Musa nggo a ni imba isarr
iji yi hen. Ure kuma u zhi na ábáchí amburr ba.) Meme yo imba di sarr ku
amumarr amba ba iji na Azhibarr a Isu wa mi kye. 23 Imba ta di sarr ku
amumarr amba ba iji na Azhibarr a Isu wa nâ ta si Are ka Musa a da, uwa sa
anggi mu di imba so ki unfu ni ingga ku di ingga du unushirr wa pempe mi
a wre na Azhibarr a Isu wa? 24 Imba bu si di kye aseki nâ ta si nggo a na ka
hen, imba bu di kye aseki ka nâ ta si nggo a se.”

Yesu yo su Kristi wa?

25 Inkpu anishirr ba nggo so nu Urushalima a da di, “Uwanggo yo à si su
ugo wa nggo a ko zha anko ta ngu ma hen? 26 Kye ma ko tsarr nu unto ku
nggo anishirr ka kye ma hi na wo ma krizhizhi mi, undurr mi à si ko ku gye
ku angu hen. Imba kye da ankpinkpye ba kpanye du uwa yo su Kristi wa
jiji? 27 Uwa ta si inta, inta hi unto ku nggo ugo nggo a zhi. Nggo Kristi ujiji wa
kanga, undurr si ta hi unto ku nggo à zhi hen.”
28 Nggo Yesu à ko tsarr ni Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku à du hantu di, “Yo!
Ingga hi di imba hi ingga, ni hi unto ku nggo ingga zhi. I Ingga si nga ki itu
mungga mu hen, a su uwanggo wa nggo su ujiji wa yo, nggo imba si hi ma
hen, uwa yo tu ingga. 29 Uwa ta si ingga, ingga zhi nu uwa yo ku nggo à tu
ingga nggo. Ima yo di ingga hi ma.”
30 Nggo Yesu da meme, u anishirr ba gru horrhorr da aba ta vu ma, u nu
nggo ivi i ivu ma i nise ma, unushirr uyirr mi si sa ungo na ku hen. 31 I inkpu
anishirr shishemi a kpanye na ku na kpa ure umaku. Na da di, “Kristi wa ti
nga, uwa ta ni na aseki ka ikagri numa mri ka ngga ka nggo ugo nggo so na?”

Ankpinkpye ba a zha anko a ivu Yesu

32 Nggo anu Farrisi ba a wo anishirr ni so bre are ni itu i Yesu. U
ankpinkpye abikye ba ndo na anu Farrisi ba a tu abi gbye iko i Abachi ba
di a bu ku vu ma nga.

33 I Yesu da ba di, “Ingga ta so ni imba ntsɨmi ni ta kakuma nu uwanggo wa
nggo tu ingga. 34 Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga hen, ni si hi anko a inga
nu unto ku nggo ingga se hen.”
35 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba a re ni ikpa di, “Ugo nggo ta ko nu
momonggo nggo inta si ta zha ma hi hen. A bu ta ko ni igbu i anu Girrki
yi nggo anishirr munta ba a so na ta ku tsarr anu Girrki ba nabo yi? 36 À da
di, ‘Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga hen,’ tuku nu nggo à da di, ‘Imba si ta
hi anko a inga nu unto ku nggo ingga se hen.’ A da uwama à sa angginggi?”

Yesu re ni itu i Izhi yi

37 Na azhibarr a ikikre a iga wa nggo a yo sa azhibarr ankpi wa, i Yesu gru
kri na du hantu di, “Undurr wa nggo uhre ti ki ma, bu nga ni ingga ku ni so.
38 Undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, amasirr wa nggo a ta du unushirr
so tsitsirr a ta gu zhi nu umi umaku, nâ ta si nggo ungbamvu ku u da.” 39 Yesu
à ko re ni itu i Izhi Iwre iyo. A nise ni Izhi i Iwre yi, nggo Yesu nise tasi kuma
ni inkpinkpye ima yi. Nu ugo ku nggo a ta Yesu si ni ibe yi, abangga ba nggo
ti kpanye na ku ta kpa Izhi yi.

Amarr ka anishirr ba ga ki na nkanka

40 Inkpu anishirr ba nggo a kri nabo na so wo Yesu ni re yi a da di, “Ugo
nggo su uni kpa are ajiji wa.”
41 Abanu ba a da di, “Uwa yo su Kristi wa!”
Meme mi abanu ba a da di, “Kristi wa si ta nga zhi nu Galili nggo hen!
42 Ungbamvu ku u da du Kristi wa ta nga zhi nu uga ku Doda zhi nu Betalami,
ni igbu wa nggo Doda a so.” 43 I iri anta gru ku anishirr ba nabo ni itu i Yesu.
44 Abanu zha da aba ta vu ma, u unushirr uyirr mi si sa ungo na ku hen.

Ankpinkpye ba si kpanye ni Yesu ku hen

45 Abi gbye iko i Abachi ba a kakuma ku da ku ankpinkpye abikye ba na
anu Farrisi ba, aba a ka zhi ba di, “Anggi mu di imba si vu Yesu gri nga ni
inggya hen?”
46 Abi gbye ba da di, “Inta nise wo undurr ni re meme kye!”
47 Anu Farrisi ba zhi ba di, “Meme nggo Yesu wa à re imba meme? 48 Imba
hi uyirr nu umi ku ankpinkpye ba ka anu Farrisi ba a kpanye na ku?
49 Anishirr ba nggo si hi inkindirr na are ka Abachi ka hen, a sa abu uje!”
50 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba nggo à yo ma du Nikodemu,* à se nu umi
umbarr ku. Uwa yiyirr wama yo à kuma ni Yesu ku. À da di, 51 “Iba munta si
di vu unushirr ni ìlà sama ni iwo ma bari hen, ka hi inkindirr indanda nggo
a na bari.”
52 Aba zhi ma di, “Ùwà mi zhi nu Galili wa mu meme? Ka ku ji so ni bre
angbamvu ka kye, ùwà ta hi di uni kpa are à si ta kanga zhi nu Galili hen.”
[53 Anishirr ba ga kuma ni iko.

8

Ayamba wa nggo a vu ma nu unuru numa ku

1 Yesu à hun kuma ni Igbre nu Olivu wa. 2 Na kaji kuma nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku ni igambre. Anishirr bi na nga na ku uwa ji so na ko tsarr ba.
3 U abitsarr na are ba na anu Farrisi banu a gri ayamba numa nggo a vu wa
a ko kurr ìga tuku ugo numa nggo a si su ku uruma hen. Aba gba wa gri na

* **7:50** Nikodemu: Ure ku nggo Nikodemu à kuma na ku so re ni Yesu ku, u se nu Yohana 3:1-21.

kuma ku kri na ankẹ ka anishirr ba. 4 Na ko ku ddu Yesu di, “Unitsarr, inta vu
ayamba anggo aba so kurr ìga tuku unuru numa. 5 Are ka Musa ka tsarr di
inta bu ta ayamba wa nggo inta ti vu wa ko na meme ngu na angbinta. Uwa
na, ùwà da da anggi?” 6 Na ko zhi meme, wre ba bu tirr Yesu kye. A zha di
aba ta wo inkindirr indanda na ku, na ka vu ma. I Yesu ji kuklo na gru ko
charr ni imimi ni uvuvurr ungo. 7 Nggo a ka na ko zhi ma ure kuma uwa gɨ
itu na zhi ba di, “Imba wemi, Unushirr wa nggo ta nise la ure kye, uwa yo bu
tarr ayamba wa kuchi.” 8 Na ji kuklo zizo na ko charr ni imimi yi.

9 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo Yesu, a gru so ga share na yiyirr, zhi na
akikre ba kuma ni inkpu yi ku, na du Yesu yo nabo tuku ayamba wa. 10 Nggo
Yesu gɨ itu na zhi ma di, “Ayamba, anishirr ba na? Uyirr mi si da du uwa vu
ùwà ni ila ure hen?”

11 A ayamba wa da di, “Uyirr mi sama, Ankpye.”

I Yesu ddu ma di, “Ingga mi si vu ùwà ni ikpala imuwa yi hen. Kuma, ni si
ka la ure zizo hen.”]

Yesu su uru ku là ku ingbingbru yi

12 Nu ugo kuma, i Yesu re na anishirr ba ba zizo di, “Ingga si ìlà i ingbingbru
yi. Unushirr wa nggo ti ga ingga uwa si ta zirr ni ibwu zizo hen. A ta se ni ìlà
yi nggo i ta nu ma iso tsitsirr.”

13 U anu Farrisi ba a ddu Yesu di, “Ùwà ti re ni itu imuwa, ùwà su uwanggo
nggo taka da na ankpami di ida muwa si jiji. Inta si kpanye hen.”

14 I Yesu ddu ba di, “Ingga ti ko re si ki itu mungga mi ida imungga yi i si
jiji. Ingga hi unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo ingga ko kuma. Uwa ta
si imba, imba si hi unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo ingga ko kuma
hen. 15 Imba kye ingga nu ukpa ni so bre amu, uwa ta si ingga nanko, ingga
si ko bre amu ni itu i unu hen. 16 Ingga ta di ingga ta bre amu ka mi, i ibre
amu mungga yi ta si ijiji, nu nggo ingga si se na ankpa mu hen. Aki mungga
wa nggo tu ingga a se ndo ni ingga ku. 17 Are amba ka a da di anishirr aha ti
da ure uyirr, imba bi kpanye na ba. 18 Ingga su uyirr nu umi ku abi re ni itu
mungga, u Aki mungga wa nggo tu ingga, uwanggo su unu uha wa.”

19 Aba zhi ma di, “Aki muwa wa se momonggo.”

I Yesu ddu ba di, “Imba si hi ingga hen ni si hi Aki mungga wa hen. Imba ka
ti hi ingga, imba taka hi Aki mungga wa meme.” 20 Yesu à bre ku ankpinkpye
anu Yahuda ba are kama nu nggo à ko tsarr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku iyo, hinga ni unto ku nggo a di zu inklo yi. Undurr mi si vu ma hen, nggo
ivi a ivu ma yi nise.

Anishirr ba si wo Yesu zizi hen

21 I Yesu da ku ankpinkpye anu Yahuda ba zizo di, “Ingga ti du imba, imba
ta zha ingga, ni ta kɨ ni ila ure imba yi. Nggo imba ka si kuma nu unto ku
nggo ingga so ko hen.”

22 Aba zhi di, “Yesu ta ngu itu ima mu?” Ima yo du ma ko da di, “Imba si ta
hi anko a ikuma nu unto ku nggo ingga se hen.”

23 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr angga ba, imba zhi ni imimi inggya mi,
uwa ta si ingga nanko, ingga zhi nu unkplassu. Imba sa abi ingbingbru, ingga
si si abi ingbingbru inggi yi hen. 24 Ima yo di ingga ko da ki imba di jiji mu,
imba ta kɨ ni ila ure imba yi. Imba ta kɨ ni ila ure imba yi, nggo imba ta si
kpanye di ‘Ingga yo su undurr wa nggo ingga i da di a si ingga nggo’ hen.”

25 Nggo aba a zhi ma di, “Ùwà su unggonggo?”

I Yesu a ddu ba di, “Ingga yo su uwanggo wa nggo ingga ka da ki imba bazhi
ni imẹmẹ yi ba. 26 Ingga se na aseki ka ida kakami na atu a imba nggo ingga

ka vu imba na ka. Ingga si ta da ka hen. Nggo ni kye ni ko da ku ingbingbru yi aseki ka nggo uwanggo wa nggo tu ingga yo mre, uwa yo di da ure ujiji.”
27 U anishirr ba si hi da a so re ba ni itu i Aki yi mu hen. 28 Nggo i Yesu ddu ba di, “Nggo imba ti klo Uvuvurr a Unushirr, imba ta hi di ‘Ingga yo su undurr wa nggo ingga i da di a si ingga nggo.’ Imba ta hi da aseki ka nggo ingga so di na ka a si su nu ukyekye mungga mu hen. Ingga so di da si inkindirr yi nggo Aki mungga wa di ingga bu ni da. 29 Uwanggo wa nggo tu ingga a se ndo ni ingga ku. Ingga so di na aseki ka nggo a di su ku isisurr. Ima yo du ma si du ingga hen.” 30 Nggo Yesu ko bre ba are kama ka u anishirr shishemi a kpanye na ku.

Ujiji ku ta ddu imba ttungo ni igarr

31 Yesu da ku anu Yahuda ba nggo kpanye na ku di, “Imba ti kuchi ni ga itsarr mungga yi, imba sa abiga mungga ba jiji. 32 Imba ta hi ure ujiji ku, u ure ujiji ku ta kpa imba ttungo.”
33 Aba a ddu ma di, “Inta sa amumarr ba Ibrayi, ni si sa agarr ba unu kye hen, nggo ùwà ta da ki inta ure ku ikpa ttungo.”
34 I Yesu da ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji mu di, unushirr wa nggo ti so ni ila ure, uwa su ugarr a ila ure. 35 Ugarr si di so iso inggi ni iko yi sese hen, uvuvurr à di so iso inggi ni iko yi. 36 Meme nggo, Uvuvurr wa ti ddu imba ttungo, imba ta sa amumarr iko ni si ta sa agarr zizo hen. 37 Ingga hi di imba sa ahinhan ba Ibrayi. Imba ba ma yo ko zha anko a ingu ingga, nggo ure mungga ku si so ki imba ni isisurr hen. 38 Ingga so da inkindirr yi nggo Aki mungga wa tsarr ingga, imba so na inkindirr yi nggo aki amba nggo à bre ki imba.”
39 Aba a ddu ma di, “Ibrayi nggo sa aki munta wa.”
Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa amumarr ba Ibrayi jiji mu, imba ka na inkindirr yi nggo a na. 40 Ingga nggo so di bre ki imba ure ujiji ku nggo ingga kpa zhi na Abachi ku, imba so di zha anko ka ngu ingga. Ibrayi à si na inkindirr numa meme hen. 41 Imba so na si inkindirr yi nggo aki amba wa mu a di na.”
Aba da ku di, “A si hru ine iko nggi na ngri inta hen. Abachi nggo sa Aki munta wa na nkpama.”
42 I Yesu ddu ba di, “Ka da Abachi yo sa Aki a imba wa jiji mu imba ka kpanye ni ingga kakami, nu nggo ingga zhi na Abachi ku ni se nu nggo ziza. Ingga si nga su ku itu mungga hen, uwa yo tu ingga. 43 Inkindirr yi nggo du ure mungga ku u tsɨ ki imba, su nu nggo imba si kpanye ni shirr atu ku ure mungga ku hen. 44 Imba sa amumarr ba aki a imba umimi wa, ni so na inkindirr yi nggo à zha. Nggo a su ni ngɨ anishirr zhi ni imɛmɛ yi na nise na inkindirr numa ijiji. Nggo ina jiji sama nu umi kuma ku. A ti ki imu, uwa so na su ku undu uma mu. Nggo a su uni imu na sa aki a abi imu we. 45 Ingga da ki imba ure ujiji, ima yo du imba si kpanye ni ingga ku hen. 46 Unggonggo nu umi umba ka gru kri na tsarr inkla yi nggo ingga i la ure nggo? Ingga da ki imba ure ujiji anggi mu di imba si kpanye ni ingga ku hen? 47 Unushirr wa nggo sa a Abachi à di shirr atu ku ure ku Abachi ku. Imba mi, si zhi na Abachi ku hen. Ima yo du imba si ta shirr atu hen.”

Yesu à mri Ibrayi

48 Anu Yahuda ba ddu Yesu di, “Inta si da ma nggo inta i da du ùwà sa anu Samarriya ni se ni izhi ndanda hen?”
49 Yesu da ba di, “Ingga sama na anazhi ndanda. Ingga nu Aki mungga wa inkpinkpye ima yi, imba kpa ingga chirr. 50 Ingga si so zha inkpinkpye ki itu

mungga hen. U undurr à se nggo à so zha yi, na su uwa yo à su uni bre amu wa. 51 Ingga so da ki imba ure ujiji, undurr wa nggo ti ga itsarr mungga yi uwa si taka ttu hen.”

52 Anu Yahuda ba ddu ma di, “Ziza yo inta i kye uwa kre ba. Inta hi du uwa se na anazhi ndanda. Ibrayi a ttu, u abi kpa are ba a kɨ. Uwa da du undurr wa nggo ti ga itsarr muwa yi uwa si taka ttu hen. 53 Ùwà mu mri Aki munta wa Ibrayi nggo à ttu? Ùwà mu mri abi kpa are ba nggo a kɨ? Ùwà kye du ùwà su unggonggo?”

54 Yesu ddu ba di, “Ka di ingga ta gɨ itu mungga yi ku inkpinkpye mu, inkpinkpye ima ka si i igigye. Uwanggo wa nggo ni ingga inkpinkpye yi uwanggo sa Aki mungga wa, wanggo wa nggo imba bre da a si ki imba Abachi a imba. 55 Imba si hi ma hen, i ingga hi ma. Ka di ingga ta da ki imba di ingga si hi ma hen. Ingga kaki imu nâ si imba. I ingga hi ma ni ga ure kuma ku. 56 Aki amba wa Ibrayi à nyarr du uwa ka hi inga i mungga yi. Na hi yi na nyarr.”

57 Aba ddu ma di, “Uwa nggo nise ma ase iso ikywi, nggo ni ka hi Ibrayi?”

58 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji, ingga i se kuchi bari aba ngri Ibrayi.” 59 Nggo Yesu à da meme, aba kuklo na vu angbinta da aba ta ta ma, i Yesu sharri ba na huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

9

Yesu du ugo wa nggo angri ma na akreshishi à wre

1 Nggo Yesu so zirr kuma, na ku hi ugo numa nggo à su unakreshishi zhi nggo ayirr à ngri ma mu. 2 U abiga ma ba a zhi ma di, “Unitsarr, angginggi du ba a ngri ugo wanggo wa na akreshi? À si ila ure ima nggi ka si i akiki ma?”

3 I Yesu da ba di, “À si si ki ila ure ima ka i akiki ma hen. Abachi à du ba a ngri ma meme, wre ku bi tsarr ba ukyekye umaku ni itu i ma yi. 4 Iwre i inta bu na undu ku uwanggo wa nggo à tu ingga du azhi wa nise, wre ku ibittu ti nga undurr si ta na undu zizo hen. 5 Ziza, nu nggo ingga nise nu ugo ki imimi ku, ingga yo sa azhi wa ku ingbingbru yi.”

6 Mre Yesu ttu antinte yo ni imimi na hu imimi vu re ku na ashishi ka. 7 Na da ku di, “Ku ngla ashishi ka ni indinda amasirr i Silowa.” (Inkpi inggi yi, “A tu ma.”) Ugo wa kuma ku ngla ashishi ka na kuma ni iko na ko kye abubo hi.

8 Abi girr ama ba na anishirr ba nggo a di hi ma ni so na di barr a zhi ikpa di, “À su ugo wa nggo à so di barr wanggo yo?” 9 Abanu da, à su uwa yo.

U abanu da da à su unuma mu à zzu ugo ni barr wa.

Ugo ni barr wa à kri karrkarr mi di, “À si ingga yo.”

10 Aba zhi ma di, “Unggonggo du ùwà wre, à sa angginggi la?”

11 A ddu ba di, “Ugo wa nggo à yo ma di Yesu, uwa yo hu imimi re ki ingga na ashishi na da ki ingga di kuma ku ngla ashishi ka ni indinda amasirr i Silowa. Mre ingga ku ngla ni hi abubo.”

12 Aba zhi ma di, “Uwa se momonggo ziza?”

Uwa ddu ba di, “Ingga si ka hi hen.”

Anu Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo i la

13 Aba a gri ugo wa nggo a di su unakreshishi na kuma na anu Farrisi ba. 14 Azhibarr nggo Yesu à hu imimi zharr ku ugo wa na ashishi ka na du ma wre si na Azhibarr a Isu Anu Yahuda ba. 15 U anu Farrisi ba a zhi inkindirr

yi nggo ila ni du ma wre. Uwa da ba di, “À hu imimi nggi zharr ki ingga na
ashishi, nggo ingga ku ngla yi glo, ziza ingga kye hi.”
16 Anu Farrisi banu ba a da du, “Yesu wanggo yo si zhi na Abachi ku hen.
Kye ma so na undu na Azhibarr a Isu wa.”
Abanu ba a da di, “Imba kye uni la ure ka na aseki ka ikagri angga ka
meme?” Na vi na ga ki na nkanka.
17 U anu Farrisi ba ka ku zhi ugo wa nggo à di se na akreshi ka di, “Ùwà da
du ugo wa nggo à bwu ku ùwà ashishi ka su unggonggo?”
Ugo wa da di, “À su uni kpa are.”
18 Ankpinkpye bu Yahuda abanu ba si kpanye da à su unakreshishi jiji hen,
na si kpanye di ashishi ka a bwu ku hen, na yo anaki ma ba rri, 19 na zhi ba
di, “Uwanggo su uvuvurr a imba? À di su unakreshishi jiji? Uwa ta di su
unakreshishi uwa na kingginggi na kye hi ziza?”
20 Anaki ba a ka sa ba di, “Inta hi da à su uvuvurr munta. I inta ngri ma ttu
na akreshi. 21 I inta si hi nggo ashishi ka a na na wre ku hen, ka undurr wa
nggo bwu ku ashishi ka. Uwa mi si su uvuvurr hen, imba zhi ma uwa ta da
ki imba ni itu ima!” 22 A da meme nggo a ko kru isisu i ankpinkpye bu anu
Yahuda ba, nggo a du undurr wa nggo ti da di Yesu su Kristi, aba ta ttu ma
glo nu uki ki issubi umbarr ku. 23 Ima yo du anaki ba a da di, “À kri unushirr
ba, imba zhi ma du da ni itu ima.”
24 Aba yo ugo wa nggo à di se na akreshi ka rri inkpo i iha, na ddu ma di,
“Ùwà da du ùwà di kru isisu i Abachi, da ki inta ure ujiji na ankẹ ka Abachi!
Inta hi du ugo wa nggo à du ùwà wre à su uni la ure.”
25 Ugo wa ddu ba di, “Ingga si hi ka à su uni la ure hen. Inkindirr yi nggo
ingga hi nggo inggi ì si di: Ingga i di su unakreshishi, i ziza ingga ko kye hi.”
26 Aba zhi ma di, “À na sa angginggi, na na kingginggi na bwu ku ùwà
ashishi ka?”
27 Ugo wa ddu ba di, “Ingga ka da ki imba ba, imba kà iwo. Imba zhi ingga
anggi mu zizo? Imba mi zha di imba mi ta ga ma mu meme?”
28 Mre, aba marr ma da di, “Ùwà mu si uniga a undurr uwama, i inta sa
abiga ba Musa mu. 29 Inta hi da Abachi à re nu Musa ku. Uwa ta su undurr
muwa wa inta si hi unto ku nggo à zhi hen!”
30 Ugo wa ddu ba di, “U kuma ù shi ki ingga ibwu! Imba di imba si hi unto
ku nggo à zhi hen, ka bu à zhi momo? Ingga nanko, inkindirr yi nggo inggi
ingga hi si di, ugo wa à du ashishi mungga ka bwu. 31 Inta hi Abachi si di
wo ibarr i uni la ure hen, na di wo abangga ba nggo a so di ga ma na di na
inkindirr yi nggo à da a bu na yo mre. 32 Zhi ni imẹmẹ yi nggo Abachi à na
ingbingbru yi mu, imba ka wo du undurr ka bwu ashishi ku unuma nggo a
ngri ma na akreshi du ma hi abubo ba? 33 Ka du ugo nggo si zhi na Abachi
ku hen, ka si na undu kuma hen.”
34 Aba a ddu ma di, “À ngri ùwà ni ila ure, ùwà di la ure ttuttumi nggi ni du
ùwà ta tsarr inta ure ku Abachi?” Na ttu ma huzzu nu uki ki issubi ku.

Akreshi ni Izhi

35 Nggo Yesu wo inkindirr yi nggo a na nu ugo wa, na zha ma. À ku hi ma
nggo na da ku di, “Ùwà kpanye nu Uvuvurr a Unushirr?”
36 Ugo wa zhi ma di, “Ankpye, uwanggo su unggonggo? Da ki ingga, hi di
ingga mi ta kpanye na ku.”
37 I Yesu ddu ma di, “Ùwà ka hi ma ba, a su uwa yo ko re nu ùwà ku.”
38 Ugo wa da di, “Yo, Atiko, ingga kpanye!” Na kuttu ku Yesu.

39 I Yesu ddu ma di, “Ingga nga ni ingbingbru yi i tsarr iga ki na nkanka
anishirr yi ssuzzu na ábì. Ingga nga i du aba kreshi* bu kye hi, ni bu tsarr
abangga ba nggo kye da aba so kye hi nggo di a sa aba kreshi.”
40 Nggo anu Farrisi banu a wo Yesu ni da meme yi, na zhi ma di, “Ùwà da
anggi? Ùwà di inta mi sa aba kreshi?”
41 Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa aba kreshi, a ka si vu imba ku ila ure hen.
Nu nggo imba da di imba kye hi, imba ta kri ilo ku ila ure yi meme yo.”

10

Assurre ni itu i aminta

1 Yesu da di, “Di ingga da ki imba ure ujiji, undurr wa nggo ti hun ba ni
itumpa na si ga anko hen, à su unayi ni di kpa iki nu ukyekye. 2 Undurr wa
nggo à di rri ga anko, uwa yo su uni ka aminta wa. 3 Uni gbye anko wa di bwu
ku anko uni ka aminta wa, uwa ta rri, u aminta ba a di wo ukorr umaku na
nga na ku. Uwa di yo aminta ama ba na asa na gri ba huzzu. 4 Nu ugo ku nggo
a ti gri aminta ba ssuzzu na ábì, uwa zzu ku ba ichi. Nggo a hi ukorr umaku,
ima yo du ba ga ma. 5 A si ta ga undurr tankpami hen. Undurr ti yo ba aba ta
kru, nggo a si hi ukorr uma ku hen.” 6 Yesu à da ba assurre nggo ku, aba wo
na si hi inkpi i ire ima yi hen.

Yesu nggo su uni ka aminta uzizi

7 Uwa gru ko da ba zizo di, “Ingga da ki imba ure ujiji, ingga yo su anko
a uki ku aminta wa. 8 Inkpu yi nggo a kuchi ki ingga a sa abayi na di kpa
inkindirr nu ukyekye, u aminta a jiji ba a si wo ba hen. 9 Ingga yo sa anko a
uki ku aminta wa, undurr wa nggo ti rri ba ni ingga ku a ta kpa ma ttungo.
Unto ku nggo à ti kuma uwa ta hi agiga a ssussu. 10 Undu ku unayi ku sa ayi,
ingu, tuku ina ki ndanda. U undu mungga ku su ki ni iso tsitsirr, ni bu ni yi
tsarr ssu.
11 “Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa. Uni ka aminta wa di ba itu ima ni
ku aminta ba. 12 Uni ka aminta ni inklo wa si si uni ka wa nggo aminta ba a
su ku ama hen. Nggo a ti hi iche so nga na ku, à ta kru share, na du aminta
ba. I iche wa ta ngɨ ba, na ta du na da du inkpu yi kru varr ni ijiji. 13 Ugo wa
ta kru share, nggo à so na su undu ku uda mu, i isisurr ima yi si se ni itu i
aminta ba hen.
14 “Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa. Ingga hi aminta mungga ba, aba
mi hi ingga. 15 Nâ ta si nggo ingga hi Aki mungga wa, uwa mi hi ingga. Ima
yo di ingga i ba itu mungga ni ku aminta mungga ba. 16 Ingga se na aminta
banu nggo a si se nu uki ku aminta ku hen. Ingga ta ku gri ba nga, ni surr
na abangga ba. Aba ta wo ukorr mungga, na ta zirr bi ndo, u uni ka ba wa à
ta su uyirr yo. 17 Ingga ka itu mungga yi ni, wre ki ingga bu kpa itu mungga
yi kanga. Ima yo du Aki mungga wa kpanye ni ingga ku. 18 Undurr sa nu
ukyekye ki kpa itu mungga yi, ingga nggo kpanye ni ba yi ni. Ingga nggo i
tsarr ma ku imungga ni ba itu mungga yi, ni se nu ukyekye ki ka yi kpa zizo.
À sa Aki mungga nggo à da ki ingga di ingga bu na meme.”
19 Ida i Yesu ima yi di anishirr ba ga ki na nkanka zizo. 20 Abi kri mwe ba
so da di, “À ku anazhi, na là! Imba kri wo ku angginggi?”
21 Inkpu yi da di, “Uni ku anazhi ka na kingginggi na re ma mi? Uzhi ka na
kingginggi ni du unakreshishi kye hi?”

* **9:39** Aba kreshi: Yesu à so re ni itu i anishirr abangga ba nggo izhi imbarr yi i si kye hi hen. A si so re ni itu i aba kreshi ajiji mu hen.

A kà Yesu

22 Uwa su ni ivi yi nggo ani Yahuda ba ta na Iga i bwu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi yi nu Urushalima. Ivi ima yi si ni umvru, 23 i Yesu so zirr na anga a
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi wa, nggo à yo wa da akaba a Solomo wa. 24 Anu
Yahuda ba ni nggurr bi na zhi ma di, “Ùwà ta di zu inta kakuma nita nggo
bari, ni ka da ki inta ure ujiji ku? Uwa yo su Kristi wa jiji? Da ki inta ziza
nggo.”

25 Yesu ddu ba di, “Ingga ka da ki imba ba, imba si kpanye hen. Aseki ka
ikagri nggo ingga na ni isa i Aki mungga yi a tsarr imba na angu mungga
ka. 26 Meme mi, imba si kpanye hen, nggo imba si sa aminta mungga hen.
27 Aminta mungga ba di wo ukorr mungga. Ingga hi ba, aba di ga ingga.
28 Ingga nu ba iso sese. Aba si taka kɨ mremremu hen. Undurr si ma nggo ka
kpa ba glo nu ungo mungga hen. 29 Aki mungga wa ni inga aminta mungga
ba, à su ukyekye mri anishirr ba we, undurr si ma nggo ka kpa ba glo nu
ungo ku Aki mungga hen. 30 Inta tuku Aki mungga wa inta sa ayirr.”

31 Anu Yahuda ba a vu angbinta zizo da aba ta tà ma. 32 Yesu ddu ba di,
“Ingga na aseki ka ikagri kama na ashishi amba nggo Aki mungga wa ni
ingga. Ni itu i uwata nggi imba ta tà ingga na angbinta ka?”

33 Aba ddu ma di, “Inta si di inta ta tà ùwà ku ina wre nggi hen. Inta ta tà
ùwà nggo ùwà re ndanda mi ni itu i Abachi. Ùwà su unushirr na ayiyi nu ukpa
ni so zha du ùwà ta da du ùwà sa Abachi!”

34 Yesu ddu ba di, “A charr nu ungbamvu ku Are ka imba ka di, ‘Ingga i ka
da ba du imba sa ábáchí.’ 35 Inta mi hi du Ungbamvu ku Abachi ka si kasarr
hen. Anishirr bama a nu ba ure ku Abachi ku nggo, Abachi à re na ba na yo
ba ki ábáchí. 36 Sa anggi mu du imba di ingga da ure undanda ni itu i Abachi,
nggo ingga da di, ‘Ingga su Uvuvurr a Abachi’ nggo? Ingga yo su uwanggo wa
nggo Abachi à ttu na tu nga ni ingbingbru yi. 37 Ingga ti si so na sa aseki ka
nggo Aki mungga à zha di ingga bu na nggo hen, imba bu si kpanye ni ingga
ku hen. 38 Ingga ti ko na aseki ka Aki amungga a ka yo, ka nu nggo imba si
kpanye ni ingga ku na aseki ka nggo ingga so na mi hen, imba bu kpanye na
aseki ka ikagri ka yo, wre ki imba bu hi ankpu uyirr mre da Aki mungga wa
se nu umi mungga, i ingga mi se nu umi ku Aki mungga.” 39 Aba zha da aba
ta vu Yesu zizo, uwa sarr huzzu ba na ango.

40 Mre Yesu cha inyi nu Joda wa zizo kakuma nu ugarr ku nggo Yohana à
so di zzu anishirr ba, na kuma ku so nabo. 41 Anishirr shishemi a nga na ku.
A ddu ikpa di, “Yohana à si na inkindirr i ikagri hen, u ure ku nggo à da ni itu
i unushirr wanggo u si jiji.” 42 Anishirr shishemi nabo a kpanye ni Yesu ku.

11

Ittu i Lazarru

1 Ugo numa nggo à di so nu Betani, aba yo ma di Lazarru. Uwa à vri. Betani
wa yo si igbu a ani Maryamu tuku uvayirr wa Marrta. 2 (Maryamu wama yo
à surr ku Atiko anye a ihun ingba wre wa na aza na hɨ wa ni infunfutu ima
yi. Lazarru à su ku uzayirr). 3 Amuyirr ba, anu Marrta tuku Maryamu a tu
ba ni Yesu ku di, “Atiko, ukpami wa nggo ùwà kpanye na ku à vri.”

4 Nggo Yesu wo, na da di, “Ikikre i ulolo kuma si ta si ittu i Lazarru hen.
Inkindirr ima i si meme, wre ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi yi, ni
ta si anko wa nggo Uvuvurr a Abachi wa mi taka kpa inkpinkpye meme.”

5 Yesu à kpanye na anu Marrta ba nu uvayirr ama wa tuku Lazarru. 6 Meme
mi nggo, Yesu à wo ivri i Lazarru na so nu unto ku nggo à se ki ivi iha bari.
7 Na gru ddu abiga ma ba di, “Gru di inta kakuma nu Yahudiya.”
8 Aba zhi ma di, “Unitsarr, inta kye di a ta tà ùwà na angbinta ka nabo yo, i
ivi yi i nise kri mwe ùwà du ùwà ta kakuma nabo zizo?”
9 I Yesu ddu ba di, “Azhi yirr se ni ankpi awurr na aha, i si si meme hen?
Unushirr wa nggo ti zirr na azhi uwa si ta bwu uza hen, nu nggo azhi wa a
so la ku ingbingbru yi. 10 Uwa ti zirr ni ibittu nggo abubo wa shi ibwu, uwa
ta bwu uza nggo à si gri uru hen.”
11 Yesu da ba meme, na da ba zizo di, “Ukpama munta wa Lazarru à kurr
ina, di ingga ku si ma.”
12 Abiga ma ba da ku di, “Atiko, à ti ko kurr si ina, uwa à ta wre.” 13 Yesu à
ko da ba di Lazarru à ttu. Abiga ma ba a kye da à si ina jiji.
14 I Yesu kye na da huzzu ba di, “Lazarru à ttu. 15 Inyarr imungga yi i si ki
imba yo, nu nggo ingga sama nabo, wre ki imba bu kpanye. Di inta kuma na
ku.”
16 U Toma (nggo a di yo ma di Didimo, nggo ri Amuhẹ) à ddu abiga banu ba
di, “Di inta ga Yesu, di inta ku kɨ na ku!”

Yesu si itasi tuku iso tsitsirr

17 Nggo Yesu mirri nu Betani na hi du Lazarru à ka ttu ba, izzu ima yi i ki ivi
unẹ mu ba. 18 Betani ka ma kilomita itarr zhi nu Urushalima. 19 Anu Yahuda
shishemi a nga nye chi anu Marrta tuku Maryamu ni ittu i uzayirr umbarr
yi. 20 Nggo Marrta wo di Yesu so nga na gru kuma ko ima na ku na anko, u
Maryamu à so ni iko.
21 Marrta ddu Yesu di, “Atiko, ka du ùwà se ni inggya, uzayirr amungga wa
ka si ttu hen! 22 Ni ima mi, ingga hi di inkindirr yi nggo ùwà ti barr Abachi
uwa ta nu ùwà na yi.”
23 Yesu ddu ma di, “Uzumbirr wa ta gru zizo.”
24 Marrta da di, “Ingga hi da à taka tasi na azhibarr a itasi wa nggo a si
azhibarr a ikikre wa.”
25 Yesu da ku di, “Ingga yo i di du anishirr a tasi ni du ba a so tsitsirr zizo.
Undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, à ti ttu mi uwa ta so tsitsirr. 26 U
unushirr wa nggo ti so tsitsirr na kpanye ni ingga, uwa si taka ttu mremremu
hen. Marrta, ùwà kpanye meme?”
27 Marrta à da di, “Atiko, ingga ka kpanye ba du ùwà yo su Kristi wa,
Uvuvurr a Abachi, nggo a so kye anko da à taka nga ni ingbingbru yi.”

Yesu à yì

28 Nggo Marrta da meme na ku yo Maryamu, uvayirr wa kaki na anga yirr,
na da ku di, “Unitsarr wanggo à se ni inggya, na so zha du uwa ta hi ùwà.”
29 Nggo Maryamu à wo meme na ssubi na kru huzzu kuma na ku. 30 (Yesu
ni kri nu unto ku nggo Marrta à ku hi ma, na nise mirri nu umi ku igbu ku.)
31 Anishirr ba nggo a ni so chi ba a se ndo ni Maryamu ku. Na hi ma nggo à
gru kru huzzu, na kye da a ko kuma ko yi ni ibe yi mu, na ga ma.
32 Maryamu ko nu unto ku nggo Yesu à se. Nggo à sa ashishi na ku na ji
jaku ku na aza, na da ku di, “Atiko, ka du ùwà se ni inggya, uzumburr wa ka
si ttu hen!”
33 Nggo Yesu hi ma ni so yi yi, na hi nggo anishirr ba mi a ko yi na ku
meme, itito ki ma na ba, i isisurr ima yi gru. 34 Yesu zhi ba di, “A zzu ma
nu momonggo?”

Aba da di, “Atiko, nga ni kye.”
35 I Yesu à yì.
36 Anishirr ba da di, “Imba kye nggo a kpanye na ku kakami bari.”
37 Abanu ambarr ba a da di, “À si bwu ku aba kreshi ashishi hen? À ka si zu Lazarru na han ma ni ittu yi hen?”

Yesu à du Lazarru à tasi
38 Nggo itito ki ma zizo, i Yesu gru zirr kuma ni ibe yi. Ibe yi ì su nu uko uhan, aba ttu yi ni ingbinta. 39 Yesu ddu ba di, “Imba ba ingbinta yi glo.”
Marrta uvayirr a uni ttu wa à ddu ma di, “Atiko, a su unẹ mu ari nggo a zzu ma, à ta hun ingba kakami!”
40 Yesu à ddu ma di, “Ingga si da ku ùwà du ùwà ta hi inkpinkpye i Abachi nggo ùwà ti kpanye hen?”
41 Aba ngi ingbinta yi glo, i Yesu kye ko nu unkplassu na da di, “Ingga nyarr ku ùwà Aki mungga, nggo ùwà di wo ingga. 42 Ingga hi du ùwà di wo ingga ttuttumi. Ingga ko da ure unggo ku, wre ku anishirr angga ba bu hi na kpanye di ùwà nggo tu ingga.”
43 Nggo Yesu à da meme, na yo ma hantu di, “Lazarru, gru huzzu!” 44 Mre, Uni ttu wa gru huzzu, u ango ka na aza ka a kurr ni ilo nu upri ankru ku ibe ku, ni lo ku na ashishi ka meme.
Yesu ddu ba di, “Imba ddu ma yi, ni du ma kuma.”

A zha anko a ingu Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2)
45 Anishirr ba shishemi nggo a nga nye ichi ani Maryamu a hi inkindirr yi nggo Yesu à na, na kpanye na ku. 46 Abanu nu umi umbarr ku a kuma na anu Farrisi ba ba na ku da ba inkindirr yi nggo Yesu à na. 47 Anu Farrisi ba na ankpinkpye abikye ba a yo inggurr bí i Akaba anu Yahuda ba na da di,
“Inta ta na sa angginggi? Imba kye ikagri yi nggo unushirr wanggo so na yi! 48 Inta ti so kye ma du u kuchi meme, anishirr ba we ta ka ku ga ma, u atuttu ba nu Roma ba a ta nga ni kpa inkpinkpye imunta yi nu Uki ku Ibarr munta ku na kpa Igbu munta yi!”
49 Uyirr nu umi umbarr ku nggo a yo ma di Kayafa, nggo uwa yo à sa Ankpye unkpi abikye ba ni i se ima yi, à da di, “Imba sa arrurru mu? 50 Imba kye ì si wre sha unushirr uyirr a bu ttu ku anishirr ba we hen, nu nggo anishirr ba bu kɨ we?”
51 Kayafa mi à si da ure ukuma ku itu ima mu hen. Nu nggo uwa yo à sa ankpye unkpi abikye wa ni ise ima yi mi, à so da inkindirr yi nggo i taka la ni ichi mu, di Yesu ta ku ttu, wre ku anu Yahuda ba bu so. 52 Na si su ku anu Yahuda ba yo na akpambarr hen, a su ku anishirr ba Abachi ba nggo a ga so ni ingbingbru inggi yi we. 53 Bazhi na azhibarr ama wa kuma ni ichi ankpinkpye ba anu Yahuda ba a gru di zha anko a ingu Yesu.
54 Ni ima yo, Yesu gru di zirr sharri, na gru kuma ku di so na abiga ma ba ba hinga na ankpuji, ni igbu wa nggo a yo ma du Ifremu.
55 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr anu Yahuda yi i ki ywhiywhirr, anishirr shishemi ni ìgbù yi a gru kuma nu Urushalima da aba ko ingla ukpa umbarr ku, nâ ta si nggo iba imbarr yi ì da ba bari na ka ma ni iga yi. 56 Na so zha di aba ta hi Yesu, nggo a ku so nu Uki ku Ibarr ku, na gru so zhi ikpa di, “Imba kye kingginggi? À si ta nga ni iga inggi yi hen?” 57 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba a ga da ku anishirr ba, di undurr uwanggo ti hi unto ku nggo Yesu à se, uwa bu da ba wre ba ku vu ma.

12

Maryamu a surr ku Yesu
anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Marrku 14:3-9)

1 Nggo a ji ivi tani aba na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu mirri nu Betani ni igbu
wa nggo Lazarru, ugo wa nggo Yesu a ta ma si, à di so. 2 Aba zzu ku Yesu ila.
Nggo Marrta a nu ba, u Lazarru ni so ri na ba. 3 I Maryamu à ba anye à tsɨ
anta kakami ssu na azhizha. A na anye wa zhi nu unkunkurr ku nggo à yo
ku du nadi, na si zɨ wa ni inkindirr hen. Na gri wa ni surr ku Yesu na aza, na
hɨ ku aza ka ni infunfutu ima yi. I ingba i anye yi ì varr ssu ni iko yi.
4 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku abiga Yesu ba (nggo uwa yo à taka ba
Yesu re nggo) à se nabo, na gru da di, 5 "Inklo i anye anggo wa i ka ma azurrfa
ayiyirr atarr mu, aba ka si ba wa re na ka inklo yi ga ku abi iha ba hen?"
6 Yahuda a da mu, na si se na amarr ka abi iha ba jiji mu hen. A da meme
nu nggo à su unayi. Uwa yo di gri ba abubwu a inklo wa, uwa ti gru uwa ttu
inklo yi na yi.
7 I Yesu ddu Yahuda di, "Du ayamba wa tomi! A na wre nggo a zu anye
anggo bi azhibarr a izzu ingga wa. 8 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba ba.
Uwa ta si ingga nanko, ingga si ta di so iso nggi ni imba ba hen."

Anishirr ba ko zha anko a vu Lazarru
9 Anu Yahuda ba shishemi a wo di Yesu se nu Betani na gru kuma ko i hi
Yesu tuku Lazarru, nggo Yesu à ta ma si. 10 U ankpinkpye abikye ba a ssubi
da aba ta ngu Lazarru mi meme. 11 Nggo si ni itu i Lazarru iyo anu Yahuda
shishemi a so ka iga imbarr yi na so kakuma ku kpanye ni Yesu ku.

Yesu mirri nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Nu uha wa anishirr shishemi a so nu Urushalima ku Iga i Ivu Sarr yi.
Nggo a wo di Yesu so nga nu Urushalima, 13 na mɨ ahiharr iri na ko ima na ku
na anko, na ko di hantu di,
"Hosana!*"
"Abachi à yo angu ka iwre ku ugo wa nggo à so nga ni isa i Atiko yi!"
"Abachi à yo angu ka iwre ku Uttu a Israila wa!"†
14 Nggo Yesu à du ba a gri ku ijaki wa na hun so na ku, nâ ta si nggo a charr
di,
15 "Imba anishirr bu Zayo, imba si ki isisu hen!
Kye uttu amba wanggo à so nga,
na hun so ni uvuvurr ijaki."‡
16 Ni imẹmẹ yi abiga ma ba si kye inkindirr ima hi hen. Nu ugo ku nggo
Yesu à ttu na tasi na hun kuma nu unkplassu ni inkpinkpye ima yi bari, aba
a ssu hi da a charr inkindirr ima zu ni itu i Yesu nâ ta si nggo a na ku.
17 Anishirr shishemi a se ni Yesu ku nggo à du Lazarru à tasi na da ku di a bu
gru huzzu ni ibe yi. Ziza, aba ko bre ku anishirr inkindirr yi nggo Yesu a na.
18 Anishirr ba wo iki i ikagri yi nggo Yesu a na, ima yo du anishirr shishemi
a gru kuma ko ima ni Yesu ku na anko. 19 Anu Farrisi ba gru so re ki ikpa di,

---

* **12:13** Hosana: Ani Yahuda ngga a di barr Abachi di a bu zi aba, na yo inkpi ire ima. Aba a yo inkpi ire yi ni inggya so gbyarr ku Abachi mu asa ka inyarr. † **12:13** Kye zizo Asarr 118:25-26. ‡ **12:15** Kye zizo Zakarriya 9:9.

“Imba hi di inta sama ni inkindirr numa izizi? Kye, anishirr bi ingbingbru
ba a ko ga uwa mu we.”

Yesu re ni itu i ītt̄ū ima yi

20 Anishirr banu nggo a yo ba ki anu Girrki a se nabo meme. A nga nye
ibarr Abachi ni Iga yi nu Urushalima. 21 Aba mi gru kuma nu ugo numa ku
nggo a zhi nu Betsada na anga ka Galili ka, nggo yo ma di Filibu, ku da ku di,
“Ankpye, inta zha di inta ka hi Yesu.” 22 I Filibu a da ku Andoro, aba aha mi
a gru kuma ku da ku Yesu.
23 Yesu da ba di, “Ivi iyo i nga ba nggo Abachi à ta tsarr anishirr inkpinkpye
jiji i Uvuvurr a Unushirr. 24 Di ingga da ki imba ure ujiji, ingbingbi ikiri ta ji
jaku rri ni imimi ni ttu, wre ku i bu klo ingbingbi shishemi. Ì ta si ttu hen,
ì ta di kurr iyiyirr ima yo mre. 25 Undurr wa nggo à zharr itu ima à ta ttu,
u undurr wa nggo ti kà itu ima ni ingbingbru inggi yi à ga anko zizi a iso
sese. 26 Undurr wa nggo ti na ki ingga undu, uwa ta ga ingga. Uvuvurr iko
amungga wa ta se ni ingga ku ttuttumi nu unto ku nggo ingga ti kaba. Aki
amungga wa à ta ni abangga ba nggo so ga ingga nggo inkpinkpye.

Yesu re ni itu i ittu ima yi zizo

27 “Ziza nggo ingga se ni ivri ni isisurr. Ingga ta da kingginggi? Ingga bu da
di Aki mungga bu kpa ingga ttungo ni ivri inggi yi? Iya, ingga i nga ku ima
yo mremremu. 28 Aki, na inkindirr yi nggo ta du anishirr a kye uwa ssu nu
ungo!”
Mre aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di, “Ingga i ka na isa imungga yi ki
inkpinkpye ba, ni ta na yi zizo.” 29 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo ukorr
ku, na da di, à si ingẹ. Abanu ba a da di, “A si unitu a Abachi mu nggo a re na
ku!”
30 I Yesu ddu ba di, “Ukorr ukuma u si ki imba yo nu su si ki ingga hen.
31 Uwanggo yo su ku abi ingbingbru ba ivi i ibre amu yi. Ziza nggo a ta han
uttu ni gri ingbingbru wa ssuzzu. 32 Nggo a ti gị ingga gru ni imimi yi, ingga
ta du anishirr ba we a nga ni ingga ku.” 33 (Yesu ko da ba sa anko wa nggo
uwa à taka ttu).
34 Anishirr ba da di, “Inta bre na Angbamvu ka Abachi du Mezaya wa à
taka so sese, uwa sa anggi mu du ùwà ka ko da di, ‘A ta gị Uvuvurr a Unushirr
ki nu ussu’? A su unggonggo su ‘Uvuvurr a Unushirr’ uwama?”
35 I Yesu ddu ba di, “Uru mungga ku u ta sha la ki imba ki ntsịmi yo. Meme
imba bu na undu nu nggo abubo wa ni ko la, wre ku ibwu ta vu imba kpa
undu ku. Imba ti zirr ni ibwu, imba si ta hi unto ku nggo imba so kuma hen.
36 Kpanye ni uni ila uru wa ku, nggo à ni so se ni imba ba, wre ki imba bu kaki
amumarr ba azhi.” Nggo Yesu da ba meme na share na ba kuma ku sharri.

Anishirr banu a kà ikpanye ni Yesu ku

37 Nggo Yesu a di se na ba na di na aseki ka ikagri shishemi, aba kà ikpanye
na ku. 38 Ima i si nâ ta si nggo uni kpa are a Abachi wa, Ishaya a da di,
“Atiko, unggonggo kpanye ni inkindirr yi nggo inta bre ba?
Atiko à tsarr ku unggonggo ukyekye umaku?”§
39 U anishirr si kpanye hen nâ ta si ida Ishaya yi zizo di,
40 “Abachi à ttu ba ashishi
na di isisurr imbarr yi shi ibwu,
du ba si ta kye hi na ashishi ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi hen,

§ **12:38** Kye zizo Ishaya 53:1.

na si ta kanga ni du ingga du ba wre ni ivri imbarr yi hen.”*
41 Ishaya à kuchi hi inkpinkpye i Yesu yi na da ure ni itu ima yi.
42 Anishirr shishemi a kpanye ni Yesu ku kye na abi gri anishirr ba meme.
Na so kru isisu i anu Farrisi ba, na si gru kri na da di aba kpanye ni Yesu ku
hen. A kru da a ta ddu ba glo na aki ka ibarr ka. 43 A zha igbyarr asa i anishirr
mri i a Abachi yi.

Ibre amu ì ta zhi nu Ure ku Yesu ku

44 I Yesu à da hantu di, “Undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, uwa
si kpanye si ni ingga ku hen, à kpanye su nu uwanggo wa nggo tu ingga.
45 Undurr wa nggo hi ingga, uwa hi wanggo wa nggo tu ingga. 46 Ingga gri
ku abi ingbingbru ba uru, du undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, uwa si
ta so ni ibwu zizo hen.
47 “U undurr wa nggo ti wo ure umungga ku na si kpanye na ku hen, ingga
si vu ma ni ila ure hen. Ingga si nga ibre ki ingbingbru yi amu mu hen,
ingga nga nye kpa yi ttungo mu. 48 Undurr wa nggo ti kà ingga na si kpa
nu ure umungga ku hen, uwa se nu uwanggo wa nggo ta bre ku amu. Ure
umungga, uku yo taka bre ku amu na azhibarr a ikikre wa! 49 Ingga si ko re
ki itu mungga hen. Ingga ko re ni itu i Aki amungga wa nggo tu ingga, a tsarr
ingga ure ku, nggo ingga ta da na di ingga i da ku. 50 Ingga hi du ure umaku
u di gri iso sese. Meme nggo, inkindirr yi nggo ingga ti da, uwa si inkindirr
yi nggo Aki wa mu à da ki ingga.”

13

Yesu ngla ku abiga ma ba aza

1 A si azhibarr wa nggo a ta zzu na ambre ka na na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu à
hi da azhibarr yo a nga ba nggo uwa ta du ingbingbru inggi yi na kakuma na
Aki wa ku. À di kpanye na abiga ma ba ba nggo so ni ingbingbru yi kakami
kuma ni ikikre yi.
2 Ni ingbahru Yesu na abiga ma ba a ko ri ila. Umimi wa à na undu nu
Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti, nggo na nu ma amarr ka iba Yesu re. 3 Yesu
hi du uwa zhi na Abachi ku na ta kakuma na Abachi ku. Na hi da Abachi nu
ma ukyekye ku we. 4 Ni ima yo Yesu gru kri na ttu ankru ama ka abi ka, na
ba upri inkru ki ihɨ ukpa lo na anklampi. 5 Na ba amasirr kasurr na agbugba
na gru ko ngla ku abiga ma ba aza, na ko hɨ ba aza ka nu upri inkru ku.
6 Nggo Yesu nga ni Sima Biturr ku, uwa da di, “Atiko uwanggo ta ngla ki
ingga aza?”
7 I Yesu ddu ma di, “Uwa si hi inkindirr yi nggo ingga ko na ziza hen, uwa
taka hi yi ni ichi.”
8 I Biturr ddu ma di, “Uwa si ta ngla ki ingga aza mremremu hen.”
I Yesu ddu ma di, “Uwa ta si kpanye di ingga bu ngla ku ùwà aza muwa ka
hen, uwa si su uyirr nu umi ku anishirr amungga ba hen.”
9 U Sima Biturr ddu ma di, “Atiko, ngla aza mungga ka kye na ango ka ni
itu yi mi!”
10 Yesu da di, “Nggo unushirr ti su ukpa, ankizhi a sama ku nu ukpa zizo
uwa à ta zha ingla aza yo mre. Imba si shirr ankizhi wemi hen, unushirr
uyirr yo à se na ankizhi nu umi umba ku.” 11 (Yesu a hi wanggo wa nggo ta
vu ma re, ima yo du ma da di, “A si si imba wemi mu a sama na ankizhi hen.”)
12 Nggo a ngla aza ka kre ba, na ba ankru ama ka surr na ka ku ji so zizo.
Na zhi ba di, “Imba hi inkindirr yi nggo ingga na ki imba? 13 Imba yo ingga

* **12:40** Kye zizo Ishaya 6:10.

du Unitsarr tuku Atiko. Uwa a ma ki imba, ingga su uwa yo. 14 Ingga nggo
su unitsarr ni si Atiko a imba, ni ngla ki imba aza. Imba mi bi ngla ki ikpa
aza meme. 15 Ingga na meme tsarr imba, di imba mi ka bu na meme ki ikpa
imba. 16 Ingga da ki imba ure ujiji du uvurr iko ni itu si di mri akiko ma hen.
Na anko ayiyirr ama yo unitu si di mri wanggo nggo à tu ma hen. 17 Nggo
imba hi aseki angga ka, imba ti na ka, Abachi à ta yo angu ka iwre ki imba!
18 “Ingga si ko re na atu imba wemi hen. Ingga hi abangga ba nggo ingga
hla ba nggo. Wre ku ure ku Abachi bu si meme nâ ta si nggo u da di, ‘Uwanggo
wa nggo a so ri ni ingga ku nu unto uyirr uwa vu ingga re ba.’
19 “Ingga ko da ki imba ziza, ni du inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i
ti la, imba ta kpanye di Ingga su Uwa Yo. 20 Ingga da ki imba ure ujiji mu,
undurr wa nggo ti kpa unushirr nu umi abangga ba nggo ingga tu ba, uwa
kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga hen, uwa kpa
si uwanggo nggo à tu ingga.”

Yesu à da ivu re ima yi
(Matiyu 26:20-25; Marrku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 Nggo Yesu a bre ure kuma kre ba, isisurr ima yi i se ni ivri kakami. Uwa
da di, “Ingga so da ki imba, uyirr amba nggo à ta vu ingga re ba.”
22 U abiga ma ba kakye ikpa, nggo a si hi uwanggo wa nggo Yesu ko re ni
itu ima yi hen. 23 Unuma nggo Yesu kpanye na ku nu umi ku abiga ma ku
nggo à nga ni so hinga* ni Yesu ku. 24 I Sima Biturr zhi ma na ango di a su
unggonggo?
25 Uwama mi à chi kuma na kuyi ni Yesu ku na zhi ma meme di, “Atiko, a
su unggonggo?”
26 I Yesu ddu ba di, “Ingga ti ba unfonfo wa na agbugba wa, undurr wa nggo
ingga ti ki ni inyi yi ni ka nu ma, uwa su uwa yo.” I Yesu ba unfonfo wa à ki
ni inyi yi na ka nu Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti wa. 27 Nggo Yahuda ki
ungo kpa unfonfo wa, mre Umimi wa à rri ku ni isisurr.
I Yesu ddu ma di, “Na inkindirr yi nggo ùwà ta ko na kokorr!” 28 Unushirr
uyirr mi na abubo a iri wa si hi inkindirr yi nggo i du Yesu da ki Yahuda meme
hen. 29 Nggo Judasi yo su uni zu ba inklo wa, abanu kye di Yesu ko da di a bu
ku re inkindirr mu ku iga yi, ka a bu nu abi iha ba inkindirr. 30 Mre, i Judasi
à yo ungo ba unfonfo a gri na narr ssuzzu. Uwa a si ibittu mu.

Are hẹhẹ ka

31 Nggo Judasi gru kuma, i Yesu da ba di, “Ziza yo, Uvuvurr a Unushirr a
kpa inkpinkpye. Abachi yo a kpa inkpinkpye ni itu ima yi. 32 Abachi ti kpa
inkpinkpye ni itu ima yi, Abachi à ta nu ma inkpinkpye, na ta nu ma na yi
ziza yo.
33 “Amarr mu, ingga ta so ni imba ba ntsɨmi yo. Imba ta zha ingga lankarr.
Ingga da ki imba ziza, nâ ta si nggo ingga da ku anu Yahuda ba di, ‘Imba ka
si kuma nu unto ku nggo ingga ta ko hen.’
34 “Ingga ko ni imba su ure uhẹhẹ mu. Imba kpanye ni ikpa. Nâ ta si nggo
ingga kpanye ni imba ba, imba bu kpanye ni ikpa meme. 35 Imba ti kpanye
ni ikpa, anishirr ba ingbingbru bu ta hi di imba sa abiga ingga.”

Biturr da di uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Sima Biturr zhi Yesu di, “Atiko, ùwà ta kuma nu momo nggo?”

* **13:23** So hinga: Anishirr aba ase akama, a di kurr kikurr na yi nu ungo uyirr nggo a ta ri ila.

I Yesu ddu ma di, “Ùwà ka si kuma nu unto kuma nggo ingga ta kuma ziza hen, ùwà taka ga ingga nu ugo mu.”
37 I Biturr zhi ma di, “Atiko, angginggi ta han ingga ni iga ùwà ziza? Ingga kpanye ingga ta ttu ku ùwà!”
38 I Yesu zhi ma di, “Ùwà du ùwà kpanye du ùwà ta ttu ki ingga? Di ingga da ku ùwà, nggo agba wa ta nise tu, ùwà ta da ki inkpu itarr du ùwà si hi ingga hen.”

14

Yesu zhi ku abiga ma ba isisurr

1 Yesu à da ku abiga ma ba di, “Imba si di isisurr imba yi vri hen. Imba yo isisurr na Abachi ku ni yo isisurr ni ingga ku. 2 Àkí se shishemi ni iko i Aki mungga yi. I ka si si meme hen, ingga ka si da ki imba hen? Ingga ko kuma ko ina abubo ssubi ki imba. 3 Nggo ingga ti kuma ku ssu abubo wa ki ki imba, ingga ta kanga ni gri imba ni kuma ndo, wre ku unto ku nggo ingga ti so imba mi ta so meme. 4 Imba hi anko a ikuma nu unto ku nggo ingga ko kuma.”
5 U Toma ddu ma di, “Atiko, inta si hi unto ku nggo ùwà so kuma hen. Inta ta na kingginggi ni hi anko wa?”
6 Yesu ddu ma di, “Ingga yo sa anko wa, ni su ujiji wa, ni su iso tsitsirr yi. Undurr ka si kuma na Aki mungga wa ku sa ni ba ni ingga ku hen. 7 Ka di imba hi ingga kakami, imba ka hi Aki mungga wa meme. Zhi ziza nggo, imba hi ma, ni sa ashishi na ku.”
8 U Filibu da di, “Atiko, tsarr inta Aki wa. Uwanggo si inkindirr yi nggo inta zha.”
9 I Yesu ddu ma di, “Ingga so ni imba ba zhi ngbangbamu, imba si hi ingga hen, Filibu? Undurr wa nggo ti hi ingga, uwa hi Aki mungga wa. Anggi mu di imba ka so da di, ‘Tsarr inta Aki muwa wa’? 10 Imba si kpanye di ingga se nu umi ku Aki mungga ku, ùwà se nu umi mungga hen? Are ka nggo ingga di bre ki imba a si di zhi si ni ingga ku hen. A sa Aki mungga wa yo nggo à rri so nu umi mungga na di na undu umaku. 11 Imba bi kpanye ni ingga ku nggo ingga da ki imba di, ingga se nu umi ku Aki ku, u Aki wa se nu umi mungga. Ka imba bi kye aseki ka ikagri ka nggo ingga na, ni kpanye. 12 Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku uwa ta na aseki ka nggo ingga so di na. U abangga ba nggo ti kpanye aba ta na aseki ankpinkpi mri kanga ka nggo ingga na, ni itu yi nggo ingga ko kuma ko iso na Aki wa ku. 13 Inkindirr yi nggo imba ti zhi ni isa mungga, ingga ta na ki imba na yi, wre ku Uvuvurr wa bi tsarr anishirr inkpinkpye i Aki yi. 14 Inkindirr yi nggo imba ti zhi ingga ni isa mungga, ingga ta na yi.”

Yesu da ku abiga ma ba du uwa ta nu ba Izhi Iwre

15 Yesu à kuchi da ku abiga ma ba di, “Imba ti kpanye ni ingga, imba ta na inkindirr yi nggo ingga da di imba bu na. 16 Ingga ta zhi Aki wa, uwa ta ni imba Uni zi* numa nggo ta ni so ni imba ba sese. 17 Izhi Iwre iyo i ta tsarr imba inkindirr yi nggo i si ijiji. Anishirr bu ingbingbru ba a si kpanye na ku hen, nggo a si hi ma hen. Imba hi ma, nggo à se ni imba ba, na ta di so ni imba ba. 18 Ingga si ta du imba na akpambirr nâ ta si amumarr ba ako hen, ingga ta kanga ni imba ba. 19 Ni ivi ntsɨmi ingbingbru yi si ta hi ingga zizo hen. Imba ta di hi ingga. Nu nggo ingga ta so tsitsirr, imba mi ta so tsitsirr meme. 20 Na azhibarr ama yo imba ta hi di ingga se nu umi ku Aki mungga

* **14:16** Uni zi: Yesu à so re ni itu i Izhi Iwre yi.

ku, imba mi se nu umi mungga, ingga se nu umi umba. 21 Abangga ba nggo a
hi ure mungga ku na so ga ku, aba yo sa abangga ba nggo a kpanye ni ingga
ku. Aki mungga wa ta kpanye na abangga ba nggo kpanye ni ingga. Ingga
mi ta kpanye na ba ni si ta ka sharri ba hen."
22 I Judasi (si si Judasi Iskariyoti hen) à da di, "Atiko, angginggi du ùwà tsarr
inta yo itu muwa yi, ni si ta tsarr inkpu anishirr i ingbingbru yi hen?"
23 Yesu à ka sa ba di, "Anishirr ti kpanye ni ingga ku aba ta na inkindirr yi
nggo ingga da ba. Aki mungga wa ta kpanye na ba. Inta ta nga ni so na ba.
24 Abangga ba nggo kà ingga a si di ga itsarr mungga yi. Itsarr nggo imba so
wo yi i si si mungga hen, i zhi na Aki mungga wa nggo tu ingga.
25 "Ingga bre ki imba aseki ka angga ka nggo ingga ni so ni imba ba. 26 Uni
zi imba wa taka ni tsarr imba aseki ka we, na ta ni imba amarr ka hi inkpu
aseki yi nggo ingga bre ki imba. Uni zi uwama yo si Izhi i Iwre yi nggo Aki
mungga wa à taka turr nga ni isa mungga. 27 Ingga ni imba isu isisurr. Isu
isisurr i inggi yi nggo ingga yo di ni yi na ankpa mu. Isu isisurr ima yi si si nâ
ta si i ingbingbru yi hen. Imba vu isisurr ni si kru isisu hen.
28 "Imba wo nggo ingga da ki imba di ingga ta kuma, ni ta kanga ni imba
ba. Imba ti kpanye ni ingga ku, imba bu se ni inyarr nggo ingga ta kakuma na
Aki mungga ku, nggo imba hi da Aki mungga wa à mri ingga. 29 Ingga ko da ki
imba are ka ngga ka ziza, ni du inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i ti la, imba
ta kpanye ni ingga ku. 30 Ingga si ta ka re ni imba ba ma mi zizo hen, nu nggo
uttu ni ingbingbru wa ko nga. A sama nu ukyekye ni itu mungga. 31 Ingga
zha da anishirr bi ingbingbru ba ka hi di ingga kpanye na Aki mungga wa
ku. Ima yo di ingga i so na aseki ka nggo à da ki ingga.
"Gru, di inta kuma yi."

15

Yesu à si nâ ta si anggunggurr a grepu

1 Yesu da ku abiga ma ba di, "Ingga yo si anggunggurr a grepu ajiji wa, Aki
mungga wa yo si uni do wa. 2 A di tse inggingga mungga yi nggo ì si di klo
inkpinkpo hen. Na di kurr angga wa nggo di klo, wre ku uwa bi klo kakami.
3 Imba mi si nâ ta si anggingga ka nggo a ka kurr ka ba nu nggo imba i kpa
itsarr imungga yi. 4 Imba rẹ nga ni ingga ku, ingga mi ta rẹ nga ni imba ba.
Unggungga ka si klo inkpinkpo ku itu ima sama ni rẹ nga na anggunggurr
wa hen. Meme yo, imba mi ka si klo sama ni rẹ nga ni ingga ku hen.
5 "Ingga yo si anggunggurr wa, imba ngga si inggingga yi. Undurr ti rẹ nga
ni ingga ku, i ingga mi rẹ nga ku, à ta klo inkpinkpo shishemi. Imba ka si na
inkindirr ku atu amba sama ni ingga hen. 6 Undurr wa nggo ta si rẹ nga ni
ingga ku hen, uwa si nâ ta si unggungga ku nggo a gye ku ta yo u ttu. A di
ssu inggingga ima bi na yo uru. 7 Imba ti nggurr itu bi ni ingga ku ni ga itsarr
mungga yi, inkindirr yi nggo ùwà ti barr ni isa mungga aba ta na ku ùwà na
yi. 8 Imba bi klo inkpinkpo shishemi, ni tsarr anishirr ba di imba sa abiga
ingga jiji. Ima yo di gri ku Aki mungga inkpinkpye.
9 "Ingga i kpanye ni imba nâ ta si nggo Abachi à kpanye ni ingga. Ziza, imba
so ni ikpanye imungga yi. 10 Imba ti ga are mungga ka, ingga ta di kpanye ni
imba ba nâ ta si nggo ingga so di ga are ka Aki mungga ka uwa di kpanye
ni ingga ku. 11 Ingga bre ki imba are angga ka, wre ki imba bu si ni inyarr
kakami nâ ta si nggo ingga mi i se. 12 Ziza, ingga ni ko da ki imba di imba bu
kpanye ni ikpa nâ ta si nggo ingga kpanye ni imba ba. 13 Anko wa nggo ùwà
ta tsarr unushirr di ùwà kpanye na ku, anggo su wa bi ka itu muwa yi ni ni ttu

ku undurr wama. 14 Imba ta si akpukpamburr nggo imba ti ga are mungga
ka. 15 Ingga si ta yo imba ki amirr iko zizo hen, nggo uvuvurr iko si di hi aseki
ka we nggo akiko ma wa di na hen. Ingga yo imba ki akpukpamburr, nggo
ingga bre ki imba aseki ka we nggo Aki mungga wa bre ki ingga. 16 Imba ngga
si hla ingga hen. Ingga nggo i hla imba, ni ni imba undu ku nggo ku, di imba
bu ku klo inkpinkpo, inkpinkpo yi nggo a ta so sese. U Aki mungga wa ta ni
imba inkindirr yi nggo imba zha na ku ni isa mungga. 17 Uwanggo yo su ure
mungga ku: Imba bu kpanye ni ikpa yi.

Anishirr bi ingbingbru ba a karr abiga ba

18 “Anishirr ba i ingbingbru ba ti karr imba, imba bu hi da a karr ingga
kuchi. 19 Imba ti si abi ingbingbru yi, aba ta kpanye ni imba ba nâ ta si
ambarr. Ingga hla imba glo na ba. Ziza, imba si se na ba zizo hen, ima yo
du ba karr imba. 20 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo ingga da ki imba du:
‘Uvuvurr iko à si di mri Akiko ma hen.’ Anishirr ti tsutsarr ingga aba ta
tsutsarr imba mi meme. Ka da a wo itsarr imungga yi a ta wo imba mi. 21 A
ta na ki imba meme nggo imba so ga ingga, a na meme nggo a si hi wanggo
nggo à tu ingga hen. 22 Ingga ka si nga ni re na ba hen, a ka si hi di aba kpala
hen. Ziza, a ka si da di, ‘Inta si hi di inkindirr yi nggo inta di na si ikpala
hen.’ 23 Undurr wa nggo ti karr ingga uwa karr Aki mungga meme. 24 Ingga
na aseki ka nggo undurr nise na ka kye nu umi umbarr ku. Ka da a nise hi
ingga ni na aseki ngga ka, a ka si da da a kpala hen. Aba a hi ingga ni na
aseki ka angga ka na karr ingga na Aki mungga wa meme. 25 Inkindirr inggi
i si meme, wre ku ure ku Abachi bu si meme nâ ta si nggo a charr na Are ka
di, ‘A karr ingga gigyemi.’

26 “Ingga ta tu Uni zi wa zhi na Abachi ku, uwa yo si Izhi Iwre yi nggo i zhi
na Aki mungga wa ku. Izhi yi ta ni tsarr ure ujiji ni itu i Abachi. Uwa ti nga,
uwa ta ni zi imba ni ta bre ki imba are ni itu mungga. 27 Imba mi bi ku bre
ku anishirr ure ni itu mungga, nggo imba mi i se ni ingga ku zhi ni imẹmẹ yi.

16

1 “Ingga bre ki imba are ka angga ka, wre ki imba bu si ka ko nu ugo ni iyo
isisurr imba yi hen. 2 A ta han imba huzzu na aki ka issubi ka. Ivi yi ko nga
nggo abi ngị imba ba ta kye di aba ko zi Abachi mu undu. 3 A ta na aseki kama
ni ibwu nu nggo a si hi Aki mungga wa hen, na si hi ingga mi hen. 4 Ingga bre
ki imba aseki ka angga ka ni du ivi yi nise, nggo a ti ka la imba ta ssu hi di
ingga ka gba ki imba utu ba.

Undu ki Izhi Iwre ku

“Ingga di se ni imba ba, ima yo di ingga si bre ki imba are angga ka ni
imẹmẹ yi hen. 5 Ziza nggo, ingga ko kakuma nu uwanggo nggo à tu ingga
nggo. Uyirr amba mi à si zhi ingga di ingga ta ko nu momonggo hen? 6 Ingga
hi di isisurr imba yi i vri nggo ingga bre ki imba are ka angga ka. 7 Ingga bre
ki imba si are ajiji mu, ì wre ingga bu du imba. Ingga ti kuma ingga ta ku tu
Uni zi wa nga ki imba. Ingga ta si kuma hen, Uni zi wa si ta nga hen. 8 Nggo
Uni zi wa ti nga, uwa taka ni tsarr anishirr ba ingbingbru ba are ni itu i ila
ure, tuku ni itu i izirr wre na agẹ ka Abachi, tuku ni itu i ibre amu. 9 Uni zi wa
ta tsarr ba di ika ikpanye ni ingga ku i si ila ure, nggo a kà ikpanye ni ingga
ku. 10 Na si hi inkindirr yi nggo si isa ni ila ure na agẹ ka Abachi hen, nggo
ingga nggo ta ko kuma na Aki mungga ku, imba si ta hi ingga zizo hen. 11 Uni
zi wa à ta ni tsarr ba di Abachi à ka bre ku uttu ni ingbingbru wa amu ba.

12 “Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ta bre nggo, a ta mri imba ivu gri.
13 Izhi yi nggo di tsarr anishirr ba ure ujiji ku ta nga, ì ti nga ì ta ni gri imba
na anko ajiji wa. À si ta re ku itu ima hen, à ta bre si inkindirr yi nggo a wo
ka ni ingga ku nggo, na ta bre aseki ka nggo a so nga. 14 Izhi ijiji yi taka ni
tsarr imba inkpinkpye mungga yi. Nggo ì ta bre ki imba si inkindirr yi nggo
ingga ka da ki imba nggo. 15 Aseki ka nggo Aki mungga wa à se na ka we a
si amungga. Ima yo di ingga da di Izhi yi ta ni bre ki imba inkindirr yi nggo
ingga ka bre.

Azhibarr wa nggo ivri isisurr ta kaki inyarr

16 “A ji ntsɨ imba si ta hi ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi ingga zizo.”

17 Abiga ma abanu ba zhi ikpa di, “Yesu a da uwama sa angginggi di, ‘A ji
ntsɨmi imba si ta hi ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi ingga zizo?’ Na da uwama
sa angginggi di, ‘Nggo ingga ko kuma na Aki amungga wa ku?’ ” 18 “Na zhi
zizo di na da uwama si angginggi di, ‘ntsɨmi’? Inta si hi inkindirr ima yi nggo
a so bre hen!”

19 Yesu à hi di abiga ma ba a zha di aba ta zhi ma are akama, na ddu ba
di, “Imba ko zhi ikpa inkindirr yi nggo ingga da yi di, ‘Ntsɨmi imba si ta hi
ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi ingga zizo’? 20 Ingga da ki imba ure ujiji mu di,
imba ta yi ni vri isisurr, abi ingbingbru ba ta mẹ nyarr. Imba ta vri isisurr, i
ivri isisurr imba yi taka kaki inyarr. 21 Ayamba ti ta ko ngri uvuvurr, uwa di
wo ivri nggo azhibarr wa a ma ba. Nggo uwa ti ngri uvuvurr wa gri na ango
ba, uwa kpamusu ni ivri yi, na nyarr nu uvuvurr wa nggo a ngri ma nga ni
ingbingbru yi. 22 I ta si ki imba meme yo. Ziza imba ko vri isisurr. Nggo ingga
taka ni hi imba zizo imba taka mẹ nyarr, undurr si taka kpa inyarr ima yi glo
ki imba hen. 23 Na azhibarr ama wa imba si taka zhi ingga inkindirr zizo
hen. Ingga da ki imba, Aki mungga wa taka ni imba inkindirr yi nggo imba
ti barr ma ni isa mungga. 24 Imba nise barr inkindirr numa ma mi na anko
anggo wa kye. Ziza nggo, imba ta barr ni isa mungga, a ta ni imba na yi, wre
ki imba bi mẹ nyarr kakami.

Yesu à ka ba ingbingbru yi nggurr ba

25 “Ingga bre ki imba are angga ka na assurr are, azhibarr wa ko nga nggo
ingga ta re ki imba krizhizhi mi. Ingga taka bre ki imba are ni itu i Aki
mungga wa. 26 Na azhibarr ama wa, imba taka zhi Aki mungga wa aseki ni
isa mungga, imba ku atu amba nggo taka barr ma si ta si ingga hen. 27 Abachi
nggo à si Aki, à kpanye ni imba, nggo imba kpanye ni ingga, ni kpanye di
ingga nga zhi na ku. 28 Ingga zhi na Aki mungga wa ku, ni nga ni ingbingbru
yi, ziza nggo ingga ko du ingbingbru yi ni kakuma na ku.”

29 Abiga ma ba a da ku di, “Kye ziza yo ùwà ko re ki inta krizhizhi mi ni si
ko na undu na assurr are nggo vri ki inta ikye hi hen. 30 Ziza nggo yo, inta
kpanye du ùwà hi aseki ka we, ni si zha undurr wa nggo ka zhi ùwà ure hen.
Ima yo di inta kpanye du ùwà nga zhi na Abachi ku.”

31 I Yesu da ba di, “Ziza yo imba kpanye? 32 Kye na! Ivi yi ko nga, ni i ka nga
ba, nggo imba wemi taka ga nado, imba wemi taka ga kuma na ako amba.
Imba taka kà ingga du na ankpa mu. Meme mi, ingga si ta se na ankpa mu
hen, nggo Aki mungga wa à se ni ingga ku.

33 “Ingga bre ki imba are angga ka, wre ku imba bu se ni isu isisurr nu nggo
imba i nggurr bi ki uyirr ni ingga ku. Imba ta ni se ni ingbingbru inggi imba
ta ki iha, meme mi imba bi vu isisurr, kye ingga ka mri ingbingbru yi ba!”

17

Yesu à barr ku itu ima

1 Nggo Yesu re kre na abiga ma ba na gɨ ashishi kye hun ko nu unkplassu
na barr di,
"Aki mungga, azhibarr a yo a nga ba. Nu Uzumi wa inkpinkpye, wre ku
Uzumi wa mi bu nu ùwà inkpinkpye yi. 2 Ùwà nu Uvuvurr wa ukyekye na
atu a anishirr we, wre ku bu ni iso sese ku abangga ba nggo ùwà nu ma.
3 Iso sese inggi su a bu hi ùwà, du ùwà yo sa Abachi ujiji na nkpami, na bu
hi Yesu Kristi nggo ùwà tu. 4 Ingga kre undu ku nggo ùwà ni ingga di ingga
bu na nggo. Meme yo nggo, ingga nu ùwà inkpinkpye ni ingbingbru inggi
yi. 5 Ziza nggo, Aki, ka inkpinkpye imẹmẹ yi nggo ingga i di se na yi ni ingga,
iyiyirr ima yo nggo ingga di se na yi bari ùwà na imimi yi nggo.

Yesu à barr ni itu abiga ma ba

6 "Ùwà ni ingga anishirr angga ba zhi ni ingbingbru yi, ingga tsarr ba
nggo ùwà se nggo. A sa anishirr muwa, ùwà ni ingga na ba. Aba a kru isisu
i ure muwa ku. 7 Ziza nggo, aba hi da aseki ka we nggo ùwà ni ingga a zhi nu
ùwà ku. 8 Ingga tsarr ba are ka nggo ùwà ni ingga na ka, aba kpanye na ka.
Aba a hi di ingga zhi nu ùwà ku, na kpanye du ùwà yo tu ingga jiji. 9 Ingga
ko barr ni itu imbarr. Ingga si ko barr ku anishirr ba ingbingbru ba hen.
Ingga ko barr ku anishirr ba nggo ùwà ni ingga, nggo a si amuwa mu ziza.
10 Inkindirr yi nggo ingga se na yi i si imuwa, i inkindirr yi nggo i si imuwa
i si imungga. Aba yo ta tsarr inkpinkpye imungga yi. 11 Ingga si ta so ni
ingbingbru yi zizo hen. Ingga ko nga nu ùwà ku. Aba ta so ni ingbingbru
yi bari. Aki Uni wre, zu ba zizi nu ukyekye ku isa muwa ku, isa yi nggo
ùwà ni ingga nggo, wre ba bu sa ayirr, nâ ta si nggo inta tuku ùwà sa ayirr.
12 Nggo ingga di so na ba, ingga di zu ba zizi ni di kri ba nu ukyekye ki isa
muwa ku, isa yi nggo ùwà ni ingga nggo. Ingga di kri ba. Uyirr ambarr mi
à si nado hen, uwa su uyirr wanggo yo nggo à su undanda wa à na ingga
nado nâ ta si nggo ure ku Abachi ku u da nggo.
13 "Ingga ta ko nga nu ùwà ku ziza nggo, ni ko bre ba aseki ka angga ka mi,
nggo ingga ni so ni ingbingbru yi na abiga ba ba, wre ku abiga ingga ba bu
tsarr ssu ni inyarr iyiyirr yi nggo ingga se na yi. 14 Ingga tsarr ba ure muwa
ku, u anishirr ba ingbingbru ba a karr ba, nggo a si si abi ingbingbru ba na
ba zizo hen, nâ ta si nggo ingga mi si si abi ingbingbru wa hen. 15 Ingga
si ko barr du ùwà bu vu ba glo ni ingbingbru yi mu hen, ingga ko barr du
ùwà bu gri ba ni ka umimi wa glo ba ma. 16 A si sa abi ingbingbru inggi
yi hen, na su nggo ingga mi si si uni ingbingbru wa hen. 17 Ure muwa ku
ù su ujiji. Meme yo, du ujiji ku na ba ki anishirr muwa namri. 18 Ingga
tu ba na anishirr ba ingbingbru ba ba, nâ ta si nggo ùwà tu ingga na ba
ni ingbingbru yi. 19 Ingga nu ba itu mungga yi, wre ku aba mi bu ni atu
ambarr wa na ga ùwà ku are muwa ka, nggo sa ajiji.

Yesu à barr ni itu i abi yo isisurr na ku

20 "Ingga si ko barr ku abangga ba yo na akpambarr hen. Ingga mi ko
barr ku abangga ba nggo ta kpanye ni ingga ku ku itsarr imbarr yi. 21 Aki,
ingga so barr di a bu sa ayirr, nâ ta si nggo ùwà se nu umi mungga, ingga
se nu umi muwa. Ingga ko barr di ùwà bu nggurr ba bi ni inta ba. Ima yo
ta du anishirr ba ingbingbru ba a kpanye du uwa yo tu ingga jiji. 22 Ingga

nu anishirr angga ba inkpinkpye yi nggo ùwà ni ingga, wre ba bu si ayirr,
nâ ta si nggo ùwà ni ingga sa ayirr. 23 Ingga se nu umi umbarr ku, ùwà
se nu umi mungga, wre ba bu kaki ukpa uyirr chi. Ima yo ta du anishirr
bi ingbingbru ba hi du ùwà yo tu ingga. A ta hi du ùwà kpanye na abiga
mungga ba ba nâ ta si nggo ùwà kpanye ni ingga ku.
24 "Aki, ingga zha di abangga ba nggo ùwà ni ingga bu se ni ingga ku
ttuttumi, wre ba bu hi inkpinkpye mungga yi nggo ùwà ni ingga, nggo ùwà
kpanye ni ingga ku zhi ni imẹmẹ yi nggo ùwà nise zu ibarr i ingbingbru yi.
25 "Aki mungga uzizi, ingbingbru anishirr yi i ssurr ùwà, ingga hi ùwà, u
abiga mungga ba a hi du ùwà yo tu ingga. 26 Ingga tsarr ba ùwà, ni ta kuchi
ni du ba hi ùwà, wre ku ikpanye muwa yi nggo ùwà se na yi ni itu mungga
bi se na atu ambarr wa, ingga mi bu se nu umi umbarr ku."

18

A vu Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53)

1 Nggo Yesu à barr kre na gru na abiga ma ba ba cha uhangbu numa nggo
a yo ku du Kidro. Ila numa nggo a ttu inkinkurr i olivu i se nabo, u Yesu na
abiga ma ba a rri ko na yi.
2 Judasi, wanggo à vu Yesu à re ba nggo, à hi unto kuma kakami, nggo Yesu
na abiga ma ba a di nggurr bi nabo na ankpu na ankpu. 3 Nggo Yesu na abiga
ma ba a ni se ni ila yi, u Judasi a nggurr surr ni inkirr i abi ta iku bu Roma ba
na abi gbye Uki ku Ibarr ku, nggo ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba yo
a tu ba. Aba hru iki itsi ni ingba i murr uru.
4 Nggo Yesu a ka hi inkindirr yi nggo ta la na ku ba, na zirr kuma na ba, na
zhi ba di, "Imba di zha unggo?"
5 Aba ddu ma di, "Yesu anu Nazareti."
I Yesu ddu ba di, "À si ingga yo nggo." (I Judasi uni ba Yesu re wa à kri na
ba nu unto ku.) 6 Nggo Yesu à ddu ba di, "À si ingga yo," aba kakuma nu ugo
ku kuhre ni imimi.
7 I Yesu zhi ba zizo di, "Imba di imba di zha unggonggo?"
Aba da di, "Yesu anu Nazareti."
8 Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba di à si ingga yo. Imba ti ko zha si ingga
yo, imba du inkpu anishirr yi kuma." 9 (I si meme, wre ku are ka nggo Yesu
à da ba bu si jiji: "Uyirr mi si nado nu umi ku anishirr ba nggo uwa ni ingga
hen.")
10 Sima Biturr à gri anjingba, na kpo ka ssuzzu na ttu ku uvuvurr iko
unuma a ankpye unkpi abikye wa utu ku ungo ri ku. (Isa i ugarr yi ì ri
Maluku.)
11 I Yesu à ddu Biturr di, "Ka anjingba muwa ka yo nu uhorr. Ùwà kye di
ingga si ta so umplango ku iha ku nggo Aki mungga à ni ingga di ingga bu so
hen?"

A gri Yesu na nga nu Anasi ku

12 Mre u abi ta iku ba na ankpye ambarr wa, na abi gbye Uki ku Ibarr ku, a
vu Yesu, na lo ma na azhizhi. 13 Na gri ma na kuma nu Anasi nggo ku imẹmẹ
yi. Uwa yo si uhima a Kayafa, ankpye unkpi abikye ba ni ise ima yi. 14 Kayafa
wama yo à da ku anu Yahuda ba di i wre u unushirr uyirr bi ttu ku inkpu
anishirr yi.

Biturr à da uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-70; Marrku 14:66-68; Luka 22:55-57)

15 Sima Biturr tuku uniga unuma wa a so ga Yesu. Nu nggo ankpye unkpi
abikye wa à hi uniga uwama wa, aba a kpanye ku du ma a ga Yesu rri na
ando wa. 16 I Biturr kukri na anko, uwa uniga numa wa nggo a hi ankpye
unkpi abikye wa na ka huzzu nga ni re nu uva wa nggo ì kri harr anko wa na
du Biturr à mirri.
17 Uva wa kri na anko wa na ddu Biturr di, “Ùwà si su uyirr nu umi ku abiga
bu ugo uwanggo wa hen?”
I Biturr da di, “Iya, ingga si se hen.”
18 Abubo wa à su, amirr iko ba na abi gbye abubo ba a kri so vri uru. I
Biturr mi kukri vri uru ku na ba.

Yesu na agẹ ka ankpye unkpi abikye wa

19 Ankpye unkpi abikye wa à zhi Yesu ure ni itu i abiga ma ba ni itsarr ima
yi.
20 I Yesu ddu ma di, “Ingga si re ku ingbingbru sharri hen. Ingga so di tsarr
ba na aki ka issubi ka nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nggo ani Yahuda
ba wemi a di nggurr bi. Ingga si da inkindirr sharri hen. 21 Ùwà zhi ingga
angginggi? Zhi anishirr ngga ba nggo so di wo ingga. A hi inkindirr yi nggo
ingga di bre ba.”
22 Nggo Yesu a re meme, u uyirr nu umi ku abi gbye abubo ba à kri hinga
na ku na nggurr ma na ashishi, na zhi ma di, “Uwanggo yo su anko a ire na
ankpye unkpi abikye wa ku?”
23 Yesu ddu ma di, “Ingga ti da inkindirr numa indanda, ùwà tsarr ingga
na yi. Ingga ta si da undanda hen, ùwà nggurr ingga na anggi mu?” 24 Mre u
Anasi à du ba gri Yesu ni ilo ango yi na kuma ni Kayafa, ankpye unkpi abikye
wa ku.

Biturr da ba zizo du uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:71-75; Marrku 14:69-72; Luka 22:58-62)

25 Nggo Sima Biturr kri so vri uru ku na ba, aba gru zhi ma di, “Ùwà mi si
su uyirr nu umi ku abiga ma ba hen?”
I Biturr à kisa di, “Iya, ingga si se hen.”
26 Uyirr nu umi ku agarr bi iko yi ankpye unkpi abikye wa a kri nabo. Ugo
wama a su umlama a ugo wa nggo Biturr a ttu ku utu ku nggo. A gru da di,
“Ingga si hi ùwà na ku ni ila i Olivu yi hen?” 27 I Biturr kisa zizo di, “Iya, a si
imu, a si si ingga hen.” Mre agba wa tu.

A gri Yesu na kuma ni Bilatu ku
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Ni gambre yi, ani Yahuda ba a gri Yesu zhi ni iko i Kayafa na kuma na
ando a ugona anu Roma wa. Na si mirri na ando wa hen. A na meme, wre
ba bu gri ukpa umbarr ku zizi,* na ka ni ri ila i Iga i Ivu Sarr yi. 29 U Bilatu
wa a gru nga na ba na akpla ka, ni zhi ba di, “A la ki imba angginggi?”
30 Aba a da ku di, “A ka si na inkindirr hen, inta ka si gru gri ma ni nga nu
ùwà ku gigyemi hen.”
31 Bilatu da ba di, “Imba gri ma ni kuma ku bre ku amu ka ni itsarr imba
yi.”

---

* **18:28** Wre ba bu gri ukpa umbarr ku zizi: Na adu ani Yahuda wa, unushirr à ti rri kuma ni iko i undurr wanggo nggo à si si ani Yahuda hen, undurr uwama à ta kaki ankizhi, na si ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi hen.

Aba a ddu ma di, “Are amba ka a si kpanye di inta bi tsi undurr ngu hen mi.” 32 (Uwanggo à si meme, wre ku ida i Yesu yi ni itu ittu ima yi bu si meme yo jiji).

33 U Bilatu ka rri kuma ku ji so na ando wa na yo Yesu, ku zhi ma di, “Ùwà yo su uttu a anu Yahuda ba?”

34 I Yesu a zhi ma di, “Uwanggo yo si izhi muwa yi, ka undurr a bre ku ùwà ure ni itu mungga?”

35 U Bilatu a da ku di, “Ingga su anu Yahuda? A sa anishirr a imba ba mu na ankpinkpye abikye ba a gri ùwà na nga. Ùwà na ba angginggi?”

36 I Yesu da ku di, “Ittu mungga yi si si ingbingbru inggi yo hen. Ka di i si imimi inggi yo amirr iko mungga ba a taka tsi, wre ba bu si ba ingga nu anu Yahuda ba hen. I ittu mungga yi i zhi nu unto numa mu!”

37 U Bilatu à ka sa di, “Nggi ùwà su uttu mu?”

I Yesu à ka sa ku di, “Ùwà mu di ingga su uttu. Ima yo du ba ngri ingga ni ingbingbru yi, di ingga bu ni da ku anishirr ure ujiji. Undurr wa nggo ti kpanye nu ure ujiji ku uwa yo di shirr atu ku ure mungga ku.”

38 U Bilatu à zhi ma di, “Angginggi su ujiji?”

A bre amu ni itu i Yesu da a ta ngu ma

(Matiyu 27:15-31; Marrku 15:6-20; Luka 23:13-25)

Nggo Bilatu à da meme na gru kuma na anu Yahuda ba na ábì, ku da ba di, “Ingga si hi ma ni ikpala hen. 39 Imba i hi di iba imba ì da di ingga bu ttu uni kri iharr uyirr ttungo ki imba ni ivi Iga i Ivu Sarr yi. Imba zha di ingga bi ttu ‘Uttu a anu Yahuda’ wa yo ttungo?”

40 Aba kisa vo di, “Iya, si su uwa yo hen! Inta zha Barraba mu!” (Barraba à su ugo wa nggo su uni tsi sharri narr igbu ambarr).

19

1 I Bilatu da ba di a bu gri Yesu kuma ku hlo na amfarr. 2 Abi ta iku ba a nyarr intto yarr na ka yo ku ni itu, na ku gri ikpo ankru asisarr ni surr ku, 3 na so nga na ku ni so mẹ ma di, “Inta chi ùwà Uttu anu Yahuda wa.” Na hlo ma na ashishi.

4 I Bilatu gru kanga ni ddu ankpinkpye ani Yahuda ba di, “Imba kye, ingga ta gri ma ssuzzu ki imba ziza nggo, ni ima mi imba bu hi krizhizhi mi di ingga si vu ma ni ikpala hen.” 5 I Yesu huzzu na surr intto yi ni itu ikpo ankru sisarr yi. I Bilatu ddu ba di, “Kye! Ugo wanggo nggo!”

6 Nggo ankpinkpye abikye ba na abi gbye Uki ku Ibarr ku a hi ma na hantu di, “Kpa ma! Kpa ma!”

U Bilatu ddu ba di, “Imba ku kpa ma na akpambirr yi. Ingga si vu ma ni ikpala hen.”

7 Anu Yahuda ba a kri karrkarr mi di, “Inta se ni iba yi nggo i da da a bu ttu, nggo a da du uwa su Uvuvurr a Abachi.”

8 Nggo Bilatu a wo meme, i isisu ki ma kakami. 9 Uwa ka rri kuma na ando wa, ku zhi Yesu di, “Ùwà zhi nu momo nggo?” I Yesu si sa ku hen. 10 U Bilatu da di, “Ùwà kà i re yi ni ingga ku? Ùwà si hi di ingga se nu ukyekye ki kpa ùwà ttungo nu ukyekye ki du ba a ngu ùwà hen?”

11 Yesu a ddu ma di, “Ukyekye ku nggo ùwà se na ku ni itu mungga su ukyekye ku nggo Abachi nggo nu ùwà. Undurr wa nggo à ba ingga nu ùwà, uwanggo su uni la ure wa kakami.”

12 Nggo Bilatu wo meme, na gru ta ukpa du uwa ta zha anko a ttu Yesu
ttungo du à kuma, anu Yahuda ba a kisa di, “Ùwà ti du ugo nggo kuma, ùwà si
su ukpama a Kayisa zizo hen! Undurr wa nggo ti ba du uwa su uttu, undurr
uwama à si kpanye ni Kayisa ku hen.”
13 Nggo Bilatu à wo ba ni ko re yi meme, na gri Yesu ssuzzu, na hun so ni
Igbre Ingbinta Ibre Amu yi. (Ni irrirri i Ibraniya, unto kuma u ri “Gabata”.)
14 A si na azhi na atsutsu na azhibarr wa nggo a ta zzu na ambre ka na na Iga
i Ivu Sarr.
U Bilatu à ddu anu Yahuda ba di, “Kye uttu amba wa nggo!”
15 Aba kà na hantu di, “Ngu ma! Ngu ma! Kpa ma!”
U Bilatu à zhi ba di, “Imba zha di ingga bi kpa uttu amba wa?”
U ankpinkpye abikye ba a da ku di, “Uttu munta wa nggo i su u Kayisa na
nkpama!”
16 U Bilatu à ba Yesu nu abi ta iku ba di a bu kpa ma ngu.

A kpa Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Aba kpa ma na kuma. 17 Uwa gri unkunkurr ku garr gi garr umaku na kpa
ma ssuzzu nu umi igbu ku na kuma nu “Unto ku Ukpahe Itu ku,” (nggo a yo
ku ni irrirri i Ibraniya du, “Goligota.”) 18 Na kuma ku kpa ma nabo, na kpa
abayi banu aha ndo na ku. Uyirr wa nu ungo ri, u unuma wa nu ungo mla, i
Yesu na atsutsu.
19 U Bilatu du ba charr ikpala ima yi ko ku klo ku ni itu i unkunkurr umaku
du: YESU ANU NAZARETI, UTTU A ANU YAHUDA WA. 20 A charr ni irrirri i
Ibraniya, tuku irrirri i Latini tuku Girrki. Unto ku nggo a kpa Yesu u si hinga
nu umi ìgbù, u anu Yahuda ba shishemi a bre icharr yi hi. 21 Ankpinkpye
abikye ba a kisa ku Bilatu da à bu si charr du “Uttu a anu Yahuda” hen, da a
bu charr du, “Ugo nggo da du uwa nggo su Uttu a anu Yahuda.”
22 Bilatu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo ingga charr, ingga ka charr yi ba.”
23 Nggo abi ta iku ba a kpa Yesu kre na ba ikpo ankru ima yi nggarr ki anga
ane, ga ki ikpa aba ane mi. Na ba ankru ama ka umi ka, nggo a ru ka su upri
uyirr yo zhi na atu nga na achi.
24 Abi ta iku ba ddu ikpa di, “Inta bu si nga ankru angga ka hre hen. Di inta
turr ni kye undurr wa nggo ta kpa ka.”
Ure kuma u si meme nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu di,
“A ba ankru mungga ka ga ki ikpa
na ba ankru mungga a turr.”*
U abi ta iku ba a na ma nâ ta si nggo a charr na angbamvu ka Abachi.
25 Ayirr wa, tuku uvayirr a ayirr wa, ni Maryamu ayamba a Klopa, ni
Maryamu wa nggo a zhi nu Magadala a kri hinga nu unkunkurr ku garr gi
garr ku a kpa Yesu nggo. 26 Nggo Yesu hi ayirr ama wa tuku uniga ma wa
nggo à kpanye na ku kakami nggo a kri ywhiywhirr mi, na ddu ayirr wa
di, “Ayamba, kye uzumi wanggo.” 27 Uwa ddu uniga ma wa di, “Kye ayirr
amuwa nggo.” Bazhi ni ima nggo, u uniga wa à ba ayirr a Yesu wa du ma ku
so ni iko ima yi.

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Nggo Yesu à hi du uwa à kre undu umaku ba, na da di, “Uhre ki ingga.”
À da meme, wre ku icharr i angbamvu ka Abachi ka i bu si jiji. 29 Itsa numa i

* **19:24** Kye zizo Asarr 22:18.

kri nu ususa ahi nabo. Aba ba usoso a yo na wa na ka harr nu unflankurr ku
nggo a yo ku di hiso, ná nà hun ko ku Yesu na angu. 30 Nggo Yesu la ahi wa
kye na da di, “A kre ba!” Na ki itu nggi na ttu.

A turr Yesu ni itankparr

31 Nggo anu Yahuda ba si kpanye da aku wa bi klo meme ni inkinkurr yi ma
na Azhibarr a Isu wa hen, anu Yahuda ba ku barr Bilatu di a bu du ba ku mɨ
ba aza ka, na ddu aku wa glo. Uwa si na azhibarr wa nggo a ko ssu atutu ka
Iga i Ivu Sarr yi, unu uha wa ta su ku anu Yahuda ba Azhibarr a Isu ambarr
ankpi wa. 32 Mre abi ta iku ba a nga ni mɨ aza ka ugo unuma wa nggo a kpa
hinga ni Yesu ku nggo. Na mɨ aza ka uyirr wa meme. 33 Nggo a nga ni Yesu
ku na a ni hi ma uwa ka ttu ba, aba si murr ku uza hen. 34 Uni ta iku numa
wa su ku itankparr nu usa, u ayiyi na amasirr a huzzu. 35 (Undurr wa nggo
à kri nabo na hi inkindirr ima yi na ashishi ama, uwa yo à bre. Are ka nggo
à bre ki imba a su jiji, na hi du uwa à ko da su ure ujiji, na bre ka di imba bu
kpanye ni ga ma.) 36 Aseki ka a zirr meme nâ ta si nggo ungbamvu ku Abachi
ku u da nggo di, “A si ta murr uttuttu uma uyirr hen.” 37 U ungbamvu numa
ku u da di, “A taka kye uwanggo wa nggo a turr ma nggo.”

A zzu Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Nggo a hi di Yesu a ttu ba u Isuhu nggo zhi nu Arrimatiya ko ku barr
Bilatu di a bu nu uwa iku i Yesu kpa ku zzu. (Isuhu a su nu umi ku abiga na
yi ba nggo di kru anu Yahuda ba). Nggo Bilatu kpanye ku, uwa ku ttu iku i
Yesu yi glo. 39 U Nikodemu, uwanggo nggo a ka nga ni Yesu ku ni ibittu yi
nggo, à ga Isuhu. Aba gri àgà a inkinkurr yi nggo a yo yi di mârr, tuku unuma
ku nggo a yo ku di alosi, du ba ta ni gbo ku iku i Yesu du yi si kaki ndanda
hanhan hen. Àgà wa ka a rɨ ma atu ima ankpinkpi aha mu. 40 Anishirr aha
angga ba, a ba iku i Yesu yi nyarr nu upri inkru kukla ku nggo a di nyarr iku
na ku, na so bu surr àgà unkunkurr wa, nâ ta si nggo anu Yahuda ba di zzu
unushirr nggo. 41 Ila numa i se ywhiywhirr mi nabo nu unto ku nggo a kpa
Yesu. Ni ila ima yi aba a ya ibe numa nggi hẹhẹ mi nggo a nise na undu kye
na yi. 42 Nu nggo a so ssu atutu ku Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa, aba a ba
iku i Yesu zzu ni ibe ima, nu nggo ibe yi i se ywhiywhirr mi nabo.

20

Yesu à ta si
(Matiyu 28:1-8; Marrku 16:1-8; Luka 24:1-12)

1 Na azhibarr a imẹmẹ wa nu ugo ki iga ku, u Maryamu nggo zhi nu
Magadala à gru han kuma ni ibe yi, abubo wa ni ko shi ibwu. Nggo a ko ku
hi ba a ka ba ingbinta yi glo na angu ka ibe ka ba. 2 Na kru ko ku da ku Sima
Biturr ndo tuku uniga unuma wa nggo Yesu à di kpanye na ku di, “A ba Atiko
wa nado ni ibe yi, inta si hi unto ku nggo a zu ma hen!”

3 Mre i Biturr tuku uniga unuma wa kru na kuma ni ibe yi. 4 A so kru ki
kru aha mi, uniga unuma wa kru mri Biturr na ku rri ni ibe yi kuchi. 5 Nggo
à ji kinggi na kye rri kuma nu upri inkru kukla ku nggo kurr nabo nggo, na si
rri kuma nu umi hen. 6 I Sima Biturr, nggo à su ku nu ugo uma, kru na kuma
ku tsi rri kuma nu umi ki ibe ku. Na ko ku hi upri inkru kukla ku yo ù kurr.
7 Na hi upri ku nggo a nyarr ku na ku ni itu. Upri ankru ku a nyarr ku zu na
nkpama, na chi ku zu nanka nu unuma ku. 8 Uniga numa wa nggo a kru rri
ni ibe yi kuchi a mirri ko meme, na ku hi na kpanye. 9 (Ni ima mi aba a nise

ssu hi unto kuma nu ungbamvu ku nggo u da di Yesu taka tasi nggo.) 10 Abiga
ma ba a kakuma ni iko.

Yesu nggurr huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Marrku 16:9-11)

11 Maryamu nggo zhi nu Magadala à kri ni ibe yi so yi na abi ka. À so yi
nggo, na ji klo kye rri kuma ni ibe yi 12 na hi abitu ba Abachi aha a surr iki
ikikla a so nu unto ku nggo a ka Yesu yo nggo, uyirr wa ni itu u uyirr wa na
aza.
13 Aba zhi ma di, “Ayamba, ùwà so yi angginggi?”
Uwa da ba di, “A ka ba Atiko mungga wa nado ba, ingga si hi unto ku nggo
a zu ma hen!” 14 Nggo Maryamu à da meme na kasarr na hi Yesu à kri nabo,
na si hi da a si Yesu hen.
15 I Yesu à zhi ma di, “Ayamba, ùwà so yi anggi mu? Ùwà ko zha
unggonggo?”
Uwa kye di à su uni di kye inkinkurr ni ila yi mu, na zhi ma di, “Ankpye,
ùwà ti ba ma glo, ùwà da ki ingga unto ku nggo ùwà ka ma zu, ni di ingga ku
ba.”
16 U Yesu gru yo ma di, “Maryamu!”
Uwa kasarr kye ma na da na ako ambarr ka, ni irrirri i Ibraniya di,
“Raboni!” (A si di “Unitsarr.”)
17 Yesu ddu ma di, “Si so rẹ ingga gri hen. Kye ingga nise hun kuma na
Aki ku. Iya, kuma ku da ku amuyirr amungga ba di, ‘Ingga taka kuma na
Aki mungga wa nggo sa Aki amba meme, nggo sa Abachi mungga na Abachi
amba meme.’ ”
18 Maryamu, nggo zhi nu Magadala, à wo meme, na kuma na abiga ma ba,
ku da ba di, “Ingga hi Atiko wa!” Na da ba inkindirr yi nggo Yesu a da ku.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba
(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Ni ingbahru yi na azhibarr ama wa, abiga ba a rri so nu uki na han anko
wa kru anu Yahuda ba. Mre, aba kakye Yesu kukri ba na atsutsu na da ba di,
“Isu isisurr ku imba yi!” 20 Nggo à da meme nggo na tsarr ba inkpa ango ima
yi, nu usa ku, abiga ma ba a nyarr kakami nggo aba hi Atiko wa nggo.
21 Yesu à da zizo di, “Isu isisurr ku imba yi! Nâ ta si nggo Aki mungga wa a
tu ingga, ingga ko tu imba ngga ziza.” 22 Nggo a da meme na ttu unddunddu
surr ba di, “Imba kpa Izhi Iwre yi. 23 Imba ti nggurr ila ure i unu zhi ku, aba
a ta nggurr zhi ki imba. Imba ta si nggurr zhi ku unu hen, aba si ta nggurr
zhi ki imba hen.”

Yesu nggurr huzzu ku Toma

24 Toma (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ) nggo à su uyirr nu umi
ku abiga ma awurr na aha ba, a sama na ba nggo Yesu a nga nggo. 25 Nggo à
ku nga nggo inkpu yi ni ko da ku di, “Inta hi Atiko wa!”
U Toma à da di, “Ingga si kpanye nu ure umba ku hen. Ingga ti hi ma, ni hi
ku aywirr ka na ango, ni yo ivirr ungo na aywirr ka inkpu inklo ka, tuku nu
usa ku bari ingga ta kpanye.”
26 Nu utangba wa abiga ba a rri so nu uki zizo, u Toma a se na ba. Aba han
anko ka. Nu nggo anko ka à kurr ni ihan mi, i Yesu à nga na kukri na atsutsu
ambarr, na da di, “Isu isisurr ku imba yi.” 27 Na ddu Toma di, “Yo uvuvurr
ungo muwa yi nu unggo mungga ku. Yo ungo muwa ku nu usa mungga ku
kye. Si na isisurr muwa yi di yi tsi nanka hen, kpanye!”
28 U Toma da di, “Atiko amungga na Abachi amungga!”

29 Mre i Yesu à ddu ma di, “A su nggo ùwà hi ingga, ima yo du ùwà kpanye.
Abangga ba nggo a nise hi ingga na ka na kpanye ni ingga ku Abachi à ta yo
ba angu azizi!”

Angginggi du Yohana charr ungbamvu unggo ku

30 Yesu à na iki i ikagri inuma shishemi na ashishi ka abiga ma ka, nggo
aba a si charr ka nu ungbamvu ku unggo ku hen. 31 Uwa ta si are angga ka na
anko, a charr ka wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi.
Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.

21

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma atangba ba

1 Nu ugo ukuma i Yesu à gri itu ima ku tsarr abiga ama ba zizo nu unddu
inyi nu Tiberriya. Itsarr ima inggi ì si ma mi: 2 A sa azhibarr numa nggo Sima
Biturr, Toma, (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ), u Nataniya, nggo
zhi nu Kena na anga ka Galili ka, na amumarr ba Zabadi ba aha mi, na abiga
aha banu a si ndo. 3 I Sima Biturr gru ddu ba di, “Ingga ko ivu ikikla.” Inkpu
yi da di, “Inta mi ta ga ùwà.” Na gru ga ma ku rri nu uddu ku. Na ku so tirr
ikikla nggarr ambre na si vu inkindirr ni ibittu ima yi hen.
4 Ni igambre yi, i Yesu nga nu unddu inyi ku, abiga ma ba a kye ma ssurr.
5 I Yesu zhi ba di, “Akpukpamburr, imba vu anggi?”
Aba di, “Inta si vu inkindirr hen.”
6 Uwa ddu ba di, “Imba yo azhizhi amba ka na anga a ungo ri a uddu wa,
imba ta vu inkindirr.” Mre aba a tu azhizhi ka surr na gba ka kanga chankarr,
nu nggo azhizhi ka a vɨ ikikla shishemi.
7 Uniga unuma wa nggo Yesu di kpanye na ku kakami nggo à ddu Biturr
di, “A sa Atiko yo!” Nggo Sima Biturr à wo da a si Yesu, na ba ankru kama ka
(nggo à ttu ka zu ko na undu ku) na vu ka nyarr nu ukpa, na tu rri na amasirr
wa. 8 Abiga abanu ba nggo a so nu uddu ku a so darr uddu ku nga na ábì, na
gba azhizhi ka ssuzzu ni ikikla nu umi pwi. A si kri ta anko mu zhi na ábì ka
hen, a ka ma imita ayirr yirr. 9 Nggo abiga ba a ssuzzu nu uddu ku nggo na
ni hi unfonfo tuku ikikla na akikla uru.
10 I Yesu ddu ba di, “Imba ttu ikikla yi nggo imba vɨ ga mi.”
11 I Sima Biturr à rri nu uddu ku na ku gba azhizhi ka ssuzzu nga na ábì.
Ikikla inkpinkpi ima i sa ayirr uyirr ni iso ikywi ni itarr (153), u azhizhi ka si
tsẹ hre hen. 12 I Yesu yo ba di, “Imba nga ni ri yi.” Isisu i ki ba, uyirr mi na
abiga ba à si zhi ma di, “Ùwà su unggonggo?” hen, nggo aba mi a hi da a sa
Atiko yo. 13 Yesu à ba unfonfo wa a gri nu ungo uma na ka ma nu ba. Na ba
ikikla wa mi gri na ka ma nu ba. 14 Uwama a si inkpo itarr nggi nggo Yesu à
ko tsarr abiga ba itu ima yi nu ugo ki ittu umaku.

Yesu à re ni Biturr ku

15 Nggo a ri kre, i Yesu yo Sima Biturr di, “Sima, uzuma a Yohana, ùwà
kpanye ni ingga ku jiji mri abanu ba?”
Uwa da di, “A si meme yo, Atiko, ùwà mi hi di ingga kpanye nu ùwà.”
I Yesu ddu ma di, “Ho amumarr aminta amungga ba.”
16 I Yesu yo ma zizo, “Sima uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku jiji
mu?”
Uwa da di, “Atiko, ùwà hi di ingga kpanye nu ùwà ku.”
Yesu ddu ma di, “Kye ki ingga aminta mungga ba.”
17 Yesu a zhi ma inkpu itarr yi zizo di, “Sima uzuma a Yohana, ùwà kpanye
ni ingga ku?”

I Sima na ki ivri isisurr nggo Yesu ko zhi ma inkpu itarr nggi di, “Ùwà kpanye ni ingga ku?” I Biturr ddu da, “Atiko, ùwà hi aseki ka we. Ùwà hi di ingga kpanye nu ùwà.”

Yesu ddu ma di, “Ho aminta mungga ba. 18 Nu nggo ùwà ni di su uvuvurr nze, ùwà di ba unggakpa muwa ku murr na anklampi, ni di kuma nu unto ku nggo isisurr muwa yi da ku ùwà. Ni ivi yi nggo ùwà ti ka chě nggo, ùwà ta gi ango ki tsa unuma mu ta gbyarr ku ùwà ankru amuwa ka, na gri ùwà kuma nu unto ku nggo ùwà si du ùwà ta ko hen.” 19 (Yesu à da meme, ni itu i ittu yi nggo Biturr à taka ttu na taka nu isa i Abachi yi inkpinkpye.) Na ddu Biturr di, “Ga mi!”

Yesu tuku uyirr nu umi ku abiga ma ba

20 Biturr à kasarr na hi uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku nggo, uwa à so ga ba. (À su uyiyirr uwama yo nggo à so hinga ni Yesu ku na abubo a iri ila wa, na zhi ma di, “Atiko, unggonggo ta vu ùwà re?”) 21 Nggo Biturr kakye ugo na hi ma nggo na zhi Yesu di, “Atiko, uwanggo wa na?”

22 Yesu à ka sa ku di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma ni inga imungga yi, angginggi imuwa nu umi? Ùwà bu ga mi!” 23 Aba gru di bre ku abiga ba kago du uwama si taka ttu hen. I Yesu a si da meme da à si taka ttu hen. A da di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma nu unga imungga yi, angginggi imuwa nu umi?”

24 A si uniga wa nggo à re ni itu i aseki angga ka, uwa yo à charr zu, inta hi di inkindirr yi nggo à da ì si ijiji.

Ikikre yi

25 Yesu à na aseki anuma shishemi zizo. Ka di a charr ka zu namri, ingga kye ingbingbru yi we ka si ma isurr angbamvu ka we nggo a ka charr ka hen.

Indu
i abi ko na angu yi
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu unggo ku à si Luka, uni ni ahun wa. Uwa yo à si ukpama unu zirr a Bulu. À charr ungbamvu unggo ku ku Tiyofilo na abangga ba nggo a kpanye na Abachi. Ungbamvu unggo ku u bazhi ni inkla yi nggo ungbamvu ku Ure ku wre ku Luka ku u kukri nggo. Ungbamvu ku Indu ku u tsarr nggo inggurr bi i abiga yi i kuchi nu undu ku nggo Yesu à gri ssuzzu. Ungbamvu ku u bre aseki ka nggo inggurr bi i abiga yi i na na ase iso tarr (30) ka imẹmẹ ka. U bre undu ku nggo Izhi Iwre yi à na, tuku ifurr i inggurr bi i abiga yi. Ure ni itu i abangga ba nggo a kisa na abiga ba ba, tuku ikpa abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, tuku indu yi nggo anu Biturr tuku Bulu a na.

Ungbamvu ku u bazhi ni inga i Izhi Iwre yi nggo Yesu à da zu. U bre ingri tuku iga ki varrvarr i inggurr bi i abiga yi. Izhi yi i du anishirr abi sama ni isisu angga ba a bre Ure ku wre ku na tsarr ku, na du abi ilolo a wre, na tsarr anishirr ikpanye ni ikpa na aki ka issubi ka ani Yahuda ka, tuku aki ka itsarr, na ako anishirr, tuku nu udu, na aki ka ibre amu, ni inggingga anko, na ga igbre, na rri ni ijirrigi i amasirr, na ga anko ka ankpuji. Ankla ka nggo Abachi à tu ba kuma, aba kuma na ku ka iso i anishirr yi kasarr.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ivi imẹmẹ i nggurr bi i abiga yi *1:1—5:42*
A ki ba iha, ure ku u ga ssuzzu *6:1—9:31*
Izirr ssuzzu i Biturr yi ku undu ku Abachi ku *9:32—12:25*
Izirr ssuzzu imẹmẹ i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *13:1—14:28*
Ikuso yi nggo a yo yi nu Urushalima *15:1-35*
Izirr ssuzzu iha i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *15:36—18:22*
Izirr ssuzzu itarr i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *18:23—21:14*
Ivu i Bulu yi tuku ikuma ima yi nu Roma *21:15—28:31*

1 Tiyofilo,

Ingga i charr ku ùwà nu ungbamvu mungga ku mẹmẹ ku aseki ka nggo Yesu à gru di na ni imẹmẹ yi, na di tsarr anishirr 2 ma na azhibarr wa nggo a ba ma na hun kuma nu unkplassu. Nggo a nise ba ma hun kuma nu unkplassu, Izhi Iwre yi i du ma tsarr abi ko na angu ama ba nggo à hla ba nggo, inkindirr yi nggo a ta na. 3 Nggo Yesu à ki iha yi kre, na gri itu ima ku tsarr anishirr angga ba na tsarr ba aseki angga ka nggo a ta du aba mi a hi di Yesu à si tsitsirr. Yesu à gri itu ima di tsarr ba ki ivi iso nẹs na so di re ba are ka Ittu i Abachi yi. Abi ko na angu ba a hi ma. 4 Na ankpu numa nggo uwa so ri ila na ba, na ttu ba ukorr da di, “Si gru share nu Urushalima yi hen. So bi inkindirr yi nggo Aki amungga wa à da di uwa taka ni imba nggo. Imba i wo ingga i re ki imba ni itu i inkindirr ima yo. 5 Yohana a zzu imba na amasirr, ingga so da ki imba di a ji ivi ntsɨmi aba ta zzu imba ni Izhi Iwre.”

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu
(Marrku 16:19-20; Luka 24:50-53)

6 Uwa a si meme yo abi ko na angu ba a nga ni nggurr bi ni inkla iyirr nggo na zhi ma da di, “Atiko, ùwà ta ba ittu yi ka nu anu Israila ba ziza yo?”

7 Yesu a ddu ba da di, “Ivi yi na attuttu wa nggo Aki wa a zu ni inkpinkpye
ima yi a si si inkindirr ihi imba hen. 8 Nggo Izhi Iwre yi à ti nga ni imba ba,
uwa ta ni imba ukyekye, imba ta si abi da ku anishirr inkindirr yi nggo imba
ihi nggo nu Urushalima tuku Yahudiya tuku Samarriya tuku ingbingbru yi
kago we.”
9 Nggo Yesu à da meme mre, aba a ba ma na ashishi ambarr, a akpa a ttu
ma nado, aba si hi ma hen.
10 Abiga ma ba a kri so kye yoyo hun kuma nu ussu uwa so kuma. Mre
aba gru ka kye anishirr aha a surr iki ikikla a kukri ba na anga yirr, na a ddu
abiga ma ba 11 di, “Anu Galili, imba kri so kye angginggi hun kuma nu ussu.
Yesu uyirr yirr wanggo a ba ma glo ni imba ba hun kuma nu unkplassu, a
taka ka nga meme yo nâ ta si nggo imba i hi ma so hun kuma nu unkplassu
nggo.”

A hla Matiya da à bu ba unto ku Yahuda (Matiyu 27:3-10)

12 Mre abi ko na angu ba a ji ni igbigbu yi nggo a yo yi di Olivu.* I ta i anko
yi zhi nabo kuma nu Urushalima ka ma mita ukrɨ yirr na ayirr yirr (1,100).
13 A kanga nggo na ni hun kuma nu uki, ni iko issu yi nggo a ku di so nggo.
Abangga ba nggo a se nabo a si ani Biturr, u Yohana, u Yakubu tuku Andoro,
i Filibu tuku Toma. Abanu ba a si anu Batolomi, u Matiyu, i Yakubu, uvuvurr
a Alifiyo, u Sima nggo à se na amarr ka ako ambarr ka kakami, tuku Judasi
uvuvurr a Yakubu. 14 A nggurr bi wemi na amba ba na ku so di barr Abachi
ttuttumi na anu Maryamu ayirr a Yesu, na amuyirr abi Yesu ba.
15 A ki ivi ntsɨmi na na issubi i abiga. (A ka ma anishirr ayirr yirr ni iso iha
(120).) Biturr à gru kri, 16 na ddu ba di, “Amuya abiga, Ungbamvu ku Abachi
ku u ta na inkindirr yi nggo Izhi Iwre yi i da na angu ka Doda ni itu i Judasi
Iskariyoti nggo à gri abi vu Yesu ba ni tsarr ba na ku nggo. 17 Yahuda à si ni
inta ba nu undu ku nggo a di inta bu na ku nggo.”
18 (Yahuda à kpa inklo i umimi ima yi ku re īlá, na ji jaku nabo yo na ttu.
Ine ima yi nggarr arirẹ ka a ssuzzu. 19 Anishirr bu Urushalima ba we a wo
ure unggo ku kago, na ka di yo īlá yi na ako ambarr ka di Akelidama, di i si
“Īlá i Ayiyi.”)
20 Biturr à da di, “A charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa di,

“ ‘A bu kà iko ima yi du,
undurr bu si du uwa ta ku so na yi hen.’†

A charr zizo di,

“ ‘A bu du undurr a ba inkpinkpye ima yi.’‡

21 Ni ima yo, i wre inta bu ttu unuma nggo a ta sarr ba inkla i Yahuda
Iskariyoti yi. A bu su uyirr nu umi ku anishirr angga ba nggo a di se ni inta
ba, ni imẹmẹ yi nggo Atiko Yesu wa à di zirr kago ni inta ba nggo. 22 Bazhi nu
nggo Yohana à zzu Atiko Yesu na amasirr nga nu nggo a ba ma hun kuma nu
unkplassu. Uyirr nu umi ku abangga ba nggo a ta ku zi inta da ku anishirr
di, Yesu à tasi ni ibe.”
23 A gri asa a anishirr aha: Isuhu nggo a di yo ma di Basaba (isa inuma
yi i ri Yustu), na gri isa i Matiya. 24 Nggo na barr Abachi di, “Atiko, ùwà i hi
isisurr i anishirr namri. Tsarr inta uyirr wanggo nggo ùwà i ttu ma nu umi
ku anishirr aha angga ba nggo 25 à ta ba undu ku abi ko na angu ku nggo

* **1:12** Igbigbu i Olivu: Inkinkurr i Olivu nggi i to mwe ni igbigbu inggi yi. I si ta anko mu ni zhi nu Urushalima hen. † **1:20** Kye zizo Asarr 69:25. ‡ **1:20** Kye zizo Asarr 109:8.

Judasi Iskariyoti à kaku du na kakuma ni inkla nggo à zhi ma.” 26 Mre aba a mị ankinka a ki na bre kye, u Matiya nggo a ri. Nggo aba du ma à rri na abi ko na angu awurr na yirr ba ba.

2

Izhi Iwre yi nga na Azhibarr a Pentiko

1 Uwa a si na azhibarr Iga i Pentiko yi abiga ga Yesu ba a ku so ni inkla iyirr.
2 Nggo mre na gru wo i inkindirr i yi zhi nu unkplassu nâ ta si unddunddu
unkpi, iyi yi i tsarr ssu nu iko yi nggo a so nggo. 3 Aba a hi inkindirr izzu nâ
ta si irrirri iru i ji ga so ku so ku abiga ba na yiyirr na atu. 4 Izhi Iwre i tsarr
ssu na ba wemi, aba a gru so re irrirri na nkanka.
5 Ni ivi ima, ani Yahuda nggo a di kru isisu i Abachi na zhi ni igbu yi na
nkanka a di so nu Urushalima. 6 Nggo a wo iyi i unddunddu yi akpa anishirr
a nggurr bi. A ku ayisurr nu nggo a wo ba a so re na ako ambarr. 7 Na zhi da
di, “Anishirr angga ba wemi a si di re ni irrirri i nu Galili hen? 8 A si anggi
mu inta wemi i wo ba a so re ni irrirri imunta? 9 Inkpu munta yi a zhi nu
Patiya, u Mediya tuku anu Elamu, na abi zhi nu Mesopotamiya, u Yahudiya
tuku Kapadosiya, abi zhi nu Ponto, tuku Asiya, 10 na abi zhi nu Frigiya tuku
Pamfiliya, na abi zhi nu Masarr tuku igbu i Libiya nggo si hinga nu Sirrene.
Amunta abanu ba a zhi nu Roma. 11 Abi na ani Yahuda ba tuku abangga ba
nggo a ttu anko a iga ambarr wa ttungo na kanga ni rri ni iga i ani Yahuda yi.
Inkpu munta yi a zhi nu Kreti tuku Arrabiya, inta i wo ba a so bre ni irrirri
imunta aseki ka ku ayisurr ka nggo Abachi à na ka!” 12 Ayisurr a jaku ba aba
a zhi ikpa da di, “Ina inggi yi i da di angginggi?”
13 Anishirr abanu a sarr are na ba da di zhinu a so hwa sa ahi.

Biturr à re na akpa anishirr wa ku

14 Biturr à gru kri na abiga Yesu awurr na yirr ba na re ba nu ukorr unkpi
da di, “Amuya mungga ani Yahuda, ni imba nggo so nu Urushalima, di ingga
bre ki imba aza ka inkindirr inggi yi. Shirr atu zizi yi ni wo inkindirr yi nggo
ingga i ta da. 15 Imba i kye di anishirr angga ba a hwa ahi. A si si meme hen.
A ni si ikarrfe itirr i ambre mu bari. 16 Ina inggi yi si inkindirr yi nggo uni
kpa are Abachi wa Jowe à da nggo:
17 “ ‘Abachi à da di, ni ivivi ikikre yi,
ingga ta ka Izhi imungga yi i ka surr ku anishirr we.
Amumarr aniru na áníwá a ta kpa are ka Abachi ka da ki imba.
Amumarr nze amba ba a ta rri ala,
Achiche anishirr amba ba a ta gru rri ala.
18 Ni ivivi ima, ingga ta ka Izhi mungga yi i surr ku agarr
amba na aniru
aba a ta kpa are ka Abachi so bre.
19 Ingga ta tsarr ikagri nu unkplassu
ni ta na aseki ka i ku ayisurr ni imimi.
Ayiyi tuku uru tuku intsi a ta se ma.
20 Azhi à la wa à ta shi ibwu,
uhwa ku u ta kaki ayiyi
bari azhibarr ankpi wa nggo Atiko wa à ta kanga nggo a taka ma.
21 Meme nggo undurr uwanggo à ti yo
isa i Atiko wa, aba taka kpa ma ttungo.’*

* **2:21** Kye zizo Jowe 2:28-32.

22 “Anishirr imba bu Israila wo ure nggo ku! Yesu nggo zhi nu Nazareti à
su unushirr wanggo imba i hi krizhizhi undu ku nggo Abachi a nu ma. A na
aseki a ka ku ayisurr na ka ikagri, imba mi i hi ka. 23 Abachi nggo a ba ugo
nggo ni imba ni ihi ima. Anishirr amimi a zi imba klo ma nu unkunkurr, uwa
ttu. 24 Abachi à ddu ma ttungo na ango ka ittu na ta ma si. I ittu si hru ma nu
ukyekye hen. 25 Doda mi à re ni itu i Yesu da di,
“ ‘Ingga i hi Atiko wa, uwa di si ni ingga ku ttuttumi.
À kri ki ingga nu ungo ri,
isisu ì si ta ki ingga hen.
26 Ni itu ima yo, ankpi are amungga ka a tsarr ssu ni inyarr, isisurr mungga
yi ta se ni inyarr,
ukpa mungga ku mi ù ti ttu, ingga yo isisurr di ingga ta so tsitsirr.
27 Nggo Atiko à du uwa si ta kà ingga du ku abubo a iso abi kɨ wa hen,
na si ta du Uni wre muwa wa à bo ni ibe hen.
28 Ùwà ka tsarr ingga anko nggo ingga ta zirr ba ma,
ni ta di du ingga nyarr na agẹ amuwa.’†
29 “Amuya, ingga ta da ki imba sama ni ikru inkindirr da ábáchí amunta wa
uttu Doda à ttu, aba zzu ma, ibe ima yi i se ni inta ba ari. 30 Uwa à su uni kpa
are ka Abachi na à hi di Abachi à shi azhi du uwa taka ba uhanma numa a sa
ni ittu ima yi. 31 Doda à hi inkindirr yi nggo i so nga ni ichi. Ima yo i du ma à
re di Kristi a ta tasi. A si ka ma du na abubo a iso abi kɨ wa hen, ukpa umaku
u si bo hen. 32 Abachi à ka gɨ Yesu gru tsitsirr ba. Inta mi i hi ure ukuma. 33 A
nu Yesu inkpinkpye nu ungo ri ku Abachi. Uwa kpa Izhi Iwre yi nggo Abachi
à da du uwa à taka ni nggo. Yesu à surr ki imba Izhi ima yi nggo imba i ko wo
ni ko hi. 34 Doda nggo à si hun kuma nu unkplassu mi hen, à da di,
“ ‘Atiko wa à ddu Atiko amungga wa di:
“Ji so ki ingga nu ungo ri mungga
35 di ingga ka abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza sa nggo.’ ”‡
36 “Meme nggo Israila a bu hi di Yesu wanggo nggo imba i kpa ma nu
unkunkurr, Abachi à na ma ki Atiko na na ma ki Kristi!”
37 Nggo anishirr ba a wo meme, inkindirr yi i tsutsarr ba ni isisurr a ba a zhi
ani Biturr na abi ko na angu abanu ba da di, “Amuya, inta ta na kingginggi?”
38 Biturr a ddu ba di, “Ttu anko nggo imba so ga wa ttungo, ni du ba a zzu
imba namri na amasirr ni isa i Yesu Kristi, nggo a ta nggurr ila ure imba yi
zhi. Meme nggo imba ta kpa Izhi Iwre yi. 39 Abachi à da inkindirr inggi yi
zu ki imba na amumarr amba, na anishirr wemi nggo se gbagba mu Atiko
Abachi amunta wa à yo ba nggo.”
40 Biturr à gba ba utu na are numa shishemi, na tsi ba ango di, “Imba du
ila ure imba yi ni du Abachi kpa imba ttungo ku inkindirr yi nggo taka kuttu
amimi anishirr bi ingbingbru ba nggo!” 41 A zzu abangga ba nggo a kpa ure
umaku nggo na amasirr. Na azhibarr ama anishirr a ma ukrɨ utarr (3,000) a
ku ki ku abiga ba.

Inggurr bi i abiga yi

42 Abiga ba a so di zha da aba a ta hi aseki ka nggo abi ko na angu ba a ta
tsarr ba nggo, na di so di nggurr atu bi ni i ri bi tuku ibarr Abachi. 43 Abi ko
na angu ba a na aseki ka ku ayisurr na ka ikagri, isisu ì ki anishirr ba we.
44 Abiga ba wemi a nggurr bi na so di ga aseki ka narrnarr. 45 A vu aseki

† **2:28** Kye zizo Asarr 16:8-11. ‡ **2:35** Kye zizo Asarr 110:1.

ambarr ka re, na kpa inklo yi ni nggurr bi bari, na vu ga ku abangga ba nggo a zha chankarr nggo. 46 A di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ni ivivi yi. Na di ri bi na nyarr na aseki ka ni isisurr iyirr. 47 A di ru ku Abachi asarr, anishirr we a kpanye na ba. Abachi à di nu ba abiga aheḛhe ni ivi yi.

3

Biturr tuku Yohana a du unakpre aza à wre

1 Azhibarr numa, nggo azhi wa à ma ikarrfe itarr, na ma ibarr, i Biturr tuku Yohana a gru so kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 2 Ugo numa à mɨ aza zhi nggo a ngri ma mu, aba ba ma ku zu na angu ankonki ka Uki ku Ibarr Abachi ku nggo à yo ka di Ankonki a Iwre wa. A di ba ma ni ivi yi nga ni zu wre ku à bu barr anishirr a bi so rri ba inklo. 3 Nggo à hi anu Biturr tuku Yohana a so mirri nu Uki ku Ibarr Abachi ku na barr ba inklo. 4 A kye ma, i Biturr à ddu ma da di, “Kye inta na!” 5 Uwa gɨ ashishi kye ba na kye di a ta nu ma inkindirr.

6 Biturr à ddu ma da di, “Ingga sama ni inklo, ima yo di ingga ta nu ùwà inkindirr yi nggo ingga i se na yi nggo. Ni isa i Yesu Kristi nu Nazareti, gru kri ni zirr!” 7 Nggo Biturr vu ma nu ungo ri, na gɨ ki tsa, mre aza ama ka na agbuzzu a kaki kyekye. 8 Ugo wa a tu ki tsa na gru kri na aza ama, na gru so zirr kago. Na mirri ga ba kuma nu Uki ku Ibarr ku. À zirr na di tu ki tsa na so gbyarr ku Abachi asa. 9 Anishirr ba nabo a hi ma so zirr na so gbyarr ku Abachi asa. 10 Nggo a hi da à su ugo ni di barr na angu ankonki ka Uki ku Ibarr Abachi ka nggo à yo ka di Ankonki a Iwre wa, a ku ayisurr na vu angu gri ni inkindirr yi nggo ila nu ugo wa ku nggo.

Ure ku Biturr ku nu Uki ku Ibarr ku

11 Ugo wa à kuṛe ani Biturr tuku Yohana, anishirr ba we a ku ayisurr na kru kuma na ba nu unto ku nggo a yo ku di akaba a Solomo. 12 Nggo Biturr a hi anishirr ba nggo na ddu ba di, “Amuya anu Israila, angginggi di imba ku ayisurr ni inkindirr inggi yi? Imba so kye inta na anggi? Imba kye di inta du unushirr wanggo gru zirr nu ukyekye umunta mu, ka ku i sama ni ila ure, ka iga imunta? 13 Abachi a Ibrayi, Ishaku ni Yakubu, Abachi a akiki munta à nu uvuvurr iko ama wa Yesu inkpinkpye. Imba ba ma nu ba di a bu kpa ngu ni kà ma na ashishi ka Bilatu. Uwa Bilatu a ka ttu ma ttungo ba. 14 Imba i kà Yesu nggo à sama ni ila ure nâ su unushirr uzizi, ni da di a bu ttu uni ngɨ* anishirr wanggo ttungo ki imba. 15 Imba ingu uwanggo nggo a di nu anishirr iso, Abachi à ta ma si inta yo i si abangga ba nggo a ki ashishi ihi inkindirr ima nggo. 16 Imba so kye unushirr wanggo hi, ni hi ma. A yo isisurr ni isa i Yesu na kaki ukyekye. Iyo isisurr ni Yesu ku iyo du ugo wa à wre na ashishi amba.

17 “Amuya, ingga si hi di imba na ankpinkpye amba ba mi si hi inkindirr yi nggo imba na hen. 18 Abachi à du abi kpa are ama ba ngbangba mu di a bu nga ni da ki inta di Mezaya wanggo a tu ma nggo à ta ni ki iha, inkindirr inggi yi du ure umaku u kurr meme yo. 19 Imba kanga na Abachi ku ziza nggo ni du ila ure imba yi, wre ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi ki imba. Imba ti na meme nggo, 20 ivi yi ko nga nggo Abachi à ta ni imba ukyekye uheḛhe, na ta tu ki imba Yesu u Kristi wa nggo Abachi à ka hla zu ki imba ba. 21 Yesu à ta so nu unkplassu ku na du Abachi na aseki ka kaki aheḛhe nâ ta si nggo à

* **3:14** Uni ngɨ: Barraba, ugo wanggo nggo anishirr a ddu Bilatu di a bu ttu ma ttungo ba na angu ka Yesu nggo (Luka 23:18).

tu abi kpa are ama abi wre ba ngbangbamu du ba a nga ni da nggo. 22 Musa
a da di, ‘Atiko Abachi amba wa à taka ttu uyirr ni imba ba ki uni kpa are nâ
ta si nggo a ttu ingga nggo. Imba bu wo ku aseki ka wemi nggo a da ki imba
nggo. 23 Undurr wa nggo a ti kà iwo ku uni kpa are wa ma, aba ta ttu ma glo
na anishirr ama ba ba.’
24 “Bazhi ni Samwila ku, abi kpa are ba nggo a zzu sama nggo, a so di re
ni itu i aseki ka nggo inta so hi ka ari nggo. 25 Imba yo sa abangga ba nggo
Abachi à da ku abi kpa are ba di a bu re na ba. Aba a ni imba ida zu yi
nggo Abachi à da zu ku ábáchí mbirr wa Ibrayi di, ‘Abachi ta yo angu ka
iwre ku anishirr bi ingbingbru ba we ni itu i unushirr uyirr nu uga umba
ku.’ 26 Abachi à ta uvuvurr iko ma wa si ni ibe yi na du ma kuma ni imba
yo ba ni imɛmɛ yi, wre ki imba bu kpa iyo angu zizi i Abachi yi ni du ila ure
imba yi imba wemi.”

4

A gri Biturr tuku Yohana nga na Akaba anu Yahuda wa

1 Anu Biturr tuku Yohana a ni so re na anishirr ba ba nggo, mre ankpinkpye
abikye ba na ankpye a abi gbye Uki ku Ibarr ba na anu Sadusi ba a zirr nga
na ba. 2 Ankpinkpye ba a ki unfu kakami ni itsarr i abi ko na angu yi, nggo
a da di anishirr ba nggo a kɨ a taka tasi nâ ta si nggo a ta Yesu si. 3 Aba vɨ ani
Biturr tuku Yohana, nggo a kye si ingbahru, na gri ba ku harr nu uki zu nu
uha wa. 4 Anishirr shishemi nggo a wo ure ku a kpanye na ku. Abangga ba
nggo a kpa Yesu a hun ma ukrɨ ukywi (5,000).
5 Ambre ka à nggarr nggo abi hru igbu ba, na aninku, na abitsarr Are ka
Musa ba a nggurr bi nu Urushalima. 6 Anasi nggo a sa ankpye unkpi abikye
wa à se tuku Kayafa, u Yohana tuku Alezanda na abanu ni ine i ankpye unkpi
abikye wa. 7 A du ba a gri anu Biturr tuku Yohana nga ba, na ni so zhi ba di,
“Imba i so na aseki angga ka nu ukyekye uta ku nggo, ka imba so na aseki ka
ni isa i unggonggo?”
8 Mre Izhi Iwre yi i tsarr ssu ni Biturr ku, uwa ddu ba di, “Ankpinkpye na
aninku bu Israila! 9 Imba ti di imba so zhi inta inkindirr izizi yi nggo inta na
ku uni gbo na ampi wa, ni so da di inta bu tsarr imba nggo inta na ni du à
gru zirr nggo, 10 imba na anu Israila namri imba bu wo yi. Inta i zha di imba
bu hi di unushirr wanggo nggo à kri na agɛ amba ziza à wre ni ivri ima yi
tsatsarr nu ukyekye ku isa i Yesu Kristi anu Nazareti wa. Wanggo nggo imba
i kpa ma ngu, a Abachi a ta ma si ni ibe yi nggo. 11 Uwa yo à si,

“ ‘Ingbinta yi nggo imba abi me ba i kà yi,
ima iyo i kaki ibarr iko yi.’*

12 Yesu yo na nkpama à se nu ukyekye ku kpa anishirr ttungo! Isa numa sama
nggo Abachi à ni yi ni ingbingbru yi, nggo i ka kpa anishirr ttungo.”
13 Nggo a hi ani Biturr tuku Yohana a re sama ni kru isisu, na hi da a si
bre ungbamvu hen, na sa anishirr abangga ba nggo aba di hi ba ttuttumi
nggo, anishirr ba a ku ayisurr. Na ssu hi da ani Biturr tuku Yohana a di se
ni Yesu ku. 14 Nggo a hi uni gbo na ampi wa à kri krikri na ba nabo, na zha
inkindirr ida yi chankarr. 15 A han ani Biturr huzzu nu uki ku iso ku Akaba
anu Yahuda wa. Aba ankpinkpye ba a nggurr itu bi, 16 na re da di, “Inta ta
na anishirr angga ba kingginggi? Nggo a na inkindirr ikagri inkpi anishirr
bu Urushalima ba wemi a hi yi, inta ka si kisa hen. 17 Inta ti si kpanye da

* **4:11** Kye zizo Asarr 118:22.

anishirr bu wo ure unggo ku kago hen, inta bu gba ba atu da a bu si re ni isa
i Yesu zizo hen.”
18 Mre na yo ba ka mirri ku fẹ ba ashishi di a bu si re nu undurr ku ni isa
i Yesu yi zizo hen. 19 Ni da ima mi anu Biturr tuku Yohana a ddu ba da di,
“Imba mi kye ku atu imba, uwatanggo à wre na agẹ ka Abachi? Inta bu na
inkindirr inggi yi nggo imba ngga da di inta bu na, ka inta bu na inggi yi nggo
Abachi nggo da? 20 Inta si ta ba ttungo ni re inkindirr yi nggo inta i wo ni hi
na atu munta hen.”
21 Ankpinkpye ba a sha ba ji meme nggo na du ba a kuma. Nggo a si hi
ila yi nggo a ta vu anu Biturr hen. Anishirr ba a so gbyarr ku Abachi asa ni
inkindirr yi nggo a na, mre ankpinkpye ba a ma chankarr ni ki anu Biturr
iha. 22 Ugo wa nggo a gru zirr ku ikagri inggi yi nggo a mri ase iso nẹs.

Abiga ba a barr di Abachi a bu du ba a kri ngbangba

23 A ttu ba ttungo ma yo mre, anu Biturr tuku Yohana a narr kuma ku da
ku akpukpambarr abiga ba inkindirr yi nggo ankpinkpye abikye ba na abi
gri anishirr ba a ddu ba nggo. 24 Abiga ba a wo meme nggo na nggurr bi ni
isisurr iyirr na so barr Abachi da di, “Atiko unkpi, ùwà nggo i na unkplassu
ku, ni imimi yi, na amasirr ka, ni inyi inkpinkpi yi, na aseki ka nggo a so nu
umi umbarr ku. 25 Ùwà re na angu ka ugarr amuwa wa Doda, ábáchí amunta
wa, nu ukyekye ku Izhi Iwre imuwa yi da di,

“ ‘A sa angginggi du anishirr abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen a varr
unfu?
Angginggi du anishirr ba so ri amarr ka nggo à si ta gri ba inkindirr izizi
hen?
26 Atuttu bi ingbingbru ba a ttu ukpa ku itsi,
abi hru igbu ba a nggurr bi
ta tsi na Atiko ku
tuku Kristi ama wa, uwanggo nggo à hla ma ki nanka nggo.’†

27 Aseki angga ka a la jiji. Kye, Hirridu tuku Pontu Bilatu na abangga ba nggo
a si si anu Yahuda hen, na anu Israila ba, a nggurr bi we nu Urushalima ni
itu i Yesu. Yesu yo à su uvuvurr iko uni wre amuwa, wanggo wa nggo ùwà na
ma ki Kristi wa. 28 A nga ni na inkindirr ima yi nggo ùwà da nu ukyekye ni ihi
muwa yi ngbangbamu di ì taka la nggo. 29 Atiko, kye nggo anishirr angga ba
a ttu isisu ssu ki inta nu ukpa, ni bu kpanye ki inta, agarr uwa, di inta re ure
muwa ku sama ni isisu. 30 Uwa bu du anishirr a hi ukyekye umuwa ku, ni di
inta bu du abu lolo a wre, ni bu na aseki ka ikagri na aseki ka iku ayisurr ni
isa i uvurr iko muwa wa, Yesu nggo uwa i hla ma.”
31 Nggo a barr Abachi kre, abubo a ibarr wa à battu gburrgburr. Izhi Iwre
i rri ni tsarr ssu ba wemi nu ukpa, aba a gru so re ure ku Abachi ku na si kru
isisu hen.

Abiga ba a vu aseki ka nggo a se na ka nggo a ga ku ikpa

32 Abiga ba wemi a se ni isisurr iyirr, amarr ayirr. Unuma a si da di
inkindirr ima i si ima na nkpama hen. A ga ku ikpa aseki angga ka nggo
a se na ka nggo narrnarr. 33 Abi ko na angu ba a kri kyekye kakami na da
ku anishirr ba di a ta Yesu si ni ibe yi jiji. Abachi à na wre ba we kakami.
34 Unuma na abiga ba ba a si zha inkindirr chankarr hen. Abangga ba nggo
a si na anila tuku ako a vu ba re, na kpa inklo yi nga 35 ni nu abi ko na angu
ba. Aba a kpa yi ga ku abangga ba nggo a sama ni inkindirr nggo.

† **4:26** Kye zizo Asarr 2:1-2.

36 Ani Isuhu, uni zi undu nu Uki ku Abachi wa nggo a ngri ma nu Sayiprosi
à na meme yo. Abi ko na angu ba a yo ma di Barrnaba (nggo si di “Uni du
unushirr à kri kyekye.”) 37 Isuhu à se ni īlá, na ba yi re, na gri inklo yi ni nu
abi ko na angu ba.

5

Ananiya tuku Safirra

1 Ugo numa nggo à yo ma di Ananiya tuku uwama à ri Safirra a ba ila
imbarr a re. 2 A ba ila yi re nggo na nggurr angu bi tuku uwama wa na ttu
inklo inuma yi zu sharri, na ba inkpu yi nga ni nu abi ko na angu ba.
3 Biturr à zhi ugo wa di, “Ananiya, ùwà na kingginggi ni du Isheta a mirri
ku ùwà ni isisurr meme na du ùwà i ki imu ku Izhi Iwre yi ni itu i inklo yi
nggo ùwà ikpa ni ila yi nggo ùwà ba yi re nggo? 4 Abubo wa a di kri nggo na
sa amuwa, ùwà ba wa re mi inklo yi nggo a re wa nggo i si imuwa. Uwa a si
angginggi du ùwà i ni isisurr imuwa du ùwà ta na inkindirr inggi? Ùwà si ki
ku anishirr mu imu inggi yi hen. Ùwà i ki ku Abachi mu imu yi.”
5 Nggo Ananiya à wo meme mre na jaku iku. Isisu i ki anishirr kago nggo a
wo inkindirr yi nggo i la. 6 Anzinze abanu a gru ni nyarr iku yi nu upri inkru,
na ba yi ku zzu.
7 A so ki awa atarr ayamba a Ananiya wa a mirri nu uki ku nggo Biturr à
so na si hi inkindirr yi nggo ila nu uruma wa ku hen. 8 Biturr à zhi ayamba
wa di, “Uwanggo yo a si inklo yi pempe nggo imba i ba ila yi re ni kpa nggo?”
Ayamba wa à kpanye di, “Inklo inggi namri.”
9 Biturr à ddu ma di, “Angginggi du imba tuku urumi i kye di imba ka
nggurr angu bi ni tsarr Izhi i Abachi yi kye ùwà si ta na ki imba inkindirr
hen? Kye! Abi zzu urumi abangga a so nga, a ta ba ùwà mi ku zzu meme!”
10 Mre ayamba wa a jaku ku Biturr na aza na ttu. Anzinze ba a mirri na ni
hi da à ttu nggo na ba ma gri ku zzu hinga nu unuru wa ku. 11 Isisu i ki abiga
ba we na anishirr ba kakami nggo a wo ure unggo ku.

Aseki ka ikagri na aseki ka ku ayisurr

12 Abi ko na angu ba a na aseki ka ikagri na aseki ka ku ayisurr shishemi
na anishirr ba ba. Abiga ba wemi a nggurr atu ambarr wa bi na abubo a
ikuso nggo yo wa di Akaba Solomo. 13 Abangga ba nggo a si se na abiga ba
ba hen a kru na si rri na ba hen. Ni ina ima mi anishirr a kye ba ssu na ango.
14 Amba na aniru shishemi a kpanye na Abachi ku na nga ni nggurr atu a bi
na abiga ba ba. 15 Anishirr ba a hi aseki angga ka na vu abu ilolo na abubo a
ikurr ambarr wa nga ni zu ga anko di Biturr a ti so sarr ba nabo iyu ima yi i
ta jaku na abu lolo ba ba, aba ta wre. 16 Akpa anishirr mi a hru abu ilolo na
abangga ba nggo anazhi a so di tsutsarr ba nggo zhi ni igbu yi nggo i kri kago
Urushalima nggo a ba ni kaki kyekye.

A ki Abi ko na angu ba iha

17 Ankpye unkpi abikye wa na akpukpama ba, nggo a si anu Sadusi ba, a
kri angbachi na ba, na gru da aba ta ki ba iha. 18 A vu abi ko na angu ba gri
ku harr na abubo nggo a di harr abi la ure. 19 U ni ibittu ima unitu Atiko wa
a nga ni bwu anko abubo a harr wa. Na gri abi ko na angu ba ssuzzu na ddu
ba di, 20 “Kuma ku kri nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ni da ku anishirr ba
ure ku anko a iso ahẹhẹ wa.”
21 Abi ko na angu ba a wo ku unitu Abachi wa, na gru ssuzzu ni gambre
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ku so tsarr anishirr ba.

Nggo ankpye unkpi abikye wa na anishirr ama ba a nga nggo, na ni yo
Akaba ankpi anu Yahuda wa na akikre anu Israila ba, na tu ba di a bu kuma
ku gri ba abi ko na angu ba zhi na abubo a harr wa. 22 Nggo abi lo ukpa ba
a nga na abubo a harr wa na ni zha abi ko na angu ba chankarr, mre na
kakuma na abubo a ssubi wa ku da ba di, 23 “Inta kuma nye na ba a harr
anko abubo a harr wa gbangba ni inkpẹ iharr yi. Ni hi abi so gbye abubo ba
mi aba kri karrkarr. Inta bwu anko nggo ni si hi undurr nu umi hen.” 24 Nggo
ankpye abikye Uki ku Ibarr wa tuku ankpinkpye abikye ba a wo meme na ku
ayisurr di a sa angginggi ima i so la.

25 Nggo ugo numa a nga ni ddu ba di, “Anishirr angga ba nggo imba i harr
ba nggo a kri so tsarr anishirr nu Uki ku Ibarr ku.” 26 A wo meme, mre
ankpye abi gbye abubo a harr wa à kuma na ankpinkpye abanu ku gri abi
ko na angu ba nga. A si nga ba nggangga mu hen. A kru di anishirr ba ta tà
ba na angbinta.

27 A kuma ku gri abi ko na angu ba na nga na Akaba anu Yahuda wa, wre
ku ankpye unkpi abikye wa bu ni zhi ba are. 28 Ankpye abikye wa à ddu abi
ko na angu ba di, “Inta i si gba ki imba utu di imba bu si tsarr anishirr ni isa
i ugo wanggo hen? Kye inkindirr yi nggo imba na nggo. Imba ka ga ni tsarr
anishirr kago Urushalima ba. Ni ta du ayiyi a ugo nggo wa a so ki inta na
ango di a bu da di inta ngga i ngu ma.”

29 Biturr na abi ko na angu a abanu ba a ka sa ba da di, “Inta ta na inkindirr
inggi yi nggo Abachi mu da di inta bu na, ni si ta na inkindirr yi nggo anishirr
mu di inta bu na yi hen. 30 Nggo imba i kpa Yesu ni klo ma ngu nu unkunkurr
ku, Abachi a akiki amunta wa a ta ma ka si ni ibe yi. 31 Abachi a ba ma ku zu
nu ungo ri uma, na na ma ki uttu tuku uni kpa ttungo. Meme nggo anu Israila
ba ta hi anko wa nggo a ta ba ttungo nu undanda umbarr ku, aba ta nggurr
ila ure imbarr yi zhi ba. 32 Inta i nye da ki imba inkindirr yi nggo Abachi a
na nggo. Izhi Iwre yi nggo Abachi a nu abangga ba nggo a wo ku ure nggo, i
di da aseki ka Abachi ka meme.”

33 Nggo abi di so na akaba anu Yahuda ba a wo meme na cha ukpa di a bu
ngɨ abi ko na angu ba. 34 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba à ri Gamaliya. À si
unitsarr na Are ka Musa ka. Anishirr a di kye ma yo ni chi kakami. Uwa yo
gru kri na Akaba anu Yahuda wa na ttu ukorr di a bu gri abi ko na angu ba a
ssuzzu. 35 Nggo na ddu akaba wa di, “Anishirr bu Israila, ki bwe ni inkindirr
yi nggo imba ta ko na ku anishirr angga ba. 36 Ivi i nise tanko nggo Tiyuda à
gru nggurr ankẹ du uwa si kaba. A na meme anishirr ama ayiyirr anẹ (400)
a gru di ga ma. A ngu ma, abiga ma ba a ga ki varr varr namri. I nggurr bi
imbarr yi i ttu nado. 37 Ima ivu sarr nggo mre anu Galili nggo a yo ma di
Judasi à nga ni ivivi nggo à bre anishirr ba nggo. Uwa mi à gburr anishirr
aba di ga ma shishemi, aba ngu ma meme abiga ma ba ga ki varr varr. 38 Ni
itu inkindirr yi nggo i ko zirr ziza nggo, ingga ko da ki imba si na ku anishirr
angga ba inkindirr hen. Du ba kuma. Inkindirr yi nggo a so na yi i ta si ina i
unushirr, i si ta tà anko hen. 39 Inkindirr imbarr yi i ta zhi na Abachi ku imba
si ta ba ba nggurr hen. Imba ka kye imba so tsi na Abachi mu ku.” Akaba wa
a kpa amarr ka Gamaliya ka.

40 Na yo abi ko na angu ba mirri na du abi gbye abubo a ibarr ba a hlo ba
na gba ba atu di a bu si so re ku anishirr ba ni isa i Yesu yi hen, na ddu ba
ttungo.

41 Abi ko na angu ba a ka share na Akaba anu Yahuda wa na so nyarr
kakami di Abachi à kye aba ma abi ki iha ku isa i Yesu. 42 A di rri nu Uki

ku Ibarr ku na ga ako anishirr na so tsarr na bre Ure ku wre ku Yesu Kristi ku ni ivivi yi.

6

A ddu anishirr atangba ki a bi zi nu undu

1 Ni ivivi ima nggo abiga ba a so kri mwe nggo uvi u gru ku ani Yahuda abangga ba nggo a di re irrirri imbarr yi, na ani Yahuda abanu ba nggo a di re irrirri i Girrki. Ani Yahuda abi di re Girrki ba a yì di a si di kye amba bi so na ako ambarr ba zizi ni ga ila yi nggo a di nu amba bi so na ko ba ni ivi yi hen. 2 Abi ko na angu awurr na aha ba a wo meme nggo na yo abiga ba bi na da ba di, “I si wre inta bu ka ure ku Abachi ku du ni ka ku di na undu ku iga ila hen. 3 Amuya, a ti si meme, imba ddu anishirr atangba nu umi umba ku nggo a di kye ba ssu na ango. Abangga ba nggo Izhi Iwre yi itsarr ssu na ba, na a si abi hi inkindirr. Inta du abangga a so di kye ki inta undu ku ga aseki unggo ku. 4 Inta mi ta kukri kakami nu undu ku so barr Abachi tuku so bre ku anishirr ure umaku.”

5 Abiga ba wemi a kpanye ni ida i abi ko na angu yi. Na ttu Istifanu, unushirr wanggo kpanye kakami nu ure ku Abachi ku, Izhi Iwre yi i si na ku. Na ddu anu Filibu,* u Prokoro, tuku Nikano, u Timo, u Pamena tuku Nikola, uwama a si si ani Yahuda hen, na zhi nu Antakiya. À kà iga i ábáchí ama yi na kpa iga i anu Yahuda yi. 6 Aba a gri anishirr atangba ba ni tsarr abi ko na angu ba aba sa ba ango ni itu na barr Abachi.

7 Meme nggo anishirr shishemi a wo ure ku Abachi ku na kpa ku. Abiga ba a gru so kri mwe nu Urushalima. Abikye ba shishemi a kpanye nu ure ku Abachi ku.

Ankpinkpye bu Yahuda ba a du ba vu Istifanu

8 Istifanu a su Unushirr wanggo ungo ku Abachi ku u so na ku ni nu ma ukyekye. Uwa na ku anishirr aseki ka ikagri na a ka ku ayisurr. 9 Mre anishirr abanu a gru ko kisa ku Istifanu. Anishirr abama a si na abubo a issubi anu Yahuda nggo a ri, “Abubo abangga ba nggo a ka ddu ba ttungo ni igarr ba,†” na zhi nu Sirrene tuku Alezandra. Abanu ambarr ba a zhi nu Silisiya tuku Asiya. Aba wemi a gru ko ri anta ni Istifanu ku. 10 Ni na imbarr yi mi, Izhi i Abachi yi i nu Istifanu ihi, aba ama ma chankarr nu ure ku.

11 Aba kye na kuma ku ssubi na anishirr abanu ba sharri na yi di a bu nga ni ki imu ni itu i Istifanu di, “Inta wo Istifanu a ko re are andanda ni itu i Musa tuku Abachi!”

12 Mre na tto anishirr ba na ankpinkpye ba tuku abitsarr Are ka Musa ba. Aba vu Istifanu na gba ma na nga na Akaba anu Yahuda wa. 13 Na ku gri anishirr banu du ba a nga ni re are ni itu i Istifanu di, “Ugo nggo wa à so di re are andanda ni itu i Uki ku Ibarr Unkpi ku tuku Are ka Musa ka. 14 Inta i wo ma da di, Yesu anu Nazareti wanggo a ta turr abubo a ibarr munta wa kahre. Na ta vu aseki ka nggo Musa à tsarr akiki munta ba na ka nggo a kasarr.”

15 Anishirr ba wemi na Akaba anu Yahuda wa a kye Istifanu karr na hi ashishi amaka a gru so la zzu ashishi ka unitu Abachi mu.

7

Istifanu a re na Akaba anu Yahuda wa

---

* **6:5** Filibu: A si si uni kuma na angu wa nggo a yo ma di Filibu hen. † **6:9** Ddu ba ttungo ni igarr ba: Ani Yahuda ba ka akiki ambarr ba a di si agarr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si si agarr zizo hen.

1 Ankpye unkpi abikye ba a zhi Istifanu di, “Are ka nggo anishirr angga ba
a bre du uwa da, a si meme yo?”
2 Istifanu à ka sa ku di, “Amuya na akiki, imba wo ki ingga. Abachi à nggurr
huzzu nu inkpinkpye uma, ku aki amunta wa Ibrayi, uwa à ni di so ni igbu
nu Mesopotamiya bari na ka gru sorr kuma nu Harra. 3 Abachi à ni ddu ma
da di, ‘Gru ni ìgbù amba wa na anishirr amuwa ba ni kuma nu unto ku nggo
ingga ta tsarr ùwà.’
4 “Mre, Ibrayi à gru zhi igbu anu Kalidiya wa na ku kuso nu Harra. Nggo
aki a Ibrayi à ttu, Abachi à du Ibrayi à gru à nga ni igbu wa nggo imba so nggo.
5 Ni ima, Abachi à nise nu Ibrayi inkla numa ntsɨ nggo à ka yo ki ima. Abachi
à da zu ku mu du uwa taka nu ma igbu wanggo nggo à taka si ama na ahan
ama. Abachi à so da ure kuma nggo Ibrayi à sama nu uvuvurr. 6 Abachi à ddu
ma da di, ‘Ahinhan amuwa ba a ta so ichirr na ta kaki agarr ni ìgbù numa,
aba ta ki ba iha ke ase ayiyirr nẹs. 7 Anishirr ba nggo aba a so garr yi na ba
nggo ingga ta ki ba iha. Ahinhan amba ba a taka huzzu zhi ni ìgbù uwama
na nga ni di barr ingga ni inkla abubo inggi yi.’ 8 Mre nggo Abachi à lo shi
azhi tuku Ibrayi. Abachi à ddu Ibrayi di, ‘Iyo iji inggi i taka si angba anggo
nggo a si taka du ba a kpamusu na azhi ambarr ka hen.’ Ni ima yo, aba a ngri
ku Ibrayi uzuma wa Ishaku, uwa à ki ivi itandarr u Ibrayi à yo ku iji. Ishaku
mi à yo ku amarr ma ba iji meme. U Yakubu mi à na meme ku amarr ma ba,
ábáchí munta awurr na aha ba a na meme yo.
9 “Ishishi i ki ábáchí ba nu Isuhu ku. Aba a vu ma a re ki ugarr ni igbu nu
Masarr. Abachi mu à ka na so zi ma. 10 Na di ttu ma a ssuzzu ni aseki ndanda
ka nggo anishirr a na ku nggo. Abachi à du Isuhu a si ni ihi na si ukrizhizhi,
na ti ta nga na agẹ ka Firrawuna, uttu nu Masarr wa, nggo uwa kpanye na
ku. Firrawuna à na Isuhu ki ankpye ni igbu na di kye iko ittu yi.
11 “Nggo ingaza ì ki ba nu Masarr tuku Kenanu ni du iha ki ba kakami, akiki
munta ba a zha ila chankarr. 12 Nggo Yakubu à wo di ila ì se nu Masarr na tu
amumarr ama ba nggo aba yo a si akiki amunta ba. Aba a kuma na ankpu
a mẹmẹ wa. 13 Na ankpu aha wa i Isuhu à bwu itu ima a tsarr amuyirr ba, i
Firrawuna, uttu nu Masarr mi à gru hi akiki bi Isuhu ba. 14 Isuhu à tu ba ni
Yakubu, aki ama wa ku di a bu gru ni iko ima yi we na nga nu Masarr. Aba
wemi a si anishirr iso tangba na kywi (75). 15 Yakubu gru na kuma nu Masarr,
na ku kɨ nabo na amarr ma ba. 16 A gri aku ambarr wa ku zzu nu Shekemu,
ni ibe inggi yi nggo Ibrayi à re ni inklo na amumarr bu Hamo ba ba nggo.
17 “Nggo ivi yi ì ki ywhiywhirr Abachi bu na ku Ibrayi inkindirr yi nggo à
da zu ku du uwa à taka na nggo, anishirr amunta ba a ka kri mwe nu Masarr
ba. 18 Mre uttu uhẹhẹ mu nggo à si hi Isuhu hen, à hun ni ittu i Masarr yi.
19 Na ssu anko amimi ku anishirr munta ba na di ki ba iha. À di han ba du ba
a di ka amumarr abangga ba nggo a ngri a du na bi du ba a kɨ.
20 “Uwa a si ni ivivi ima yo aba a ngri Musa. Uvuvurr ni wre kpekpe na
ashishi ka Abachi. Musa à ki ihwa itarr ni iko imbarr, akiki ama ba a ssu ma
gri. 21 Nggo a ba ma ku kadu na abi ka nggo uva a Firrawuna à ba ma gri ku
ho ki ama. 22 À tsarr Musa ihi i anu Masarr yi pempe. Uwa à furr ki Unushirr
nggo à su kakami nu ure, tuku aseki ka nggo a di na ka.
23 “Nggo Musa à ki ase so nẹs na gru kuma ni ichirr na ambarr ani Israila
ba. 24 Na ku hi anu Masarr a ko ki anu Israila numa iha, mre Musa kuma ku
ngu anu Masarr wa kpa ku anu Israila wa. 25 Musa à kye di aba ako ambarr
wa a ta hi di Abachi nggo a ta du uwa Musa a ni kpa ba ttungo. Aba a si hi

meme hen. 26 Ambre ka nggarr nggo u Musa à hi ani Israila ambarr aha a so
tsi na gru du uwa ta narr ba, na ddu ba di, ‘A wo yi amuya, imba si imu yirr
anggi mu di imba ko tsi ni ikpa?’
27 “Unuma nggo à ko ki uyirr wa iha yi nggo à turr Musa ka glo na zhi ma di,
‘Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni bre ki inta are? 28 Ùwà nye ingu ingga
nâ ta si nggo ùwà na ngu anu Masarr wa nare nggo?’ 29 Nggo Musa wo meme
mre na kru share nu Masarr. Na kuma ku so ni igbu anu Midiya. Nggo à di
so nu Midiya ayamba ama wa à ngri ku amumarr aha.
30 “Nu ugo ku ase iso inẹ unitu a Abachi wa nggurr huzzu ku nu umi ku
irrirri iru na ankpuji ywhiywhirr ni igbre nu Sinayi wa. 31 Nggo Musa à hi
uru ku, na ku ayisurr ni ihi ima yi. A chi kuma du uwa ta ku kye uru ku
kakami nggo na wo ukorr ku Atiko ku da di, 32 ‘À si ingga Abachi a akiki
amuwa ba, ni si Abachi a Ibrayi, tuku Ishaku, i Yakubu.’ Musa à wri kpakpa
na ma bwu ashishi kye chankarr.
33 “Atiko wa à ddu ma da di, ‘Ddu anggakpaza amuwa ka glo, abubo wa
nggo ùwà ì kri à si a iwre. 34 Ingga ihi iha i anishirr amungga ba nu igbu nu
Masarr ni wo iyi imbarr yi, ni ji nye kpa ba ttungo. Nye ni inggya, ingga ta tu
ùwà kakuma nu Masarr.’
35 “Uwa su Musa uyiyirr wama yo nggo ani Israila ba a kà ma na da di,
‘Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni bre ure a munta?’ Abachi à tu uwa yo
na du unitu ama wa à nga ni re nu Musa ku ni ijiji yi nggo i so kparri nggo.
Abachi à du unitu wa à yo Musa na nu ma undu ku gri anishirr ba ki uttu
tuku uni kpa ba ttungo. 36 Musa à gri anishirr ba huzzu nu Masarr. À na
aseki ka ikagri tuku a ka ku ayisurr nu Masarr, ni Inyi Ususarr wa tuku na
ankpuji wa ki ase iso inẹ (40).
37 “Uwa si Musa yo à ddu anu Israila ba di, ‘Abachi à ta tu uni kpa are na
ba, nâ ta si nggo à tu ingga nggo. Uwa à ta su uyirr amba.’ 38 Uwa yo à di zirr
na anishirr ba ba na di nggurr bi ni ijiji. Uwa yo à di zirr na akiki munta ba
ba tuku unitu Abachi wanggo nggo à re na ku ni igbigbu i Sinayi. À kpa ure
ku Abachi ku nggo u di ni inta iso tsitsirr, wre ku bu turr ku nga ki inta.
39 “Akiki munta ba a si wo ku hen. A kà ma na da di aba a zha di aba
kà kakuma nu Masarr ku mu. 40 Nggo na ddu Aruna di, ‘Na ki inta ábáchí
unuma nggo a ta di ku ki inta ichi nggo. Inta si hi inkindirr yi nggo ì la nu
Musa wanggo à gri inta ssuzzu nu Masarr nggo hen.’ 41 Ni ima yo aba a na
ankpunkpru a uvuvurr ilando na han ayiyi a to ku. Na na iga na rro nyarr ku
inkindirr yi nggo a na nggo. 42 A na meme nggo, Abachi à kà ugo a nu ba, na
du ba ka di kye intsintsẹ na akpa ki ábáchí ambarr wa nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu ku abi kpa are ba di,

“ ‘Anishirr bu Israila! Imba i si di han ayiyi a ininazzu wa to ki ingga
ki ase iso nẹs ni ijiji hen.
43 Imba i ba iburr i azhi Mole,
na ankpunkpru iki ka Refa, azhi amba a intsintsẹ wa.
Abama a si aseki ka nggo imba i na di abangga a si ábáchí amba ba.
Ni itu ima yo, ingga ta turr imba kuma ni igarr gbagbamu nu Babilo
nggumu.’*
44 “Akiki amunta ba a se ni Iburr Iwre i nggurr bi i Abachi yi. Ima yo i tsarr
di Abachi à si na ba ni ijiji yi. A tarr yi mwe ma nggo Abachi à da ku Musa di
à bu na yi nggo. 45 A so shi akiki amunta ba a kpa Iburr i nggurr bi Abachi yi
na akiki ambarr ba ba, na di gri yi ma nu nggo Joshuwa a kpa igbu yi nggo

* **7:43** Kye zizo Emo 5:25-27.

Abachi à han ba huzzu ba. Iburr yi i di se ma na ase ka Doda. 46 Doda à su
ku Abachi isisurr. Na à barr Abachi di a bu du uwa à me ku Abachi a Yakubu
iko. 47 Uwa à su Solomo mu à me ku uki ku ibarr ku.
48 “Abachi Unkpi Kakami wa à si di rri so na ako anggo nggo anishirr ngga
a me wa hen. Uni kpa are wa à da di,
49 “Abachi à da di, ‘Unkplassu ku u si idaba i ittu imungga yi,
ingbingbru yi ì si inkla i sa aza amungga.
Imba ka me ki ingga iko ita nggi?
Abubo a kuso amungga a si nu momonggo?
50 A si si ingga yo ì na aseki angga ka wemi hen?’†
51 “Imba anishirr bi kà iwo! Isisurr imba yi ì si nâ ta si isisurr i abangga
ba nggo a kà ure ku Abachi! Imba ta angbinta harr atu ku ure ku Abachi ku.
Imba i si nâ ta si akiki amba ba. Ttuttumi imba mi i di kà iwo ku Izhi Iwre
yi! 52 Akiki amba ba a si ki uni kpa are uwa watanggo iha hen? A ngɨ abi kpa
are ba nggo a da are ni itu i Uwanggo nggo à di wo ku Abachi ure ttuttumi.
Imba ngga zizo i yo ku uza ni ngu ma. 53 Imba yo i kpa Are ka Musa ka zhi na
abitu ama ba ba. Ni ima mi imba i ka ni si na inkindirr yi nggo a di imba bu
na hen.”

A ta Istifanu na angbinta ngu

54 Nggo abi so na akaba ba a shirr ku Istifanu atu, unfu u ki ba, aba ta
anyinyirr na ku. 55 Ni ina ima mi, Izhi Iwre yi ì tsarr ssu ni Istifanu ku, uwa
gɨ ashishi hun ko nu unkplassu na hi inkpinkpye i Abachi yi, i Yesu à kri nu
ungo ri ku Abachi. 56 Istifanu à ddu ba di, “Kye yi, ingga i hi unkplassu ku u
bwu, Uvuvurr a Unushirr wa à kri nu ungo ri ku Abachi.”
57 Aba a yi hantu na ki ango ttu atu, na gru kru ku kuttu ma ankpa yirr. 58 A
turr ma kakuma nu ugo ku ìgbù ku na ta ma na angbinta. Abangga ba nggo
a bre are ka imu surr ku nggo a ddu iki isurr imbarr yi a zu nu uvuvurr nze
numa ku a yo ma du Shawulu.
59 A ko ta Istifanu na angbinta ka, uwa yì na yo Atiko wa di, “Atiko Yesu,
ùwà bu kpa izhi imungga yi.” 60 Na kuttu na nggarr angu a yi nu ukorr unkpi
di, “Atiko, si du ila ure imbarr yi iso ba na atu ambarr hen.” À da meme mre,
na ttu.

8

1 Shawulu à kpanye di a na wre nggo a ngu Istifanu nggo.

A ki abiga ba iha, aba a ga ki varrvarr

Na azhibarr ama anishirr a ki abiga ba nu Urushalima iha kakami. Abiga
ba wemi a gru kru varr kuma ni igbu i Yahudiya tuku Samarriya, na ka abi
ko na angu ba yo a du. 2 Aniru abi kru isisu i Abachi kakami a zzu Istifanu,
na ba azhittu kakami ni ittu ima yi. 3 Shawulu na anko à zha anko nggo à ta
ngɨ abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi. À di ga ako wa na yiyirr na gba
aniru na amba kuma ku surr na aki ka iharr.

A da Ure ku wre ku nu Samarriya

4 Abiga ba nggo a ga kru nggo, a zirr ga ankla ka wemi na so di da Ure
ku wre ku. 5 Filibu a kuma ni ìgbù numa nu Samarriya na ku bre ba ure ku
Kristi. 6 I nggurr bi i anishirr yi wemi a shirr atu ku inkindirr yi nggo Filibu à
so da. A wo na hi aseki ka ikagri ka nggo à na. 7 Anazhi ndanda a ta ukpa na
ssuzzu nu ukpa ku anishirr shishemi nggo a di rri so na ba nggo. Na so han

† **7:50** Kye zizo Ishaya 66:1-2.

atu. Anishirr bangga ba nggo a kị ga anga yirr na aba kpre aza a kaki kyekye.
8 Anishirr abi ìgbù ba a nyarr kakami.

Unutirr wa nggo à yo ma di Sima

9 Ugo numa nu umi ìgbù ku à yo ma di Sima, à si unutirr. Aseki ka nggo à
di na ka à du anishirr abi igbu ba wemi a ku ayisurr kago nu Samarriya, na
di ga angba du uwa si ankpye mu kakami. 10 Anishirr ba wemi ni igbu wa,
atsitsa na ankpinkpi a di da di, “Wanggo yo à su ukyekye ku Abachi wa nggo
à yo ma di ‘Unukyekye Unkpi.’ ” 11 Ase ka a kri ba nggo a so di na aseki ka ku
ayisurr anishirr ba a so di shirr ku atu kakami. 12 Nggo anishirr ba a kpanye
nu ure ku Filibu ku ni itu ittu i Abachi yi tuku isa i Yesu Kristi, na du ba zzu
ba na amasirr, amba na aniru. 13 Sima mi à kpanye meme, aba a zzu ma na
amasirr. Uwa di ga Filibu kago na ku ayisurr na aseki angga ka nggo a na ka.
14 Nggo abi ko na angu ba nggo a si nu Urushalima na wo di anu Samarriya
ba a kpa ure ku Abachi ku, na tu anu Biturr tuku Yohana kuma na ba. 15 Ni
inga imbarr nabo nggo na ni barr Abachi di abiga ba bu kpa Izhi Iwre yi. 16 Ni
ima Izhi Iwre yi i nise ji ku undurr na ba. A zzu ba na amasirr yo mre ni isa
i Atiko Yesu. 17 Nggo anu Biturr tuku Yohana a sa ungo na ba, aba kpa Izhi
Iwre yi.
18 Nggo Sima à hi di abi ko na angu ba a ti na ungo sa na anishirr ba aba a
kpa Izhi Iwre yi mre na ttu inklo du uwa ta nu ba 19 na da di, “Na ingga mi ki
kyekye wre ku undurr wanggo ingga ti sa ungo na ku uwa bu kpa Izhi Iwre.”
20 Nggo Biturr à ka sa ku di, “Ùwà bu kuttu ni inklo imuwa yi mi, nu nggo
ùwà kye di ùwà ka ba inklo re inkindirr yi nggo Abachi à ni yi na si kpa
inkindirr na yi hen! 21 Angginggi imuwa, ùwà sama nu ungo nu undu unggo
ku, nu nggo isisurr imuwa yi ì si ndanda na agẹ ka Abachi. 22 Meme nggo,
uwa bu ba amarr andanda amuwa kama ttungo, ni barr Abachi hi di à ka
nggurr amarr amuwa akama zhi ku ùwà. 23 Ingga kye ùwà si ssu nu kpakpa
isisurr. Ila ure imuwa yi i lo ùwà zu ki ugarr.”
24 Sima à ddu anu Biturr tuku Yohana di, “Ingga tsi ki imba ango, barr ki
ingga Abachi di a bu si du aseki angga ka nggo imba bre a kuttu ingga hen.”
25 Nggo a da ku anishirr ba inkindirr yi nggo a hi ni itu i Yesu nggo, na re
ure ku Atiko ku, ani Biturr tuku Yohana a kakuma nu Urushalima. Na ga
igbu i Samarriya yi na di bre ure ku Yesu ku.

Filibu tuku ankpye anu Habasha

26 Unitu a Atiko wa à re ni Filibu ku di, “Gru kuma ni ingbahru na anko
nggo a zhi ni Urushalima na ko nu Gaza.” (A si di ga anko ma zizo hen.) 27 I
Filibu à gru kuma. Na anko ama ugo anu Habasha numa, à si ankpye uni di
kye abubo a zu inklo a Kandaki, ayamba wa nggo a su uttu nu Habasha. Ugo
wa à so zhi ni ibarr Abachi nu Urushalima 28 na so kakuma ni iko. À rri so ni
inga ama wa na so bre nu ungbamvu ku nggo Ishaya uni kpa are Abachi wa
à charr nggo. 29 Izhi Iwre yi ì ddu Filibu da à bu chi ki ywhiywhirr nu ugo wa
ku.
30 Filibu à chi kuma na wo ma so bre nu ungbamvu ku Ishaya. Na zhi ma
da di, “Ùwà ì hi inkpi inkindirr yi nggo ùwà so bre yi nggo?”
31 Anu Habasha wa à ka sa ku Filibu di, “Undurr ti si tsarr ingga hen, ingga
ta na kingginggi ni hi?” Na tsi ku Filibu ango di à bu hun so nu uwa ku.
32 Inkla yi nggo anu Habasha wa à so bre na angbamvu ka Abachi ka nggo,
à si inkla inggi yi nggo da di,

“À si nâ ta si ivinta nggo à gri ta ku ngu.
À si nâ ta si uvuvurr inkru nggo à kurr ku infunfu ikpa,
uwa à si da inkindirr hen.
33 A nu ma ishisha na a si na wre ku nâ ta si nggo a ka na hen.
Unggonggo ka bre are ni itu i ahinhan ma ba?
A ngu ma glo ni ingbingbru inggi yi.”
34 Ankpye wa a ddu Filibu di, “Da ki ingga, uni kpa are wa à so re ni itu ima ka à so re ni itu i undurr mu?” 35 Mre i Filibu à gru so re ku Ure ku wre ku ni itu i Yesu zhi na achichi are kama nggo a so bre nggo.
36 A so ga anko wa na nga ni inkla numa i amasirr, ankpye wa a ddu Filibu di, “Amasirr nggo inggya, anggi ta han ùwà ni zzu ingga na wa?” [37 Filibu à da di, “Ùwà ti kpanye ni Yesu ku ni isisurr imuwa yi we a ka zzu ùwà na amasirr wa.” Ugo wa à ka sa ku di, “Ingga kpanye di Yesu Kristi à su Uvuvurr a Abachi.”] 38 Ankpye wa à du inga ni gba ba wa a kukri. Aba aha mi, u Filibu tuku ankpye wa, a ji kuma na amasirr wa, Filibu à zzu ma na wa. 39 Nggo a ssuzzu na amasirr wa Izhi i Atiko yi i ki Filibu ba share. Ankpye wa à si hi ma zizo hen. Na kuchi nu uzirr umaku isisurr ima yi ì si pyarr. 40 Mre i Filibu à kakye uwa à si ni igbu nu Azotu, na di ga igbu yi na so bre Ure ku wre ku Yesu ku nga ni rri ni Kayisarriya.

9

Shawulu à kaki uniga Yesu

1 Nggo Shawulu à ni so vri sasa na so ta anyinyirr du uwa ta ngɨ abiga Atiko ba. Na kuma na ankpye unkpi abikye wa ku 2 di a bu ku charr ungbamvu angga ka nggo a ta da ba du uwa Shawulu à su unggonggo. Na bu nu uwa na ka, uwa à ta kpa ka na kuma na abubo a ssubi anu Yahuda wa nu Damasika, wre ku à ti ku hi abangga ba nggo a ga anko nggo a tsarr nggo uwa à ta vɨ ba amba na aniru nga ni harr nu Urushalima. 3 Nggo Shawulu à zirr ki ywhiywhirr nu Damasika mre uru numa u gru ji zhi nu unkplassu nu la nzarr kago ma. 4 Uwa jaku ni imimi na wo ukorr u so ddu ma di, “Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha ngginggi?”
5 I Shawulu à zhi di, “A su ùwà unggonggo, Atiko?”
Ukorr ku da di, “A si ingga Yesu wanggo nggo uwa i so ki ma iha yi nggo. 6 Gru kuma nu umi ìgbù ku aba ta ku da ku uwa inkindirr yi nggo uwa ta na nggo.”
7 Anishirr ba nggo a so zirr ni Shawulu ku à kukri sama nu ure na so wo ukorr ku na si hi undurr hen. 8 Shawulu à gru ni imimi yi na bwu ashishi ama ka nggo na si kye hi naka hen. Aba a gbu ma nu ungo mu na rri nu Damasika. 9 Uwa ki ivi itarr sama ni hi abubo, na si ri ka so inkindirr hen.
10 Uniga numa à se nu Damasika à yo di ma Ananiya. Atiko wa à yo ma nu la di, “Ananiya!”
Uwa kpanye ku di, “Ingga nggo Atiko.”
11 Atiko wa à da ku di, “Kuma ni iko i Judasi* na anko a umi ìgbù wa nggo yo wa di Ntto, ni kuma ku zhi ba ugo numa a yo ma di Shawulu a sa anu Taso, à so barr. 12 À hi unushirr nu ula à yo ma di Ananiya uwa nga ni sa ango na ku da ashishi ama ka bu bwu.”
13 Ananiya à da di, “Atiko, ingga ka wo are ka ugo ma ba na anishirr ba shishemi na aseki ndanda ka nggo a na ku anishirr amuwa ba, nu

* **9:11** Yahuda: Uwanggo à si si uyirr nu umi ku abi kuma na angu ba nggo a yo ba di Yahuda hen.

Urushalima. 14 Na nga ni inggya ni ikpanye i ankpinkpye abikye ba du uwa
ta nga ni vɨ abangga ba nggo a so di barr ni isa imuwa yi nggo."
15 Atiko wa à ddu Ananiya di, "Kuma! A su undurr wanggo nggo ingga ì
ttu ma zu di a bu na ki ingga undu. A ta da ure umungga ku ku abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen, na atuttu na anishirr bu Israila ni itu mungga.
16 Ingga ta tsarr ma iha yi nggo à ta ki yi ni itu mungga, wre ku anishirr a bu
hi ingga."
17 Mre u Ananiya à gru kuma ni iko yi nggo Shawulu à so, na ku sa ku
Shawulu ango ni itu, na ddu ma di, "Uzumburr Shawulu, Atiko Yesu à tu
ingga. Ùwà i hi uwa yo na anko. À zha di ashishi amuwa ka a bu kye hi ni
bu si undurr wanggo nggo Izhi Iwre i Abachi i ta tsarr ssu nu ùwà ku kakami
nggo." 18 Ankpa yirr mre, inkindirr i si nâ ta si akpakpla ka ikikla issuzzu ku
na ashishi kuhre ni imimi uwa kye hi zizo. A gru kri aba a zzu ma na amasirr.
19 Uwa gru kpa ila à ri na ri kre nggo ukyekye umaku u kanga ku nu ukpa.

Shawulu à bre Ure ku wre ku nu Damasika

Shawulu à so ki ivi ntsɨmi na abiga ba ba nu Damasika. 20 A tsi kuma na
abubo a ssubi anu Yahuda na gru so re ku anishirr di Yesu à su Uvuvurr a
Abachi. 21 Abi wo ure umaku a ku ayisurr wemi, na zhi da di, "A si su ugo
nggo a di ngɨ abi yo isa i Yesu ba nu Urushalima hen? À nga ni inggya ku ima
yo, wre ku a bu ni vɨ ba gri ku ankpinkpye abikye ba?" 22 Ni ina ima mi u
Shawulu ka na re ure ku kyekye mi. Ina ima i du anu Yahuda ba nggo a so
nu Damasika a zha inkindirr ida chankarr di Yesu à su Kristi wa.
23 Ivi shishemi i vu sarr anu Yahuda ba a nggurr bi na ssu anko da aba ta
ngu Shawulu. 24 Aba a farr da ku. A kuma ku di sa ma na azhi ni ibittu na
anko ka ìgbù ka da aba ta ngu ma. 25 Azhibarr numa nggo ni ibittu abi di ga
Shawulu ba a ba ma na asa, na lo ku asa izhizhi, na to ma ji bwe ba ime yi
nggo a me harr igbu wa kago nggo.

Shawulu nu Urushalima

26 Shawulu à kuma nu Urushalima na ku du uwa ta nggurr itu bi na abiga
ba ba nabo, aba si kpanye da a si uniga jiji hen. Isisu i ki ba na ku. 27 Nggo
Barrnaba à nga ni zi ma na gri ma na kuma na abi ko na angu ba ba. Na ku bre
ba nggo Shawulu a hi Atiko wa na anko, na bre ba nggo Atiko wa à re na ku
tuku nggo Shawulu à bre ure ku Abachi ku ni isa i Yesu nu Damasika sama
ni ikru isisu. 28 Meme bari i Shawulu rri ki ambarr na zirr ga Urushalima
kago sama ni ikru undurr na so di bre ure ku Abachi ni ku isa i Atiko yi. 29 À
kuma ku di re na ri anta na ani Yahuda ba nggo a di re irrirri i Girrki nggo
aba a zha anko da aba ta ngu ma. 30 Nggo amuya ba a wo meme na gru gri
Shawulu na kuma nu Kayisarriya na ku tu ma kuma nu Taso.
31 Uwa a si ni ima mre abiga ba kago Yahudiya, Galili tuku Samarriya a si
ki iha ni ivi ima hen. Izhi Iwre yi i nu abiga ba iso su, aba gru so kri mwe na
so ni isisu i Atiko wa.

Biturr à nga ni Lida tuku Jopa

32 Biturr à zirr kago ìgbù yi. Azhibarr numa nggo uwa kuma ni chirr na
anishirr ba Abachi ba ba nu Lida. 33 Na kuma ku hi ugo numa nabo a yo
ma di Aniya. A ttu ga anga yirr na ki ase atandarr sama ni igru na abubo a
ikurr ama wa. 34 Biturr à ddu ma di, "Aniya, Yesu Kristi à du uwa wre, gru
chi abubo a ikurr amuwa." Mre u Aniya à gru. 35 Anishirr ba kago Lida tuku
Sharroni a hi ma na kaki abiga.

Biturr à du Tabita à tasi

36 Ayamba numa nu Jopa à si uniga na ri Tabita (Tabita ni irrirri i Girrki à
si Doka.) Tabita à so di na uzizi na di zi abi iha. 37 Ni ivi ima uwa gru lo na
ttu. Aba a su ku iku yi ukpa na ba yi gri ku zu nu uki ku ussu ku. 38 Jopa à si
ta anko zhi nu Lida hen. Nggo abiga ba nu Jopa a wo di Biturr à se ni Lida,
mre na tu anishirr aha di a bu ku tsi ku ango di, “Bubomi, narrma nga ni inta
ba!”

39 Nggo Biturr à gru ttu ukpa na ga ba.

À mirri nggo aba gri ma na hun kuma nu uki ku nggo à zu iku yi. Amba
shishemi nggo aniru ambarr ba a ka kɨ ba nggo a nggurr bi wemi kago Biturr
na so yi na bu tsarr iki isurr yi nggo Doka à ni su tsitsirr na ru ba na yi nggo.

40 Biturr à han ba di a bu gru ssuzzu wemi nu uki ku, na kuttu na barr
Abachi. À kakye iku yi na da di, “Tabita, gru.” Uwa bwu ashishi na hi Biturr
na gru so si so. 41 Biturr à chi kuma na gɨ ma gru, na yo abiga ba na amba ba
nggo aniru ba a ka kɨ ba a mirri, na nu ba na ku. 42 Ure ukuma u zirr kago
Jopa, anishirr shishemi a kpanye na Atiko. 43 Biturr à sha so ta anko nu uni
hu anggakpa numa ku nu Jopa à yo ma di Sima.

10

Konelu à tu ba yo Biturr

1 Ugo numa à se nu Kayisarriya a yo ma di Konelu. À si ankpye a inkirr i abi
ta iku abu Roma ba nggo a yo ba di “Inkirr i Italiya.” 2 À su unushirr Abachi.
Uwa na abi iko ma ba wemi a di kru isisu i Abachi. À di zi ani Yahuda abi
iha ba. Na so di barr Abachi ttuttumi. 3 Azhibarr numa nggo, azhi wa a ka
kasarr ba, u Konelu à so tsitsirr a Abachi à tsarr ma nu ula uwa a hi krizhizhi
mi unitu a Abachi a mirri na so yo ma ni isa di, “Konelu!”

4 Uwa kye unitu wa ni isisu, na ddu ma di, “A sa angginggi, Atiko?”

Unitu wa à ddu ma di, “Abachi à nyarr ibarr imuwa yi na hi aseki ka nggo
ùwà di nu abi iha ba. Nggo na gru ta tsarr ùwà du uwa bu hi. 5 Tu ba ko nu
Jopa, ni du ba yo ku ùwà ugo numa nggo à ri Sima Biturr. 6 A su unichirr ni
iko uni hu anggakpa numa a yo ma di Sima. Iko ima yi i si nu unddu ku inyi
ku.”

7 Nggo unitu wa à kakuma, Konelu à yo amirr iko ama aha tuku uni ta iku
wa nggo à su Unushirr a Abachi na à di zi Konelu undu. 8 Na bre ba inkindirr
yi nggo ì la na tu ba kuma nu Jopa ku.

Ula ku Biturr ku

9 Na azhibarr a uha wa na azhi na atsutsu, abitu ba a ki ywhiywhirr nu
Jopa, i Biturr à hun ko barr Abachi na atu ka iko issu yi. 10 Iyo so ki ma uwa
du ba ko zzu ku ila. A ni ko zzu ila yi uwa à so tsitsirr ula ù gru ki ma. 11 Uwa
hi unkplassu ù bwu nu la ku. Inkindirr ì so ji zhi nu ussu ku ji nga ni imimi nâ
ta si upri inkru nggo à vu ku gri na anga ka nę mi. 12 Nu umi ku upri inkru ku
a gri ininazzu i akpre tankpami, abi nga ngi nga, na aminche abi ijiji. 13 Uwa
à wo ukorr ù da di, “Biturr gru, ngɨ ni ta.”

14 Biturr à da di, “Atiko, ingga ka si na meme kpa hen. Ingga i nise ri
inkindirr ndanda i ankizhi yi nggo amunta a si di ri yi hen.”

15 Ukorr ku u ddu ma ankpu aha wa di, “Inkindirr inggi yi nggo Abachi à
na yo ki izizi, ùwà bu si yo yi ki i ankizhi hen.”

16 Inkindirr inggi yi i na meme ki ankpu tarr, mre à ba gba upri inkru ku
na hun kuma nu unkplassu.

17 Nggo Biturr à ko ta amarr ni itu i ula ku, anishirr abangga ba nggo
Konelu à tu ba nggo, a zha iko i Sima yi hi na kukri na angu ankonki ka. 18 A
nggarr angu a yo, na zhi di, “Biturr, uwanggo nggo à yo ma di Sima à so ni
inggya yo?”
19 Biturr à ni so bɨ kye ni isisurr di ula ku ù so da ku uwa sa angginggi. Mre
Izhi Iwre yi ì ddu ma di, “Wo! Biturr gru kye anishirr atarr ngga a so zha ùwà.
20 Gru ji ga ba, ni si kru inkindirr hen. Ingga yo tu ba.”
21 Biturr à ji ku ddu anishirr ba di, “À si ingga yo nggo imba i so zha nggo.
Imba i nye na si angginggi?”
22 Anishirr ba a ddu ma di, “Inta zhi nu Konelu ankpye abi ta iku wa ku.
Uwa yo à tu inta. A si Unushirr uzizi na di kru isisu i Abachi. Ani Yahuda
wemi a di nu ma inkpinkpye kakami. Unitu Abachi nggo à ddu ma di a bu
du ba yo uwa, na bu wo inkindirr yi nggo uwa i ta da ku.” 23 Mre Biturr à yo
ba mirri na kpa ba ki abichirr ama.

Biturr ni iko i Konelu

A zzu na ambre ka, i Biturr à gru ga ba, amuya banu abiga nu Jopa a ga ma.
24 A zzu nu uha wa na rri nu Kayisarriya. Meme nggo u Konelu so ko kye ba
anko. Na yo amuyirr na akpukpama gbangba. 25 Nggo Biturr à ta ko mirri, i
Konelu à gru nga ni ma na ku na anko, na ku ttu ku aza na chi ma. 26 Biturr
à ka, na du ma gru. Na ddu ma di, “Gru ki tsa, ingga mi i si unushirr nâ ta si
ùwà.”
27 Biturr à so re nu Konelu ku na rri kuma ni iko yi na ku hi anishirr
shishemi. 28 Na ddu ba di, “Imba mi i hi di a di han ani Yahuda ni na inkindirr
bi nu undurr wanggo nggo à si si ani Yahuda hen. Na bu si kuma ni ichirr na
ku hen. Uwa à si Abachi mu à tsarr di ingga bu si da du undurr à si uni hlo
iki ka uni zɨ iki hen. 29 Ima yo du ba a ni yo ingga nggo ingga gru ni si ri anta
hen. Di ingga i zhi ùwà, ùwà i tu ba yo ingga na angginggi?”
30 Konelu à sa ko di, “A su unẹ nggo ari, ingga so barr Abachi ni iko mungga.
Nggo azhi wa à kasarr ba, mre unushirr à surr iki i la nzirrnzirr a kukri ki
ingga na ashishi. 31 Na yo ingga na ddu ingga di, ‘Konelu, Abachi à wo ibarr
imuwa yi. Aseki ka ngga ùwà di nu abi iha ba nggo a so ku ni isisurr. 32 Tu
anishirr abanu kuma nu Jopa du ba ku yo ku uwa Sima nggo à ri Biturr. A se
ni iko i Sima uni na anggakpa wa, nggo iko yi ì si nu unddu ku inyi wa nggo.’
33 Si ima yo ingga i gru tu ba korrmi, iwre nggo ùwà i nga nggo. Ziza nggo inta
i si na agẹ ka Abachi ni ta wo pempe inkindirr yi nggo Abachi à di ùwà bu ni
da ki inta nggo.”
34 Mre Biturr à gru bwu angu ddu ba di, “Ziza nggo yo ingga i hi di Abachi
à si kpanye na abanu mri abanu hen. 35 A ti si anabata mi, na ti di kru isisu
ima yi na na wre ku, uwa à ta kpa ma. 36 Imba i hi ure ku nggo Abachi à
nu ba gri ku ani Israila ba nggo. Ure ukuma yo ù si Ure ku wre ku di Yesu
Kristi Atiko a anishirr ba wemi, uwa yo à gri iso isu. 37 Imba i ka hi inkindirr
yi nggo i la kago Yahudiya ba. Bazhi nu Galili, nu ugo ku nggo Yohana* uni
zzu na amasirr wa à bre ku anishirr di a bu nga du ba ni zzu ba na amasirr.
38 Abachi à nu Yesu anu Nazareti Izhi Iwre yi tuku ukyekye. Abachi à se ni
Yesu ku, nu nggo Yesu à zirr di na aseki azizi kago na du anishirr abangga ba
nggo Isheta à de ba zu a wre.

* **10:37** Yohana: Yohana, uni zzu na amasirr wa nggo à bre ku anishirr ure ni itu i inga i Kristi yi nggo.

39 “Inta mi i hi inkindirr yi nggo a na ni ìgbù nu Urushalima tuku igbu
inuma ni Yahuda yi. A klo ma nu unkunkurr uwa a ttu. 40 Unu utarr wa
Abachi à ta ma ka si ni ibe yi, na du anishirr a hi ma. 41 A si si anishirr wemi
mu a hi ma hen. A si inta nggo Abachi à hla di inta bu kuma ku da ku anishirr
Ure ku wre ku nggo. Inta yo hi ma, ni ri, ni so na ku, nu ugo ku nggo a tasi
nggo. 42 À ttu ki inta ukorr di inta bu da are kago ku anishirr ba, ni bu da ba di
uwa yo à si uwanggo nggo Abachi à ttu ma ki uni bre amu ku abi so tsitsirr na
abi kɨ. 43 Abi kpa are ka Abachi ba wemi a da ni itu ima yi di undurr wanggo
ti kpanye na ku aba ta nggurr ila ure ima yi zhi ku nu ukyekye ku isa ima yi.”

Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa Izhi Iwre yi

44 Biturr à so bre are angga ka mre Izhi Iwre i rri ku abi kri so wo are ka
ni isisurr. 45 Ani Yahuda, abiga ba nggo a ga Biturr zhi nu Jopa a ku ayisurr
di abangga ba nggo a si si ani Yahuda mi hen, Abachi à nu ba Izhi Iwre yi.
46 Uwa a si nggo a hi anishirr abama a ko re ni irrirri inuma na nkanka nggo
aba si hi hen, na so gbyarr ku Abachi asa ku ukyekye umaku.

Biturr à ddu ba di, 47 “Abangga ba a kpa Izhi Iwre yi na ti inta i kpa nggo,
angginggi ta han ni zzu ba na amasirr?” 48 Na ddu ba di a bu zzu ba na
amasirr ni isa i Yesu Kristi. Aba barr Biturr di a bu sha so ivi ntsɨ na ba bari.

11

Biturr à bre ku abiga nu Urushalima

1 Abi ko na angu ba na amuya abiga ba nu Yahudiya a wo kago da abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa ure ku Abachi ku. 2 Nggo Biturr à kanga
nu Urushalima abanu nggo a kpanye ni iyo iji yi a glo ma 3 di, “Ùwà kuma na
anishirr abangga ba nggo a si yo ba iji hen, ni ku rɨ ila bi na ba.”

4 Biturr à bre ba inkindirr yi nggo ì la zhi ni imẹmẹ yi nggo. 5 À ddu ba
di, “Ingga so barr Abachi ni ìgbù nu Jopa. Nggo ingga so tsitsirr ula ki ingga.
Ingga ì hi ba a so gri upri inkru unkpi so ji zhi nu unkplassu, na a vu ku gri
na atu wa anẹ mi. U ji ni kukri hinga ni ingga ku. 6 Ingga kye nu umi ku ni
hi ininazzu i akpre, na abi nga ngi nga tuku aminche abi ibwa. 7 Ingga i wo
ukorr u ddu ingga di, ‘Biturr, gru ngɨ ni ta.’

8 “Ingga ka sa ku ukorr ku di, ‘Atiko, ingga ka si ta abangga ba hen.
Inkindirr ndanda na ankizhi nise rri na angu amungga kye.’

9 “Ukorr ku ù re ankpu aha wa zhi nu unkplassu di, ‘Inkindirr yi nggo
Abachi à na yi ki izizi, ùwà bu si yo ki i ankizhi hen.’ 10 A na meme ki ankpu
tarr, aba gba iki yi kakuma nu unkplassu zizo.

11 “Mre ingga kakye anishirr atarr nggo a tu ba ni ingga ku zhi nu
Kayisarriya a ni kukri ni iko yi nggo ingga i so. 12 Izhi yi da ki ingga di ingga
bu ga ba, ni si ri amarr nanka hen. Amuya abiga atani ngga a ga ingga. Inta
ku rri ni iko i ugo yi ma mi. 13 Uwa da ki inta du uwa a hi unitu Abachi à kri
ni iko ima na ddu ma di, ‘Tu ba kuma nu Jopa du ba ku yo ku uwa Sima nggo
à rri Biturr nggo. 14 Uwa yo a ta gri ku uwa na anishirr bi iko muwa ba are
angga ka nggo ta kpa imba ttungo nggo.’

15 “Ingga gru so re nggo Izhi Iwre yi ì rri na ba na ti nggo ì rri ni inta ba
ni mẹmẹ yi nggo. 16 Mre ingga ì ssu hi nggo Atiko wa a da di, ‘Yohana à zzu
imba na amasirr, uwa ta si imba, aba taka zzu imba ni Izhi Iwre.’ 17 Meme
nggo uwa ta si Abachi nggo à nu abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Izhi
Iwre yi na ti nggo a ni inta abi kpanye na Atiko Yesu Kristi ku. Ingga ì su
unggonggo ni kisa ku Abachi?”

18 Nggo a wo ma meme mre na zha inkindirr i da yi chankarr na ka so
gbyarr ku Abachi asa di, “Abangga ba nggo a si si ani Yahuda mi hen, Abachi
à nu ba ikpa ttungo ni na ndanda imbarr yi, na nu ba iso sese.”

Abiga ba nu Antakiya

19 Abangga ba nggo a varr ki na nkanka ku iha yi nggo i gru ni ittu i
Istifanu yi nggo à kru kuma nu Fonisiya tuku Sayiprosi, u Antakiya. Na bre
ku ani Yahuda yo Ure ku wre ku na akpambarr. 20 Abanu ambarr ba, aniru
nggo a zhi nu Sayiprosi tuku Sirrene na kuma nu Antakiya na ku so bre ku
anishirr ba nggo a di re ni irrirri i Girrki Ure ku wre ku ni itu i Atiko Yesu wa.
21 Ukyekye ku Abachi ku ù se na ba, anishirr shishemi a kpanye na ku na kpa
Atiko wa.

22 Abiga ba nu Urushalima a wo inkindirr yi nggo a la nu Antakiya na tu
Barrnaba kuma nabo. 23 Nggo uwa mi à nga ni hi inkindirr yi nggo Abachi
nu uzizi umaku à na yi na nyarr na nggurr ba di a bu kri ngbangba ni iga yi
ni isisurr iyirr. 24 Barrnaba à su Unushirr uzizi, Izhi Iwre yi ì so na ku, uwa à
kpanye na Abachi kakami. Anishirr shishemi a kpa Atiko nabo.

25 Barrnaba à ssuzzu kuma nu Taso du uwa ta ku zha Shawulu, 26 na ku
hi ma nggo na gri ma na nga nu Antakiya. Abiga ba shishemi a nggurr bi ni
inkla iyirr na ki ise iyirr, na di kpa itsarr i anu Barrnaba tuku Shawulu. A si
na Antakiya yo aba yo abiga ba inkpu imẹmẹ di abi si nâ ta si Kristi.

27 Ni ivivi ima abi kpa are abanu a zhi nu Urushalima na nye nu Antakiya.
28 A yo unuma wa na ba di Agabu. Izhi yi i du ma a gru à re aseki ka nggo a ta
la ni ichi. Uwa da di iyo ta ki kago ingbingbru yi namri. (Iyo ima yi ì ki na ase
ka nggo Kladiyu à su Uttu unkpi wa.) 29 Abiga ba wemi a gru shirr aseki ta
zi amuya abiga ba ni Yahudiya. Anishirr a ni nâ ta si nggo ukyekye umbarr
u nu ba. 30 Na shirr aseki ka nu anu Barrnaba tuku Shawulu, di a bu kpa gri
ku akikre anishirr ba.

12

A ki abiga ba iha inkpi zizo

1 Na attuttu a ka ma uttu Hirridu à gru so ki abiga abanu ba iha sama ni
itito. 2 À ngu Yakubu, uzayirr a Yohana na anjingba. 3 Nggo à hi di ani Yahuda
ba a nyarr, ni ina ima, na vu Biturr meme. A na inkindirr inggi ni ivivi nggo
anishirr ba a so na iga inggi nggo a yo yi di Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti. 4 A
vu Biturr na gri ku harr, na du abi ta iku ba inkirr inẹ, na anẹnẹ nggo, so kye
ma sarr kpa. Hirridu à na anko wa nggo a ta gri ma kuma ni Iga i Ivu Sarr
bari na ka ttu Biturr a nu ba du bre ku amu.

5 Ima yo i du Biturr à kri ni harr. Ni ina ima mi, abiga ba a kri ni isisurr
iyirr na barr Abachi ni itu i Biturr.

Unitu a Abachi à ttu Biturr ssuzzu ni iharr

6 Ni ibittu yi nggo Hirridu ta zzu na ambre ka na ka gri Biturr ssuzzu ku
anishirr ba du ba ni bre ku ure amu ka nggo, Biturr à rri kurr ku abi ta iku
aha ba na atsutsu. Aba lo ma na ache aha. Abi gbye anko banu a kri na anko
a imirri wa. 7 Aba gru kakye unitu a Atiko wa a kukri, uru ula nu uki ku harr
ku. Uwa tto Biturr nu ungba na si ma, na ddu ma di, “Narrma, gru!” Ache ka
a kuhre ankpa yirr glo ku Biturr na ango.

8 Unitu a Abachi wa à ddu ma di, “Surr ankru ni lo anggakpaza amuwa ka.”
Biturr na ku meme yo. Unitu wa à ddu ma di, “Ba ankru amuwa ka abi ka
garr ni ga mi.” 9 Na ssuzzu, Biturr ga ma, na si hi di inkindirr yi nggo unitu
wa so na i si jiji mu hen. Na kye du ula mu so ki ma. 10 A ni nggarr abi gbye abi

imẹmẹ ba tuku abu uha ba, na nga na anko wa nggo a na wa na ankpunkpu inklo. A di ba na anko ama yo na kuma nu umi ìgbù ku. Anko ama à bwu ba na nkpama, aba rri ba ma. Nggo a zirr na nggarr anko a imẹmẹ wa, unitu wa a ka nado na du ma na nkpama.

11 Mre Biturr a hi di inkindirr inggi yi i si jiji. Na da di, “Ziza yo ingga hi di i si jiji. Atiko wa à tu unitu ama wa, uwa ni kpa ingga ttungo na ango ka Hirridu tuku aseki ka nggo ani Yahuda ba a ko kye di aba a ta na ki ingga nggo.”

12 Nggo a hi meme, na tsi kuma ni iko i Maryamu, ayirr a Yohana nggo à yo ma ki Marrku. Anishirr shishemi a nggurr bi na so barr Abachi nabo.
13 Biturr a nggurr anko a bi wa. Uvurr iko, uva nggo a yo ma di Roda à nga nye i kye à su unggonggo ko nggurr anko wa. 14 Nggo a wo ukorr ku Biturr ku na nyarr kakami na kru kakuma na si bwu anko wa hen. Na ku da ba di, “Biturr nggo kri na anko wa!”

15 Aba ddu ma di, “Ùwà si ni ìlà.” Uwa kisa du uwa da su ure ujiji mu. Aba da di, “A su izhi i unitu wa nggo à di gbye ma mu.”

16 Meme nggo Biturr à kri so nggurr anko wa. Nggo a bwu anko wa na hi ma na ku ayisurr. 17 Biturr ki ba nu ungo di a bu ki ywi, na bre ba nggo Atiko wa à gri ma ssuzzu nu uki ku iharr ku nggo. Na ddu ba di, “Ku da ku ani Yakubu na amuya ba inkindirr inggi yi.” Na ka ba du na kuma na ntsandirr mu.

18 Na ambre ka abi gbye abubo ba a kye nkankarr mi na zhi di, “Biturr à ba nu momo?” 19 Hirridu à da ba di a bu zha ma kye. Aba à zha ma chankarr. Na du ba a yo abi gbye abubo ba ni zhi ba inado i Biturr yi, mre na da di a bu ngɨ ba.

Ittu i Hirridu

Nu ugo ku Iga i Unfonfo ni sama na iyisti wa, u Hirridu gru zhi nu Yahudiya ji kuma nu Kayisarriya, ku so ma ivi nabo. 20 Hirridu à di se ni ivri na anishirr bu Taya tuku Sido ba. Anishirr bu Taya tuku Sido ba a nggurr bi nga ni vu ku Blasitu uza di à bu zi ba na re nu uttu wa ku. Uwa yo à si ankpye na akaba a uttu wa. Blastu à kpanye du uwa ta zi ba. Aba ku barr ma di aba a ta so zizi na ku, nu nggo aba mi di kpa ila zhi ni ìgbù ama wa yo.

21 Na azhibarr wanggo a ttu zu nggo, i Hirridu à surr inkinkru i ittu na so ni imburr ittu ima yi na re na anishirr ba ba. 22 Aba hantu di, “Uwanggo à si si unushirr nggo à so re hen, à si ábáchí.” 23 Ankpa yirr mre unitu Atiko wa à nggurr ma ta yo, nu nggo à kpa inkpinkpye i Abachi, na na nâ ta si ábáchí mu. Inkɨ i ri ma, uwa ttu keke.

24 Ure ku Abachi ku u so kuchi kago.

25 Barrnaba tuku Shawulu a kre undu na ka zhi nu Urushalima, na ba Yohana, nggo à yo ma du Marrku à gri kye.

13

Izhi Iwre yi du ba tu anu Barrnaba tuku Shawulu ssuzzu

1 Abi kpa are na abitsarr a se na abiga ba ba nu Antakiya. A si Barrnaba, u Simiyo, wanggo nggo a di yo ma di Niga (nggo su unushirr ushishirr), u Lukiyu anu Sirrene, tuku Manayi (nggo à furr ni inkla iyirr tuku uttu Hirridu nggo), u Shawulu. 2 Nggo a so kuttu ku Abachi na vu angu, i Izhi Iwre yi ì ddu ba di, “Ttu anu Barrnaba tuku Shawulu zu ku undu ku nggo ingga ì yo ba na ku nggo.” 3 Mre aba a barr na vu angu, na sa ba ango ni itu na du ba kuma.

Barrnaba tuku Shawulu nu Saprosi

4 Aba aha mi nggo Izhi Iwre yi tu ba nggo, a kuma nu Salukiya, na ku gru
nabo a rri nu ddu na kuma nu Sayiprosi. 5 Nggo a se nu Salami, na bre ure
ku Abachi ku na aki ka issubi ka ani Yahuda ka. Na gri Yohana Marrku di a
bu di zi ba nu undu.
6 A zirr kago igbu wanggo a amasirr a ka ma yo na atsutsu nggo na kuma
nu Pafo. A ku hi unutirr unuma nabo. A di re anishirr du uwa di kye na hi
inkindirr yi nggo i ta la ni ichi nggo. A si anu Yahuda. Aba yo ma ni irrirri i
Girrki di Barr-Yesu. 7 A di se ndo nu Sajo Bulu, nggo à si krizhizhi ku, na si
ugona ni igbu wa nggo amasirr wa a harr ma yo na atsutsu. Sajo Bulu à tu
ba yo anu Barrnaba tuku Shawulu du uwa à ta ni wo ure ku Abachi ku na
ba. 8 Nggo Ilima uni ikagri wa (wanggo yo si inkpi isa yi ni irrirri i Girrki) à
ta ukpa du uwa ta han ugona wa ni yo isisurr ima yi na Atiko ku. 9 Mre, Izhi
Iwre yi gru nga ku Shawulu, nggo a di yo ma du Bulu, uwa kye uni ikagri wa
girr, 10 na ddu ma di, “Ùwà uvuvurr a umimi, ùwà si di kpanye ni inkindirr yi
nggo i di si izizi hen. Ni se na anko ka di re anishirr na amimi aseki ka ikagri,
ni di da ba di are ajiji ka Abachi ka a si are ka imu. 11 Atiko wa a ta nggurr
ùwà ta yo ziza nggo, ùwà ta kaki unakreshishi ni si ta kye hi hen ma nu nggo
Abachi a taka da nggo.”
Mre Ilima kakye ame a ttu ashishi ama ka. Uwa à nga chacha di zha undurr
wa nggo à ta gbu ma nu ungo nggo. 12 Nggo ugona wa à hi inkindirr yi nggo
ì là nu Ilima ku, na ku ayisurr ni itsarr inggi yi ni itu i Atiko na yo isisurr na
Atiko wa ku.

Anu Barrnaba tuku Bulu ni igbu nu Antakiya nu Pisidiya

13 Bulu na abi zirr ama ba a darr nu uddu ku zhi nu Pafo na nga ni igbu nu
Pega nggo se na anga ka Pamfiliya nggo. Yohana nggo a yo ma du Marrku à
ka ba du nabo na kakuma nu Urushalima. 14 Aba gru zhi nu Pega na nga nu
Antakiya na anga ka Pisidiya. Uwa si na Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa, aba
a rri ku so nu uki ku issubi ku. 15 Nggo a bre kre zhi na Are ka Musa ka tuku
icharr i abi kpa are ba Abachi ba, ankpinkpye bu uki ku issubi ba a tu ba nu
anu Bulu ba di, “Amuya, imba ti si ni inkindirr i da ku anishirr ba imba re na
ba.”
16 Bulu à gru kri na ki ba nu ungo, na da di: “Amuya ani Israila na abangga
nggo a kuttu ku Abachi wemi na a si si anu Yahuda hen, imba wo yi! 17 Abachi
à anishirr bu Israila à ttu akiki amunta ba na na ba ki anishirr abi inkpinkpye
nu nggo a si abichirr ni ìgbù nu Masarr. Abachi à gri ba ssuzzu nu Masarr nu
ukyekye unkpi umaku. 18 Aba si kpanye na ku hen, uwa vu isisurr na so di
zirr na ba na ankpu jiji wa ki ase iso nẹs (40). 19 À ngị igbu itangba na tsi ako
ambarr wa nggarr na anga ka Kenanu ka, na ka anishirr ama ba ki akikye bi
igbu ba. 20 A ba ma ase ayiyirr anẹ ni iso ikywi (450) ngga na na aseki akama.
“Nu ugo ukuma uwa à nu ba abi bre amu aba di se meme yo nga ni ma ku
Samwila, uni kpa are a Abachi wa. 21 Nggo a gru so zha uttu, Abachi a nu
ba Shawulu uvuvurr a Kishi, nggo zhi nu uga ku Benyami. Uwa a hru ittu yi
ki ase iso nẹs (40). 22 Nu ugo kuma, u Abachi à ttu Shawulu glo ni ittu yi na
na Doda ki uttu wa. Wo inkindirr yi nggo Abachi a da ni itu Doda, ‘Ingga ì
zha Doda uvuvurr a Jesi i hi nggo à su Unushirr wanggo a kuma ki ingga ni
isisurr. A su unushirr wanggo nggo à ta na inkindirr inggi yi nggo ingga da
ku di a bu na yi nggo.’
23 “Abachi à na uhanma a Doda nggo ki uwanggo nggo à ta ni kpa anishirr
bu Israila ttungo nâ ta si nggo à da zu nggo. Ugo uwama yo à si Yesu. 24 Nggo

Yesu à nise ssuzzu undu umaku, i Yohana a di bre ku anishirr bu Israila ba
wemi da a bu ba ila ure imbarr yi ttungo, na ka isisurr imbarr yi kanga na
Abachi ku, na bu du ba zzu ba na amasirr. 25 Nggo Yohana a ta so kre undu
umaku na ddu anishirr ba di, ‘Imba kye di ingga su unggonggo? Ingga i si si
uwanggo nggo imba so kye ku anko hen. Kye yi, ingga ta kre bari uwa ta nga.
Ingga i si ma uni ddu ku azhizhi ka anggakpaza hen.’
26 “Amuya, ahan ma bu Ibrayi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen
na di barr Abachi, kye a gri ki inta yo ure ku ikpa ttungo unggo ku. 27 Anishirr
ba nggo a so nu Urushalima na ankpinkpye ambarr ba, a di bre angbamvu
ka abi kpa are ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa na si hi inkpi i are yi hen.
A ngu Yesu na si hi di aba a ko na si inkindirr yi nggo a ka da zu mu ba hen.
28 Nu nggo a si hi ma ni ila hen, na si hi inkpi i ngu ma yi hen, na ka na ddu
Bilatu di a bu du ba ngu ma. 29 Nggo a na aseki ka wemi nggo angbamvu ka
Abachi ka a da di a taka na ku Yesu na ka nggo, na ttu ma ji nu unkunkurr
ku klo ku na kama yo ni ibe. 30 Abachi à ta ma si ni ibe yi. 31 Uwa kanga
ni di zirr ki ivi shishemi, anishirr ba nggo a di ga ma zhi nu Galili kuma nu
Urushalima, a hi ma. Abama yo a ka di da ku anishirr bu Israila aseki ka ni
itu ima yi.
32 “Abachi à da zu ku ábáchí amunta ba aseki ka nggo uwa à taka na ba
nggo, inta nye bre ki imba Ure ku wre ukuma yo. 33 Ziza nggo Abachi à na ki
inta, ahinhan ambarr ba inkindirr ima yo, nu nggo a ta Yesu si ni ibe. Uwa
a si meme yo nggo a charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku uha ku
da di:
“ ‘Ùwà su Uzumu;
ari ingga kaki Aki amuwa.’*
34 Abachi à ta Yesu si ni ibe, na si du ukpa umaku u bo hen. Ni ima yo Abachi
à da di:
“ ‘Ingga ta ni imba ida zu iyiyirr ima yo nâ ta su nggo ingga da zu ku Doda.’†
35 Nâ ta si nggo a da nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa unuma ku di:
“ ‘Ùwà si ta du Uni wre amuwa wa à bo ni ibe hen.’‡
36 “Doda à na undu ku Abachi ma ni ittu. A zzu ma hinga na ábáchí ama ba
ba, uwa a bo. 37 A ta su uwanggo nggo Abachi à tasi nggo, à si bo hen.
38 “Ima yo, imba amuya wemi, bu hi gbigbi di ure ku nggurr ila ure zhi
ku u zhi ni inkindirr yi nggo Yesu à na na nkpama nggo inta so bre ki imba.
39 Imba bu hi di undurr wanggo à ti kpanye ni Yesu ku, aba a kpa ma ttungo
ni ila ure ima yi nggo Are ka Musa ka a ma chankarr ni kpa ma ttungo nggo.
40 Ki bwe, ni si du ure ku abi kpa are ku ka ùwà vu hen.
41 “ ‘Kye yi, imba abangga ba nggo re are andanda ni itu inkindirr yi nggo
Abachi à da nggo,
ku ayisurr ni ki yi.
Ingga ì ta na inkindirr ni ivi imba yi,
uwa si inkindirr inggi yi nggo undurr ka ti bre ki imba mi,
imba si ta kpanye hen.’§ ”
42 Nggo anu Bulu tuku Barrnaba a ta so ka share nu uki ku issubi ku ani
Yahuda ku, anishirr ba ddu ba di a bu ka kanga ni bre ba aseki angga ka zizo
na Azhibarr a Isu à so nga anu Yahuda wa. 43 Nggo anishirr a gru ni issubi yi
nggo ani Yahuda shishemi na abangga ba nggo a so ga iga i ani Yahuda yi, na
so kuttu ku Abachi à gru so ga anu Bulu tuku Barrnaba. Anu Bulu a re na ba,

* **13:33** Kye zizo Asarr 2:7. † **13:34** Kye zizo Ishaya 55:3. ‡ **13:35** Kye zizo Asarr 16:10. § **13:41** Kye zizo Habaku 1:5.

na tsi ba ango di a bu si kakuma nu ugo hen, na bu kye uzizi ku nggo Abachi à na ba nggo.

44 A zzu na Azhibarr a Isu anu Yahuda a uha wa, anishirr ba ni ìgbù wa a ssuzzu wemi nga ni wo ure ku Atiko ku. 45 Nggo ani Yahuda ba a hi akpa anishirr wa nggo na zha di a ka si aba mu, na re are ndanda ni itu i ure ku Bulu ku na marr ma.

46 Mre anu Bulu tuku Barrnaba a si kru undurr hen, na ddu ba di, “A si gbigbi mu inta bu da ki imba yo ure ku Abachi ku kuchi bari ni ka ku bre ku abanu meme. Imba kà ku. Ima tsarr di imba si so zha iso sese hen. Ziza inta ko kuma na abangga ba nggo si si ani Yahuda hen. 47 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à di inta bu na:

“ ‘Ingga na ùwà ki uru ku la ku abangga ba nggo si si anu Yahuda hen,
wre ku ùwà bu gri ikpa ttungo nga ku anishirr we ni ingbingbru yi.’* ”

48 Nggo abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen a wo ure ukuma, na nyarr na gbyarr ku Abachi asa nu ure kuma. Abangga ba nggo Abachi à ka hla ba di a taka so sese nggo, a yo isisurr na Abachi ku.

49 Ure ku Abachi ku ù bwa kago na anga akama. 50 Anu Yahuda ba a ddu aniru abangga ba nggo a kye ba ssu na ango ni ìgbù wa, na amba abi kru isisu i Abachi, nggo a di kye ba ssu na ango, aba gru so ki anu Bulu tuku Barrnaba iha ni ìgbù wa, na han ba share na anga ka igbu ambarr ka. 51 Abi ko na angu ba a ttu ihurr yi na aza† ambarr ka surr ku igbu uwama na kuma nu Ikoniya. 52 Abiga ba nu Antakiya a nyarr kakami, Izhi i Iwre yi ì tsarr ssu ba ni isisurr kakami.

14

Anu Bulu tuku Barrnaba ni Ikoniya

1 Ni Ikoniya anu Bulu tuku Barrnaba a na meme yo nâ ta si nggo a na nu Antakiya nu Pisidiya nggo. A rri kuma nu uki ku issubi ku anu Yahuda ku. Na ku re kakami, ani Yahuda ba na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen shishemi a kaki abiga. 2 Ani Yahuda ba nggo a si kpa ure ku hen, a gru tto abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, na du ba a ki unfu na amuya abiga ba ba. 3 Anu Bulu tuku Barrnaba a sha so ta anko nabo, na re ure ku Abachi ku sama ni isisu. Abachi a nu ba ukyekye na du ba na aseki ka ikagri na ka ki isisu, nggo a tsarr di ure umbarr ku ni itu ina wre i Abachi yi ù su ujiji. 4 A kpa anishirr wa nu umi ìgbù ku a ga ki aha na amarr ambarr ka. Abanu a kpanye ni inkindirr yi nggo anu Yahuda ba a so da. Abanu ba a kpanye nu Bulu tuku Barrnaba, abi ko na angu ba. 5 Mre abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, na anu Yahuda ba, na ankpinkpye ba, a zha anko wa nggo aba ta ki ba ankpa, na ta ba na angbinta. 6 Abi ko na angu ba a wo nggo na kru kuma na anga ka Likoniya na mirri ni ìgbù i Lisitra tuku Debe tuku ìgbù yi nggo se nabo, 7 na ku bre Ure ku wre ku.

Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku wre ku nu Lisitra tuku Debe.

8 Ugo uni mi aza numa à se nu Lisitra. Zhi nu nggo a ngri ma mu à si di zirr hen. 9 A so na ko wo ure ku Bulu ku, u Bulu à kye ma girr na hi du ugo wa à se ni iyo isisurr yi nggo ta du ma wre, 10 na du hantu di, “Gru kri ki kri.” Ugo wa à tu ki tsa na gru so zirr kago.

---

* **13:47** Kye zizo Ishaya 49:6. † **13:51** Aza: Igbye utu. Ina ima i tsarr di a kà anishirr abama.

11 Nggo akpa anishirr wa a hi inkindirr yi nggo Bulu a na, na hantu na ako
ambarr ka ani Likoniya da di, “Ábáchí ba a kaki anishirr na ji nga ni inta ba!”
12 A yo Barrnaba di Zeyusi,* na yo Bulu di Hemisi,† nu nggo uwa yo à su uni
so re wa. 13 Unikye a ábáchí Zeyusi wa nggo uki ku ibarr umaku u si na abi
ka ìgbù ka, a kuma ku gri ilando iniru tuku ugbyarr ku unkunkurr gri na nga
na angu ankonki ka ìgbù ka di aba a ta han ilando yi a to ku anu Bulu tuku
Barrnaba.
14 Nggo anu Barrnaba tuku Bulu, abi ko na angu ba, a wo inkindirr yi nggo
anishirr angga ba a ta ko na nggo, mre na nga inkinkru imbarr yi hre na kru
rri na atsutsu ka anishirr ba na hantu di, 15 “Imba ko na meme da angginggi?
Inta si anishirr nâ ta si imba. Inta nga nye i da ki imba Ure ku wre ku Yesu
ku ni bu ka imba glo na aseki andanda angga ka yo, ni ka imba kakuma na
Abachi uni so tsitsirr ku nggo na unkplassu tuku imimi, amasirr na aseki
wemi nggo a se nu umi umbarr ku. 16 Ni ikuchi yi à du anishirr wemi a ga
anko na nkanka. 17 Ni na ima mi, Abachi a na aseki azizi nggo a ta du anishirr
a hi di uwa à si Abachi. A du ahru a ji zhi nu ussu. Na du ikiri wri. A ni imba
ila, na ni imba inyarr ni isisurr.” 18 Nu ure unggo ku mi, anu Bulu kisa kakami
bari anishirr ba a ba ttungo ni ito yi.
19 Ani Yahuda abanu a zhi nu Antakiya nu Pisidiya, abanu a zhi nu Ikoniya,
na nga ni na anishirr ba du ba kpanye na ba, na ta Bulu na angbinta, na kye
di a ttu. Na gba ma ssuzzu nu umi ìgbù ku. 20 Nggo abiga ba a ni nggurr bi
kago ma, uwa à gru na kakuma nu umi ìgbù ku. Nggo ambre ka nggarr aba
tuku Barrnaba a kuma nu Debe.

Anu Bulu a ka kuma nu Antakiya nu Sirriya

21 Anu Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku wre ku nu Dabe. Anishirr
shishemi a kpa Yesu. Aba kakuma nu Lisitra, na ku kuma nu Ikoniya tuku
Antakiya nu Pisidiya. 22 Aba nggurr abiga ba na ddu ba di a bu kri karrkarr
ni iga yi, na da ba di, “Inta abiga wemi a ta ki iha kakami bari na rri ni ittu
i Abachi yi.” 23 A ti rri na abiga ba ba na aki ka nggurr bi ka Abachi we, aba
a di ddu abanu ki ankpinkpye, na barr Abachi, na vu angu bari na ka ba sa
na ango ka Abachi wa, nggo a yo isisurr imbarr yi na ku nggo. 24 Nggo a zirr
anga ka Pisidiya ka kre na rri nu Pamfiliya. 25 A ku bre Ure ku wre ku nu
Pega na ji kuma nu Ataliya.
26 A gru zhi nu Ataliya na darr nu uddu ka kakuma nu Antakiya na anga
ka Sirriya. A si nabo yo nggo abiga ba a ka anu Bulu tuku Barrnaba sa na
ango ka Abachi ni itu i undu ku nggo a na kre nggo. 27 Ni nggurr surr imbarr
nabo, aba yo abiga ba nggurr bi, na da ku anishirr ba aseki ka nggo aba na,
nggo Abachi à zi ba tuku nggo à du abangga ba nggo si si anu Yahuda hen a
yo isisurr ni Yesu ku. 28 A so ta anko na abiga ba ba nabo.

15

Inggurr bi i Urushalima yi

1 Anishirr abanu a zhi nu Yahudiya na nga nu Antakiya ni so tsarr amuya
abiga ba da di, “A ta si yo ku Unushirr iji nâ ta su ure ku Musa ku u da di a
bu na hen, Abachi à si ta kpa undurr uwama ttungo hen.” 2 Anu Bulu tuku
Barrnaba a ri anta na vi na ba ku ida ima yi. Ima yo i du abiga ba a da di

* **14:12** Zeyusi: Ani Girrki ba a kpanye na anazhi shishemi na na aseki tankpami ki azhi ambarr, u Zeyusi yo à mri ba wemi. † **14:12** Hemisi: Ani Girrki ba a kpanye di anazhi abanu ba a di tu uwa yo.

anu Bulu tuku Barrnaba, na abanu nu Antakiya a bu kuma ku hi abi ko na
angu ba tuku ankpinkpye ba nu Urushalima ni itu i ure kuma. 3 Abiga ba a
gri ba ku yo na anko, aba a ba nu Fonisiya tuku Samarriya na di bre ba di
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a kpa Abachi. Ure kuma u du abiga
ba a nyarr kakami. 4 Nggo anu Bulu à rri nu Urushalima nggo, abiga ba na
abi ko na angu ba na ankpinkpye ba a kpa ba na ango aha. Anu Bulu a bre
ba aseki ka nggo Abachi a na nggo.
5 Abiga abanu ba nggo a se ni nggurr bi i anu Farrisi yi a gru na da di, “A
bu yo ku abangga ba nggo si si anu Yahuda hen iji na du ba a di na inkindirr
yi nggo Are ka Musa ka a da nggo.”
6 Abi ko na angu ba na ankpinkpye ba a nga ni nggurr bi na bɨ ure ukuma
kye. 7 Nggo a ri anta ta anko, i Biturr à gru kri na ddu ba di, “Amuya amungga,
imba i hi di Abachi à yo ingga zhi ni imba ba di ingga bu bre Ure ku wre ku, ku
abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Meme nggo a ti wo aba a ta kpanye.
8 Abachi nggo à hi amarr ka anishirr, a kpanye na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, na nu ba Izhi Iwre meme yo nâ ta si nggo a ni inta. 9 Abachi a si
kye inta nanka na ba hen. A kpanye na ku nggo, uwa à ngla isisurr imbarr
yi. 10 Angginggi du imba zha itsarr Abachi kye, ni vu angbungbru iki angga
ka i de abiga ba nggo a si si anu Yahuda hen, nu ugo nggo inta mi na ábáchí
amburr ba ka si ba ka kpa hen. 11 Iya, ka si si meme yo hen. Inta kpanye di
Abachi à kpa inta ttungo nu uzizi ku nggo Yesu a na ki inta nggo. Abachi a
kpa aba mi ttungo meme yo.”
12 Anishirr ba wemi a ba ki ywi nggo a wo anu Bulu tuku Barrnaba so
bre aseki ka iku ayisurr na ka ikagri ka nggo Abachi à du ba na ku anishirr
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. 13 Nggo a re kre, u Yakubu a gru ddu
ba di, “Wo ingga yi amuya! 14 Sima à bre ki inta inkindirr yi nggo Abachi à
na zhi ni imɛmɛ yi, nggo à ttu abanu nu umi ku abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen ki anishirr ama. 15 Abi kpa are ba mi a da meme yo ni itu i ure
unggo ku, nu nggo angbamvu ka Abachi ka da di,
16 “ ‘Ni ichi ingga ta kanga,
ni vu àko ka Doda ka me.
Ime yi nggo a na yi ki ndanda ingga ta vu yi me,
ni ta na yi ki kyekye,
17 wre ku inkpu anishirr yi nggo a ni so tsitsirr ni ingbingbru yi,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a bu ga anko a Atiko wa.
Ingga, Abachi yo nggo i da meme.
18 Atiko wa yo à du anishirr ba hi meme ngbangbamu.’ ”*
19 Yakubu à ddu ba di, “Ni ikye mungga, abiga abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, nggo so kanga na Abachi ku, inta bu si ki ba iha gigyemi hen.
20 Ni ina ima, i wre inta bu charr ungbamvu bre ba, di a bu si ri ila inggi yi
nggo a di zzu ku anazhi ngga na yi hen, na bu si di yo atu ambarr na are
ka zha amba ka aniru hen, na bu shi inina yi nggo a si han ayiyi wa kahre ku
ininazzu wa hen, na bu si ta ayiyi hen. 21 Inta bu hi di a di bre Are ka Musa ka
ni igbu yi we zhi ngbangbamu, na di bre ka ttuttumi ni Ivi i Isu i anu Yahuda
yi nggo anu Yahuda ba ti nggurr bi.”

A charr ungbamvu ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen

22 A kye meme nggo, abi ko na angu ba, na ankpinkpye ba, na abiga ba
wemi, a ddu anishirr abanu a kye ku anu Bulu tuku Barrnaba, na tu ba
kuma na Antakiya. Na ttu Judasi (nggo ri Basaba) tuku Sila, abiga ba a di

* **15:18** Kye zizo Emo 9:11-12.

kye anishirr aha aba ma ssu na ashishi. 23 Na tu ba nu angbamvu angga ka
di:
Inta abi ko na angu na ankpinkpye ba, nggo si amuya amba we,
Inta so chi imba we,
Amuya abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, zhi nu Antakiya, tuku
Sirriya, tuku Silisiya.
24 Inta wo di abanu munta ba a nga ni imba ba, ni ko bre ki imba are ka
nggo gri ki imba uvi tuku iso ndanda. Inta ngga si tu ba meme hen. 25 Ima
yo di inta nggurr bi ni tu abanu ni imba ba. A ta ga akpamburr munta ba
anu Bulu tuku Barrnaba nggo inta kpanye na ba kakami. 26 A so na undu
ku Atiko Yesu Kristi ni ittu na ashishi. 27 Inta so tu Judasi tuku Sila. Ni
ima yo aba mi ta bre ki imba na akpambarr aseki ka nggo inta charr nggo.
28 Izhi Iwre i kye i si ta wre aba bu di imba ki iha numa zizo hen. Inta mi
kpanye meme yo. Imba bu na aseki angga ka yo mre. 29 Imba bu si ri ila
inggi yi nggo a di zzu ku anazhi ngga na yi hen, ni si ta ayiyi hen, imba
bu shi inina yi nggo a si han ayiyi wa kahre ku ininazzu wa hen, ni si zha
ayamba ka unuru wa nggo si si amuwa hen. Imba ti na meme i ta wre ki
imba.
Abachi bu di imba so zizi.
30 Abitu ba a gru nu Urushalima, aba gri ba ku yo na anko. Aba kuma na
Antakiya na ku yo abiga ba ni inkla iyirr na nu ba ungbamvu ku. 31 Anishirr
ba a bre ungbamvu ku na nyarr na kaki kyekye. 32 Anu Judasi tuku Sila nggo
a si abi kpa are ka Abachi, a bre ku abiga are ka ta anko. Are kama a du abiga
ba vu isisurr na kaki ukyekye. 33 Nggo a sha so nabo abiga ba a gru yo ba na
anko ni isisurr iyirr. Aba kakuma na abangga ba nggo a tu ba nggo. [34 Sila
nanko à so nabo na si ga ba hen.] 35 Anu Bulu tuku Barrnaba a ku sha so ma
ivi nu Antakiya, na bi na abiga abanu ba na bre ure ku Atiko ku.

Bulu a ri anta tuku Barrnaba na ga ki na nkanka

36 Nggo a sha so ki ivi nabo u Bulu à gru ddu Barrnaba di, “Di inta ka ga
igbu yi nggo inta i bre ba ure ku Atiko ku ni kye abiga ba nu uzirr umbarr
ku.” 37 Barrnaba a zha di aba bu gri Yohana, nggo a yo ma du Marrku kye, 38 u
Bulu à kisa di Yohana à si ta ga ba hen, na da di à ku ka aba du nu Pamfiliya
nu uzirr ku imẹmẹ ku na si ga ba kuma ni ikikre yi hen. 39 A ri anta kakami
nu ure ukuma na ga ki na nkanka. Barrnaba a ba Marrku na ga uddu ku
amasirr kuma nu Sayiprosi. 40 U Bulu na anko, à ttu si Sila nggo di à bu ga ma.
Abiga ba a barr Abachi bu hru ba zizi. 41 Aba ba nu Sirriya tuku Silisiya na
so nggurr abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka di aka bu kri ngbangba.

16

Timoti à ga anu Bulu tuku Sila

1 Bulu à kuma nu Debe na ku gru nabo kuma nu Lisitra. Uniga numa a ri
Timoti à se nabo. Ayirr ama wa a si ani Yahuda na si uniga meme. Aki wa yo
à si anu Girrki. 2 Amuya abiga ba nu Lisitra tuku Ikoniya a re are zizi ni itu
Timoti. 3 Bulu à zha du uwa ka gri Timoti kye, ni ima yo uwa à du ba a yo ku
Timoti iji. Ani Yahuda ba wemi nggo a si ni igbu ima a hi di aki a Timoti wa
à si anu Girrki, ima yo du Bulu à du ba yo ku iji yi. 4 A di ga ìgbù yi nggo na
di da ba aseki ka nggo abi ko na angu ba na ankpinkpye ba nu Urushalima
a da a bu na nggo. Na ddu ba di a bu ga are kama. 5 Meme nggo abiga ba na

aki ka nggurr bi ka Abachi a ka kri ngbangba nu ure ku Abachi ku, na gru so ngri mwe ni ivivi yi.

Ula ki Bulu nu Torrowa

6 Anu Bulu a zirr ba na a nga ka Frigiya tuku Galatiya. Izhi Iwre yi i si du ba
a da itu yi na anga ka Asiya hen. 7 Nggo a nga nu udirr ku Misiya na zha di aba
ka rri nu Bitiniya, Izhi i Yesu yi i han ba ni rri yi. 8 Aba kye na tsi ba nu Misiya
na ji kuma nu Torrowa. 9 I ni ibittu ula u ki Bulu di Unushirr nu Makidoniya
a nga ni kri so barr ma di, “Nga nu Makidoniya ni zi inta.” 10 Nggo ula ku
ki Bulu meme nggo inta i hi di Abachi a ko da di inta bu bre ku anishirr bu
Makidoniya ure umaku mre inta ttu kpa ku kuma ni Makidoniya wa.

Lidiya à rri ni iga yi nu Filipiya

11 Inta gru nu Torrowa nu uddu ku amasirr ni darr ba nu Samotrakiya.
Ambre ka nggarr inta nga nu Niyapoli. 12 Ni gru nabo i rri ga umi kuma nu
ìgbù unkpi nu Roma numa na anga ka Makidoniya ka. A yo ma di Filipiya.
Inta i sha so mwe ivi nabo.
13 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa inta ssuzzu ni ìgbù wa ni kuma nu
unddu ku inyi ku ni kye di inta ta hi abubo wa nggo ani Yahuda ba a ku di
barr Abachi nggo. Inta ku so ni re na amba ba nggo a ni nggurr bi nabo nggo.
14 Ayamba numa nggo a wo inta ni so re yi a ri Lidiya na zhi nu Tiyatirra. À
gri iki isurr ì kri inklo nggi di re. Ayamba ama wa à di ga Abachi. Atiko wa à
bwu ku isisurr na du ma shirr ku Bulu atu. 15 A zzu ba na abi iko ma ba na
amasirr wa nggo, uwa ga inta na di tsi ki inta ango di, “Imba ti kye ingga ki
uniga a Atiko ujiji, imba bu nga ni so ni iko imungga.” Na na inta di inta gru
ga ma.

A vu anu Bulu tuku Sila a harr

16 Azhibarr anuma nggo inta i so kuma na abubo a ibarr Abachi, ni zzu ma
nu uva ugarr numa ku na anko. A si ni izhi indanda. Izhi yi i di du ma a da
aseki ka nggo a taka là ni ichi nggo. Na di kpa ku akikye ama ba azo ni ina
ima. 17 Uva wanggo à ga inta na anu Bulu na di hantu di, “Anishirr angga ba a
si amirr iko ba Abachi Unkpi Kakami wa. Aba yo di tsarr anko a ikpa ttungo
a Abachi wa.” 18 Uva wa à ga ba na di na meme ni ivivi yi. Unfu gru ki Bulu,
uwa kasarr na ddu izhi yi di, “Nu ukyekye ku nggo u se ni isa i Yesu Kristi,
ingga du ùwà bu ssuzzu nu uva wa ku!” Mre, izhi yi i ssuzzu glo nu uva wa
ku na attuttu ama wa.
19 Nggo akikye ama ba à hi di anko a azo ambarr wa nu uva wa ku a tarr
han ba, mre na du ba vi anu Bulu tuku Sila gri na kuma na abubo a ibre amu
wa nggo à se ni inkla i ri udu yi. 20 Na gri ba kuma na abi bre amu ba ba na
ku ddu ba di, “Anishirr angga ba a si ani Yahuda, na nga ni ko tto itsi ni ìgbù
amunta wa. 21 A nga ni ko tsarr itsarr ihẹhẹ di inta bu na aseki anuma ngga
nggo inta si di na na ako munta hen. Inta sa anu Roma ni si di na aseki akama
hen.”
22 Anishirr ba a gru zi ba kuttu anu Bulu tuku Sila. Ankpinkpye abi bre
amu ba a du ba nga inkinkru i anu Bulu yi tuku Sila nga hre, na da ku anishirr
ba di a bu hlo ba na amfarr. 23 A hlo ba kakami na gri ba ku harr na da ku uni
harr abubo wa di a bu harr ba gbangba. 24 Uni harr abubo wa à na inkindirr
yi nggo a da ku nggo. A gri ba ku harr na abubo wa nggo a harr wa nu umi
kakami, na lo ba ache na aza gri ku lo na ankpunkpu inkinkurr ankpinkpi.
25 Na atsutsu ibittu nggo anu Bulu tuku Sila a so barr Abachi na so ru asarr.
Abi kri ni iharr abanu ba a so shirr atu. 26 Mre aba gru wo abubo wa a battu
kakami. Anko ka abubo a harr ka a bwu. Ache ka a ddu hre ku anishirr ba

we na ango. 27 Uni kye abi kri harr ba à kasi na hi anko ka a kru ibwu yi na
kye di abi kri ni harr ba a ssuzzu kuma nado ba. Na ttu anjingba ama ka du
uwa ta ngu itu ima. 28 Nggo Bulu à nggarr ito na ku da di, “si han ukpa muwa
hen, inta ngga so wemi!”
29 Uni kye abi kri iharr ba a du ba gri ku uru. Na kru ku jaku so wri kpakpa
ku anu Bulu tuku Sila na aza. 30 Na ddu ba ssuzzu na zhi ba di, “Ingga ta na
ki ngginggi ni du ba kpa ingga ttungo?”
31 Anu Bulu a ddu ma di, “Ùwà bu kpanye na Atiko Yesu ku, uwa ta kpa ùwà
ttungo na abi iko amuwa ba.” 32 Mre aba bre ku na abi iko ima ba we ure ku
Atiko ku. 33 Ni ibittu ima, uni harr abubo wa à gri anu Bulu a ssuzzu ku ngla
ba ankpa ka. Aba a zzu ma na abi iko ima ba we na amasirr keke. 34 Uni kye
abi kri ni iharr wa a gri anu Bulu na kuma ni iko ima, na ku nu ba ila ri. Uwa
na abi iko ma ba a nyarr kakami nggo a kpanye na Abachi ku nggo.
35 A zzu na ambre ka, abi bre amu ba a tu abi ta iku ba di a bu da ku abikye
abi kri ni iharr ba di a bu ttu anu Bulu ttungo du ba kuma. 36 Uni kye abi kri
iharr ba a ddu Bulu di, “Abi bre amu ba a tu ba di ingga bu ddu ùwà tuku Sila
ttungo di imba kuma. Imba bu ssuzzu kuma ywiywimi.”
37 U Bulu a ddu abi lo ukpa ba nggo a tu ba nggo di, “Inta i si na inkindirr
numa indanda hen, aba a gri inta ku hlo na ashishi ka anishirr na ábì. Nu
nggo inta i si anishirr abu Roma mi, aba ka na gri inta ku hlo na ashishi ka
anishirr na si wo ure umunta ku bari hen. Na turr inta surr nu uki ku iharr.
I ziza nggo aba da aba ta ddu inta ttungo na yi? Inta kà. Du ankpinkpye bu
Roma abangga a ta nga ni ddu inta ssuzzu na ki imbarr.”
38 Abi lo ukpa ba nggo a tu ba di a bu ni ddu anu Bulu ttungo nggo a kakuma
ku da ku abi bre amu ba. Nggo abi bre amu ba a wo di anu Bulu tuku Sila a
si anu Roma, isisu ki ba. 39 Ima yo du ba a nga ni tsi ku anu Bulu ango, na
gri ba ssuzzu nu uki ku iharr ku na ddu ba di a bu share ni ìgbù wa. 40 Bulu
tuku Sila a ssuzzu nu uki ku iharr ku na kuma ni iko i Lidiya. Nggo a ku hi
amuya abiga ba nabo na re ba ure ku nggo ù ta nu ba ukyekye. A re kre nggo
na kuma.

17

A ki Bulu na abu zirr ama ba iha nu Tesalonika

1 Anu Bulu a zirr ba ni igbu yi nggo a yo yi di Amfipoli tuku Apoloniya na
nga nu Tesalonika, nggo uki ku issubi ku ani Yahuda ku u se nggo. 2 Bulu a rri
ga ba nu uki ku issubi ku nâ ta à di na ttuttumi. Bulu a ki Ivi Isu ani Yahuda yi
itarr, na ku di re na anishirr ba ba nu ure ku Abachi ku. A di bre ba inkindirr
yi nggo ure ku u da nggo, 3 na di bre ure ku Abachi ku a tsarr anishirr ba di i
wre u Kristi wa nggo Abachi à ttu ma na tu ma a ta ki iha na tasi ni ibe. Bulu a
ddu ba di, “Yesu uwama yo ingga ko da ki imba ure umaku, uwa yo à si Kristi
wa.” 4 Ani Yahuda abanu ba a kpanye nu ure ku anu Bulu ku na nggurr bi
na di zirr na anu Bulu ba tuku Sila. Anu Girrki abanu shishemi nggo a di kru
isisu i Abachi, a bi na amba ankpinkpi ni igbu wa na nggurr bi na di zirr na
anu Bulu ba tuku Sila.
5 Ani Yahuda ba a ki unfu nggo anishirr shishemi a kpanye nu ure ku Bulu
ku. Na kuma ku yo anishirr amimi nggo a so gigyemi a nggurr bi ki abi tto
itsi. A na meme na du anishirr gru so tto itsi ni ìgbù wa, na narr kuma ku
ttu iko i Jaso na so zha anu Bulu tuku Sila wre ba bu gri ba ssuzzu nga ku
akpa anishirr wa. 6 Nggo a zha ba chankarr nggo na vɨ anu Jaso na amuya
abiga abanu gri na kuma na ankpinkpye abi ìgbù ba ba. Na so hantu da di,
“Anu Bulu tuku Sila aba yo a so tto itsi kago, na nga ni ìgbù amunta wa, 7 u

Jaso à kpa ba zu ni iko ima. A si so na inkindirr yi nggo Kayisa a da di inta bu
na hen. A so da di uttu numa mu a se na ri Yesu.” 8 Anishirr abi ìgbù ba na
ankpinkpye ba a wo meme mre na varr abubo. 9 Ankpinkpye ba a du Jaso
na anishirr banu ba a ni inklo na ttu ba ttungo na du ba kuma.

Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya

10 Ibittu ki nggo, amuya abiga ba a du Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya.
Nggo a ku rri nggo, na kuma nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku. 11 Anishirr
ba nu Berriya a kpa ba zizi mri anishirr bu Tesalonika ba. A shirr atu ku ure
umbarr ku, na so di bre ure ku Abachi ku ni ivivi yi na ga aba ta kye ka bu
inkindirr yi nggo Bulu à di da i si jiji. 12 Ina ima i du anishirr shishemi nabo
a kpanye nu ure ku Abachi ku. Amba anu Girrki shishemi, nggo anishirr di
kye ba ssu na ashishi nggo, aba mi na aniru anu Girrki shishemi a kpanye
nu ure ku Abachi ku meme.
13 Nggo ani Yahuda abu Tesalonika ba a wo di Bulu à so bre ure ku Abachi
ku nu Berriya meme, na gru nga nabo ni du anishirr ba nggurr bi na varr
abubo. 14 Mre amuya abiga ba a gru turr Bulu kuma nu unddu inyi ku na
du anu Sila tuku Timoti a so nu Berriya. 15 Anishirr ba nggo a so gri Bulu na
kuma nggo a ga ma ku rri na Atina. A ka ta kuma u Bulu tu ba da ku anu Sila
tuku Timoti di a bu nga nu uwa ku korr.

Bulu à re na anishirr bu Atina ba

16 Nggo Bulu a so kye anko anu Sila tuku Timoti nu Atina, na vri isisurr nu
nggo ìgbù wa a tsarr ssu na ana ábáchí. 17 Bulu à di rri ga ba na aki ka issubi
ka, ku di re na ani Yahuda ba ba tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
na di barr Abachi. Na di kri na ri anta na anishirr bangga nggo a nga nye wo
ku nggo. 18 Anishirr abanu nggo a yo inggurr bi imbarr yi di Ipikurriya tuku
abanu nggo a yo ba di Sitoyi, aba mi a di nga ni ri anta na ku. Abanu ba a da
di, “Uwama à bre angginggi?” Abanu zizo a da di, “A zzu nâ ta à so re ni itu i
ábáchí ba anishirr bi igbu numa.” A si nggo a wo Bulu à di re ba ni itu i Yesu
ni itasi ima yi ni ibe yi, ima yo du ba a da meme. 19 A si ima yo aba a yo Bulu
di a bu ga ba kuma ni issubi yi nggo di na yi na abubo nggo a ri Ariyopagu.*
Na ddu ma di, “Da ki inta itsarr ihẹhẹ yi nggo ùwà so re ni itu yi nggo. 20 Aseki
numa ka nggo inta i wo ùwà so bre nggo inta nise wo ka kye. Inta zha di inta
ka hi achi ka a are akama.” 21 (Anishirr bi igbu nu Atina ba, na abanu nggo
a gru isorr nga ni di so ngu azhi wa yo gigyemi nabo, nggo a di zha di aba ka
so di bre na wo aseki ahẹhẹ).
22 Mre u Bulu à gru kri ni ichi i anishirr ba nggo a so ni issubi yi na ddu
ba di, “Anishirr ba Atina, ingga i hi di imba di ta ukpa kakami ku are ka iga.
23 Nggo ingga so zirr ga umi igbu umba ku ni hi ankla na aseki ka nggo imba
ku di barr ábáchí amba ba nggo, ni ku hi ba a charr ni inkla i akikre numa di:
WANGGO À SI KU ABACHI WANGGO NGGO INTA SI HI MA HEN. Uwanggo
nggo imba di kuchu ni barr ma nggo ni si hi ma hen, ingga so re ki imba ni
itu ima yo.
24 “Abachi nggo à na ingbingbru yi na aseki ka nggo a se ni ingbingbru yi
we, uwa yo si Atiko wa nggo a hru unkplassu ku tuku imimi yi, na a si di rri so
nu uki izhi nggo Unushirr a me hen. 25 Na si di zha inkindirr yi nggo Unushirr
a ta na ku hen. Uwa yo a nu anishirr ba wemi iso tuku ususi, na aseki ka
wemi. 26 Abachi à na anishirr ba wemi ni ingbingbru yi zhi nu unushirr uyirr
ku, na du ba a ga so kago ni ingbingbru yi we. Uwa na nkpama à zu ba ivi

* **17:19** Ariyopagu: Akaba a ankpinkpye bi hru ìgbù nu Atina. A si nâ ta si abi bre amu ngga.

imbarr yi ni inkla iso imbarr yi bari na na ba. 27 Abachi à na meme wre ku
anishirr a bu zha ma na zha kago hi di a ka zha ma hi. Ni ima mi, Abachi à si
ta anko nu uyirr amunta ku hen. 28 'Inta i rri so na ku. Ni zirr na ku ni i se na
ku.' Abanu abi ru asarr amba ba a da di, 'Inta si amumarr ama.'
29 "Nu nggo inta i si amumarr ba Abachi, inta bu si kye ma ki ankpunkpru
azhi wa nggo a na wa ni izinarriya ka azurrfa ka ingbinta hen. À si si nâ ta
si inkindirr inuma nggo unushirr mu han kye na na yi ku itu ima hen. 30 Ni
ikuchi yi, Abachi à nggurr ima a zhi we, nu nggo anishirr a si hi mu na na
ka hen. Uwa a ta si ziza nggo nanko, Abachi à da di anishirr kago we a bu
kasarr nu umimi umbarr ku na kanga nu uwa ku. 31 Abachi à ka zu azhibarr
ba nggo uwa a taka ni bre amu ku anishirr we na si taka ka unuma mri hen,
na à ka ttu undurr ni bre amu ama wa ba. À tsarr inta kakami du uwa a ta
na meme. Ima yo i du ma à du Unushirr uwama à tasi."
32 Nggo anishirr ba a wo Bulu ni da di ugo numa à ttu na à tasi ni ibe,
ambarr abanu ba a gru so mẹ. Abanu ba a da di, "Inta taka wo ku ùwà ure
ukuma bwe mu." 33 Meme mre u Bulu à gru share na du ba. 34 Aniru abanu a
kpanye nu ure umaku na kpa Abachi. Dayonisu nggo a si aba yo a di na issubi
i Ariyopagu yi a kpanye nu ure ku Bulu ku. Ayamba numa a ri Damarri, uwa
mi na abanu a kpanye nu ure ku Bulu ku na kpa Abachi.

18

Bulu bre ba Ure ku wre ku nu Korrintiya

1 Bulu à re kre na abubo a issubi a Ariyopagu wa nggo na gru nu Atina
kuma nu Korrintiya. 2 A ku hi anu Yahuda numa nabo a ri Akila, nggo a ngri
ma nu Ponto. Aba mi a nga ni ivivi ima yo zhi ni Italiya tuku uwama Priskila,
nu nggo Kayisa Kladiyu a han anu Yahuda ba share nu Roma nggo. Bulu a
kuma na ba, 3 na ku so nabo na di na undu na ba. Undu umaku u si ku di na
inggakpa i ttu ahru. Akila mi a di na undu kuma yo. 4 Ni Ivi i Isu i anu Yahuda
yi Bulu à di ga ba ku di ri anta na anu Yahuda, na anu Girrki ba ba nu uki ku
issubi ku di a bu kpanye na are ama ka.
5 Nggo ani Sila tuku Timoti a nga zhi nu Makidoniya, Bulu a ba ivi na di bre
ba ure ku Yesu ku na di tsarr ani Yahuda ba kakami di Yesu yo si Kristi wa.
6 Aba a gru kisa ku Bulu na bre aseki amimi ni itu ima yi, uwa à tsɨ kisa na
hɨ ihurr* glo ni iki isurr ima yi na ddu ba di, "Imba ti du Abachi à kà imba,
imba taka yì ku atu amba. Ungo umungga ù sama nu umi. Ziza nggo ingga
ta di kuma na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen."
7 A da meme mre na ka ku di so ni iko i Titiyu Yustu. Uwama à si si ani
Yahuda hen na di barr Abachi. Iko ima yi i si hinga nu uki ku issubi ku ani
Yahuda ku. 8 Krispu, ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku, uwa mi na
abi iko ma ba we a yo isisurr na Atiko wa ku. Abanu shishemi nu Korrintiya
a wo Bulu. A zzu anishirr ba wemi nggo a yo isisurr na Atiko wa ku nggo na
amasirr.
9 Azhibarr anuma ni ibittu Atiko wa a nye ku Bulu nu ula na ni ddu ma di,
"Si du isisu ki uwa hen. So bre ure umungga ku meme yo ni si so ywiywimi
hen. 10 Ingga i si ta kà ùwà du hen. Undurr a si ta na ku uwa inkindirr
indanda hen. Anishirr shishemi ni ìgbù nggo a si amungga." 11 Mre u Bulu a
so ki ise ni inkpu nabo na di tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.

* **18:6** Hɨ ihurr glo: Uwanggo a si igbye utu di Bulu à re kre na anu Yahuda ba nu umi igbu ku.

12 Nggo a na Galiyo ki ugona nu Roma na anga ka Akaya, anu Yahuda ba a
nggurr bi na vu Bulu na kuma na abubo a bre amu. 13 Na ku da di, “Unushirr
wa nggo à ko re anishirr di a bu di barr Abachi na anko anuma nggo are
amunta ka a si di inta bu na hen.”
14 Bulu a ta so re nggo u Galiyo a ddu anu Yahuda ba di, “Imba anu Yahuda,
ka di Bulu a na inkindirr indanda ingga ka shirr ki imba atu ni wo. 15 Uwa a
si iri anta mu ni itu i ankpi are, tuku asa, na are amba ka. Imba ku ssubi na
ki imbirr yi. Ingga nggo si ta si uni bre amu ku are a kama hen.” 16 Na han
ba ssuzzu na akaba a bre are wa. 17 Aba we a vu Sositene, ankpye nu uki ku
issubi ku ani Yahuda wa, na hlo ma na ashishi ka abi bre amu ba, u Galiyo a
si kakye ba mi hen.

Bulu ka kuma na Antakiya wa nggo a si nu anga ka Sirriya

18 Bulu a sha so mwe ivi na amuya abiga ba ba nu Korrintiya, mre na gru
ga ijirrigi i amasirr na anu Priskila tuku Akila na kuma nu Sirriya. A nise
gru, u Bulu à shi ku Abachi azhi, ima yo i du ma à kurr itu† ima yi bari na gru
ni ìgbù nu Kenkriya wa. 19 Nggo a rri nu Afisa nggo u Bulu à kà anu Priskila
tuku Akila du. Na rri nu uki ku issubi ku na ku so ri anta na ani Yahuda ba ba.
20 Aba ddu ma di a bu sha so ta anko na ba, uwa kà. 21 Na ta so kuma na ddu
ba di, “Abachi ti kpanye ingga i taka kanga ni imba ba.” Mre na ga ijirrigi yi
kuma na Afisa. 22 Bulu à rri nu Kayisarriya nggo na ku kuma nu Urushalima
ku chi abiga ba nabo bari na kuma nu Antakiya.
23 A so ki ivi ntsɨ na gru nabo, na kuma na anga ka Galatiya tuku Frigiya,
na di da ku abiga ba di a bu kri karrkarr.

Apolo a bre ba ure ku nu Afisa tuku Korrintiya

24 Ani Yahuda numa a yo ma di Apolo, a ngri ma nu Alezandra. A nga nu
Afisa. A hi ure kakami na hi angbamvu ka Abachi ka kakami meme. 25 A
kpa ibre ima yi na anko a Atiko wa na di re na tsarr ba ni isisurr iyirr ni itu i
Yesu ni isisurr nu ukyekye umaku we. Ni ina ima mi uwa hi ure ku izzu na
amasirr uku yo mre nggo Yohana à bre nggo. 26 A gru so re sama ni kru isisu
nu uki ku issubi ku. Nggo Priskila tuku Akila a wo ma ni ire yi, na gri ma na
kuma ni iko imbarr yi a ku bwu ku ashishi zizi na anko a Abachi wa.
27 Nggo Apolo à gru du uwa à ta kuma nu Akaya, abiga ba nu Afisa a zi
ma na charr ku amuya ba nu Akaya di a bu kpa Apolo na ango ahaha. Inga
ni sha so ima yi i zi abangga ba nggo uzizi ku Abachi ku u du ba kaki abiga
nggo. 28 Apolo a kri karrkarr na re mri ani Yahuda ba. Nggo a tsarr ba na
Angbamvu ka Abachi ka di Yesu yo a su Kristi wa.

19

Bulu à re nu Afisa ni itu i Yesu

1 Nggo Apolo à se nu Korrintiya, u Bulu à di zirr ga igbu yi na nga nu Afisa.
Na nga ni hi abiga abanu nabo. 2 Na zhi ba di, “Imba i kpanye ni Yesu ku
nggo, i imba i kpa Izhi Iwre yi?”
Aba a ddu ma da di, “Iya, inta nise wo mi di Izhi Iwre i se.”
3 Bulu à zhi ba di, “Izzu na amasirr imba yi i si ita nggi?”
Aba ddu ma di, “I si izzu na amasirr i Yohana iyo.”
4 Bulu à ka sa ba di, “Yohana à zzu anishirr na amasirr wa wre ba bu kasarr
kanga na Abachi ku. Na da ba kye ma di undurr unuma à so nga. Na ddu ba
di a bu yo isisurr imbarr yi na ku. Yesu yo à si undurr uwama nggo Yohana

† **18:18** Kurr itu: Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

à so re ni itu ima yi nggo.” 5 Nggo a wo meme mre na du ba a zzu na amasirr
ni isa i Atiko Yesu yi. 6 Mre u Bulu a sa ungo na ba Izhi Iwre yi inga ba, aba
a re ni irrirri na nkanka. Na bre ku anishirr ure ku nggo zhi na Abachi ku
nggo. 7 Aba wemi a se aniru awurr na aha.
8 Bulu à rri kuma nu uki ku issubi ku, na ki ihwa tarr na di bre ba ure ku
Abachi ku kyekye mi na tsi ba ango, di a bu kpanye di inkindirr yi nggo uwa
à so bre ba nggo i si ijiji. 9 Abanu ba a kà iwo na si kpanye hen. Na bre
ku anishirr ba aseki amimi ni itu i Anko a Atiko wa. Ni ima yo, Bulu à ka
ssuzzu share na ba, na gri abiga ba kye. Ni ivivi yi à so di tsarr na abubo
nggo Tirranu à di tsarr nggo. 10 Bulu di na meme ki ase aha, mre anishirr ba
na anga ka Asiya ka, ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a wo ure ku Atiko ku.

Amumarr bu Sikeva a na da aba ta han anazhi ndanda ssuzzu

11 Abachi a du Bulu a ko na aseki ka ikagri. 12 À vu aprinkru ka ihị ajiji tuku
ka ilo na anklampi nggo Bulu a di lo na na undu mi, a gri ku abi vri ba, aba
wre, anazhi ndanda ba a ssuzzu ku anishirr nu ukpa.
13 Ani Yahuda abanu a di zirr kago na di han anazhi ndanda ssuzzu ku
anishirr. Aba mi a na da aba ta han anazhi ba ni isa i Atiko Yesu. A ddu
anazhi ndanda ba di, “Inta ko nggarr ito ni imba ba di, ni isa i Yesu wanggo
nggo Bulu à di re ku anishirr ure umaku nggo, ssuzzu yi nu unushirr wa nggo
ku.” 14 Ankpye abikye ani Yahuda numa a ri Sikeva, à se na amumarr aniru
atangba aba a so di na meme yo. 15 Izhi ndanda yi i ddu ba di, “Ingga i hi
Yesu ni hi Bulu, uwa a ta si imba, imba sa abata ngga?” 16 Mre ugo uni ku izhi
ndanda wa à gru kuttu amumarr bu Sikeva ba na hlo ba. Ihlo yi i si kakami,
aba a kru ssuzzu ni iko yi na angbanja iki na so ja ayiyi nu ukpa.
17 Ani Yahuda ba na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a wo ure kuma
kago Afisa, isisu i ki ba, aba a gbyarr asa ni isa i Atiko Yesu yi kakami. 18 Abiga
ba shishemi a ssuzzu na abi na so bre aseki andanda ka nggo aba na ka nggo.
19 Abi di ki utirr shishemi a vu angbamvu ka ibre utirr ambarr ka a ssuzzu
ni tu na ashishi ka anishirr we. Inklo yi nggo a ka vu angbamvu ka re na kpa
yi nggo ka ma azurrfa ukrị so kywi. 20 Ina ima i du ure ku Abachi ku u kaki
kyekye anishirr a wo ku kago.

Anishirr a tsi kputtu nu Afisa

21 Aseki angga ka a vu sarr nggo Bulu a gru du uwa ta ba nu Makidoniya
tuku Akaya na kuma nu Urushalima. Bulu a da di, “Ingga ti kuma nabo, ingga
ta ku kuma nu Roma meme.” 22 Bulu à tu abi zi ma aha, Timoti tuku Irrasitu
kuma nu Makidoniya, na à sha so na anga ka Asiya ka bari.
23 A si ni ivi ima yo ivri i rri nu Afisa ni itu i Anko a Atiko wa. 24 Uni di
la aseki na azurrfa numa a ri Demetru a la uvu uki izhi nggo u si nâ ta si
uki ku barr ábáchí animba wa nggo yo wa di Atemi. Undu ukuma u di gri
ku abu undu abama inklo shishemi. 25 U Demetru a yo ba bi na abanu nggo
undu umbarr ku mi si meme na ddu ba di, “Amuya, imba i hi di inta di kpa
inklo shishemi nu undu unggo ku. 26 Imba mi i wo ni hi inkindirr yi nggo u
Bulu undurr nggo a so na. À da di ábáchí abangga ba nggo anishirr a me na
akpambarr a si si ábáchí hen. Anishirr shishemi a wo na kpanye ku ni igbu
nu Afisa tuku anga ka Asiya ka we. 27 Isisu inggi i si nggo anishirr a ta kye
undu umunta unggo ku ndanda mi. A si si ima yo mre hen, ivri inkpi inggi i
si nggo anishirr a ta kye uki ku ibarr ku ábáchí animba wa Atemi na kpa ku
chirr. Isa ima yi ita jaku na ashishi ka anishirr. Uwa yo a si ábáchí animba wa
nggo anishirr kago Asiya tuku ingbingbru yi we a di kuttu na barr uwa yo.”

28 Nggo abi la aseki ba a wo are akama, mre na varr unfunfu na gru so
hantu di, “Atemi nu Afisa a si kaba!” 29 Anishirr kago ìgbù wa a wo na gru
ko kye nkankarr mi, na vu anu Gayu tuku Arristaku. Abama a si anishirr
bu Makidoniya nggo a di ga Bulu. Anishirr ba a gba ba na narrma kuma na
abubo nggo anishirr a bi igbu ba a di nggurr bi. 30 Bulu à gu gru du uwa ta rri
na akpa anishirr wa ku, abiga ba a han ma. 31 Ankpinkpye abi igbu abanu ba
nggo a si ku Bulu ikpikpa ima, a tu ba tsi ku ango di a bu si kuma na abubo
irro wa hen.
32 A so na meme nggo, issubi i ka kaki varrvarr ba. Abanu a hantu na da
inggi yi, abanu da inuma mu nanka. Inkindirr yi nggo i du ba a na meme
nggo i si nu nggo igarr imbarr yi a si hi inkpi iyo ba ni nggurr bi yi hen.
33 Ankpinkpye anu Yahuda ba shishemi a turr ugo numa à ri Alezanda yo
ku anishirr ba ni ichi, na gru so bre ku inkindirr yi nggo a ta da nggo. Mre
uwa ki ba nu ungo di a bu ba ttungo, wre ku bu bre ba inkindirr yi nggo i ko
la. 34 Nggo anishirr ba a hi di à si ani Yahuda, mre na gru so hantu ki awa aha
na so da inkindirr iyiyirr ima yo di, “Atemi nu Afisa a si kaba!”
35 I ni ikikre yi ankpye uni charr ni ìgbù wa a du anishirr a ba ki ywi. Na
ddu ba di, “Anishirr bu Afisa, anishirr wemi a hi di ìgbù nu Afisa, uwa yo à
di kye uki ku ibarr ku Atemi ku, na di kye ba ingbinta* yi nggo i jaku zhi nu
unkplassu. 36 Undurr ka si ri anta na aseki angga ka hen. Ni ima yo, imba bu
ki ywi ni si na inkindirr sama na amarr hen. 37 Imba gri anishirr angga ba ni
nga ni inggya aba a si ki ayi na aki ka barr ka hen, na si da inkindirr indanda
ni itu i ábáchí animba amunta wa hen. 38 Ka di Demetru ni inkpu abu undu
ba a se ni ivri nu undurr ku, abi bre are ba a zu ni ivi yi nggo abi vri a bu ku
bre are ambarr ka nabo. 39 Imba ti si ni inkindirr mri meme nggo imba zha
nggo, aba a ta kaku issubi ki imba ni issubi i igbu yi nggo ankpinkpye ba a di
yo yi nggo. 40 Anu Roma ba a ta ba di inta ngga i tto itsi kputtu yi nggo a tsi ari
nggo. Undurr ka si da inkindirr i kpanye nggo i du ba a tsi ari hen. Inta mi
ka si da inkindirr jiji nggo du anishirr ba a gru na meme hen.” 41 À re meme
kre nggo, na du anishirr ba na abubo a issubi, na ga kuma na ako ambarr.

20

Bulu a ka kuma nu Makidoniya tuku Girrki

1 Nggo itsi kputtu yi i ba ttungo nggo, u Bulu a yo abiga ba nggurr bi na
bre ba are ka nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi na ddu ba du uwa a so kuma.
Mre na gru kuma nu Makidoniya. 2 Bulu à ga anga akama na di bre ba are
shishemi nggo a ta du ba kri kyekye ni iga yi nggo. Na nga nu Girrki, 3 na
ni ki ihwa itarr nabo. A ko ttu ukpa ku kuma nu Sirriya nggo na gru wo di
ani Yahuda ba a ko ssu anko nggo a ta ngu ma, a hi meme nggo na kye na
ka ba nu Makidoniya. 4 Sopata, uvuvurr a Pirru, nggo zhi nu Berriya nggo,
à ga ma. U Arristaku tuku Sekondu a zhi nu Tesalonika, Gayu à zhi nu Debe,
anu Tikiku, u Trofimu a zhi na anga ka Asiya, tuku Timoti abi na ga Bulu.
5 Anishirr angga ba a kuchi ku so bi inta nu Torrowa. 6 Inta i ri Iga i Unfonfo
ni Sama ni Iyisti wa nggo ni ga amasirr ankpi wa zhi nu Filipiya, ni ki ivi kywi
bari ni nga na ba nu Torrowa ni so ki ivi itangba nabo.

Bulu kuma nu Torrowa ankpu akikre

7 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, ni ingbahru, inta ku nggurr bi na
Agbugba a Atiko ni ri ila bi. Bulu à re na anishirr ba ba, na re ma na atsutsu

* **19:35** Ingbinta: ka bu uwanggo a si ingbinta yi nggo anishirr ba a kye di i zzu Atemi.

ibittu, nu nggo à hi du uwa à ta share na ambre ka nggo. 8 Ingba iru shishemi
i so la nu uki ku ussu ku nggo inta i so na issubi yi nggo. 9 Uvuvurr nze numa
à ri Yutiku à so ni iywirr i uki na so durr ina, nggo Bulu à so re na ba tanko
mi. Ina yi gru vu ma kakami, uwa ji zhi nu ussu ku tarr ku nga ni jaku ni
imimi. Aba gɨ ma nggo uwa si iku mu. 10 Bulu à ji nga na ba ni imimi na ni
kuklo na nyarr iku yi gri na ango. Na ddu anishirr ba di, “Si vri yi hen, à ni
su utsitsirr.” 11 Mre na ka hun ko nu uki ku ussu ku mɨ unfonfo wa ta na
abiga ba ba. Nggo Bulu a re na ba tanko ma na anza ambre, na gru kuma.
12 Anishirr ba a ga uvuvurr wa tsitsirr ko ni iko ni isu isisurr kakami.

Bulu zhi nu Torrowa na kuma nu Miletu

13 Inta kuchi kuma ni ijirrigi i amasirr yi ni ku darr kuma nu Aso, nu nggo
Bulu a ta ku rri ni inta ba ni ijirrigi yi. Uwa yo a da di inta bu ka zzu ba uwa
nabo, nu nggo uwa a ta zirr na aza mu kuma nabo. 14 A hi inta nu Aso nggo
inta gri ma kye ni inta ba ni kuma nu Mitilini. 15 Inta gru nu Mitilini ni nga
na inkla numa ni ingbahru nggo à ka kri nabo na kye Kiyosi i. Inta zzu nu
uha wa ni nga nu Samosi. Ambre ka nggarr, inta rri nu Miletu. 16 Bulu à ba
ni isisurr ima du uwa a ta sarr ba nu Afisa, wre ku uwa bu si ku ta anko na
anga ka Asiya ka hen. À so narrma du uwa ka rri nu Urushalima na azhibarr
a nggo a yo wa di Pentiko nggo.

Bulu a re ku akikre bu Afisa ba du uwa so kuma

17 Nggo inta rri nu Miletu, u Bulu à tu ba kuma nu Afisa ku da ku akikre
abiga ba nabo di a bu nga ni hi uwa. 18 Aba a nga nggo uwa ddu ba di, “Imba
hi nggo ingga i di si ni imba ba ttuttumi, bazhi na azhibarr a imɛmɛ wa nggo
ingga i rri na anga ka Asiya ka. 19 Anu Yahuda abanu ba a ssu anko ka ngu
ingga na ki ingga iha na ni ingga i vri kakami, ni ina ima mi ingga i ka ni ki
itu nggi na ashishi na ashishi ni so na undu ku Atiko ku. 20 Ni di tsarr itsarr
imungga yi na abi tuku na ako amba wa, ingga i si sha inkindirr izizi inuma
sharri ki imba hen. 21 Ingga gbye ku ani Yahuda ba utu na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, di a bu kasarr nu nggo a di la ure ku Abachi na kpanye
ni Yesu Atiko amunta wa ku.
22 “Ziza nggo, ingga ta na inkindirr yi nggo Izhi Iwre yi ì ko da di ingga bu
na nggo. Ingga so kuma nu Urushalima, ni si hi inkindirr yi nggo i ta la ni
ingga ku nabo hen. 23 Ingga ì hi inkindirr iyirr yo nggo Izhi Iwre yi i so gba ki
ingga utu ni ìgbù yi wemi nggo ingga ì zirr, di a ta ku harr ingga nu uki na ki
ingga iha. 24 Ingga ì si ba iso imungga yi ni ingbingbru inggi yi ki inkindirr ni
ingga ku hen. Ingga na meme, wre ki ingga bu kre undu ku nggo Atiko Yesu
wa a ni ingga di ingga bu na nggo. Undu ukuma nggo u si di ingga bu da ku
anishirr Ure ku wre ku ni itu i uzizi ku Abachi ku.
25 “Ingga zirr kago imba we ni di da ki imba ure ku ittu i Abachi yi. Ziza
nggo, ingga i hi di uyirr amba a si taka hi ingga zizo hen. 26 Uwa a si ni ima
yo, ingga so da ki imba kakami di, unuma ni imba ba a ti ka ku zha abubo a
iso chankarr na Abachi ku, u ungo umungga u sama nu umi. 27 Ingga si ka
inkindirr numa nggo Abachi à da du uwa taka na ku anishirr sharri ki imba
hen. 28 Ssu ikpa imba yi gri zizi na anishirr ba nggo Izhi Iwre yi i vu ba a sa ki
imba na ango nggo. Imba bu gri abiga ba nâ ta si abi ka ilando ngga. Aba yo
a si ilando yi nggo a re yi na ayiyi a Uzuma wa. 29 Ingga i hi di ingga ti share,
anishirr abangga ba nggo a si nâ ta si ininazzu ndanda a ta mirri na abiga ba
ba, na ta ki ba ankpa. 30 Ivi yi i so nga nggo anishirr abanu nu umi umba ku a
ta bre ku abiga ba mi imu aba ta gru kà imba du, na ga imu yi. 31 Kri karrkarr

yi ni si kpamusu yi hen. Ingga i di yi ashishi na azhi ni ibittu ni di tsarr imba ure ku Yesu ku ki ase atarr.
32 “I ziza nggo, ingga ka imba i sa na ango ka Abachi. Si kpamusu nu ure ku uzizi unkpi umaku hen. Ure ukuma yo ta di imba furr, ni ta ni imba iyo angu izizi yi nggo Abachi a da zu ku anishirr ama ba wemi nggo. 33 Ingga i si surr ashishi ni inkindirr i undurr hen. 34 Imba mi i hi na atu amba di ingga i na undu na ango amungga ni kpa inklo ire inkindirr yi nggo ingga na abu zirr amungga ba i zha nggo. 35 Ingga i tsarr imba na anko shishemi di ina meme yo i ta di inta i zi abangga ba nggo a si si kyekye hen. Ni si kpamusu nu ure ku nggo Yesu mi na nkpama à da di, ‘Unushirr wanggo à nu unuma inkindirr à se ni nyarr ni isisurr ima yi mri nggo à ti kpa inkindirr zhi nu undurr ku nggo.’ ”
36 Bulu à re kre na kuttu na gbuzzu na anishirr ba ba na barr Abachi. 37 Aba a so yo ma na anko nggo na so yì, na so ngu ma na ango. 38 A vri kakami nu nggo Bulu à ddu ba di a si taka hi ashishi ama zizo hen. Na ga ma kuma ni ijirrigi i amasirr yi.

21

Bulu à kuma nu Urushalima

1 Nggo inta du anishirr ba ni darr ntto kuma nu Kosi, ni zzu nu uha wa ni rri nu Rodesi, ni gru nabo kuma nu Patarra. 2 Nu Patarra, inta i hi ijirrigi i kuma nu Fonisiya, ni ga yi kuma. 3 Inta nga nu unto ku nggo inta ka kye Sayiprosi hi, ni ka ba ku igbu wa na chi ni kuma nu Sirriya. Inta kukri nu Taya, aba ta ddu iki yi nggo i si ni ijirrigi glo ma nabo. 4 Inta zha abiga abanu hi nabo ni ku so na ba ki ivi itangba. Izhi Iwre yi i da ba di a bu da ku Bulu di a bu si kuma nu Urushalima hen. 5 Nggo ivi imunta yi na ba i kre, inta kuma ni kuchi nu uzirr munta ku. Abiga ba wemi na amba na amumarr ambarr ba a ga inta ssuzzu ni ị̀gbù wa. Inta kuttu na gbuzzu wemi nu unddu ku amasirr ku ni barr Abachi. 6 Inta chi ikpa yi kre ni ku rri ni ijirrigi yi, anishirr ba a ga kuma na ako ambarr wa.
7 Inta kuchi nu uzirr munta ku zhi nu Taya ku kukri nu Tolema, ni chi amuya abiga nabo ni so ki azhi ayirr nabo. 8 Unu uha wa inta i rri nu Kayisarriya. Nabo inta ku kuma ni iko i Filibu, ni ku so na ku. Filibu à su uyirr nu umi ku anishirr atangba ba nggo a hla ba nu Urushalima di a bu zi abi ko na angu ba. 9 A si na ánívwá a nẹ̀s nggo a nise garr na di kpa are zhi na Abachi ku.
10 Inta ki ivi nabo, uni kpa are ka Abachi numa nggo à ri Agabu à nga nu Yahudiya. 11 A nga ni inta ba na ni ttu upri inkru ku nggo Bulu di lo na anklampi, na ka ku lo aza na ango ama ka na da di, “Izhi Iwre yi i da di, ‘Akikye nu upri nkru unggo ku, ani Yahuda nu Urushalima a ta lo ma meme yo, na ta ba ma nu abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.’ ”
12 Inta na anishirr ba nabo i wo meme nggo ni tsi ku Bulu ango di a bu si kuma nu Urushalima hen. 13 Bulu ddu inta di, “Imba so yi angginggi meme ni lo ingga isisurr? Ingga si so kuma ku ilo na aza yo mre nu Urushalima hen, ingga ka ttu mi ku isa i Atiko Yesu.” 14 Inta i da di a bu ka amarr amaka sarr ni na chankarr ni ba ttungo, ni barr di, “Aseki ka we nggo a ta la, a bu si nâ ta si nggo Atiko wa a da.”
15 Inta so ivi nabo, ni gru ssu aseki amunta ka bi ni vu anko a Urushalima. 16 Abiga abanu nggo a zhi nu Kayisarriya a ga inta, na gri inta kuma ni iko i

ugo nggo inta ta ku so na ku nggo. A yo ma di Munasoni. À zhi nu Sayiprosi, na si uniga zhi ni ivi imẹmẹ yi mu.

Bulu a ku rri nu Yakubu ku

17 Nggo inta rri nu Urushalima amuya ba nabo a kpa inta na ango aha na
nyarr kakami. 18 Ambre ka nggarr u Bulu a ga inta ku re nu Yakubu ku, a
akikre ba we a se na ba. 19 Bulu a chi ba na bre ba aseki ka na ayiyirr we
nggo Abachi à du Bulu à na ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
20 Nggo a wo ma, mre na gru so nyarr ku Abachi, na ddu Bulu di,
“Akpamburr amunta ni iga, kye nggo aseki ka a se, ani Yahuda ama u kri
shishemi a kpanye nu Ure ku wre ku na yo itu kakami ni na inkindirr yi nggo
Ure ku nggo a nu Musa nggo u da di a bu na. 21 A ka bre ba are amuwa ka ba
di uwa di tsarr ani Yahuda ba wemi nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen, di a bu ba ure ku Musa ku ttungo na bu si yo ku amumarr
ambarr ba iji hen, na si ga inkindirr yi nggo ani Yahuda ba a di na hen. 22 A
ka wo di uwa se ba. A ti si meme a ka na kingginggi? 23 Di inta da ku uwa
inkindirr yi nggo inta i kye uwa ka na nggo. Anishirr anẹ abanu ni inggya
a ka vu angu na Abachi ku ba. 24 Ga ba ni rri na ba ni iba i ngla ukpa yi na
agẹ ka Abachi, ni han inklo yi nggo anishirr abama ka han ba nggo, wre ba
bu kurr atu* ambarr wa. Ùwà ti na meme nggo, anishirr ba wemi a ta hi di
aseki ka nggo a bre ni itu imuwa yi nggo a si si jiji hen. Na ta hi du ùwà mi di
na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo 25 Uwa ta si abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen na kpanye nu Ure ku wre ku, inta i charr ungbamvu
da ba di inta ka kpanye di a bu si ri ila yi nggo a di zzu ku anazhi na yi hen,
na bu si ta ayiyi hen, na bu si ta inina yi nggo a si han ayiyi kahre hen, na bu
si ki ika tankpami hen.”
26 Nggo nu uha wa Bulu à yo anishirr anẹ ba, na kuma na ba ku ngla ukpa
nâ ta si nggo iba i anu Yahuda yi i da di a bu di na. Na gru kuma nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, na ku da ivi yi nggo a taka na ingla ukpa ikikre yi. Na
azhibarr a ikikre wa, nggo aba a taka gri aseki ka nggo a ta ni ka nggo.

A vu Bulu

27 Nggo ivi itangba yi i ta so kre, ani Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka
Asiya ka, a hi Bulu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na gru tto akpa anishirr
wa na vu Bulu. 28 A hantu da di, “Anishirr bu Israila, a nga yi ni zi inta!
Wanggo yo à su ugo wa nggo à di zirr kago na di re are andanda ni itu i ani
Israila ba tuku Are ka Musa ka, nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. I ziza nggo
uwa a gri abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na du ba ni na abubo a wre
anggo ki ndanda.” 29 (Nu nggo a ka hi Trofimu anu Afisa wa nu umi ìgbù tuku
Bulu ba na kye di Bulu à gri ma rri nu Uki ku Ibarr ku).
30 Itsi kputtu gru ni ìgbù wa kago, ni du anishirr gru so kru ku nggurr bi.
Na ku kla Bulu vu na gba ma ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na han
anko ka Uki ku Ibarr ka ankpa ayirr. 31 Akpa anishirr a so zha anko a ngu
Bulu nggo na gru ku da ku ankpye abi ta iku nu Roma unkpi wa di a ko tsi
kputtu nu Urushalima. 32 Mre uwa a vu ankpinkpye abi ta iku banu na abi
ta iku na kru ji kuma na anishirr ba ba. Anishirr ba a hi ma na abi ta iku ba
mre na ba ttungo ni hlo Bulu yi.
33 Ankpye abi ta iku wa à zirr kuma nu Bulu ku, na vu ma na ddu ba di abi
lo ma na ache aha. Ankpye wa à zhi ba di, ugo wanggo wa a su unggonggo,
na na angginggi? 34 Anishirr abanu ba hantu da inkindirr iyirr, abanu ba a

* **21:24** Kurr atu: Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

da inuma mu nanka. Anishirr a re na nkanka ina ima i du ankpye wa si hi karr inkindirr yi nggo so zirr hen. Ima yo i du ma ddu anishirr ama ba di, a bu ba ma na kuma na abubo a abi ta iku wa. 35 Aba gri ma ku rri ni inkla i hun kuma ni ime yo mre, nggo akpa anishirr wa a varr unfu kakami, abi ta iku ba a kye na ba ma kye ba. 36 Anishirr ba a so ga ba ttu na so du hantu di, “Ngu ma!”

Bulu a re ta kpa itu ima ttungo

37 Nggo a ta so ba Bulu na rri na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo, uwa a re na ankpye wa ku di, “Ùwà ka di ingga da ku ùwà inkindirr nggi?”

Ankpye à da di, “Ùwà i re irrirri Girrki? 38 Ùwà yo si si anu Masarr wa nggo à tto itsi yi ni ikuchi yi, ni gri anishirr ukrɨ unẹ ni kru kuma na ankpuji, ku di ssu anko di aba ta nga ni kpa inkpinkpye i igbu yi hen?”

39 Bulu à kisa ku di, “Ingga si ani Yahuda. A ngri ingga nu Taso ku Silisiya, unushirr ni ìgbù unkpi. Ingga tsi ku ùwà ango di ingga re na anishirr ba ba.”

40 Ankpye abi ta iku wa à kpanye di a bu re. Mre u Bulu a gru kri ni idaba yi na ki anishirr ba nu ungo. Nggo aba ki ywi u Bulu a re na ba ni irrirri i Ibraniya.†

22

1 “Amuya na akiki, imba wo nggo ingga ta re kisa na agẹ amba na aseki ka nggo imba i da di ingga na nggo.” 2 Nggo a wo ma a so re ni irrirri i Ibraniya, na ba ki ywi mri imẹmẹ yi.

U Bulu à ddu ba di, 3 “Ingga si anu Yahuda. A ngri ingga ni ìgbù nu Taso nggo si ni Silisiya. Ingga ì furr mu ni inggya nu Urushalima ni si uvuvurr ni bre a Gamaliya.* A tsarr ingga kakami na are ka nggo a nu akiki amunta ba naka nggo. Ingga i nu Abachi itu imungga yi kakami ni ga are ka na ti imba i se ari. 4 Ingga i ki abi ga anko a Atiko ba iha, abanu a kɨ. Ingga i vɨ aniru na amba isurr na aki ka harr. 5 Ankpye unkpi abikye uki ku ibarr wa, tuku akaba ani Yahuda wa we a ka da ki imba di ingga so da si ure ujiji. A charr angbamvu mi a ni ingga gri ku ambarr ankpinkpye ani Yahuda ba nu Damasika, wre ki ingga bu kuma ku i vɨ anishirr abiga ba lo na ache gri ni nga ni ki ba iha nu Urushalima.

Bulu a bre nggo uwa a na na kaki uniga
(Indu 9:1-19; 26:12-18)

6 “Nggo ingga so kuma ni ki ywhiywhirr nu Damasika na zhi na atsutsu, uru numa gru la nzarr zhi na akpa kago ingga. 7 Ingga jaku ni imimi ni wo ukorr u ddu ingga di, ‘Shawulu! Shawulu! Ùwà ki ingga iha ngginggi?’

8 “Ingga ì zhi di, ‘A su uwanggo, Atiko?’

“Atiko à ddu ingga di, ‘A si ingga Yesu anu Nazareti, nggo ùwà ki ma iha.’ 9 Abangga ba nggo inta i so zirr ma mi nggo a hi ila iru yi na si wo ukorr ku uwanggo nggo so re ni ingga ku hen.

10 “Ingga zhi di, ‘Ingga ta na kingginggi, Atiko?’

“Atiko wa à ddu ingga di, ‘Gru ni rri kuma nu Damasika. Aba ta ku da ku ùwà aseki ka we nggo Abachi a ba ni isisurr du uwa ta na.’ 11 Uru ku u du ingga i kaki unakreshishi, akpukpamu bu zirr mungga ba mu a vu ingga nu ungo na rri kuma nu Damasika.

---

† **21:40** Irrirri i Ibraniya: Irrirri i Ibraniya tuku Arrama, nggo ani Yahuda ba a di re nggo. * **22:3** Gamaliya: Ankpye kakami unitsarr anu Farrisi (Indu 5:34).

12 “Ni igbu wa, ugo numa à ri Ananiya, a su unushirr ni barr Abachi
kakami, na di na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo. Ani Yahuda
ba nggo a so nu Damasika we a di kye ma ssu na ashishi kakami. 13 Ugo ma a
nga ni kri ki ingga na anga yirr na da di, ‘Iziya Shawulu, kye hi zizo!’ Ankpa
yirr ingga kye ma hi.
14 “Uwa da di, ‘Abachi a akiki munta wa à hla ùwà du ùwà bu hi inkindirr
yi nggo Abachi à ssu zu ku ùwà nggo, ni bu hi Uvurr Iko ama wa nggo di na
uzizi ku nggo, ni bu wo ma so re nu ukorr uma. 15 Ùwà ta su uni hi tuku uni
da ku anishirr uzizi ku Abachi ku. 16 Ziza nggo, ùwà kri bi anggi? Gru ni du
ba a zzu ùwà na amasirr na ngla ila ure imuwa yi glo, ni so yo isa i Atiko wa.’
17 “Ingga ì kakuma nu Urushalima, nggo ni ku so barr nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, azhibarr anuma nggo ula gru ki ingga. 18 Nu ula ukuma
ingga i hi Atiko wa a ddu ingga di, ‘Narrma ssuzzu share korr nu Urushalima.
Anishirr ba ni inggya a si ta kpanye nu ure ku nggo ùwà ta da ba ni itu
imungga hen.’
19 “Ingga i da di, ‘Atiko, à hi di ingga ì di kuma na aki ka issubi ka ani Yahuda
ka ku di vu abangga ba nggo a kpanye nu ùwà nggo nga ni hlo. 20 Nu nggo a
so ngu Istifanu, uni da ure amuwa wa, ingga ì se ni inkla yi. Ingga i kpanye
ni ingu ma yi ni so kye ku abi ngu ma ba inkinkru imbarr yi.’
21 “Atiko wa a ddu ingga di, ‘Kuma, ingga ta tu ùwà kuma gbagba mu na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.’ ”

Bulu anu Roma wa

22 Anishirr ba a so shirr ku Bulu atu ma nu nggo à ddu ba du uwa ta kuma
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Mre, aba bwu akorr da di, “Gri
ma ni share yi, ku ngu ma. Imba si du ma à so tsitsirr hen!”
23 Anishirr ba a so yi kisa, na ddu inkinkru imbarr yi a yi nu ussu, na tsu
imbimbru imimi so varr ko nu ussu.† 24 Ankpye abi ta iku nu Roma unkpi
wa a du anishirr ba a ba Bulu na rri kuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so
nggo. Na ddu ba di a bu hlo ma na amfarr wre ku Bulu a bu da ba inkindirr
yi nggo i du ani Yahuda ba a so re kisa ku meme. 25 Nggo a lo ma ta hlo nggo u
Bulu a ddu ankpye wa nggo a kri na ba nabo di, “Are amunta ka a kpanye di
a bu hlo Unushirr wanggo nggo a si anu Roma‡ sama ni bre amu ku ila ima
yi?”
26 Nggo ankpye wa a wo meme mre na kuma na ankpye abi ta iku wa ku
ku ddu ma di, “Ùwà ta na kingginggi? Ugo uwama à si anu Roma.”
27 Ankpye a abi ta iku unkpi wa a kuma nu Bulu ku ku zhi ma di, “Da ki
ingga, ùwà si anu Roma?”
U Bulu à kpanye di, “Yo-o, ingga si anu Roma.”
28 Ankpye abi ta iku unkpi wa a da di, “Ingga i ni inklo shishemi bari aba a
na ingga ki anu Roma.”
Bulu a ddu ma di, “Ingga na anko ingga su uvurr ingri nu Roma.”
29 Abangga ba nggo a nga ni so zhi Bulu nggo a nggurr itu ka share na ku,
isisu i ki ankpye abi ta iku unkpi wa nggo a hi di Bulu a si anu Roma uwa a
yo ma na ache.

A gri Bulu nga na Akaba ani Yahuda wa

† **22:23** Varr ko nu ussu: Ina ima i tsarr di ani Yahuda ba a ki unfu kakami nu Bulu ku. ‡ **22:25** Anu Roma: Are ka Roma ka a kpanye di a ti nise wo ku anu Roma amu ama ka, aba bu si kuchi hlo ma hen.

30 Ankpye abi ta iku unkpi wa à zha du uwa ta hi karr di ani Yahuda ba
a nga Bulu di a na ba angginggi. Ima yo i du ankpye wa à zzu na ambre na
du ba a ddu ku Bulu ache ka. Na yo ankpinkpye abikye ba tuku Akaba anu
Yahuda ba mre na gri Bulu na nga na ba.

23

1 Bulu à kye anishirr ba Akaba anu Yahuda ba girr na da di, “Amuya
mungga, uzirr umungga ku na agẹ ka Atiko wa ba zhi ni imẹmẹ yi nga na
azhibarr ari wa, isisurr imungga yi i si da ki ingga di ingga i na inkindirr
indanda hen.” 2 Ankpye unkpi abikye wa, Ananiya* à da ku abangga ba nggo
a kri hinga nu Bulu ku di a bu nggurr ma na angu. 3 Bulu à ddu ma di, “Abachi
à ta nggurr ùwà, ùwà ugonka ku nggo a hɨ ku kaki ukukla. Ùwà so nabo du
ùwà ta bre ki ingga are na si nggo Are ka Musa ka à di a bu na nggo. Ùwà
uyiyirr wama yo i ya gẹ inkindirr yi nggo are ka Atiko ka a han inta ni na yi
nggo, ni du ba a nggurr ingga!”

4 Anishirr ba nggo a kri hinga nu Bulu ku a ddu ma di, “Ùwà ko marr ankpye
unkpi abikye a Abachi wa yo meme?”

5 Bulu à ddu ba di, “Amuya amungga, ingga si hi du uwa yo a si ankpye
unkpi abikye wa hen. Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘Ùwà bu si re ku uni gri
anishirr amba ba ure andanda hen.’ ”

6 Nggo Bulu a hi di anishirr abanu ba a si anu Sadusi, abanu ba a si ani
Farrisi, na gru re ku anishirr ba na Akaba anu Yahuda wa hantu di, “Amuya
mungga, ingga si anu Farrisi, ingri i anu Farrisi. A si gri ingga nga ku ibre
amu inggi yi ku inkindirr inuma mu hen. A si nu nggo ingga ì yo isisurr di
Abachi à taka du abi kɨ ba a tasi ni ibe.” 7 Nggo a da meme mre, anu Farrisi
ba na anu Sadusi ba a gru so vi, na ga ki na nkanka. 8 (Anu Sadusi ba a da
di anishirr abangga ba nggo a kɨ a si taka tasi hen, na si kpanye di abitu ba
Abachi a se hen, na da di anazhi a sama. Anu Farrisi ba na anko a kpanye na
aseki atarr akama).

9 A gru ko hantu ka mwe, abitsarr are abanu nggo a si na ba ni nggurr bi
i anu Farrisi yi, a gru kri karrkarr na kisa kakami di, “Inta si hi inkindirr
indanda nggo ugo nggo à na hen, ka bu unitu à Abachi ka izhi inggi ì re na
ku?” 10 Iri anta yi gru kaki nu unfu kakami, isisu i ki ankpye abi ta iku wa,
uwa kye di a ta nga Bulu kahre. A kye meme nggo na du abi ta iku ama ba a ji
kuma na anishirr ba ba na ku vu Bulu share na ba na gri ma kuma na abubo
nggo abi ta iku ba a di so nggo.

11 Ni ibittu ima, Atiko wa à nga ni kri nu Bulu ku na ddu ma di, “Vu isisurr,
ùwà da ba ure umungga ku nu Urushalima inggya, ùwà ta na meme yo nu
Roma.”

Ani Yahuda ba a ssu anko a ngu Bulu

12 Ambre ka a nggarr, ani Yahuda abanu ba a nggurr bi na ssu anko. A shi
azhi di aba ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr. 13 A mri anishirr iso nẹs (40)
nggo a nggurr bi na na anko ama wa. 14 Mre, na gru kuma na ankpinkpye
abikye ba ni nggurr bi i akikre yi na ku ddu ba di, “Inta i nggurr bi ni shi azhi
di inta ta ngu Bulu bari ni ri ni so inkindirr. 15 Ziza nggo, imba na anishirr
ba wemi na Akaba anu Yahuda wa ta kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa
ku ni ku da ku di a bu gri ma nga na Akaba wa, wre ba bu nga ni wo ma zizo.
Imba ti so na meme nggo, inta ta kuma ku so sharri ni ngu ma na anko.”

* **23:2** Ananiya: Uwanggo à si nanka nu ugo wanggo a ri Ananiya nu Indu 22:12.

16 Ugi a Bulu à wo inkindirr yi nggo a so da, na ku rri kuma na abubo nggo
abi ta iku ba a di so nggo na ku bre ku Bulu.
17 Mre u Bulu à yo ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa, na ddu ma di, “Gri
uvuvurr nze wanggo ni kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku. À si ni
inkindirr inggi yi nggo à ta da ku.” 18 Ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa
à gri uvuvurr wa na kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku.
Na ku ddu ma di, “Bulu, uni kri iharr wa, à yo ingga na ku di ingga bu gri
uvuvurr nze uwanggo ni nga nu ùwà ku, da à si ni inkindirr ì da ku ùwà.”
19 Ankpye abi ta iku unkpi wa à vu ma nu ungo na gri ma na nkima na
share. Na ku zhi ma di, “Ùwà i si na angginggi i da ki ingga?”
20 Uvuvurr wa da di, “Ankpinkpye anu Yahuda ba a ka nggurr angu bi ba di
ambre aba a ta nga ni re ùwà mi, di ùwà bu nu ba Bulu gri na kuma na Akaba
anu Yahuda wa ku zhi ma are numa ngga ni itu ima yi. 21 Ùwà bu si wo ba
hen. Anishirr a mri iso nęs (40) a ta kurr sharri bi ma. A ka shi azhi ba di aba
a ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr. A ka ssubi ba nggo aba ta ngu ma na
kri bi inkindirr yi nggo ùwà ta da.”
22 Ankpye abi ta iku unkpi wa à ddu ma di, “Si da ku undurr du ùwà i da ki
ingga ure unggo ku hen.” Na du uvuvurr nze wa a share.

A turr Bulu kuma nu Ugona Feli ku

23 Ankpye abi ta iku unkpi wa à yo ankpinkpye aha na ddu ba di, “Ni
ikarrfe itirr ibittu, ùwà ddu abi lo ukpa ayiyirr aha (200) ssubi ni kuma nu
Kayisarriya. Gri abi ta iku a bi hun inga iso tangba (70), na abi zirr na aza
ayiyirr aha (200) du ba hru itankparr. 24 Zha inga wa nggo Bulu à ta hun, ni
gri ma zizi ni kuma nu Ugona Feli ku.”
25 Ankpye abi ta iku wa à charr ungbamvu à da di:

26 À si ingga Kladiyu Lisiya.
Ingga ì charr ku ùwà Ankpye Ugona Feli.
Ingga ì chi ùwà.
27 Ani Yahuda ba a vu ugo nggo na ta ko ngu ma. Ingga wo nggo ni gri
abi ta iku amungga ba ni ku kpa ma na ba, nggo ni wo di à si anu Roma.
28 Ingga i zha di ingga ta hi inkindirr yi nggo a da di à na nggo, ni gri ma ni
kuma na ba na Akaba ambarr wa. 29 Ingga ku hi di a si na inkindirr inggi
ita du ba a ngu ma hen, na si si inggi a ka yo ma ni iharr hen. Inkindirr yi
nggo a da di à na i si ni itu i are ambarr ka ani Yahuda ka. 30 Nggo a ni da
ki ingga di ani Yahuda abanu a ko ssu anko ndanda ni itu ima yi, ingga kye
ni di a bu nga nu ùwà ku. Ingga i da ku abangga ba nggo a da di à na aseki
ndanda ka nggo di a bu nga ni bre ku ùwà aseki ka.
31 Abi ta iku ba a na inkindirr yi nggo ankpye wa à da di a bu na. A ku gri
Bulu ni ibittu na kuma nu Antipatri azhibarr ama. 32 A zzu na ambre ka abi
ta iku ba aza ba a kakuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo. Na du
abi hun inga ba a ga ma. 33 A gri ma na nga nu Kayisarriya, na ni nu Ugona
wa ungbamvu ku na ba Bulu nu ma. 34 Ugona wa a bre ungbamvu ku na zhi
Bulu di à zhi na anga a ta nggo. Nggo à wo di à zhi nu Silisiya, 35 na ddu ma
di, “Abi bre are surr ku ùwà ba a ti nga, ingga i ta wo ku ùwà.” Na da ba di a
bu zu Bulu na du abi ta iku a so kye ma na ando wa nggo uttu Hirridu à me.

24

Ani Yahuda ba a bre are surr ku Bulu na ashishi ka Ugona Feli

1 Ivi i kywi i vu sarr, u Ananiya, ankpye unkpi abikye wa à kuma nu
Kayisarriya, na gri akikre abanu tuku Tatulu, uni kpa are re ku anishirr wa.
A ni kri na agẹ ka Ugona Feli na bre are ka nggo a da di Bulu à na nggo. 2 Mre
aba a yo Bulu a mirri, u Tatulu à gru so bre aseki ka nggo a da di Bulu à na ka
nggo na agẹ ka Feli. À bre are angga ka: “Uttu unkpi, u krizhizhi umuwa ku
u di inta so su ta anko sama ni itsutsarr. Ùwà so vu aseki kasarr wre ku ìgbù
amunta wa a bu kuchi. 3 Na anko ka wemi, inta i nyarr ku ùwà kago, inta i
nyarr ku ùwà Feli, ankpye unkpi sha wa. 4 Ingga i si ta gri ùwà ta anko ni so
wo ingga hen. Inta tsi ango di ùwà bu shirr atu ku uvu ure ku nggo inta ta re.
5 “Inta kye hi di ugo wanggo à si ni tto itsi na ka na igbu ki ndanda. À du
ani Yahuda a gru so tsi akputtu kago ingbingbru yi. Na si ankpye a inggurr
bi i anu Nazareti wa. 6 À zha du ùwà ka surr ūnkẹ́ surr Uki ku Ibarr munta ku,
nggo inta i vu ma. [Inta so ssu anko anggo inta ta bre amu amaka na anko
nggo are munta ka a da nggo. 7 Uwa si Lisiya, ankpye abi ta iku wa mu, à nga
ni narr ma kyekye mi kpa ni inta ba. 8 Nggo Lisiya à di inta bu gri ma ni nga
nu ùwà ku, ni bre aseki ka nggo inta da à na.] Ùwà ti zhi ugo nggo na nkpami,
ùwà ta wo aseki ka wemi nggo inta da di à na ka nggo.”
9 Ani Yahuda ba mi a bre aseki ayiyirr kama iyo di Bulu à na, na kpanye di
a si meme yo.

Bulu à re kisa na ashishi ka Feli

10 Ugona wa à ki ku Bulu ungo di à bu re, u Bulu à da di: “Ingga i hi du
ùwà i ki ase shishemi ni di bre are ku anishirr abi ìgbù angga ba, ima yo i di
ingga nyarr nu nggo ingga ta kri na agẹ amuwa ni kisa na aseki ka nggo a
da di ingga na nggo. 11 Ùwà ti zhi, ùwà ta wo di, a si mri ivi iwurr ni iha (12)
nggi nggo ingga ku barr Abachi nu Urushalima hen. 12 Ani Yahuda ba a si hi
ingga ni so ri anta nu undurr ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hen, na si
hi ingga ni so tto anishirr di a bu tsi na aki ka issubi ka, ka ni inkla inuma nu
umi ìgbù ku hen. 13 A ka si da inkindirr numa nggo i ta du anishirr hi di are
ka nggo a bre ni itu mungga a si jiji hen. 14 Ingga i ta da uwanggo a si ure ajiji
di ingga di barr Abachi a akiki amunta wa ni di ga anko anggo nggo a kisa di
a si si ajiji hen. Ingga mi di kpanye na Are ka Musa ka we tuku angbamvu ka
abi kpa are ba Abachi ba. 15 Ingga ì so di kye anko a Abachi wa nâ ta si nggo
anishirr angga ba mi a so di kye nggo. Di Abachi à taka du anishirr we, azizi
na ndanda a tasi ni ibe. 16 Ima yo i di ingga di tsɨ di ingga ta na inkindirr yi
nggo ingga kpanye di i si izizi na Abachi ku tuku anishirr.
17 “Ingga i ki ase shishemi ni si si nu Urushalima hen, ni ku nga ni gri inklo
ku nu anishirr amungga ba nabo ni ka bu to ku Abachi. 18 Uwa si nggo ingga
so na meme aba nga ni hi ingga nu Uki ku Ibarr Abachi ku, ingga i ka kre
iba i ingla ukpa yi ba. Anishirr a sama ni ingga ku, abandurr a si so tsi hen.
19 Ani Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya na se nabo, aba a ti se ni
inkindirr ni itu imungga aba bu nga ni da yi na agẹ amuwa. 20 Ùwà ti si ta
na meme hen, ùwà bu du anishirr angga ba ni inggya a da inkindirr indanda
yi nggo ingga i na aba a gri ingga na nga na agẹ ka Akaba anu Yahuda ka.
21 Inkindirr iyirr yo a ka da di ingga ì na yi, inggi ì si inkindirr yi nggo ingga
ì da yi hantu na akaba a bre amu wa da di: ‘Nu nggo ingga ì kpanye di abi kɨ
ba a taka tasi ni ibe, ima yo ì du ba a ko bre ki ingga amu angga ka ari.’ ”
22 Mre u Feli nggo à ka hi Anko a Atiko wa kakami ba, à du ure ku kre. Na
ddu ba di, “Lisiya, ankpye abi ta iku unkpi wa, à ti nga bari ingga ta gurr ure

umuwa ku.” 23 À da ku ankpye abi ta iku wa di à bu gri Bulu ku zu na so gbye
ma, na bu du ma sha ttu unddunddu ntsɨ, na du akpukpama ba a ka bu gri
ku aseki angga ka nggo à zha nggo.

Bulu à re nu anu Feli ba tuku uwama wa Drusila

24 A ki ivi ntsɨmi anu Feli tuku uwama wa Drusila, ani Yahuda, à tu ba a yo
Bulu, uwa nga ni re ba ni itu i ikpanye ni Kristi Yesu ku. 25 Nggo Bulu à so re
ni itu i izirr wre na agẹ ka Abachi i unushirr, tuku ivu ukpa gri, na azhibarr
nggo Abachi à taka ni bre ku anishirr amu, isisu i ki Feli, uwa à da di, “Ùwà ka
kukri bari! Kuma! Ingga ti hi anko, ingga ta du ba yo ùwà zizo.” 26 Nu nggo
Feli à kye di Bulu à taka gru go ku angu, na di tu ba a yo ku na ku ttuttumi na
nga ni di re na ku.

27 Ase aha a ni vu sarr u Posiyu Festu à hun ni imburr i ugona Feli yi. Feli
à zha di ani Yahuda ba a bu kpanye nu uwa ku, ima yo i du ma à ka Bulu du
nu uki ku iharr ku.

25

Bulu à ba ure ku na kuma nu uttu unkpi kakami wa ku

1 Nggo a na Festu ki ugona, uwa ki ivi itarr na gru zhi nu Kayisarriya
na kuma nu Urushalima. 2 Mre ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye anu
Yahuda ba a gri ku Festu are ka nggo a da di Bulu à na ka nggo. 3 A barr Festu
di a bu du Bulu à nga nu Urushalima. A na meme wre ba bu ka zzu ngu Bulu
na anko, ima yo du ba da di a bu nga. 4 Festu à ddu ba di, “Bulu à kri iharr
nu Kayisarriya, ingga ta na ni kuma nabo. 5 Ugo wa ti na ki imba inkindirr
indanda, imba bu du ankpinkpye amba ba a ga ingga kuma nu Kayisarriya
ku bre surr ku.”

6 Bu Festu à so ki ivi itandarr, ka bu si iwurr na ba bari na kuma nu
Kayisarriya. A zzu na ambre ka uwa so na akaba a ibre amu wa na ddu
ba di a bu gri Bulu na rri. 7 Nggo Bulu à mirri ani Yahuda ba nggo a zhi nu
Urushalima a ka ma yo na atsutsu na gru so bre di à na aseki shishemi nggo
a si ndanda. Ni ima mi aba a si da inkindirr yi nggo ka du unushirr a kpanye
nu ure umbarr ku ni itu i Bulu hen.

8 Bulu na nkpama à kisa na aseki ka nggo a bre nggo, na ddu ba di, “Ingga i
si na inkindirr indanda ku are ka ani Yahuda ka hen. Ni si na ku Uki ku Ibarr
umba ku tuku Kayisa nu Roma wa inkindirr indanda hen.”

9 Festu à zha du uwa ta du ani Yahuda ba a kpanye na ku nggo, na gru
zhi Bulu di, “Ùwà ta kpanye ni ga ingga kuma nu Urushalima ku rẹ narr itu
imuwa ttungo na are ka nggo a da du ùwà na ka nggo?”

10 Bulu à da di, “Ingga kri si na akaba a bre are a Kayisa, a si inkla yi nggo a
bu bre ure mungga ku nggo. Ingga si na ku ani Yahuda ba inkindirr indanda
hen. Imba mi na tu amba i hi kakami. 11 Ingga ti na inkindirr inggi are ka a
da di inta bu si na hen, ni na inkindirr yi nggo ima a bu ngu ingga, ingga si
ta kisa di a bu si ngu ingga hen. Uwa ti si di are ka nggo a bre ni itu mungga
a si si meme yo hen, undurr a si ta ba ingga a nu ba hen. Ingga zhi di a bu di
ingga ba ure ku ni kuma nu Kayisa wa ku!”

12 Festu à re bi na abi so na akaba ama ba ba, na da di, “Ùwà ba ure ku ni
kuma nu Kayisa ku. Ùwà ta kuma nu Kayisa yo ku!”

Festu à re nu Agripa ku ni itu i Bulu

13 A ki ivi ntsɨ uttu Agripa tuku Banisi, uvayirr ama wa, a mirri nu
Kayisarriya nga ni ichirr nye chi Festu. 14 Nggo a sha so ma ivi nabo, u Festu

à vu ure ku Bulu ku à bre ku uttu wa. Uwa ddu ma di: “Unushirr numa à se
nggo Feli à ka ma du ni iharr. 15 Ingga i nga nu Urushalima nggo ankpinkpye
abikye ba na akikre bu Yahuda ba, à bre du ugo wa à na aseki ndanda na da
di ingga bu ngu ma.
16 “Ingga i ddu ba da di, a ti da di unushirr à na inkindirr indanda, anu
Roma a di du undurr wa nggo a nga ma inkindirr yi a re narr itu ima kye na
ashishi ka abangga ba nggo a nga ma inkindirr yi nggo. 17 A nga ni inggya
nggo ingga i ki korr ni zzu na ambre ka ni du ba a gri ma nga ki ingga na
akaba a ibre amu wa. 18 Abi kri azanyirr na ku ba a gru kri na si da inkindirr
numa ndanda ni itu ima yi nggo ingga ì kye di a ta da hen. 19 A sha ri anta yo
na ku ni itu i anko nggo a di barr Abachi nggo. Na re ni itu i ugo numa a yo
ma di Yesu nggo a ka ttu ba u Bulu a kisa di a se tsitsirr. 20 Ure ukuma ù shi ki
ingga ibwu, ingga zha inkindirr ida chankarr nu ure ku, nggo ni zhi Bulu di
a ta kpanye na kuma du ba ku bre ku amu nu Urushalima. 21 Bulu à kà na ba
ure na gru. À barr di a bu harr uwa zu na gbye uwa du Kayisa wa nga ni han
ku uwa ure ku. Ima yo di ingga du ba a zu ma na so gbye ma nu nggo ingga i
taka turr ma kuma nu Kayisa wa ku.”
22 Agripa à ddu Festu di, “Ingga zha di ingga ka wo ugo wanggo na
nkpamu.” Festu à ddu ma di, “Ùwà ta wo ma ambre.”

Bulu à kri na agẹ ka Agripa

23 Ambre ka nggarr anu Agripa tuku Banisi a mirri nggo, aba a gbyarr ba
asa na chi ba, na rro tsarr ba. Aba a zirr na ankpinkpye abi ta iku ba na
anishirr bi ìgbù ba nggo a kye ba ssu na ashishi na mirri nu uki unkpi ku
nggo anishirr a di nggurr bi ma. Festu à du ba a gri Bulu na mirri. 24 Festu à
da di, “Uttu Agripa na anishirr ba we nggo a si ni inta ba ni inggya, imba i hi
ugo wanggo nggo ani Yahuda ba we ni inggya tuku Urushalima a nga ni yi ki
ingga ni itu ima yi nggo. Aba a nggurr ungo na angu di a bu ngu ma. 25 Ingga
i si hi ma na inkindirr yi nggo i ma a bu ngu ma hen. Uwa si nggo uwanggo
ku itu ima a ba ure ku na nga nu Kayisa wa ku, nggo ingga kye ni ta turr ma
nga nu Roma. 26 Ingga nanko i sama ni inkindirr karr nggo ingga ta charr
ku Kayisa wa ni itu ima yi. Ima yo di ingga gri ma ni nga ni inggya na agẹ
amba, ingga kye ùwà uttu Agripa yo kakami, wre ku ùwà ti bɨ ure unggo ku
kye, ingga i bu si ni inkindirr yi nggo ingga ta charr nggo. 27 Ingga i kye i si ta
wre hen ingga bu turr uni kri ni iharr kuma sama ni ida inkindirr yi nggo a
da di à na nggo.”

26

Bulu à re narr itu ima na agẹ ka Agripa

1 Agripa à ddu Bulu di, “Ingga i nu ùwà anko ùwà bu re ku itu imuwa.” Bulu
à ki ba nu ungo na re kisa na aseki ka nggo ani Yahuda ba a bre da à na ka
nggo, na da di, 2 “Uttu Agripa, ingga i kye a si ki ingga inkindirr inyarr nggo
ingga i kri na agẹ amuwa ari ta kisa na aseki ka nggo ani Yahuda ba a bre di
ingga na nggo. 3 Ingga da meme nu nggo ùwà hi aseki ka nggo ani Yahuda ba
a di na ka. Ùwà hi iso yi nggo ani Yahuda ba a di so nggo, ni hi anko ka nggo
iso yi i si ba na nkanka nggo.
4 “Ani Yahuda ba wemi a hi ingga zhi ni imimarr itsa mu. A hi iso yi nggo
ingga i so na akonta tuku nu Urushalima. 5 A ka ti da aba a ta da ure ujiji
mu, aba ta da ki imba di ingga ì si anu Farrisi ni si di rro nu ure ku ibarr
Abachi hen. 6 I ziza nggo ingga ì kri aba ta bre ki ingga amu nu nggo ingga

i so surr ashishi di Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da zu du uwa ta na ku akiki amunta ba nggo. 7 Ima yo i du aki awurr na aha ka Israila ka a so di barr Abachi na azhi ni ibittu, na so di surr ashishi ku aseki ka nggo Abachi à da zu du uwa à taka na nggo. Uttu, ùwà à si ku i surr ashishi iyiyirr ima yo, du ani Yahuda ba a bre aseki angga ka surr ki ingga. 8 A sa angginggi di imba ani Yahuda i ma chankarr ni kpanye di Abachi à ka du abi kɨ ba a tasi?

9 “Ingga ni itu imungga ì kye di ingga ta kri karrkarr ni kà isa i Yesu anu Nazareti yi. 10 A si inkindirr inggi yi nggo ingga i na nu Urushalima nggo. Ankpinkpye abikye ba a di kpanye ki ingga, di ingga di vɨ anishirr ba Abachi shishemi ku harr. Aba ti ttu ba iba di a ta ngɨ ba nggo, ingga kpanye di a bu ngɨ ba. 11 Ankpu shishemi ingga di ki ba iha na aki ka issubi ka ani Yahuda ka ni na anko nggo a ta du ba a re are andanda ni itu i Yesu. Ingga i ki unfu na ba kakami, ni di ssuzzu ku di zha abiga ba ni igbu inggi yi nggo i si si imunta hen, wre ki ingga i bu ki ba iha.

Bulu à bre nggo uwa à na na kaki uniga nggo (Indu 9:1-19; 22:6-16)

12 “A si na ankpa anuma nggo ingga i kpa angbamvu na ankpinkpye abikye ba ba. Angbamvu a kama yo a kpanye ki ingga di ingga bu kuma nu Damasika ku vɨ abiga ba nabo. 13 A si na anko a Damasika na azhi na atsutsu, ingga i hi uru numa la nzarr zhi nu unkplassu nu la mri azhi wa. Ù la kago ingga na anishirr ba nggo a so zirr ni ingga ku nggo. 14 Inta kuhre ni imimi wemi, ingga i wo ukorr u ddu ingga ni irrirri inu Ibraniya di, ‘Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha ngginggi? Ùwà so ki ku itu imuwa ankpa, nggo ùwà so ta anggaza nâ ta sa alando aniru nggo a so kà iwo amfarr a atiko ama wa.’

15 “Ingga i zhi di a su uwanggo nggo, Atiko?”

“Atiko wa à da di, ‘A si ingga Yesu, wanggo nggo ùwà so ki ma iha yi nggo. 16 Gru kri kikri. Ingga nggurr ssuzzu ku ùwà, wre ki ingga bu na ùwà ki uvurr iko amungga. Ùwà ta da ku abanu inkindirr yi nggo ùwà i hi ni itu imungga ari nggo, tuku inkindirr yi nggo ingga ta tsarr ùwà ni ichi. 17 Ingga ta kpa ùwà ttungo na ango ka anishirr bu Israila tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga ta tu ùwà kuma na aba yo ba. 18 Ùwà ta ku bwu ba ashishi, ni ttu ba zhi ni ibwu kuma ni ila iru. Ni ta ttu ba zhi nu ukyekye ku Isheta gri kuma nu ukyekye ku Abachi, wre ba bu kpa inggurr zhi ku ila ure imbarr yi. Na ta kpa abubo a iso na anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nu nggo a kpanye ni ingga ku nggo.’

Bulu à bre nggo uwa na ku Yesu undu nggo

19 “Uttu Agripa, à si ima yo di ingga i na inkindirr yi nggo ula ku ù da ki ingga zhi nu unkplassu. 20 Ni imɛmɛ yi, ingga i bre ku anishirr ure ku nu Damasika, ni kuma nu Urushalima tuku igbu yi kago nggo i si si anu Yahudiya hen. Ni ikikre yi, ingga i kuma na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ni ku ddu ba di, a bu kasarr na kanga na Abachi ku! Ni du iso tsitsirr imbarr yi i tsarr inta di aba a kasarr jiji. 21 A si amarr akama yo a du ani Yahuda ba a vu ingga nggo ingga i si nu Uki ku Ibarr ku na da aba ta ngu ingga. 22 Bazhi ni ima, Abachi à di zi ingga. Ima yo di ingga kri ni inggya so bre ku anishirr we, ankpinkpi na atsitsa, inkindirr yi nggo ingga ì hi yi. Inkindirr yi nggo ingga i da i si iyiyirr ima yo nggo abi kpa are ba, u Musa a da di taka la nggo, 23 di Kristi wa à taka ki iha na taka si ni imɛmɛ ni tasi

ni ibe, wre ku Ure ku wre ku ikpa ittungo ku nggo a da ku anishirr ama anu Yahuda ba na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, a bu bwu ba ashishi nâ ta su ila iru nggi."

24 Nggo Bulu à so re meme u Festu à nggarr ito na ku di, "Bulu, ùwà i la! Ibre ta anko imuwa yi i du ùwà ta la."

25 Bulu à ddu ma di, "Ingga si la hen, ankpye Festu. Are ka nggo ingga ko re nggo à si are ajiji, i wre ingga i da ka. 26 Uttu Agripa mi à hi are ka, ima yo ì du ingga so re sama ni isisu nu nggo ingga hi di à hi aseki angga ka a si ajiji, a si na ka sharri mu hen. 27 Uttu Agripa, ùwà kpanye na aseki ka nggo abi kpa are ba a charr da nggo? Ingga ì hi du ùwà kpanye na ka."

28 Uttu Agripa à ddu Bulu di, "Ùwà kye du ùwà ka ka ingga ki uniga Kristi ni ikuso ntsɨ inggi yi?"

29 Bulu à ddu ma di, "Ka ntsɨ, ka ì ta anko, ibarr imungga inggi i si di Abachi bu du ùwà na abangga ba nggo a so wo ingga ni re yi we a bu si nâ ti ingga i se, na bu sama na ache angga ka yo mre."

30 Mre uttu wa tuku ugona wa, u Banisi na abanu ba wemi a gru kri kikri. 31 Na share nggo na ddu ikpa di, "Ugo nggo à si na inkindirr yi nggo i ma a bu ngu ma ka gri ma ku harr hen."

32 Agripa à ddu Festu di, "Ka du ugo nggo a si ba ure ku na kuma nu Kayisa wa ku hen a ka ttu ma ttungo."

27

A du Bulu ga ijirrigi i amasirr kuma nu Roma

1 Nggo a kpanye di inta bu kuma ni Italiya, na ka Bulu tuku abi kri harr abanu anu Juliyo, ankpye a inkirr i abi ta iku i Roma yi nggo a yo yi di, "Inkirr i Kayisa Agostu." 2 Inta i rri ni ijirrigi i amasirr nggo so zhi nu Adramitiyu ni i ta so kuma ni igbu i unddu amasirr yi nggo si na anga ka Asiya nggo. Inta ga ijirrigi yi share. Arristaku anu Makidoniya nggo zhi ni igbu nu Tesalonika à ga inta.

3 Inta zzu na ambre ka ni rri nu Sido. Juliyo à na wre ku Bulu na du ma ku kye akpukpama du ba nu ma aseki ka nggo à zha na undu na ka nggo. 4 Inta gru kuchi nu uzirr ku, unddunddu ku u so go ni turr inta tankpami, inta kye ni hun hin hun ga unddu ku Sayiprosi, igbu wanggo nggo a si na atsutsu ka amasirr ka nggo. 5 Inta kucha inyi wa ni kashirr i anga ka Silisiya tuku Pamfiliya ni nga nu Mirra nu Lisiya. 6 Nabo ankpye abi ta iku wa à hi ijirrigi ì so zhi nu Alezandra ni ta kuma ni Italiya, mre na di inta i rri na yi. 7 Inta i darr ni ijirrigi yi bwemi ki ivi shishemi ni ki iha bari ni rri nu unddu inyi ku igbu nu Kinidu. Unddunddu ku u han inta ni kuchi nu uzirr ku ga anga nggo inta i so kuma nggo. Inta kye ni darr ba ni igbu nu Salimone, wre ku igbu nu Kreti wa nggo a si na atsutsu ka amasirr ka à bu chirr ki inta unddunddu ku. 8 Inta so darr ga unddu inyi ku ni ki iha bari ni nga ni inkla numa a yo yi di, inkla Izu Ijirrigi Zizi, i si ta anko zhi ni Lasiya hen.

9 Inta i so tanko. Uzirr ku mi ù gru ki isisu, nu nggo uhwa ku uwurr ku unddunddu ku ù ka ma ba, nggo Azhibarr Inggurr Ila Ure* wa a ka vu sarr ba. Mre u Bulu à nu ba amarr di, 10 "Akpukpa mu, ingga i kye inta ti darr ziza nggo ijirrigi imunta yi mi ni iki yi nggo ijirrigi yi i vu yi nggo ì ta na ki ndanda, anishirr mi a ta kɨ." 11 Ankpye abi ta iku wa à kpanye ni inkindirr yi

* **27:9** Azhibarr Inggurr Ila Ure wa: Ani Yahuda a di zu azhi anggo ni ise ki azhi a wre a Abachi. Azhibarr ama a di si kuma ni ivi ise yi nggo unddunddu undanda u di gru ni inyi wa.

nggo ankpye ni ijirrigi wa tuku akikye wa a da nggo, na si kpanye nu ure ku Bulu ku hen. 12 Inkla izu ijirrigi yi i si wre nggo a ka so nabo ma nu umvru ku ni kre yi hen. Ima yo du igarr anishirr yi a gru gbirr uzirr ku kye hi di aba ka ku rri nu Fonika. Fonika à si ni igbu nu Kreti nggo kri na atsutsu ka amasirr nggo. Abubo a zu ijirrigi i amasirr wa nggo a se nabo a kri sharri ku unddunddu ku.

Unddunddu u go ni inyi wa

13 Unddunddu ntsi u gru so go zhi ni ikashirr, abi na undu ni ijirrigi ba a kye di aba a ta na inkindirr yi nggo a zu ni isisurr di aba ta na nggo. Na gru ttu inkpu inklo yi nggo di lo ijirrigi yi zu ni inkla iyirr ssuzzu na amasirr wa, na darr ijirrigi yi so ga unddu ku Kreti. 14 Mre unddunddu unkpi, nggo u di go zhi ni ikatu i anza ambre, u gru go zhi ni igbu wa nggo amasirr wa a ka ma yo na atsutsu nggo. 15 Unddunddu ku u nggurr ni ijirrigi. Ijirrigi ima chankarr ni turr unddunddu ni kuma, inta kye ni ba ttungo ni turr yi, ni du yi ka so ga inkla yi nggo unddunddu ku so ba. 16 Unddunddu unkpi ku u go inta gri nga na achi ka ivi igbu wa nggo a ri Kawuda, amasirr wa a ka ma yo na atsutsu nggo. Anga wa nggo inta i se nggo à kri sharri ku unddunddu ku. Inta i tsi kakami nu unddunddu ku ku ni narr uddu uvutsa ku kpa. 17 Abi darr ijirrigi ba a gba uddu uvutsa ku ni yo ni ijirrigi yi, na lo ijirrigi yi na azhizhi kago. Nu nggo a kru di ijirrigi yi ì ta ku rri nu ugbuhun ku Sirriti,† ni Libiya, ima yo i du ba a ttu upri inkru ku tuku iki inuma yi nggo i di zi ba ni turr ijirrigi yi nggo, na ttu ijirrigi yi ttungo du unddunddu ku u turr yi ni so kuma. 18 Nu nggo unddunddu ku u ka ni so go kakami nggo, aba zzu na ambre ka na ddu iki numa yi nggo ijirrigi yi i gri nggo a so tu surr nu umi ku amasirr ku. 19 U nu tarr wa zizo aba ddu aseki anuma ka ni ijirrigi yi tu surr na amasirr wa. 20 Inta ma ivi shishemi sama ni hi azhi ni si hi intsintsẹ hen, unddunddu ku u ka ni so go kakami, inta ttu isisurr glo di inta ta ssuzzu zizi ni ijirrigi yi.

21 Nggo anishirr ba a so ta anko sama ni iri inkindirr, u Bulu à gru kri na ddu ba di, “Amuya, ka di imba i wo ki ingga ni si di inta i gru nu Kreti hen, inta ka si ki iha inggi yi ni vu aseki angga ka kahre ma mi hen. 22 Ziza nggo ingga i barr imba, vu isisurr. Uyirr amba a si ta ttu hen, ijirrigi yi mu i ta na ki ndanda. 23 Unitu a Abachi wanggo nggo ingga i di ga ma ni di barr ma nggo à nga ni kri ki ingga nu ungo yirr ni ibittu, 24 na ddu ingga di, ‘Si kru isisu hen Bulu, ùwà ta kri na agẹ ka Kayisa wa. Abachi nggo à di na wre ku ùwà nggo à ta kpa anishirr ba nggo imba i so zirr ma mi nggo a ttungo.’ 25 Meme nggo amuya, imba bu vu isisurr. Ingga hi Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da ki ingga nggo. 26 Ni ima mi unddunddu ku ta turr inta ko ni inkla krizhizhi numa nggo amasirr a ka yi yo na atsutsu nggo.”

27 Ni ibittu na azhibarr awurr nu nẹs wa, unddunddu ku u turr inta kago ni inyi nu Mediterreniya wa. Na atsutsu ka ibittu ka, uwa zzu ku abi darr ijirrigi ba di inta i ko ki ywhiywhirr nu unddu ku inyi ku. 28 A ba izhizhi itsarr ita i amasirr a lo ni inkpu inklo na tu yi tu yo na amasirr wa, wre ba bu hi ita i amasirr yi. Uwa si imita iso itarr ni itangba (37). A sha so na gru tsarr kye zizo amasirr wa a si imita iso itarr ni itangba (27). 29 A kru di ijirrigi yi i ta ku nggurr na angbinta, na vu ankpi anklo anẹ a lo yi zu nu ugo, ni inkla iyirr, na ko barr Abachi di ambre a bu nggarr. 30 Abi di darr ijirrigi ba a gru ko ssu anko wa nggo aba ta kru share. A ba uddu uvutsa ku a tu yo na amasirr wa, na gru na da aba ta ku lo ankpu inklo numa ngga tu surr ni ichi i ijirrigi yi. 31 U Bulu à ddu ankpye abi ta iku wa na abi ta iku ba di, “Abikye ijirrigi angga

† **27:17** Sirriti: Inkla inuma nggi hinga nu unddu inyi ni Libiya, nggo amasirr wa a si ta hen.

ba a ta si so ni inta ba ni ijirrigi hen, imba ta kɨ ni ijirrigi inggi yi.” 32 Abi ta
iku ba a gru sarr azhizhi ka kahre na du uddu uvutsa ku ù gu kuma.
33 Ambre a nise nggarr hwa hwa, u Bulu à tsi ku anishirr ba ango wemi di
a bu zha ila a ri. À ddu ba di, “Imba i ki ivi iwurr ni inẹ inggi ni so sama ni
iri inkindirr. 34 Ingga tsi ki imba ango kpa ila ri, wre ki imba bu so tsitsirr ni
si kɨ hen. Infunfutu iyirr i si ta nado ki imba hen.” 35 Bulu à da meme nggo,
na ba unfonfo na nyarr ku Abachi na ashishi ka anishirr ba, na mɨ ma ta.
36 Anishirr ba a vu isisurr gri na gru kpa ila ri wemi. 37 Inta wemi ni ijirrigi
yi i si anishirr ayiyirr aha ni iso tangba na tani (276). 38 Anishirr ba a ri shi
wemi nggo na gru ddu alikama ka wemi a tu surr na amasirr wa du ijirrigi
yi i kaki futtuttu.

Inggarr i ijirrigi yi

39 Nggo ambre ka à nggarr, abikye ijirrigi ba a kye unddu ku amasirr ku
chankarr na si hi inkla yi nggo aba a se hen. A hi inkla inuma i ttu itu na
amasirr wa nga na ábì, na gru da aba ta turr ijirrigi yi ssuzzu nga nabo. 40 A
gye ankpu inklo ka nggo di lo ijirrigi yi zu ni inkla iyirr nggo, na du ka ji rri
na amasirr wa. Na ddu azhizhi ka nggo di lo unkunkurr ku idarr ijirrigi ku
nggo. Mre na gɨ upri inkru ku ni ichi i ijirrigi yi i zirr nggo ijirrigi yi i gru
so gu ga unddunddu ku kuma nu unddu ku amasirr ku. 41 Ijirrigi yi ka ni
ku nggurr nu ugbuhun ku. Itu ijirrigi yi i ku harr, ankinkirr ka a hlo ugo ku
nggarr.
42 Abi ta iku ba a na anko wa nggo aba ta ngɨ abi kri iharr ba wemi, wre ba
bu si darr ssuzzu hen. 43 U Juliyo, ankpye a abi ta iku wa à zha anko du uwa
ka kpa Bulu ttungo, na han abi ta iku ba ni na inkindirr yi nggo a zha di aba a
ta na yi nggo. A na meme nggo na du abangga ba nggo a hi idarr nggo, a tu rri
na amasirr wa na so darr kuchi kuma na ábì. 44 Abanu ba a vu ankpunkpu
nkinkurr ka na ankpu ijirrigi ka gri na darr na ga ba. Inta wemi na meme yo
ni ssuzzu zizi nga na ábì.

28

Bulu à nga nu Malta

1 Nggo inta ssuzzu zizi nga nu unddu ku amasirr ku, aba a da ki inta di a
yo inkla ima yi nggo kri na atsutsu ka amasirr ka di Malita. 2 Abi ìgbù ba a
kpa inta zizi. Ahru a so ku, umvru u su, aba a mu uru di inta vri. 3 Bulu à vu
infinfla inkinkurr so surr nu uru ku, ìwǎ à wo issu iru yi na gru ssuzzu ni tse
Bulu nu ungo na klo ku na ku. 4 Nggo abi ìgbù ba a hi ìwǎ wa ni klo ku Bulu nu
ungo ku na ddu ikpa di, “Ugo wa nggo à si uni ngu unushirr. Ni ifirr ssuzzu
ima yi na amasirr wa mi, azhi* a amasirr wa nggo à di du anishirr a ki iha
ku ikpala imbarr yi à ta ngu ma.” 5 Bulu mɨ ungo ku ìwǎ wa à jaku nu uru ku
na si na ku inkindirr hen. 6 Abi igbu ba a kye di ukpa ku Bulu ku ù ta ssu, ka
Bulu à ta gru ji jaku iku. A so ta anko na si hi inkindirr na ku Bulu hen, na
kasarr da na amarr ambarr ka di Bulu à si ábáchí.
7 Bazhi nabo na kuma ni izzuzzu i Pubilu, ankpye unkpi uni kye igbu wa,
à si ta anko hen. À kpa inta zizi, inta ki ivi itarr ni se abichirr ama. 8 Aki
a Pubilu wa à sama nu ukpa kyekye na kurr ko wri kpakpa ku umvru, ine
ihan ma uwa so kahre ayiyi. Bulu à rri kuma ku kye ma, na barr Abachi, na

* **28:4** Azhi a amasirr wa: Anishirr ba a kye di a yo azhi anuma na amasirr mu di Ina Narrnarr. Azhi ama yo à taka nga ni ki amimi anishirr ba iha.

sa ango na ku, uwa wre. 9 A na meme nggo abu lolo abanu ba ni igbu wa a
nga, uwa a barr aba wemi a wre. 10 A ni inta aseki shishemi inta ta gru ni
ijirrigi yi aba a surr ki inta aseki anuma nggo inta ta na undu na ka nu uzirr
ku nggo.

Anu Bulu a gru nu Malta kuma nu Roma

11 Inta ki ihwa itarr ni gru ga ijirrigi i amasirr yi nggo i zhi nu Alezandra. A
yo yi di, “Anazhi Ahẹ,” (Kasto tuku Poluku). A na ba aha mi sa ni itu ijirrigi yi.
I kri nu Malta zhi na aba mu. 12 Inta ga yi ni nga ni rri ni igbu nu Surraku ni ki
ivi itarr nabo. 13 Ni gru nabo nga nu Regimu. Ambre ka nggarr unddunddu
u gru so go zhi ni kashirr, inta i ki ivi iha ni rri nu Putiyoli. 14 Inta i hi abiga
abanu nabo, aba a di inta i so na ba ki isati iyirr. Mre inta i nga nu Roma.
15 Amuya ba nu Roma a wo inga imunta yi na gru zhi ni igbu yi gbagbamu
nga ni inta ba nu Udu ku Apiyo tuku Ako a Kpa Abichirr Atarr wa. Bulu à hi
ba na nyarr ku Abachi, na kaki kyekye kakami. 16 Nggo inta i rri nu Roma
nggo, u Bulu ku so na nkpama na zu ku uni ta iku di a bu so gbye ma.

Bulu à re ure ku Abachi ku nu Roma

17 A ki ivi itarr u Bulu à yo ankpinkpye ba ani Yahuda ba ni issubi. A nga
ni nggurr bi nggo, uwa à ddu ba di, “Amuya, ingga i si na inkindirr indanda
ku aba akonta ba hen, ni si vu sarr ku aseki ka nggo akiki amunta a di na ka
hen, aba vu ingga nu Urushalima a nu anu Roma ba. 18 Anu Roma ba a bɨ ure
umungga ku kye na si hi inkindirr indanda ni ingga ku hen, na da aba ta ttu
ingga ttungo. 19 Ani Yahuda ba a kà. Nggo ingga kye chankarr ni ba ure ku
ni nga nu Kayisa ku. Meme mi ingga si da di anishirr amungga a na ki ingga
ndanda hen. 20 Ima yo di ingga da di ingga ta hi imba ni re ni imba ba. A yo
ingga na ache angga ka ku Atiko wanggo nggo ani Israila ba a surr ashishi na
ku nggo.”

21 Aba a ddu ma di, “Inta i si kpa ungbamvu numa zhi nu Yahudiya ku inga
imuwa yi hen. Uyirr nu umi ku amuyirr amunta a si zhi nabo na ni da ki
inta inkindirr indanda ni itu imuwa hen. 22 Ni ima mi, inta zha di inta ta wo
amarr amuwa nu nggo a re ndanda ni itu i nggurr bi yi nggo ùwà se nu umi
nggo.”

23 A zu ivi i nggurr bi nu Bulu ku, anishirr shishemi a nga ni inkla yi nggo
Bulu à di so. Uwa so di bre ba are ka ittu i Abachi yi zhi na ambre ma ni ibittu.
À kri karrkarr du uwa ta du ba kpanye nu ure ku Yesu ku zhi na Are ka Musa
tuku icharr i Abi kpa are yi. 24 Abanu ambarr ba a kpanye nu ure umaku,
abanu ba a si kpanye hen. 25 A re varrvarr ku ikpa, na ga ki na nkanka, nggo
u Bulu à da di, “Ima ma nggo Izhi Iwre yi i du Ishaya uni kpa are Abachi wa
à da di:

26 “ ‘Kuma ku da ku anishirr angga ba di,
“Imba ta wo, ni wo yo mre ni ta ssurr achi ka inkindirr yi nggo imba i wo
nggo;
imba ta kye kakami ni si ta kye hi hen.”
27 A si nggo isisurr i anishirr angga ba i tsɨ kakami;
a ka si wo ure na atu ambarr ka hen,
na ttu ashishi ambarr ka.
Na ka di i si si meme hen, ashishi ambarr ka ka kye hi,
atu ambarr ka ka wo ure,
isisurr imbarr yi i ta hi inkindirr krizhizhi mi
aba ka kanga ni ingga ku, ingga ka du ba wre.’ ”†

† **28:27** Kye zizo Ishaya 6:9-10.

28 Ni ikikre yi Bulu à ddu ba di, “Imba bu hi di Abachi à zha du uwa ta kpa
abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo! Aba a ta shirr atu na ku.” [
29 Nggo Bulu à re kre, anu Yahuda ba re kisa kakami ni ikpa na ga share.]
30 Bulu so ki ase aha ni iko yi ihan inklo, na so di kpa anishirr ba wemi nggo
a di so nga na ku. 31 Na so di bre are ka Ittu i Abachi yi, na bre are ka Atiko
Yesu Kristi, sama ni isisu. Undurr à si han ma hen.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Roma ba
Ure ku mẹmẹ

A si Bulu nggo à charr ungbamvu unggo ku *(Kye nu 1:1)*. À charr ku anishirr ni inggurr bi i Abachi yi nu Roma. Igarr imbarr yi i si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na a kaki ani Yahuda ba nu ugo mu.

Bulu à wo ure ni itu i inggurr bi i anishirr ba Abachi ba nu Roma, na nise kuma nabo kye. Uyirr mi nu umi ku abi ko na angu ba a nise kuma nu Roma kye. A zhinu a si ani Yahuda ba nggo a kaki abiga ni ivi i Pentiko yi nggo, zhinu aba yo a ka zhi nu Urushalima na nga ni bwu inggurr bi i Abachi yi nu Roma*(Indu 2)*.

Bulu à tsarr ba di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, abi na si abi la ure wemi, na zha ikpa ttungo. À da di anishirr a vu sarr ku Are ka Abachi Uni wre wa.

Bulu à tsi ango ku abangga ba nggo a ta bre ungbanvu ku di a bu na iga imbarr yi ssuzzu zizi na aki ka nggurr bi ambarr ka tuku ni ingbingbru i abi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-17*
Ila ure i anishirr yi tuku ikpa ttungo i Kristi yi *1:18—5:21*
Ukyekye ku Kristi ku u du inta i ba ila ure inggurr *6:1—8:39*
Inkindirr yi nggo Abachi à ssu zu ku ani Yahuda *9:1—11:36*
Uzirr ku abiga *12:1—15:13*
Ure ku ikikre ku *15:14—16:27*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Kristi Yesu, tuku uni ko na angu nggo Abachi à
ttu ingga na ni ingga undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre umaku. A si ingga
yo i so charr ki imba. 2 Ure ku wre ku nggo Abachi a ni angu na du abi kpa
are ama ba a da ni ikuchi yi nu Ungbamvu ku Abachi ku. 3 Ure ku wre ku u
si ni itu i Uzuma wa, Atiko munta wa, Yesu Kristi. Nu ukpa ku Unushirr, à si
uhanma a Doda. 4 Abachi à tsarr nu ukyekye ku Izhi ima yi di à su Uvuvurr a
Abachi, na gi ma gru ni ibe. 5 Abachi à du Kristi à ttu ingga ki uni ko na angu,
wre ki ingga bu na ku Kristi undu, meme ni bu gri anishirr bi ingbingbru ba
we, ni nga du ba ni yo isisurr na Abachi ku, na bu wo ku ure. 6 Imba mi nu
Roma nggo Abachi a ka yo imba ki a bu Yesu Kristi ba, imba i si nu umi.

7 Ima yo di ingga ko charr ki imba wemi nu Roma, nggo Abachi à kpanye
ni imba na yo imba ki anishirr ama nggo.

Ingga i barr di Abachi Aki amunta wa tuku Atiko Yesu Kristi a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu a barr na nyarr ku Abachi

8 Ingga ta kuchi nyarr ku Abachi amungga ni isa i Yesu Kristi ni itu imba
we nu nggo anishirr kago ingbingbru yi a so wo nggo imba ikpanye ni Yesu
ku nggo. 9 Abachi à hi krizhizhi di ingga da su ure ujiji. Abachi wa nggo ingga
i na undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre ku Uzuma ku ni isisurr iyirr nggo.
10 Abachi mi a hi di ingga di se na amarr amba ni ibarr imungga yi ttuttumi.
Ingga barr di Abachi a ti kpanye uwa bu na ki ingga anko di ingga kru ni rri
ni imba ba.

11 Ingga zha di ingga ka hi imba ni bu sha inkindirr izizi yi nggo Izhi i
Abachi yi i di ni nggo i ni imba, wre ki imba bu kri kyekye. 12 Ida imungga
inggi i si di inta bu zi ikpa imunta yi, ingga ni iyo isisurr imungga yi bu
zi imba, imba ni iyo isisurr imba yi bu zi ingga. 13 Amuya abiga, imba bu
hi di ingga di zha anko zhi ngbangbamu di ingga ta nga ni imba ba, ni na
chankarr. Ingga zha di ingga ka ni du anishirr kaki abiga Yesu Kristi, nâ ta si
nggo ingga na ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda nggo hen.
14 Undu kuma u du ingga so na ti ingga iri uhla mu ku anishirr wemi. Anu
Girrki tuku abangga ba nggo si si anu Girrki hen. Na abi bwu ashishi tuku
abangga ba nggo a ni so ni ibwu, na abi hi ungbamvu na abangga ba nggo a
si hi ungbamvu hen. 15 Ima yo du ingga yo isisurr imungga di ingga ta ni bre
ki imba abi so nu Roma ba Ure ku wre ku meme.

Ukyekye ku Ure ku wre ku

16 Ishisha i si di ki ingga ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku hen, nu nggo
ingga hi Abachi à du inta hi ukyekye umaku nu Ure ku wre ku ni kpa abangga
ba nggo a kpanye na Abachi ku ttungo, bazhi na ani Yahuda ba nga na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. 17 Ure ku wre ku yo u tsarr inta anko
nggo Abachi à di kpa anishirr ki azizi. Ina ima yi i di si nu nggo anishirr ngga
a di yo isisurr na Abachi ku nggo. A charr na angbamvu ka Abachi ka da di,
“Undurr wanggo nggo Abachi à na ma ssubi na agẹ ama, à ta so tsitsirr ku
iyo isisurr ima yi.”*

Anishirr we a si bi la ure na Abachi ku

18 Abachi a di tsarr inta unfu umaku zhi nu unkplassu ku ila ure tuku
umimi ku anishirr nggo a di cha ure ujiji ku ttu nado. 19 Abachi à ki ba iha,
nu nggo a ka hi aseki ama ka ndende mi ba, Abachi yo à tsarr ba na ka wemi
na nkpama. 20 Bazhi nu nggo Abachi a na ingbingbru yi mu nggo, anishirr a
hi di Abachi a se, na hi du ukyekye umaku u si di kre hen. Na hi di uwa yo si
Abachi jiji. Aseki ama ka a si di hi ka na ashishi hen. Na hi da a se ma. A si
ima yo i taka du anishirr a zha inkindirr i da ku Abachi chankarr na a taka
sama ni inkindirr ida kri atu ambarr.
21 A hi mu yo da Abachi se, na si nu ma inkpinkpye ima yi hen, na si di da
di aba nyarr ku Abachi hen. A si na meme hen, na du amarr ambarr a kaki
ankalanttu, na du ibwu i tsarr ssu ba ni isisurr imbarr yi, nggo i kurr sama
ni inkindirr nggo. 22 A da gigyemi da aba hi inkindirr, na si hi inkindirr hen,
a si arrurru. 23 Nggo a ka di barr Abachi ni so sese wa, aba so di barr aseki
ka nggo a si ankpunkpru anishirr a na ka zzu unushirr nggo di ttu, na zzu
aminche tuku ininazzu i inyarr ki nga ngi nga.
24 Urrurru ku anishirr ukuma yo u du Abachi a kà ba du ba a so na aseki
ka zị ashishi, nggo isisurr imbarr mu i zha ina nggo. A na aseki ka ishisha ni
ikpa imbarr ku. 25 A si kpanye nu ujiji ku Abachi ku hen, na ka di rẹ are. A di
kuttu na barr, na na undu ku aseki ka nggo Abachi a na ka nggo, na si kuttu
na barr Abachi nggo a na aseki ka hen. A si Abachi uwama yo nggo anishirr
a bu di gbyarr asa na ku, ase na ase! Du yi si meme yo.
26 Nu nggo anishirr ba a na meme nggo, Abachi a du ba ki iha na na aseki
ka ishisha. Amba ba a ka ukpa umbarr ku di na aseki ka nggo a si di na nu
ukpa ku ayamba hen. 27 Aniru ba mi a na meme yo, na si di kurr na amba
ba hen, na ka di kurr ni ikpa ambarr ku. Aniru ba a na aseki ka ishisha ni
ikpa ku. Ima yo du Abachi du ba ki iha inggi yi nggo aba ngga a zha ku atu
ambarr nggo.

* **1:17** Kye zizo Habaku 2:4.

28 Nu nggo, anishirr a da di, “Inta ta kpamusu ni inkindirr yi nggo iwre
nggo anishirr ka hi yi ni itu i Abachi nggo.” Ima yo i du Abachi a ttu ba ttungo
mre isisurr imbarr yi i ka di ta amarr andanda yo mre. 29 Aseki tankpami a
tsarr ssu na ba. Iki awa, ni na ku ikpa undanda, ni ngɨ ikpa, na di vi, na re
ikpa mi, na bri nyarr ni iha i abanu, 30 na re ndanda, na na aseki andanda
ku ikpa, na si abi karr Abachi, a di re ku ikpa undanda. A di ba da aba a mri
anishirr ba we, na si abi gɨ atu. A di zha anko a na aseki andanda yo mre. A
si abi kà iwo ku akiki ambarr. 31 A si hi uzizi hen. A si di na inkindirr yi nggo
a da di aba ta na hen, na si di ki itito na abanu ba hen. 32 A hi di are ka Abachi
ka a da di anishirr ba ngga nggo a ti kɨ abangga ngga a zha. Na ka na so di na
aseki akama na kpanye ku abanu nggo a na ka nggo.

2

Unfu ku Abachi ku u ta ji na anishirr ba we

1 Ùwà uni di kye undanda ku abanu, ùwà ta da angginggi i ta kpa ùwà ttungo
du ùwà si di na undanda hen? Nggo ùwà ti da ku abanu undanda umbarr ku,
ùwà mi di na undanda ukuma yo. Meme nggo, ùwà so lo itu imuwa mu. 2 Inta
wemi hi di Abachi à ti bre ku anishirr abi na aseki akama amu ambarr ka,
uwa à na ma. 3 Imba akpukpamu, imba mi di na aseki andanda ka nggo ni di
glo abanu mu da a na ka! Imba ta kru ba nu momonggo ku unfu ku Abachi
ku? 4 Bu imba kye uzizi ku Abachi ku ba kahre tuku nggo Abachi à di vu unfu
umaku gri na di nggurr hre. Imba si hi di Abachi à na ki imba uzizi umaku,
wre ki imba bu kasarr kanga na ku mu hen? 5 Nu nggo imba i ta angbinta
harr atu, ni kà ikasarr yi ni ta du iha imba yi i taka si kakami na azhibarr wa
nggo Abachi à taka ni du ba a hi unfu umaku ku ila ure imba yi. Azhibarr
ama anishirr we a taka hi ibre amu narrnarr i Abachi yi. 6 Abachi à taka nga
ni han ku anishirr ama ba inkindirr yi nggo a di na nggo. 7 Undurr wa nggo a
ta di na aseki ka iwre, wre ku ka kpa uzizi ni inkpinkpye tuku iso sese, Abachi
a taka nu undurr wama iso sese yi. 8 Uwa ta si anishirr abanu ba nanko, a
zharr atu ambarr yo mre, na ka ina inkindirr yi nggo a hi di i wre, na ka di na
aseki ndanda. Abachi a taka ki ba iha kakami. 9 Anishirr abi na aseki ndanda
we a taka ki iha, na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
10 Uwa ta si abi na uzizi ba nanko, Abachi à taka gbyarr asa na ba. Na taka nu
ba inkpinkpye tuku isu. Na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen. 11 Na Abachi ku anishirr a su ungo uyirr na si di kye unuma mri unuma
hen.

12 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa.
Meme nggo, a di la ure ni isama i Are ka Musa ka na ta kɨ sama na Are ka. Ani
Yahuda aba yo a kpa Are ka Musa ka, meme nggo a ti la ure aba ta bre ba Are
ka zhi na Are ka nggo a nu ba nggo. 13 Abachi a si kye abi wo Are abangga ki
anishirr abi na uzizi ba hen. Abangga ba nggo a na inkindirr yi nggo Are ka
a da di a bu na, aba yo si azizi ba na Abachi ku. 14 Abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa nggo, amarr ambarr mu di du
ba na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo. Meme nggo ni sama i are
yi mi, aba hi inkindirr yi nggo Are ka a di a bu na, tuku inggi yi nggo a bu si
na yi hen. 15 A na inkindirr yi nggo du anishirr a hi di a charr Are ka zu ba ni
isisurr. A di hi uzizi nu ndanda nanka. Amarr ambarr ka mi a di kisa ba na
aseki anuma na kpanye ba ma na anuma ka. 16 Uwa si meme yo Ure ku wre
ku nggo ingga di bre ki imba nggo, u da di, na azhibarr ama Abachi a taka du
Yesu Kristi à bre amarr ka we, nggo anishirr a gri sharri ni isisurr nggo.

Inkindirr yi nggo Are ka a da ni itu i ani Yahuda ba

17 Uwa ti si imba ani Yahuda, imba iyo atu imba di imba sa ani Yahuda
ni kye Are ka yo na ashishi ni di nggurr ankẹ di imba si anishirr ba Abachi.
18 Are ka nggo imba ka so di bre nggo a tsarr imba inkindirr yi nggo Abachi
da di imba bu na. 19 Meme nggo, imba mi ka tsarr aba kreshishi anko, ni kaki
uru ku la ku abangga ba nggo a so ni ibwu nggo. 20 Nu nggo imba si abitsarr
abangga ba nggo a si arrurru nggo, imba kye di imba ka tsarr abangga ba
nggo a si hi inkindirr nggo hen. Imba i ba ni isisurr imba di ihi Are yi i du
imba i hi aseki we ni hi da ure yo mre. 21 Imba di tsarr abanu, imba ka si
tsarr atu amba hen? Imba di kri ni bre ku anishirr di a bu si ki ayi hen, ni
di ki ayi ka? 22 Imba nggo di bre ku anishirr bi garr, di a bu si ssuzzu ku di
zha amba na aniru na ábì hen, ni di na aseki akama. Imba nggo karr aseki
ka nggo anishirr a di ba ka ki azhi ambarr nggo, imba mi di rri, ku ki ayi na
aki ka ibarr ka. 23 Imba gbyarr asa di imba se na are ka Abachi ni di na aseki
ka nggo a di du anishirr a kye Abachi kpa chirr ma, nu nggo imba di na aseki
ka nggo are ama ka a da di imba bu si na ka hen. 24 A charr na angbamvu
ka Abachi ka di, “A si imba ani Yahuda ngga i du abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a re ku Abachi are andanda.”
25 Imba ti na inkindirr yi nggo Are ka tsarr iso ka a da di imba bu na nggo
bari iyo iji imba yi i ta si inkindirr izizi. Imba ti si na inkindirr yi nggo Are
ka a da hen, iyo iji imba yi i si undu ku ruku, ni imba ka so sama ni iji yi mu.
26 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na si yo iji hen, aba ma a ti di na
inkindirr yi nggo Are ka tsarr i so ka a di a bu na nggo, Abachi à ta sarr kye
abama mu ki abi yo iji ba? 27 Meme nggo, abangga ba nggo a si yo ba iji hen,
a ta glo imba ani Yahuda kakami nu nggo a yo ki imba iji na charr ki imba
Are ka tsarr i so ka chicharr, imba kà ni na aseki ka nggo are ka a han imba
ni na ka nggo.
28 Ure ku nggo u si di, a si si iyo iji ba na ábì inggi di na unushirr ki ani
Yahuda hen. 29 Iya! Ani Yahuda ujiji wa a si unushirr wanggo nggo a si ani
Yahuda ni isisurr. A si Izhi i Abachi mu i di na undu ukuma, na si si Are ka
charr chi charr mu hen. Undurr uwama Abachi mu a di gbyarr ku asa, a si
si unushirr mu hen.

3

1 Ani Yahuda ba a mri abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na angginggi?
Iwre i abi sarr iji yi i sa angginggi? 2 Iwre yi i si shishemi! Inkindirr imẹmẹ
inggi i si nu nggo Abachi à kpanye na ani Yahuda ba na re na ba.
3 Abangga ba nggo a kà na a si na inkindirr yi nggo a di a bu na nggo na?
Ina imbarr ima i ta han Abachi ni na ba inkindirr yi nggo a da du uwa a taka
na ba nggo? 4 Iya! Imba bu hi di Abachi à di da ure ukurr ku, anishirr ngga
a si abi ki imu. A charr na angbamvu ka Abachi di,
“Meme yo, ùwà ti re ure, anishirr a bu hi di ure umuwa ku u si ujiji,
aba a ti gri ùwà na kuma na abubo ibre amu, aba ta ku kpanye nu ure
umuwa ku.”*
5 Ina ndanda imunta yi i ti du anishirr a hi uzizi ku Abachi, inta i ta gru ri
anta na ba da angginggi? Inta ka da di Abachi à na ndanda mu nu nggo inta
ti kpala, uwa vu inta farr nggo? (Uwanggo a si izhi inggi yi nggo anishirr a ta
zhi nggo.) 6 Iya! Abachi ka ti si si uni di na uzizi hen, à ka si bre ku ingbingbru
inggi yi amu hen. 7 Iki imu imungga yi i ti du ba hi inkpinkpye ni tsarr ijiji
i Abachi yi, anggi mu i du imba i da di ingga i si uni la ure? 8 Anggi mu i du

* **3:4** Kye zizo Asarr 51:4.

imba da di, “Di inta na undanda, wre ki inta bu kpa uzizi?” Abanu a glo ingga na marr ingga da aba a wo ingga nggo i da meme. A taka lo ba nggo azhibarr a ilo wa a ti ma ba.

Undurr ni di na uzizi a sama

9 Meme nggo, inta ta da da angginggi zizo? Na ti inta ani Yahuda ka da di
inta mu i mri abangga ba nggo a si si ani Yahuda nggo hen? Iya! Ingga i ka
da ni imẹmẹ yi ba di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a du ila ure i lo ba gri kyekye. 10 Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo di:
“Undurr uyirr uni na uzizi à sama, undurr uyirr mi sama;
11 undurr uyirr u krizhizhi
ni di zha du uwa ta hi Abachi à sama.
12 Aba wemi a ka kasarr ni ga Abachi yi ba;
na di na umimi wemi,
uyirr mi uni na uzizi a sama na ba,
undurr uyirr sama.”†
13 “Are ambarr ka sa ka ngu unushirr,
imu imimi nggi i di ssuzzu zhi ni irrirri imbarr yi.”‡
“Ibarr angu imbarr yi i so di gri ukpakpa are nggo si nâ ta si itsɨ i ìwǎ nggi.”§
14 “Are ambarr ka a tsarr ssu ni ukpakpa imarr.”*
15 “Aza ambarr ka a so di ki korr ni ka ayiyi kahre.
16 A ti ka ba nu momo mi, angba ndanda a so ga ba.
17 A si hi iso su hen.”†
18 “A si di kru isisu i Abachi hen.”‡
19 Ziza nggo inta hi di aseki ka nggo a charr ka na angbamvu ka Abachi ka
nggo, a charr aseki akama ku abangga ba nggo are ka Abachi ka so hru ba
nggo. A charr are ka wre ku anishirr bu ttu angu na si da inkindirr hen. A
ti na inkindirr indanda Abachi a ta vu abi ingbingbru ba wemi. 20 A si si iga
Are ka tsarr iso zizi ka, inggi i ta na ùwà ki uzizi na agẹ ka Abachi hen. Iya!
Are ka tsarr iso ka a di du inta i hi ila ure imunta yi.

Anko nggo ta di inta sa azizi na agẹ ka Abachi

21 Ziza nggo, Abachi à tsarr inta anko wa nggo à ta kpa inta ki abi na uzizi
na agẹ ama nggo. Are ka Musa ka na abi kpa are ba Abachi ba a kpanye da
anko wa nggo a ta kpa inta ki abi na uzizi na agẹ ka Abachi a si si ina aseki ka
nggo Are ka Musa a da yo mre hen. 22 Abachi di kye anishirr ki narrnarr. À di
kpa anishirr ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi yo ku mre. 23 Anishirr we
a si abi la ure na si ma abi nga na agẹ ka Abachi hen. 24 Uwa si nggo Abachi
nu uzizi umaku à tu Kristi Yesu na si kpa inkindirr ni inta ba hen. Uwa nga
ni kpa inta ttungo, na gri inta kanga na Abachi ku. 25 Abachi à du Yesu à nga
ni to ayiyi ama wa ki ininazzu na atu munta, wre ki inta anishirr ti kpanye
na ku, Abachi bu nggurr ila ure munta yi zhi ki inta. Abachi à na meme wre
ku a bu tsarr anishirr di uwa à di kye anishirr narrnarr. Ni ikuchi yi, Abachi
a vu isisurr na kye ila ure imunta yi nggurr hre. 26 I ziza nggo anishirr a ti la
ure Abachi a ki ba iha, wre ku bu du ba hi uzizi umaku. Ima tsarr di Abachi
si di na wre ku abanu nanka hen, nu nggo à kpa anishirr ba nggo a yo isisurr
imbarr yi ni Yesu Kristi ku.

---

† **3:12** Kye zizo Asarr 14:1-3. ‡ **3:13** Kye zizo Asarr 5:9. § **3:13** Kye zizo Asarr 140:3. * **3:14** Kye zizo Asarr 10:7. † **3:17** Kye zizo Ishaya 59:7-8. ‡ **3:18** Kye zizo Asarr 36:1.

27 Angginggi ka du inta nggurr ankẹ? Anggi numa se? Angginggi du a si
meme? A si nu nggo inta na inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da? Iya!
A si nu nggo inta kpanye nggo, ima yo du yi i si meme. 28 Inta kri karrkarr
di ikpanye nggi i di du Abachi a kpa uni la ure ki uni na uzizi na agẹ ama.
A si si ina inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da mu hen. 29 Nggi Abachi
a si Abachi a ani Yahuda yo mre? A si si Abachi abangga ba nggo a si si ani
Yahuda meme hen? Yo-o! Abachi a si ambarr meme. 30 Abachi a si uyirr, na
a ta na ani Yahuda ki abi zirr zizi na agẹ ama nu nggo a ti kpanye. Abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen, Abachi à ta kpa aba mi ki azizi ku iyo isisurr
imbarr yi. 31 Meme nggo, inta ka Are ka Abachi ka glo ku ikpanye nggi yo
mre? Iya! Inta vu Are ka Abachi ka gri gbangba.

4

Iyo isisurr i Ibrayi

1 Inta ta da di angginggi ni itu i Ibrayi,* aki a akiki amunta wa? A hi
angginggi ni itu i ure unggo ku, nggo da di iyo isisurr nggi i ta kpa unushirr
ttungo? 2 Abachi a ti da di Ibrayi a zirr zizi ku aseki ka nggo Ibrayi a na nggo,
uwa a ti si meme i Ibrayi a se ni inkindirr inggi yi nggo a ka nggurr agẹ na yi
nggo. Ni ikye i Abachi, Ibrayi a sama ni inkindirr i nggurr ankẹ. 3 Ungbamvu
ku Abachi ku u da di, “Ibrayi à kpanye na Abachi ku, uwa a si ima yo du
Abachi à kpa ma ki uzizi.”†
4 Uvuvurr nu undu a ta kpa si azadi ama ka. A si si inkindirr yi nggo undurr
a ba ni isisurr ima mu na nu ma hen. A si inkindirr yi nggo ajiji ama ngga a
nu ma. 5 A ti si undurr wa nggo à di surr ashishi ni iyo isisurr ima yo, na si di
surr ashishi na aseki ka nggo uwa di na hen, na kpanye na Abachi, wanggo
nggo di kà uni la ure ki uni sama ni ila ure meme nggo. Abachi a di kye si
ikpanye i unushirr uwama bari, na kpa ma ki uzizi ama. 6 Doda a da meme
yo nu nggo a re ni itu i inyarr i unushirr wa nggo Abachi a si akpa ma da a si
uzizi ku inkindirr yi nggo undurr wa a na mu nggo hen. Na da di:
7 “Abachi à yo angu azizi ka iwre ku
abangga ba nggo a nggurr ila ure imbarr yi zhi ba,
abangga ba nggo Abachi ka ila ure imbarr yi ttu!
8 Undurr wanggo nggo Atiko wa à si taka charr ila ure ima yi zu ku hen, à ta
nyarr!”‡
9 Inyarr inggi yi nggo Doda à da yi, i si i abangga ba nggo a yo iji yo mre?
Iya! Abi sama ni iji mi a taka si abi nyarr meme. Inta ka bre inkindirr yi nggo
ungbamvu ku u da ba di, “Ibrayi à kpanye na Abachi ku, uwa si ku ikpanye
iyo du Abachi à kpa ma ki uni na uzizi.” 10 A na meme nita nggo? Abachi a
kpa Ibrayi bari aba a nga ni yo ku iji yi, ka a yo ku iji bari Abachi a kpa ma?
Abachi a kpa ma bari aba a ni yo ku iji yi nu ugo mu. 11 Iyo iji ima yi i si ki
angba mu nggo a ta du ba a hi di ikpanye i Ibrayi nggi i du Abachi a kpa ma
ki uzizi, bari aba yo ku iji yi. A si ima yo i du Ibrayi a si aki a anishirr abi
kpanye na Abachi we. Uwa a kpa ba sama ni iyo iji imbarr yi mi. 12 Ibrayi a
si aki zizo a abangga ba nggo a yo iji nggo, na du iso imbarr yi i si ikpanye na
Abachi ku, nâ ta su nggo aki amunta wa Ibrayi a se bari aba ka ni yo ku iji yi.

Ikpanye nggi i ta du Unushirr kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo

---

* **4:1** Ibrayi: Ábáchí ani Yahuda wa nggo à kye ma ssu na ango mri abanu ba. Ani Yahuda we a surr ashishi di aba a taka hi Ibrayi. † **4:3** Kye zizo Imẹmẹ 15:6. ‡ **4:8** Kye zizo Asarr 32:1-2.

13 Nggo Abachi à da zu ku Ibrayi tuku ahinhan ama ba du uwa taka nu ba
ingbingbru yi, Abachi a si da meme nu nggo Ibrayi a na inkindirr yi nggo Are
ka a da mu hen. Iya, a si nu nggo Ibrayi a kpanye, Abachi a kpa ma ki uni zirr
zizi. 14 Abachi ti ta nu abi zirr zizi na are ama ka yo mre aseki ka nggo a da du
uwa à taka ni nggo, meme nggo i ikpanye i unushirr yi i si gigye, i inkindirr
yi nggo Abachi à du uwa à taka na nggo i sama ku unushirr nu undu. 15 Ure
ku tsarr iso ku u di gri iha ndanda, ure ku tsarr iso ku u ti sama, ivu sarr ku
are ka i ta sama meme.
16 A si ima yo du ikpanye nggi i ta nu anishirr inkindirr yi nggo Abachi à
du uwa taka nu ba nggo. Meme nggo, inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa
à taka ni nggo i taka si i ahinhan bu Ibrayi ba wemi. A taka kpa yi sama ni
ihan inkindirr. A si sa aba mu nggo a ga Are ka na akpambarr taka kpa aseki
kama hen. Abangga ba nggo a ti kpanye nâ ta si Ibrayi à kpanye nggo, aba
mi a taka kpa aseki ka nggo Abachi à da nggo. Ibrayi yo à si ki inta aki munta
we. 17 Ungbamvu ku Abachi ku u da meme yo di: “Ingga na ùwà ki aki a
ingbingbru shishemi.” Meme nggo, inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa a
taka na nggo i wre ku Abachi wa nggo Ibrayi a kpanye na ku nggo. Abachi
wa nggo a di du abi kɨ a tasi. Abachi nggo a bwu angu na na aseki ka nggo a
di sama ni imɛmɛ yi, na du ka gru se ankpa yirr.
18 A ka ttu isisurr glo ba di Ibrayi a si ta ngri uvuvurr zizo hen. Uwa si nggo
Ibrayi a yo isisurr na Abachi ku, na so di surr ashishi. Na na meme yo na
kaki “aki a ingbingbru shishemi.” Abachi mi à da nu ungbamvu umaku di,
“Ahinhan amuwa ba a ta si nâ ta si intsintsɛ nggi.” 19 Ibrayi a si na ase ma
ayirr yirr (100) mu, na à ka mri ase ka ngri ba, na si su ukpa ni iyo isisurr na
Abachi ku hen, nu nggo a hi di ukpa umaku u ka kre ba, na hi di Sarratu a si
ta ngri zizo hen. 20 Ibrayi à ka na yo isisurr ima yi na si su ukpa ni inkindirr yi
nggo Abachi à da zu du uwa taka na ku nggo hen. Ikpanye ima yi na Abachi
ku i na ma ki ukyekye na di gbyarr ku Abachi asa. 21 Ibrayi a hi krizhizhi mi
ni isisurr ima di Abachi à si nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo a da du uwa
à taka na nggo. 22 Ikpanye ima yo i du “Abachi à kpa Ibrayi ki unushirr uni
na uzizi.”§ 23 Icharr yi nggo a charr ankpi are ka da di, “A kpa ma da à si uni
na uzizi” a si charr ku Ibrayi mu are a kama na nkpama hen. 24 A charr si
ki inta abangga ba nggo a ta kpa inta ki abi na uzizi. Inta nggo kpanye na
Abachi wa nggo a du Yesu Atiko amunta wa a tasi ni ibe yi nggo. 25 A du Yesu
a ttu na tasi ku ila ure imunta i yo wre ki inta bu kaki abi na uzizi.

5

Aseki ka nggo i zirr zizi na Abachi ku i di gri ku unushirr

1 Nu nggo Abachi kpa inta ki abi na uzizi ziza nu nggo inta yo isisurr na
ku, inta se ni isu isisurr, ni itu inkindirr yi nggo Atiko Yesu Kristi à na ki inta
nggo. 2 À si ikpanye imunta iyo i du Atiko Yesu à gri inta di inta i ni hi ina wre
i Abachi yi nu unto ku nggo inta i so na ku ziza nggo. Ima yo di inta nggurr
agɛ nu nggo inta mi i so surr ashishi ni inkpinkpye i Abachi yi. 3 A si si ima
yo mre hen. Ni iha imunta yi mi, inta nyarr. Nu nggo inta hi di iha i di gri ivu
isisurr. 4 Ivu isisurr i di du inta zirr zizi, ima yo du Abachi kpa inta ki abi na
uzizi. Izirr zizi nggi i du Abachi kpa inta ki abi na uzizi ni di gri isurr ashishi
ni inkindirr yi nggo i so nga ni ichi. 5 Isurr ashishi ima i si ta di inta i yi hen.
Iya, inta i hi nggo Abachi à ni inta Izhi Iwre yi nggo i du ikpanye i Abachi yi i
di tsarr ssu ni isisurr imunta.

§ **4:22** Kye zizo Imɛmɛ 15:6.

6 Nu nggo inta i di si latata ni si si kyekye hen, Kristi à nga ni ttu ku abi la ure
ni ivi yi nggo Abachi à kye i wre ku nggo. 7 I ta tsi aba bu hi undurr wanggo
nggo à ta ba itu ima à ni ku unushirr uni di na uzizi. A ta si unushirr wa nggo
à di na wre, mi unuma ka ttu ku. 8 Abachi à tsarr inta ikpanye kakami ima yi
ni inta ba. Ni inggi inta i ni si abi la ure, Abachi a du Kristi nga ni ttu ki inta.
9 Yesu nggo à ta kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku. Nu nggo ayiyi a
Yesu Kristi wa à du Abachi kpa inta ki azizi. 10 Inta i zu angbachi na Abachi
ku, uwa a ka na du Uzuma wa a nga ni ttu, wre ki inta bu kaki akpikpa
ma. I ziza nggo, inta i si ikpikpa i Abachi, iso tsitsirr i Kristi yi i ta kpa inta
ttungo! 11 Uwanggo a si si ima yo mre hen. Inyarr imunta yi i si ni inkindirr
yi nggo Abachi a du Atiko amunta wa Yesu Kristi à nga ni na inta ki akpikpa
ba Abachi.

Adamu à gri ittu, i Yesu à gri iso tsitsirr

12 Unushirr uyirr nggo à gri ila ure nga ni ingbingbru yi. Ila ure yi i gri
ittu. Anishirr we a la ure, ima yo du ittu i se kago ku anishirr bi ingbingbru
ba wemi. 13 Ila ure i se ni ingbingbru yi kuchi ni du Are ka tsarr iso ka nggo
Abachi à nu anishirr nggo. Are ka tsarr iso a ti sama, aba a si ta vu undurr
da a la ure hen. 14 Bazhi na Adamu ku nga nu Musa ku, ittu i kuttu anishirr
we. Abangga ba nggo a si la ure nâ ta si nggo Adamu à kpa ure ku Abachi ku
a cha ta nggo hen, abama mi a kɨ meme.

Adamu à si iyu mu i uwanggo nggo à taka nga nggo.

15 Ini i Abachi yi tuku ila ure i Adamu yi a si si ungo yirr hen. A su ure
ujiji di anishirr shishemi a kɨ ku ila ure i unushirr uyirr wama. Na anko
anuma mi kakami, Yesu Kristi yo na ankpa ma à gri uzizi ku Abachi ku nga
ni nu anishirr shishemi na si kpa inkindirr na ba hen. 16 Ini i Abachi yi i si
nanka ni ila ure i unushirr uyirr yi. Ila ure i unushirr uyirr yi i du Abachi
à ttu unushirr iba, iba yi i gri ittu. Uwa a ta si ila ure i anishirr shishemi ba
nanko Abachi à kpa ba ku uzizi umaku na ddu ba di, “Imba i si la ure hen.”
17 A si jiji mu di ila ure i unushirr uyirr nggi i gri ittu ni ttu ingbingbru yi
wemi. Inkindirr yi nggo unushirr uyirr, Yesu Kristi a na nggo i gri angginggi?
Abangga ba nggo Abachi a na ba uzizi umaku na kpa ba ki abi zirr zizi na agẹ
ama, Yesu a taka du ba a si atuttu na ku meme.

18 Uwa a si meme yo, ila ure iyirr i Adamu i du Abachi à kà anishirr. Uwa si
meme yo, ina zizi iyirr i Kristi i du Abachi à kpa anishirr we ki abi zirr zizi na
nu ba iso ihẹhẹ. 19 Adamu à si wo Abachi hen na du abanu shishemi a la ure.
Uwa si meme yo, Yesu à wo Abachi, ima i du Abachi à kpa anishirr shishemi
ki ama.

20 A gri Are ka tsarr iso ka a nga, wre ku a bu tsarr di ndanda i kri mwe. Nu
nggo ila ure i ti kri mwe, ina zizi i Abachi yi i kri sha. 21 Nggo ila ure i du ittu i
ku ttu ingbingbru yi, meme yo, uzizi ku Abachi ku u du ina zizi nggi varr ssu
ni du Yesu Kristi, Atiko amunta a tsarr inta anko a so sese.

6

Yesu a di inta iso tsitsirr

1 Meme nggo, inta ta da di angginggi? Inta bu kuchi ni so la ure yi, wre
ku uzizi ku Abachi ku bu nga mwe ki inta? 2 Iya! Inta i ka kɨ ku ila ure ba.
Anggi mu ta di inta so ni ila ure ziza nggo? 3 Nggi imba i kpamusu di izzu na
amasirr imunta yi i du inta nggurr bi ni Kristi Yesu ku ni kɨ na ku? A zzu inta
na amasirr wa yo ni ittu ima yi. 4 Izzu na amasirr imunta yi i du inta kɨ a ba

a zzu inta na ku, wre ku a bu gɨ inta gru ni ibe yi nâ ta si nggo a gɨ Kristi wa nu ukyekye ku Aki ku nggo. Meme nggo, inta ta so iso iheḛhe.

5 Nu nggo, inta i kɨ ni tasi nâ ta si nggo à ttu nggo, uwa a si meme yo itasi imunta yi i ta di inta si yirr ni Kristi nâ ta si nggo à tasi. 6 Inta hi di aseki ka nggo inta i di na ni ikuchi yi, a ka kɨ ba, aba a kpa ka nu Kristi ku nu unkunkurr ku nggo a kpa ma nggo, wre ba a bu na ukpa ukyekye ku nggo du di inta i la ure nggo ki ndanda. Meme nggo, inta ta si si agarr ku ila ure hen. 7 Unushirr a ti ttu, ila ure i si ta lo ma gri zizo hen.

8 Nu nggo, inta mi kɨ ni Kristi ku, inta kpanye di inta ta so tsitsirr na ku. 9 Inta hi di a gɨ Kristi gru ni ibe yi, uwa a si ta ttu zizo hen. Ittu i si ta na ku inkindirr zizo hen. 10 Ni ima yo nggo a ttu nggo, ila ure i si ta na ku inkindirr hen. I ziza nggo Kristi Yesu à so tsitsirr ku Abachi yo mre.

11 Imba bu kye atu amba wa meme yo. A ti si nu ure ku ila ure, imba bu ssu hi di imba ka kɨ ba, ni so tsitsirr ku Abachi nu umi ku Kristi Yesu. 12 Ima yo, imba bu si du ila ure i lo imba gri ni ingbingbru yi ni du imba yo isisurr ni na aseki ndanda hen. 13 Imba bu si ba anga numa nu ukpa umba ku di na aseki amimi hen. Si na meme hen. Vu atu amba wa nu Abachi, nâ ta si abangga ba nggo a ka kɨ ba, aba a gri ba kanga tsitsirr. Ni ka ampu ukpa amba wa nu Abachi ni so na aseki azizi. 14 Imba bu si du ila ure ka imba ki agarr ama hen. A si si are ka tsarr iso ka ngga a zu imba hen, a si uzizi ku Abachi mu u du imba i so tsitsirr.

Agarr bi ina uzizi

15 Angginggi i se? Inta ta la ure nu nggo are ka tsarr iso ka a si so gri inta zizo hen, tuku nggo inta so ku i na uzizi i Abachi yi mu nggo? Iya! 16 Imba si hi di imba ti ba atu amba wa ni ki agarr bu undurr, undurr uwama a ta na imba ki agarr ama hen? Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ila ure, ùwà ta ttu. Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ina inkindirr yi nggo Abachi à da di ùwà bu na nggo, Abachi a ta kpa ùwà ki uzizi ama. 17 Ingga nyarr ku Abachi nu nggo ngbangba ka imba i si agarr bi ila ure, i ziza nggo imba di na inkindirr yi nggo imba i wo na are ajiji ka nggo imba i kpa ni itsarr imungga yi. 18 A ttu imba ssuzzu ni ila ure, imba kaki abi na ku Abachi undu.

19 (Ingga re ki imba krizhizhi mi nggo ihi imba yi i si i anishirr jiji.) Ni ikuchi yi imba di ba ukpa umba ni ki agarr bi di zɨ iki tuku ina aseki amimi na awurr. Meme yo, ziza nggo imba ni ukpa umba ku ki agarr abi di zirr zizi na agẹ ka Abachi, wre ki imba bu se ni iwre i Abachi. 20 Ni ikuchi yi nggo imba i ni di sa agarr bi ila ure, ila ure nggi i di tsarr imba anko, ni ima yo imba si di na inkindirr yi nggo si iwre hen. 21 Imba i kpa angginggi na aseki ka nggo imba di na ka ishisha ki imba na ka ziza nggo? Uwa si meme yo, ikikre ina aseki andanda akama inggi si ittu. 22 I ziza nggo aba kpa imba ttungo ni ila ure ni si agarr ba Abachi. Imba so ku undu ku Abachi ku yo ziza nggo. Ima yo ta na imba ki azizi sama na abla na ni imba iso sese. 23 Azadi ka ila ure si ittu. Inkindirr yi nggo Abachi a ni inta gigyemi sama ni ikpa inkindirr, inggi si iso sese ni Kristi Yesu Atiko wa ku.

7

Iso imunta yi ni Kristi ku

1 Amuya, nu nggo imba hi are ka, ingga hi di imba hi inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba ziza nggo. Unushirr a ti so tsitsirr nggo are ka tsarr iso ka a da ku inkindirr yi nggo a ta na nggo. 2 Kye ayamba a igarr na, uruma wa ti so tsitsirr nggo igarr imbarr yi kurr ba gbangba. Unuru wa a ti ttu are ka

a ta ttu ma ttungo na si ta lo ma zu ni igarr yi hen. 3 Meme nggo, unuru wa
à ti ni so tsitsirr ayamba wa a ti kà na di zirr nu unuru unuma, aba ta yo ma
ki uni zha aniru. Unuru wa à ti ttu ayamba wa à ti kye ni ikye ima na gru ku
garr unuma, meme nggo uwa si si uni zha aniru hen.
4 Amuya, imba abiga, inta ti han kye na are ka tsarr iso ka, imba ka kɨ ba, ni
itu yi nggo imba su nu ukpa ku Kristi ku. Ziza nggo imba si abi Kristi, wanggo
nggo a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ki inta bu si abi na ku Abachi undu uzizi. 5 Nggo
inta di na ndanda aseki ka nggo isisurr i unushirr di zha di a bu na nggo, Are
ka a di tto inta na di inta di zha ila ure. Izha ina aseki ndanda inggi yo i ta ngɨ
inta. 6 Uwa ti si ziza nggo, Abachi a ddu inta ttungo nu nggo inta ka kɨ ba ku
Are ka Musa ka nggo a lo inta gri nggo. Ziza nggo, inta si di na aseki na ti are
ka a da ni ngbangba yi hen. Inta di na aseki nâ ta si nggo anko aheḛheḛ wa a
tsarr di inta bu na ni Ízhi yi.

Are ka tuku ila ure.

7 Abanu ta da di Are ka mi ku itu ima a si ndanda. Iya! A si si meme hen.
A si Are ka Abachi ka yo a di ingga hi inkindirr yi nggo a yo yi di ila ure. Ka
sama na Are ka ni da di, “Si zharr inkindirr inu hen,” ingga ka si hi ni di
zharr inkindirr inu hen. 8 Ila ure i hi anko wa nggo i ta di ingga zharr aseki
angga ka nggo ingga si zha ka hen. Ila ure yi i di gri ki ingga amarr ka ure ku
Abachi ku nggo da di inta bu si zharr inkindirr inu hen. Are ka Abachi ka a
ti sama ila ure ka ttu. 9 Ingga i di so tsitsirr ni si hi kakami inkindirr yi nggo
are ka a yo yi di si inkindirr i ndanda hen. Ila ure i bazhi nu nggo ingga hi di
i si wre ingga bu na aseki anuma nggo are ka Abachi ka a han ni na ka nggo
hen. Ingga gru di zha di ingga ta la ure, 10 meme nggo ni ma ittu. Inkindirr
yi nggo are ka a da di ingga bu si na yi hen, wre ki ingga bu so tsitsirr, ima yo
i sarr ngu ingga.
11 Ila ure hi anko ni re ingga. Inkindirr yi nggo Abachi a han ingga ni na
yi nggo, ila ure yi ga ima yo nga ni ingga ku. Inkindirr yi nggo Abachi a han
ingga ni na yi nggo, ila ure yi du ima yo ta ngu ingga.
12 Ni ima yo, are ka a zhi na Abachi ku, i han ni na inkindirr i di zhi na
Abachi ku meme ni di da ku anishirr inkindirr yi nggo a ta na, tuku inkindirr
yi nggo i si zizi. 13 Meme nggo, inkindirr iwre yi mu i ngu ingga? Iya! Ila ure i
du inkindirr izizi inggi i gri ki ingga ittu, ni ima nggo anishirr a ta hi krizhizhi
mi di ila ure nggi i si ma. Uwa a si i han unushirr ni na inkindirr ima yo i du
inta i hi di ila ure i si indanda kakami.

Itsi yi nggo i si nu umi ku unushirr nggo

14 Inta hi di Ure ku u su ku izhi imunta yo. Ingga na anko i su unushirr
mu, na ayiyi nu ukpa, ni kaki ugarr a ila ure. 15 Ingga si hi inkindirr yi nggo
i so na nggo hen. Ingga si di na inkindirr yi nggo ingga zha di ingga ka na yi
nggo hen. Ingga di na inkindirr inggi yi nggo ingga karr yi nggo. 16 Ingga
ti na inkindirr inggi yi nggo ingga i di ingga i si ta na yi hen, ina ima i di
ingga kpanye di are ka a si inkindirr iwre. 17 Meme nggo, a si si ingga nggo
ni itu imungga i so na inkindirr ima hen. A si ila ure yi nggo i rri so ki ingga
ni isisurr nggo. 18 Ingga hi di isisurr mungga yi ka si di ingga na inkindirr
izizi hen, ingga unushirr jiji. Ingga zha di ingga ka na uzizi, ni na chankarr.
19 Ingga si di na uzizi ku nggo ingga zha di ingga ka na ku hen. Ingga ka di
na inkindirr indanda yi mu nggo ingga si zha di ingga ta na yi hen. 20 Meme
nggo, ingga ti na inkindirr yi nggo ingga i si di ingga ta na yi hen, uwa a si si
ingga mu so na inkindirr yi hen, a si ila ure yi nggo i rri so ni ingga ku mu
nggo.

21 Ingga kye inkindirr yi nggo so di zirr ni ingga ku ttuttumi nggo, ingga
ti di ingga ta na inkindirr izizi, ingga kakye ingga ka so na indanda yi mu.
22 Isisurr mungga yi i nyarr nu umi ku Ure ku nggo u zhi na Abachi ku nggo.
23 Ingga kye inkindirr inuma mu i so na undu nu ukpa mungga. Inkindirr
ima i so tsi ni inkindirr inggi nggo isisurr mungga i kpanye na yi nggo.
Inkindirr ima nggo i rri so ni ingga ku nggo i na ingga ki ugarr a ila ure. 24 Iha
mungga! Unggonggo a ta kpa ingga ttungo nu ukpa unggo ku nggo ta gri ki
ingga ittu nggo? 25 Ingga nyarr ku Abachi, nggo à ta du Atiko munta wa Yesu
Kristi a ta ni kpa ingga ttungo.

Kye ingga nggo si ma mi, ku itu mungga, ingga ka na inkindirr yi nggo Are
ka Abachi ka a da di ingga bu na nggo ni isisurr mungga yo mre. Uwa a ta
si inina ikpa imungga yi, ima di zha na inkindirr yi nggo i ta gri unushirr ku
ngu mu.

8

Imba bu di na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da nggo

1 Abangga ba nggo a nggurr atu bi ni Yesu Kristi ku, Abachi à si di ki ba
iha hen. 2 Kristi Yesu à di du Izhi i iso tsitsirr yi ni kpa imba ttungo na ango
ka ila ure tuku ittu. 3 Inkindirr inggi yi nggo ila ure i du Are ka Musa ka a
di ma chankarr ni na yi nggo, Abachi a na yi. A du Uzuma wa a ba ukpa
ku unushirr na nga ni ki iha na ttu ki ininazzu wa nggo a to ma ku ila ure i
unushirr. 4 Abachi a na meme, wre ki inta bu na inkindirr yi nggo Are ka a
da di inta bu na nggo. Ziza nggo, inta i si so ga inkindirr yi nggo ukpa ku ila
ure umunta ku nggo u da ki inta hen. Inta i so wo ku Izhi i Abachi yi mu.

5 Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo inina ikpa imbarr nggi i da ba
nggo, abama a di zu amarr ambarr ka ni inkindirr yi nggo inina ikpa imbarr
yi i zha di a bu na nggo. Abangga ba nggo a so ga inkindirr yi nggo Izhi i
Abachi yi i da ba nggo, abama a di yo isisurr imbarr yi ni inkindirr yi nggo
Izhi yi i zha di a bu na nggo. 6 Ùwà ti yo amarr amuwa ka ni inkindirr yi nggo
inina ikpa imuwa yi i zha du ùwà bu na nggo ùwà ta ttu, ùwà ti ka ni yo amarr
ka ni inkindirr yi nggo Izhi i Abachi i zha, Abachi a ta du ùwà so tsitsirr ni si
ni isu isisurr. 7 Ina ndanda munta yi gri ki inta angba ichi na Abachi ku, nggo
inta si di na inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka da hen. 8 Abangga ba nggo a
di na inkindirr yi nggo abangga a zha ku atu ambarr, a ka si na inkindirr yi
nggo Abachi a nyarr yi hen.

9 Izhi i Kristi yi i ti so ni imba ba jiji, imba si ta na inkindirr yi nggo atu
amba mu a da di imba bu na hen, imba ta na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi
yi i da di imba bu na nggo. Undurr wa nggo ti sama ni Izhi i Kristi yi, uwa
si si unushirr a Kristi hen. 10 Nu nggo Kristi à so nu umi umba ka nggo ukpa
umba ku taka ttu ku ila ure, izhi imba yi ta so nu nggo a nggurr imba bi na
Abachi ku. 11 Izhi i Abachi yi nggo à ta Yesu si, i so nu umi umba. Nâ ta si nggo
à ta Kristi si, uwa si Izhi ima yo taka du ukpa umba ku nggo taka ki nggo u so
tsitsirr.

12 A ta si meme amuya, inta bu so iso yi nggo Izhi i Abachi yi i da ki inta
nggo, ni si so iso inggi nggo inta ngga i zha ku atu amunta hen. 13 Imba ti so
iso yi nggo imba mu i zha nggo, imba i ta ki. Imba ti so iso yi nggo Izhi i Abachi
i da ki imba, imba ta so tsitsirr. 14 Abangga ba nggo Izhi i Abachi yi i gri ba, a
sa amumarr ba Abachi. 15 Izhi yi nggo Abachi a ni imba, i si ka imba ki agarr
ni na imba ki abi isisu hen. Iya, Izhi yi i na imba ki amumarr ba Abachi. Izhi
yi i di inta di yì ni yo Abachi di, “Ada! Aki amunta!” 16 Izhi i Abachi yi tuku
i munta yi a di nggurr bi na da di inta si amumarr ba Abachi. 17 Nggi nggo

inta sa amumarr ama nggo, inta mi ta kpa iyo angu yi nggo Abachi a yo zu ku anishirr ama ba nggo. Inta ni Kristi i taka kpa inkindirr yi nggo Abachi a zu ku nggo. Inta ti ki iha ni Kristi ku, inta mi taka hru inkpinkpye ima yi na ku.

Inkpinkpye yi nggo i so nga nggo

18 Ingga hi di iha inggi yi nggo inta so ki yi ziza nggo i si ma inkpinkpye yi
nggo Abachi a taka ni inta hen. 19 Aseki ka ingbingbru ka we nggo Abachi a
na ka a so surr ashishi di Abachi bu tsarr aba amumarr ajiji ama ba. 20 Abachi
à ka ba ni isisurr ima ba di aseki ka ingbingbru ka nggo uwa à na ka a sama
ni inkindirr yi nggo a ka na naka nggo. Uwanggo a si si inkindirr yi nggo
aseki ka ingbingbru ka nggo Abachi a na ka a zha na atu ambarr hen. A si
inkindirr yi nggo Abachi mu à zha meme na surr ashishi 21 bi azhibarr numa
nggo aseki ka we nggo uwa na ka taka ssuzzu ni igarr na si ta kɨ hen, na ta
kpa inkpinkpye yi nggo Abachi a ka zu ku amumarr ama ba ba.

22 Inta hi di aseki ka nggo Abachi a na ka a si ni ivri na so kpattuttu nâ ta si
ayamba nggo à so yì ingri. 23 A si si aseki ka nggo Abachi à na ka, a ka yo a so
yì na kpattuttu na akpambarr hen, inta mi ku atu amunta nggo Izhi iyo i si
inkindirr imɛmɛ nggo Abachi a ni inta nggo, inta mi so yì ni kpattuttu ni so
kye anko di Abachi à bu kpa inta ttungo na kye inta wemi ki amumarr ama.
24 A si nggo inta so di kye anko, ima yo du Abachi kpa inta ttungo. Inta i ti hi
inkindirr yi nggo inta so kye anko wa bi yi nggo, uwa si si inkindirr ikye anko
zizo mremremu hen. Unushirr a si di kye anko a inkindirr inggi yi nggo a ka
hi yi ba hen. 25 Inta ti so kye anko a inkindirr inggi yi nggo inta i nise hi yi,
meme nggo inta bu si abi vu isisurr gri.

26 Uwa si meme yo Izhi i Abachi i nga ni di zi inta abi su ukpa. Nggo inta
si hi ibarr Abachi hen. Izhi yi na ankpa ma so di tsi ku Abachi ango ki inta.
Izhi yi di kpattuttu angga ka nggo undurr ka si da di kye inggi i da uma hen.
27 Nu nggo Abachi à hi amarr ka anishirr. À hi inkindirr yi nggo Izhi yi i zha
du uwa ta na nggo. Izhi yi i di re ku anishirr ba Abachi ba na Abachi ku, na
anko wa nggo Abachi à zha ni isisurr ima.

28 Inta hi da Abachi so di na undu ki iwre ttuttumi na atu anishirr ba nggo
a di kpanye na ku, abangga ba nggo Abachi à hla ku amarr ama. 29 Abachi à
hi ba zu bari na na ingbingbru yi, na da di a taka se na su Uzuma wa, wre ku
Yesu bu su ba uzayirr ambarr ununku. 30 Abachi a yo abangga ba nggo uwa
ka hla zu ba. Abangga ba nggo a yo ba nggo uwa ssu ba gri nga na agɛ ama
du ba ni zirr na anko nggo a ka zirr nggo. Abangga ba nggo Abachi a ssu ba
gri na agɛ ama nggo, uwa sha inkpinkpye ima yi nu ba meme.

Ikpanye i Abachi yi nggo sama ni ikikre

31 Meme nggo, inta ta da di angginggi ni itu inggi? Abachi ti si ni inta ba,
unggonggo ka na ki inta anggi? 32 Abachi si harr Uzuma mi zu hen, na ba
ma to ki inta we. À ba Uzuma mu à ni gigyemi, anggi ta han ma ni ni inta
aseki ka we? 33 Undurr ka da di anishirr ba nggo Abachi a hla ba nggo a na
inkindirr indanda? Abachi mi ku itu ima a da di a si na inkindirr indanda
hen! 34 Undurr ka da di a kpala? Iya, uni da uwama a sama. Yesu Kristi yo a
ttu, Abachi a ta ma si, uwa so ku nu ungo ri. A so tsi ku Abachi ango na atu
amunta. 35 Unggonggo unuma, a ka tsi inta ki na nkanka ni ikpanye i Kristi
Yesu yi ku? Ka ti itsutsarr, ka iha, ka nggo anishirr a ki inta iha, ka iyo, ka
nggo inta sama ni inkindirr isurr, ka nggo anishirr a so di tto inta, na ka ti ngɨ
inta mi. 36 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di:
“Ni ivivi yi anishirr a kri da

aba ta ngɨ inta ni tu imba iyo.
A na inta ki aminta nggo a gri so ko han.”*
37 Iya, ni na ima mi, uwanggo nggo a kpanye ni inta ba nggo a si ta du ba ba
inta nggurr hen. 38 Ingga hi krizhizhi mi di inkindirr si ta tsi inta ki nanka ni
ikpanye nggo Yesu à kpanye ni inta ba hen: Ka ittu, ka iso tsitsirr, ka abitu ba
Abachi, ka ankpinkpye, na abu ukyekye abanu nu unkplassu, ka inkindirr i
ziza ni inggi nggo i taka se ni ichi, 39 ka ingbingbru yi nggo i si nu ussu munta,
ni inggi yi nggo i si ki inta na achi. A ka si tsi inta ki nanka ni ikpanye i Abachi
yi nggo a du Atiko amunta wa, Yesu Kristi à ni tsarr inta na yi nggo.

9

Israila, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo

1 Ingga da su ure ujiji. Ingga su unushirr a Kristi ni ka si ki imu hen. Amarr
da ki ingga ni isisurr imungga yi nggo Izhi Iwre yi i so gri yi di ingga si so ki
imu hen. 2 A si jiji mu, ingga i vri kakami. Isisurr i di vri ingga kakami na atu
a anishirr aba ako inta ba. 3 Na ka di ina ima i ta zi ba ma, ingga ka di nggi
Abachi ka yo ki ingga angu andanda mu ni bu sama ni inkindirr na agẹ ka
Kristi, ni itu amuyirr amungga. 4 A si ani Israila, abangga ba nggo Abachi à
hla ba, na na ba ki amarr ma na tsarr ba inkpinkpye ima yi na lo azhi ama ka
na ba, na nu ba are ka tsarr iso ka. Abachi à tsarr ba anko wa nggo a ta di barr
ma nggo. Abachi à da zu du uwa ta na ba aseki shishemi. 5 A sa ahinhan ba
akiki abi kuchi ba nggo a gri igbu wa nggo. Kristi, nu nggo a su unushirr nâ
ta si ingga, uwa mi à si aba ako ambarr. Anishirr we a bu gbyarr ku Abachi
asa nggo uwa yo à hru aseki ka wemi ase na ase. Du yi si meme yo.
6 Ingga si so da di Abachi a ba ttungo ni na inkindirr yi nggo à da du uwa ta
na nggo hen. A si sa anu Israila ba we nggo sa anishirr ba Abachi ba jiji hen.
7 Amumarr ba nggo Abachi a da ku Ibrayi du uwa taka nu ma nggo, a si sa
aba wemi mu a sa amumarr ajiji ba Abachi hen. Abachi a ddu Ibrayi di, “A
taka bre ahinhan ba Ishaku ba ki amuwa.” 8 Ida ima yi i si di a si si amumarr
ingri ba wemi mu a si amumarr ba Abachi hen. Iya, a si amumarr abangga
ba nggo a ngri ku Ibrayi, nggo Abachi à da du uwa taka nu ma nggo, a ta yo
abama yo mre ki ahinhan ajiji ba Ibrayi ba. 9 Abachi à da zu ku Ibrayi du
uwa taka na ku inkindirr inuma na ddu ma di, “Ingga taka nga na azhibarr
wa nggo ingga i zu wa nggo, i Sarratu ta ngri uvuvurr.”
10 Uwanggo nggo a si si ikikre yi hen. Kye, amumarr bu Rabeka ba aha mi,
aki ambarr wa a su uyirr, uwanggo sa ábáchí munta wa Ishaku. 11 Aba a nise
ngri amumarr ba, ka nggo a nise na inkindirr izizi ka indanda mi, Abachi
à da ku Rabeka di ankpye wa à ta na ku uvutsa wa undu. A da ku Rabeka
meme ure ku inkindirr yi nggo Abachi à zu du uwa à ta na yi, i bu kurr ku
meme yo. 12 Ina ima i tsarr di a si si unushirr mu à ttu ni isisurr ima di uwa
à ta na hen. 13 Angbamvu ka Abachi ka a da di, “Ingga kpanye ni Yakubu ku
ni karr Isuwa.”*
14 Ni ina ima inta ta da di Abachi à kpa ku unuma nanka? Iya! 15 Kye Abachi
à ddu Musa di,
“Ingga ti di ingga ta na ku unuma uzizi ingga ta na ku,
ingga ti di ingga ta lo isisurr nu unuma ku ingga ta lo isisurr yi.”
16 Meme nggo, uwa si si inkindirr inggi nggo unushirr a zha du uwa ka na
mu hen, a su uzizi ku Abachi yo mre. 17 A charr ni itu i uttu nu Masarr wa na

* **8:36** Kye zizo Ishaya 44:22. * **9:13** Kye zizo Malachi 1:2-3.

Ungbamvu ku Abachi ku di, “Ingga na ùwà ki uttu ku ima yo, wre ku anishirr
a bu hi ukyekye umungga ku nu ùwà ku, ni bu du ba hi isa imungga kago ni
ingbingbru yi we.” 18 Meme nggo, Abachi à di ki itito ku abangga ba nggo
uwa mu a ba ni isisurr ima, na di kpanye ni isisurr ima na a na abanu ki
agbugbu.

Abachi a di kà unuma na na ku unuma uzizi

19 Unuma ni imba ba a ka zhi ingga di, “Abachi ti di na meme yo, uwa ta
hi ina ndanda i undurr? Unggonggo ka han Abachi ni na inkindirr yi nggo a
yo isisurr du uwa ta na nggo?” 20 Ùwà su unggonggo ni ka kisa ku Abachi ni
inkindirr inggi nggo à zu du uwa ta na? Ampirri ka imimi à ka si di zhi uni
me wa di, “A sa angginggi du ùwà me ingga ki uma mi?” 21 Uni me ampirri
wa à ta na inkindirr inggi nggo isisurr ima i da ku di a bu na ni imimi yi, à ta
me impirr iha ni inchirr imimi iyiyirr ima yo. Ampirri ayirr ka a ta zu ka ku
azhibarr a na inkindirr inkpi, anuma ka a ta di na undu ttuttumi na ka.
22 Inkindirr yi nggo Abachi a na nggo i si nâ ta si ure ku uni me impirr ku
yo. Abachi a ta tsarr anishirr unfu umaku tuku ukyekye umaku, ima yo i
du ma a vu isisurr gri na abangga ba nggo a du ma ki unfu na ba nggo. A sa
abangga ba nggo Abachi ki ywhiywhirr i ngɨ ba nggo. 23 Abachi à na meme,
wre ku bu tsarr inkpinkpye ima yi. A sha inkpinkpye yi a ni inta abangga ba
nggo a ki itito ni inta ba nggo. 24 Abachi à hla inta banu, bazhi na ani Yahuda
ba, abanu ba a zhi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. 25 A charr
meme yo nu ungbamvu ku Hosiya ku di, Abachi à da di:
“Abangga ba nggo a si sa anishirr amungga hen,
ingga ta yo ba ki ‘Anishirr amungga.’
Ingbingbru inggi yi nggo ingga i si di kpanye na ba hen,
ingga ta da ba di ‘Ingga kpanye ni imba,’ ”†
26 tuku,
“Na ankla ka nggo Abachi à di ddu ba di:
‘Imba si sa amungga hen,’
uwa ta yo ba di,
‘amumarr ba Abachi ni so tsitsirr wa.’ ”‡
27 Ishaya à charr nu ungbamvu umaku ni itu i ani Israila di:
“A ka di anishirr ba Israila a kri nâ ta si ugbuhun nu unddu ku amasirr mi,
a taka kpa ntsɨmi yo ttungo.
28 Abachi à so ki ywhiywhirr nggo ta nga
ni bre amu ku anishirr bi ingbingbru ba we.”§ 29 Ishaya à ka da ba di:
“Na ka di Atiko Uni Inkpinkpye we wa,
à si du ki inta ahinhan abanu hen,
inta ka kaki nâ ta si igbu nu Sodomu,
tuku Gomorra.”*

Ure ku wre ku u su ku Israila meme

30 Kye inkpi ure imunta inggi i si di, abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, na si so ta ukpami da aba a ta zirr zizi na agẹ ka Abachi hen, a si iyo
isisurr imbarr nggi i du Abachi a kpa ba ki azizi na agẹ ama. 31 Uwa a ta si
ani Israila ba, a kà na si yo isisurr na Abachi ku hen, na kye da a si ina wre
imbarr nggi ta du Abachi à kpa ba ki abi na uzizi na agẹ ama, na na chankarr.

† **9:25** Kye zizo Hosiya 2:23. ‡ **9:26** Kye zizo Hosiya 1:10. § **9:28** Kye zizo Ishaya 10:22-23.

* **9:29** Sodomu tuku Gomorra: Igbu yi nggo Abachi à tu yi nu uru ku umimi ku anishirr ku (Ishaya 1:9).

32 Nu nggo a kà na si yo isisurr na Abachi ku nâ ta si nggo a se hen, na kye du
undu umbarr nggo ta du Abachi kpa ba ki azizi ki kru isisu i are yi. Ima yo du
ba bwu uza ni ingbinta i ibwu uza yi 33 nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi
ni itu i ingbinta ima yi di:

“Kye na, ingga i zu ingbinta† ni igbu nu Zayo
nggo i ta du anishirr a bwu uza.
Ingbinta inggi nggo i ta du ba a kuhre nggo.

Undurr wa nggo à ti kpanye na ku, ingga si ta du ishisha ki ma hen.”‡

10

1 Amuya amba na aniru, inkindirr yi nggo i so ki ingga ni isisurr, ingga i di
barr Abachi ni itu yi inggi, i si di Abachi a bu kpa anishirr amungga ba ani
Yahuda ba ttungo. 2 Ingga mi hi di a yo itu kakami ni iga Abachi yi, ihi iga
imbarr yi mu i si si izizi hen. 3 Aba si hi anko nggo Abachi à di du anishirr a
si azizi na agẹ ama ka hen. Na da aba ta zha anko nggo aba a ta zirr zizi na
agẹ ka Abachi na atu ambarr, na si kpanye na anko a Abachi wa hen. 4 Kristi
à ka na Are ka du ka a sama nu ukyekye ba, ima yo du abangga ba nggo a
kpanye na Abachi nggo uwa a kye ba ki abi na uzizi na agẹ ama.

Ikpa ttungo si i anishirr we

5 Nggo Musa à charr nu nggo anishirr a di na na du Abachi à kye ba ki azizi
na agẹ ama, na da di, “Unushirr a ti na inkindirr yi nggo Are ka a da nggo, Are
ka a ta du ma so tsitsirr.” 6 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Ure ku wre ku u da
ni itu i anko nggo anishirr a di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ ama yi
nggo i zhi ni iyo isisurr: “Ùwà bu si zhi itu muwa di, ‘A su unggonggo ta hun
kuma nu unkplassu ku gri Yesu ji nga?’ ” (Inggi i si di undurr wa nggo a ta
hun kuma ku barr Kristi da a bu ji nga ni inta ba nggo.) 7 “Ni si zhi itu imuwa
di, ‘Unggonggo ta ji ku gri Yesu huzzu zhi ni ibe.’ ” (Inggi i si di a bu ji ku gri
Kristi na hun zhi na abi kị ba ba.) 8 Inkindirr yi nggo Ungbamvu ku da i si di,
“Ure ku Abachi ku u su ywhiywhirr nu uwa ku, u so nu ubarr angu muwa
tuku ni isisurr imuwa.” A si ure ku nggo inta da nggo du ùwà bu kpanye nu
uwa ku. 9 Ùwà ti da na angu amuwa di Yesu à si Atiko, ni ti kpanye ni isisurr
imuwa di Abachi a ta ma si ni ibe, Abachi a ta kpa ùwà ttungo. 10 Inta kpanye
ni isisurr imunta da Abachi a kpa inta ki abi zirr zizi na agẹ ama, inta da na
angu amunta, Abachi à kpa inta ttungo. 11 A charr nu Ungbamvu ku Abachi
ku di, “Uwanggo nggo à ti kpanye na Abachi ku ishisha i si ta ki ma hen.”*
12 Ida ima yi i si ku anishirr we, nu nggo anko nggo Abachi di kpa ani Yahuda
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen ttungo, anko wa a si ayirr yo. Atiko
wa a su uyirr yo ku anishirr wemi na di na wre ku abangga ba nggo a di barr
ma nggo. 13 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, “Undurr wa nggo ti yo
isa i Atiko yi, Atiko wa ta kpa ma ttungo.”†

14 A ti nise kpanye na Abachi ku, aba a ta yo ma kingginggi? Aba a ti nise
wo ure ku Abachi ku aba a ta na kingginggi na kpanye na ku? A ti si da ba
ure ku hen, aba a ta na kingginggi na wo ku? 15 A ti si du abi da ure a ssuzzu
hen, aba a ta na kingginggi na da ure ku? A charr na angbamvu ka meme yo
di, “A si inkindirr inyarr iwre kakami nu nggo abi da ure ku wre ku ba a so
nga nggo!”‡

† **9:33** Ingbinta: Kristi yo à si ingbinta yi. ‡ **9:33** Kye zizo Ishaya 8:14; 28:16. * **10:11** Kye zizo Ishaya 28:16. † **10:13** Kye zizo Jowe 2:32. ‡ **10:15** Kye zizo Ishaya 52:7.

16 Uwa a si si ani Israila wemi mu a kpa Ure ku wre ku ni isisurr imbarr yi
hen. A charr nu ungbamvu ku Ishaya ku di, “Atiko, abata ngga a kpanye nu
ure umuwa ku nggo inta bre ba na ku nggo?”§ 17 Meme nggo, iwo ure i di gri
iyo isisurr. Undurr ti bre ku anishirr ure ku Kristi ku nggo aba ta wo ku. 18 A
si jiji mu di a wo ure ku Abachi ku? Yo-o, a wo ku, a charr nu Ungbamvu ku
Abachi ku mi da di,
“Are ka nggo a bre ki inta nggo a zirr kago ingbingbru yi,
aba wo ure umbarr ku kago ni imimi yi.”*
19 Ingga zhi imba zizo, anishirr bi Israila ba a hi? Yo-o! Musa yo a re ni mẹmẹ
na da nggo Abachi a da ku di,
“Ingga ta du anishirr ba Israila ba kri angbachi na anishirr ba nggo si sa ani
Israila hen;
Ingga ta du isisurr vri imba na abi igbu abangga ba nggo a si hi inkindirr
hen.”†
20 Ishaya yo à sama ni isisu na charr di,
“Abangga ba nggo a si so zha ingga hen, aba yo a zirr ku hi ingga.
Abangga ba nggo a si zha di aba ta hi ingga hen, na gru kakye ingga.”‡
21 Ishaya da ki inta di Abachi à da ni itu i Israila di,
“Ttuttumi ingga i so na ango kuma ku
anishirr abangga ba nggo a kà iwo na kà ingga.”§

11

Abachi à na wre ku ani Israila ba

1 Ingga so da ki imba, Abachi à si kà anishirr ama ba hen. Ingga ki itu
imungga, ingga su uvuvurr ingri a anu Israila, uhunhan ku Ibrayi, nu uga
ku Benyami. 2 Abachi à si kà anishirr ama ba nggo a hla ba zhi ni imẹmẹ yi
nggo à na ingbingbru yi hen. Imba hi inkindirr yi nggo a charr nu Angbamvu
ka Abachi ka nggo Iliya à tsi ku ango ni itu i Israila. 3 A da di, “Atiko, anishirr
ba Israila a ngɨ abi kpa are amuwa ba, na turr akikre ka ito muwa ka kahre,
uwa si ingga yo na nkpamu i se ma, aba a ko zha anko a ngu ingga mi meme.”
4 Abachi à ddu ma di, “Ingga zu anishirr amungga ba ukrɨ tangba nggo a nise
kuttu na barr Baal, wanggo nggo anishirr a yo ma da a sa ábáchí, uwa si sa
Abachi hen.” 5 Uwa si anko ama yo ziza nggo, Abachi à na wre ku ani Israila
ba na hla abanu ntsɨ zu. 6 Abachi à hla abama ku uzizi umaku mu na si na
ku inkindirr izizi nggo aba na mu hen. Na ka di Abachi a hla anishirr ba ku
inkindirr yi nggo a na mu, meme nggo ihla ima yi i ka si si ihla ijiji mu hen.
7 Ure kuma u tsarr angginggi? Anishirr bu Israila ba a si hi inkindirr yi
nggo a di zha hen. Anishirr ntsɨ, abangga ba nggo Abachi a hla ba nggo, aba
yo a zha inkindirr yi a hi. Abanu ba a kà iwo. 8 A charr na Angbamvu ka
Abachi ka di,
“Abachi à na ba kaki arrurru.*
Bazhi na ase kama, nga na ase angga ka mi,
na na ba ki aba kreshishi,
na aba agbatu.”†
9 Doda à charr da meme yo na angbamvu ka Abachi ka di,
“Abachi bu di iga imbarr yi si nâ ta sa azhizhi na anko nggo ta nyarr ba na
aza,

§ **10:16** Kye zizo Ishaya 53:1. * **10:18** Kye zizo Asarr 19:4. † **10:19** Kye zizo Are Ka Zizo 32:21.
‡ **10:20** Kye zizo Ishaya 65:1. § **10:21** Kye zizo Ishaya 65:2. * **11:8** Kye zizo Ishaya 29:10.
† **11:8** Kye zizo Are Ka Zizo 29:4.

wre ba bu jaku du Abachi na ba inkindirr yi nggo aba ngga so zha.
10 Abachi bu du ashishi ambarr ka ashi ibwu na kye chankarr,
na du ba a darr ugo ni iha ttuttumi.”‡
11 Di ingga zhi imba, ani Israila ba a bwu uza ku nggo na ma igru yi
chankarr? Iya! Ila ure imbarr yi i du Abachi à kpa abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen ttungo. Abachi à na meme wre ku ishisha bu ki ani Israila
ba. 12 Ila ure i ani Yahuda yi i gri ku ingbingbru yi aseki azizi. Inkindirr yi
nggo i nado ku ani Yahuda ba i gri ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
aseki azizi. Uwa a si ni ima yo ingbingbru yi i ta kpa aseki azizi mri nu nggo
ani Yahuda a kaki nâ ta su nggo Abachi à zha di a bu se nggo.

Abachi a kpa abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo

13 Ure mungga ku ziza nggo u si ni imba abangga ba nggo si si anu Yahuda
hen. Nu nggo ingga si uni ko na angu ku abangga ba nggo si si anu Yahuda
hen, ingga ta nggurr ankẹ nu undu ku nggo ingga so na ku nggo. 14 Ingga ta
na meme du ishisha ki anishirr mungga ba ani Yahuda ba, wre ku Abachi bu
kpa abanu ambarr ba ttungo. 15 Nggo Abachi à ka anu Yahuda ba na ka ku vu
inkpu anishirr bi ingbingbru ba. Nggo Abachi ti yo anu Yahuda ba, i ta si nâ
ta si nggo a du iku nggi i tasi. 16 Unuma ka ti murr unfonfo anu Abachi, meme
nggo unfonfo wa wemi a sa Abachi. Uwa a si meme yo unuma ti ka uzhizhi
ku unkunkurr a nu Abachi, anggingga i unkunkurr yi we i si i Abachi.
17 Imba nggo si si anu Yahuda hen, se nâ ta su inggingga i unkunkurr ku
olivu ku nggo a ttu ku ni iko. Imba si nâ ta si inggingga ima yi nggo a mɨ yi
hre, aba ku murr imba ni lo ni inkpinkpu yi, imba so kpa ambarr ka ri meme.
18 Uwa a si ni ima yo, imba bu si kye abangga ba nggo a mɨ ba ki inggingga
yi kpachirr hen. Uwa ta gɨ itu da anggi? Kye du uwa su uhunhan mu meme.
Uwa nggo si so vu injinja yi gri hen, a si injinja iyo i so vu uwa gri. 19 Unuma
à ta da di, “Yo-o, a di mɨ inggingga yi mi glo, wre ki ingga bu mirri.” 20 Yo-o,
a si meme yo. A mɨ yi glo nu nggo a kà iyo isisurr yi. Ùwà kpanye na Abachi
ku ima yo du ba si murr ùwà glo hen, si ga angba du ùwà vu ba kpa ikpikpa
imbarr yi hen. Na ni isisu yi. 21 Abachi a si kà ani Yahuda ba mu nggo a si nâ
ta si inggingga i unkunkurr ijiji du ba a so furr hen, nggi imba i kye da a ta
du imba mu i kri ko furr ifurr imba?
22 Ssu kye zizi nggo Abachi a na wre na anga ayirr wa, na kasarr na anga
numa wa na si na ki irro hen. A di vri isisurr kakami na abangga ba nggo a
sarr jaku na agẹ ama nggo. Uwa ta si imba, imba ti di na inkindirr yi nggo i
ta du Abachi a na wre ki imba nggo, uwa a ta di na wre ki imba. Imba ti kà,
Abachi a ta gye imba mi glo ma. 23 Ikikre i ure inggi i si di, ani Yahuda ba a ti
kanga ni iyo isisurr na Abachi ku, uwa a taka gri ba ka ni lo ni inkla yi nggo
a se nggo. Igri ba kanga si ka mri Abachi hen. 24 Imba nggo si si anu Yahuda
hen, imba si nâ ta sa angga a unkunkurr ku olivu nggo u so to ni ijiji undurr
a si di ssu ku ki hen. Aba a ku murr ku gri ni lo ku ichi unkunkurr ku olivu
ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Anu Yahuda angga ba a si nâ ta si ichi
unkunkurr ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Ivu anggingga ka nggo a tse
ka ka lo ni ichi unkunkurr yi i si ta tsɨ ku Abachi hen.

Abachi a di na wre ku anishirr we

25 Amuya, inkindirr ijiji inuma nggo a di ka yi sharri ku anishirr, ingga i
zha di imba bu hi yi. Imba ti hi yi imba si ta da ni isisurr di imba hi inkindirr
kakami hen. Inkindirr ima inggi i si di, i kà ikpanye na Abachi i anishirr bu

‡ **11:10** Kye zizo Asarr 69:22-23.

Israila yi i si ta so ba sese hen. Ika ikpanye yi i taka ba ttungo na ase angga ka
nggo abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, a ta ka kpanye na Abachi ku
we. 26 Ina ima yo i ta sa anko nggo Abachi a ta kpa ani Israila ba ttungo we.
A charr meme yo na angbamvu ka Abachi ka di,
“Uni kpa anishirr ttungo wa a taka zhi ni igbu nu Zayo,
na taka ni nggurr ila ure i ahinhan ma bu Yakubu ba azhi.
27 Ingga i ta ba azhi angga ka na ba
nu nggo ingga taka kpurr ila ure imbarr yi zhi nggo.”§
28 Nu nggo ani Yahuda ba a ka Ure ku wre ku nggo, ima yo du imba i kpa
ku. Uwa a su nggo Abachi a ka hla ba ki anishirr ama ba, ima yo du ba a si
ku Abachi ikpikpa ima nu nggo a shi ku akiki ambarr ba azhi di a taka di si
ikpikpa ima ttuttumi. 29 Abachi a ti ttu unushirr na yo ku angu, uwa a si ta
ba inkindirr yi nggo a da a kasarr hen. 30 Uwa a ti si imba abangga ba nggo
si si anu Yahuda hen, imba kà iwo ku Abachi ni ikuchi yi. Ziza nggo Abachi
à na ki imba inkindirr izizi nu nggo ani Yahuda ba a kà iwo ma nggo. 31 Uwa
a si meme yo, Anu Yahuda ba kà iwo ku Abachi, Abachi na wre ki imba nggo
si si anu Yahuda hen. Ivi yi so nga nggo anu Yahuda ba taka wo ma, uwa ta
na wre ba meme. 32 Abachi a na anishirr ba ki abi kri ni harr we nu nggo a
kà iwo ma nggo. À na meme wre ku uwa bu tsarr ba we ina zizi ima yi.

Di inta gbyarr ku Abachi asa

33 Uzizi ku Abachi ku u si kakami, Abachi à hi inkindirr krizhizhi kakami.
Undurr ka si bre inkindirr yi nggo Abachi à du uwa à ta na nggo hen.
Unggonggo ka hi inkindirr yi nggo i du Abachi à di na aseki ka nggo à na
ka?
34 Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo di,
“Unggonggo ka hi amarr ka Atiko wa?
Unggonggo ka da ku ure?”*
35 “Unggonggo ka nu Abachi inkindirr wre ku
Abachi bu nu ma inkindirr han ma?”†
36 Abachi yo à na aseki ka wemi. Uwa yo à gri aseki ka na du ka ase ni
ingbingbru yi.
Di inta gbyarr ku Abachi asa ase na ase! Du yi si meme yo.

12

Iso yi nggo inta ta so, wre ki inta bu na ku Abachi undu

1 Ni ima yo, amuya, nggo Abachi à na ki inta inkindirr iwre, ingga ko tsi ki
imba ango ni atu imba wa na ti a han imba a to ku Abachi, imba ni so tsitsirr
ni so na ku Abachi undu ku nyarr. Uwanggo yo a si anko nggo imba ka di
kuttu ni barr Abachi ni isisurr imba nggo. 2 Si na aseki ka nggo anishirr bi
ingbingbru ba a di na ka nggo hen. Du Abachi à ka isisurr sarr ki imba na ka
imba ki aheḥeḥ. Meme nggo imba ta hi inkindirr yi nggo Abachi à zha na di
nyarr yi nggo, ni si ku meme yo nggo i ka se nggo.
3 A si ku ina wre yi nggo Abachi à ni ingga nggo, ingga ko da ki imba wemi
di, imba bu si ba atu amba wa mri nggo imba i se nggo hen. Ka atu amba wa
kinggi ma ku ikpanye yi nggo Abachi à ni imba nggo. 4 Ukpa ku unushirr u si
na anga ka shishemi. Indu i ankla ka ukpa ka i si na nkanka. 5 Uwa a si meme
yo, ni ikri imunta yi mi, inta nggurr bi mu ni Kristi ku ki ukpa uyirr. 6 Di inta

§ **11:27** Kye zizo Ishaya 59:20-21; 27:9. * **11:34** Kye zizo Ishaya 40:13. † **11:35** Kye zizo Ayuba 41:11.

na undu na aseki ka nggo Abachi à ni inta na anko Abachi wa. Abachi à ti ni inta ikpa ni re ure umaku, inta bu yo isisurr ni kpa bre ure ku kakami. 7 Abachi à ti ni inta isisurr izi abiga ba, inta bu zi ba. Uwa ti ni inta itsarr anishirr, inta bu tsarr ba. 8 A ti si ire ku abiga ba du ba a gru a ta ukpa, inta bu re ba. Abangga ba nggo a sha inkindirr yi nggo a si na yi a nu abanu, aba bu nu ba ni isisurr iyirr. Abangga ba nggo a ti si bi hru anishirr, aba bu hru anishirr ba zizi. Abangga ba nggo di na ku anishirr uzizi, aba bu na uzizi ku ni inyarr.

9 Imba ti kpanye na anishirr imba bu si kpanye na ba na ashishi hen. Imba bu karr inkindirr yi nggo i si indanda nggo, ni vu inkindirr yi nggo si izizi gri ni isisurr imba yi. 10 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ti nggo amuya ni Kristi ku a di na nggo. Ni di kye ikpa ssu na ashishi. 11 Si na ki lototo hen, na undu kakami. Na undu ku Abachi ku ni isisurr iyirr. 12 Imba bu nyarr nggo imba i so kye anko a inkindirr zhi na Abachi ku, imba bu nyarr ni si na gbo hen. Abanu a ti du isisurr imbarr yi i vri, imba bu vu gri, ni so di barr Abachi ttuttumi. 13 Inkindirr yi inggi nggo imba i se na yi nggo, imba sha yi nu amuya abangga ba nggo a zha yi chankarr nggo. Ni di kpa abichirr na ako amba wa.

14 Barr Abachi du yo ku abangga ba nggo a di tsutsarr imba nggo angu azizi. Du yo ba angu azizi na bu si yo ba angu andanda hen. 15 Nyarr na abi so nyarr ba, ni yì na abi so yì ba. 16 Nyarr ikpa gri zizi. Si gɨ itu hen, si ka undu numa di u su ku ankizhi hen. Si ba ni isisurr di imba i hi mri abanu hen.

17 Unuma ti na ki imba inkindirr indanda imba si di imba ta na ku indanda meme hen. Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo anishirr we a kye yi si izizi. 18 Ta ukpa ni so zizi na anishirr ba we. 19 Ikpikpa amungga, unuma ti na ki imba undanda, imba bu si na ku undanda meme hen. Du Abachi a han ku inkindirr yi nggo a na. À charr na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko wa a da di, “Ihan yi i si mungga. Ingga ta han anishirr inkindirr yi nggo iwre ba ku ina imbarr yi nggo.”* 20 Si na undanda han hen. Na inkindirr yi nggo angbamvu ka Abachi ka a da nggo di,

“Iyo ti ki unushirr wanggo à kri angbachi nu ùwà ku, ùwà nu ma ila;
uhre u ti ki ma, ùwà sha amasirr nu ma so.
Ùwà ti na meme ishisha i ta ki ma.”†

21 Si du undanda u mri ùwà hen, na uzizi du ku ttu undanda ku nado.

13

Na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da nggo

1 Imba wemi bu na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da ki imba nggo. Vu re Abachi mu a kpanye na zu ba wemi. Abangga ba nggo a so hru imba ziza nggo a si Abachi nggo a zu ba. 2 Undurr wa nggo a ti kisa na abi hru imba ba ba, uwa à kisa ni inkindirr yi nggo Abachi mu a da di a bu na yi. Inina uwama a di yo ku itu mu iha. 3 Abangga ba nggo a di na aseki ka wre a si di kru isisu i abi hru igbu hen. A si amimi anishirr ngga a di kru isisu i abi hru igbu ba. Ùwà zha du ùwà i si ta kru isisu i abi hru igbu ba hen? Meme nggo, ùwà bu na aseki ka wre, abi hru igbu ba a ta gbyarr ku ùwà asa. 4 A si Abachi mu a zu ma di a bu zi imba. Imba ti na undanda, imba kru isisu ima yi, nu nggo a si nu ukyekye ku du imba ki iha, na ta na meme. Uni hru imba wa a si uvurr iko Abachi. Abachi a di du ma a ki abi na undanda ba iha. 5 Uwa si ni ima yo imba bu na inkindirr yi nggo abi hru imba ba a da nggo, imba

* **12:19** Kye zizo Are Ka Zizo 32:35. † **12:20** Kye zizo Assurre 25:21-22.

bu si na yi ku unfu ku Abachi u ku yo mre hen, imba bu wo ure umbarr ku
nu nggo amarr amba ka mi a da ki imba di iwre meme. 6 A si ima yo imba
di han inklo imimi ku abi hru imba ba, a ti na indu imbarr yi aba a so na ku
Abachi mu. 7 Nu anishirr we inkindirr yi nggo a ga ùwà na yi nggo. Han ba
inklo imimi amuwa ka tuku azo na aseki ka nggo ùwà i si na ka nggo. Ni kye
ba ssu na ashishi ni nu ba inkpinkpye imbarr yi wemi.

Iso yi nggo anishirr a bu so ni ikpa

8 Si du undurr a ga ùwà uhla hen. Imba bu na inkindirr iyirr yo: Inkindirr
ima inggi i si ikpanye ni ikpa. Uwanggo nggo ti kpanye nu uzayirr ku, uwa
a na si inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da di a bu na nggo. 9 Nggo a da
di, “Si zha amba, ni zha aniru hen. Si ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si kye
inkindirr i undurr ni ttu ishishi ni zha di ka kpa yi nu ùwà mu hen.”* Are ka
nggo a di a bu na ka nggo na anuma zizo a charr ka na are ka ki ure uyirr di,
“Kpanye nu abi girr amuwa ba wemi nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu imuwa
yi nggo.”† 10 Undurr wanggo a ti kpanye nu uni girr ama ku, uwa a si ta na
ku uni girr wa inkindirr indanda hen. Unushirr a ti kpanye na abi girr ama
ba undurr uwama a ko na si inkindirr yi nggo Are ka Abachi a da nggo.

11 Imba ta na meme gbigbi nu nggo imba i hi ivi yi nggo inta i si na yi nggo.
Ivi yi i ma ki imba bu kasi ni ina imba yi. Kye ivi yi nggo Abachi a ta kpa inta
ttungo ni ila ure imunta, i so gburr ki ywhiywhirr ziza nggo mri nu nggo
inta i kpanye na Abachi ku ni imɛmɛ yi nggo. 12 Ibittu i so kre, ambre mu so
nggarr. Di inta ba ttungo ni na aseki ka nggo anishirr abi so ni ibwu a di na
ka nggo, ni vu iki i tsi na zhi nggo abubo à ni ko la. 13 Di inta i hru atu amunta
wa ni zirr zizi, nâ ta si anishirr abangga ba nggo a si so ni ibwu hen. Ni si di
hwa ahi, ni si di zha ikpa tankpami hen. Ni si zɨ iki, ni si di tsi, ni ki ishishi ni
ikpa hen. 14 Chi ki ywhiywhirr na Atiko Yesu Kristi ku du ma vu ùwà gri, ni
du aseki ka nggo inina ikpa di na unushirr ki ndanda nggo.

14

Si da di abiga abanu a na ndanda hen

1 Imba bu kpa amuya ba nggo a nise kri kyekye ni ikpanye yi. Ni si ri anta
na ba ni inkindirr yi nggo a bu kpanye na yi, ni inggi a bu si kpanye na yi
hen. 2 Ikpanye inuma i du ma à ri aseki tankpami.* Uwa ti si uwanggo nggo
à si tsɨ ukyekye ni iga yi hen, à si di ta inina hen. 3 Uwanggo nggo à di ri aseki
tankpami, a bu si kye uwanggo nggo a di ta angbungbaki yo mre na kpa ma
chirr hen. Uwanggo a di ta angbungbaki yo mre a bu si da di ini ri aseki
tankpa wa a na ndanda hen. Abachi a ka kpa ini ri tankpa wa ba. 4 Ùwà i
su unggonggo ni ta da ku uvurr iko a numa da à na ndanda? A si akiko ama
uwanggo à ta da ku uvurr iko wa da a na wre ka a na ndanda, wre ku a bu si
na ndanda hen. Abachi à ta du ma zirr zizi.

5 Anishirr banu a kye di azhibarr anuma a si a zizi mri anuma. Abanu na
anko a kye di ivi wemi i si ungo yirr. Unushirr a bu ku kri karrkarr na amarr
ayirr. 6 Uwanggo nggo ti kye azhibarr anuma ssu na ashishi mri anuma, uwa
na meme wre ku wa bu du anishirr mu a hi inkpinkpye i Akiko amunta wa.
Abangga ba nggo ti ri ila aba a nu Atiko wa mu inkpinkpye nu nggo a nyarr
ku Abachi ku ila yi. Abanu nggo a kà na si ri ila yi hen, a di na meme ku Atiko

* **13:9** Kye zizo Issuzzu 20:13-15, 17. † **13:9** Kye zizo Levitiku 19:18. * **14:2** Ri aseki tankpami: Are ka anu Yahuda ka a han ba ni ri ila anuma. Ani Yahuda ba a kaki abiga Kristi nggo, abanu ambarr ba a si hi di a si han aba ni ri ila inuma hen.

wa, wre ku uwa bu nu Atiko wa inkpinkpye na a nyarr ku Abachi ku ila yi.
7 Undurr ni inta ba a bu si so ku itu ima yo mre hen. Undurr ni inta ba a ti
ttu, uwa a si ttu ku itu ima yo mre hen. 8 Inta ti so tsitsirr, inta so ku Atiko
amunta wa mu, inta ti kɨ inta i kɨ ku Atiko wa yo. Inta ti so tsitsirr, ka inta ti
kɨ inta i si aba Atiko wa yo.
9 Kristi a ttu na gru ni ibe yi, wre ku bu si Atiko abi so tsitsirr na abi kɨ.
10 Uwa a si angginggi du imba abanu i da ku amuya amba abiga da a na
ndanda, angginggi i du amba abanu ba a kpa amuya amba abiga ba chirr?
Inta wemi taka kri na agẹ ka Abachi uwa a ta da ki inta undanda nu uzizi
umunta ku. 11 A charr na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko wa à da di:
“ ‘Nu nggo ingga nggo so tsitsirr, ingga i da ki imba di,
anishirr we a taka kuttu na gbyarr ki ingga asa,
na taka da ssuzzu ma di ingga yo i si Abachi.’ ”†
12 Meme nggo, inta na yiyirr taka ku bre ku Abachi inkindirr yi nggo inta i
na, angginggi i di inta na yi.

Si du uzumbirr uniga à la ure hen

13 Meme nggo, inta bu ba ttungo ni di da abanu à la ure. Iya, inta bu ba ni
isisurr munta di inta i si ta na inkindirr inggi nggo i ta du uzumbirr uniga à
jaku ni la ure hen. 14 Iga Atiko Yesu imungga yi i du ingga i hi zizi mi di ila
inuma i si si na ankizhi hen. Unushirr nggo a ti kpanye ni isisurr ima di ila
inuma i si na ankizhi, ila yi i ta kaki ku na ankizhi meme yo. 15 Uwa ti du
uzumbirr a la ure ni itu inkindirr inuma nggo uwa ri yi nggo, inkindirr yi
nggo uwa i na i di inta i hi du uwa i si kpanye nu uzumbirr wa ku zizo hen.
Si du ila yi nggo uwa ri yi, i du unushirr wanggo Kristi a ni ttu ku, a jaku hen.
16 Inkindirr inggi nggo ùwà ba ni isisurr imuwa di i wre, si du abanu a kye yi
di i si ndanda hen. 17 Are ka ittu i Abachi yi a si sa are ki iri ni iso hen, a si are
ka izirr zizi na agẹ ka Abachi, tuku isu isisurr, inyarr inggi nggo Izhi Iwre yi
i di ni nggo. 18 Undurr wanggo nggo ti ga Kristi meme, Abachi di nyarr ma
kakami, anishirr a di kpanye na ku.
19 Ni ima yo, inta bu di zha i so zizi na anishirr ba. Ni na inkindirr inggi yi
nggo i ta du anishirr a kri kyekye ni iga imbarr yi. 20 Si du undu ku Abachi
ku na ki ndanda nu nggo ùwà ri ila tankpami hen. Ila wemi si i ri, inuma i ti
ta du undurr a la ure ùwà bu si ri yi hen. 21 Inkindirr inggi nggo i wre ùwà bu
na inggi i si di, si ta inina, ni so ahi, ni na inkindirr numa nanka nggo i ta du
uzumbirr uniga à la ure hen.
22 Inkindirr yi nggo amarr amuwa a da ku ùwà ni itu i aseki angga ka ùwà
bu su ure umuwa tuku Abachi mre. Ùwà ti na zizi ni kpanye ni inkindirr yi
nggo ùwà na yi, isisurr muwa i ti si da ku ùwà di inkindirr yi nggo ùwà na yi i
si si ndanda hen, Abachi ta yo ku ùwà angu ka iwre. 23 Ùwà ti ri inkindirr ni
isisurr iha, i si ila ure ni itu yi nggo ùwà si kpanye ni inkindirr yi nggo ùwà na
hen. Inkindirr inggi nggo ùwà ti na yi sama ni ikpanye na yi, uwa si ila ure.

15

Inta bu na inkindirr inggi nggo i ta zi abanu ni kpamusu na atu amunta wa

1 Inta abangga ba nggo i kri kyekye ni ikpanye yi, bu zi abangga ba nggo a
si si kyekye hen du ba kuchi ni iga yi. Inta bu si na inkindirr yi nggo i wre ki
inta yo mre hen. 2 Di inta wemi bu na ku amuya ni iga yi inkindirr yi nggo i
wre ni ta du ba a nyarr, wre ba bu kri kyekye ni iga yi. 3 Kristi a si na inkindirr

† **14:11** Kye zizo Ishaya 45:23.

yi nggo a na, wre ku bu nyarr ku itu ima mu hen. Iya a charr na angbamvu ka Abachi ka di, “Anishirr ti marr ùwà, aba a si marr su ùwà mu hen, a so marr si ingga, Abachi.”* 4 Aseki ka wemi nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka nggo, a charr ka wre ba bu tsarr inta yo, wre ki inta bu si abi vu gri ni isisurr, ni bu kri karrkarr ni bu surr ashishi.
5 Ingga ko barr di Abachi nggo uwa yo a di ni ivu isisurr gri tuku ukyekye, a bu du amarr amba ka a si ayirr nu nggo imba i so ga aza ka Kristi Yesu ka nggo. 6 Meme nggo, imba wemi bu di nggurr bi nu ukorr uyirr ni di gbyarr ku Abachi asa ni nu ma inkpinkpye. Uwa yo a si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi.

A bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen Ure ku wre ku

7 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ta si nggo Kristi a kpanye ni imba ba. Imba bu na meme wre ku anishirr bu gbyarr ku Abachi asa. 8 Nu nggo ingga i da ki imba di Kristi à kaki uvurr iko ani Yahuda wa, wre ki inta bu hi di Abachi à di na inkindirr yi nggo à da zu ku akiki munta du uwa taka na nggo, 9 wre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a bu gbyarr ku Abachi asa ku uzizi umaku, nâ ta su nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka nggo di:

“Ni ima yo, ingga ta gbyarr ku ùwà asa na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.
Ni ta bre asarr gbyarr ku ùwà asa.”†

10 A charr zizo na angbamvu ka di,

“Imba nggo i si si ani Yahuda hen, nyarr yi na anishirr angga ba nggo Abachi à hla ba nggo!”‡

11 Na charr zizo di,

“Gbyarr ku Atiko wa asa, imba wemi nggo i si si ani Yahuda hen.
Gbyarr ku asa, imba anishirr bi ingbingbru ba wemi!”§

12 Na charr zizo nu ungbamvu ku Ishaya ku da di,

“Uhunhan ku Jesi* à taka nga.
Abachi à taka gɨ ma gru di a bu ni hru inkpinkpye i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen,
aba taka so kye anko ama wa.”†

13 Ingga barr Abachi nggo a di nu anishirr isisurr iso kye anko, a bu ni imba inyarr tuku isu isisurr, nu nggo imba iyo isisurr imba yi na ku nggo. A bu na meme, wre ku ukyekye ku Izhi Iwre u bu du imba di kye anko kakami ni si ba ttungo hen.

Bulu à re ni itu i undu umaku

14 Amuya amungga abiga, ingga ni itu imungga i hi di imba i hi inkindirr izizi ni hi inkindirr yi nggo, i wre imba bu na yi nggo. Ni hi tsarr ikpambirr. 15 Ingga i charr ki imba kprendende mi ni itu i aseki anuma ka nggo ingga zha di imba bu ssu ka hi nggo. Abachi mu à na wre ki ingga na na ingga ki uni na undu ama. 16 Ingga i na undu ku bre Ure ku wre ku ku Kristi Yesu nâ ta si unikye. Ingga i na meme, wre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, abu a si nâ ta si inkindirr iwre nggi a gri ku Abachi na yi uwa a kpa yi nggo. Abu si abangga ba nggo Izhi Iwre yi i ddu ba ki anishirr ba Abachi.
17 Ni ima yo, ingga i nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo ingga i na ku Abachi ni Yesu Kristi ku nggo. 18 Ingga si ta re ni itu i inkindirr inuma mri inggi nggo

* **15:3** Kye zizo Asarr 69:9. † **15:9** Kye zizo Asarr 18:49. ‡ **15:10** Kye zizo Are Ka Zizo 32:43. § **15:11** Kye zizo Asarr 117:1. * **15:12** Jesi: Jesi à si aki a Doda, uttu nu Israila. Yesu à zhi nu uki ukuma yo. † **15:12** Kye zizo Ishaya 11:10.

Kristi à di ingga bu na yi nggo hen. Ure umungga ku tuku inkindirr yi nggo
ingga i na nggo, abama yo a du ingga i zi abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, du ba a wo ku Abachi ure. 19 Ina ima i si ku are ka nggo ingga i re na aseki
ka ikagri ka nggo ingga i na tuku ukyekye ku Izhi ku. Ni ima yo, bazhi nu
Urushalima nga ni igbu nu Ilirrikumu ingga ka bre ure ku Kristi ku kago ba,
ni ka kre anga a undu amungga ama ba. 20 Inkindirr yi se ni isisurr imungga
inggi i si di ingga bu bre ku anishirr Ure ku wre ku na ankla ka nggo a nise
wo inkindirr ni itu Kristi. 21 Nâ ta si nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka
da di:
“Abangga ba nggo a si da ba inkindirr ni itu ima yi hen a ta hi,
abangga ba nggo a nise wo a ta ssu hi.”‡

Bulu à zu du uwa ta kakuma ni ichirr ni igbu nu Roma

22 A si ima yo ingga i ma chankarr ni nga ni imba ba. 23 Nu nggo ingga i kre
undu umungga ku na anga angga ka ziza nggo ba, tuku nggo ingga i so ki ase
shishemi di zha di ingga ka ni kye imba. 24 Ni ima yo ingga zha di ingga ta
nga ziza nggo. Ingga zha di ingga ti so kuma ni igbu nu Sipeni, ingga ta kukri
ni kye imba. Ingga ti ni sha so shi ni imba ba, ingga ta zha izi ni imba ba
ku ikuma imungga yi nu Sipeni. 25 Ziza nggo ingga so kuma nu Urushalima
ku undu ku anishirr ba Abachi nabo. 26 Abiga nu igbu nu Makidoniya tuku
Akaya a kye ni kye imbarr na shirr aseki ku abiga Abachi ba nggo a si abi
iha na si nu Urushalima nggo. 27 Aba mu a da ku atu ambarr da aba a ta na
meme. Imba ti kye zizi, izi abi iha ba i si ki ba uhla mu. Ani Yahuda ba a ga
aseki ka nggo Abachi a nu ba nggo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
Abachi a nu ba aseki a kama di a bu a zi izhi imbarr yi. Uwa a si meme yo
abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a bu nu ani Yahuda ba aseki ka
ingbingbru angga ka nggo aba a kpa na Abachi ku nggo. 28 Ingga ti kre undu
ku ini ba inklo yi pempe nggo anishirr ba a shirr ba nggo, ni taka so kuma
nu Sipeni nggo, ingga taka garr ba ni imba ba. 29 Ingga ti nga nggo, ingga hi
di Kristi ta ni ingga inkindirr izizi ki imba.
30 Amuya aniru na amba, ingga tsi ki imba ango, ku iyo isisurr imunta yi
na Atiko Yesu Kristi wa ku, tuku ikpanye yi nggo Izhi i ni inta nggo, imba zi
ingga barr Abachi ni barr ni itu mungga. 31 Barr Abachi di abangga ba nggo
a kà iga yi ni igbu Yahudiya a bu si na ki ingga inkindirr hen. Abachi bu du
anishirr ama ba nu Urushalima a kpa aseki ka nggo ingga i so gri ba nabo
nggo. 32 Meme nggo i ni kpanye i Abachi ingga taka nga ni imba ba ni inyarr
kakami. Inye imungga yi ni imba ba i ta ni ingga inyarr tuku isu. 33 Ingga i
barr Abachi nggo a di ni inta isu a bu si ni imba wemi. Du yi si meme yo.

16

Bulu à chi abiga abanu nu Roma

1 Ingga so da ki imba du uvayirr amunta uniga Fibi, nggo di na ku Abachi
undu ni igbu nu Kenkriya, a si unushirr uzizi. 2 Kpa ma na ango aha nâ ta si
nggo anishirr ba Abachi a di hru ikpa yi nggo. A si unushirr a Abachi. Nu ma
inkindirr inggi yi nggo a ti zha ni imba ba nggo. Uwa mi a na wre ku anishirr
shishemi kye ni ingga mi.
3 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila nggo a di na undu ku Yesu Kristi ku
ni ingga ku nggo. 4 Na ba di a ti si ittu mi aba a si ta kru hen. Ingga nyarr
ba kakami. A si si ingga mu i nyarr ba na nkpamu hen, abiga ba na aki ka
nggurr bi ka Abachi wemi nggo a si si ani Yahuda hen, aba mi a so nyarr ba.

‡ **15:21** Kye zizo Ishaya 52:15.

5 Chi ki ingga abiga ba nggo a di nggurr bi ni iko i nu Priskila yi nggo.
Chi ki ingga ukpamu Ipanetu. Uwa yo à kpa Kristi ni imẹmẹ yi na anga ka
Asiya ka.
6 Chi Maryamu, nggo a na ki imba undu kakami nggo.
7 Chi anu Andronikụ tuku Juniya, aba mi a si ani Yahuda nâ ta si ingga na
kri ni iharr yi ni ingga ku. Abi ko na angu ba a kye ba ssu na ango kakami,
na kpa Kristi kuchi na du ingga.
8 Ingga chi Ampilatu, ukpamu na Atiko wa ku.
9 Chi Urrbanu, ukpamu nu undu ku Kristi, tuku ukpamu uniga Sitaki.
10 Chi Apele nggo à kri ngbangba ni yo itu ma yi nu Kristi ku.
Chi abi iko bu Arristobulu.
11 Chi Hirrodiyo, uzumburr ani Yahuda.
Ni chi amuya abiga ba ni iko i Nasiso.
12 Chi ki ingga Trifaniya tuku Trifosa, nggo a so na ku Atiko wa undu
kakami nggo.
Ni chi ukpamu uniga Pasi, nggo a ka na ku Atiko wa undu kakami ba.
13 Chi ki ingga Rufo nggo Atiko wa à hla ki ama nggo, tuku ayirr wa nggo à
hru ingga nâ ti ingga i su ku uzuma mu nggo.
14 Chi ki ingga Asinkritu, Filego, Hemisi, Patroba, Hema, na amuya abiga
abanu ba nggo a si na ba nggo.
15 Chi Filologu tuku Juliya, ni chi Nerru tuku uvayirr ama wa, ni chi Olimpa
na anishirr ba Abachi ba wemi, nggo a si na ba nggo.
16 Vu ango gri ni chi ikpa kakami.
Abiga Kristi ba we nggo se ni ingga ku a ko chi imba.

Bulu a da ku abiga ba nu Roma inkindirr yi nggo a bu na yi nggo

17 Ingga tsi ki imba ango amuya abiga imba so di surr ashishi na abangga
ba nggo a di na na di imba i tsɨ ki na nkanka na du abiga ba a ga anko anuma
mu. Anishirr angga ba nggo a kri azanyirr ni itsarr yi nggo a tsarr imba nggo,
imba bu si chi ki ywhiywhirr na ba hen. 18 Abi di na aseki akama a si si abi zi
Atiko amunta wa, Yesu Kristi hen. Abama a so di zha ku atu ambarr mu aseki.
Anishirr abama a di ddu are azizi nggo a wre iwo na atu na di re anishirr
angga ba nggo a si hi ure ku kakami hen na ka isisurr sarr ba. 19 Anishirr a
wo ikri imba yi ni iga yi kago. Ima i di ingga i nyarr ki imba kakami. Ingga
ni ko zha di imba bu hi inkindirr yi nggo i si i wre nggo. Ni bu si si abi la ure
na aseki angga ka nggo a si ka wurr hen.
20 A ji ntsɨ, Abachi nggo à di ni iso isu, a ta cha Isheta na aza na ta ni imba
ukyekye ni itu ima yi.
Ingga so barr di uzizi ku Atiko munta Yesu ku bu so ki imba.
21 Akpambirr nu undu amba wa, Timoti a so chi imba. Anu Lukiyu tuku
Jaso, tuku Sosipata, aba mi a si ani Yahuda na so chi imba meme.
22 Ingga, Tarrtiyu, nggo à charr ungbamvu unggo ku, à so chi imba ni isa i
Atiko wa.
23 Gayu, nggo ingga i so ni iko ima yi, uwa à di kpa abiga we ni iko ima yi,
à so chi imba.
Irrasitu, uni zu inklo ni ìgbù wa, tuku uzayirr amunta wa ni iga yi Kwarrtu
a so chi imba. [24 Abachi à bu du uzizi umaku u so ni imba ba we. Du yi si
meme yo.]

Ni ikikre yi Bulu a barr Abachi

25 Di inta gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ta di imba kri kyekye ni kpanye
imba yi. Ingga i da meme yo nu ure ku nggo ingga i di re ku anishirr nggo.
Ure ku wre ku nggo u si ni itu i Yesu Kristi nggo. Uwanggo yo a si inkindirr

yi nggo ure ku nggo a sha ku sharri ku anishirr na asese ka u da nggo. 26 Ziza
nggo a bwu ku anishirr ure ujiji kuma na angbamvu ka abi kpa are ka Abachi
ka, tuku nu nggo Abachi uni so sese wa a da di anishirr bi ingbingbru ba we
a bu hi, wre ba bu wo ma na yo isisurr na ku.
27 Inta bu gbyarr ku Abachi asa ase na ase. Abachi nggo, uwa yo na nkpama
à si ukrizhizhi, Inta bu gbyarr ku asa. Inta bu na meme ni itu inkindirr yi
nggo Yesu Kristi a na yi nggo. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku zhi nu Afisa, ku abiga ba nggo a se nu Korrintiya. Korrintiya ni ima a di si igbu unkpi nggo anishirr tankpami a nggurr bi na ku. Ijirrigi i amasirr i di gri aseki nga nabo. Meme nggo, igbu wa à tsarr ssu na aseki ka nggo anishirr a na ka ki azhi ambarr tuku ina aseki ka ishisha. Ina ima i tsarr iyo isisurr i abiga yi kye ni iha kakami abanu ba a so kuhre ni itsarr kye yi.

Bulu à wo iso ta azaza imbarr yi nggo na charr ba ni itu i iga so na nkanka imbarr yi. Anishirr ba a di kurr ìga ni imuyirr imbarr ku. Na di gri ikpa kuma na aki ka bre amu. A si di na undu uzizi nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i nu ba nggo hen. A di na varrvarr na aki ka barr Abachi ka tuku nu nggo a ti nggurr bi ta ri na Agbugba a Atiko wa. Ndanda angga ka wemi.

Abiga ba a zhi Bulu are anuma ni itu i igarr, tuku iri ila inggi yi nggo a to ku anazhi, tuku itasi i Yesu yi ni ibe na abiga ama ba.

Aseki ka nggo a vri abiga ba nu Korrintiya nggo a ni so se ni inta ba ari mi kye.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-9*
Ivri ni itu i iga ki na nkanka *1:10—4:21*
Ivri ni itu i ikurr ìga *5:1-13*
Ivri ni itu i igri ikpa kuma ni bre amu *6:1-11*
Ivri ni itu i ila abubo *6:12-20*
Ivri ni itu i igarr *7:1-40*
Ivri ni itu i aseki ka nggo anishirr a kye ka ki azhi ambarr *8:1—11:1*
Ivri ni itu i igbyarr ku Abachi asa tuku ina undu nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i di ni *11:2—14:40*
Amarr ni itu i itasi ni ibe yi *15:1-58*
Ure ku ikikre *16:1-24*

1 Ungbamvu ku ù zhi ni ingga Bulu ku, nggo Abachi à kye ì wre ku na hla
ingga ki uni ko na angu a Kristi Yesu. Inta tuku Sositene uzayirr munta tuku
uni zi inta wa inta yo so charr ki imba.
2 Inta ko charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka nu Korrintiya.
Yesu Kristi à hla imba ki anishirr ama na ngla ila ure imba yi, nâ ta si nggo à
na ku abiga ba kago, nggo a di yo isa i Atiko Yesu Kristi, Atiko munta wa na
Atiko ambarr wa.
3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu
Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba
isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

4 Ingga di nyarr ku Abachi kakami ku inkindirr yi nggo à na ki imba. À
na wre ki imba na ni imba ini shishemi nu umi ku Yesu Kristi. 5 Nggo imba
nggurr itu bi nu Yesu Kristi ku ngbangba, Abachi à ni imba aseki shishemi.
À ni imba ukyekye ku ibre ure umaku tuku ihi aseki ka ni izhi yi we. 6 Ima
tsarr da aseki ka nggo inta bre ki imba ni itu i Kristi a su jiji. 7 Ima yo du
Abachi ni imba aseki ka we nggo imba so bi ikanga i Atiko munta wa Yesu

Kristi. 8 Yesu ta ni imba ukyekye kuma ni ikikre yi, wre ki imba bu sama ni
ikpala na azhibarr a ikanga zizo a Yesu Kristi Atiko munta wa. 9 Abachi yo su
uwanggo nggo yo imba yo ni ga aseki ka we nu Uzuma wa Yesu Kristi Atiko
munta wa. Imba bu kpanye di Abachi ka na aseki ka angga ka we.

Iga ki na nkanka nu umi ku abiga ba

10 Ingga barr imba yi amuya aniru na amba ni isa i Atiko munta wa Yesu
Kristi, imba si ga ki na nkanka hen. Imba nggurr atu bi ni du amarr amba ka
ni iyo isisurr imba yi a bu si yirr. 11 Amuya abanu a nga zhi ni iko i Klowe ni da
ki ingga di uvi se nu umi umba ku. 12 Ingga nggo ko da di uyirr nu umi umba
ku à da di, “Ingga so ga Bulu.” Unuma da di, “Ingga so ga Apolo.” Unuma da
di, “Ingga so ga Biturr.” Unuma da di, “Ingga so ga Kristi.”
13 Imba ga Kristi yo ki ankpunkpu? A kpa ingga Bulu nu unkunkurr ni itu
imba? A zzu imba na amasirr ni isa mungga? 14 Ingga nyarr ku Abachi nggo
ingga si zzu imba na amasirr shishemi hen. Ingga hi ingga zzu anu Krispu
tuku Gayu yo. 15 Undurr sama nggo à ta da di a zzu ma na amasirr ni isa
imungga. 16 (Ni zzu abi iko i Sitefana, ni gru zzu abata ngga zizo, ingga si ssu
hi hen.) 17 Kristi à si ni ingga undu ki izzu anishirr na amasirr mu hen. À ni
ingga undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre ku. Na di ingga bu si ni bre ku
anishirr ba ure ku Abachi na are ka unushirr ka ihi i anishirr hen, ni ka si du
ikpa i Yesu yi nu unkunkurr ku sama nu ukyekye hen.

Yesu Kristi yo su ukyekye ki ihi i Abachi yi

18 Ure ki ikpa Yesu ku u su ure ku ankalanttu ku anishirr ba nggo a nga
ashishi nado. Uwa ta si inta nggo kpa Abachi, uku yo su ukyekye ku Abachi
ku. 19 Nâ ta si nggo a charr di,
“Ingga ta ka ihi i abangga ba nggo so di kye da aba hi glo;
ni ta na ihi i abangga ba nggo kye da aba a hi nggo ki ankalanttu.”*
20 Undurr ni ihi wa se momonggo? Uni bre tanko wa se momonggo? Uni ri
anta wa à se momonggo? Abachi si na ihi ingbingbru yi ki ankalanttu hen?
21 Abachi à hi mu na si du anishirr ba ingbingbru ba na undu ni ihi imbarr
nggi na hi ma hen. Abangga ba yo mre nggo a kpanye nu ure munta ku nggo
a sa ankalanttu, Abachi à kye di i wre uwa bu kpa ba ttungo. 22 Anu Yahuda
ba a so zha aseki ka ikagri, u anu Girrki ba a so zha ihi mu. 23 Inta so bre ba
ure ku Kristi wa nggo a kpa ma nu unkunkurr. Ure ku u su ku anu Yahuda
ba ikpala, nu su ku abangga ba nggo si si ani Yahuda hen ankalanttu. 24 Uwa
ta su ku abangga ba nggo Abachi à hla, anu Yahuda na abangga ba nggo si si
anu Yahuda hen, ure ukuma yo su Kristi, nggo su ukyekye ni ihi i Abachi yi.
25 Urrurru ku Abachi ku ù mri ihi i unushirr yi. I sama nu ukyekye i Abachi
yi i mri ukyekye ku unushirr ku.
26 Amuya, imba ri amarr kye nggo imba i di se bari u Abachi à yo imba.
Anishirr bi ingbingbru angga ba a si ri amarr da abanu nu umi umba ku a sa
abi hi hen. Abanu ntsɨ nu umi umba ku yo a so ni into inkpinkpi, na si si imba
shishemi ngga nggo a zhi ni iga yi nggo a hi ba hen. 27 Abachi à hla aseki ka
nggo sa ka ankalanttu ku abi ingbingbru ba, wre ku bu du ishisha i ki abi ihi
ba. Na hla aseki ka nggo a sama nu ukyekye, wre ku bu nu abi se nu akyekye
ba ishisha. 28 Abachi à na undu ni inkindirr yi nggo abi ingbingbru ba a kye
yi kpachirr, na aseki ka nggo a si di kye ka yo na amu hen. Na turr aseki ka
nggo abi ingbingbru ba a kye ka yo na amu kahre. 29 Abachi à na meme, wre
ku undurr si ka nggurr ankẹ na agẹ ka Abachi hen. 30 Imba sa amumarr ba

* **1:19** Kye zizo Ishaya 29:14.

Abachi ni itu i Kristi. Abachi à tu Yesu Kristi du ma ni kpa inta ttungo, na
ni inta ihi ima yi, na na inta ki krizhizhi na Abachi ku, na kpa inta ttungo ni
ila ure. 31 Nâ ta si nggo ungbamvu ku ù da di, “Undurr wa nggo ti ta nggurr
ankẹ, uwa bu nggurr ankẹ ni ina i Atiko yi.”

2

1 Amuya aniru na amba, nggo ingga i nga ni imba ba, ni di bre ki imba ure
ku Abachi ku, ingga si di re imba na are ka iwre iwo ka ihi i unushirr hen.
2 Nggo ingga di se ni imba ba, ingga na isisurr mungga yi ki iyirr ni di bre
ki imba are ka Yesu Kristi kayo nggo a kpa ma nu unkunkurr ku nggo. 3 Ni
imẹmẹ yi ingga i su ukpa ni di na ni isisu ni wri kpakpa. 4 Nggo ingga ti ko
re ni imba ba ingga si di zha di ingga ta gba imba nu ungbrengbre mu hen.
Ingga di du Izhi i Abachi yi mu bu tsarr imba ukyekye umaku. 5 Ina ima yi i
ta di imba yo isisurr nu ukyekye ku Abachi ku, na si si ni ihi i unushirr mu
hen.

Ihi i Abachi yi

6 Inta di na undu ni ihi nggi ni re na anishirr ba nggo a ka kuyi ni iyo isisurr
imbarr yi ba. Ihi inggi yi si zhi ni ingbingbru inggi yi ka na atu ba ingbingbru
ba nggo ukyekye umbarr ku di kre hen. 7 Inta bre ki imba ni ihi yi nggo i zhi
na Abachi ku nggo aba a zu yi sharri, bazhi nu nggo a nise na ingbingbru
yi. Abachi à na yi wre ku inkpinkpye munta. 8 Uyirr mi nu umi ku atuttu
bi ingbingbru ba a si hi yi hen. Ka da a hi mu a ka si kpa Atiko wa nggo sa
ankpye hen. 9 A na meme nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku
di:

“Unushirr nise hi meme kye,
unushirr nise wo meme kye,
unushirr nise ri amarr kama kye
ni itu i inkindirr yi nggo Abachi à na zu ku abangga ba nggo kpanye na ku.”*

10 Abachi à du Izhi ima yi tsarr inta aseki kama.

Izhi iyo i hi aseki ka we, kye nu umi ku isisurr i Abachi ku. 11 Unggonggo hi
amarr ka unuma? A si izhi i unushirr wama yo nggo i rri so nu umi umaku.
A si meme yo na Abachi ku, Izhi ima iyo ihi isisurr ima yi. 12 Ziza izhi yi nggo
inta kpa i si si i ingbingbru inggi yi hen, i si i Abachi. Wre ki inta bu hi aseki
ka iwre ka nggo Abachi à ni inta na ka sama ni ikpa inkindirr. 13 Inta ko re ni
itu i aseki akama yo, nggo Izhi i Abachi yi i tsarr inta, na si si itsarr yi nggo
zhi ni ihi i anishirr mu hen. U Izhi iyiyirr inggi yo zi inta itsarr aseki ka nggo
sa ka izhi yi, ku abangga ba nggo Izhi ì so nu umi umbarr ku. 14 Undurr wa
nggo ti sama ni Izhi yi, à si kpanye nu ure ujiji ku nggo u zhi ni Izhi i Abachi yi
hen. A su ku inkindirr i ankalanttu, nggo abangga ba nggo se ni Izhi i Abachi
iyo a ka hi aseki ka nggo zhi na Abachi ku. 15 Unushirr wa nggo se ni Izhi i
Abachi yi a se nu ukyekye ku bre amu ni itu i aseki ka we, undurr si ma ni
bre amu ni itu ima yi hen.

16 Nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi ku à da di, “Unggonggo hi isisurr i
Atiko?
Unggonggo ma ni itsarr Abachi inkindirr yi nggo ta na?”†

Inta ka kye are kama hi, nggo inta se ni isisurr i Kristi.

3

Iga ikpa

* **2:9** Kye zizo Ishaya 64:4. † **2:16** Kye zizo Ishaya 40:13.

1 Amuya aniru na amba, nggo ingga di se ni imba ba, ingga si di re ni imba
ki anishirr ba ngga nggo a se ni Izhi i Abachi hen. Ima yo di ingga i di re ni
imba ba nâ ta si anishirr abi inina i ukpa, ni sa amumarr tsintsi nu ure ku
Kristi ku. 2 I wre ingga bu gri imba nâ ta sa amumarr tsintsi ni so di ni imba
àmà isisa. Imba i nise ma abi ri ila, ziza nggo mi imba nise ma. 3 Nggo imba i
nise nu ukpa ku unushirr, ima yo di imba kri angba ichi ni ri anta ni ikpa. Ina
ima mi i tsarr di imba se nu ukpa nâ ta si anishirr abi ingbingbru ba. 4 Uyirr
nu umi umba ku à da di, “Ingga si a Bulu,” unuma da di, “Ingga si a Apolo,”
imba si so na nâ ta sa abi ingbingbru ba mu hen?
5 Unggonggo su Apolo? Unggonggo su Bulu? Inta tuku Apolo sa anishirr
mu nggo so da ki imba ure ku Abachi nggo imba i wo ku ni yo isisurr. Abachi
mu à ni inta undu meme. 6 Ingga ttu ingbingbi ikiri yi, u Apolo bwa amasirr
wa, Abachi du yi zzu ni furr. 7 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr wa abangga si
si inkindirr inkpi yi hen. Abachi wa nggo du ikiri yi zzu, uwa yo à si inkindirr
inkpi yi. 8 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr wa a si ungo yirr, unuma si
mri unuma hen. Ni ikikre yi Abachi taka nu ba azadi ka nggo ma ku undu
umbarr ku. 9 Inta aha mi tuku Apolo, i so na undu na Abachi ku. Imba ngga
se nâ ta si ɪ̄lá i ido i Abachi. Imba se nâ ta si iko yi nggo Abachi nggo à me.
10 Abachi à kye i wre ku na na ingga ki uni me, na di ingga zu ibarr yi nggo
abanu so me ni itu yi. Di inta me ni bu kye. 11 Ichi yi iko i nggo a zu, iyo su
Yesu Kristi. Undurr ka si zu ibarr numa zizo hen. 12 Abanu ta na undu ni
izinarriya, ka azurrfa, ka angbinta ka wre ni ime ni itu ibarr yi. Abanu ta
na undu ni inkinkurr, abanu atakpu, ka agiga. 13 Ivi* yi ko nga nggo a taka
ni tsarr undu ku anishirr ku kye, ni ibre amu yi. A ta tsarr undu ku anishirr
we kye nu uru ka ù ta kurr wre. 14 Ime i undurr yi nggo ti kri, aba ta nu ma
azadi ka undu ama ku. 15 Undurr wa nggo ime ima yi ti kparri aseki ama ka
a ta rri ru nado namri. Ni ima mi, uni me wa ta bwa cha na ango aha, nâ ta
si undurr wa nggo a bwa huzzu nu uru.
16 Imba si hi di imba su ku Abachi uki mu nggo Izhi i Abachi yi so nu umi
umba ku hen? 17 Undurr wa nggo ti rɨ uki ku Abachi nggarr, Abachi ta na
undurr wa ki ndanda, nggo uki ku Abachi ku su ku iwre, imba yo su uki ku.
18 Imba si re atu a imba hen. Ùwà ti kye du ùwà su ukrizhizhi ni ingbingbru
inggi yi, ùwà na itu muwa yi ki urrurru du ba bwu ku ùwà itu. 19 Nggo imba
kye ihi i ingbingbru inggi yi yo na amu, i su urrurru mu na Abachi ku. Nâ
ta si nggo ungbamvu ku Abachi ku ù da di, “Abangga ba nggo di da di aba sa
krizhizhi, Abachi à na undu na anko ambarr kayo na vɨ ba.” 20 Nâ ta si nggo
a charr zizo nu ungbamvu ku di, “Abachi à hi amarr ka anishirr krizhizhi
ba na yo ka ki urrurru.” 21 Undurr bu si nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo
anishirr ka na hen. Aseki ka we sa amba. 22 U Bulu, Apolo tuku Biturr, ni
ingbingbru yi we, ni iso tsitsirr uku ittu; ziza tuku ni ichi a sa imba. Aseki ka
we sa amba, 23 imba si abu Kristi, u Kristi si a Abachi.

4

Abi ko na angu ka Kristi ba

1 Meme nggo, imba bu ri amarr ni itu imunta ki amirr iko bu Kristi,
abangga ba nggo Abachi nu ba undu ku ibre ku anishirr iki i Abachi yi nggo
a kurr sharri. 2 Meme nggo, inkindirr inkpi yi nggo anishirr di zha ihi nu

* **3:13** Ivi i ibre amu: Azhibarr wa nggo Kristi à taka nga ni bre amu ku anishirr we, na vɨ anishirr ama ba du ba ku so na ku.

umi ku amirr iko inggi si a bu na undu umbarr ku ndindi. 3 Ka imba ti da anggi mi ni itu mungga i si ta vri ki ingga hen. Ka imba ti gri ingga kuma nu unto ku ibre amu mi na. Kye na, ingga mi si di bre amu ku itu mungga yi hen. 4 Ingga si hi inkindirr yi nggo ingga la hen, ima mi si tsarr di ingga sama ni ila na ankẹ ka Abachi hen. Atiko wa nggo hi isisurr mungga yi na amarr mungga ka, uwa yo su uni bre amu mungga wa. 5 Ni itu ima, imba ki bwe du azhibarr a ibre amu wa ka nga bari, ni si wri kpakpa ni ibre amu ziza a azhibarr wa nise hen. Abachi taka gri aseki ka nggo a di na sharri ni ibwu huzzu du anishirr kye ka hi, na aseki ka nggo kurr ni isisurr i anishirr. Nabo yo Abachi ta gbyarr asa ku abangga ba nggo ama a bi gbyarr ba asa.

6 Amuya, aseki ka nggo ingga bre ki imba na ka si na atu munta tuku Apolo. Ingga bre ka wre ki imba bu ga inkindirr yi nggo i kurr ni icharr. Ingga zha di imba bu si nggurr ankẹ di unitsarr unuma mu à mri unuma hen. 7 Angginggi du ùwà kye du ùwà mri unuma? Ùwà se na angginggi nggo a si nu ùwà ni ni hen? Ùwà ti hi du ùwà i kpa kpikpa mu angginggi i nggurr ankẹ kurr nabo zzu da a si ina imuwa mu?

8 Imba kye di imba ka se na aseki ka we ba? Imba kye di imba sa abu ungo, ni kye di ka sama ni inta imba kaki atuttu. Ingga mi ka nyarr nggo imba ka kaki atuttu, wre ku inta bu sa atuttu ndo ni imba 9 Ingga kye da Abachi à zu inta abi ko na angu abu Yesu abi ikikre ba, nâ ta sa abangga ba nggo a harr ba zu bi i ta ngɨ. Abitu ba Abachi ba na anishirr bi imimi ba a mẹ inta. 10 Ni itu i Kristi, anishirr yo inta ki aba ankalanttu. Imba nanko, Kristi à na imba ki krizhizhi. Inta sama nu ukyekye. Imba si kyekye. Aba kye imba ssu na ango na kye inta kpachirr. 11 Ari mi inta zirr ni iyo, nu uhre, ni surr angbanja iki ka nggo a ka ngla kre ba. Anishirr ka inta, inta sama nu unto ku iso. 12 Inta di na undu na ango munta bari ni ri, undurr ti marr inta, inta i yo ku angu azizi. Nggo a ti ki inta iha, inta vu isisurr. 13 Nggo a ti bre are ka imu mi na atu a munta, inta di re wre na atu ambarr wa. Ikikre inggi ziza aba kye inta yo ki atsu ni inturu i ingbingbru inggi yi.

14 Ingga si di ingga ta ni imba ishisha mu hen. Ingga charr di ingga ta zi imba, nâ ta si nggo akiki di zi amumarr ambarr. 15 Ka nu nggo anishirr shishemi mi a ti ko bre ki imba ure ku Abachi ku, aba si sa akiki amba hen. Ingga yo sa aki amba wa nu umi ku Kristi, nu nggo ingga yo da ki imba Ure ku wre ku. 16 Ingga ko da ki imba, imba ga uzirr mungga ku. 17 Ni itu ima yo ingga ko turr Timoti uzumu wa, nggo ingga kpanye na ku kakami, nggo uwa mi yo isisurr ni iga Atiko yi. Uwa ta nga ni imba ba ni zi na tsarr imba anko ka uzirr mungga ka ni Yesu Kristi ku, nggo si meme yo nâ ta si nggo ingga di bre kago na ankla ka nggo ingga i kuma na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.

18 Abanu nu umi umba ku a kye di ingga si ta ka nye na ba zizo hen, na so ga angba. 19 Nggo Abachi ti kpanye ki ingga, ingga ta nga ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo ingga ti nga bari ingga taka ni hi sa abata ngga sa abi ga angba abama, ni ka hi ukyekye ku nggo a se na ku. 20 Nu nggo ittu yi Abachi yi i si su nu ubarr angu hen; a su ure ku ukyekye mu. 21 Imba zha di ingga bu ni na sa angginggi? Ingga ti nye nggo ingga bu nga na amfarr, ka ni ikpanye tuku izhi i isu isisurr?

5

Izɨ iki yi nggo abiga ba so na

1 A so di bre ki ingga izɨ iki yi nggo abanu nu umi umba ku so di na. Di imba di na ndanda mi mri anishirr ba nggo si hi Abachi hen. Du uvuvurr à kurr na ayirr iko ma ku. 2 Imba so ga angba! Angginggi i du imba si so yi ni vri isisurr

hen? Angginggi han imba ni ttu uni na meme wa ka nu umi ku inggurr itu bi imba yi? 3 Nu nggo ingga si se ni imba ba nu ukpa mi hen, ingga se ni imba ba ni izhi yi. Ingga i ka bre amu ku uni na meme wa ba, zzu di ingga i se ni imba ba nabo. 4 Nggo imba ti nggurr bi ni isa i Atiko munta wa Yesu, i izhi imungga yi i di se ni imba ba ndo nu ukyekye ku Yesu ku. 5 Imba ka undurr wama nu Isheta du ma tsutsarr inina ikpa ima ila ure yi, wre ba ka kpa izhi ima yi ttungo na azhibarr a ikanga a Atiko wa.

6 Iga angba imba yi si wre hen. Imba si hi nu nggo a ti sha ivi iyisti* ntsɨmi surr ni imbimbru ikpu i di kpa yi si hen? 7 Imba kà iyisti ikuku ila ure wa yi, wre ki imba bu so sama na abla. Meme nggo, imba ta si nâ ta si unfonfo uhẹhẹ wa nggo na ma sama ni iyisti. Ingga hi imba mi si meme yo. Uvuvurr inkru uni to ankpurr a Iga i Ivu Sarr munta wa su Kristi nggo a ka han ma to ba. 8 Meme yo, inta bu na Iga i Ivu Sarr yi sama ni iyisti ikuku yi, nggo si umimi tuku ila ure. Di inta na iga yi nu unfonfo wa nggo a na ma sama ni iyisti. Ina ima inggi si iso krikri ni da ure jiji.

9 Nu ungbamvu mungga ku, ingga da ki imba di imba bu si nggurr itu bi na abangga ba nggo a si di ga uzirr ku ako munta hen. 10 Ingga si so re ni itu i anishirr ba ingbingbru ba nggo a si di zirr uzirr ku ako munta hen, abi di zharr inkindirr ba ma, na abi di de anishirr kpa aseki, na abi di kuttu ku ankpunkpu aseki ka nggo anishirr ngga na. Imba ti zha di imba ta du anishirr abama, imba taka du ingbingbru yi bari. 11 Ingga ko charr da ki imba di imba bu si nggurr itu bi nu uwanggo nggo yo itu ima ki uniga Yesu na ka so di na ntankpa, ni kurr ìga, nu wanggo nggo à di kri angba ichi, nu wanggo nggo à di na anazhi, nu wanggo nggo à su na amparr, nu wanggo nggo à di so ahi na hwa, nu uwanggo nggo à di ka anishirr mri. Imba bu si ji so ni ri ila na ku hen.

12 Anggi mu ta du ingga bre ku aba abi amu? Inta si ta bre ku abiga mu amu hen? 13 Abachi mu à ta bre ku aba abi ba amu. Uwa ta su ure ku Abachi ku nanko, u da di, “Imba bu han amimi ba ka nu umi umba ku.”

6

Abiga di gri ikpa imbarr na ko na aki ka ibre amu

1 Uniga à ti kpala ku uzayirr uniga, angginggi han ba ni gri ikpa ambarr yi kuma na abiga ba? Kye nggo imba di gri akpa ni kuma na abi bre amu bi ingbingbru ba nggo a si hi Abachi hen. 2 Imba si hi da abiga aba yo a taka bre ku ingbingbru yi amu hen? Imba ti taka bre ku ingbingbru yi amu, i iku so ni hla are ntsɨntsɨ angga ka, ka mri imba? 3 Imba bu hi di inta i taka bre ku abitu ba Abachi ba nu unkplassu amu. Ni ikikre yi imba bu hi di inta se nu ukyekye ku bre amu na atu a aseki ka nggo anishirr so na. 4 Imba ti se nu ure, angginggi i du imba ba ku ni kuma na abi bre amu abi ingbingbru ba ba, nggo abiga ba si di kye ba ssu nu ungo hen? 5 Ingga da ure kuma wre ki ingga bu ni imba ishisha. Imba kye undurr sama nu umi umba nggo ka hla ku abiga ba ure? 6 Imba kye ina imba yi bari, uniga à gri uniga na kuma na abi ingbingbru ba, di a bu ku bre ba amu.

7 Ure ku nggo si di, imba ti gri ikpa ni kuma ni ibre amu, ina ima i tsarr di imba ka sarr uza ba. Angginggi ka han imba ni ki ango kpa ikpala i abanu. 8 Nggo imba ka kpanye ni du abanu mu a na ki imba ndanda, uwa si imba yo mi ka ko na ku abanu undanda ni ka abubo mri kye na amuya abiga ba mi.

* **5:6** Iyisti: Imbimbru yi nggo i di du unfonfo a si.

9 Imba mi si hi da abi na ndanda ba si ta rri ni ittu i Abachi yi hen? Imba si
du ba re imba hen. Abi na ntankpa, abiga anazhi, na abi kurr ìga, na aniru bi
na zzu amba, na aniru bi kurr na aniru ba, 10 na abayi, na abi kri angba ichi,
na abi hwa ahi, na abi ki amparr, na abi ka anishirr mri, anishirr abama a
si taka rri ni ittu i Abachi yi hen. 11 Abanu nu umi umba ku, a di si meme yo
ni ikuchi yi. Ziza nggo, isa i Atiko munta wa Yesu Kristi ndo nu ukyekye ku
Izhi i Abachi ku à ngla imba na ttu imba zu ku atu amba nanka, ki inkindirr
i ikpanye na agẹ ka Abachi.

Gri ukpa umba ku zizi

12 Abanu nu umi umba ku a di da di, “Ingga ka na inkindirr yi nggo ingga
zha.” Ni ima mi, a si si aseki ka wemi mu nggo a wre ina hen. “Ingga ka na
inkindirr yi nggo ingga zha.” Ni ima mi, ingga si ta du inkindirr i vu ingga gri
ki ugarr hen. 13 Imba di da di, “A na ila ku umi ine umunta ku yo, na na umi
ine ku ku ila.” Di ingga da ki imba, Abachi taka ka ba glo aha mi. A si da a bu
di zɨ iki nu ukpa ku hen. Na ku Atiko wa undu nu ukpa umuwa ku. A si Atiko
nggo a nu ukpa ku inkindirr yi nggo u zha. 14 Abachi nggo a ta Yesu Kristi si
na taka ta inta mi si nu ukyekye umaku meme. 15 Imba si hi di ukpa umba
ku u si ankpu kpa a Yesu Kristi mu hen? Imba kye i wre ingga bu gri ukpa
ku Kristi ku kuma ku nggurr bi nu unddunddu ayamba ku? Iya! 16 Imba si
hi di undurr wanggo nggo ti kurr nu unddunddu ayamba ku, uwa mi à kaki
ukpa uyirr na ku meme hen? A kurr ni icharr nu ungbamvu ku di, “Aba aha
mi a ta kaki ukpa uyirr.” 17 Unushirr wa nggo ti nggurr itu ima bi na Atiko
ku, undurr uwama à kaki izhi iyirr ndo na Atiko ku.

18 Amuya, duma ni ikurr ìga tankpami. Ila ure inuma yi we nggo anishirr
a di na i di si na abi ka ukpa ku unushirr. Uwa a ta si izha amba nanko i si
ikpala ku ukpa umba ku. 19 Imba bu hi du ukpa umba ku si uki ku Abachi
mu i Izhi i Iwre yi di rri so. Abachi a ni imba Izhi ima yi, imba bu si kye di
imba so ku atu a imba mu hen. 20 Nggo imba hi da Abachi à re imba ri re mu
na han. Imba bu kru isisu i Abachi nu ukpa umba ku.

7

Igarr

1 Ziza ni itu i aseki ka nggo imba i charr. A si inkindirr iwre u unuru bu
si garr ayamba hen. 2 Uwa a si nggo are ka izha amba a garrza, ni ima yo
i iwre unuru bu garr ayamba ama, ayamba bu se nu uruma. 3 Unuru bu si
ka ukpa umaku yi uwama hen, u ayamba mi bu si ka ukpa umaku yi uruma
hen. 4 Ukpa ku ayamba u si su uma na nkpama hen, u si ku uruma mi meme.
Na anko ayiyirr ama yo, ukpa ku unuru ku u si su uma na nkpama hen, u si
ku uwama mi meme. 5 Imba bu si ki ku ikpa inggye hen. Imba ngga ti kpanye
di imba ta ssu atu a imba wa bi ni barr, Abachi uwama a bu si ikpanye imba
aha mi di imba si ta hi ikpa hen. Nu ugo ukuma, imba bu nggurr itu bi zizo
du ku Isheta bu si tsarr imba kye ku sa ni ivu ukpa gri imba yi hen. 6 Ni ikye
mungga, wanggo yo si inkindirr iwre, ingga si ko kri karrkarr mu di imba
bu na meme hen. 7 Ingga zha di imba ka se nâ ta si ingga. Anishirr we a se
ni ini na nkanka zhi na Azhi ku. Unuma se ni ini inuma, unuma se ni inuma
nanka.

8 Wanggo yo su ure mungga ku ku abangga ba nggo a nise garr, na amba
ba ako. Imba bu so sama ni igarr nâ si ingga. 9 Nggo a ta si vu atu ambarr wa
gri hen, i ta wre sha aba bu garr. I mri nggo a bu di na ntankpa.

10 Ku abi garr ba, ingga se nu ure ku (nggo u si nga zhi ni ingga ku hen, u
zhi si na Atiko ku): Ayamba bu si ka uruma du na gru share hen. 11 Uwa ti na
meme, uwa bu si ku garr zizo hen, uwa ti ri amarr ka igarr, uwa bu kakuma
ku uruma wa. Meme, unuru bu si han ayamba ama wa hen.
12 Ku inkpu anishirr yi, ingga da di (ingga nggo ko da na si sa Atiko mu hen):
Unuru uniga wanggo ti se na ayamba anggo si hi Abachi hen, ayamba wa à ti
kpanye du uwa ta so na ku, unuru wa bu si han wa hen. 13 Ayamba wa nggo
ti se nu unuru wa nggo si hi Abachi hen, unuru wa à ti kpanye du uwa ta so
na ku, ayamba wa bu si kà ma hen. 14 Ure uku nggo u si di, unuru wa nggo à
ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ma yo ba ku ayamba ama wa. Ayamba wa
nggo à ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ayamba wa yo nu nggo à nggurr itu
bi nu uruma wa nggo si uniga. Ka sa ni ima, amumarr ambarr ba ka se nâ si
abangga ba nggo si hi Abachi hen, ziza Abachi à ka kpa ba ba.
15 Urumi ka uwami wa nggo à si su uniga hen, à ti da du uwa ta ga igarr,
ùwà bu kpanye. I ta si meme ùwà sa ni ila, Abachi nggo yo inta ni iso i isu
isisurr. 16 Ùwà ayamba, ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa urumi wa mi ttungo?
Ùwà unuru, ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa uwami wa ttungo?

So nâ ta si nggo Abachi à yo imba

17 Ingga da na aki ka nggurr bi ka Abachi ka we da anishirr bu so meme
nâ ta si nggo a se ni mẹmẹ yi Atiko Yesu à hla ba nggo. Abachi à yo ba ni na
ki ama. Ingga mi so da ki imba ure uyiyirr kuma yo. 18 A ti ka sarr ku ùwà
iji ba, ùwà bu du yi meme. Ùwà ti nise, ùwà bu si gru du ùwà ko sarr iji hen.
19 Isarr iji ni sama ni isarr iji abangga si su ure ku hen. Inkindirr inggi i si
ikru isisu i are ka Abachi ka. 20 Imba bu so nâ ta si nggo imba i se Abachi à
yo imba nggo. 21 Ùwà ti su ugarr Abachi à yo ùwà, ùwà bu si ri amarr kama
zizo hen. Ùwà ti hi anko wa nggo ùwà ta na ni kpa itu muwa ttungo, ùwà bu
na wa. 22 Imba bu hi di imba ti di sa agarr nggo Atiko wa à ni yo imba, ziza
nggo Atiko wa kpa imba ttungo. Ùwà ti di su uvuvurr ingri nggo Atiko wa ni
yo ùwà, ùwà su ugarr a Kristi mu ziza nggo. 23 A re imba na azo shishemi, ni
ima yo imba bu si na atu amba wa ki agarr ba anishirr hen. 24 Amuya, imba
bu gri ukpa umba ku nâ ta si nggo imba di se Abachi à ni yo imba nggo.

Abi kpala na amba ba ako

25 Ziza, ingga charr ni itu i anishirr ba nggo a si sa agarr hen. Abachi à si ni
ingga ure ni itu are ka ngga ka hen, uwanggo si amarr amungga mu. Imba
ka kpanye ni ingga ku ba, nu nggo Abachi à se ni itito ni ingga ku. 26 Ivi i ziza
yi si ivi ndanda. Ingga kye i wre imba ka so nâ ta si nggo imba se. 27 Ùwà ti
ka garr ba, ùwà so ni igarr muwa yi ni si gru hen. Ùwà ti nise garr, ùwà bu si
garr hen. 28 A si si inkindirr indanda mu unushirr bu garr hen, ka nu nggo
uva ta nise garr kye mi. Abangga ba nggo a garr a se ni ivri ni ssu ako wa gri.
Ingga zha di ingga ta ddu imba ttungo ni ima yo.
29 Amuya aniru na amba, ingga nggo so da di, ivi yi nggo iji i si ntsɨmi.
Bazhi ziza, abangga ba nggo a se na amba a bu so zzu da a sama na amba.
30 Abangga ba nggo so yì a bu so nâ sa abangga ba nggo a si so yì hen. Abangga
ba nggo so nyarr a bu so nâ sa abangga ba nggo a si so nyarr hen. Abi di re
iki bu so nâ sa abi iha. 31 Abangga ba nggo so di na undu ni iki i ingbingbru
yi a bu so na si di na undu na yi hen, nggo ingbingbru inggi yi na aseki ka we
a ta ka nado hanhan mi.

32 Ingga si zha ki imba ivri isisurr hen. Unushirr wa nggo si garr hen, à
ni itu ima ku undu ku Abachi, na zha du uwa à ta gri itu ima zizi na su ku
Abachi isisurr. 33 Uwa a si si meme yo nu unushirr wa nggo a ka garr ba hen.
Uni garr ta so di na aseki ka ingbingbru ka, wre ku bu su ku ayamba ama
wa isisurr. 34 A ta se na amarr aha. À ka i su isisurr ku uwama tuku Atiko.
Ayamba wa nggo si garr hen tuku uva wa nggo à nise garr, abama a ta so na
undu ku Atiko ku. A ta zha di a bu gri ukpa umbarr ku chě na du izhi imbarr
yi iwre na agẹ ka Abachi. Uwa si si meme yo na ayamba a igarr hen. Ayamba
a igarr ta ko ki itu ni iki i ingbingbru yi mu, wre ku bu su ku uruma wa isisurr.
35 Are ka nggo ingga bre a ta zi imba. Ingga si ko bre ka wre ki ingga bu su
ki imba ukpamu hen. Ingga zha di imba bu so zizi ni bu ka atu amba wa nu
Atiko wa tsatsarr mri iki i ingbingbru yi we.
36 Unushirr wa nggo à ti tsi uva zu na kpanye nu uva wa ku kakami na so
di ri amarr ama ka ku garr, i wre aba bu garr, ikpala i sama nabo. 37 Nggo
unuru à ti kye ni isisurr ima di igarr i ka ku ni isisurr, na hi aza ka vu itu ima
a gri, na da ku itu ima du uwa à si ta garr uwanggo nggo uwa go hen, à na
wre. 38 A si inkindirr i iwre imba bu garr, na si inkindirr i iwre kakami imba
bu si garr mremremu hen.
39 Ayamba a igarr di so nu ungo ku uruma nu nggo unuru wa ta ni so
tsitsirr. Nggo unuru wa à ti ttu, igarr imbarr yi tuku ikre. Uwa a se na anko a
kuma ku garr unuru numa, nggo unuru uwama à su uniga Atiko. 40 Ni ikye
mungga a ta si garr hen, uwa ta se ni isu isisurr mri. Ingga kye ingga mi se ni
Izhi i Abachi.

8

Izhi ni itu ila yi nggo a zzu ku anazhi

1 Izhi yi nggo imba i charr zhi ingga ni itu i ila yi nggo a zzu ku anazhi.
Inta wemi i se ni ihi. Ihi ima yi ì di na unushirr ki uni nggurr ankẹ, uwa ta
si ikpanye na anishirr ba nanko, i di gɨ unushirr ki tsa. 2 Abangga ba nggo
ti kye da aba a hi inkindirr, na si kpanye na anishirr ba hen, ihi imbarr yi
i ni klonyarr. 3 Unushirr wa nggo di kpanye na Abachi ku, Abachi mu à hi
unushirr wama.
4 Meme mi, wanggo yo a si inkindirr yi nggo ingga da ni itu ila yi nggo a zzu
ku anazhi. Inta hi di uzhi si si inkindirr ni ingbingbru inggi yi hen. Ikikre
inggi si di Abachi wa a su uyirr yo, unuma a sama. 5 Inta i hi di anishirr di yo
aseki shishemi nu unkplassu tuku ni imimi ki anazhi na atiko ambarr, uyirr
mi nu umi umbarr ku à si si ábáchí ka atiko hen. 6 Inta se na Abachi wa nggo
a su uyirr yo. Uwa yo si Aki munta wa. Uwa yo a na aseki ka we, i inta so ku
uwa yo. Inta se na Atiko uyirr yo, Yesu Kristi. Uwa yo a na aseki ka we, na ni
itu ima iyo, Abachi à ni inta iso tsitsirr.
7 A si sa anishirr we mu nggo a hi aseki angga ka hen. Kye, anishirr abanu
a rri na anazhi ba ngbangbamu, na di kye ziza nggo di anazhi a ni se nu umi
umbarr ku. Nggo amarr ambarr ka a si tsɨ hen, a ti ri ila yi mi aba kye di i na
ba ki ankizhi. 8 Ila si di gri inta kuma ywhiywhirr na Abachi ku hen. I si ta na
inta ki ndanda nggo inta ti ri yi hen, ni si ta na inta ki azizi na agẹ ka Abachi
nggo inta ti ri yi hen.
9 Inta angga ba nggo hi ure ku Abachi ku kakami inta ka ri ila yi, uwa ta
si imba nanko, imba bu ki bwe ni si du abangga ba nggo a nise tsɨ kyekye a
kakuma nu ugo ku iri imba yi hen. 10 Imba hi aseki angga ka ni ka ni so di ri
nu unkpa ku anazhi ku. Ka da di unuma nggo nise kri ngbangba ni iga yi à hi
imba ni so na meme yi, uwa à si taka ko nu ugo na ta ri ila i anazhi yi, nu nggo

amarr ama ka à si tsɨ hen? 11 Uniga firrfirr wama, nggo Kristi à nga ni ttu ni
itu ima yi, a ta kakuma nu ugo ku ihi imba yi. 12 Ila ure imba yi ti du unuma a
kakuma nu ugo nu umi ku afirrfirr abama ba, imba kpala ku Kristi. 13 Iri ila
imungga yi i ti ta du uniga unuma à la ure, ingga si ta ri ila ima yi mremremu
hen, wre ki ingga bu si du uniga unuma jaku hen.

9

Undu tuku anko a ina inkindirr wa nggo bwu ku abi ko na angu ba

1 Ingga si su unushirr mu ki itu mungga hen? Ni si su uni ko na angu ka
Kristi hen? Ingga si hi Yesu Atiko munta wa hen? Ni si tsarr imba iyo isisurr
na Atiko ku hen? 2 Abanu ti kye di ingga i si su uni ko na angu hen, imba hi
di ingga su uni ko na angu. Imba yo si inkindirr yi nggo i tsarr di ingga i na
undu ni imba ba.
3 Uwanggo yo di si ikasa mungga yi ku abangga ba nggo a di nga ni di bɨ
ingga kye. 4 Imba kye di anko a ri ni so wa a si bwu ki inta hen? 5 Nu nggo
abi ko na angu abanu ba, na amuyirr ba Atiko ba, na ani Biturr, a di gri amba
ambarr ba kye na ba nu uzirr ku, imba kye di anko a igarr ni na meme wa a
si bwu ki inta mi meme hen? 6 Imba kye di inta ngga, tuku Barrnaba sa abi
na undu na ango munta bari ni ka ri?
7 Abi ta iku angga di han atu ambarr? Unushirr wa nggo di ttu ikiri uwa yo
si di ri yi hen? Abi ho aminta a si di so àmà asisa wa hen? 8 Ingga si ko re nu
ukyekye umungga mu hen. Are ka Musa ka a si da meme yo hen? 9 Are ka
Musa ka a da zizo di: “Alando ti ko tsi ikpu aba bu si ttu ku angu ka na han wa
ni ta ingbingbi ikpu yi hen. Imba kye da Abachi à da ni itu i ilando yo mre?
Iya.” 10 A so re na atu amunta mi meme, na charr unto ukuma ki inta meme
di, “Uwanggo nggo do nu uwanggo nggo a na undu ni ikiri bu so kye anko a
ikiri wa di aba a taka ri.” 11 Nggo inta i da ki imba ure ku Abachi ku nggo, i si
nâ ti inta i ttu si Izhi i Abachi mu ni imba ba. I si ta wre inta bu kpa inkindirr
numa zizi ni imba ba hen? 12 Abanu ti se na anko a ikpa inkindirr ni imba
ba, inta mi ka si kpa inkindirr meme hen?
Inta nise na meme kye ni imba ba azhi ayirr, inta si zha ina inkindirr yi
nggo i ta vri ku unuma isisurr ni han ma ni iga Kristi hen. 13 Imba bu hi di
abangga ba nggo di na undu nu Uki ku Ibarr Abachi ku a di ri ila imbarr yi
zhi nabo yo. Abi na undu na akikre ka ito ankpurr ka a di kpa iri imbarr yi
zhi nabo yo. 14 Na anko ayiyirr ama yo, Atiko wa da di abi da Ure ku wre a
bu kpa ila imbarr yi zhi nu undu ukuma yo.
15 Ingga nise na meme kye, ni si ko charr di imba bu ni ingga aseki mu hen.
Ingga ka ttu mu, nu nggo ingga bu ka inggurr ankẹ imungga yi ta yo. 16 Ingga
sama ni inkindirr numa i inggurr ankẹ nggo i mri ida ure ku Abachi ku. Undu
mungga ku nggo Abachi à ba sa ki ingga ni itu, u su ku bre Ure ku wre ku yo
nggo ingga ko na. Uje mungga nggo ingga ka si da ure kuma hen. 17 Ingga ti
ko na ku ikpanye i isisurr imungga, meme ingga i ta si na azadi. Ingga ti si
so na undu ku ku ikpanye i isisurr mungga hen, ingga ta na su undu unggo
ku nggo Abachi mu à ni ingga na ku. 18 Angginggi ta si azadi mungga ka? Isu
isisurr mungga inggi i si nggo ingga ko da Ure ku wre ku sama ni tsutsarr
undurr unuma, ni si so zha inkindirr yi nggo ingga hi di i ka si si imungga
hen.
19 Ingga si su ugarr a undurr hen. Ingga su uvuvurr ingri mu, ni ka itu
imungga yi ki ugarr a anishirr wre ki ingga bu gri anishirr shishemi nga na
Abachi ku. 20 Ingga ti ko na undu na anu Yahuda ba ingga di na nâ ti ingga
si ani Yahuda, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga ti se nu umi

ku abangga ba nggo di kye anko a ikpa ttungo ambarr wa zhi na are ka nggo,
ingga di na nâ ta si nggo aba mi di na, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku.
21 Nggo ingga ti so na abangga ba nggo a si so ga Are ka Musa ka hen, ingga
i ba ttungo ni ga are yi, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga si di
kpamusu na are ka Abachi ka jiji mu hen. Are ka Kristi ka mu a gri isisurr
mungga yi. 22 Ingga ti se nu umi ku abangga ba nggo a si kri ngbangba ni iyo
isisurr yi hen, ingga di ka itu imungga yi ki nâ ta si unuma nu umi umbarr
ku, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga di cha ukpa ni na, nâ ta
si anishirr ba nggo ingga i se na ba nggo, wre ki ingga bu na meme ni kpa
abanu ttungo. 23 Ingga so na meme ku Ure ku wre ku yo, wre ki ingga mi bu
kpa azadi ka undu ka na Abachi ku.

24 Imba hi da anishirr shishemi di kru kye, unushirr uyirr yo di kru mri,
na di kpa azadi. Imba bu kru ukru ku nggo imba ta kru mri, ni ka kpa azadi
ka.

25 Anishirr ba nggo di rri ni irro kye a di vu itu gri, wre ba bu kpa anzɨ wa
nggo a si taka kurr sese hen. Uwa ta si inta nanko, anzɨ amunta wa a si si
angga nggo taka na ki ndanda hen. A ta kurr sese. 26 Ingga si so kru ila mu
tankpa hen. Ingga si di tsi nâ ta si undurr wa nggo di hlo unddunddu hen.
27 Ingga i tsutsarr ukpa umungga ku ni na ku ki ugarr, wre ku nu ugo ku nggo
ingga da ku abanu Ure ku wre ku, Abachi à si taka ni da di ingga si ga adu a
ukru wa zizi hen.

10

Imba du ina anazhi

1 Amuya, imba bu si kpamusu hen, ni ssu hi inkindirr yi nggo i la na ábáchí
amunta ba ba na ankpuji wa ni ikuchi yi. Abachi à du akpa a ji ni ttu ba, aba
wemi a zirr na aza na cha inyi wa. 2 A zzu ba na amasirr wemi ki abiga Musa
na akpa tuku inyi wa. 3 Aba wemi a ri ila iyiyirr ima yi nggo Abachi à nu ba
zhi nu unkplassu ku ukyekye umaku, 4 na so amasirr wa nggo Abachi à du
wa a ji zhi ni ingbinta yi nggo i di zirr ga ba nggo. Ingbinta ima yo i si Kristi
wa ku itu ima. 5 Nggo abanu ambarr ba shishemi a si su ku Abachi isisurr
hen. Meme nggo, na kɨ, aku ambarr wa a ga kurr na ankpuji wa.

6 Aba a na meme, wre ki inta bu hi ni kru isisu ina undanda nâ ta si nggo
anishirr abama a na. 7 Imba bu si kuttu ku ankpunkpu iki nâ ta si nggo abanu
nu umi umbarr ku a na hen. Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi
ku di, “Anishirr ba a ji so na ri na so, na gru rro irro i ishisha ntankpa mi.”
8 Inta mi bu si ga amba ni rri ni ila ure nâ ta si nggo inkpu imbarr yi a na hen.
Na azhi ayirr anishirr ukrɨ iso iha na atarr (23,000) a kɨ ku ila ure imbarr yi.
9 Inta bu si tsarr Atiko wa kye hen. Nâ ta si nggo inkpu imbarr yi a na, ànìwǎ
a tse ba ngɨ. 10 Imba bu si di re ngbungbru hen. Abanu a na meme unitu a
Abachi wa à ngɨ ba.

11 Aseki akama nggo a la na ba a su ku abanu inkindirr i igba atu. Aba charr
ki inta are kama ki inkindirr igba atu, nggo inta so ni ivi ikikre. 12 Undurr wa
nggo ti kye du uwa kri ngbangba, uwa bu zirr ndindi wre ku a bu si jaku hen.
13 A tsarr imba kye na anko ayiyirr ama wa nâ ta si nggo a ka tsarr abanu kye
ba. Abachi à si uni iyo isisurr nu ure umaku, a si ta du itsarr kye yi mri imba
hen, na ta na ki imba anko a idarr cha.

14 Ni ima yo amuya, imba bu ddu ango amba glo ni ina anazhi. 15 Ingga i
hi di imba sa anishirr krizhizhi, ima yo di ingga i so re ki imba. Imba han
kye na akpambirr, inkindirr yi nggo ingga i so da i si meme yo. 16 Inta ti so

nu ukucha* ku Abachi ku nggo, inta nyarr ma ni itu yi. Inta ti so mi, iso ima
i tsarr da ayiyi a Kristi wa a ga inta. Inta ti ta unfonfo wa ma mi, ina ima i
tsarr di inta mi i kpa ukpa ku Kristi ku. 17 Nu nggo inta ga unfonfo uyirr, inta
mi i kaki uyirr nu umi ku Kristi ku nu nggo inta i kri shishemi.
18 Kye anishirr bu Israila ba na. Abangga ba nggo a ri aseki ka nggo a gri
nga ni ito na akikre ka Abachi ka, a di nggurr bi na Abachi ku. 19 Ingga si
ko da di anazhi ba ka ito ankpurr yi a si inkindirr hen? 20 Iya, uwa ta si ito i
abangga ba nggo a si hi Abachi hen, i si di na ku Abachi nggo ito ima yi hen,
a di na ku anazhi mu ito ima. Ingga di imba bu si nggurr itu bi na anazhi ba
hen. 21 Ùwà ka si kpa ukucha ku anazhi ku so na ba, ni kanga ni kpa ukucha
Atiko ku so zizo hen. Ùwà ka si ri na agbugba a anazhi wa ni kanga ni ri na
Agbugba a Atiko wa zizo hen. 22 Inta ka ti na meme, inta ta du Abachi ki issu.
Inta mu mri Atiko wa?

Di nu Abachi inkpinkpye

23 Abanu nu umi umba ku di da di, “Inta se nu ukyekye ku na inkindirr yi
nggo isisurr munta i da ki inta.” Ingga ko da ki imba da a si si aseki wemi mu
a wre a bu na ka hen. “Inta se nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo isisurr
munta i da ki inta.” Ingga ko da ki imba da a si si aseki wemi mu a ta gi
anishirr amunta ki tsa hen. 24 Inta bu si di ri amarr ka atu amunta yo mre
hen. Inta bu di ri amarr ka abanu kye ma.
25 Meme ingga ko da ki imba di imba ti re inina nu udu, imba bu ta yi ni si
zhi unto ku nggo inina yi i zhi hen. Si di ita inina ima i vri imba isisurr hen.
26 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ingbingbru yi tuku aseki ka nggo a se nu
umi umaku we a si ba Abachi.”
27 Undurr wa nggo ta si si uniga hen, na yo imba iri ila ni iko ima, imba ti
kye iwre imba bu kuma. Imba ti kuma, imba bu ri inkindirr yi nggo a gri ni
zu ki imba, ni si du amarr amba ka tsutsarr imba hen? 28 Aba ti da ki imba
di a to ku anazhi ankpurr nggo, imba bu si ta yi hen. Si ka ita yi ku amarr
amuwa mu hen; kà yi ku amarr ka undurr uwama nggo à re ki imba ni itu i
inina yi nggo. 29 Ingga i si da di imba i kye di i si ndanda mu hen. Ingga ko kru
di uwanggo nggo a da ku ùwà nggo, uwanggo a ta kye di i si ndanda. Ingga
ka na inkindirr yi nggo isisurr imungga nggi i da ki ingga nggo, uwa si anggi
mu i ta du ingga si na yi hen di ingga i kru di unuma a kye yi i si ku izizi ka
ndanda. 30 Ingga ti nyarr ku Abachi ku inkindirr yi nggo ingga i ri, anggi mu
ta du unuma a glo ingga di ingga i na ndanda mi?
31 Ni ima yo, ùwà ti ta so, ka ri, ka na inkindirr inuma, ùwà bu na yi na anko
anggo nggo a ta gbyarr ku Abachi asa. 32 Si du uzirr umba ku kaki ingbinta
ibwu uza ku anu Yahuda, ka abangga ba nggo si si anu Yahuda hen, ka abiga
banu hen. 33 Ingga di zha di ingga ta na wre ku anishirr wemi na aseki ka
we nggo ingga di na. Ingga si so zha di ingga ta na wre ku itu mungga yo
mre hen. Ingga ko zha ku anishirr we, wre ku Abachi bu kpa inkpu imbarr
yi shishemi ttungo.

11

1 Imba bu ga uzirr mungga ku nâ ta si nggo ingga so ga uzirr ku Kristi.

Anko ka iga Abachi

2 Ingga di nggurr ankẹ ni imba, nggo imba so di ri amarr amungga ni di ga
itsarr yi nggo ingga tsarr imba nggo.

* **10:16** Ukucha ku Abachi ku: Ama a unkunkurr ku grepu wa nggo abiga a di so nyarr ku Abachi na abubo a ri na Agbugba a Atiko wa.

3 Ziza nggo ingga zha di imba bu hi di Kristi nggo a si itu i aniru we, unuru
nggo si itu i ayamba. Abachi nggo a si itu i Kristi yi. 4 Ingga ko da di, unuru
wa nggo à ti ko barr ka, ka da ure ku Abachi ku na ttu inkindirr ni itu uwa
gri ki itu ima ishisha. 5 Ayamba wa nggo ti ko barr ka ta da inkindirr yi nggo
si ni ichi na si ttu itu ima yi hen, uwa gri ku uruma nggo uwa yo si itu ima
yi ishisha. Ina ima i si iyirr nu nggo à kurr itu ima yi. 6 Ayamba nggo à ti si
ttu itu ima yi hen, uwa bu kurr yi glo. Ikurr yi ti si ku inkindirr ishisha, uwa
bu zha inkindirr a ttu yi. 7 A na aniru du ba zzu Abachi, wre ba bu gri ku
Abachi inkpinkpye. Ima tsarr di i si wre u unuru bu lo inkindirr ni itu hen.
Na a na amba, wre ba bu kru isisu aniru. 8 A na ayamba zhi nu unuru ku, na
si na unuru zhi na ayamba ku hen. 9 A si na unuru nggo ku ayamba hen. A
na ayamba nggo ku unuru. 10 Ni itu i abitu aba Abachi ba, i wre ayamba bu
lo inkindirr ttu itu ima yi. Ima yo ta tsarr du unuma a se ku ni ichi.
11 Nu nggo inta kpanye na Atiko ku, ayamba ka si so ku itu ima sama nu
unuru hen, ka unuru ka si so ku itu ima sama na ayamba hen. 12 A su ure
ujiji nggo a da di a na ayamba a imẹmẹ wa zhi nu unuru ku. Ayamba nggo
ngri inkpu aniru yi. Meme mi, Abachi nggo na aseki ka we. 13 Zhi itu muwa
yi kye, a si inkindirr i wre ayamba bu barr Abachi sa ni lo inkindirr ni itu?
14 A si ina i Abachi mu di i ta si inkindirr ishisha unuru bu gri infunfutu irire
sama ni ikurr yi. 15 Infunfutu irire i wre ku ayamba na su ku inkindirr i iga
angba. Abachi à nu ayamba na yi ki inkindirr i ttu ku itu. 16 A so na meme
kago na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Ima yo di ingga da du unu bu si ri anta
ni itu i inkindirr yi nggo ingga da hen.

Inggurr bi na Agbugba a Atiko

17 Ziza, imba di ingga tsarr imba ure unggo ku. Nggo imba ti nggurr bi ni
ibarr yi, imba di na ndanda mi mri ina zizi, ima yo du ingga ka si gbyarr ki
imba asa hen. 18 Inkindirr imẹmẹ yi, ingga wo di nggo imba ti nggurr bi imba
di ga ki na nkanka nu aki ku ibarr Abachi ka. Ingga hi di inkpu are yi nggo
ingga wo a sa are ajiji. 19 Ingga i hi di iga akpa ta se ki imba, wre imba bu
hi abangga ba nggo a ko ga anko a Abachi wa jiji. 20 Nggo imba ti nggurr bi
nggo, imba si di ri si Agbugba i Atiko* ayo jiji hen. 21 I si meme yo nggo imba
ti ko ri, imba si di kri bi ikpa hen. Abanu di kakuma ni iyo, abanu di ri na so
hwa. 22 Imba sama na ako nggo imba ka ri ni so hen? Imba kpa iko i Abachi
inggi chirr? Imba zha di imba ta du ishisha ki abi iha abangga? Ingga ta da
ki imba angginggi? Ka ingga ka gbyarr ki imba asa? Iya! Ina imba ima ka si
di ingga gbyarr ki imba asa hen.
23 Ingga i kpa itsarr inggi yi nggo ingga so di ni imba zhi na Atiko ku.
Ni ibittu yi nggo a vu Atiko wa Yesu re, uwa ba unfonfo, 24 na nyarr ku
Abachi na mi ma, na da di, “Uwanggo yo su ukpa mungga ku nggo a ni ni
itu imba. Imba ri ni ka bu ri amarr mungga.” 25 Nggo a ri kre, i Yesu ba
ukucha ku a gri nu ungo na da di, “Uwanggo yo sa ayiyi mungga wa, nggo
Abachi a shi azhi ama ahẹhẹ ka ki imba. Nggo imba ti so wanggo, imba di
na meme, wre ki imba ka bu ri amarr mungga.” 26 Nggo imba ti ta unfonfo
wa, ka imba ti ta ko so nu ukucha ku, nggo imba so da si ittu i Atiko iyo ka
ma na azhibarr a ikanga ama wa.
27 Imba ti ta unfonfo wa ni so ugbyarr unkunkurr ku na anko wa nggo si
wre ku Abachi hen, imba kpala ku ukpa tuku ayiyi a Atiko wa. 28 I wre imba
bu tsarr isisurr imba yi kye bari ni ta unfonfo wa ka ni so nu ukucha ku.

* **11:20** Agbugba i Atiko: Ila yi nggo Yesu à ddu abiga ma ba di a ka bu ri yi wre ba bu si kpamusu nu uwa ku hen.

29 Undurr wa nggo ti ri na so na si hi da a su ukpa ku Atiko hen, uwa ta gri
ku itu ima iba. 30 Ima yo i gri ki inkpu imba yi ulolo, abanu ka ko su ukpa,
inkpu shishemi i kɨ. 31 Nggo inta ti kye atu munta wa bari ni ri, Abachi si ta
ttu inta iba hen, nggo inta ri na agbugba ama wa. 32 Nggo Abachi ti ttu inta
iba na tsutsarr inta mi, uwa di na meme, wre ki inta bu si ka kɨ nâ ta si inkpu
anishirr bi ingbingbru ba hen.

33 Meme yo, amuya nggo imba ti nggurr bi ni iri yi, imba so bi inkpu yi du
ba nga bari imba ri ndo. 34 Undurr wa nggo ti hi di iyo ta ku ki ma, uwa bu
ri shi ni iko bari na kuma, wre ku imba bu si gri unfu ku Abachi nga ku itu
imba hen.

Nggo ingga ti nga, ingga taka ni bre ki imba inkpu are yi.

12

Aseki ka nggo Izhi i Abachi inu abiga ba

1 Amuya, imba zhi ingga ure ni itu i aseki ka nggo Izhi i Abachi yi di ni.
Ingga si zha di imba bu so sama ni ihi hen. 2 Nu nggo imba nise ga Kristi,
imba di ga anazhi ba ingbingbru ba nggo si di re hen. 3 Ni itu ima, ziza ingga
zha di imba bu hi du undurr wa nggo ti so re ni Izhi i Abachi ka si marr Yesu
hen. Undurr wa nggo sama ni Izhi i Abachi ka si da di, “Yesu sa Atiko” hen.

4 Ziza nu nggo, ukyekye ku na aseki u se na nkanka mi, uwa si Izhi iyiyirr
ima yo i di ni ku. 5 Nu nggo anishirr a si na anko ka na undu na nkanka, undu
ku we u si ku Atiko uyiyirr uwama yo. 6 Ukyekye ku na undu u si na nkanka,
uwa sa Atiko uyiyirr uwama yo à di nu unushirr ukyekye ku na undu ku.
7 Izhi yi i ni inta anko ka na undu ka na nkanka, wre ki inta bu zi abiga ba
we. 8 Abanu di re krizhizhi mi, abanu di tsarr abanu ihi. Aseki kama di nga
zhi ni Izhi iyirr. 9 Ku abanu Izhi yi i nu ba ukyekye ku iyo isisurr, ku abanu
i du ba a du abi vri wre. 10 Abanu i nu ba ukyekye ku na aseki ka ikagri.
Abanu nu umi munta ku a sa abi kpa are, abanu a di hi Izhi ndanda yi nanka
ni i Abachi yi. Na nu abanu ukyekye ku re irrirri i abanu na nkanka, abanu
ka kpa ure umbarr ku a bre inkindirr yi nggo a da nggo. 11 Izhi iyiyirr ima
yo i di na undu ukuma, ni di ga inkindirr yi iwre ku anishirr we, nâ su nggo
i kye i wre ku.

Ukpa uyirr na anga ka na nkanka

12 Ampu ukpa a unushirr wa a se na anga ka na nkanka. Anga kama yo a di
nggurr bi kaki ukpa uyirr. Ukpa ku Kristi ku mi ù si meme yo. 13 Inta banu sa
anu Yahuda, abanu sí si anu Yahuda hen. Amunta banu ba sa agarr, abanu
a si si agarr hen. Izhi i Abachi i zzu inta we ni na inta ki ampu ukpa a Kristi.
Ziza inta di so ku Izhi iyirr ima yo.

14 Ukpa munta ku u si si ampukpa ayirr yo hen. Ukpa munta ku u se na
anga ka na nkanka. 15 Ka du uza u da di, “Ingga si su ungo hen. Meme nggo
ingga si su anga numa akpa hen.” Ida ima yi ka ttu ku glo nu ukpa ku jiji?
16 Ka ka di utu gru da di, “Ingga si si ishishi hen, ni si su uyirr na anga ka
ukpa ka hen.” Ida ima ka ttu yi glo nu ukpa ku jiji? 17 Ka du ukpa munta ku
wemi u si ishishi yo mre na, inta ka si di wo ure hen, ka ka du ukpa munta
ku si atu yo mre inta ka di na kingginggi ni di wo ingba? 18 Abachi zɨ anga ka
ukpa munta ka bi nâ ta si nggo a kye iwre ku. 19 Ka du ukpa ku su anga iyirr
yo, ukpa ku ka su momo nggo? 20 Anga ka ukpa shishemi ngga a nggurr bi
na kaki ukpa uyirr.

21 Ni itu ima yo, ishishi ka si du uwa sama ni inkindirr ina nu ungo hen.
Meme yo, itu ka si gru du uwa sama ni inkindirr ina nu uza hen. 22 Anga a
ukpa wa nggo a na ki ywi, ama yo a se nu undu kakami. 23 Anga a ukpa wa
nggo inta di kye wa kpachirr, inta di kye ama yo ssu na ango. Anga ka ukpa
ka nggo inta di ssu ka kye na ashishi, inta di zha sha akama yo sharri. 24 Ni
si di kye anuma ka ssu nu ungo hen. Abachi à na ampu ukpa wa nggurr bi,
kye na anga ka ukpa ka nggo a si se nu undu kakami hen, na surr akama yo
nu ukpa ku. 25 Abachi à na ba meme, wre ba bu na undu narrnarr, nggo unto
numa ta zi unuma. 26 Unto numa nu ukpa ku ti vri, ukpa ku di vri we, aba ti
gbyarr ku unto numa a sa ukpa ku di se ni inyarr we.
27 Imba nggurr bi ni sa ampu ukpa a Kristi. Imba nggurr bi na ayiyirr ni
kaki ukpa uyirr. 28 Abachi à nggurr anga ka bi ki abiga. Anga amẹmẹ wa sa
abi ko na angu, anga aha wa sa abi kpa are, anga a utarr wa a sa abitsarr.
Abanu ba a si abi na aseki ka ikagri, abangga ba nggo a zzu sa abama nggo a
sa abangga ba nggo a nu ba ukyekye ku du abi lo a wre, na abi zi abanu, na
abi ssu anishirr gri, na abi re irrirri na nkanka. 29 A si sa anishirr wemi mu
a sa abi ko na angu hen? Iya! A sa anishirr wemi mu a sa abi kpa are? Iya!
Aba wemi mu a sa abitsarr? Anishirr wemi mu a hi ina aseki ka ikagri? 30 A
sa anishirr wemi mu a nu ba ukyekye ku du abi lo a wre? Iya na! Abachi à
nu anishirr wemi mu ire irrirri na nkanka? Anishirr wemi mu a ka wo na
kpa da inkindirr yi nggo abi re irrirri na nkanka ba da nggo? 31 Ingga zha di
imba bu yo isisurr ni izha inkindirr yi nggo i si inkpi mri.

Ikpanye

Ziza nggo ingga ta tsarr imba inkindirr yi nggo iwre mri abanu ba nggo.

13

1 Ingga ka ti re ni irrirri i anishirr na nkanka ka irrirri i abitu ba Abachi,
ni ti si kpanye na anishirr hen, ingga i si nâ ta si inkpu inklo ka ugblo nggo yi
hantu, ka unga nggònggò. 2 Ingga ka ti hi ikpa are ka Abachi i da ku anishirr
mi, ni ti hi aseki ka nggo a sharri nado na Abachi ku mu, ni ti hi aseki wemi,
iyo isisurr i mungga yi i ti tsɨ ma nggo ingga ka du igbre mi a ttu share ni
inkla ikri ima yi. Ni ina ima mi, ingga ti si kpanye na anishirr hen, ingga i si
si inkindirr hen. 3 Ingga ka ba aseki ka nggo ingga se na ka ni, ingga ka ti ba
itu imungga i ni di a bu hɨ tsitsirr mi, ingga si ta kpa inkindirr hen nggo ingga
ta si kpanye na abanu hen.
4 Ikpanye na anishirr i di du unushirr a vu isisurr gri, na di na wre ku
anishirr. Ikpanye i si du unushirr a da du uwa a su uwa yo mre hen. Ikpanye
i si di na unushirr ki uni ga angba tuku igɨ itu hen. 5 Ikpanye na anishirr i si di
du unushirr a kaki uni sama ni itu hen, i si di du unushirr a kpanye ni itu ima
yo mre hen, i si si iki unfu korrmi hen. Ikpanye na anishirr i si di du unushirr
a hru undurr ni isisurr hen. 6 Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a nyarr
ni inkindirr indanda hen. I di du unushirr a nyarr ni inkindirr yi nggo si jiji.
7 Ikpanye na anishirr i di du unushirr a vu isisurr gri na aseki we, na si di ttu
isisurr glo ni inkindirr hen. I di du unushirr a yo isisurr na so kye anko.
8 Ikpanye na anishirr i si di kre hen. A ta su ukyekye ku kpa are, u taka
kre. Ire ni irrirri na nkanka mi i taka ba ttungo. Ihi aseki mi i taka kre. 9 Inta
i hi, ihi munta yi i si ma mi hen. Ukyekye ku kpa are umunta ku u si ma mi
hen. 10 Nggo aseki ajiji ka taka nga, aseki ka nggo si sa ajiji hen, taka ka nado.
11 Nggo ingga i ni di su uvuvurr, ingga di ri amarr ni na nâ ta si uvuvurr; nggo
ingga ki unkpi ni ba ttungo ni ina imimarr ima yi. 12 Uwa a si meme yo ni inta
ba. Ziza inta i kye hi ntsɨmi na ti inta i so kye na azarr ashishi akuku. Ni ichi

inta taka kye hi krizhizhi mi. Aseki ka wemi ingga ko hi ka bribri mi ziza,
ni ichi ingga taka hi ka krizhizhi mi nâ ta su nggo Abachi à so hi ingga ziza
nggo.
13 Aseki atarr angga ka a so se meme yo ase na ase: iyo isisurr tuku iso kye
anko tuku ikpanye na anishirr. Unkpi ambarr wa a si ikpanye na anishirr.

14

Aseki ka nggo Izhi Iwre yi i di nu abiga ba

1 Ni ima yo, imba du ikpanye ni ikpa nggi i hru imba. Imba bu zha aseki ka
iwre ka nggo Izhi i Abachi yi i di ni. Imba bu zha kakami ukyekye ku da ure
ku Abachi ku. 2 Unushirr wa nggo ti re ni irrirri numa nggo anishirr a si hi yi
hen, uwa si so re na anishirr ba hen. Uwa so re si na Abachi ku. Nggo undurr
si ko wo ma hen, a so bre aseki ka nggo a sharri Izhi i Abachi i tsarr ma na ka.
3 Uwa ta si abi da ure ba, a di re si na anishirr ba na di bre ba aseki ka nggo
ta nu ba ukyekye ni iga yi, tuku a bi su ba isisurr. 4 Uwa ti bre inkindirr yi
nggo undurr si hi yi hen, uwa so zi itu ima yo na ankpa mi. Abangga ba nggo
di da ure, a di zi abiga ba we. 5 Ingga zha di imba wemi ka se nu ukyekye ku
re irrirri na nkanka ni zha ki imba ukyekye ku da ure ku Abachi ku mri. Abi
kpa ure ku Abachi ba a mri abangga ba nggo a re irrirri na nkanka nggo, uni
kpa bre ku anishirr du ba a wo na zi abiga we a ti se mi bari.
6 Amuya aniru na amba, ingga ka nga ni re ni imba ba ni irrirri i anishirr
na nkanka, ni si vu inkindirr yi nggo ingga i da, ibre hen. Meme nggo ingga zi
imba? Iya! Inkindirr yi nggo i ta zi imba inggi si nggo ingga ti gri ki imba ure
ujiji uhẹhẹ, ni ihi numa ihẹhẹ, ka ure numa zhi na Abachi ku, ka itsarr. 7 Iki
iru asarr yi ti yi nu ukorr uyirr, uwa ta na kingginggi ni hi iyi i unddu nanka
ni ingba? 8 Unddu u ti si yi wre hen, u unggonggo ta hi da a so yo ba iku. 9 Uwa
si meme yo ni imba ba. Nggo imba ta si da ure ku huzzu nggo anishirr ba ta
kye ku hi hen, aba ta na kingginggi na hi inkindirr yi nggo imba so da? I ti si
meme imba so re nu unddunddu. 10 A si jiji mu di irrirri yi nggo anishirr a di
re i si shishemi ni ingbingbru yi. Ni ima mi irrirri yi wemi i di re inkindirr yi
nggo i si na achi. 11 Ingga i ta si wo inkindirr yi nggo unuma so da hen, inta
sa abichirr ku ikpa. 12 Uwa si meme yo ni imba ba, imba ti ta zha ini i Izhi i
Abachi yi jiji, imba bu zha ini yi nggo ta zi abiga ba we.
13 Ni ima yo, undurr wanggo nggo a ti re ni irrirri inuma, uwa bu barr
Abachi na du ma nu ma ukyekye ku ikpa ure kasarr du ba a hi inkindirr
yi nggo a da. 14 Kye yi, ingga ti na undu ni irrirri numa ni ibarr imungga yi,
uwa si izhi imungga yi mu so barr, isisurr imungga yi i so gigyemi. 15 Meme
nggo ingga bu na kingginggi? Na ankpu numa ingga ta barr ni izhi imungga
yi, ankpu numa ingga ta barr ni isisurr. Ankpu numa ingga ta da usarr ni
izhi imungga yi, na ankpu numa ingga ta da usarr ni isisurr imungga. 16 Ka
di abichirr a se ni issubi imba yi, imba so gbyarr ku Abachi asa ni izhi imba
yi, aba ta na kingginggi na hi unto ku nggo a ta kpa ki imba di, “Du yi si meme
yo,*” nu nggo a si hi inkindirr yi nggo imba so da hen? 17 Ùwà ka ti ko nyarr
ku Abachi kakami mi ni ibarr ima, i si ta zi undurr hen.
18 Ingga nyarr ku Abachi nggo ingga di re ni irrirri i anishirr na nkanka
mri imba we. 19 Ni nggurr bi i abiga yi, ingga ka ti re ankpi re akywi yo nggo
anishirr a hi ka nggo, ima i mri nggo ingga ka re ankpi are ukrɨ uwurr ni
irrirri yi nggo anishirr a si hi yi hen.

* **14:16** Du yi si meme yo: Ùwà ti da di, “Du yi si meme yo,” ùwà kpanye na aseki ka nggo a da ka nggo.

20 Amuya, imba si ri amarr nâ ta sa amumarr hen. A ti si na aseki amimi
imba kaki amumarr, uwa ta si amarr amba ka, imba bu si nâ ta si ankpinkpye
anishirr. 21 Nâ ta si nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di, Abachi da di:
“Ingga ta du abi re igbu bandurr mu
a re na anishirr amungga ba ba.
A ta re na ba ni irrirri i aba bandurr mu,
ni ima mi anishirr amungga ba a si ta wo ingga hen.”†
22 Ini i ire ni irrirri numa na nkanka i sa angba ku abangga ba nggo a si sa
abiga hen, na si su ku abiga mu hen. Ida ure ku Abachi nggo i si ku abiga ba,
ni si su ku abangga ba nggo si sa abiga hen. 23 Ka di abiga we na aki ka nggurr
bi ka Abachi ka gru so re ni irrirri na nkanka, abanu na abi ka abangga ba
nggo si sa abiga hen a mirri nga ni imba ba. Imba kye, a si ta da di imba la
mu hen? 24 Nggo imba ti so bre are ka nggo a zhi na Abachi ku nanko, nggo
abangga ba nggo a sa aba ábì, ka abangga ba nggo si sa abiga hen a ti mirri,
aba ta hi da aba sa abi la ure, na ta gru so zha anko a ikasarr ku are ka nggo
imba so bre ka nggo. 25 Aseki ka nggo a kurr sharri ni isisurr imbarr yi nggo
a ta ssuzzu kurr na ábì, na ta kuttu, na gbyarr ku Abachi asa na ta kpanye da
Abachi à se nu umi umba jiji.

Si du ibarr Abachi imba yi si kputtu hen

26 Amuya, nggo imba ti nggurr bi nu unto ku ibarr ku, imba bu na inkindirr
yi nggo i ta wre ki ikpa. I bu si meme yo nu undurr wa nggo à ti ta da usarr,
ka ta da ure ku Abachi ku, ka ta da inkindirr yi nggo Abachi a da, ka ibre ure
ni irrirri numa, ka da inkindirr yi nggo irrirri numa i da. Imba bu na aseki
angga ka we wre ba bu na abiga ba ki kyekye. 27 Imba bu si mri aha ka atarr
nggo ta re ankpu yirr ni irrirri numa ni inggurr bi imba yi hen. Imba ti ta re,
imba bu re na ayiyirr, unushirr numa bu se nabo nggo ta kpa ure ku bre ku
anishirr ba. 28 Undurr ti sama nggo ta kpa bre ku anishirr, uni da wa a bu so
ywiywimi ni nggurr bi i abiga yi, na bu re aba aha yo tuku Abachi.
29 Du anishirr aha ka atarr nggo Abachi a nu ba inkindirr ida, du abangga
are, abanu ba a bu shirr atu na bɨ ure umbarr ku kye zizi. 30 Unuma nggo ti
so nabo so shirr atu na gru kpa ure zhi na Abachi ku, uni ko re wa a bu ba
ttungo na du ma re. 31 Du unushirr uyirr yo re imba inkpu yi bu shirr atu,
uwa ti re kre bari unuma gru re. Meme bari imba ta hi inkindirr ni ta kaki
kyekye. 32 Izhi i uni kpa are yi i bu wo ku uni kpa are wa ure. 33 Abachi zha
da aseki ka bu so zirr ndindi ni isu isisurr.
Nggo anishirr ba Abachi ba ti nggurr bi na aki ka nggurr bi ka Abachi ka,
34 imba bu si kpanye du amba mi di re hen. A bu so ywiywimi na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka na shirr atu, nâ ta si nggo Are ka Musa ka a tsarr.
35 Inkindirr numa ti shi ba i bwu aba bu zhi aniru ambarr ba ni iko. A si
inkindirr i ishisha ayamba bu re ni nggurr bi i abiga yi.
36 Ure ku Abachi ku u si zhi ni imba ba hen, na si si imba yo mre nggo wo
ku hen. 37 Uwa ti kye du uwa su uni kpa are, ni su unushirr wa nggo se ni
Izhi i Abachi yi, uwa ta hi di ingga charr si inkindirr yi nggo Atiko nggo a da.
38 Si shirr atu ku unushirr wa nggo à ka ure mungga ku hen.
39 Amuya, imba bu zharr ida ure, ni si han uni re ni irrirri numa hen. 40 Ni
ima mi, imba bu na aseki ka wemi na yiyirr, ni si na ka kputtu hen.

15

Itasi i Kristi yi

† **14:21** Kye zizo Ishaya 28:11-12.

1 Amuya, ingga zha di imba bu si kpamusu nu Ure ku wre ku nggo ingga
da ki imba, imba wo, ni kpa, ni yo isisurr na ku hen. 2 Ure kuma yo ta kpa
imba ttungo, nggo imba ti gri ku ngbangba. Imba ta si kri ngbangba hen, iyo
isisurr imba yi i ta si igigye.
3 Ingga da ki imba inkindirr yi nggo iyo si itu i ire yi nâ ta si nggo a da ki
ingga, di Kristi a ttu ku ila ure munta nâ ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka
a da di, 4 aba a zzu ma, u nu utarr wa uwa tasi nâ ta si nggo Angbamvu ka
Abachi ka a da. 5 A gri itu ima yi ku tsarr Biturr bari, na ku tsarr abi ko na
angu awurr na aha ba. 6 Nu ugo ukuma, uwa à gri itu ima ku tsarr abiga ba
nggo mri ayiyirr akywi (500). Inkpu imba yi mi ni so tsitsirr, i inkpu yi ka
kɨ ba. 7 Na tsarr itu ima yi ku Yakubu ndo ni inkpu abi ko na angu ba. 8 Ni
ikikre yi uwa nggurr huzzu ku ingga, nu nggo ingri imungga yi i si nanka ni
anishirr abanu ba ba mi.
9 Ingga yo su uvutsa sha nu umi ku abi ko na angu ba we. Ingga tsutsarr
abiga Abachi ba kakami, ima yo di ingga si ma nggo ka yo ingga ki uni ko na
angu hen. 10 Abachi nu uzizi umaku a na ingga ki inkindirr yi nggo ingga
se ziza. Ukyekye ku ina wre umaku u si kuma gigye hen. Ingga na undu mri
inkpu abi ko na angu ba, uwa a si Abachi mu nu uzizi umaku a du yi si meme,
na si su ukyekye umungga mu hen. 11 Ima si si inkindirr hen, a ta si ingga, ka
abangga ti bre ure ku Abachi ku, inta i bre si inkindirr iyirr yo wemi, imba i
kpanye ni ima yo.

Anishirr ba Abachi ba taka tasi

12 Inta ti da ki imba di Kristi à tasi, i inkpu imba yi a na kingginggi mu na
da di abi kɨ ba a si taka tasi hen? 13 Ka da a si taka tasi hen, Kristi ku itu ima a
ka si tasi hen. 14 Aba ka ti si ta Kristi si hen, ure munta ku ka su ku igigye, iyo
isisurr imba yi mi ka si gigye meme. 15 Abanu a da di itasi i sama. Inta i da
di Abachi a ta Kristi si. Uwa a ta si si meme hen, Abachi a si ta Kristi si hen,
inta ki imu ni da inkindirr yi nggo Abachi a si da hen. 16 Abi kɨ ba a ti si taka
tasi hen, Abachi a si ta Kristi si mi hen. 17 Kristi à ta si tasi jiji hen, i iyo isisurr
imba yi si igigye. Imba ni so ni ila ure imba yi. 18 Anishirr ba nggo a kpanye
ni Kristi ku a ti kɨ aba kɨ nado. 19 Inta ta si abi kye inta ni itito mri anishirr
abi ingbingbru ba we, nu nggo iyo isisurr imunta yi ni Kristi ku i ti si ku iso i
ingbingbru inggi yo mre.
20 Nâ ta si nggo Abachi à ta Kristi si, Abachi à ta Kristi si kuchi, wre ku bu
tsarr du uwa taka ta abangga ba nggo a kɨ nggo si. 21 Nâ ta si nggo ittu i nga
ni ingbingbru ku unushirr uyirr, Adamu, uwa si meme yo itasi ni ibe yi i nga
ku unushirr uyirr, Kristi. 22 Adamu nggo a gri ki inta ittu we, u Kristi nggo ta
gri ki inta iso tsitsirr. 23 Inta bu so bi ivi munta yi, Kristi à su uni imɛmɛ wa
nggo a taka tasi, a ta ta anishirr ama ba si nggo Kristi ti kanga. 24 Nggo Kristi
ti kre undu ku ka atuttu ba na anazhi ba glo, i ikikre yi ta nga, uwa ta ka ittu
yi nu Abachi, Aki wa. 25 Kristi à ta di hru inkpinkpye yi kakuma nu nggo à
taka ba abi karr ma ba anggurr, na ka ba surr na aza ama. 26 Uni karr ma ni
ikikre wa nggo à taka ngu ma nggo a si ittu. 27 Angbamvu ka Abachi ka a da
di, “A ta ka aseki ka we surr na aza ama.” Uwa a si si aseki ka wemi kye na
Abachi mu hen. A sa Abachi yo à ka aseki ka wemi à nu Kristi. 28 Nggo a taka
ka aseki ka wemi a surr ku Uvuvurr Abachi wa na aza, uwa a taka ba itu ima
nu ukyekye ku Abachi ku, nggo à ka aseki ka wemi surr ku Uzuma wa na aza
nggo, mre Abachi à ta kaki Atiko ku aseki ka we na ta hru inkpinkpye yi we.
29 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen, anishirr angga ba nggo a zzu ba na amasirr
wa ki abi kɨ ba nggo a ta na kingginggi? A ti si ta abi kɨ ba si mremremu hen,

anggi mu du ba a di zzu anishirr na amasirr ku abi kɨ ba? 30 Angginggi di inta
i so gri atu munta kuma na aseki ka nggo ta gri ki inta ittu? 31 Amuya, ingga i
so di hi ittu nggi na ashishi ni ivi yi. Ingga i si so ki ki imba imu mu hen. Ima
yo i di ingga i so di nggurr ankẹ ni imba ba ni ivivi yi nu nggo imba wemi i
kpa Atiko amunta wa, Yesu Kristi. 32 Na ka di abi kɨ ba a si taka tasi hen, imba
kye di ingga ka kpa angginggi, nu nggo ingga i hi ittu na ashishi na ango ka
anishirr ba Afisa ba nggo a si nâ ta si ininazzu? Ni ima yo,
“Di inta ri ni so,
ni ka kɨ ambre.”
33 Si du anishirr a re imba hen. “Ikpikpa imimi i di na anishirr azizi ki
ndanda.” 34 Imba kanga na amarr azizi amba ka ni du ila ure. Abanu ni
imba ba a si hi Abachi hen. Ingga i da meme di ishisha i bu ki imba.

Ukpa umunta ku taka si kingginggi?

35 Abanu amba ba a zhi di, “A taka na kingginggi na ta abi kɨ ba si? Ukpa
umbarr ku taka si kingginggi?” 36 Imba si na ki arrurru hen. Ingbingbi ikiri
i di ttu bari ni zzu ni imimi. 37 Ingbingbi ikiri yi nggo ùwà ti ttu yi ni imimi,
si si iyiyirr ima yo ì di to ka ssuzzu hen. À si di si unkunkurr ku umbumbri
ikiri inggi yi nggo a ba yi ku ttu hen. 38 I si meme nu nggo Abachi à di nu aseki
ka we ukpa ku nggo isisurr ima yi i kpanye. 39 Anishirr, ininazzu, aminche
ni ikikla, a na ba ukpa ku na nkanka, unuma si zzu unuma hen. 40 Aseki
anuma ka mi a klo nu unkplassu, anuma ka nggo a se ni imimi. Ni ima mi,
iwre i aseki ka unkplassu ka i si nanka ni iwre i aseki ka imimi ka. 41 Azhi à
ila wa a se ni iwre ima, uhwa ku u se ni iwre ima meme, intsintsẹ yi mi i se
ni iwre imbarr nanka meme. Iwre i intsintsẹ yi mi ni inggurr bi imbarr yi, i
si na nkanka.
42 I taka si meme yo nggo a taka ta inta si. Ukpa jiji munta ku nggo taka
ttu, nu bo nado nâ ta si ingbingbi ikiri yi. Ukpa ku nggo anishirr taka tasi na
ku nggo u si taka bo hen. 43 Ukpa ku nggo a di zzu ku ni imimi u di sama nu
ukyekye, aba si di kye ku ki inkindirr hen, nggo a ti ta ku si bari u ta wre ikye
ni tsɨ kyekye. 44 Nâ ta si nggo a ti zzu ukpa ku, u di si inina ikpa i unushirr,
nggo a ti ta ku si u si izhi. Nâ ta si nggo inina i ukpa i se, ukpa ku izhi u se
meme yo. 45 A yo unushirr uni imẹmẹ wa di Adamu, angbamvu ka a da ki
inta di, “Adamu à su unushirr tsitsirr.” Adamu ni ikikre wa, (nggo à si Yesu)
à si Izhi i igri iso tsitsirr. 46 Inta i hi du uwanggo nggo à se nu ukpa ku izhi ku
uwa nggo à si nga kuchi hen, à nga nu ugo ku uwanggo wa nggo se ni inina
ikpa yi. 47 A na unushirr ni imẹmẹ wa zhi ni ihurr i imimi, unu uha wa a nga
zhi nu unkplassu. 48 Anishirr ba we ni ingbingbru inggi yi a se ni inina ikpa
nâ ta si i uwanggo wa nggo a na ma ni imimi. Abu unkplassu ba we a se nu
ukpa ku ugo wa nggo à zhi nu unkplassu. 49 Nâ ta si nggo inta zzu ukpa ku
uwanggo wa nggo a na ma zhi ni imimi yi, inta taka zzu unu unkplassu wa.
50 Amuya, ingga zha di imba bu hi di ukpa munta ku inina na ayiyi unggo
ku u ta ttu. U ka si rri ni ittu i Abachi yi nggo i si i iso sese hen. Inina
ikpa yi nggo i di ttu ni bo i si taka so sese hen. 51 Di ingga nggarr ki imba
anazhi anuma ngga. A si si inta wemi mu taka kɨ hen, a taka ka inta sarr we.
52 Ikasarr yi i taka nga nzarr mri iki ishishi bri. Nggo a taka vri unddu ku
ikikre ku, abi kɨ ba a taka tasi. Aba ta ka inta sarr, wre ki inta si ka kɨ zizo
hen. 53 Ukpa munta ku ittu ni bo ku u ta kaki ukpa ku nggo si taka ttu ni bo
zizo hen. 54 Ukpa ku nggo inta se na ku ziza nggo u si tsɨ kyekye hen ni ka ttu.
Aba taka ka ku sarr ki ukpa ki iso sese. Nggo i ti ka la meme, ure ku Abachi
ku taka su ujiji di, “Abachi à ka ba ittu nggurr kparr ba.”

55 “Hai! Ittu, ibwa cha imuwa yi ì su momo mu?
Hai! Ittu, itsɨ imuwa yi ì su momo mu?”*
56 Ila ure nggi ì di ni ittu itsɨ ima yi, Are ka so igbu ka ngga a di du ila ure ì se
nu ukyekye. 57 Uwa ta si inta nanko, inta nyarr ku Abachi nu nggo à du Atiko
amunta wa Yesu Kristi à di inta ibwa cha!
58 Uwa a si ni ima yo, amuya amungga amba na aniru, imba bu kri kyekye.
Si du inkindirr ì du imba battu kprekpre hen. Ka atu amba wa pempe ni ku
undu ku Abachi ku. Imba i hi di iha i na undu ku nggo imba so na ku Atiko i
si ta si igigye hen.

16

Izi ku abiga ba

1 Ziza nggo, ni itu i inklo yi nggo imba i shirr ta zi anishirr ba Abachi ba
nu Yahudiya, imba bu na inkindirr yi nggo ingga i da di abiga ba na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka nu Galatiya a bu na nggo. 2 Na azhibarr a imẹmẹ ni ivi
itangba yi, unushirr a bu ttu inklo yi nggo isisurr ima i da ku ni inklo yi nggo à
kpa à zu à sharri, wre ki ingga ì taka nga nggo, imba si ta shirr inkindirr zizo
hen. 3 Imba hla abanu nu umi ku abiga ba du ba gri inklo yi, nggo imba shirr
kuma nu Urushalima. Ingga ti nga ingga ta ni tu ba ni inklo yi nu ungbamvu
ku nggo ta tsarr di imba kpanye na ba. 4 I ti wre ingga mi bu kuma, aba taka
ga ingga.

Amarr ka uzirr ka Bulu ka

5 Ingga ti zirr kago Makidoniya ba, ingga ì ta nga ni imba ba. A si gbigbi
mu ingga bu ba nu Makidoniya. 6 Mi, ingga ta ni sha so ni imba ba ki ivi ntsɨ,
ingga ta ni so aba ka kre ni imba ba, wre ki imba bu zi ingga ni inkpu i uzirr
mungga yi. 7 Ankpa nggo, ingga ì si ta nga ni kri krikri ni imba ba ni tsi kuma
hen. Ingga zha di Atiko wa à ti kpanye ki ingga, ingga ì ta nga ni sha so tanko
ni imba ba. 8 Ingga ta so nu Afisa ku ma ni ivi i Pentiko yi. 9 Nu nggo anko a
bwu ki ingga a undu nabo, ka nu nggo ingga ì hi mi da anishirr shishemi a
ko tirr ingga.
10 Timoti mi à so na ku Atiko wa undu na ti ingga ì so na nggo. Ni ima yo,
à ti nga imba du ma à so ba kahre sama ni isisu. 11 Unuma bu si ka ma hen.
Imba yo ma na anko ni inyarr, du ma nga ni ingga ku. Ingga so surr ashishi
da à ta kpanye na gri abiga abanu ba kye.
12 Ingga so di ta ukpa di ingga ka du uzayirr amunta Apolo na abiga abanu
ba a bu kru ni rri ni imba ba. Uwa da du uwa si ta nga ziza hen. A taka nga
ni ivi yi nggo a kye iwre ku.
13 Imba si so ba kahre hen. Kri ngbangba ni yo isisurr imba yi. Vu isisurr
ni kri karrkarr nâ ta si aniru. 14 Imba bu na aseki ka we ni ikpanye ni ikpa.
15 Imba hi di Sitefana ni iko ima yi nu Akaya. Aba yo a sa abi imẹmẹ ni iyo
isisurr na Atiko ku. A na inkindirr yi nggo ukyekye umbarr ku ka na ku abiga
Abachi ba. Amuya amba na aniru, ingga tsi ki imba ango di, 16 imba bu wo
ure ku ankpinkpye ba nggo a si nâ ta su anishirr angga ba, na abanu nggo a
so na undu ndo na ba. 17 Ingga i nyarr kakami nggo ingga hi ani Sitefana, u
Fotunatu ndo tuku Akayiku. Ingga hi ba nggo uwa zzu di ingga so hi si imba
ngga ni ingga ku. 18 A di ingga ì sha ttu hre nâ ta su imba mi ittu hre nggo.
Imba bu kye anishirr abama ssu na ango.

Ichi ikikre

* **15:55** Kye zizo Hosiya 13:14.

19 Abiga ba na anga ka Asiya ka a so chi imba we. Akila ndo nu uwama wa
Priskila, na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imbarr yi a so chi imba ni isa i
Atiko yi. 20 Abiga Atiko ba we a so chi imba. Imba chi ikpa kakami.
21 Ingga Bulu, ingga ì so charr ichi inggi yi nu ungo umungga.
22 Ingga so barr da Abachi bu yo ku abangga ba nggo a si kpanye na Atiko
ku angu ndanda. Nga, Atiko amunta.
23 Ingga so barr da Atiko munta wa Yesu bu na wre ki imba.
24 Abachi bu du ikpanye imungga yi ì so ni imba abiga Kristi Yesu ba ba
wemi.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba
Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku inggurr bi i abiga yi nu Korrintiya tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ka kago nu Asiya.

Abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku nu Korrintiya a su ukpa. Aseki ka nggo anishirr a zu ka ki azhi ambarr a se kago abiga ba tuku nggo ina aseki ka ishisha i se tankpami ni igbu wa, ni ima yo abiga ba a so di tsi aza nyirr mu ni iga imbarr yi.

Bulu à charr ungbamvu ku Korrintiya ku ha unggo ku wre ku a bu narr itu ima ssuzzu na are abitsarr abi mu ba, na bu kisa ku abangga ba nggo a so vu ure ujiji ku a darr ka chi nggo. À charr ni itu i azo ka nggo à shirr ku abiga abi iha ba nu Urushalima.

Bre ungbamvu unggo ku nâ ta à charr ku uwanggo na ku, ni shirr atu ku are ka nggo Bulu à charr ni itu i ikpanye ni ikpa, tuku ikri karrkarr, ni iyo itu nu ure ujiji ku Abachi ku. Ni si kpanye ni itsarr imu hen.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-11*
Aseki ka wemi nggo Bulu à na *1:12—2:13*
Undu ku kuma na angu ku Bulu ku *2:14—6:10*
Ure ku Bulu ni itu ima *6:11—7:16*
Ishirr aseki ku abi iha ba nu Urushalima *8:1—9:15*
Bulu à narr itu ima ku undu ku ikuma na angu umaku *10:1—13:10*
Ure ku ikikre *13:11-13*

1 A si ingga Bulu nggo Abachi à ttu ingga na na ingga ki uni ko na angu ka Yesu Kristi. A si inta tuku Timoti, uzayirr mungga ngbangba kakami wa.

Inta yo so charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ba nggo so ni igbu nu Korrintiya wa, na abiga ba we na anga ka Akaya.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

3 Di inta nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aki ni ki itito wa, Abachi wa nggo izi i di zhi nu uwa yo ku. 4 Uwa yo di su ki inta isisurr ttuttumi nggo inta ti se ni ivri. Meme yo, nggo abanu mi ti se ni ivri isisurr, inta di su ba isisurr imbarr yi ni isu isisurr yi nggo Abachi ni inta. 5 Inta mi so ki iha ndo nu Kristi ku, na anko ayiyirr ama yo isu isisurr kakami i di zhi ki inta nu Kristi ku. 6 Nggo ivri isisurr i ti nga ki inta, inta di kpa yi, wre ki imba bu kpa isu isisurr tuku ikpa ttungo. Nggo Abachi ti ni inta isu isisurr, imba mi ta kpa isu isisurr, nu nggo imba ti vu isisurr ni ki iha yi nâ ta si nggo inta di vu. 7 Inta yo isisurr kakami ni imba ba. Nggo inta hi di imba ta kri ngbangba ni ki iha yi nâ ta si nggo inta so di na, ni hi da Abachi ta su ki imba isisurr nâ si inta.

8 Amuya, inta zha di imba bu hi iha yi nggo inta i ki yi nu Asiya nggo. Iha yi nggo inta ki nabo i si kakami ni mri ivu gri munta. Inta i vu gri chankarr ni tsarr ikɨ mi kye. 9 Inta wo ingba i ītttū ni isisurr munta. Ima si di inta kye atu amunta mu hen, ni so di kye hun ko na Abachi ku nggo ta abi kɨ ba

si. 10 Abachi à ddu inta huzzu na amfa ka ittu, uwa à ta di kpa inta ttungo
ttuttumi. Inta ko yo isisurr na ku di à ta di na ki inta meme ttuttumi, 11 nggo
imba so zi inta ibarr Abachi. A ta du anishirr shishemi a nyarr nggo Abachi
à na wre ki inta ni itu i ibarr imba yi.

Bulu àba amarr ama ka kasarr

12 Inggurr ankẹ i munta inggi si di, anishirr bi ingbingbru ba mi a hi uzirr
munta ku iwre ku na atu amba tuku ni ingbingbru yi we. Inta si sha inkindirr
sharri ki imba hen. Inta i di so iso i abangga ba nggo a sa aba Abachi. Uzirr
munta kuma u si si ihi i unushirr mu hen, u si uzizi ku Abachi mu u di inta na
meme. 13 Inta si charr ki imba aseki ka nggo imba ka bre ka chankarr hen,
na si si angga ka nggo a shi ki imba ibwu hen. Ingga yo isisurr di imba ta bre
inkindirr yi nggo inta charr hi tsatsarr, 14 nâ ta si nggo imba mi i ka sha hi ba.
Meme mi na azhibarr wa nggo Yesu taka kanga zizo nggo, imba taka nggurr
ankẹ ni inta nâ ta si nggo inta so di nggurr ankẹ ni imba.

15 Ingga i yo isisurr kakami di imba ta ssu aseki angga ka hi wemi kakami,
ingga zha di ingga ta nga ni imba ba kuchi, wre ki imba bu kpa uzizi ku inga
umungga ku ki ankpa aha. 16 Ingga i so ssu anko di ingga i taka so kuma nu
Makidoniya nggo ingga i ta garr ba ni imba ba, ni taka so kanga nggo ni ta
garr ba ni imba ba zizo. Ingga ta zha izi ni imba ba ku i kuma imungga yi nu
Yahudiya. 17 Imba kye di ingga i yo uzirr unggo ku sama ni ihi inkindirr yi
nggo ingga i so na mu? Mi, imba i kye di ingga di ri amarr ka inkindirr yi nggo
ingga i ta na, nâ ta si nggo anishirr bi ingbingbru ba a di na nggo. Meme nggo
ingga ta di da di, “Yo-o, yo-o” ni sarr kisa di “Iya, iya” zizo ni inkpu iyiyirr ima
yo?

18 Nu nggo inta i hi karr di Abachi à ti da inkindirr uwa à si ba yi kasarr
hen. Uwa a si meme yo, ure umunta ku ni imba ba u si uyirr yo. U si si angu
aha hen. 19 Nâ ta si nggo Yesu Kristi Uvuvurr a Abachi wa à si di na angu ki
aha hen. À ti da di “Yo-o” uwa su “Yo-o”, ka à ti da di “Iya” uwa su “Iya.” Uwa
yo su uwanggo wa nggo Timoti, Sila, i ingga bre ki imba ure umaku. Uwa
ta si na ku na anko, a di si “Yo-o.” 20 Aseki ka wemi nggo Abachi à da zu ki
inta du uwa à taka na ka nggo, na na ki inta nu umi ku Kristi. Ima yo di inta
da di, “Du yi si meme yo” ni isa Yesu Kristi ni nu Abachi inkpinkpye ima yi.
21 Ima yo du Abachi bwu ki inta ni imba anko a kri ngbangba ndo nu Kristi
ku. Abachi yo su uwanggo nggo à hla inta ki itu ima, 22 na yo angba ama wa
nu ukpa munta na ni Izhi ima yi ni isisurr munta, ima yo sa angba wa nggo
tsarr di inta sa anishirr ama.

23 Abachi yo di hi inkindirr yi nggo i di ingga i si kanga nu Korrintiya zizo
hen. Ingga i kru ki imba uglo kakami. 24 Inta si zha di inta ta gba imba nu
ungo mu ni ka di tsarr imba iyo isisurr yi hen. Imba mi tsi kyekye ni iyo
isisurr imba yi. Ni ima yo inta i nggurr bi ni imba, wre ki inta bu ni imba
inyarr.

2

1 Ima yo di ingga ba ni isisurr mungga di ingga i si ta nga ni ki imba iyi zizo
hen. 2 Ingga ti gri ki imba ivri isisurr, unggonggo ta ni ingga isu isisurr? Imba
yo si isu isisurr mungga yi, brimbri imba abangga ba nggo ingga du ba vri
isisurr. 3 Ima yo di ingga charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki ingga bu
si ni vri isisurr ni imba abangga ba nggo aba yo ka ni ingga isu isisurr, nggo
ingga ti nga ni imba ba hen. Ingga i hi kakami ni isisurr imungga di ingga ti
nyarr, imba mi wemi i ta nyarr meme. 4 Nggo ingga charr ki imba ni ikuchi
yi, ingga se nu umi ku ivri isisurr ni charr na ashishi na agẹ mungga. Ingga

si charr di ingga ta tto ki imba isisurr mu hen. Ingga charr wre ki imba bu hi inkindirr yi nggo ingga se nu umi, ni bu tsarr imba ikpanye yi nggo ingga se na yi na atu amba nggo.

Nggurr zhi ku uni la ure

5 Ingga i si ta gɨ ungo kakami ni imba ba hen. Uyirr amba a ti du unuma
a vri isisurr uwa a si si ingga nggo i si ni ivri isisurr yi hen, a si imba wemi
nggo ta hi ivri yi. 6 Iha yi nggo amba abanu shishemi ni imba ba a nu ma nggo
ima ku. 7 Uwa ta si ziza nggo nanko, imba nggurr zhi ni su ku isisurr, wre ku
isisurr bu si vri ma kakami uwa ka iga yi mremremu. 8 Tsarr ma ikpanye yi
nggo imba se na yi ni itu ima yi nggo. 9 Ingga charr zizo wre ki ingga bu tsarr
imba kye ka bu imba i ta na aseki ka wemi nggo a da di imba bu na ka nggo.
10 Imba ti nggurr zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba, ingga mi nggurr zhi
ku meme. Kristi mi à hi di ingga ti nggurr zhi ku, (nu nggo a ti ma ki ingga
nggurr zhi), i nggurr zhi ima i si ki imba yo, wre ki iso imba yi ni ikpa i bu
kuchi zizi. 11 Ingga na meme wre ki ingga bu harr Isheta ni mirri nu umi
munta na ka inta mri, nggo inta mi hi inkindirr ndanda yi nggo se ni isisurr
ima yi.

Abu undu ba Abachi bu ishi Azhi Aheḫeḫe ka

12 Nggo ingga i ta ku bre Ure ku wre ku Kristi ku nu Torrowa nggo, ni nga ni
hi da Atiko à ka bwu anko a undu wa nabo ba. 13 Isisurr i vri ingga nu nggo
ingga i zha uzayirr amunta wa, Titu chankarr. Ingga ki ku abiga abanu ba
ungo ni kuma nu Makidoniya.

14 Inta nyarr ku Abachi, nggo Kristi a di kuchi inta so ga ma nâ ta si agarr
ngga nggo a vu ba ni iku. Abachi a di na undu ni inta ba na du anishirr a hi
Kristi. Ihi ima i di ttu abubo kago nâ ta si ingba iwre i anye a ngu nu ukpa.
15 Inta i gri ihi Kristi imunta yi kago na abangga ba nggo a ko kpa ba ttungo
tuku abangga ba nggo a so kɨ nggo, nâ ta si ingba izizi i anye. Inta na meme,
wre ki inta bu nu Abachi inkpinkpye ima yi. 16 Uwa ti sa abangga ba nggo ni
so ni ibwu, na abanu ambarr ba, a di wo ingba i ittu; uwa ta si abanu ba a di
wo ingba i iso tsitsirr. Unggonggo ka na undu unggo ku mri? 17 Inta si di re
inklo mu nu ure ku Abachi ku nâ ta si nggo abanu so di na hen. Inta bre si
ure ujiji ku nâ ta si anishirr abi da ure yo, nu nggo inta i si anishirr bu Kristi,
uwa a si Abachi nggo a tu inta.

3

Azhi aheḫeḫe ka Abachi ka

1 Inta ko gbyarr ku atu munta asa mu zizo? Inta zha angbamvu zhi ni imba
nggo ta da inkindirr na atu munta nâ ta su nggo anishirr abanu a di zha
di inta bu charr angbamvu na atu ambarr wa? 2 Imba yo si ki inta nâ ta si
ungbamvu munta ku nggo a charr ni isisurr munta, wre ku anishirr wemi
bu hi na bre. 3 Imba yo i si angbamvu ka nggo Kristi à charr a ni inta nggo.
A si charr angbamvu akama na ama a icharr ajiji hen. A charr ka ni Izhi i
Abachi yi nggo i so tsitsirr nggo. A si charr ka na angbinta mu hen, a charr
ka ni isisurr i anishirr.

4 Inta i hi aseki angga ka kakami nu nggo Kristi à di inta hi ni isisurr na
ashishi ka Abachi. 5 Inta si so da di inta ka na undu unggo ku na akpamburr
hen. A si Abachi mu à ni inta ukyekye ku na aseki ka we nggo inta na ka nggo.
6 A su uwa yo à ni inta ukyekye ku na undu ku ishi azhi ima iheḫeḫe yi nggo i
zhi ni Izhi Iwre yi. Azhi aheḫeḫe angga ka a si zhi na are ka icharr chicharr mu

hen, a zhi ni Izhi Iwre yi. Are ka icharr chicharr ka a di gri ittu, Izhi yi nanko, i di gri iso tsitsirr.

Inkpinkpye i azhi ahẹhẹ ka

7 A charr Are ka Musa ka nggo a di gri ittu ni ingbinta. Are akama a nga ndo ni inkpinkpye i Abachi, ima yo i du ashishi ka Musa ka a la nzarrnzarr na du anu Israila ba a ma ikye ka chankarr. Ni ima mi inkpinkpye yi gru ka nado. 8 Are ka gri ittu ka mu a ti si meme, undu ku Izhi i Abachi ku si ta se ni inkpinkpye mri are ka ma hen? 9 Inkindirr yi nggo gri ītttū i di se ni inkpinkpye, inkindirr yi nggo i du anishirr a kpanye na Abachi i si ta si ni inkpinkpye mri hen? 10 Inta ti da di inkpinkpye i ziza nggo yi i la sha, mi inkpinkpye yi nggo i la uru kakami ni ikuchi yi i ka ka nado ba. 11 Are ka nggo a ka nado a ti nga ni inkpinkpye, meme nggo inta bu hi di ishi azhi ihẹhẹ nggi i ta kurr sese nggo i se ni inkpinkpye mri.

12 Nu nggo inta i se ni inkindirr yi nggo inta so surr ashishi na yi, i di inta i re sama ni isisu. 13 Inta i si si nâ ta si Musa hen. Ashishi ama ka a la ngbangba, uwa à ttu ka, wre ku anu Israila ba a bu si hi ila yi ni so ka nado hen. 14 Meme mi isisurr i anishirr i tsɨ kyekye, ari mi a ti so bre Are ka Musa ka, upri inkru ku u kri ujiji ku are ka ni du are ka ashi ba ibwu aba a ssu ka hi chankarr. Iyo isisurr ni Kristi nggo ku ka ttu upri inkru ukuma glo. 15 Na ase angga ka mi, a ti bre Are ka Musa ka, upri inkru ku u ni ka ni ttu ba isisurr. 16 Unushirr à ti kasarr nga ga Atiko, upri inkru ukuma u ka nado. 17 Ziza nggo, Atiko uwa yo à si Izhi yi, Izhi i Atiko iyo kpa inta ttungo. 18 Inta wemi a ka ttu upri inkru ukuma glo ki inta ba we, wre ki inta bu hi inkpinkpye i Atiko yi. Izhi i Atiko yi i so ka inta sarr kuma ni inkpinkpye inkpi, di inta i kaki nâ ta si Atiko wa ntsɨ ni ntsɨ. Ikasarr inggi yi i di zhi na Atiko ku, nggo uwa yo à si Izhi yi.

4

Aseki ka inklo kakami a rri kurr ni impirr imimi

1 Nu nggo a sa Abachi nggo ni ina wre ima yi a ni inta undu unggo ku. Meme mi inta si su ukpa hen. 2 Inta i ka kà aseki ka ishisha ka nggo a di na ka sharri zu na anga yirr. Inta i si zha rẹ undurr hen, ni si ka ure ku Abachi ku kasarr hen. Inta bre ure ujiji na bi ma yo, du anishirr a hi di inta i sa abata ngga. Meme aba ta hi ni isisurr imbarr yi di inta i sa abata ngga na ashishi ka Abachi. 3 A ti kà Ure ku wre ku nggo inta i bre ku nggo sharri ku undurr, aba a kà ku sharri ku abangga ba nggo a nado nggo. 4 Isheta wa nggo à hru inkpinkpye i ingbingbru inggi yi nggo à harr isisurr i abangga ba nggo a kà ikpanye ni iga yi. Ure ku wre ku nggo u so la na ba nggo u shi ba ibwu. Ure ku nggo inta bre ba ni itu i inkpinkpye i Kristi wa, nggo a si nâ ta si Abachi nggo, u shi ba ibwu. 5 Inta i si so bre are ka na atu amunta mu hen. Ure umunta ku nggo u si di Yesu Kristi nggo à sa Atiko, na tu inta ki amirr iko amba na angu ama. 6 Ungbamvu ku Abachi u da di, “Abachi da di azhi wa bu la, na ka ibwu glo.” Ziza nggo Abachi à du uru ku so la ni isisurr munta, wre ki imba bu hi inkpinkpye ima yi nggo i se nu umi ku Kristi.

7 Inta se nâ ta si impirr i imimi nggo a di zu aseki ka iwre na yi. Ukyekye kuma nga zhi na Abachi ku, na si si ukyekye umunta mu hen. 8 Are ngga ni di kuttu inta zhi na anko ka shishemi, inta si kɨ hen. Nu nggo inta ti si hi inkindirr yi nggo inta ta na hen, ima si di inta ttu isisurr glo hen. 9 A di ki inta iha, Abachi à si ka inta du hen. A di tsutsarr inta kahre ankpu numa, inta i si kɨ hen. 10 Inta so di gri ītttū i Yesu yi nu ukpa umunta, wre ku anishirr bu hi uzirr ku Yesu ku nu ukpa munta. 11 Inta nggo so tsitsirr, ni di hi ītttū ttuttumi,

wre ku anishirr a bu hi Yesu nu ukpa umunta ku nggo u su ku ītṭū. 12 Ure
kuma u tsarr di ittu nggi so na undu nu umi munta, i iso tsitsirr nggi so na
undu nu umi umba.
13 A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Ingga i kpanye, ima yo i di ingga
i re.” Ikpanye imunta yi mi i si meme yo. Inta i kpanye, ikpanye ima yo i
du inta i re. 14 Nggo inta hi da Abachi à ta Yesu si, i ta si ki inta mi meme yo.
Abachi à ta nggurr inta bi ni imba ba, inta taka kri na agẹ ama. 15 Abachi à
ka na ki imba aseki akama ba. À na ki imba meme, wre ku anishirr shishemi
a bu hi ina wre ima yi na nyarr ku na gbyarr ku asa mri kakami.

Iyo isisurr na Abachi ku

16 Ima yo du inta si su ukpa hen. Ka nu nggo inina ikpa imunta yi i so kɨ
mi, izhi imunta yi i so kaki ihẹhẹ ni ivivi yi. 17 Iha yi nggo inta so ki zizami i
su ntsɨmi, ni so zi inta ni so na inta ssubi ku inkpinkpye i sese nu unkplassu
nggo i mri iha yi. 18 Inta i si so surr ashishi amunta ka ni inkindirr yi nggo
inta i hi mu hen. Inta surr ashishi ni inggi yi nggo inta ka si hi yi na ashishi
nggo hen. Inkindirr yi nggo inta hi na ashishi, i si ta so tanko hen, inggi nggo
inta si hi yi na ashishi hen, ima yo i ta so sese.

5

Iko munta yi nu unkplassu

1 Inta hi du ukpa munta ku u si nâ ta si iburr inggi, nggo inta rri so ni
ingbingbru inggi yi, ni hi da azhibarr numa a taka ddu iburr yi hre. Aba ti
ka ddu yi hre Abachi taka ni inta into i iso. Inta i hi da Abachi à ta ni inta na
yiyirr unto ku iso. Abubo a iso ama wa a si su undurr mu à me wa hen, abubo
ama a se zhi sese mu nu unkplassu. 2 Inta so, ni so kpa attuttu ni ingbingbru
inggi yi, ni so kye anko a kuma ku so ni iko munta yi nu unkplassu. 3 Inta
zha di i bu kri inta nâ ta si nggo ankru a di kri ukpa ku, wre ki inta bu si zirr
ni ihorr hen. 4 Iha i se ni iso i inina ikpa inggi yi, inta kpa attuttu. Inta i si
ta zirr ni ihorr hen. Inta zha di inta ta surr iki i unkplassu imunta yi. Meme
nggo inina ikpa inggi yi nggo i si ta so sese hen, a ta ttu yi sharri ni iso tsitsirr.
5 Abachi mu à na inkindirr inggi yi meme. Nggo a tsi inta zu ni Izhi ima yi,
wre ki inta bu hi di a ta na meme jiji.
6 Ima yo di ni isisurr munta yi ukyekye ttuttumi. Inta hi di nu nggo inta so
nu ukpa ku nggo ku, inta ta anko na Atiko ku. 7 Inta so ki iyo isisurr na si su
ku aseki ka nggo inta hi mu hen. 8 Inta bu zirr ndindi, nggo inta si so zha iso
nu ukpa unggo ku hen, ni ko zha iso na Abachi ku nu unkplassu mu. 9 Inta
bu ta ukpa ni di na inkindirr yi nggo i ta su ku Abachi isisurr, ka nu nggo inta
ti so ndo na Atiko ku, ka nggo inta ni ko ta anko na ku. 10 Nu nggo inta i hi di
ni ikikre yi, i Kristi taka ni bre ki inta amu ni itu i aseki azizi na andanda ka
nggo inta so di na ni iso i inina ikpa imunta inggi yi.

Abachi a na anishirr ki akpukpama
ni itu i Kristi

11 Nggo inta hi i kru isisu i Atiko, ima yo di inta ko da ku anishirr di a bu
nga na ku. Abachi à hi inta i si abata ngga. Ingga i ba di imba mi i hi ni isisurr
imba meme. 12 Inta si ko zha anko a nggurr ankẹ mu zizo hen. Inta ko da ki
imba inkindirr yi nggo inta se, wre ki imba bu nggurr ankẹ ni inta ba. Ni ima
yo, imba ta hi inkindirr i da ku abi nggurr ankẹ na aseki ka nggo a su ndende
nanka ni na aseki ka nggo so ni isisurr yi nggo. 13 Anishirr a ta kye di inta i
si abi la mu. Inta ti la mi, uwa si ni itu Abachi. Atu amunta wa a ti kurr zizi
mi, uwa a si ni itu imba yo. 14 Ikpanye i Kristi i so hru inta, nu nggo inta i hi

di unuma a nga ni ttu na angu amunta, meme nggo inta i kɨ we. 15 Kristi à ttu
ku anishirr ba wemi, wre ku abangga ba nggo a so tsitsirr a si ta di so ku atu
ambarr mu zizo hen. À ttu ku aba yo, aba a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ba bu so
ku tsitsirr.
16 Bazhi ziza inta si so ri amarr ama ka nâ ta si nggo abi ingbingbru ba so ri
hen. Ni ikuchi yi, inta di ri amarr ni itu i Kristi nâ ta si nggo anishirr ba di ri
amarr ka nggo. 17 Ina inggi i tsarr di uwanggo nggo a ti kaki uniga Kristi, uwa
kaki unushirr uhẹhẹ. A si si nâ ta si nggo a di se zizo hen, iso ima ikuku yi i ka
vu sarr ba, iso ihẹhẹ mu i so se na ku ziza nggo. 18 Abachi nggo à na meme,
na ni inta isu isisurr na ku, nu nggo à du Kristi à ssu inta bi na ku nggo, na
ni inta undu ku ibre ku anishirr ure ku issu anishirr bi ku. 19 Inta ko da da
Abachi à na undu kuma nu umi ku Kristi, nggo à nu anishirr isu isisurr na
nggurr ila ure i anishirr bi ingbingbru yi zhi ba. Uwa yo à ni inta undu ku
ibre ku anishirr ure umaku isu isisurr ku. 20 Meme nggo inta i si abangga ba
nggo a tu inta di inta bu kuma ku re na angu ka Kristi. Uwa a si na ti Abachi
a so na undu ni inta ba ni re ni imba ba di imba bu ssu bi na ku. 21 Nu nggo
Kristi à nise la ure kye mi, Abachi à na ma kaki inkindirr yi nggo a na yi ku
ila ure imunta yi, wre ku Kristi à bu ssu inta ki abangga ba nggo Abachi à ta
kpa.

6

1 Inta nggo so na undu ndo na Abachi ku, so barr imba di imba bu si du ina
wre yi nggo Abachi ni imba i kuma gigyemi hen. 2 Abachi à da na angbamvu
ka da di,
“Nggo azhibarr wa a ma, ingga wo imba.
Nggo ivi ikpa ttungo yi i ma, ingga i zi imba.”*
Kye, si ivi ima yo ziza. Ziza yo sa azhibarr a ikpa ttungo wa.

Bulu ki iha kakami

3 Inta si zha du undurr bu bwu uza ku na undu umunta ku meme nggo na
hi ila na ku hen. Ima yo du inta ta ukpa, wre ki inta bu si ni imba iha hen.
4 Aseki ka we nggo inta i so na ka na anko ka na nkanka, inta di du anishirr
a hi di inta sa amirr iko jiji ba Abachi. Nu nggo inta i se ni ivri shishemi ni
ki iha, ingbingbru yi i vri, ni ima mi inta ka ni vu gri. 5 A di hlo inta, na gri
inta ku ttu na aki, na di han inta hlo kputtu ni igbu wa. Inta na undu kyekye
mi sama ni ikurr ina, sama ni iri inkindirr. 6 Inta i hru atu amunta sama na
ankizhi. Inta sa abi hi ni di vu isisurr gri ni na wre ku anishirr. Ina imunta
ima i tsarr di inta i si amirr iko ba Abachi. Izhi Iwre yi i se ni inta ba, ikpanye
imunta yi na anishirr ba i si si imu mu hen. 7 Inta da ure ujiji, ukyekye ku
Abachi ku u so na undu nu umi munta. Iso izizi imunta yi na anishirr ba ima
yo i tsarr iga imunta yi. 8 Ka ti kye inta ssu nu ungo, ka a ti kpa inta chirr, ka
gbyarr ki inta asa, ka marr inta ni ima mi, inta di da ba ure ujiji ku na atu
munta. Anishirr abanu a kisa. 9 Anishirr a hi inta kakami, na ka na na ki
inta na ta a si hi inta hen. Inta na zzu di inta ta kɨ, ni si kɨ hen. A tsutsarr inta,
na si ngɨ inta hen. 10 Iha mi ti ki inta, inta so di nyarr. Ka nu nggo inta sama
ni inkindirr, inta na anishirr shishemi ki abu ungo. Ka nu nggo inta sama ni
inkindirr, aseki ka we sa amunta.
11 Amuya amungga anu Korrintiya, inta i re ni imba ba sama ni sha
inkindirr sharri ki imba, ni tsarr imba isisurr imunta yi. 12 Inta i si ta kakuma
nu ugo ni ikpanye imunta yi ni imba ba hen, imba mi i so kà ikpanye imba

* **6:2** Kye zizo Ishaya 49:8.

yi ni inta ba glo. 13 Ingga re ni imba ba nâ ta si nggo ingga ka re na amumarr
mungga ba. Imba mi bu bwu isisurr imba yi ni kpanye ni inta ba meme.

Imba sa abubo a iso a Abachi

14 Imba bu si di nggurr itu bi ndo na anishirr ba nggo si ga Atiko hen. I
ka wre unushirr uzizi bu zirr bi nu unushirr wa nggo su umimi? Ila iru tuku
ibwu a si ayirr? 15 Kristi ka su ukpama a Isheta? Abiga ka se ni inkindirr iyirr
ndo na abangga ba nggo si sa abiga hen? 16 Uki ku Abachi u se na angginggi
i na na anazhi? Inta yo i su Uki ku Abachi utsitsirr wa. Nâ ta si nggo Abachi
à da di: “Ingga i ta rri so na ba ni zirr na ba, ni ta sa Abachi ambarr, aba ta sa
anishirr amungga.”†
17 Atiko wa à da zizo di,
“Ni ima yo imba ssuzzu na ba
ni ttu itu imba ki nanka ni inkpu anishirr yi.
Imba si sa ungo ni inkindirr yi nggo i si ankizhi hen.
Meme nggo ingga ta kpa imba yo.”‡
18 “Ingga i ta sa Aki amba,
i imba ta sa amumarr mungga aniru na amba.
Uwanggo yo si ida i Atiko Uni Inkpinkpye we wa.”§

7

1 Akpukpa mu, nu nggo Abachi à da du uwa à ta na ki inta aseki angga ka,
imba bu shi aseki angga ka nggo a na ukpa tuku izhi imba yi ki na ankizhi.
Meme nggo imba bu kru isisu i Abachi ni vu atu amba wa i nu ma we.

Abiga ba a su ku Bulu isisurr

2 Imba bu bwu ki inta anko a isisurr amba wa. Inta hi di inta si na ku
undurr inkindirr indanda hen, ni si de undurr, ni kpa ku inkindirr ima
gigyemi hen. 3 Ingga ko da meme ni si di ingga ta da di imba kpala ki inta mu
hen. Nâ ta si nggo ingga ka da ki imba ba, inta kpanye ni imba ba kakami, ka
ni ītttū ka ni iso tsitsirr. 4 Ingga nggurr ankẹ ni imba ni hi di imba si ta ni inta
ishisha hen. Ni ivri imunta yi mi ingga i hī imba nggo isisurr imungga yi i ji
kurr, ingga i si ni inyarr.
5 Nggo inta i nga nu Makidoniya nggo ni si hi iso su hen. Ashishi are a kago
inta yarr. Inta i vi na abanu, ni so ni isisu ni isisurr. 6 Abachi nggo di zhi ki
inta isisurr munta yi, nggo inta ti se ni ivri ni isisurr. Na tu Titu ni ima yo, wre
ku bu ni zhi ki inta isisurr. 7 Inta nyarr kakami, nggo inta hi Titu i inkindirr
yi nggo ni inta inyarr kakami, inggi si ikpa yi nggo imba i kpa ma. À ni da ki
ingga di imba so di yo isisurr di imba ka hi ingga, inta i di imba bu vu gri ku
inkindirr yi nggo i la nggo, na da ki ingga di imba so ri amarr mungga, nggo
ingga wo meme ni nyarr kakami.
8 Ingga sama ni ivri isisurr zizo, ka nu nggo ungbamvu mungga ku u vri
imba isisurr mi. Ni imẹmẹ yi, ingga vri isisurr nggo ingga hi di ungbamvu
mungga ku u ni imba ivri. Ingga hi imba i si vri isisurr tanko hen. 9 Ziza,
ingga se ni inyarr, nggo ivri isisurr imba yi du imba kasarr nu uzirr umba
ku. Imba vri isisurr na anko wa nggo Abachi à zha, na si di inta mu i gri ki
imba ivri isisurr yi hen. 10 Ivri isisurr yi nggo Abachi di gri nga ku anishirr i
di du ba ka isisurr imbarr yi sarr na so. Ima yo di gri ba kuma ni iso sese. Inta
ka gru yi anggi mu? Ivri isisurr i abi ingbingbru yi di gri ba ittu. 11 Imba kye

† **6:16** Kye zizo Levitiku 26:12; Irrimiya 32:38; Izikiye 37:27; 1 Korrintiya 3:16; 6:19. ‡ **6:17** Kye zizo Ishaya 52:11; Izikiye 20:34, 41. § **6:18** Kye zizo 2 Samwila 7:14; 7:8.

inkindirr yi nggo ivri inggi yi i na ki imba, ivri yi nggo Abachi à du yi kuttu imba nggo. I du imba iyo itu kakami. I du imba i zha da anishirr a bu hi di imba i si kpala ni inkindirr nggi yi hen. Ivri nggi yi i du imba ki unfu, isisu i ki imba. I du imba zha di imba ka hi ingga. I du inta si kye inkindirr kahre hen. I du imba zha di a bu na inkindirr yi nggo iwre aba bu na yi nggo. Imba i zha di anishirr a bu hi di imba i si kpala nu ure unggo ku hen. 12 Ingga i si charr ungbamvu ukuma ni itu i uwanggo nggo à kpala mu nggo hen, ni si charr ni itu i uwanggo nggo à kpala ku mu hen. Ingga i charr ungbamvu ku, wre ki imba bu hi na agẹ ka Abachi di imba i ssu inta gri zizi. 13 Ima yo i du isisurr imunta yi ji kurr.

Isisurr imunta yi i si ji kurr yo mre hen, inyarr imunta yi i kri zizo nu nggo inta i hi Titu à kanga ni nyarr kakami tuku nggo a nga na ni da ki inta di imba i kpa ma na ango aha. Imba wemi i du isisurr ima yi i ji kurr. 14 Inta da ku di inta hi imba, imba si ta ni inta ishisha hen. Nggo inta i di da ki imba ure ujiji ku ttuttumi, ni ima yo aseki ka wemi nggo inta i bre ku Titu ni itu imba nggo a si meme yo. 15 Titu à kpanye kakami ni imba ba wemi. A si kpamusu ni iwo ure imba yi hen, tuku nggo imba i kpa ma ni isisu tuku iwri kpakpa. 16 Ina imba ima i ni ingga inyarr ni tsarr ingga di ingga ka yo isisurr ni imba ba, imba si ta ni ingga ishisha hen.

8

Ibwu ungo ni ini

1 Amuya, inta zha di inta ta tsarr imba ina wre yi nggo Abachi na ku abiga bu Makidoniya ba. 2 Ni ivi yi nggo anishirr abama a se nu umi ku iha nggo i su ba itsarr kye na sama ni inkindirr, na ni kakami, na mẹ nyarr ni ini imbarr. 3 A ni aseki shishemi nggo ukyekye u umbarr ku ma na ni mri kye. Undurr à si da ba di a bu na meme hen. 4 A zhi na barr inta na atu ambarr di inta bu du aba mi amarr ango ni na ku anishirr ba Abachi ba undu. 5 Na ni mri inkindirr yi nggo inta so yo isisurr. A ba atu ambarr wa nu Atiko bari, na kakye inta, nâ ta si nggo Abachi à zha di a bu na. 6 Titu nggo à ni imba amarr ka ina undu ki iwre ukuma ku, inta barr ma da a bu di imba na undu kuma ku kre nâ ta si nggo imba i ba ku. 7 Abachi à na wre ki imba na aseki ka wemi mri anishirr ba we. Iyo isisurr imba yi i si kyekye yi. Imba re wre ni hi kakami, ni wri kpakpa ni ini yi, ni ikpanye yi nggo imba i tsarr inta nggo. Ima yo di inta i zha di imba yo bu na kakami nu re ku ibwu ungo ni ini yi meme.

8 Ingga si ko turr imba di imba bu ni mu hen. Ingga ko zha di ingga ta hi ka bu imba kpanye ni inta kakami nggo inta ka ti tsarr imba kye na abanu nggo a zha da aba mi ta zi inta. 9 Imba hi ina wre i Akiko munta wa Yesu Kristi ni hi da à si si ni iha hen. A si ni itu imba iyo uwa kaki uni iha, wre ki iha ima yi bu du imba kaki abu ungo.

10 Ni sise, imba yo i si abi imeme ba ni ini aseki yi. Imba i ni ku ikpanye imba mu. Uwa a si ni ima yo imba bu wo amarr ka nggo ingga ni imba nggo. 11 Ziza nggo, imba kri ngbangba ni kre undu kuma. Meme nggo undu umba ku u ta zirr narrnarr ni inkindirr yi nggo imba i zha di imba ta na nggo. Imba bu ni zhi ni inkindirr yi nggo imba se na yi nggo. 12 Imba ti kri karrkarr jiji di imba i ta ni, Abachi à ta kpa ki imba ini imba yi. Abachi à di kpa ini i Unushirr ku inkindirr yi nggo a se na yi mu nggo. A si si ku inkindirr yi nggo undurr wa à sama na yi mu hen.

13 Inta i si ta du abanu a ki iha, abanu a so su hen. Inta zha di imba we bu si narrnarr. 14 Ziza nggo, nggo imba se na aseki shishemi, inkindirr yi nggo imba i se na yi, imba zi abanu nggo a sama ni inkindirr. Nggo azhibarr numa

aba mi ti ka ni se na yi aba ta zi imba, nggo imba mi ti ni sama na yi. Meme
nggo imba wemi i ta si narrnarr. 15 A si nâ ta si nggo a charr na angbamvu
ka di, “Unushirr wa nggo à vu ila mwe zhi ni ila, à si di se na yi ma ku iri hen.
Uwanggo à vu ila ntsɨmi zhi ni ila a di se na yi ma iri.”*

Titu na akpukpambarr ba

16 Ingga nyarr ku Abachi kakami nggo à nu Titu isisurr i iri amarr amba
nâ ta su nggo ingga mi i di na nggo. 17 Nggo inta i barr Titu da a bu ku klo kye
imba, uwa kpanye du uwa ta kuma. À kpanye ni ikuma yi hanhan mi nggo
a zharr imba kakami. Uwama a si ku ikpanye ima mu. 18 Inta ta tu uyirr nu
umi ku abiga ba ndo ni Titu ku, unushirr wa nggo inggurr bi i abiga yi i kye
ma ssu na ashishi kakami ku undu ku ibre Ure ku wre ku nggo a di na ku
nggo. 19 Abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi à hla uzayirr munta wama
di a bu zirr ndo ni inta ba nggo inta i ku ni inklo inggi nggo imba turr nga
nggo. Inta ko na meme, wre ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi yi ni bu
tsarr ba di inta mi zha di inta ka zi ba. 20 Inta so na ndindi, nggo unu si ta glo
inta di inta gri inklo yi ndanda mi hen, nggo imba mi hi di inklo yi i kri mwe.
21 Inta i ko cha ukpa kakami, wre ki inta bu na inkindirr yi nggo i si izizi na
ashishi ka Atiko wa yo mre hen, kye ni inggi yi nggo i si izizi na ashishi ka
anishirr mi kye.

22 Inta ko tu uzumburr munta numa wa ndo na ba, nggo uwa mi di zha
izi meme, a di tsarr inta izi ima yi na anko ka shishemi, na zha du uwa ta
zi kakami. Ziza nggo, à zha du uwa à ta zi mi mri ikuchi yi nu nggo à yo
isisurr ni imba ba kakami. 23 Ziza nggo, ni itu i Titu, à su ukpamu wa nggo
so na undu ku zi imba ku ndo ni ingga ku. Uwa ti sa abanu ba, a tu ba zhi
ni inggurr bi i abiga yi mu, aba mi gri ku Kristi i igbyarr asa. 24 Meme nggo,
imba bu tsarr anishirr angga ba ikpanye imba yi na ba, wre ku inggurr bi i
abiga yi nggo a tu ba nggo a bu wo inkindirr yi nggo imba i na. Ina ima i ta
tsarr ba di inggurr ankẹ imunta yi ni imba ba i si jiji mu.

9

Izi ku anishirr ba Abachi ba

1 Ingga i si ta di ingga i ta charr ki imba zizo ni itu i inklo yi nggo imba i di
imba ta nu anishirr ba Abachi ba nggo hen. 2 Ingga hi imba se ni isisurr i zi.
Ingga so nggurr ankẹ ni imba ni ka di bre ku abiga ba nu Makidoniya ba di
zhi ni sise mu, amuya abiga ba na anga ka Akaya a kpanye di aba a ta shirr
inkindirr. Ziza, amarr amba ka a ku du aba mi gru da aba mi ta ni meme.
3 Ima yo di ingga i so tu amuya abiga atarr angga ba ni imba ba. Ingga i zha
di imba bu ttu ukpa ku zi jiji mu. Nâ ta si nggo ingga i da ku abanu di imba i so
na amarr ka na meme, wre ku iga angba imungga yi ni imba ba i si ta kuma
gigye hen. 4 Imba mi hi du unuma nu umi ku abiga ku nu Makidoniya ti gru
ga ingga ni hi di imba i kpamusu, ishisha ta ki inta, ni ta ki imba mi meme,
nu nggo inta i yo isisurr ni imba ba kakami di imba i ta na meme. 5 Ima yo di
ingga kye i wre ingga bu du amuya abangga ba a bu ku ki inta ichi. Aba yo
ta kpa aseki ka nggo imba da ki inta nggo a nggurr ka bi bari di inta kanga.
Meme nggo imba i ta ni na ki imbirr, ni si ta ni du undurr mu a kri ki imba
na amfarr hen.

6 Si kpamusu ni inggi yi hen. Imba bu hi du unushirr wa nggo a ttu ikiri
ntsɨmi ta hwa ntsɨ, unushirr wa nggo a ttu kri a ta hwa kri mwe. 7 Unushirr
a bu ni inkindirr yi nggo a zu ni isisurr du uwa ta ni yi nggo. Si kaki gbo nu

* **8:15** Kye zizo Issuzzu 16:18.

nggo imba ti ta ni hen. Ni si ba di a kri ku ùwà na amfarr mu bari ùwà ni hen. Abachi à di kpanye nu unushirr wa nggo à ni ni isisurr iyirr. 8 Ima ta du Abachi mi ni imba aseki nggo imba mi so zha, wre ki imba bu se na aseki shishemi ni ta ni ku indu i iwre yi. 9 A charr na angbamvu ka di:
“Abachi à di bwu ungo na ni abi iha ba sama ni kpa inkindirr na ba.
Aseki ka nggo à di na ka a sa azizi, uwa à ta di na ka meme yo ase na ase.”*
10 Abachi yo di nu uni do wa ibibi ikiri yi na nu ma ila iri, à ta ni imba ibibi ikiri yi nggo imba so zha na ta du yi hurr na ta du inkindirr yi nggo imba i se na yi nggo i si mwe, wre ki imba bu se ni isisurr i ni abangga ba nggo a so zha nggo mwe. 11 Abachi à ta ni imba aseki shishemi, wre ki imba ka di ttu ni ttuttumi. I ini yi nggo imba so di ni i ta du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi kakami, nggo inta ti gri aseki ka nggo imba di shirr nggo ku nu ba.
12 Inkindirr yi nggo imba na, i si si di imba zi anishirr ba Abachi ba yo mre hen, i di du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi. 13 Aseki ka nggo imba di ni aka yo tsarr iyo isisurr imba yi. Anishirr shishemi ta gbyarr ku Abachi asa, nggo a hi imba i kpanye nu ure ku ni itu i Kristi, ni na inkindirr yi nggo ure ku u da. Ima yo i du imba i bwu ango kakami ni ni anishirr ba Abachi ba na anishirr mremremu. 14 A ti ko barr, aba ta da da ka kaki na angginggi du ba so ni imba ba ku ina wre yi nggo Abachi à ni imba. 15 Nyarr ku Abachi, ku ini ima yi nggo i di inta i ku ayisurr ni zha inkindirr i da yi chankarr.

10

Bulu kri ku undu umaku

1 Ingga Bulu ni itu imungga, ko tsi ki imba ango ni ina ndindi tuku ina zizi yi nggo Kristi à ni ingga. Abanu da di ingga si di nggarr ito ni imba ba nggo ingga di so ni imba ba hen, nggo ingga ti sama ni imba ingga di su varr varr. 2 A kye di inta di so iso i anishirr ba ingbingbru ba mu? Ingga ko nga. Nggo ingga ti nga ingga ta ni vri isisurr na ba. Si di ingga ni na ki imba meme hen. 3 Nu nggo inta i so ni ingbingbru yi mi, itsi imunta yi i si si nâ ta si nggo ingbingbru yi i di tsi hen. 4 A si si so ta iku munta yi na atita ka ingbingbru ka yo hen. Inta di na undu nu ukyekye ku Abachi ku yo ki itita munta yi nggo ka ukyekye ku abi karr inta ku glo. Inta di tsi iri anta i anishirr yi shishemi ni inta ba zhi, 5 ni inggurr ankẹ yi nggo di han anishirr ni wo ure ku Abachi ku. Inta di vu amarr ka anishirr ka nu ngbrengbre ni ka kasarr du ba wo ku Kristi. 6 Nggo imba we ti na inkindirr yi nggo a da di a bu na, i inta ki abangga ba nggo a ka iga yi iha.
7 Imba so kye aseki ka ba na ábì. Kye itu imba bari, imba ti hi di imba se ndo ni Kristi ku, imba bu hi di inta mi sa abu Kristi. 8 Nggo ingga i so di nggurr ankẹ mi kakami ku inkpinkpye yi nggo Atiko wa à ni inta nggo, ishisha i si ki ingga hen. A si ni ingga inkpinkpye inggi yi, wre ki ingga bu ngɨ imba yo mu hen. À ni ingga na yi, wre ki imba bu kaki kyekye. 9 Ingga si charr na angbamvu mungga ka di ingga bu ni imba isisu mu hen. 10 Abanu a da di, “Angbamvu ka nggo Bulu à charr nggo a tsɨ kyekye na zzu are ankpinkpi. Uwa ku itu ima a ti se ni inta ba, ure umaku u si di si inkindirr hen.” 11 Anishirr abama a bu hi inkindirr inggi yi: Inta i si si ni imba ba nabo ziza nggo hen, ima yo di inta i da aseki angga ka na angbamvu ka. Nu nggo inta ti se ni imba ba nabo mi nggo, inta ta na inkpinkpye yi meme yo nâ ta si nggo inta na yi na angbamvu ka nggo.

* **9:9** Kye zizo Asarr 112:9.

12 Inta si ko na di inta ta tsarr atu munta kye na abangga ba nggo a ba atu
ambarr wa ki inkindirr hen. Kye ba sa arrurru ba nggo a di tsarr atu ambarr
wa kye na atu ambarr na di bre ku atu ambarr amu na akpambarr. 13 Inta si
ti ta nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo inta si ma bi inggurr ankẹ ni na yi hen.
Inkindirr i inggurr ankẹ munta inggi su undu ku nggo Abachi ni inta, imba
mi se nu umi. 14 Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ mri inkindirr yi nggo inta
na hen. Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ nabo hen. Inta yo si gri ku imba
ure ku Kristi ku hen. 15 Inta si ko nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo abanu mu
na, na si si inta ngga na hen. Inta ko yo isisurr nggo iga imba yi i ti ko furr,
imba ta zi undu umunta du ku furr kago. 16 Meme nggo, wre ki inta bu da
Ure ku wre ku ni igbu i ta anko yi nggo i kago imba, sama ni inggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo abanu mu a ka na ni igbu numa ba. 17 Ungbamvu ku Abachi
ku u da di, “Ùwà ti ta nggurr ankẹ, ùwà bi nggurr ankẹ na Atiko ku.” 18 A si di
kpa abangga ba nggo a gbyarr asa na ankimbarr mu da aba a sa azizi hen, a
di kpa sa abangga ba nggo Atiko wa mu à kye ni ikye ima da a sa azizi.

11

Bulu tuku abi ko na angu abi imu ba

1 Ka kaki di imba ta vu gri ni wo nggo ingga i so re nâ ta su unushirr urrurru
nggo. Imba i so na meme ziza. 2 Ingga so ki issu ni imba ba nâ ta si nggo
Abachi di na. Ingga i kye imba nâ ta si uva wa nggo a nise hi unuru kye,
ingga i ko ssu anko du ùwà bu garr ugo numa nggo, uwa yo si Kristi. 3 Isisu
ki ingga di mi a taka re imba glo ni iso sama na ankizhi imba yi tuku iyo itu
imba yi ni Kristi ku, nâ ta si nggo ìwǎ wa à re Hawawu nggo. 4 Imba na ki
kpanye na aseki ka wemi nggo unuma a ti da ki imba nggo. A ti bre ki imba
ure ku Kristi unuma mi nanka nu unggo ku nggo inta i bre, imba kpanye. A
ta si izhi inuma nanka ni inggi yi nggo imba i kpa yi nggo, imba i kpanye.
Uwa ta si Ure ku wre ku unuma mi nanka nu nggo ku nggo imba kpanye na
ku nggo, imba i kpanye. 5 Ingga i si kye da abi ko na angu ankpinkpi amba
abama a ka mri ingga hen. 6 A ta si tsarr ingga ure mi hen, ingga i hi inkindirr
krizhizhi i itsarr. Inta i tsarr imba meme krizhizhi mi na anko ka we?

7 Imba di kye ingga i kpala mu, nggo ingga i kpa itu mungga chirr ni kye
imba ssu nu ungo ni nga ni bre ki imba Ure ku wre ku Abachi gigyemi sa ni
ikpa inkindirr ni imba ba? 8 A zzu nâ ti ingga i so ki ayi mu na abiga ba na aki
ka nggurr bi ka Abachi anuma ka ni gri nga ni so na ki imba undu. 9 Ingga
ka ti sama ni inkindirr nggo ingga di se ni imba ba, ni si zhi unu da a bu ni
ingga hen. Imba mi hi da amuya abiga banu ba nu Makidoniya a gri ki ingga
inkindirr yi nggo ingga so zha. Ingga nise zhi imba inkindirr ni kri meme
yo di, ingga si ta zhi imba inkindirr hen. 10 Nu nggo ure ujiji ku Kristi ku se
nu umi mungga, undurr sama na anga ka Akaya ka nggo a ta han ingga ni
nggurr ankẹ ni itu inggi yi. 11 Angginggi han ingga ni kye imba na ashishi?
Imba i kye di a su nggo ingga i si kpanye ni imba ba mu nggo hen? Abachi
mi hi di ingga i kpanye ni imba ba. 12 Ingga i si ta ba ttungo ni na inkindirr yi
nggo ingga i so na yi nggo hen. Ingga ta na meme, wre ku anishirr abama a
bu zha anko a nggurr ankẹ chankarr. A ta zha di aba a ka ga angba du undu
umbarr ku u su uyirr nu umunta ku. 13 Anishirr abama a si si abi ko na angu
ajiji hen. A si abu undu bi imu. A ka atu ambarr wa ki nâ ta si abi ko na angu
bu Kristi. 14 Uwama si si ki ingga inkindirr i hẹhẹ hen, nggo Isheta mi di ka itu

ima yi ka na zzu unitu* nggo à gri ila iru zhi na Abachi ku. 15 Nggo amirr iko abu Isheta mi a di na atu ambarr wa zzu na ta sa amirr iko bi na undu uzizi, ina ima i si ta di inta ku ayisurr hen. Ni ikikre yi a ta ki ba iha ku inkindirr yi nggo a na nggo.

Iha i Bulu yi ku undu ku Kristi

16 Ingga da ki imba zizo. Undurr bu si kye di ingga i su urrurru mu hen. Imba ti kye meme mi imba bu kpa ingga na ti imba kpa su urrurru nggo. Meme nggo ingga mi ka sha nggurr ankẹ. 17 Nggo ingga ti gru ko gbyarr ku itu mungga asa, uwa si sa anko wa nggo Atiko wa ka di ingga bu re hen. Ingga su urrurru. 18 Nu nggo abanu a di nggurr ankẹ nâ ta si nggo ingbingbru yi di na nggo, ingga mi ta nggurr ankẹ meme. 19 Imba nggo kye di imba sa akrizhizhi ba kakami, ni nyarr ni shirr atu ku arrurru ba! 20 Imba nggo di vu isisurr na abangga ba nggo a nggarr ito ni imba ba, na na undu ni imba ba, na re imba, na kye di aba mri imba, na hlo imba na ashishi. 21 Inta i sama nu ukpakpa isisurr i na ku anishirr aseki kama. A ti si inkindirr i ishisha mi ingga kpa.

Unuma a ti se ni inkindirr i nggurr ankẹ, ingga mi meme. Ingga mi i so re nâ ta su unushirr urrurru nggo. 22 Aba mu a sa anu Yahuda ba? Ingga mi meme. A si anu Israila? Ingga mi meme. A si ahinhan bu Ibrayi? Ingga mi meme. 23 A sa amirr iko bu Kristi? (Ingga re ma mi zzu uni la mu.) Ingga i na ku undu sha kakami. Ingga i kri ni iharr i mri shishemi, a di hlo ingga ankpa shishemi ingga i ki ywhiywhirr ittu. 24 Ankpa akywi na nkanka ani Yahuda ba a hlo ingga ki ango iso tarr na tirr (39) na amfarr. 25 Ankpu atarr anu Roma ba a hlo ingga na ankpi inklo. Na ankpu numa aba ta ingga na angbinta, ankpu atarr uddu so nggarr ni ingga nu umi ku inyi, na ankpu numa mi ingga kurr nggarr ambre ni so ku azhi nu umi ku amasirr. 26 Ingga i di kuma nu uzirr ku tanko shishemi ni hi ittu na amasirr, tuku na abayi, tuku anishirr amungga ani Yahuda tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga i hi ītttū ni ìgbù shishemi tuku na ankla ka nggo anishirr a si di so hen, tuku na amasirr ankpinkpi. Ingga i hi ittu na ango ka abiga bi imu. 27 Ingga i na undu ku tsi kuma sama ni ku so su, ankpu anuma sama ni ina, ni di so ni iyo nu uhre ankpu numa sama ni inkindirr yi nggo ingga ta ri, ni di su umvru nggo ingga sama na ankru ka umvru. 28 Ingga i se na aseki anuma zizo ni itu mungga. Ni ivivi yi, amarr ka inggurr bi i abiga yi a so ni itu mungga nâ ta si iki yi nggo i rɨ kakami. 29 Nggo unuma ti su ukpa ni iga yi, ingga ki iha ndo na ku, nggo ingga di ri amarr kama ka. Nggo unuma ti ka ri ni ila ure, ingga ki unfu nu uwanggo nggo re ma yo.

30 Ingga ka ti ta nggurr ankẹ mi, ingga i ta nggurr ku aseki angga ka nggo a tsarr anishirr iklonyarr imungga yi nggo. 31 Abachi, nggo uwa yo sa Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, à hi di ingga si so ki si imu hen. Abachi su uni nyarr ku sese. 32 Ugona nu Damasika wa ni ivi yi nggo Uttu Arreta à surr abi gbye anko ka mirri nu umi ìgbù ku, wre ku bu vu ingga. 33 Amuya ba a yo ingga na asa na gri ingga ba ni iywirr ugonka ku ìgbù ku, ingga firr ssuzzu meme yo.

12

Ula tuku inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Bulu

1 Imba ngga i turr ingga yo ni inggurr ankẹ, ka nu nggo ingga hi di ina meme i si wre hen. Ingga ta re ni itu i inkindirr yi nggo taka la ni ichi tuku

* **11:14** Unitu nggo à gri ila uru zhi na Abachi ku: Unitu wa nggo zhi na Abachi ku. Isheta à di re anishirr du ba a kye di à zhi na Abachi ku.

inkindirr yi nggo Atiko wa à bwu ki ingga ashishi na di ingga hi yi. 2 Ingga i
hi uniga Kristi numa nggo Abachi à ba ma hun kuma nu unkplassu ku utarr
ku ase awurr na anę ka (14) nggo a ka vu sarr ba. Ingga i si hi ka bu ugo wa
a ni se nu ukpa umaku unggo ku yo nggo inkindirr ima i la nggo. Abachi
mu hi. 3 Ingga si hi hen, ka bu a su ukpa uma unggo ku yo u hun kuma nu
unkplassu ka a si izhi ima yi mu, Abachi mu à hi. 4 A ba ma hun kuma nu
unkplassu ku utarr ku nggo abi kɨ azizi ba a ku di so nggo. Uwa a ku wo aseki
angga ka nggo a tsɨ ni bre, aseki ka nggo a kisa ku unushirr uni inina ikpa
ni bre ka. 5 Ina ima yo ta di ingga nggurr ankę nu unushirr wama ku. Ingga
si ka nggurr ankę ni itu mungga hen. Ingga ka nggurr ankę ku i sama nu
ukyekye imungga iyo mre. 6 Ingga ka zha di ingga ta nggurr ankę mi, ingga
si ta kaki urrurru hen, nu nggo ingga ko da ki imba su ure ujiji mu. Ingga si
ta nggurr ankę ki itu mungga hen, nggo ingga si zha du unuma bu yo isisurr
ima ni ingga mri aseki ka nggo ingga di na ni di bre ku anishirr hen.
7 Wre ki ingga bu si ga angba kakami na aseki ka ku ayisurr ka nggo Abachi
à tsarr ingga na ka nggo. Ima yo i du ba a ni ingga inkindirr i tsɨ kakami, i kaki
ki ingga intto nu ukpa. Inkindirr i tsɨ inggi i su unitu wa nggo Isheta à tu ma
da a bu nga ni ni ingga ivri inggi yi, wre ki ingga bu si ga angba kakami hen.
8 Ingga i barr Abachi ki ankpo atarr da a bu ttu intto ima yi ka ki ingga ma.
9 Abachi à ddu ingga di, “Ùwà ì zha uzizi umungga ku yo mre. Nggo ùwà ti sù
ukpa, ukyekye umungga ku ù di nga ku ùwà kakami.” Uwa si ima yo du ingga
ta ga angba ku isu ukpa imungga yi, wre ku ukyekye ku Kristi ku u bu nga
ni so ni ingga ku. 10 Ingga nyarr ku iklonyarr mungga yi, ni imarr mungga yi
tuku ivri ni itsutsarr ni iha mungga yi we ni itu i Kristi. Nggo ingga ti klonyarr
ima di ka ingga ki kyekye.

Bulu à kpanye na abiga ba nu Korrintiya

11 Imba na di ingga so nggurr ankę zzu urrurru mu, imba yo ka charr
gbyarr ki ingga asa, ka nu nggo ingga si si inkindirr ikye yo na amu nu umi
ku abi ko na angu ankpinkpi amba abama hen. Ziza nggo ingga ka si si ni
kye kpachirr hen. 12 Ingga i di se ni imba ba, ni di vu gri, ni di na aseki ka
ku ayisurr tuku ankpinkpi. Ima yo i tsarr di ingga su uni ko na angu a Kristi.
13 Inkindirr iyirr yo nggo ingga i na na aki ka nggurr bi ka Abachi anuma ka,
ni si na ki imba hen. Inggi i su nggo ingga i si kaki ki imba iki ilɨ hen. Ingga
ko barr, imba bu nggurr zhi ki ingga ku nggo ina ima ta si ki imba ikpala.
14 Wanggo si inkpo itarr nggi nggo ingga ko ssu atutu ka inga ni imba ba.
Ingga si di ingga ta ni zhi imba aseki mu hen. Ingga si ko zha aseki mu ni imba
ba hen, ingga ko zha imba yo. Imba mi hi di a si sa amumarr ngga di nu akiki
ila hen, nu ungo numa akiki ngga di nu amumarr ila. 15 Ingga i ta nyarr i
ba itu imungga ni ki imba kye na aseki ka nggo ingga i se na ka we. Ingga
ti kpanye ni imba kakami meme anggi mu ta du imba nyarr ingga ntsɨmi?
16 Abanu nu umi umba ku a hi di ingga si zhi imba aseki hen. Ina ima ta du
abanu kye di ingga di re imba ni di ka imba zhi na are ka anishirr. 17 Abangga
ba nggo ingga i tu ba ni imba ba nggo ingga i du ba a ka imba mri? 18 Ingga
i du Titu a kuma ni imba ba, ni tu uzayirr amunta uniga unuma wa da a bu
ga ma. Titu a ka imba mri? Iya, imba i hi di inta tuku Titu inta i na inkindirr
iyiyirr yo ni isisurr iyirr ima iyo.
19 Imba kye di zhi ni inggi yi mu inta i di harr atu amunta ka? Inta i di re na
anishirr abu Kristi ba na ashishi ka Abachi. Imba i sa akpamburr kakami,
aseki ka wemi nggo inta di na, inta di na ka wre ki imba bu kaki kyekye.
20 Ingga i kru di ingga ti nga ingga i ta ni hi imba i si si inkindirr yi nggo ta
wre ki ingga i hi hen, ingga mi i si ta si ki imba inkindirr yi nggo imba i ta

zha di ingga bu se hen. Ingga kru di imba so di vi ni ikpa, ni ki ishishi, ni ki unfu, ni ga ki na nkanka, ni na ikpa ki ndanda na are amba ka, ni re ikpa na yi, ni gɨ atu, ni ka iwo ku ankpinkpye. 21 Ingga i kru di ingga ti nga ni imba ba zizo, Abachi amungga à ta du ingga i ki itu nggi. Ingga ta ni yì ashishi ni itu i abangga ba nggo a la ure ni ikuchi yi na ni kasarr ni izɨ iki imbarr yi, izha ikpa na aseki ka ishisha nggo a na ka.

13

Inggurr i ikikre i Bulu yi

1 Ingga i si na anko a nga ni imba ba ankpu a utarr. Nâ ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka a da di, “A ti da du unushirr à na inkindirr, anishirr aha ka atarr ngga a bu se ni inkla yi na da bari ida ima i ta si ijiji.” 2 Ni inye i ankpu aha imungga yi, ingga i gba ki imba atu di ingga ta ttu imba iba, undurr wa nggo à si ba ttungo ni ila ure ima yi hen. Nu nggo ingga i ta anko mi ni imba ba ziza nggo, ingga so gba ki imba atu meme. Ankpa nggo ingga si taka du ba hen. 3 Ingga ta ni tsarr imba inkindirr yi nggo i ta du imba i kpanye di Kristi mu à so re ba ni ingga ku jiji. Kristi wa à si sama nu ukyekye nu nggo a ti so re ni imba ba hen. À se nu ukyekye unkpi nu umi umba. 4 Nu nggo à kaki latata nu nggo a klo ma nu unkunkurr ku mi, ziza nggo ukyekye ku Abachi ku u du ma à so tsitsirr. Inta i si latata nâ ta su nggo Kristi à se. Ukyekye ku Abachi ku u ta ma si, inta mi, nu nggo inta i so nu umi umaku, inta i si tsitsirr meme nâ ta si nggo Kristi à se, ni se nu ukyekye ku bre ki imba amu.

5 Si tsarr ingga mu kye hen, tsarr atu imba mu kye ka imba i so ni iga yi jiji. Imba ti ri itsarr kye yi, ima i tsarr di Kristi Yesu à se nu umi umba. Uwa à ta si so ni imba ba hen, imba i jaku. 6 Ingga surr ashishi di imba i ta hi di inta i si jaku hen. 7 Inta barr Abachi di imba i si ta na inkindirr indanda hen. Inta i si so na di inta i ka ri itsarr ima yi mu ba hen. Iya, imba ti kye di inta i jaku mi, imba bu na inkindirr yi nggo i si iwre. 8 Undu munta ku si su ku ika ure ujiji ku hen, u di kri ku ure ujiji ku ttuttumi. 9 Inta ti sama nu ukyekye mi, inta i nyarr nu nggo imba i si kyekye, ni barr di imba i ta na sha. 10 Ingga i so kuchi charr ki imba bari ni kanga, wre ki ingga ti kanga nggo ingga i si ta ni kpa imba varrvarr hen. Ingga zha di ingga ta na undu nu ukyekye ku nggo Atiko wa à ni ingga, ni bu me imba ssu ki, ni si turr imba kahre mu hen.

Ichi i ikikre

11 Amuya amba na aniru, abi so ki ingga ni isisurr, ingga di imba bu nyarr. Imba bu kasarr nu uzirr umba ku ni vu aseki ka nggo ingga i da ki imba ihan kye. Du amarr amba ka a sa ayirr ni so su yi ni ikpa. Ingga i barr ziza di Abachi wa nggo à di du anishirr a kpanye ni ikpa na so su, a bu zi imba.

12 Imba chi ikpa ni ichi i abiga yi. 13 Abiga ba ni inggya so chi imba.

14 Ingga i barr di uzizi ku Atiko amunta wa Yesu Kristi, ni ikpanye i Abachi yi, tuku inggurr bi i Izhi Iwre yi a bu so ni imba ba we.*

* **13:14** Ibre icharr i 13:12-13 Angbamvu ka Abachi anuma ka a di bre 13 ki ikikre i 12. 14 i kaki 13.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Galatiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu, uni kuma na angu, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku gri ku inggurr bi i abiga yi nggo a bwu nu Galatiya nu uzirr uma ku mẹmẹ ku.

Anu Yahuda abiga ba a kye uwa si ba inkindirr i ku ayisurr di abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a so ga iba i anu Yahuda yi. A zu ni isisurr di uwanggo nggo a ti ga Are ka Musa ka, aba a ta kpa ma ttungo (na kri kakami ni itu i iyo iji di ima yo i si angba wa nggo a lo azhi ka nggo), tuku iyo isisurr ni Kristi ku. Bulu à kisa ba ma, na tsarr ba di Are ka Musa ka a ka si kpa undurr ttungo hen. Iyo isisurr imunta nggi i ta kpa inta ttungo

Unggonggo à ka sarr ma ttungo uwa kpanye na ka ku so ki ugarr zizo? Bulu à charr ni ima yo a kisa ku abangga ba nggo a da di abiga a bu ga Are ka Musa ka.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à tsi narr itu ima tuku Ure ku wre ku *1:1—2:21*
Angu ndanda ka are ka a sama nu ukyekye *3:1-22*
Ure ku wre ku u mri Are ka Musa ka *3:23—4:31*
Uniga à si si ugarr ku inkindirr inuma hen *5:1-26*
Ure ni itu i iso i uniga *6:1-18*

Bulu à chi abiga ba nu Galatiya

1 A si ingga Bulu, uni ko na angu. À si ingga yo i charr ki imba ungbamvu unggo ku. A si si anishirr ngga a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku hen. A si Yesu Kristi mu tuku Abachi Aki wa, nggo à gị Yesu gru ni ibe yi nggo, aba yo a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku. 2 Ingga na amuya abiga ba wemi ni inggya, inta i chi imba abiga ba nggo a ga so nu igbu i Galatiya yi we.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

4 Yesu Kristi à wo ku Abachi, Aki amunta wa na ba itu ima yi a ni ku ila ure imunta yi, wre ku a bu kpa inta ttungo ku ila ure i ingbingbru na ase amimi angga ka. 5 Ni ima yo, inkpinkpye yi bu so ku Abachi sese. Du yi si meme yo.

Ure ku wre ku Kristi ku ù su uyirr yo

6 Imba i di ingga i ku ayisurr nu nggo ziza nggo yo, imba i kpamusu na Abachi wanggo nggo a yo imba ku uzizi ku Kristi ku nggo, ni ka ku so ga itsarr inuma mu. 7 Jiji mu, itsarr ima nggi i si si Ure ku wre ku hen. Ingga i hi anishirr abanu ngga a nga ni so na imba ki a kahirr, na so zha da aba ta ba Ure ku wre ku Kristi ku a kasarr. 8 Inta mi, ka unitu a Abachi nggo à zhi nu unkplassu nggo, inta ti bre ki imba itsarr ihẹhẹ ni ka i imẹmẹ yi du, Abachi bu du undurr ma ki iha ase na ase. 9 Ingga i ka da ki imba ba, ni so da zizo di, Undurr ti ni bre ki imba Ure ku wre ku Yesu unuma mu nanka nu unggo ku nggo imba i wo ni kpa ni inta ba nggo, Abachi bu du undurr ma a ki iha ase na ase.

10 Imba ta kye di ingga i ko re meme, wre ku anishirr ngga bu kpanye nu ure umungga ku. Iya! Ingga zha di Abachi nggo a bu kpanye ki ingga. Imba i kye di ingga ko zha di anishirr ngga bu hi ingga kakami? A ka du uwama

yo a si amarr amungga ka, ingga ka si ba itu imungga i ni ku undu ku Kristi hen.

Nggo Bulu a na na kaki uni ko na angu ka Kristi nggo

11 Di ingga da ki imba amuya abiga, Ure ku wre ku Kristi ku nggo ingga i
bre ku anishirr nggo, a si si unushirr mu a na ku hen. 12 Undurr nggo a si ni
ingga na ku hen. Undurr a si tsarr ingga na ku hen. A si Yesu Kristi nggo ku
itu ima a bwu ku tsarr ingga.
13 A da ki imba iso imungga yi ni ikuchi yi. Nu nggo ingga i ni di si ni iga i
anu Yahuda yi kakami ingga i di ki abiga Yesu ba iha kakami ku iga imbarr
yi. Ingga i kri karrkarr di ingga ta kà iga i Yesu yi nado. 14 Ingga i ku ku ani
Yahuda a bu ka mungga ba shishemi i chi ni iga imunta i anu Yahuda yi. Ni
i yo itu kakami ni na aseki ka nggo akiki amunta a di na ka nggo. 15 Uwa a si
Abachi mu a na wre ni ima na ttu ingga zhi nu umi ine mu, na yo ingga ku
ina wre ima yi ki ni na undu uma. Abachi a tsarr 16 ingga Uzuma wa, wre
ki ingga bu ka bre Ure ku wre ku ni itu ima yi ku abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen. Ingga i si ku zha amarr nu undurr ku bari ni kpa undu ku
hen. 17 Ingga i si kuma nu Urushalima ku zhi abi ko na angu ba nggo a ku ki
ingga i chi hen. Ingga i tsi kuma na anga ka Arrabiya bari ni kanga ni igbu
nu Damasika.
18 Mre ingga i ki ase atarr bari ni kuma nu Urushalima di ingga ta ku hi
Biturr, ni ku kuso na ku ki ivi iwurr ni kywi. 19 Ingga i si hi uni ko na angu
numa hen. Ingga i hi Yakubu, uzayirr a Atiko Yesu wa yo mre. 20 Inkindirr
yi nggo ingga i charr nu ungbamvu unggo ku Abachi à hi di a si ure ujiji na
si si irẹ are hen. Ingga i si so da gigyemi hen. 21 Ingga i sha so na ku ni gru
kuma ni igbu i Sirriya tuku Silisiya. 22 Na attuttu akama abiga Kristi ba nu
Yahudiya a si hi di ingga i su unggonggo hen. 23 A wo si are ka nggo anishirr
mu a bre ni itu imungga. Anishirr ba a bre di: “Ugo nggo à so ki inta iha ku
iga yi nggo, uwa nggo à di bre ku anishirr ure ku iga yi nggo uwa yo à di zha
anko du uwa à ta ngu yi yo nggo!” 24 Aba a wo na gbyarr ku Abachi asa ku
inkindirr yi nggo a na ki ingga nggo.

2

Abi ko na angu ba a kpa Bulu yo

1 Ase awurr na nẹs a vu sarr bari inta i kakuma nu Urushalima tuku
Barrnaba. Ingga gri Titu mi ke ni ingga ku. 2 A si Abachi nggo à tsarr di ingga
i bu kuma bari ingga i si kuma ki. Ingga i se nabo nggo ni do na yi ku di re na
abangga ba nggo na ki ankpinkpye ba abiga ba. Ingga i bre tsarr ba Ure ku
wre ku nggo ingga i bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda ba hen. Ingga
i na meme wre ku undu umungga ku ni ikuchi yi tuku ku ziza nggo ku bu si
kuma gigye hen. 3 Unuzirr amungga wa, Titu à si anu Girrki. Ima mi i si du
abiga ba nga ma nggangga di a bu yo ku iji meme hen. 4 Anishirr abanu nggo
a na da aba a si abiga na gru kri kyekye di a bu yo ku Titu iji meme. Anishirr
abama a do na yi rri ni inta ba wre ba bu ni kye nggo inggurr bi imunta yi ni
Yesu Kristi ku i ni inta anko a na inkindirr yi nggo wre ki inta nggo. A zha da
aba a ka na inta ki agarr ku are ka ani Yahuda ka. 5 Inta i si shirr ba atu ntsɨ
hen, wre ki inta bu ssu Ure ku wre ku ujiji ku zu ki imba zizi.
6 Uwa ta si abangga ba nggo a na ki ankpinkpye ambarr ba nggo,
inkpinkpye imbarr yi mi i si vri ingga hen, Abachi à si di kye ba na abi wre
ku a bu hi undanda tuku iwre inkindirr hen. Ankpinkpye abama a si da
inkindirr numa nanka ni inggi yi nggo ingga i bre hen. 7 Aba mi a ki ashishi

a hi di Abachi à ni ingga undu ku ibre Ure ku wre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, nâ ta si nggo à tu Biturr meme, na nu ma undu ku ibre Ure ku wre ku ku ani Yahuda ba. 8 À si Abachi wa nggo yo à tu Biturr ki uni ko na angu wa nggo di a bu ku bre ku ani Yahuda ba Ure ku wre ku, uwa yo à tu ingga meme di ingga bu ku bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. 9 Yakubu, i Biturr tuku Yohana nggo aba yo a na ki ba ankpinkpye ba nggo, aba mi a hi di Abachi nggo à ni ingga undu ku wre unggo ku. Ima yo du ba a kpa inta tuku Barrnaba na ango aha. Nu nggo undu umunta ku u su uyirr na ba, inta i kpanye di inta ngga ta na undu na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Abangga a bu ba na ani Yahuda ba ba. 10 Aba a zha inkindirr iyirr yo ni inta ba, di inta bu si kpamusu na amuya abiga abi iha ba hen. Ingga mi i so zha di ingga ta na ima yo.

Bulu à kpa kisa ku Biturr

11 Nggo Biturr à nga ni inta ba nu Antakiya nggo, ingga ì kpa kisa ku na ashishi ama di à na ndanda mi. 12 Biturr à di ri ila bi na abiga abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Uwa a ni hi anishirr ba nggo Yakubu a tu ba nga nggo na ba ttungo na si di ri ila bi zizo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda ba hen. A na meme kru ambarr abanu ba nggo a kpanye di a bu yo ku abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen iji. 13 Amuya ani Yahuda abiga abanu ba a hi nggo Biturr à na aseki wre ku anishirr a bu hi, na gru di na meme yo. Barrnaba mi à ga aza ambarr ka.

14 Ingga i kye ba a zirr nanka mu nu Ure ku wre ku ujiji ku, ni i ddu Biturr na ashishi ambarr wemi di, “Uwa i si ani Yahuda ni ka di na nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni si na ina i anu Yahuda jiji ba hen. Angginggi du uwa i zha du uwa ta darr abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen di a bu na aseki ka ni Yahuda?

Abachi à di kpa anishirr ttungo ku iyo isisurr imbarr iyo mre

15 “Inta i si ingri i anu Yahuda, ni si di la ure nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. 16 Inta i hi di a di na unushirr ki uzizi na agẹ ka Abachi ku ikpanye ni Yesu Kristi ku. À si si ina Are ka Abachi inggi i ta kpa unushirr ttungo hen. Meme nggo inta mi i yo isisurr imunta yi nu Kristi Yesu ku, wre ki inta bu kaki abi na uzizi na agẹ ka Abachi ku iyo isisurr nu Kristi yi ku. Na si si ina inkindirr yi nggo Are ka a da mu hen.

17 “Inta anu Yahuda ba ti so yo itu di inta ta kaki abi na uzizi ni Kristi ku, inta nga ni di hi di inta mi i si abi la ure. Meme nggo, à si Yesu nggo à na inta ki abi la ure? Iya! 18 Ingga ti sarr me zizo inkindirr yi nggo ingga nggo i tsi yi nggarr nggo, i ina ima i tsarr di ingga i si ni ikpala. 19 Nu nggo ingga i di ga Are ka yo nggo, Are ka a di ingga i kaki nâ ta si iku. I ziza nggo ingga i kpanye ni Kristi ku, ikpanye ima i ttu ingga ssuzzu, wre ki ingga bu so tsitsirr na Abachi ku. A si nâ ta si nggo a klo ingga ni Kristi ku nu unkunkurr ku. 20 Uwa a si si ingga mu i so na aseki ka nggo ingga so na ka ziza nggo hen. A si Yesu Kristi mu nggo à rri so ni ingga ku nggo. Aseki ka nggo ingga i so na ka nggo a si nu nggo ingga i kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku nggo, uwa yo à kpanye ni ingga ku na ni ingga itu ima yi. 21 Ingga i si kà uzizi ku Abachi ku hen. A ka da di Abachi à ta kpa unushirr da à na inkindirr yi nggo Are amaka mu a da nggo, a ka si meme ittu i Yesu Kristi yi ka si igigye!”

3

Abachi à di kpanye na abangga ba nggo a yo isisurr ni Kristi ku

1 Arrurru imba anu Galatiya! Unggonggo a nga ni ka ama inkindirr wa
a bwa imba? A bre ki imba krizhizhi mi di a kpa Yesu Kristi nu unkunkurr.
2 Imba bu da ki ingga inkindirr iyirr. Imba i na kingginggi ni kpa Izhi i Abachi
yi? A si nggo imba i na aseki ka nggo Are ka Musa ka bre di imba bu na nggo?
Ka a su nu nggo imba i wo Ure ku wre ku Kristi ku yo ni kpanye na ku? 3 Imba
si arrurru? Kye, imba i gru ni imẹmẹ yi ni di ga inkindirr yi nggo Izhi i Abachi
yi i da, anggi mu di imba kye di imba ta kuma ni ikikre nu ukyekye ku atu
amba? 4 Imba i ki iha yi ku anggi mu? Nggi iha imba yi i si gigye mu? Ingga
si kpanye hen. 5 Abachi à ni imba Izhi ima yi na na ki imba aseki ka ikagri ka
ku anggi mu? A si nu nggo imba i na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da
di imba bu na mu nggo? Iya, à na meme, nu nggo imba i wo Ure ku wre ku
ni kpanye na ku nggo.
6 Kye, a si aza ka Ibrayi ka yo, nâ ta si a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di,
“À kpanye na Abachi ku. Ikpanye ima yo i du Abachi à kye Ibrayi ki unushirr
uzizi na agẹ ama.”* 7 Ni ima yo, imba bu hi di undurr wa nggo ti kpanye nu
Kristi ku nâ ta si nggo Ibrayi à na nggo, undurr uwama a si uvuvurr a Ibrayi.
8 Ni ikuchi yi, a charr na angbamvu ka Abachi ka da di, abangga ba nggo a
kpanye ni Kristi ku na si si ani Yahuda hen, Abachi à ta kpa ba ku iyo isisurr
imbarr yi. Na angbamvu ka zizo Abachi à kuchi da zu ku Ibrayi ngbangbamu
da di, “Ingbingbru yi we i ta kpa angu ka wre ni itu imuwa.”† 9 Uwa si meme
yo, abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi ku nggo aba mi a kpa angu ka wre
ka nâ ti Ibrayi a kpa ka ku iyo isisurr ima yi nggo.
10 Abangga ba nggo a kye di aba ti na inkindirr yi nggo are ka à da nggo ima
inggi i ta du Abachi à yo ba ki azizi, a si hi di Abachi à ka yo ku abama angu
andanda ba hen? A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Undurr wanggo
nggo à si di ga aseki ka wemi nggo are ka nggo a charr na angbamvu ka
Abachi ka à da nggo hen, Abachi à yo ku angu andanda.”‡ 11 Inta i hi di à si si
ina inkindirr inggi nggo Are ka Musa ka à da nggo, ima inggi i ta du Abachi à
kpa unushirr da à zirr zizi hen. Angbamvu ka Abachi ka mi à da di, “Abangga
ba nggo i yo isisurr imbarr nggi i du ba à zirr zizi na agẹ ka Abachi, abama à
so iso ijiji.”§ 12 Are ka Musa ka à si si nu nggo unushirr à yo isisurr mu hen.
A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Unushirr wanggo nggo à ti so di na
inkindirr yi nggo are ka à da nggo à so iso ijiji.”* 13 Kristi à sarr inta ssuzzu
ni iyo angu ndanda i Are ka Musa ka, na sarr kpa iyo angu ndanda imunta
yi, nâ ta si nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Angu ndanda à so ku
undurr wanggo nggo à klo ma nu unkunkurr nggo.”† 14 Kristi à na meme,
wre ku abangga ba nggo à si si ani Yahuda hen, aba mi ka kpa iyo angu izizi
yi nggo Abachi à yo ku Ibrayi nggo ni itu i Kristi Yesu. Meme nggo, inta abiga
mi ti yo isisurr, inta ta kpa Izhi yi nggo Abachi à du uwa à taka ni anishirr
ama ba nggo.

Are ka Musa ka tuku ida zu i Abachi yi

15 Amuya abiga, inta bu kye nggo anishirr jiji mi a di na nggo. Anishirr aha
a ti da zu da aba ta na inkindirr na shi azhi, undurr ka si cha ida zu ima yi
ka ka yi sarr hen. 16 Ida zu i Abachi yi i si meme yo, nggo Abachi à da zu ku

---

* **3:6** Kye zizo Imẹmẹ 15:6. † **3:8** Kye zizo Imẹmẹ 12:3; 18:18. ‡ **3:10** Kye zizo Are Ka Zizo 27:26.
§ **3:11** Kye zizo Habaku 2:4. * **3:12** Kye zizo Levitiku 18:5. † **3:13** Unkunkurr: Are Ka Zizo 21:23 a da di a ti ngu unushirr ku ila ure, aba di klo iku nu unkunkurr di a si inkindirr ishisha. Bulu à so da di iklo Yesu yi i si meme yo.

Ibrayi tuku ahinhan ama ba. Angbamvu ka Abachi ka à si charr di Abachi à si da zu ku ahinhan bu Ibrayi ba shishemi mu hen. A charr ni itu i uhanma uyirr yo, uwanggo nggo à si Kristi. 17 Ida imungga inggi i si di, ida zu yi nggo Abachi à da zu ku Ibrayi ì kurr meme yo. Are ka nggo à ni ka nu ugo ku ase ayiyirr anẹ ni iso tarr (430) ka nggo à si ta kpurr ida zu ku Ibrayi yi zhi hen. 18 Nggi à si iga are ka ngga ì ta du inta kpa aseki ka nggo Abachi à da zu ku Ibrayi nggo? Iya, inta si kpa aseki azizi akama ku iga are ka mu hen. Abachi à ni Ibrayi aseki akama ku ina wre ima yi mu nu nggo à da zu ku.

19 Uwa ti si meme, Abachi à ni Are ka Musa ka ku anggi mu? Abachi à ni are ka, wre ku anishirr a bu hi aseki ndanda ka nggo a di na ka. Are ka Musa ka à ta na undu kuma ku inga i uhunhan ku nggo à da di u taka nga nggo. Abitu ba Abachi aba yo a nu Musa are ka, uwa à kpa ka a nu anishirr ba. 20 Anishirr aha ngga a ti so na inkindirr bari, undurr unuma à ta rri ba na atsutsu. Uwa a ti si anga ayirr yo, aba a si ta zha undurr uni rri na atsutsu hen. Abachi à su uyirr yo.

Undu ku nggo Are ka Musa ka a ta na

21 Meme nggo, nggi Are ka Musa ka à si da inkindirr inuma mu nanka na aseki ka nggo Abachi à da zu du uwa à ta na ka nggo hen? Iya! A ka di a gri are anuma nggo à ta gri ku anishirr iso ijiji, Abachi ka kpa anishirr di a zirr zizi ku iga are imbarr iyo. 22 À si si meme yo hen. À charr na Angbamvu ka Abachi ka di anishirr bi ingbingbru ba wemi a kaki agarr ku ila ure. Meme nggo, abangga ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo abangga a taka kpa aseki ka nggo Abachi à da du uwa taka nu abangga ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo.

23 Nggo Kristi à nise nga, Are ka Musa ka à di lo inta zu ki agarr bi ivi yi nggo Abachi à taka tsarr inta anko a ikpanye ni Kristi ku. 24 Are ka Musa à ka yo si nâ ta si unitsarr amunta wa bari Kristi à nga, wre ku Abachi bu na inta ki anishirr azizi ku ikpanye ni Kristi ku. 25 Ziza nggo, ikpanye ni Kristi ku i ka nga ba, inta si ta zha di Are ka Musa ka a bu tsarr inta inkindirr zizo hen.

Amumarr ba Abachi ba

26 Imba wemi i sa amumarr ba Abachi nu nggo imba kpanye ni Kristi Yesu ku nggo. 27 Aba zzu imba na amasirr wa nu umi ku Kristi, nggo uwa à si nâ ta si nggo imba i surr Kristi ki ankru aheḥẹ nu ukpa umba ku. 28 Nu nggo imba si abu Kristi, imba i si anu Yahuda ka anu Girrki, ka agarr ka imba so ku atu amba, aniru ka amba; imba si ungo uyirr yo ni Kristi ku. 29 Ni ima yo, imba ti si abu Kristi, imba si amumarr ajiji abu Ibrayi. Imba mi ta kpa iyo angu i Abachi yi we nggo à da zu ku Ibrayi nggo.

4

1 Ure mungga ku nggo ù si di: Uvuvurr wa nggo à ta gri iko i aki na ni si ulala mi, aba ti nu ma aseki ka mi uwa à si ta si nanka nu ugarr hen. 2 À ta ni su uvutsa, anishirr abanu mu a ta ssu ma gri na bu kye ku aseki kakuma na ase ka nggo aki wa à zu di uvuvurr wa à ti tsi ma aba bu nu ma aseki ka. 3 I di si meme yo ni inta ba. Nggo inta i nise hi ure ujiji ku ni itu Yesu, inta di se nâ ta si amumarr, ni si agarr ku anazhi akyekye abi ingbingbru inggi yi. 4 Nggo ivi yi nggo Abachi à zu nggo i ma, uwa tu Uvuvurr ama wa. Uwa à nga ki uvuvurr ni ngri ayamba. Uvuvurr wa à so na di na inkindirr yi nggo are ka ani Yahuda ka da nggo, 5 wre ku bu nga ni sarr inta ssuzzu ni ilo yi nggo are ka à lo inta nggo. Isarr inta ssuzzu ima i na inta ki amumarr ba

Abachi.* 6 Nu nggo inta i si amumarr ziza, Abachi à du Izhi i Uzuma yi i nga
ni rri so ki inta ni isisurr. Uwa à si Izhi ima yo di inta di yì ni yo ma di, “Baba,
Aki mungga.” 7 Ziza nggo, ùwà i si si ugarr mu zizo hen. Ùwà si uvuvurr a
Abachi. Nu nggo ùwà i si uvuvurr Abachi, Abachi à ta nu ùwà aseki ka wemi
nggo a zu ku amumarr ama ba nggo.

Ivri i Bulu yi na anu Galatiya ba

8 Ni ikuchi yi nggo imba nise hi Abachi, imba di si agarr ku aseki angga
ka nggo a si si Abachi jiji mi hen, nggo imba di kuttu ku. 9 Ziza nggo imba hi
Abachi, ka ingga ta da di, Abachi mu à hi imba, anggi mu di imba so zha anko
di imba ta kakuma zizo ku sa agarr ku anazhi akyekye abi ingbingbru inggi
yi, ankalanttu ani inkindirr abama nggo a sama nu ukyekye nggo? Imba ta
kaku sa agarr ku aseki ka ikuchi ka zizo? 10 Imba ddu ivi tuku ihwa na ase
anuma zu nanka ni kye yi na ashishi kakami. 11 Ina imba yi i ni ingga ivri.
Undu ku nggo ingga na ni imba ba u su ku gigye mu?

12 Ingga tsi ki imba ango amuya, imba bu ga aza amungga ka. Kye ingga
mi i di ga imba yo. Imba si kpala ki ingga ni inkla inuma hen. 13 Ssu kye nggo
ingga i bre ki imba Ure ku wre ku ni imẹmẹ yi, a su ivri ikpa nggi i vu ingga
zu. 14 Ivri ikpa imungga yi i gri ki imba ivri, imba i si kà ni nggurr ugo ni
ingga hen. Imba i kpa ingga ikpa i unitu Abachi. Imba kpa ingga na ango
aha nâ ti imba kpa si Kristi Yesu mi ku itu ima 15 Imba i nyarr kakami. Anggi
mu la? Ingga ka da inkindirr iyirr inggi na atu amba di, a ka di imba hi anko,
imba ka ddu ashishi amba ka ni ingga. 16 Ingga kaki uni karr amba nu nggo
ingga i bre ki imba are ajiji ka?

17 Anishirr abanu ba a surr ashishi ni imba ba kakami. Isurr ashishi ima
i si si gigyemi hen. A zha di aba a ta vu inta kpa imba, wre ki imba bu ka
ashishi amba ka kakuma na ba nâ ta si nggo aba mi a ka ambarr ka kanga ni
imba ba nggo. 18 Iwre imba bu di surr ashishi meme ku inkindirr yi nggo i
si izizi. Nggo ingga ti sama ni imba ba mi, imba bu di na meme yo ttuttumi.
19 Amumarr mungga, ingga ko vri na atu amba wa zizo nâ ta si ayamba nggo
à ta ko ngri. Imba ti kaki nâ ta si Kristi nu uzirr umba ku bari ivri imungga
inggi yi ita ba ttungo. 20 Angginggi ka ba ingga yo ni imba ba ziza nggo di
ingga ka amarr amungga ka sarr. Nggo ingga si hi inkindirr yi nggo ingga ta
na ni imba hen.

Kye anu Hajarratu tuku Sarratu na

21 Imba angga ba nggo di imba i zha di imba ta na inkindirr yi nggo Are ka
Musa ka a da nggo, di ingga zhi imba! Imba i si hi inkindirr yi nggo are ka a
da hen?

22 A charr na ka di, Ibrayi à si na amumarr aha. Uva ugarr nggo à ngri ku
uyirr wa. Uyirr wa a si ayamba wa nggo à si si ugarr hen uwa nggo à ngri ku
na ku. 23 Uvuvurr ni ngri a uva ugarr wa, a ngri ma nâ ta a di ngri uvuvurr
nggo, uwa ta su uvuvurr a ayamba wa nggo a si si ugarr wa nanko, Abachi
mu à ni angu du uwa a taka nu ba uvuvurr uwama.

24 Uwanggo a si nâ ta si assurre nggo. Amba ba aha mi a si nâ ta si ishi azhi
i Abachi iha yi. Hajarratu nggo à ngri amarr ma ba ni igarr nggo, uwanggo a
si nâ ta si ishi azhi iyirr yi, nggo Abachi à shi ka na ani Yahuda ba ni Igbigbu
i Sinayi† yi nggo. 25 Nu nggo Hajarratu na amarr ma ba a sa agarr, nggo
uwanggo si nâ ta si Igbigbu i Sinayi yi nggo i se na anga ka Arrabiya ka.

* **4:5** Kye zizo Roma 8:15-17. † **4:24** Igbigbu i Sinayi: Igbigbu i Arrabiya nggo Abachi à nu Musa Are ka tsarr iso ka nggo (Issuzzu 19 tuku 20).

Ayamba ama à si nâ ta si ìgbù nu Urushalima nu unkplassu wa nggo a bi na
anishirr bi igbu ba na si sa agarr hen. 26 A ta si Urushalima nu unkplassu wa
nanko, à si su ugarr a undurr hen, uwama à si ayirr amunta wa. 27 Uwanggo
yo si inkindirr yi nggo a charr ni itu ima yi na angbamvu ka di:
“Ùwà ayamba wa nggo i nise ngri kye,
ùwà bu nyarr!
Hantu ni yì nyarr,
ùwà nggo nise hi ivri i ingri kye nggo.
Ùwà nggo a kà ùwà du nggo,
ùwà ta kpa amumarr mri ayamba wa nggo à so nu ununu ku nggo.”‡
28 A ta si imba amuya nanko, imba si amumarr ba Abachi nu nggo a da zu
nggo, nâ ta si Ishaku. 29 Ni ivivi ima, uvuvurr wanggo nggo à ngri ma nâ ta
di ngri nggo, uvuvurr uwama à ki uvuvurr wanggo à ngri ma ni Izhi i Iwre i
Abachi yi iha. I ziza nggo mi, a si meme yo. 30 Ungbamvu ku Abachi ku u da
di angginggi? U da di, “Han ayamba ugarr wa tuku uzuma wa share. A si ta
vu iki i aki yi a ga ku uvuvurr a ayamba ugarr wa tuku uvuvurr a ayiko wa
hen.”§ 31 Uwa si ni ima yo, amuya amungga, inta i si si amumarr ba ayamba
garr hen, inta i si aba ayiko nggo si si ugarr hen.

5

Uwanggo ta si ni Kristi ku uwa à su uvuvurr ingri

1 Ikpa inta ttungo i Kristi yi, ima yo i di inta i so ku atu munta ni si sa agarr
bu are ka ani Yahuda hen. Imba bu kri karrkarr ni si kaki agarr zizo hen.
2 Wo yi! Ingga Bulu so da ki imba di imba ti kpanye ni du ba a yo ki imba
iji, u Kristi a si si inkindirr ni imba ba hen. 3 Ingga ko da ki imba zizo, undurr
wanggo à du ba a yo ku iji, uwa bu so ga aseki we nggo Are ka Musa ka a da
nggo. 4 Imba nggo i kye di iga are inggi i ta na imba ki azizi na agẹ ka Abachi.
Ina ima iyo i ka imba glo nu Kristi ku. Imba i kuhre ni si kpa uzizi ku Abachi
hen. 5 Uwa ta si inta nanko, inta ko surr ashishi di Abachi à ta kpa inta ki
azizi na agẹ ama. Uwama yo a si inkindirr yi nggo inta i so bi yi nu ukyekye
ku Izhi i Abachi yi nggo iyo isisurr imunta yi i ni inta na yi nggo. 6 Nggo inta
ti nggurr bi ni Kristi Yesu ku nggo, iyo iji tuku isa ni yo iji a su ungo uyirr yo.
Inkindirr ijiji inggi i si iyo isisurr yi nggo i di du inta i kpanye na abanu ba.
7 Imba i di na zizi, unggo mu à ni di imba i ba ttungo ni ga anko ajiji wa?
8 Ikasarr imba yi ni isisurr si zhi nu uwanggo wa nggo à yo imba hen. 9 Nâ ta
si nggo a da di, “Iyisti ntsɨmi yo di du imbimbru ikpu gru si ssu na agbugba
wa.” 10 Ingga ni so yo isisurr na Atiko ku di imba ta kpanye na are amungga
ka nggo ingga i da ki imba nggo. Undurr wa nggo à so na imba ttudu, Abachi
à ta ki ma iha ahan ma. 11 Amuya, ingga ti ni di bre di anishirr a bu yo iji
iyo, anggi mu i du ba a ka na ni so ki ingga iha yi? Uwa ti si meme, ibre are
ka ikpa Kristi nu unkunkurr ku i si ta du undurr a ddu ingga inkindirr hen.
12 Ingga i zha di abangga ba nggo a so tsutsarr imba nu ure ku yo iji ku nggo,
a si ta kukri ni yo iji iyo mre hen, a ta gye inina ikpa yi mi glo!
13 A ta si imba nanko amuya, a yo imba ssuzzu ni igarr, meme nggo imba
si du issuzzu ni igarr imba yi i gri imba kuma ni na inkindirr yi nggo inina
ikpa imba mu zha hen. Si na meme hen, kpanye ni ikpa ni di zi ikpambirr.
14 Are ka Musa ka wemi a nggurr bi na so da inkindirr iyirr yo di, “Ùwà bu

‡ **4:27** Kye zizo Ishaya 54:1. § **4:30** Kye zizo Imẹmẹ 21:10.

kpanye nu uni gri muwa ku nâ ta si itu muwa.”* 15 Imba ka di ta ikpa ni di vi
ni marr ikpa. Imba du ma yi. Imba ta si du ma hen, imba kre ikpambirr.

Izhi i Abachi yi ni izharr inkindirr imunta yi

16 Ima yo di ingga so da di, imba bu du Izhi Iwre yi i tsarr imba anko ina
aseki ka we. Meme nggo, imba si ta di na inkindirr yi nggo inina ikpa imba
yi i zha hen. 17 Inkindirr yi nggo inina ikpa i unushirr i di zha ina, i di si
nanka ni inkindirr yi nggo Izhi i Abachi ì di zha na yi. Inkindirr yi nggo Izhi
i Abachi ì di zha ina yi nggo i di si nanka ni inggi nggo inina ikpa i unushirr
i di zha nggo. Aba aha mi a si di kpanye ni ikpa hen. Meme nggo, imba i ka
si na inkindirr yi nggo imba ngga i zha di imba i ta na hen. 18 Imba ti di na
inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i tsarr imba nggo, meme nggo uwa a si si
are ka ngga a so hru imba hen.

19 Inta i hi krizhizhi mi di undurr wa nggo ti di na aseki ndanda ka nggo
ukpa umaku ù zha, uwa ta di na aseki ka angga ka: izha amba ni izha aniru,
amarr ndanda, izɨ aseki, 20 ika inkindirr ki azhi amuwa, iki utirr, ikarr ikpa,
ikri angba ichi, uvi, na di ki unfu ni ikpa, na zha aseki ku atu ambarr yo, na
di so na nkanka, na so varrvarr, 21 na di zha di aba ta si nâ ta si abanu, na si
abi hwa ahi, na na aseki ka ishisha, na amimi aseki anuma meme. Ingga ko
da ki imba ziza nggo nâ ti ingga i da ni ikuchi yi nggo, abangga ba nggo a na
aseki akama a si taka rri ni ittu i Abachi yi hen.

22 Unushirr ti se ni Izhi i Abachi yi, i ta du undurr wa à kpanye na anishirr,
na ta se ni inyarr, isu isisurr, ivu isisurr, izi abanu, na su unushirr uzizi, a
di kri karrkarr ni ikpanye ima yi, 23 na di ki itu inggi, na di vu ikpa gri. Are
anuma a si kisa na aseki akama hen. 24 Abangga ba nggo a sa abi Kristi Yesu
a ka ngɨ ndanda imbwimbwe i aseki akama nado ba. A ka ikpa ina imbarr
ki aku nu unkunkurr ku ba. 25 A si Izhi Iwre iyo i di inta i so tsitsirr. Meme
nggo, inta bu du Izhi iyo i tsarr inta uzirr umunta ku. 26 Inta bu si gɨ atu, ni
bu si di tto ikpa ni ki imwa ni ikpa ku hen.

6

Na wre ku ikpa imba yi

1 Amuya, unuma nggo si ni iga yi à ti la ure, imba nggo si akyekye ni Izhi
Iwre bu yo ma na anko azizi bwe. Na ni bu kye atu amba wre ki imba bu si
sarr uza jaku meme hen. 2 Ivri i ti se, imba i zi ikpambirr. Meme nggo, imba
so di na si inkindirr yi nggo Kristi à da di inta bu na nggo. 3 Undurr wa nggo
ti kye du uwa mu a si ka ba, na si si inkindirr hen, undurr uwama so re si itu
ima mu. 4 Uwanggo bu tsarr itu ima kye na nkpama. Uwa ti na meme bari
na bu nggurr ankẹ, sa ni itsarr itu ima kye nu unuma ku. 5 Wanggo bu ki itu
ba iki ima.

6 Imba abangga ba nggo a di tsarr imba are ka, iwre imba bu di sha
inkindirr i nu abitsarr ba.

7 Si du undurr a re imba hen. A si di ki ku Abachi ayi hen. Unushirr à di
hwa inkindirr yi nggo à ttu yi nggo. 8 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo
amarr ndanda ama a da ku nggo, uwa à so ttu si ibibi ikiri ndanda, na taka
ni hwa ndanda uku yo. Undurr nggo ti na inkindirr yi nggo i ta du Izhi yi i
nyarr, Izhi yi i ta du ma so sese. 9 Inta bu si dì, ni ina uzizi hen. Inta i ti si
ba ttungo ni ina uzizi yi hen, inta taka ni hwa uzizi munta ku ni ivi yi nggo
Abachi à zu. 10 Uwa a si ni ima yo, anko a ti se, inta bu na wre ku anishirr
wemi. Ni bu ttu na ku amuya amunta ba ni iga yi kakami.

* **5:14** Kye zizo Levitiku 19:18.

Ure ku ikikre ku

11 Kye icharr kpinkpi yi nggo ingga charr ki imba nu ungo mungga nggo!
12 Abangga ba nggo a so zha si isa izizi, aba yo a so da di imba bu yo iji. A
so na meme na si zha du undurr bu tsutsarr ba ni itu i ida ku anishirr ure ku
Abachi ku du Kristi à ttu nu unkunkurr ku, wre ku bu kpa anishirr ttungo
hen. 13 Abangga ba nggo iyo iji yi i su adu ambarr mi, aba mi a si di na aseki
ka nggo are ka a da hen. A zha di imba bu yo iji yi, wre aba ka nggurr ankẹ
di imba kpa itsarr imbarr yi ni iyo iji yi. 14 Uwa ta si ingga nanko, ingga ta
nggurr ankẹ nu unkunkurr ku klo ku Atiko munta wa Yesu Kristi ku yo mre.
A si unkunkurr uma u ku yo u du aseki ka ingbingbru ka a si aku mu ni ingga
ku, ingga mi i ka ingbingbru yi. 15 Iyo iji tuku isama ni iyo iji a su ungo yirr.
Inkindirr iwre inggi i si du unushirr a bu kaki uhẹhẹ ni iga ima yi. 16 Abachi
bu du abangga ba nggo a di ga anko ama wa we, na si anishirr ama, a bu hi
isu isisurr tuku uzizi umaku, tuku anishirr ba Abachi ba wemi.
17 Ni ikikre yi, undurr bu si tsutsarr ingga zizo hen. Ingga i hru angba a
Yesu Kristi nu ukpa mungga.*
18 Amuya, Atiko munta Yesu Kristi bu ni izhi imba yi uzizi umaku! Du yi si
meme yo.

* **6:17** Angba a Yesu Kristi: Na ankpu shishemi, anishirr angga ba nggo a kisa ku Bulu a hlo ma na amfarr, nu nggo à di tsarr ni itu i Kristi. Abla ka a si ka ihlo ima yo.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Afisa ba
Ure ku meme

Bulu à charr ungbamvu unggo ku na di kri ni harr nu Roma. Zhi nu a charr ku nu ba na aki ka barr ka shishemi. A tu Tikiku nggo na ku wre ku abiga ba bu kaki kyekye ku ungbamvu ku tuku ikuma ima yi.

Bulu à ba ure umaku zhi ni ase ka meme ka na re ni tu i inkindirr yi nggo iso se ziza nggo. Di Abachi à so kpa anishirr a ttungo na ka abangga ba nggo a kpanye ni Kristi ku a sarr.

Bulu à bre inkindirr i ku ayisurr yi nggo Kristi à na ki inta nggo. À yo inggurr bi i abiga yi di i si nâ ta si ukpa ku unushirr. A da di i si uki ku Abachi, ni si ayamba ahehe ni gru si nâ ta si uni ta iku. A sa anggo wa a tsarr nggo a zha di inggurr bi yi i bu se na abiga ba ba nggo. Ni iso imunta yi, inta bu zha anko nggo a ta han anishirr ni sarr jaku. Na ta ka iki amparr glo, tuku iglo unushirr di a na ndanda, tuku izha di inkindirr i unuma ka si imuwa, tuku iki unfu, tuku isisurr kpakpa. Aseki akama yo a di du anishirr a ga iso ki na nkanka. Ni ikikre yi, Bulu à re ni itu i iso i uniga ni iko ima yi tuku undu umaku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inkindirr yi nggo Abachi à da di uwa à ta na tuku ikpa ttungo *1:0—2:22*
Ure ku wre ku u si inkindirr i ku ayisurr *3:1-21*
Iso i uniga ni ingbingbru yi *4:1—5:20*
Iso bi i uniga na abanu i uniga yi *5:21—6:9*
Uniga à so di tsi nu umimi *6:10-24*

Bulu chi abiga ba nu Afisa

1 A si ingga Bulu, nggo Abachi kpanye di ingga bu su uni ko na angu ka Kristi Yesu.

Ingga nggo ko charr ki imba abiga ba nggo so nu Afisa, abangga ba nggo a yo isisurr imbarr yi ni iga Kristi Yesu.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Abachi na ki inta aseki ka wre ni itu i Kristi

3 Di inta nyarr ku Abachi nggo à si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aseki ka wre ka nggo a ta zi izhi imunta yi, Abachi à ni inta na ka zhi nu unkplassu nu ungo ku Kristi ku yo. 4 Nggo Abachi à nise na ingbingbru yi, na hla inta nu ungo ku Kristi zu di inta bu ga ma, ni bu si anishirr a zizi, nggo sama ni ila ure na age ama. 5 Ikpanye i Abachi yi na atu munta wa i si kakami, ima yo i du Abachi à hla inta ki amarr ma gbangba mu zu nu ungo ku Yesu Kristi bari na na ingbingbru inggi yi. Isisurr ima nggi i kpanye ku meme. 6 Di inta nyarr ku Abachi ni inkindirr inkpi iwre yi nggo a na ki inta mi ni itu i uzuma wa sama ni kpa inkindirr. Uwa yo à si ku isu isisurr ima yi. 7 Abachi à du uzuma wa à nga ni ka ayiyi ama wa hre, wre ku a bu kpa inta ttungo na nggurr ila ure imunta yi zhi. A na meme ku uzizi umaku nggo u si kakami na atu munta. 8 Abachi à bwu ungo na ná wre ki inta kakami nggo a bwu ki inta ashishi na

ni inta amarr azizi ka kye hi. 9 Nggo Abachi kpanye ni inta ba na bwu ki inta
isisurr ima yi na di inta hi amarr ama ka wre ka nggo a ssu ka zu sharri ni
itu i Kristi. Amarr ka nggo abi ingbingbru ba a si hi ka hen. 10 Amarr akama
ngga a si di: Nggo ivi ima yi ti ma, uwa ta nggurr iki i unkplassu bi ni inggi yi
nggo se ni ingbingbru nu ungo ku Kristi nggo uwa yo ta su uttu.
11 Abachi à hla inta nu umi ku Kristi na ná inta ki anishirr a ma. Uwama
yo à si amarr ka Abachi ka ngbangbamu na atu amunta na du aseki ka so
zirr nâ ta si nggo isisurr ima yi i kpanye. 12 A na meme wre ki inta abangga
ba nggo i si abi imẹmẹ ba ni iyo isisurr yi ni ga Kristi, di inta bu na aseki ka
nggo ta gri inyarr nga ku Abachi. 13 Imba mi se nu umi ku abiga bu Kristi ba,
nu nggo imba i wo ure ujiji ku nggo u gri ki inta mi ikpa ttungo. Nggo imba i
kpa ku Abachi ni imba Izhi i Iwre yi, nâ ta si nggo a da zu ngbangbamu. Ziza
nggo Izhi ima yo i si ki imba angba wa nggo a tsarr di imba si amumarr ba
Abachi. 14 Izhi i Abachi iyo i si angba wa nggo a tsarr inta da Abachi taka ni
inta aseki ka nggo a da zu ki inta, na tsarr inta zizo di a taka kpa anishirr ama
ba ttungo. A na meme wre ki inta bu nyarr ku Abachi ni nu ma inkpinkpye
ima yi!

Bulu à barr ku abiga ba nu Afisa

15 Ni itu i aseki angga ka nggo Abachi a na na atu amba wa, nggo ingga
wo iyo isisurr imba yi ngbangba ka ni ga Atiko Yesu Kristi, tuku nggo imba
kpanye na abiga Abachi ba. 16 Ingga nyarr kakami ku Abachi na atu a imba
wa, ni so di barr Abachi ttuttumi ki imba. 17 Ingga so di barr Abachi nu nggo
uwa yo si ankpye, na si Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, di a bu ni imba Izhi
i ihi na bwu ki imba ashishi di imba hi ma kakami. 18 Ingga mi so di barr
Abachi di a bu bwu ki imba isisurr imba yi na di imba i hi aseki ka nggo a
yo imba na ka. Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi angbungbru aseki ka
nggo a zu ku anishirr ba Abachi ba. 19 Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi
ukyekye unkpi mri umaku nggo a se na ku na atu munta, abangga ba nggo a
di yo isisurr na ku. A su ukyekye uyiyirr ukuma yo, 20 Abachi a na undu na
ku nu nggo a ta Kristi si, na du ma hun kuma ku kuso ku nu ungo ri umaku nu
unkplassu, nggo su unto ku inkpinkpye ku. 21 Abachi à gri ma ku zu nu unto
ku inkpinkpye ku ikikre ku. Ittu ima yi si inkpi mri i ingbingbru yi, ni mri
ankpinkpye ba, na anishirr akyekye bi ingbingbru ba, tuku nu unkplassu
namri. Isa ima yi i mri asa a atuttu ba ni ingbingbru nggi yi bazhi ziza nggo
kuma na ase ka so nga ka tuku ase na ase. 22 Abachi à na ma ki uttu na atu
a aseki ka namri. Na du ma si ankpye na aseki ka namri, ku iwre i abiga ba.
23 Anishirr ba Abachi ba a su ukpa ku Kristi. Kristi à tsarr ssu nu umi ku abiga
ba, na tsarr ssu na aseki ka tuku ni into yi namri.

2

Abachi a di ni abiga ma ba iso hẹhẹ

1 Ni ikuchi yi, imba i se nâ ta si anishirr ba nggo a ka kɨ ba, ni kà ku Abachi
iwo ure yi, tuku ila ure imba yi. 2 Nggo imba i ni di so ni ila ure imba yi ni
so di ga anko ka anishirr ba ingbingbru ba, ni so di ga ukorr ku Isheta uttu a
anazhi ndanda wa nggo so na akpa. A su uttu anazhi ndanda uyiyirr uwama
yo nggo à so di na undu nu umi ku abangga ba nggo di kà iwo ku Abachi ure.
3 Ni ikuchi yi, inta mi i si meme yo, na si inkpu anishirr ba nggo si hi Abachi
hen, ni so di na aseki ka nggo inta i zharr ka, na aseki ka nggo isisurr munta
imimi yi i kpanye na ka. Ni ikuchi yi, unfu ku Abachi ku u di se na atu munta
nggo inta di na meme ndo nâ ta si inkpu anishirr yi. 4 Nggo inta ni so di na
aseki akama, Abachi à ki itito na atu amunta wa, na kpanye ni inta ba. 5 Nggo

inta ni di se nâ ta si aku ni ila ure munta yi, Abachi à ni ni inta izhi i iso ihẹhẹ ni Yesu Kristi ku. A si ina wre ima yo i du ma ni kpa imba ttungo. 6 Abachi à ta inta si ndo ni Kristi ku na ni inta unto ku iso ndo nu Kristi Yesu ku nu unkplassu. Abachi à na meme nggo a nggurr inta bi nu Kristi ku. 7 Abachi à na meme, wre ku ka ni tsarr ingbingbru yi na ase ka i so nga ka, ina wre ima yi nggo i si inkpi kakami yi ni ikpanye ima yi nggo i du ma à turr Uzuma wa Kristi Yesu ji nga ni ingbingbru inggi yi. 8 A si ina wre i Abachi iyo i du ma ni kpa imba ttungo, ki iyo isisurr imba yi ni Kristi ku. Uwanggo à si si ina imba mu hen. Uwanggo à si ini i Abachi yi nggo a ni inta gigyemi, sama ni ihan ku inkindirr. 9 Abachi à si da du uwa kpa imba ttungo ni itu i inkindirr numa mu iwre nggo imba i na hen, nggo unuma ka gru nggurr ankẹ na yi. 10 Abachi nggo na inta ki nggo inta se ziza, na nggurr inta bi nu umi ki Kristi Yesu, na ni inta amarr ahẹhẹ ka ina wre, di inta bu na wre ku anishirr. Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi na yi zu ki inta ngbangbamu, di inta bu ka ni na meme.

Abachi nggo zɨ anu Yahuda bi na anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen

11 Imba bi si kpamusu di ni ikuchi yi, imba i zhi ni ingri i abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Abangga ba nggo a si anu Yahuda ba a di yo imba di “abi sa ni isarr iji.” (Nggo isarr iji imbarr yi su undu ku nggo anishirr ngga di na ku anishirr.) 12 Imba mi ssu hi di ni ivi ima yi, imba ni di so ni si hi Kristi hen. Ni si si anu Israila, anishirr ba nggo Abachi a hla ba hen. Ni si abichirr ni ishi azhi yi nggo Abachi à da zu ku anu Yahuda ba. Imba i di so ni ingbingbru inggi yi sama ni inkindirr i iyo isisurr, ni sama na Abachi. 13 Imba nggo ni ikuchi yi i di si gbagba mu na Abachi ku, i ziza nggo imba i kpa Kristi Yesu, Abachi gri imba kanga ywhiywhirr nu ukpa uma, ni itu i ayiyi wa nggo Kristi à nga ni ka wa hre ki imba nggo.

14 Kristi nggo ki itu ima à gri ki inta isu isisurr, nggo a nga ni zɨ anu Yahuda ba bi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Na ná ba aha mi ki unushirr uyirr. Na se udirr ku nggo u di kri ki ba ugonka ku ikarr ikpa ku hre. 15 Yesu à nga ni ttu, na se are ka anu Yahuda ka hre, wre ku a bu na anishirr a hẹhẹ zhi na anishirr abangga ba aha mi ni itu i ittu i Kristi yi, na nu ba isu isisurr. 16 Ittu i Kristi yi nu unkunkurr ku i ba angba ichi ambarr wa glo, ni nggurr anu Yahuda bi na anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen, na ná ba ki ukpa uyirr, na gri ba nga na Abachi ku. 17 Kristi à nga ni da ki imba Ure ku wre ku nggo u gri isu isisurr. À nga ni bre ki imba, abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, ni si gbagbamu na Abachi ku. Na bre ki inta, abangga ba nggo a si anu Yahuda, na si ywhiywhirr na Abachi ku. 18 Ni itu i Kristi, inta hi anko ayirr nggo a kuma na Aki munta wa, Abachi ku, nu umi ku Izhi i yirr.

19 Meme nggo, ziza nggo imba si anishirr ba Abachi mu na ba meme, ni si si abichirr mu zizo hen. Imba si anishirr mu nu umi ku uki ku Abachi ku. 20 Ziza nggo, imba i si nâ ta si iko yi nggo a me yi ni itu i ibarr iko, nggo abi ko na angu ba na abi kpa are ba ngga a si ibarr yi, i Kristi Yesu nggo ki itu ima à si ingbinta* inkpi yi nggo i so gri iko yi. 21 A nggurr ime yi bi ni itu ima yi, na du yi furr ki uki unkpi ku wre ku barr Atiko. 22 Imba mi nggurr atu amba wa bi ni Kristi ku, ni se nu umi ku anishirr ba nggo Kristi a nggurr ba bi ni ime yi, nggo ime yi i si inkpi wre ku Izhi Iwre i Abachi yi i rri so.

---

* **2:20** Ingbinta unkpi: Ingbinta yi nggo i si i imẹmẹ yi nggo a di zu ichi ibarr i ime yi ni ima yo. I mri angbinta anuma ka wemi.

3

Abachi tu Bulu di a bu ku da ku anishirr ba nggo si si anu Yahuda hen Ure ku wre ku

1 Ima yo di ingga, Bulu, so barr ki imba, ingga nggo a harr ingga nu uki ni
itu i bre ki imba nggo si si anu Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i Kristi Yesu.
2 Ingga i hi a ka da ki imba undu ku nggo Abachi yo ingga na ku, di ingga bu
ku da ki imba Ure ku wre ku. 3 Abachi à bwu ki ingga ashishi na tsarr ingga
amarr ama ka nggo a se na ka sharri, nâ ta si nggo ingga ka charr ntsɨ ki imba
ba. 4 Imba ti bre, imba i ta hi di Abachi à tsarr ingga aseki ka, nggo a zu sharri
ni itu i Kristi, 5 nggo Abachi nise tsarr undurr kye ni ikuchi yi. Ziza nggo, a
kye yi iwre ku na du Izhi nga ni tsarr anishirr ba ngga ba nggo Abachi hla ba
ki abi ko na angu abi wre ba na abi kpa are ba. 6 Ina ima inggi i si di: Ni itu i
Ure ku wre ku, anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen a ta kpa aseki ka nggo
Abachi taka nu anu Yahuda ba. Imba nggo si si anu Yahuda hen ta kaki ukpa
uyirr na anu Yahuda ba, ni ta ga aseki akama nggo Abachi da zu ba ndo nu
umi ku Kristi Yesu.
7 Abachi nggo kye, i wre ku na ni ingga undu ki bre ku anishirr ba Ure
ku wre ku ni itu i ina wre. Na kpanye du ukyekye umaku bu ni na undu ni
ingga ku. 8 Ingga yo su uvuntsɨ sha wa nu umi ku amu atsitsa aba Abachi ba
mremremu. Ni ima mi Abachi à ni ingga undu unggo ku, di ingga bu kuma
ku bre ku abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i
aseki ka nggo Kristi a nga ni na. Aseki ka nggo a mri ihi i anishirr. 9 A ni
ingga undu ukuma namri, di ingga bu ku bre ku anishirr ba we, nggo uwa
taka na aseki akama nggo a zu ka sharri. Abachi nggo a na aseki ka namri,
na ka unto ukuma sharri ku anishirr ni imɐmɐ yi. 10 Amarr ama ka ngga a si
di ziza, anazhi ba na ankpinkpye ba nggo so nu unkplassu a bu hi ukyekye
ku ihi ukuma ni ivi inggi yi. I ta si meme yo nu umi ku abiga ba. 11 Abachi à
ri amarr akama zu ngbangbamu, na ni na ka nu umi ku Kristi Yesu nggo sa
Atiko munta wa. 12 Nu nggo inta so ga Kristi ni nggurr atu munta wa bi na
ku, ni yo isisurr na ku, inta bi kuma na agɐ ka Abachi ni isisurr iyirr, sama ni
isisu. 13 Ima yo i di ingga so barr di imba bu si ki iha yi nggo ingga so ki yi na
atu amba wa, ni su ukpa hen. Imba du iha imungga yi bu si ki imba inkindirr
yi nggo i ta gɨ imba ni na imba ki kyekye.

Bulu barr na atu abiga ba nu Afisa zizo

14 Ima yo di ingga ko kuttu na agbuzzu, ni barr na atu amba na agɐ ka
Abachi nggo sa Aki munta wa, ni barr. 15 Nggo uwa yo à na aseki nggo a se nu
unkplassu, na aseki ka nggo a se ni imimi namri, na nu ba asa. 16 Ni itu i aseki
ankpinkpi yi akama nggo Abachi se na ka ku anishirr ama ba, ingga so barr
di Izhi i Abachi yi nggo a ni imba, ta ni imba ukyekye ku nggo ta di isisurr
imba yi kri ngbangba. 17 Ni so barr di Kristi bu ni so ni isisurr imba yi, nu
nggo imba yo isisurr imba yi na ku. Ni so barr di imba bu kpanye na Abachi
ku, ni kpanye na anishirr ba we. Ikpanye ima yi i ta ni imba ikri ngbangba,
sama ni ijaku nâ ta si unkunkurr ku nggo surr injinja ima yi ji kuma ni imimi,
ka iko yi nggo a me ni ibarr iko. 18 Ingga so barr di imba ni inkpu anishirr ba
Abachi ba bu hi nggo Kristi à kpanye ni inta ba kakami, mri ikye hi i unushirr.
19 Ingga so barr di imba bu hi ikpanye i Kristi yi, nggo i kri kakami mri ikye
hi i anishirr. Ni ko barr di amarr amba ka wemi a bu si nâ ta si ka Abachi.
20 Imba di inta nyarr ku Atiko nggo à na aseki we nu ukyekye umaku nggo
u mri aseki ka nggo inta so di barr ma, gbyarr ba asa, ka ri amarr ambarr ka
yo. A na aseki ka nu ukyekye umaku, na so na undu nu ukuma yo ni isisurr

imunta. 21 Inta anishirr ba Abachi ba, ndo ni inkpu anishirr ba nggo a nggurr itu bi ni Kristi Yesu ku, imba di inta nyarr ku Abachi ni itu i inkpinkpye ima yi ase na ase! Du yi si meme yo.

4

Abiga anggurr itu bi nu Kristi ku

1 Ni ima yo, ingga, nggo a ttu ingga nu uki ni itu i iga Atiko wa, ingga so barr imba di imba bu zirr zizi, nâ ta si nggo Abachi à yo imba di imba bu zirr nggo. 2 Imba bu si na ki abi gɨ atu hen. Imba bu nyarr ikpa gri, ni bi si kpa inkpu anishirr ba a ti kpala ki imba, imba si kpa ba horrhorr hen. Imba vu isisurr gri ni ikpa, ni kpanye ni ikpa, ni nyarr ikpa. Nu nggo imba kpanye ni ikpa, imba si ki unfu tankpami na abangga ba nggo a ti na ki imba inkindirr indanda hen. 3 Imba si du inkindirr numa tsɨ imba ki na nkanka hen. Imba yo nggo Izhi Iwre yi zɨ imba bi. Imba su isisurr ni ikpa. Isu isisurr inggi yi nggo i ta zɨ imba bi. 4 Kye, inta abiga ba i si nâ ta si ukpa ku unushirr uyirr Abachi à ni inta Izhi iyirr ima yo. Na anko ayirr ama yo, inta ko yo isisurr na aseki ka nggo Abachi a da zu, nggo na yo inta. 5 Inta se na Atiko uyirr, nggo su Yesu Kristi, ni se ni iyo isisurr iyirr, ni izzu na amasirr iyirr, 6 ni so ga Abachi uyirr nggo si Aki munta. Uwa yo so gri inta namri, na so na undu ni inta ba namri, na rri so ni inta ba namri.

7 Kristi ga ki inta anko ka hi na undu ka na nkanka. 8 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,

“Nggo a hun kuma na atu,
na ba abi karr ma ba nggurr, na vɨ ba ki agarr du ba di ga ma,
na nu anishirr ba ini i iwre.”*

9 (Inkpi i ure inggi da kingginggi, nggo a charr di, “A hun kuma na atu?” Inkpi i ire ima si di, Kristi à ka ji nga ni imimi inggi yi ba. 10 Undurr wama nggo à ji nga ni ingbingbru inggi à su uwa uyiyirr wama yo nggo à hun kuma nu unkplassu ku ikikre ku, wre ku a bu se kago we.) 11 Uwa yo nggo a nu anishirr ini iwre, na hla abanu ki abi ko na angu, abanu abi kpa are, abanu abi bre Ure ku wre ku, abanu abikye abiga ba, na abitsarr ure ku Abachi ku. 12 A na meme, wre ku bu na anishirr ba Abachi ba ssubi nggo a ta na undu umaku, na du abiga ba nggo a su ukpa ku Kristi ku a furr ki kyekye ni izhi imbarr yi. 13 Inkindirr ima i ta se meme kuma nu nggo inta wemi taka nggurr bi ki ayirr ni iyo isisurr munta yi, ni bu hi Uvuvurr a Abachi wa, ni bu kri ngbangba ni iga munta yi, nâ ta si Kristi, ni bu kaki nâ ta si Kristi wa mremremu.

14 Meme nggo, inta ta si se nâ ta si amumarr atsitsa zizo hen. Meme nggo abi re anishirr na are ka imu a si ta re inta na du inta ga itsarr indanda yi zizo hen. Ni si ta se nâ ta si uddu ku nggo unddunddu na ankinkirr ka amasirr a di go ku kago hen. 15 Uwa ta si inta, inta bu ku bre ba ure ujiji ku Abachi ku ni ikpanye ni ikpa. Inta bu furr ki kyekye na anko ka iga ka we, nâ ta si Kristi, nggo uwa yo sa Atiko munta wa. 16 Kristi yo nggo zɨ anishirr ama ba bi namri, nâ ta sa achi ka nggo a zɨ ukpa ku anishirr ku bi. Nggo ankla ka ukpa ka a ti so na undu zizi, ukpa ku u ta furr ki unkpi, nu ta tsi kyekye nu kpanye ni ikpa.

Di inta kasarr kaki anishirr ahẹhẹ

17 Ni ima yo, ingga so da ki imba, ni so gba ki imba atu ni isa i Atiko yi, di imba bu si na nâ ta sa anishirr ba nggo si hi Abachi zizo hen. Nggo amarr ambarr ka a si di na undu zizo hen. 18 Aba si kye ure ujiji ku hi hen, na sama

* **4:8** Kye zizo Asarr 68:18.

ni inkindirr nu umi ku izhi i iso yi, nggo Abachi à nu anishirr ba nggo a hi ma. Aba a si hi Abachi hen. Ima yo i du ba a kà iwo. 19 Na si di kru ishisha ni na inkindirr yi nggo i si indanda hen. A di na aseki ka nggo ukpa umbarr ku u zha. Na so di na aseki ka nggo sa amimi, na nise kukri ni izharr aseki ima yi.

20 Wanggo yo si si inkindirr yi nggo a tsarr imba nu ure ku Kristi ku hen. 21 Ingga hi imba i ka wo nggo a tsarr imba ure ujiji ku ni itu ima yi ba. 22 A tsarr imba di imba bu ba ttungo ni du anko ka uzirr amba andanda ka ikuchi ka, nggo izharr aseki imba yi ire imba surr, ni na imba ttudu. 23 A tsarr imba di imba bu du Abachi ka amarr amba ka sarr, na ni imba amarr aḥeḥẹ. 24 A na imba ki anishirr aḥeḥẹ, na tsarr imba di imba bu na nâ ta si anishirr aḥeḥẹ, nâ ta si nggo Abachi à ssu imba ki. Amarr imba ka tuku ina imba yi, a bu si nâ ta sa ka Abachi.

25 Meme nggo, imba bu ba ttungo ni iki imu, ni di da ku ikpa ure ujiji. Kye inta si nâ ta si ampu a ukpa unushirr uyirr. 26 Nggo imba ti ki unfu, imba si du ku gri imba ko ni ila ure hen. Ni si gri unfu ta anko ku azhi mu hen. 27 Ni si bwu ku umimi wa anko a nggo a ta tsarr imba kye di imba la ure hen. 28 Unayi a bu ba ttungo ni iki ayi, na zha undu uzizi a nà ná ango ama, wre ku a bu zi itu ima na abanu nggo a klonyarr.

29 Imba ba ttungo ni ire ki ikpa ugbugbu are. Imba re zizi ni ikpa, wre ku ure umba ku bu zi abanu du ba furr, na kri ngbangba ni iga imbarr yi. 30 Imba si na ni du Izhi i Abachi yi i vri isisurr ni imba ba hen. Nggo Izhi ima yo i si angba wa nggo Abachi yo wa zu bi Azhibarr wa nggo a taka ni kpa imba ttungo. 31 Imba bi ka amarr kpakpa glo yi, ni ba ttungo nu ugbugbu isisurr i unfu, nu uvi, ni imarr ikpa. Imba du aseki ka nggo ta kpa ki ku anishirr ndanda. 32 Imba gri ikpa, ni na wre ku ikpa imba yi, ni nggurr zhi ku ikpa, nâ ta si nggo Abachi à nggurr zhi ki imba ni itu i Kristi nggo.

5

Bulu tsarr abiga ba anko wa nggo wre ba

1 Ziza nggo, imba sa amumarr ba Abachi mu, nggo a kpanye ni imba ba kakami, imba bi na ná ima yi. 2 Imba bu di kpanye na anishirr ba we, nâ ta si nggo Kristi a kpanye ni inta ba, na ka itu ima yi ni, na ttu nu unto umunta ku, nâ ta si ito yi nggo hun ingba wre, ni su ku Abachi isisurr.

3 Ziza nggo, imba i si anishirr ba Abachi mu, imba ba ttungo na are ka ika, ni izɨ iki, ni ina aseki ka ishisha, ka izharr inkindirr. Aseki akama a si wre ki imba anishirr ba Abachi ba mremremu hen. 4 Zizo, imba ba ttungo na are assussurr, na are arrurru, ka irro yi nggo i si si na anko hen. Meme, imba bu nyarr ku Abachi. 5 Imba bu hi di abi na meme, na abi na aseki ka ishisha, na abi zharr aseki a si taka mirri ni ittu i Abachi yi hen. Na si taka ga aseki ka iwre ka ni ittu i Kristi yi, ni i Abachi yi hen. Anishirr abi na aseki meme, a so di ga aseki akama mu, na si ga Abachi hen. 6 Imba si du undurr re imba na are ka gigye hen. Vu re, Abachi taka ni tsutsarr anishirr ba nggo a kà ku iwo ure, na anishirr bangga nggo so di na aseki ka nggo a shi ba ni ina ka. 7 Meme nggo, imba bu si nggurr itu bi na anishirr abama ba hen.

8 Ni ikuchi yi, imba i di so ni ibwu mu, ni di se ndo na ba, ziza nggo ashishi a bwu ki imba ba, imba yo isisurr imba yi ni kpa Atiko. Imba na ndindi nâ ta sa anishirr ba nggo ashishi ambarr ka a bwu, aba hi Abachi, 9 nggo ibwu ashishi ima iyo i di gri ina wre ndo tuku ina inkindirr ijiji. 10 Ingga so barr imba, imba na aseki akama nggo a su ku Abachi isisurr. 11 Ni si yo itu na ba ni

izɨ iki yi hen, kye uwama a su undu ku abi so ni ibwu mu. Meme nggo, imba
nggarr aseki kama la na azhi. 12 A di si inkindirr i ishisha aba bu bre aseki
ka nggo abi so ni ibwu ba di na sharri. 13 Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la
na azhi i si ta si anazhi mu zizo hen. 14 A si ìlà i azhi iyo di du anishirr kye
abubo hi. Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la na azhi, aba a ta kye hi tsatsarr
mre. Ima yo i du ba charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di:

“Kasi, Ùwà nggo so kurr ina.
Tasi, ùwà nggo kurr iku,
i Kristi ta la zanzarr nu umi muwa.”

15 Meme nggo, imba bi na chĕ, ni ina imba yi, nâ ta sa anishirr ba nggo a hi
abubo, ni si na ntankpa nâ ta sa abi so ni ibwu ba hen. 16 Nggo ùwà ti hi anko
a na wre, ùwà bu na. Kye ivi yi i si imimi. 17 Imba bu si na ki anishirr arrurru
hen. Meme nggo, imba bu hi inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba bu na,
ni na yi.

18 Imba si hwa ahi hen, wre ku a bu si na imba ki ankalanttu. Ni itu ima,
imba du Izhi i Abachi yi i rri so ki imba ni isisurr. 19 Imba bu di re ni ikpa
imba yi ku na asarr, ni bu da ku Abachi asarr zhi ni isisurr imba yi. 20 Imba
nyarr ku Abachi Aki munta wa ttuttumi, nggo uwa yo à na aseki ka namri,
ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi.

Bulu nggurr aniru ba na amba ambarr ba

21 Imba nu ikpa, nâ ta si nggo imba vu ba nu Kristi.

22 Imba amba, imba bu nu aniru amba ba atu amba wa, nggo imba i so di
ga Atiko. 23 Kye, unuru nggo si itu i ayamba ama, nâ ta si nggo Kristi nggo a
si itu i abiga ba. Abiga ba su ku ukpa umaku. Nggo uwa yo su uni kpa inta
ttungo wa. 24 Nâ ta si nggo abiga ba a nu Kristi atu ambarr wa, imba amba
mi bu nu aniru amba ba atu amba wa.

25 Imba aniru mi bu kpanye na amba amba ba, nâ ta si nggo Kristi a kpanye
na abiga ba, na ki itu ima kpa ittu, wre ki inta bu so sese. 26 Wre ku bu ssu ba
ki anishirr abi sama ni ila ure, nggo a ngla ba na amasirr tuku ure ku Abachi
ku. 27 Kristi zha du uwa ta hla abiga ama ba zu ki anishirr bi iwre kakami,
nggo a ta gri ba nga nu ukpa uma, nggo sama na ankizhi, na sama na angba,
ka itampwa nu ukpa. Meme aba ta si anishirr nggo si krikri sama ni ila ure.
28 Na anko ayiyirr ama wa, imba aniru bu kpanye na amba amba ba nâ ta
sa atu amba. Undurr wa nggo ti kpanye na ayamba ama, uwa kpanye ni itu
ima. 29 (Unushirr nise kà itu ima kye. A di ho yi, na na wre ku itu ima yi, nâ
ta si nggo Kristi à so di na ku abiga ama ba. 30 Inta wemi i si nâ ta si ampu
ukpa a Kristi.) 31 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ni itu ima yo, unuru ta kà
aki tuku ayirr du, na ku nggurr itu bi nu uwama ku, aba aha mi ta kaki ukpa
uyirr.”* 32 Uwanggo si inkindirr inkpi nggo unushirr ka si kye hi ywhiywhirr
hen. Ingga ko re ni itu i Kristi nggo à nggurr itu bi na anishirr ama ba ba nggo.
33 Ni ikikre yi, imba aniru wemi bu kpanye na amba amba ba nâ ta si nggo
imba kpanye na atu amba wa. Imba amba ba wemi bu nu aniru amba ba atu
amba wa.

6

Bulu nggurr amumarr ssubi

1 Imba amumarr, imba bu kru isisu i aki tuku ayirr amba. Uwanggo yo
si inkindirr yi nggo iwre ku anishirr ba nggo sa aba Abachi. 2 Ure ku nggo
ku, uku yo si ku imẹmẹ ku nggo Abachi da ku, na yo angu zu di, “Imba bu

* **5:31** Kye zizo Imẹmẹ 2:24.

kru isisu i aki amba tuku ayirr amba, 3 wre ku aseki ka bu zirr wre ki imba,
imba bu so ni so amasirr ki ivi iha ni ingbingbru yi.”* 4 Akiki, imba bu si
di tto amumarr ba du ba ki unfu hen. Ni itu ima, imba bu ho ba ni tsarr ba
inkindirr yi nggo Atiko wa kpanye na yi.

Bulu à nggurr agarr na atitiko ambarr ba

5 Agarr, imba bu kru isisu i atitiko amba bi ingbingbru ba. Imba bu kru
isisu imbarr yi ni kye ba ssu nu ungo, ni isisurr imba iyirr, nâ ta si nggo imba
so kru isisu i Kristi. 6 Imba bu si kru isisu imbarr ba na ábì, wre ba ko nyarr
imba hen. Imba bu kru isisu imbarr nâ ta sa agarr bu Kristi. Imba bu di na
aseki ka nggo Abachi à kpanye na ka, zhi ni isisurr imba. 7 Imba bu na undu
ni isisurr imba iyirr, zzu di imba so na su ku Atiko, na si su ku unushirr mu
hen. 8 Imba hi di Atiko à taka ni nu anishirr ba we azadi ka ina wre ambarr
ka, ka ugarr, ka abangga ba nggo a si si agarr hen.

9 Imba atitiko, imba bu na wre ku agarr amba ba meme. Imba si ji ba hen.
Imba bu hi di imba atitiko ba ndo na agarr ba, imba i se na Atiko uyirr, nggo
so nu unkplassu, na si di na ku anishirr na nkanka hen.

Bulu tsarr abiga anko wa nggo
ata tsi ni Isheta ku

10 Ni ikikre yi, imba bu kri ngbangba na Atiko ku nu ukyekye umaku.
11 Imba bu surr iki ita iku yi nggo Abachi à ni imba, wre ki imba bu kri
ngbangba ni kà anko ka umimi ka nggo di re anishirr ba. 12 Iku munta yi si si
na anishirr ba hen. I si ni itu i anazhi amimi ba, na atuttu ambarr ba, nggo so
gri anishirr bi ingbingbru ba nggo so ni ibwu, ni izhi i kyekye yi nggo i so na
akpa, nggo inta si hi ba hen. 13 Meme nggo, imba bu surr iki i ita iku i Abachi
yi, wre ki imba kri ngbangba. Nggo ivi ndanda yi ti nga, imba ta kri kyekye
ni han yi. Nggo imba ti kre aseki ka namri, imba ta kri ngbangba.

14 Imba gri ure ujiji ku ngbangba nâ ta si nggo uni ta iku di lo anklampi
ama wa nu unggakpa. Na di na inkindirr yi nggo i si iwre na agẹ ka Abachi
nâ ta si nggo uni ta iku di ttu agẹ ama ka nu unganggonggo. 15 Ba Ure ku
wre ku Abachi ku nggo di gri isu isisurr, wre ki imba bu ssubi nâ ta si nggo
uni ta iku di ssubi na surr anggakpaza ama ka. 16 Ingga i so da ki imba zizo,
imba bu kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku. Ima yo i ta du Isheta zha anko
a na ki imba inkindirr indanda lankarr nâ ta si nggo a zha du uwa ta na ki
imba. Imba du ikpanye imba yi i kri imba nâ ta si nggo uni ta iku di ki ku kpa
unggakpa ka umimi ka. 17 Imba bu ssu ikpa ittungo hi nâ ta si agbugba ittu
itu. Ni ba Ure ku Abachi ku nggo Izhi Iwre yi i ni imba, nâ ta si nggo uni ta
iku a di ba anjingba ama ka gri gbangba. 18 Imba so di barr Abachi ttuttumi,
nâ ta si nggo Izhi Iwre yi ta tsarr imba. Barr Abachi na anko ka ibarr ka we,
ni isisurr ikyekye ni so di barr ttuttumi ku abiga ba we.

19 Imba barr ki ingga, di Abachi ta ni ingga ure uzizi, nggo ingga ta ku da
aseki a se sharri nu Ure ku wre ku, sama ni ikru isisu. 20 Ingga su unitu a
Kristi, nggo ko ibre ba Ure ku wre ku. Ima yo si inkindirr yi nggo i du ingga
kri ni iharr ziza nggo ni inggya. Imba barr Abachi ki ingga, nggo a ta ni ingga
ukyekye ki bre Ure ku wre ku na anko wa nggo si a iwre.

Ichi i ikikre yi

21 Ingga i tu Tikiku, nggo su uzayirr amunta ni iga yi, na so di na inkindirr
yi nggo Abachi kpanye na yi ttuttumi. Ingga tu ma di a bu ku bre ki imba
aseki ka namri ni itu imungga, wre ki imba bu wo nu nggo ingga se nu undu

* **6:3** Kye zizo Issuzzu 20:12; Are Ka Zizo 5:16.

ku nggo ingga so na ku. 22 Ima yo di ingga tu ma ni imba ba, wre ki imba bu
hi nggo inta se ni inggya, di a bu ku ni isisurr imba yi ukyekye.
23 Ingga so barr Abachi nggo à si Aki amunta, na Atiko amunta wa Yesu
Kristi à ta ni imba abiga ba, isu isisurr. Na du imba bu kpanye ni ikpa, ni
yo isisurr imba yi ni Kristi ku. 24 Abachi bu na wre ki imba we, imba nggo
kpanye na Atiko munta wa Yesu Kristi ni isisurr imba we, sama ni ikikre.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Filipiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu na akpukpama ba a bwu uki ku barr Abachi ku Filipiya ku nu uzirr umaku uha ku. Abiga ba nu uki ku barr ku Filipiya ku a shirr aseki anu Ipafroditu gri ku Bulu nu nggo à kri iharr nu Roma.

Bulu à hi inkindirr yi nggo i ri inyarr na a tsarr anu Filipiya ba ima yo. À charr nyarr ba ku aseki ka nggo a gri ku nggo, na gbye ba utu di a bu kri karrkarr ni iga yi. À da ku abiga ba di inyarr ijiji i di zhi nu Yesu Kristi yo ku na nkpama. Abachi à bu di inta i na ina i Bulu yi ni bu zha ihi Yesu Kristi kakami. Ùwà ti bre ungbamvu ku Filipiya ku ùwà nyarr nâ ta si Bulu, ni yo itu zizo ni iga yi wre ku ùwà bu hi inyarr nu Kristi ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iha i Roma yi i si han Bulu ni inyarr hen *1:1-30*
Igri itu nggi nâ ta si Kristi *2:1-30*
Igbye utu tuku itsarr abiga iso *3:1—4:1*
Iso su i Abachi tuku aseki ka nggo Abachi à di nu abiga ba *4:2-23*

Ichi i Bulu

1 Ingga, Bulu tuku Timoti, abi na ku Yesu Kristi undu,
Inta ngga i charr ki imba anishirr ba Abachi ba namri nu Filipiya, imba nggo i kpa ure ku Yesu Kristi ku. Ankpinkpye ba na abi zi undu ba, inta chi imba we.
2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr ni ibarr i Bulu

3 Ttuttumi nggo ingga ti gru ni ri amarr amba, ingga di nyarr ku Abachi.
4 Ingga so barr Abachi ttuttumi ki imba. Ni di barr ma ni inyarr kakami na atu amba, 5 nggo imba zi ingga nu undu ku bre ku anishirr ba Ure ku wre ku, ni itu i Yesu Kristi bazhi na azhibarr a imẹmẹ wa nggo imba i kpa ure ukuma nga zizami. 6 Ingga hi i si jiji mu di a si Abachi nggo à ni imba amarr ka na wre ka, ni ta kuchi nu undu ukuma kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à ta kanga zizo nggo.
7 Ingga i kpanye ni imba ba kakami! A si ki ingga inkindirr i iwre kakami ingga bu di ri amarr amba namri, nâ ta si nggo ingga i so na zizami. I si meme nu nggo imba i kri ngbangba ni ingga ku ni zi ingga nu undu ku nggo Abachi à bwu ki ingga anko a ina ku. Zizami nggo a yo ki ingga ache mi tuku nggo ingga so di bre ku anishirr ba Ure ku wre ku mi, ni kri nu into ki ibre amu ni ko tsarr ba du ure ku Yesu Kristi ku u si ure ujiji. Ni ima mi, imba bu kri ngbangba ni ingga ku. 8 Ingga i kpanye ni imba kakami nâ ta si nggo Yesu Kristi à kpanye ni imba ba. Abachi mi à hi kakami di ingga i da su ure ujiji.
9 Uwanggo yo à si ibarr imungga yi di imba bu kuchi ni kpanye ni ikpa mri imẹmẹ yi nggo imba i di na. Ingga barr zizo di imba ta hi Abachi kakami na aseki ka nggo a si ka wre ka nggo Abachi à kpanye na ka. 10 Meme yo nggo, imba ta kri ngbangba ni hla aseki azizi ka nggo imba i ta di na ka ttuttumi.

Ima yo i ta du imba i so sama ni ila ure kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à taka kanga. 11 Ingga so barr di Yesu Kristi à bu ni imba ukyekye umaku, nggo u ta di imba zirr zizi, meme nggo anishirr a ta hi uzirr umba ku na kru isisu i Abachi na bu nyarr ku.

Inkindirr yi nggo i du Bulu à nyarr

12 Amuya, ingga zha di imba bu hi di aseki ndanda ka nggo a na ki ingga, a kayo a du anishirr shishemi a kpanye nu Ure ku wre ku. 13 I kri nu uki ku iharr ku i du abi gbye akaba uttu ba na abanu nggo a kri nabo, a hi di a harr ingga nu uki ku undu ku nggo ingga na ku Yesu Kristi. 14 Nggo ingga kri ni iharr, ima yo i du abiga shishemi a ko da ure ku Abachi ku kyekye mi sama ni isisu.

15 Abanu nu umi ku abiga ba a ko da ure ku Kristi ku nu unfu tuku ivri isisurr ni itu i mungga, na zha di anishirr ba bu ga aba mu, na ttu iga ingga yi ttungo. Abanu a ko bre ure ku ni isisurr imbarr iyirr, na ko zha di aba ta na ki ingga inkindirr yi nggo i si izizi. 16 Abi na meme ba, a sa abangga ba nggo a kpanye ni ingga ku, na hi di a si ikpanye i Abachi nggi i du ba a harr ingga nu uki ku, wre ku anishirr ba bu hi di ure ku Kristi ku su ure ujiji. 17 Uwa a ti si abanu ba nanko, a so di da ure ku Kristi ku ku atu ambarr mu, wre ba bu tto iha a ttu ingga nu uki ku harr ku. 18 A si si ki ingga inkindirr ivri hen, ka a ti na meme zhi na amarr azizi ka andanda. Aba so da su ure ku Kristi ku yo. Ima yo i du ingga se ni inyarr. Ingga ta di nyarr ttuttumi, 19 nu nggo ingga i hi di iki iha yi nggo ingga so ki yi, Abachi à ta kpa ingga ttungo. I ta si meme yo ni ibarr imba yi ni itu mungga, Izhi i Yesu Kristi yi i ta zi ingga. 20 Amarr amungga ka ni iyo isisurr imungga yi a si di ingga i zirr na anko wa nggo a ta du ishisha ki Abachi ni ingga ku hen. Ingga i ta vu isisurr, ka ti si iso tsitsirr, ka i si ittu imungga, ingga i ta ni re kyekye mi na ba nâ ta si nggo ingga i di re ba zhi ni imẹmẹ yi nga ziza, wre ba bu hi inkpinkpye i Yesu Kristi yi nu uzirr umungga ku. 21 Ni ingga ku, a ti si iso tsitsirr, ingga mi i so ku inkpinkpye i Kristi. Uwa a ta si ittu mi, i ta wre sha ki ingga iso tsitsirr yi mi. 22 Ingga i ti ta so bari, ingga i ta kuchi nu undu ku nggo Kristi à zu ki ingga na ku. Ingga i si hi uwatanggo ingga i ta ttu nu umi umbarr ku hen. A ko gbye ingga na anga ka aha mi. Ingga bu ba iso nggi ka ittu? 23 Ingga i si hi uwanggo nggo ingga i ta ba hen. Ingga kye, ingga i ta ba ittu, nu nggo i ta du ingga taka ku so ni Kristi ku nu unkplassu, ima mu wre sha ki ingga iso tsitsirr ni ingbingbru inggi yi. 24 A si inkindirr iwre kakami ki imba ingga bu so tsitsirr, nâ ta si nggo imba mi i ko zha ingga. 25 Nggo ingga i hi di imba ni ko zha ingga kakami, i ta wre ingga bu so. Ingga i hi di ingga ta so tsitsirr, ni ta kuchi nu undu umungga ku ni imba ba, ni du imba kuchi nu undu ku ni mẹ nyarr ni iyo isisurr imba yi. 26 Iso imungga yi ni imba ba zizo i ta du imba i kuchi ni ta nyarr ku Yesu Kristi nggo gri ingga kanga.

27 Imba bi kuchi na anko iwre wa nâ ta si nggo anishirr abi kpa Ure ku wre ku ni itu i Yesu Kristi à di na. Imba bu na meme, ka ingga ti nga ni hi imba, ka ingga ti si nga hen. Ima yo i ta du ingga i hi di imba i so kuchi nu undu ku, ni ttu ashishi i anishirr yi mi ni imba ba. Ingga i ta hi di imba i nggurr atu bi ki unushirr uyirr ni so kuchi nu undu ku nggo Ure ku wre ku Kristi ku u tsarr. 28 Ni si kru isisu i abangga ba nggo a ttu ashishi ni imba ba hen. Imba ti na meme, ima yo i ta tsarr di Abachi na nkpama ta tsi ba ngɨ na ta kpa inta ttungo ku ikpanye imba yi. 29 Abachi nggo à bwu ki imba anko nggo imba i ta ga Kristi, ni bu ki iha ku Yesu. 30 Ziza nggo, imba mi ta zi ingga ku itsi yi nggo ingga i so tsi ku Ure ku wre ku nggo. A si itsi iyiyirr ima yo nggo imba

i hi ingga i tsi ni ikuchi yi. Ingga mi so tsi narr Ure ku wre ku nâ ta si nggo imba i wo nggo.

2

Abiga ba bu gri atu ambarr wa ji nâ ta si Yesu Kristi

1 Bazhi nu nggo imba i kpa ure ku Yesu Kristi ku, ima yo i du imba i kri
ngbangba ni izhi yi. Ikpanye ima yi i zhi ki imba ni isisurr. Imba nggurr atu
bi ni Izhi Abachi yi. Imba bu di kpanye yi ni ikpa ni ki itito ni ikpambirr ku.
2 Aseki angga ka a ti si are ajiji, ingga i ko tsi ki imba ango, imba bu kpanye ni
ikpa, ni gri ikpa nu umẹ ni du amarr amba ka bu si ayirr. Imba i ti na meme,
ingga i ta nyarr ki imba kakami. 3 Imba si na nu ukpa hen, ni si si na amarr ka
inggurr ankẹ hen. Imba bu gri atu amba wa ji ku ikpambirr, ni kye anishirr
we ssu na ungo mri atu amba wa. 4 Si ri amarr ka inkindirr yi nggo iwre ku
imba yo na akpambirr hen. Imba bu ri amarr ka banu meme.
5 Imba bu na amarr amba kuma ki ayirr nâ ta si a ka Yesu Kristi ka.
6 Nggo a si nâ ta si Abachi na anko ka we,
na si gɨ itu ima ki narrnarr na Abachi ku hen.
7 À ka inkpinkpye ima yi à du namri,
na ba unto ku ugarr.
A ngri ma nâ ta si unushirr nggo.
8 Nggo à se nu ukpa ku unushirr, na gri itu ima yi ji, na kru isisu i Abachi, na
kpanye na ttu.
Nggo anishirr a kpa ma nga nu unkunkurr
nâ ta si nggo a di ngu abi ila ure.
9 Ni ima yo, Abachi à gɨ ma mri aseki ka we kuma nu unto unkpi,
na nu ma isa inkpi yi nggo i mri asa wa we.
10 Inkpinkpye isa i Yesu yi, i ta du aseki ka namri nu unkplassu, na anishirr
ba nggo so ni imimi, na abangga ba nggo so na achi ka imimi ka,
a ta kuttu na agbuzzu na chi ma.
11 Meme yo, anishirr ba namri a ta bwu angu na da di Yesu Kristi à si Atiko.
Ni ima yo, inkpinkpye ni inyarr ta si i Abachi nggo a si Ati wa.

Uzirr ku abiga u gri ibwu ashishi nga ni ingbingbru yi

12 Amuya mungga yi, nggo ingga i di so ni imba ba, imba i di shirr ki ingga
atu. Zizami nggo ingga i sama ni imba ba, imba bu shirr atu mri imẹmẹ yi.
Imba bu gri atu amba wa ji ni na undu ku Abachi ku ni isisu ni iwri kpakpa.
Ima yo i ta tsarr di Abachi à kpa imba ttungo. 13 Nggo imba i hi di a si Abachi
nggo à so na undu ku wre ni isisurr imba yi. Nggo à ni imba isisurr ikpanye
ni na undu ku nggo à zha di imba bu na ku. Uwa yo à ta zi imba du imba na
aseki angga ka.
14 Inkindirr yi nggo imba ta di na, imba bu na yi sama ni iri anta ni ngonarr.
15 Imba ti na meme, imba ta sama ni ila, undurr à si ta da di imba i kpa ìlà hen.
Imba ta si amumarr ba Abachi nggo sama ni ìlà nu umi ku anishirr ba nggo
a si abi ila ure kakami. Imba bu zirr ndindi nu umi umbarr ku, ni ila zzu
intsintsẹ yi nggo i di la nu unkplassu. 16 Imba bu bre ku anishirr ba Ure ku
wre ku nggo u ta du ba a so sese nggo a ti hi Abachi. Imba ti na meme, ingga
ta si ni inyarr ma ni inga i Yesu Kristi yi. Ingga si ta da di undu umungga ku u
si ku gigye hen. 17 Iyo isisurr imba yo i du imba i ni atu amba ki ito ankpurr
ni na ku Abachi undu. Ingga ta nyarr ni imba ba nggo ingga ti ta ni ayiyi
mungga wa mi ni iyo isisurr imba yi. 18 Imba mi bu mẹ nyarr ni ingga ku
meme.

Bulu da du uwa à ta tu Timoti tuku Ipafroditu kuma nu Filipiya

19 Ni ikpanye i Atiko Yesu yi, ingga ta tu Timoti ni imba ba ywhiywhirr mi.
Nggo a ti kanga ni da ki ingga di imba i si kyekye, ingga i ta nyarr. 20 Ingga
sama nu undurr numa ni ingga ku ni inggya nggo a so di ri amarr amba ka
zzu nâ ta si Timoti. A so di na meme yo, ka imba i ti so zizi ka imba i so
ndanda. 21 Ingga i da meme nggo abanu amba ba a ki itu ni zha aseki ambarr
mu, na si ri amarr ka inkindirr yi nggo Yesu Kristi à zha yi hen. 22 Imba mi
hi nggo Timoti à kri ngbangba ni yo isisurr ima yi, na na undu ku bre Ure ku
wre ku ni ingga ku zzu nâ ta si uvuvurr wa nggo à di na undu tuku aki ama.
23 Ingga i ko kye di ingga i ta tu ma ni imba ba, nggo ingga ti hi inkindirr yi
nggo ta la ni ingga ku ni inggya nggo. 24 Ingga i hi di Abachi à ta kpanye na
di ingga i nga ni hi imba.

25 Ingga kye, i wre ingga bu tu uzumburr munta wa Ipafroditu di a bu
kanga ni imba ba. A di na undu ku ibre ku anishirr ba Ure ku wre ku ni ingga
ku, na kri ngbangba na zi ingga itsi na abi karr Ure ku wre ku ba ba. Imba
yo i tu ma di a bu ni zi ingga undu ku nggo imba ka nga namri, uwa nga ni zi
ingga jiji. 26 Ziza nggo ingga i ko turr ma kakuma ni imba ba, nggo a so di ri
amarr amba ttuttumi, na vri isisurr du uwa ka hi imba, nggo a hi di imba so
ri amarr ni itu ima yi, bazhi nu nggo imba i wo ikurr ukpa ima yi. 27 Nggo a
da ki imba da a kurr ukpa, a su jiji. A kurr ukpa kakami nggo a ki ywhiywhirr
ittu. Abachi mu du ma à wre. Abachi si ki itito ima yi nu uwa mu ku na kpa
ma hen, a ki itito ni ingga ku mi meme, nggo a hi ivri isisurr imungga yi na si
kpanye di inkindirr numa bu gri ki ingga ivri isisurr zizo hen. 28 Ima yo i di
ingga ta du ma nga ni imba ba hanhan mi, nggo imba ta ni hi ma ni nyarr, ni
di isisurr mungga yi mi bu su. 29 Nggo imba i ti hi ma ni nyarr, imba bu kpa
ma na ango aha, nâ ta si uzumbirr amba ni isa i Yesu Kristi. Imba bu kye ma
ssu na ango mri akpambirr abanu ba nggo a si ungo yirr na ku. 30 Imba bu
kye ma ssu na ango nu nggo a ba itu ima yi a ni nu undu ku ga Kristi ku na a
ki gaga ittu. A na meme nu unto ku nggo imba ka se ni zi ingga, imba sama.

3

Aseki ka ina wre nu ukpa si si inkindirr i iyo isisurr hen

1 Ziza yi, imba amuya, imba bu mẹ nyarr ku aseki ka nggo Atiko so di na.
À si si ki ingga inkindirr i ivri hen, ingga bu charr ki imba zizo aseki angga
ka nggo ingga ka bre ki imba na ka ba. A sa aseki akama yo ta zi imba, na di
imba kri ngbangba ni inkindirr yi nggo si jiji.

2 Imba bu si du ndanda anishirr angga ba, nggo si nâ ta sa amiyo, a re imba
hen. Kye ba sa agbugbu. A ko bre ku abiga ba nu ukorr kyekye di a bu ga ba
ni iba i anu Yahuda yi, na ko re abiga ba na sarr ba iji gigyemi. 3 Inta yo sa
anishirr ba Abachi a jiji ba. Inta yo so ga Abachi na anko wa nggo Izhi ima yi
ko tsarr inta. Inta ko nyarr ki Yesu Kristi, ni so ga ma, ni si ta ko kye aseki ka
nggo inta na hen, ni ko yo isisurr da Abachi ta ni yo inta ki anishirr a zizi. 4 À
ka ti si inkindirr mi inggurr ankẹ, na aseki ka nggo a da di aba so na ka, ingga
ka mri ba inggurr ankẹ yi. 5 Nggo ingga se ni ivi itandarr ni ingri, aba sarr
ki ingga iji nâ ta si nggo Abachi à da ku ábáchí amunta ba. Ingga su uvuvurr
ingri Israila jiji, ni su uvuvurr nu uki ku Benyami. Ábáchí amungga ba sa anu
Ibraniya, ingga mi sa ayiyi anu Ibraniya. Na are ka ábáchí munta ba, ingga sa
anu Farrisi, nggo di kru isisu i ure ku Musa ku kakami. 6 Ni ikuchi yi, Ingga
gru kri ngbangba di ingga ta na inkindirr yi nggo iwre ku Abachi, ni ki abiga

Yesu ba iha ndanda mi. Ingga kri ngbangba nâ ta si nggo unushirr ka kru isisu i are munta ka. Ingga kru isisu imbarr yi namri.
7 Aseki ka nggo ingga di na ka ni ikuchi yi, ni kye da Abachi ta di ingga na wre, ziza ingga kye ka a sa ki ingga nu undu, ima yo du ingga i ka ka wre ki ingga bu ga Kristi. 8 Aseki kama nggo ingga di na ka di ingga ta su ku Abachi isisurr, ingga kye ka ziza a si ka gigye, nggo ingga ti tsarr ka kye ni hi da inkindirr yi nggo mri inggi si nggo ingga hi Yesu Kristi Atiko mungga. Nggo ni itu ima yi, ingga kà aseki ka namri, wre ki ingga bu su ku isisurr. Ziza, ingga kye aseki akama si ki ingga izɨ iki, wre ki ingga bu kri ngbangba ni ga Kristi, 9 ni bu ga ma ni isisurr mungga yi pempe. Ni ikuchi yi, ingga di na aseki akama namri nggo Are munta ka a da, ima i si si du Abachi kye ingga ki uni na wre hen. Inkindirr yi nggo i wre ki ingga su ina wre yi nggo Kristi nga ni ttu na kpa ingga ttungo ni ila ure mungga yi, nu nggo ingga yo isisurr na ku. 10 Ingga zha di ingga ta hi Kristi kakami, ni hi ukyekye ku nggo Abachi à ta ma si ni ibe. Ni zha di ingga ta ga ma ni ki iha ndo na ku, nâ ta si nggo à ki iha ni itu mungga. Ni bu ttu nâ ta si nggo à nga ni ttu. 11 Ingga zha di i bu si meme yo di Abachi bu ta ingga si di ingga ka ni so tsitsirr.

Ikri ngbangba ni kru ko ni ikikre yi

12 Ingga nise kpa inkindirr inggi yi nggo Abachi à yo ingga na yi. Ingga ni se na ki pempe. Ima yo di ingga so ta ukpa wre ki ingga bu kpa aseki angga ka nggo Yesu Kristi a yo ingga na ka. 13 Amuya yi, ingga si ba itu mungga di ingga na aseki angga ka namri hen. Inkindirr iyirr ingga ta na, ingga si ta ri amarr ku aseki ka nggo à ka vu sarr nu ugo hen. Ingga ko ta ukpa ni inkindirr yi nggo i se ni ichi mungga. 14 Ingga ni ko ta ukpa kyekye mi ta ko ku kpa azadi ka nggo Abachi yo ingga na ka nu unkplassu, nggo na di ingga ga Kristi Yesu.
15 Inta angga ba nggo kri ngbangba ni izhi yi, amarr munta ka bu sa ayirr ni itu aseki angga ka nggo ingga ko re ni itu yi. Imba ta si ta kpanye na aseki numa ka hen, Abachi ta tsarr imba amarr ka nggo ingga so di re ki imba ni itu yi, a ka yo si ka wre ka. 16 A ti sa anggi mi, inta bu vu inkindirr yi nggo inta i ka hi yi ba gri ngbangba.
17 Amuya mungga bu iga, imba nggurr atu bi ni ga uzirr mungga uzizi ku nâ ta sa abiga. Imba bu ga uzirr ku abangga ba nggo a di zirr wre, nâ ta si nggo imba hi inta di zirr wre, nggo inta di so ni imba ba. 18 Nâ ta si nggo ingga ka da ki imba ankpa shishemi, ziza nggo ingga ko da ki imba na ashishi zizo. Anishirr shishemi a karr Yesu Kristi, nggo a si du anishirr bi wo ure ku nggo Kristi a ni ttu nu unkunkurr ku hen. 19 Unto ku iso ambarr ku i su nu uru, nggo a kye aseki ka ingbingbru ka yo su ba azhi ambarr wa. A so nggurr ankẹ na aseki ka nggo a sa ki ishisha. Amarr ambarr ka se na aseki ka ingbingbru ka yo mre. 20 Inta angga ba, unto ki iso munta ku se nu unkplassu. Inta ko surr ashishi na anko a uni kpa inta ttungo wa, nggo à ta ji zhi nu unkplassu, nggo uwa yo sa Atiko munta wa Yesu Kristi. 21 Nggo Yesu taka kanga, à ta ni ka ukpa munta ku ingbingbru ku sarr. Inta taka se nu ukpa hẹhẹ nggo su ukyekye nâ ta si umaku. Nggo à taka ni ka inta sarr, na taka na undu kuma nu ukyekye ku ittu umaku na atu aseki ka namri.

4

1 Amuya, ingga kpanye ni imba ba kakami, ni zha di ingga ka hi imba. Imba yo ni ingga inyarr ni si azadi ka undu mungga ka. Nâ ta si nggo ingga di da ki imba, imba bu kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi, ni ga Atiko yi meme.

Bulu nggurr abiga ba nu Filipiya

2 Ingga ko tsi ki imba ango, Yuwodiya tuku Sintike, imba bu kpanye ni ikpa
ni bu hi di imba sa anishirr ba Atiko. 3 Ukpamu ujiji, nggo ko na undu ku ni
ingga ku, ingga ko barr uwa, zi amba angga ba du ba kpanye ni ikpa. A na
undu ku kakami ni ingga ku ni bre ku anishirr Ure ku wre ku ni itu Yesu
Kristi. Amba angga ba kri ngbangba nu Klementi ku ndo ni inkpu anishirr
abanu nggo a so di na undu ku ni ingga ku. Abachi à ka charr asa ambarr wa
nu ungbamvu ku abi so tsitsirr.
4 Imba bu so di nyarr ttuttumi nggo imba sa anishirr ba Atiko. Ingga da
zizo, imba bu nyarr yi! 5 Imba na chě ni ikpambirr ku. Meme nggo anishirr
abiga abanu ba ta hi di imba su chě. Imba bu hi di inga i Atiko yi i ki
ywhiywhirr ba. 6 Imba si vri ni inkindirr numa hen. A ti sa anggi mi imba
so zha, imba bu barr Abachi, ni di barr ma ni inyarr ni isisurr. 7 Meme nggo,
Abachi à ta ni imba isu isisurr inggi yi nggo i mri ikye hi i unushirr. Isu isisurr
ima i ta lo amarr amba ka ni isisurr imba yi gri ni Kristi Yesu ku.
8 Amuya, ziza, uwanggo yo su aseki ka nggo imba bu ri amarr ambarr ka
ni isisurr imba yi. Imba bu ri amarr ka aseki ka nggo a sa ajiji, nggo imba hi
yi di a ta du anishirr kye imba ssu na ungo. Amuya, imba ri amarr ka aseki
ka nggo Abachi à da di a si ka wre na sa ni ìlà, na aseki ka nggo anishirr ta
kpanye na ka hanhan mi, na ta ni imba asa zizi. Imba kri ngbangba na aseki
angga ka nggo sa ka iwre anishirr di bre are zizi na ka. 9 Imba na aseki angga
ka nggo ingga i tsarr imba, imba kpa ka. Ni na aseki ka nggo imba i wo ka ni
ingga ku, na angga ka nggo imba ì hi ingga ni na ka. Abachi nggo di ni isu
isisurr ta so ni imba ba.

Bulu nyarr ku Anu Filipiya ba ku aseki ka nggo a ni

10 Ingga so di mẹ nyarr ku Atiko kakami na aseki ka nggo imba shirr ni tu
ba na ka ga ki ingga. Ima mi tsarr ingga di imba so di ri amarr mungga, ni
se ni isisurr izi ingga. Ingga hi imba so di ri amarr mungga jiji. Anko wa mu
sama nggo imba ka tsarr ingga di imba so ri amarr mungga ka. 11 Ingga si ko
da meme di ingga so zha inkindirr mu hen. Ingga ka hi ba, ni di vu isisurr ka
na anko a ta wa. 12 Ingga hi nggo a di da du unushirr sama ni inkindirr, ka à
se na yi. Ingga ka hi utirr ki ivu isisurr ni itu i aseki ka wemi ba, ka ingga ti
shi, ka nu nggo ingga ti so ni iyo, ka ingga ti se na yi shishemi, ka ingga sama
na yi kpukpurr. 13 Kristi nggo ni ingga ukyekye ku na meme ku.
14 Ingga nyarr ki imba kakami nggo imba zi ingga ni ivi inggi yi nggo i tsɨ
ki ingga kakami. 15 Imba, abiga ba nu Filipiya, imba mi hi nâ ta si nggo ingga
hi di ni ivi imẹmẹ yi nggo imba i kpa Ure ku wre ku ni itu i Yesu Kristi, nggo
ingga bre ki imba, ni ivi yi nggo ingga huzzu na anga ka Makidoniya ka. Imba
yo sa abiga abi imẹmẹ ba nggo imba zi ingga na azo, abanu si na meme zizo
hen. 16 Tuku nggo ingga ni so nu Tesalonika, imba i di tu ba na azo ttuttumi
gri ki ingga nggo ingga ko zha izi. 17 Ingga i si ko bre ki imba meme di imba
bu gri ki ingga aseki numa mu zizo hen. Ingga i ko da meme di Abachi bu yo
ki imba angu ka iwre ku izi yi nggo imba i so di zi ingga. 18 Zizami, ingga ko
da ki imba di ingga i ka kpa aseki ka nggo imba i tu Ipafroditu gri ki ingga
ba. Abama yo a sì aseki ka nggo ingga i sama na ka, zhi na azhibarr wa nggo
Ipafroditu a gri iki inggi yi ga ki ingga, ingga i si ko zha inkindirr numa zizo
hen. I si nâ ta si iki yi nggo a tu yi nu uru na du intsi i hun ingba wre yi i hun
ko na Abachi ku, uwa nyarr yi na kpa yi. 19 Abachi wa nggo ingga so ga ma
à ta ni imba aseki ka nggo imba i so di zha ka namri. Na ta ni imba na ka
shishemi nu ungo ku Kristi Yesu.
20 Inkpinkpye ni inyarr i ta si i Abachi amunta nggo a si Aki, ase na ase! Du
yi si meme yo.

Ichi i ikikre

21 Chi ki ingga anishirr abiga Abachi ba namri nabo. Amuya aniru na
amba abangga ba nggo a kpa Kristi Yesu, na so zi ingga undu ku ni inggya
a so chi imba. 22 Anishirr abiga Abachi ba ni inggya mi a so chi imba namri.
Abiga ba nggo a so ni iko i Kayisa, aba mi a ko chi imba.
23 Ingga i ko barr di Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba na
bu kpanye ni imba ba.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Kolosiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku abiga na aki ka barr ka nu Kolosiya tuku abiga wemi. Bulu à nise kuma nu Kolosiya kye. Ipafra yo na abanu ba nggo a kanga ni iga yi nggo, aba yo a bwu uki ku barr ku nu Kolosiya. Iga indanda i rri na abiga ba ba. Abanu a gru di na iga yi tankpami. Bulu à ga anishirr abama na kisa ba kakami di Kristi yo à si undurr wa nggo à ta ga ma nggo. A na meme nggo na gbyarr ku Kristi asa di uwa yo à si iyu i Abachi, uni na ingbingbru wa.

Bre ungbamvu ku Kolosiya ku zizo ni hi di Kristi yo à si nâ ta si Abachi kakami, na si anko a so ni iga yi *(2:9, 10).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à bwu ungbamvu ku ni ibarr *1:1-14*
Inkpinkpye i Kristi yi *1:15—2:3*
Igbye utu ni itu i abitsarr itsarr imu *2:4-23*
Itsarr iso i iga *3:1—4:1*
Ure ni itu i ibarr tuku ibre ku ikikre *4:2-18*

1 À si ingga Bulu, nggo Abachi à na ingga ki uni ko na angu a Yesu Kristi. Inta ko charr ki imba ungbamvu unggo ku tuku uzayirr amunta Timoti.

2 Inta ko charr ki imba anishirr bi iwre ba Abachi ba nggo a so ni ìgbù nu Kolosiya, amuya abiga ba nggo a yo isisurr kakami ni Kristi ku nggo.

Abachi Aki munta wa bu na wre ki imba, na ni imba isu isisurr

Inta nyarr ni so barr Abachi na atu amba

3 Inta di nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi nu nggo inta ti so di barr ma ni itu imba nggo. 4 Inta i so di wo iyo isisurr imba yi ni Yesu Kristi ku, ni wo nggo imba ikpanye na anishirr ba Abachi ba ba wemi nggo. 5 Nggo imba iwo ure ujiji, ku wre ku ni mẹmẹ yi, imba iwo iso sese yi nggo imba ko surr ashishi da Abachi à taka ni imba na yi nu unkplassu nggo. Ima yo di imba i yo isisurr ni kpanye na anishirr ba. 6 Ure ku wre uyiyirr ku yo nggo imba i wo ku nggo u so zirr kago ingbingbru yi. U so du anishirr kago da a bu kasarr nu uzirr umbarr ku, nâ ta si nggo u na ki imba mi ni imẹmẹ yi nggo imba i wo ku ni hi jiji nggo uzizi ku Abachi ku. 7 Imba i wo ina zizi i Abachi yi nu akpamburr Ipafra ku, uvurr iko wa nggo kri gbangba ni na undu ku Kristi ku na angu amunta. 8 A da ki inta di Izhi yi i di imba i kpanye na amuya abiga ba ba kakami.

9 A si ima yo di inta di barr Abachi ttuttumi ni itu imba bazhi nu nggo inta iwo ure umba ku nggo. Inta di barr Abachi da a bu ni imba amarr ka hi inkindirr yi nggo a zha di imba bu na ku na yi nggo, na bu du imba i hi aseki ka nggo Izhi ima yi i di nu anishirr na ka nggo. 10 Meme nggo imba ta so di na aseki ka nggo Atiko à zha di imba bu na nggo, ni ta na aseki ka nggo a ta du Atiko à nyarr nggo. Imba ta di na aseki azizi ku anishirr ni ta hi Abachi mri kakami. 11 Inta mi so barr di Abachi a bu ni imba ukyekye umaku, wre ki ivri i ti rri ni imba ba, imba i ta vu gri ni kri gbangba. 12 Imba i ta nyarr ku Ati wa nggo a di imba mi ni kpa inkindirr yi nggo a zu ku anishirr ama ba mu, nggo a si so ni ibwu hen. 13 A ttu inta huzzu ni ittu i ibwu yi na gri inta

zizi nga ni ittu i Uzuma yi nggo su ku isisurr. 14 A si uwa yo a kpa inta ttungo.
Ni itu ima i yo Abachi a nggurr ila ure i munta yi a zhi.

Unushirr wa nggo a si Kristi, tuku undu ku nggo a na ku nggo

15 Kristi à si nâ ta si Abachi, nggo à si di hi ma na ashishi hen. Kristi yo à
su uni imẹmẹ na Abachi ku, na mri aseki ka wemi nggo Abachi à na ka nggo.
16 Kristi à na aseki ka nu unkplassu tuku ka ingbingbru ka wemi. Aseki ka
nggo a di hi ka, na angga ka nggo a si di hi ka hen. À na anazhi tuku atitiko
na atuttu na ankpinkpye abi hru ba ba. Abachi à na ingbingbru yi wemi zhi
nu uwa yo ku, na à na ku uwa yo na yi. 17 A kuchi ku aseki ka wemi. Aseki
ka wemi a nggurr bi nu uwa yo ku. 18 Uwa yo a si itu i ukpa umaku, abiga
ama ba. Uwa yo à si ichi iso tsitsirr. A su uwa yo si uni imẹmẹ wa nggo a gi
ma gru ni ibe yi, wre ku uwa yo na nkpama ka si ni ichi na aseki ka wemi.
19 A sa amarr ka Abachi mu nu nggo a du uzuma a bu si nâ ta si Abachi a
se nggo. 20 Abachi à gri ingbingbru yi wemi kanga na agẹ ama nu ungo ku
Uzuma yo. Abachi à du ittu i Uzuma yi nu unkunkurr ku igri isu nga, ni gri
aseki ka wemi nu unkplassu tuku ni ingbingbru yi nga ni nggurr bi na ku.
21 Ni ikuchi yi, imba i ta anko na Abachi ku. Aseki amimi tuku ndanda
amarr amba ka a du imba karr Abachi. 22 Uwa a ta si ziza nggo nanko, ittu
i uvuvurr ama wa i du ayiyi ama wa a na imba ki ku Abachi akpukpama. A
na meme wre ku a bu gri imba ki anishirr ba Abachi, nggo sa abi wre, sama
na abla, na sama ni ikpala na agẹ ama. 23 Imba bu kri ni ikpanye imba yi, ni
kri gbangba. Ni si ka isisurr glo hen. So kye anko wa nggo Ure ku wre ku u
da nggo. Wanggo yo a si Ure ku wre ku nggo imba i wo ku, aba bre ku kago
ni ingbingbru yi nggo. Ingga Bulu i kaki uvurr iko ku Ure ku wre ku yo.

Undu ku nggo Bulu a na ku abiga ba nggo

24 Ziza nggo, ingga i nyarr ku iha yi nggo ingga ko ki yi ki imba nggo. A si
ima yo i di ingga mi nga ni so ki iha yi meme nâ ta si nggo Kristi à nga ni ki
ku abiga ama ba, ingga mi i kpanye ni ta so ki si iha ima yo. 25 Abachi à na
ingga ki uni na undu ku abiga. Abachi à ba undu kuma a sa ki ingga na ango,
wre ki ingga bu bre ure umaku we kago ku anishirr. 26 Uwama a si inkindirr
inggi yi nggo a ka yi sharri zhi na asese ka mu, na si du anishirr a hi yi hen.
Ziza nggo uwa a bwu ure ukuma a tsarr abangga ba nggo a zirr wre na agẹ
ama nggo. 27 Abachi a kpanye na du anishirr ama ba a hi aseki azizi angga
ka nggo a zu sharri ku anishirr wemi nggo. Kristi ku itu ima nggo a rri so
ni imba ba nggo, uwa yo a si inkindirr isharri yi. Uwa yo a si isurr ashishi
imunta yi ku inkpinkpye yi nggo i so nga nggo.
28 Ni ima yo, inta i bre ku anishirr ba wemi ure ku Kristi ku. Inta i gba ba
utu, ni tsarr ba wemi ni ihi yi nggo Kristi a ni inta nggo. Inta i na meme, wre
ki inta bu na anishirr ba ki abi kri kyekye na agẹ ka Abachi. 29 Ingga i cha
ukpa ni na undu kuma nu ukyekye ku nggo Kristi à ni ingga nggo.

2

1 Imba ka hi nggo ingga i so cha ukpa kakami ni itu imba na anishirr bu
Lawodikiya ba tuku abangga ba nggo a nise hi ingga kye. 2 Ingga i so na
meme, wre ba bu gru kri gbangba na bu kpanye ni ikpa imbarr yi kakami.
Na bu hi Kristi kakami. Ihi imbarr yi i bu du ba a yo isisurr kakami. Meme
nggo, aba a ta hi Kristi wa ni itu ima, nggo Abachi a ssu ma zu sharri ba nggo.
3 Abachi à ka sha ihi tuku ukrizhizhi umaku wemi sharri nu umi Kristi ku.
4 Ingga ko da ki imba ni ima yo di imba bu si du undurr a re imba mi na are ka
imarr iwo hen. Are akama a ti marr ki nggi mi imba si wo ka hen. 5 Nu nggo

imba i si so hi ingga na ashishi mi hen, izhi imungga yi i so ni imba ba. Ingga i nyarr kakami nu nggo ingga i hi nggo imba i ko zirr ndindi, nu nggo imba ka zirr, tuku nu nggo imba so kri gbangba ni iyo isisurr imba yi nu Kristi ku.

Imba bu so meme yo ni Kristi ku

6 Nu nggo imba i kpa Kristi Yesu ki Atiko amba, imba bu nggurr atu bi ni
zirr na ku. 7 Surr injinja imba yi nu umi ku Kristi ku rri kuma nu umi, ni na
uwa yo ki uni du imba tsitsirr wa. Kaki kyekye ni iga imba yi nâ ta si nggo a
bre ki imba nggo. Imba bu di nyarr ttuttumi ku Abachi.
8 Si du undurr a na imba ki agarr na re imba na are ka marr iwo, nggo
anishirr ngga gri ka zhi na amarr ambarr hen. Itsarr yi nggo i zhi na amarr
ka unushirr, ni zhi nu umimi wa nggo a so gri ingbingbru inggi yi nggo, ni si
zhi nu Kristi ku hen.
9 Aseki ka we nggo a sa ka Abachi à so nu Kristi ku we nggo a so nu ukpa ku
unushirr. 10 Abachi à ni imba iso ijiji nu nggo à gri imba ni nggurr bi ni Kristi
ku nggo. Kristi yo à gri ukyekye ku ihru atuttu ni ingbingbru yi. 11 Kristi a
ttu imbwimbwe ndanda imba yi nggo i di du imba ila ure nggo a glo, nâ ta si
nggo a yo ku uvuvurr nggo iji na sha inina ikpa glo ku nu ukpa. 12 A zzu imba
na amasirr wa nggo, uwa a si na ta a zzu imba ni ibe mu ni Kristi ku, na gɨ
imba gru na ku meme ki ahẹhẹ. Imba i kpanye di Abachi a se nu ukyekye ku
nggo u gɨ Kristi gru ni ibe yi nggo. Ima yo i du Abachi a gɨ imba gru nu Kristi
ku ki ahẹhẹ.
13 Ila ure i du imba kaki aku, ni si si anishirr ba Abachi hen. Abachi à du
Kristi ka imba ki atsitsirr, na nggurr ila ure i imba yi zhi we. 14 Kristi à kpurr
uhla ku ila ure ku nggo a charr zu ki inta azhi. Na vu ila ure ima na share
ku ukpa nu unkunkurr ku nggo a klo ma nggo. 15 Nu unkunkurr ukuma yo
i Kristi a tsi na vu ankpinkpye na atuttu bi ingbingbru angga ba anggurr. A
bri kago na ba na du anishirr a kye ba na ta a di na ku agarr nggo a vu ba ni
iku nggo.
16 Uwa a si ni ima yo imba si du undurr mu a bre ki imba inkindirr yi nggo
imba ta ri ni so hen. Ni si du undurr mu a da ki imba ivi yi nggo i si i Abachi
hen. Ni iga yi nggo imba na yi nu uhwa uhẹhẹ ku tuku Azhibarr a Isu ani
Yahuda wa hen. 17 Aseki akama wemi a si iyu mu i aseki ka nggo a taka nga
ni ichi nggo. Inkindirr ijiji yi inggi i si Kristi. 18 Si du undurr wanggo a di
na chě ni imu mi, na di kuttu ku abitu ba Abachi ba ngga ki Abachi ama wa,
imba bu si du undurr uwama re imba na di imba i ssu azadi amba ka hen.
Unushirr ni na meme wa à di ga angba ssu na abubo gigyemi. Isisurr ima yi
nggo i si ni izhi ndanda i di du ma a si ssu na amarr ndanda. 19 A si di nggurr
bi na ampu ukpa a Kristi wa zizo hen. Uwa yo a si itu ikpa yi we, na di ssu nu
ukpa ku we ni inina ikpa yi na achi ka gri ni inkla iyirr zizi, na du ukpa ku so
furr nâ su nggo Abachi à zha nggo.

Iso tsitsirr ihẹhẹ ni Kristi ku

20 Imba i ka ttu ni Kristi ku ba, ziza a ka kpa imba ttungo na ango ka
anazhi ba nggo a so hru ingbingbru yi nggo, anggi mu i du imba i na aseki
ka ingbingbru ka nggo ddu imba di: 21 “Si sa ungo ni inggi hen! Si la inggi yi
kye hen! Ni si vu inggi yi gri hen!”? 22 A ti na undu na aseki angga ka, aseki
akama a sama nu undu zizo. A si are ka tsarr iso nggo anishirr ngga a na ka,
imba i cha ukpa na ka da angginggi? 23 A zzu na ti iga are angga ka inggi i
si inkindirr izizi yi nggo unushirr a bu na. A zzu na ti iga are akama i di du
unushirr a kpanye na Abachi ku mwe ma, na si chě, na si ttu ukpa ttungo na
na aseki tankpami hen. Are ka tsarr iso akama a si si nu ukyekye ku han inta
ni na aseki amimi ka nggo inta di zharr na ka nggo hen.

3

Iso ihẹhẹ imba yi nu Kristi ku

1 Nu nggo a gɨ imba gru ni ibe ni Kristi ku, imba yo isisurr imba yi na aseki
angga ka nggo a si ka unkplassu nggo. Kristi a so ni ittu yi nu ungo rri ku
Abachi. 2 Yo isisurr imba na aseki ka unkplassu ka nggo a si si ka ingbingbru
inggi yi hen. 3 Imba i ka kɨ ba, aba a zu imba sharri ni Kristi ku nggo a se na
Abachi ku nggo. 4 Kristi nggo à si iso tsitsirr imba yi, na à taka nggurr ssuzzu
nggo, na taka sha inkpinkpye ima yi a ni imba.

Iso ihẹhẹ tuku ikuku yi

5 Uwa a si ni ima yo imba bu ngɨ aseki ka imbwimbwe ka nggo ukpa ku u
zha na ka nggo. Aseki akama ngga a si: izha amba ni iga aniru, ni ina umimi
tuku amarr amimi, ni izha ina umimi aseki tuku iki awa. Izharr inkindirr i si
nâ ta si ina inkindirr ima ki azhi amuwa. 6 A si ni ima yo Abachi a di ki unfu
na abangga ba nggo a so di na ndanda aseki angga ka. 7 Imba mi i di na aseki
akama ni iso imba i kuchi yi. 8 Ziza nggo imba bu du ma ni na aseki angga
ka: unfu, ugbugbu isisurr, ihru unushirr ni ine, ina unuma ki undanda, tuku
ukpakpa are. 9 Si ki ku ikpa imba imu hen. Imba ka ba ttungo ni iso imba yi
ila ure yi tuku ina aseki ka nggo imba i di na ka ni ikuchi yi ba. Nâ ta si nggo
anishirr a ttu ankru kuku glo, imba mi bu ttu ila ure imba yi glo. 10 Imba si
ahẹhẹ mu. A ka imba ki ahẹhẹ, na na imba kaki nâ ta si nggo uni na imba
wa à se. Iso ihẹhẹ imba yi i ta gri ki imba ihi Abachi ijiji. 11 Ni iso ihẹhẹ inggi
yi, abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a si si nanka na ani Israila ba hen.
Abangga ba nggo a yo ba iji na abangga ba nggo a si yo ba iji hen, a su ungo
uyirr yo. Abangga ba nggo a zhi ni igbu nu Sitiya* nggo, na abangga ba nggo
a ni so nâ ta si ininazzu, na agarr na abangga ba nggo a si si agarr hen. Kristi
à so na abiga ba we, na a mri aseki ka wemi.

12 Abachi a kpanye ni imba ba, na ttu imba ki anishirr ama nanka. Ni ima
yo, imba bu ki itito, ni na wre ku abanu, ni si gɨ atu hen, ni na chĕ, ni vu atu
gri. 13 Imba bu kpa ikpa yo. Ni nggurr zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba
nggo. Si kpamusu hen, Kristi à nggurr zhi ki imba, imba mi bu nggurr zhi ku
abanu meme. 14 Imba bu na aseki angga ka wemi. Inkindirr inkpi sha inggi
i si di imba bu kpanye ni ikpa. Ikpanye ni ikpa yi i ta nggurr imba bi ki yirr
na ti nggo i ka se nggo.

15 Du isu isisurr yi nggo Kristi à ni imba nggo i bu hru amarr amba ka. Nu
nggo Abachi à yo imba wemi di imba bu ni so iso isu isisurr nâ ta si ankla
ka ampu akpa ayirr. Imba bu nyarr ku Abachi. 16 Du ure ku Kristi ku u so ki
imba ni isisurr, ni bu na imba ki krizhizhi. Tsarr anishirr nu ure umaku ni
nggurr ikpa na ku. Nyarr ku Abachi na asarr amba ka. Ru asarr ka igbyarr
asa, na asarr ka Yesu tuku asarr ka nggo a zhi ni Izhi i Abachi. 17 Uwa ta sa
anggi mi imba ko na, ni ko re, ka aseki ka nggo imba so na ka, imba bu na ni
isa i Atiko Yesu, ni so nyarr ku Abachi Aki wa.

Iko i uniga

18 Amba, imba bu wo ku aniru amba ba ure. Uwama yo a si inkindirr yi
nggo i wre abiga a bu na yi nggo.

19 Aniru, imba kpanye na amba amba ba. Ni si hru ba varr varr hen.

20 Amumarr, imba bu wo ku akiki amba ba ure na aseki ka wemi. Abachi
a di nyarr ima yo.

* **3:11** Sitiya: Anu Sitiya ba a si anishirr angga ba nggo a hi ba ku umimi umbarr ku.

21 Akiki imba bu si di ki ku amumarr amba ba unfu hen, wre ba bu si su
ukpa hen.
22 Agarr, imba bu wo ku akiko amba ba ni ingbingbru yi ure na aseki ka
wemi. Imba bu na aseki ka nggo ta su ku akiko amba ba isisurr ttuttumi. Si
wo ure, wre ku anishirr mu a bu hi du ùwà wo ure hen. Imba bu kru isisu i
Atiko ni na ku akiko amba ba undu ni isisurr iyirr. 23 Inkindirr yi nggo imba
ti na, imba na yi ni isisurr iyirr. Na zzu di imba i so na ku Abachi, ni si so na ku
anishirr mu na yi hen. 24 Si kpamusu hen, Atiko wa à taka ni ni imba azadi,
imba taka kpa inkindirr yi nggo Atiko wa à zu ku anishirr ama ba nggo. Kristi
yo à sa Atiko ujiji wa nggo uwa di na ku undu ku nggo. 25 Uni na undanda, à
taka kpa azadi ka undanda umaku. Abachi à di bre ki inta undanda umunta
ku narrnarr, na si di hlahihla hen.

4

1 Imba nggo i zu agarr nggo, imba na ba zizi ni hru ba yo. Si kpamusu du
ùwà mi i si na Atiko meme nu unkplassu hen.

Inkindirr yi nggo abiga a bu na yi nggo

2 Si ba ttungo ni ibarr Abachi hen. Imba so gbye yi ni si so ba kahre hen.
Nyarr ttuttumi ni ibarr imba yi. 3 Barr ki inta Abachi meme, wre ku Abachi
a bu na anko wa nggo inta ta bre ure umaku nggo. Uwanggo yo a si ure ku
nggo Abachi à zu ku sharri ni itu yi Kristi, uku yo du ingga kri ni iharr. 4 Barr
di Abachi bu du ingga i re are angga ka krizhizhi na ka wre iwo. Uwa yo su
undu mungga ku. 5 Imba bu hi iso yi nggo imba ta so yi na abangga ba nggo
a si kpanye ni Kristi ku hen. 6 Imba ti ta re na anishirr ba, imba du ure umba
ku u wre iwo ni bu si su uzizi. Imba bu hi ikasa yi nggo imba i taka sa ku
undurr wa nggo a zhi imba inkindirr yi nggo.

Ichi ikikre

7 Uzayirr munta gbangba wa, Tikiku, nggo a yo isisurr na kri karrkarr nu
undu ku Atiko ku, a ta bre ki imba are ka ni itu mungga. 8 Ima yo i di ingga
i so tu ma nga ni imba ba di imba i hi nggo inta i se nggo, ni bu ni imba ivu
isisurr. 9 A so nga tuku uzumbirr amba unuma, Onesimo. Onesimo nggo à
su uyirr ni imba ba ni yo isisurr nu undu ku kakami nggo. A ta bre ki imba
aseki ka we nggo a so la ni inta ba ni inggya nggo.
10 Arristaku nggo inta i kri ni iharr yi ndo nggo, a so chi imba, tuku Marrku,
umlama a Barrnaba. (Ingga i ka da ki imba ba inkindirr yi nggo Marrku à ti
nga, imba na yi nggo. A ti nga imba kpa ma na ango aha.) 11 Yesu, nggo a
di yo ma di Yustu a so chi imba meme. Anishirr atarr angga ba yo mre a
si ani Yahuda ba nggo a kpanye nu Kristi ku na na undu ni ingga ku ni Ittu i
Abachi yi. Na so zi ingga kakami na su ki ingga isisurr. 12 Ipafra a so chi imba.
Uwa mi a su uyirr amba yo na so nâ ta si uvurr iko a Yesu Kristi. A di barr
ttuttumi ki imba, da Abachi bu di imba kri ngbangba, ni furr ni iyo isisurr, ni
na inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba bu na yi nggo. 13 Ingga mi ka shi
ku azhi nu undu umaku ni imba ba, tuku unggo ku nggo a na ku anishirr bu
Lawodikiya tuku Hirapoli ba nggo. 14 Luka, uzayirr munta uni ni ahun wa,
nggo inta kpanye na ku kakami, tuku Dima a di ingga bu chi imba. 15 Chi ki
inta amuya ba nu Lawodikiya. Ni chi Nimfa na abiga ba nggo a di nggurr bi
ni iko ima yi nggo.
16 Imba ti bre ungbamvu unggo ku kre, imba bre ku abiga ba nu La-
wodikiya mi na ku meme. Imba bu kpa ungbamvu ku nggo ingga i charr
ku abiga ba nu Lawodikiya bre meme.

17 Da ku Akipu di a bu kri karrkarr na kre undu ku nggo Atiko à nu ma nggo.
18 Ingga, Bulu, i charr ichi inggi yi nu ungo umungga. Imba si kpamusu di ingga i kri ni harr hen. Ingga i so barr di Abachi bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à bwu uki ku barr Abachi ku Tesalonika ku nu uzirr umaku uha ku. À charr ungbamvu unggo ku wre ku bu nggurr abiga aheḥẹ ba du ba kri karrkarr ni iga yi. Bulu abwu uki ku barr Abachi ku na ki ase aha ka tarr yo mre na charr ungbamvu unggo ku.

Abiga ba nu Tesalonika a zha di aba a ta furr ni iga imbarr yi. Inkindirr iha yi nggo i so ki igbre ku abiga ba nu Tesalonika i si ure ku inga i Kristi i ha yi. Abanu a kye di Kristi à ta kanga korrmi ima yo i du ba a vri nu nggo amuya ambarr abanu a kɨ u Kristi à nise nga. A da di, “Inta i kpanye di Kristi à ttu na tasi zizo, ima yo i du inta i kpanye di Abachi à ta ka gri Yesu kye na abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo” *(4:14)*.

Bulu à charr ungbamvu unggo ku à da ku abiga ba du uwa à kpanye na ba, na gbyarr ba asa nu nggo a ka na kri karrkarr ni iga yi. Bulu à ddu ba di a bu di surr ashishi ka meme ku ikanga i Atiko, Uni kpa ttungo wa.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku anu Tesalonika ba ni isisurr ima *1:1-10*
Bulu à narr itu ima *2:1-16*
Aseki ka nggo a la nu nggo Bulu à ka zhi nu Tesalonika *2:17—3:13*
Itsarr ni itu i iso iga izizi *4:1-12*
Ikanga i Kristi *4:13—5:11*
Ure ku ikikre *5:12-28*

1 A si inta anu Bulu, u Sila tuku Timoti.

Inta ngga ko charr ki imba abiga ba nu Tesalonika. Ki imba nggo i si anishirr ba Abachi, Aki munta wa tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

Abachi bu ni imba uzizi tuku isu ima yi.

Uzirr tuku iga i anu Tesalonika ba

2 Inta di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba wemi. Ni so di barr Abachi ttuttumi ni itu imba. 3 Inta ti barr Abachi ni itu imba nggo inta si di kpamusu ni i yo itu nu undu imba yi hen, tuku aseki ka nggo ikpanye imba yi i du imba i so na ka nggo. Tuku nggo imba i vu gri ni so surr ashishi na Atiko amunta wa Yesu Kristi ku nggo.

4 Amuya abiga, inta i hi da Abachi a kpanye ni imba ba na hla imba ki ama. 5 Uwa a si ni ima yo nggo inta i gri ki imba Ure ku wre ku. Uwa a si si are amunta aka yo mre a di imba i kpa ku hen. A su ukyekye ku Izhi Iwre yi, u ku yo u gri ki imba Ure ku wre ku, ni di imba i kpanye di inkindirr yi nggo inta i da ki imba i si meme yo jiji. Imba i hi iso yi nggo inta i so ni imba ba nggo. Iso ima i si ki imba inkindirr izizi. 6 Imba i ga aza amunta ka yo tuku ka Atiko ka. Ni iha imba yi mi, Izhi Iwre yi i di imba kpa ure ku Abachi ku ni inyarr. 7 Ina imba ima i du abiga ba nu Makidoniya tuku Akaya a zha da aba mi a ta na ina imba yi. 8 Ure ku Abachi ku nggo so zhi ni imba ba u si so kuma nu Makidoniya tuku Akaya yo mre hen, a wo iyo isisurr imba yi nu re ku Abachi ku kago ni ingbingbru yi we. A si zha di inta mu bu da ba inkindirr hen. 9 Anishirr abama na atu ambarr a bre nggo imba i kpa inta na ango ahaha ni inga imunta yi. Tuku nggo imba i kasarr, ni si di kye aseki anuma ki azhi amba hen, ni kanga ni ga Abachi ujiji wa nggo a si di ttu hen. 10 Ni di

so bi inga zhi nu unkplassu i Uzuma wa Yesu nggo a gru ni ibe yi na kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku nggo a taka nga ni bre amu ku ingbingbru yi we.

2

Undu ku nggo Bulu a na nu Tesalonika

1 Amuya abiga, imba mi i hi di inga imunta yi ni imba ba i si su undu ku gigye hen. 2 Imba i hi nggo a ki inta iha, na marr inta nu Filipiya bari inta i nga ni imba ba nu Tesalonika. Anishirr ba nabo a kà Ure ku wre ku, Abachi à ni inta ukyekye na di inta i bre ki imba ure ku sama ni isisu, ni iha ima yi mi. 3 I tsi ango yi nggo inta i tsi ki imba ni itu i ure ku Abachi ku i si si imu hen. Inta i si na meme ni inkindirr inuma indanda nu umi ine umunta hen. 4 A su nggo Abachi à kpanye ni inta ba na di inta ngga i sa abi da Ure ku wre ku. Inta i si di na da anishirr ngga a bu kpanye ni inta ba hen. Inta na da Abachi nggo à hi umi ine umunta ku, uwanggo a bu nyarr. 5 Imba mi i hi di inta i si nga ni re ki imba are ka marr iwo mu hen. Iya, inta i si re wre ki inta bu kpa inklo mu ni imba ba hen. Abachi mi a hi. 6 Inta i si cha ukpa di imba ka undurr numa a bu gbyarr ki inta asa hen. 7 Nu nggo inta i hi di inta, abi ko na angu ka Kristi ba, i se nu ukyekye ku ibarr di imba bu zi inta, inta i ka ni si na meme hen. Nggo inta se ni imba ba, inta i si nâ ta si amumarr ngga ni si nâ ta si ayirr nggo à ssu amarr ma kye na ashishi. 8 Inta i kpanye ni imba ba kakami ni vu atu amunta wa ni, ni ima yo di imba bu wo ure ku Abachi ku. Imba i so ki inta ni isisurr kakami. 9 Amuya abiga, imba mi i ssu hi undu umunta ku tuku iha yi nggo inta i ki yi nggo. Inta i na undu na azhi ni ibittu, wre ki inta bu si tsutsarr imba di imba ngga bu ni inta aseki ka nggo inta i zha ka hen. Inta yo so bre ki imba Ure ku wre ku nggo zhi na Abachi ku.

10 Imba hi, a Abachi mi à hi undu uzizi umunta ku, tuku nggo inta i zirr wre ni imba abiga ba ba. 11 Imba i hi di inta i hru imba nâ ta si aki nggo a hru amarr ma. 12 Inta i bre ki imba are ka nggo a ta di imba i kri kyekye ni kri karrkarr, di imba bu so iso inggi yi nggo i ta du Abachi wa nggo a yo imba ni sha ittu tuku inkpinkpye ima yi a ni imba nggo, a bu nyarr ni imba ba.

13 A si ima yo di inta so di nyarr ku Abachi ttuttumi, nu nggo imba i wo ure ku Abachi ku ni inta ba ni si ka ku di u si ure ku unushirr mu hen. Imba i kpa ku di u su ure ku Abachi. Uwa a si meme yo jiji, uku yo so na undu ki imba abangga ba nggo i wo ku ni yo isisurr na ku nggo. 14 Imba amuya abiga, imba i si nâ ta si abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka nu Yahudiya, nggo a si abi Yesu Kristi ba nggo. Aba ako ambarr ba a ki ba iha ku iga yi, nâ ta si nggo aba mi a ki iha yi meme na ango ka anishirr ambarr ba. 15 Ani Yahuda aba yo a ngu Yesu Kristi tuku abi kpa are ba Abachi ba. Na ki inta iha kakami nu nggo inta i sa abiga ba nggo. A du isisurr i Abachi i vri na ba, na karr anishirr wemi. 16 Ni ima yo aba a zha da aba a ta han inta ni ibre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Ure ku wre ku nggo ta kpa ba ttungo nggo. A na meme na du ila ure imbarr yi i ssu ma ni ito. Ni ikikre yi, ziza nggo unfu ku Abachi ku u ka nga na ba ba.

Bulu a zha du uwa ka kru ku rri na anu Tesalonika ba ba zizo

17 A ta si inta nanko, amuya abiga, nu nggo a tsɨ inta ki nanka ni imba ba mi, i tsɨ ki nanka ima i su nu kpa yo mre, inta ka ni so di hru imba ni isisurr. Imba i lo inta isisurr kakami inta i cha ukpa di inta ka hi imba zizo. 18 Inta i zha di inta i ta ka nga ni imba ba. Ingga Bulu i so di ta ukpa a si si ankpa yirr hen, di ingga ta nga ni imba ba, u Isheta a di lo ingga zu. 19 Mremremu, anggi mu taka si iyo isisurr tuku inyarr imunta yi? A si si imba yo hen! Inta

taka ga angba na anggi mu ki azadi amunta ka nu nggo inta taka kri na agẹ ka Atiko munta wa Yesu nggo à taka nga nggo? A si imba yo! 20 Yo-o, imba i ttu ki inta ishisha ni ni inta inyarr.

3

1 Ni ikikre yi inta i ma chankarr nu uzirr ku ni kye ni ka kuso nu Atina. 2 Ni tu Timoti uzayirr amunta ni ga wa, nggo à di na undu ku Abachi ku ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku Kristi ku. Inta i tu ma di a bu ku zi imba na ni imba ukyekye, wre ki imba bu kri karrkarr ni iyo isisurr ni iga imba yi. 3 Inta na meme wre ku uyirr amba bu si ttu iga yi ttungo nu nggo a so ki imba iha ku iga yi hen. Imba mi i hi na atu amba di a su gbigbi mu inta bu ki iha ku iga munta yi. 4 Nggo inta i di si ni imba ba nggo ni marr da ki imba di a ta ki inta iha ku iga yi. Imba mi i hi di a ki inta iha yi jiji. 5 Ima yo i di ingga i tu Timoti. Nggo ingga i vu isisurr chankarr ni gru tu ma di a bu ni kye ka imba i si kingginggi ni iga imba yi. Isisu i ki ingga di mi Isheta a ka re imba na du undu umunta u kaki ku gigye ba.

Timoti à bre ki ingga are ka wre ni itu imba

6 Ziza nggo, Timoti a ka kazhi ni imba ba ba, na gri ki inta are ka wre nu nggo imba i yo itu ni ga yi ni kpanye ni ikpa. A ddu inta di imba i di ri amarr azizi ni itu imunta. Na da di imba mi i zha di imba ka hi inta nâ ti inta i ko zha di inta ka hi imba nggo. 7 Amuya aniru na amba, meme nggo iyo isisurr imba yi i di inta kaki akyekye ni ivri tuku iha imunta yi. 8 Ziza nggo yo inta ka ttu unddunddu, nu nggo imba ti kri ngbangba ni ga Atiko wa. 9 Inta ka nyarr ku Abachi kingginggi, nu nggo imba i ni inta imẹ nyarr kakami na agẹ ka Abachi? 10 Na zhi ni ibittu inta so di barr Abachi di a bu di inta i sa ashishi ni imba ba, ni bu na imba ki kyekye na ankla ka nggo a klonyarr ki imba ni iga imba yi nggo.

11 Abachi Aki amunta wa na nkima, tuku Atiko munta wa, Yesu à bu na ki inta anko a inga ni imba ba. 12 Atiko wa a bu di imba i kpanye kakami ni ikpa ni kpanye ni inkpu anishirr yi wemi nâ ta si nggo inta mi kpanye ni imba ba. 13 Meme nggo à ta na isisurr imba yi kaki kyekye, na ta du imba sama na ankizhi na agẹ ka Abachi Aki amunta wa, nu nggo Yesu, Atiko amunta wa, à taka nga ndo na abangga ba nggo a si ama ba nggo.

4

Iso yi nggo Abachi a nyarr yi nggo

1 Ni ikikre yi amuya abiga, zirr uzirr ku nggo inta i tsarr imba, wre ki imba bu su ku Abachi isisurr. Ingga hi imba i di zirr meme yo. Inta ko barr imba ni tsi ki imba ango di imba bu na mri meme. 2 Imba i hi are ka nggo inta i bre ki imba ni inkpinkpye i Atiko Yesu yi.

3 Wanggo yo a si inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba i ta na yi nggo. A zha di imba bu so sama na ankizhi ni si di na aseki ka ishisha hen. 4 Imba bu vu ukpa gri na anko anggo nggo a si iwre na ta du anishirr a kye imba ssu na ashishi. 5 Ni si kye ikpa imba yi ni imbwimbwe indanda nâ ta si abangga ba nggo a si hi Abachi hen. 6 Nu ure unggo ku, unuma a bu si ka uzayirr uniga a mri na anko anuma hen. Nâ ta si nggo inta i ka da ki imba ni ikuchi ba di Atiko wa à taka ki abangga ba nggo a so na aseki ndanda akama iha. 7 Abachi à si yo inta di inta bu so di zɨ iki ni ikpa ku hen. A zha di inta bu sama na ankizhi nâ ta si nggo uwa mi à se nggo. 8 Uwa si ni ima yo, uwanggo nggo à ti kà na si

kpa itsarr inggi yi hen, uwa si ka unushirr mu hen, a ka si Abachi mu nggo a ni imba Izhi Iwre ima yi nggo.

9 A ti si ni itu ikpanye ni ikpa, inta ka charr ki imba anggi mu zizo? Abachi
à ka tsarr imba nu nggo imba ta di kpanye ni ikpa ba. 10 Ingga i hi imba i
kpanye meme yo na amuya abiga ba wemi nu Makidoniya. Inta i tsi ki imba
ango amuya, imba bu na mri meme.
11 Zu ni isisurr imba di imba ta so iso imba ywi, ni so kuchi nu undu umba
ku ttuttumi. Ni na undu na ango amba ka nâ ta si nggo inta i da ki imba nggo.
12 Imba ti na meme, anishirr ba nggo a si si abiga hen a ta kye imba ssu na
ango, imba si ta so surr ashishi du undurr mu bu zi imba ni inkindirr hen.

Inga i Atiko yi

13 Amuya abiga, inta i zha di imba bu hi ure ujiji ku ni itu i abangga ba
nggo a ka kɨ ba nggo, wre ki imba bu si ba azhittu nâ ta si abangga ba nggo a
so sama ni inkindirr yi nggo a so surr ashishi bi yi hen. 14 Inta kpanye di Yesu
a ttu na tasi zizo. Uwa si ni ima yo inta i kpanye di Abachi à taka gri abangga
ba nggo a kpanye ni Yesu ku na ka kɨ ba, ssuzzu meme. 15 Uwanggo yo a si
ure ku Atiko ku di: Inta abangga ba nggo taka so tsitsirr na azhibarr a inga a
Atiko wa, inta i si taka kuchi ku abangga ba nggo a ka kɨ ba hen. 16 Atiko wa
ni itu ima à taka ji zhi nu unkplassu, nu ukorr unkpi, ku ankpye a abitu wa,
ni ivirr ingba a Abachi wa. Abi kɨ ba, nggo a kpanye ni Kristi ku, aba yo taka
sa abi imẹmẹ ba nggo a taka tasi. 17 Inta nggo i so tsitsirr na attuttu ama wa,
Abachi à taka gri inta ku nggurr bi na ba na akpa ka. Inta taka hun ku ttu na
Atiko wa ku nu ussu, ni taka di so iso inggi na Atiko wa ku sese. 18 Imba bu
di nggurr ikpa na are angga ka.

5

Ssu so bi inga i Atiko yi

1 Amuya abiga, ingga ta charr ki imba angginggi zizo ni itu i ivi tuku attuttu
wa nggo aseki angga ka a taka la nggo? 2 Imba mi i hi ku atu amba di azhibarr
a inga a Atiko wa a taka si nâ ta si unayi nggo a nye ni ibittu. 3 Anishirr a ti
ko da di, “Inta i so su zizi,” mre na ta gru kakye abubo wa a ko kuhre. A taka
si nâ ta si ingri nggi inga ku ayamba. A taka kru ba nu momonggo?
4 A ta si imba, amuya abiga, ni itu i azhibarr ama wa, imba i si si ni ibwu
hen. Azhibarr a Atiko wa a si ta nga ki imba kpa mi nâ ta si unayi nggo hen.
5 Imba wemi i si anishirr abi ila i azhi. Inta i si si abi ibittu hen ni si si abi shi
ibwu hen. 6 Ni ima yo, imba bu si di inta di kurr ina kurr ikurr i abanu yi hen.
Inta bu so tsitsirr ni bu so na ashishi krizhizhi. 7 A si ni ibittu nggi anishirr
a di kurr ina. Na si ni ibittu nggi abi hwa ahi a di hwa. 8 A ta si inta nanko,
inta i si aba azhi, ni ima yo inta bu so tsitsirr na ashishi inkru. Inta bu du iyo
isisurr munta yi na Abachi ku tuku ikpanye ni ikpa imunta yi a bu kri inta
nâ ta si unggakpa ku ikri ankẹ ngga. Ni bu du iso so kye anko a ikpa ttungo
ikikre imunta yi i bu si nâ ta si agbugba a kri itu nggo. 9 Abachi à si hla inta
di inta bu kaki iha ku unfu ndanda umaku mu hen. Iya, a hla inta di Atiko
amunta wa Yesu Kristi a bu ka kpa inta ttungo. 10 A ttu na angu amunta ka,
wre ku à ti kanga nggo inta ti ni so tsitsirr mi ka inta ka kɨ ba, inta bu ka ni
so bi na ku. 11 A si ni ima yo, imba bu di inggurr ikpa ni zi atu amba wa na ti
imba i so na ziza nggo.

Ure ku ikikre tuku ichi

12 Inta barr imba amuya abiga di imba bu kye abangga ba nggo a so na
undu ku ni imba ba nggo ssu na ango. Abangga ba nggo Atiko wa a hla ba di a
bu di tsarr anko na tsarr imba ure umaku nggo. 13 Kru isisu imbarr yi kakami
ni ikpanye na ba ku undu ku nggo a na nggo. So su ni ikpa ku. 14 Inta da ki
imba amuya abiga, di imba bu gbye ku abi so sama ni na inkindirr utu, ni zi
abangga ba nggo a si abi isisu, du ba kaki kyekye ni zi abangga ba nggo a si
si kyekye hen. Vu isisurr na anishirr ba wemi. 15 Si du unuma a na inkindirr
indanda a han ku undanda hen. Iya, imba bu di na wre ku ikpa imba yi tuku
anishirr wemi.
16 Di nyarr yi ttuttumi. 17 Barr Abachi ttuttumi. 18 Anggi mi ti nga ki imba,
imba kpa yi ni inyarr, nu nggo uwama yo si inkindirr yi nggo Abachi à zha di
imba bu na ni iso imba yi ni Yesu Kristi ku.
19 Si han Izhi Iwre yi ni na undu umaku hen. 20 Si kà are ka nggo a kpa ka
zhi na Abachi ku hen. 21 Tsarr aseki ka wemi kye, ni hru azizi ka. 22 Ka atu
amba wa glo na aseki amimi ka wemi.
23 Abachi ku itu ima, nggo à di nu anishirr iso su a bu du imba sama na
ankizhi, na bu du izhi imba yi, ni isisurr imba yi, tuku ukpa umba ku wemi
a bu kurr sama na abla ma ni inga i Atiko munta wa Yesu Kristi. 24 Uwanggo
nggo à yo imba nggo à ta na meme. A ti da du uwa à ta na inkindirr, uwa ta
na yi jiji.
25 Imba barr ki inta Abachi, amuya. 26 Nyarr amuya abiga ba wemi gri, ni
chi ki ingga na ba ni imuyirr imunta yi. 27 Ingga tsi ki imba ango ni isa Atiko
munta wa, Yesu Kristi, di imba bu bre ku amuya abiga ba wemi ungbamvu
unggo ku.
28 Ingga barr di Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba

Ure ku meme

Ikanga i Kristi yi i shi ibwu ku abanu shishemi. Iha yi nggo a so ki yi nggo i du ba a kye di ikanga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba. Na kye nu ungbamvu ku Bulu ku di Kristi à ta nga ziza nggo yo. Amarr akama yo a du abanu ambarr ba a so ba kahre na si ta ukpa ku na inkindirr i zi atu ambarr hen. A da di aba a so kye anko a inga i Kristi.

Ungbamvu unggo ku u ga ugo ku ungbamvu ku meme ku. Bulu à charr ku wre ku a bu bwu ku anishirr ashishi ni itu i ikanga i Kristi yi. A da di umimi u ta tsarr ssu hun ma ni ito. Ankpye wa a si unushirr wa nggo a yo ma di “Umimi wa” *(2:3),* uwa yo a ta kri angbachi nu Kristi ku.

Bulu à kri karrkarr di, ni iha yi nggo a so ki yi mi, abi bre ungbamvu ba a bu kri karrkarr ni iga imbarr yi. Na bu na undu zha ila iri nâ ta si nggo uwa Bulu na abu undu abanu ba a so na nggo, na a bu si abi di na uzizi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ni itu i ikanga i Kristi yi *1:1-12*
Aseki ka nggo a ta hi ka bari i Kristi à kanga *2:1-12*
Itsi ango ni igbye utu *2:13—3:5*
Uzirr ku uniga tuku ichi ikikre *3:6-18*

1 A si inta anu Bulu tuku Sila u Timoti nggo i so charr ki imba abiga ba nu Tesalonika.

Imba nggo i si anishirr ba Abachi Aki amunta tuku Atiko wa Yesu Kristi.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr tuku ibarr

3 I wre inta bu di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba abiga ba. Inta bu na meme nu nggo imba i so furr kakami ni iga yi tuku ikpanye ni ikpa imba yi. 4 Ima yo di inta mi ku atu amunta i di nggurr ankẹ ni imba ba kago na aki ka nggurr bi ka Abachi ka, nu nggo a ki imba iha na tsutsarr imba ku iga yi, mi imba i ka ni yo itu ni si ba ttungo hen.

5 Ina ima yi i tsarr di Abachi à di na ku anishirr narrnarr, na a taka bre imba surr na anishirr azizi ama ba ni ittu ima yi nggo a ki imba iha yi na yi nggo. 6 Abachi à ta na inkindirr yi nggo si ijiji. À taka ki abi tsutsarr imba ba iha han ki imba meme. 7 Imba abangga ba nggo i ki iha yi nggo uwa a taka ni imba isu, na taka ni inta mi meme ni ivi yi nggo Atiko Yesu à taka nggurr surr zhi nu unkplassu na abitu ankpinkpi ama ba. 8 A taka ji ni irrirri iru nga ni ki abangga ba nggo a si hi Abachi hen iha, na abangga ba nggo a ka iwo Ure ku wre ku Atiko Yesu ku. 9 Iha imbarr yi i taka si ittu nggi i sese. Aba si taka hi ashishi ka Atiko ka, tuku ukyekye ku inkpinkpye umaku hen. 10 A taka si meme na azhibarr wa nggo à taka ji nga ni kpa inkpinkpye na anishirr ama ba ba. Abangga ba nggo a yo isisurr na ku nggo a taka gbyarr ku asa. Nu nggo imba i yo isisurr nu ure umunta ku, imba mi i taka se na ba meme.

11 Ima yo di inta di barr Abachi ni itu imba, di a bu kye imba ma nggo a ka yo imba ki anishirr ama. Inta barr di Abachi a bu zi imba nu ukyekye umaku, di imba na undu ku iwre ku pempe, nggo imba i yo isisurr di imba

ta na nggo, iyo isisurr imba yi i zha di imba i bu na nggo. 12 Meme nggo imba
i ta du anishirr a gbyarr asa ku isa i Atiko yi, uwa a ta gɨ imba ki tsa nu uzizi
ku Abachi ku tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

2

Umimi unushirr wa

1 A ti si ni itu i ikanga i Atiko amunta wa Yesu Kristi, tuku nggo a taka
nggurr inta bi na ku nggo, inta i tsi ki imba ango amuya abiga, 2 si kuchi
ka ttudu na amarr amba ka hen, ni si wri kpakpa nu nggo a ti da ki imba
di azhibarr Abachi wa a ka ma ba hen. Abanu ta da di aba a wo inta i kpa
are akama kpikpa, ka bre ka bibre na are munta ka, ka charr ka chicharr nu
ungbamvu. 3 Si du undurr unuma a re imba mi na anko numa hen. Anishirr
a taka gru kri na kà Abachi, ni ika ikikre yi umimi unushirr wa, nggo a zu
ma ku i ka rri nu uru, a taka nggurr surr. Inkindirr inggi yi i taka la bari
azhibarr a Atiko wa a taka ma. 4 Umimi unushirr wa à taka kisa ku aseki ka
wemi nggo anishirr a di kuttu na barr ka nggo tuku angga ka nggo anishirr
a kye ka di a si ka Abachi, na ta hun so na kaki uttu. Na à taka rri ku so nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na bre ba du uwa nggo à si Abachi wa.

5 Imba i kpamusu yi? Ingga i bre ki imba aseki angga ka wemi nu nggo
ingga i ni di se ni imba ba mu nggo. 6 Imba mi i hi inkindirr yi nggo i han
umimi wa ni inga yi. À si ta gru nga ivi ima yi i nise ma hen. 7 Ukyekye ku ikà
iwo unggo ku u ka gru so na undu sharri ba. U wanggo nggo so vu ma hru
a ta so di han ma meme yo ma na azhibarr wa nggo a taka ka nado. 8 Meme
nggo umimi wa à taka nggurr surr, nggo u Atiko Yesu à taka ttu unddunddu
yo a surr ma. Inggurr surr i Atiko yi i taka ngu ma yo. 9 Umimi unushirr wa
a taka nga nu ukyekye ku Isheta na a taka ni na aseki ka ikagri tuku ka ku
ayisurr ka imu. 10 Aseki amimi ama akama a taka re anishirr abi nga anko
gri ku ngu yo, na ta kɨ nu nggo a kà na si kpanye nu ure ujiji ku nggo ka kpa
ba ttungo hen. 11 A si ima yo i du Abachi à gri ba ika ttudu na du ba kaki
arrurru, na kpanye ni inkindirr i imu. 12 Aba wemi nggo a si kpanye nu ure
ujiji ku hen, na nyarr ila ure a ta kɨ.

Kri ngbangba yi

13 Amuya abiga, a su gbigbi mu inta bu nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu
imba nu nggo Atiko wa a kpanye ni imba ba nggo. Nu nggo Abachi à hla
imba yo ni imeme yi ki abi kpa ttungo, na du ukyekye ku Izhi umaku u so na
imba ki anishirr ba Abachi ni so di ngla imba zzu ku iyo isisurr imba yi nu
ure ujiji ku. 14 Ure ku wre ku nggo inta i bre ku anishirr nggo, Abachi à du u
ku yo u yo imba nga na ku, wre ki imba bu ka kpa inkpinkpye i Atiko amunta
wa Yesu Kristi. 15 A si ni ima yo amuya imba bu kri kyekye na aseki ajiji ka
nggo inta i tsarr imba ni charr ki imba nu ungbamvu umunta ku nggo.

16 Atiko amunta wa Yesu Kristi ku itu ima tuku Abachi Aki amunta wa
nggo, ku ina wre ima yi, uwa kpanye ni inta ba, na ni inta isu isisurr inggi
yi, nggo sama ni ikikre tuku inkindirr i surr ashishi izizi. 17 Inta barr di a bu
ni imba isu isisurr, na bu ni imba ukyekye ku ina aseki azizi ni bre aseki ka
zizi.

3

Barr ki inta Abachi.

1 Ni ikre yi amuya imba bu barr ki inta Abachi, wre ku ure ku Atiko ku u
bu zirr kago, ni bu na inkindirr iwre na ankla ka nggo a ti wo ku nggo, nâ ta

si nggo u na ki imba nggo. 2 Barr ki inta zizo di Abachi a bu kpa inta ttungo
na ango ka amimi na ndanda anishirr. A si si anishirr wemi mu a kpanye nu
ure ku hen. 3 Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da yi zu du uwa à taka na
nggo. A ta na imba ki kyekye, na à ta kri imba na ango ka umimi ka.* 4 Inta
iyo isisurr na Abachi ku di imba i so na inkindirr yi nggo inta i bre ki imba
ni ta di na yi ttuttumi. 5 Atiko à bu gri isisurr imba yi kuma ni ikpanye na
anishirr nâ ta si Abachi, ni bu vu isisurr gri nâ ta si Kristi.

Si so sama ni na undu hen

6 Inta i da ki imba amuya ni isa i Atiko amunta wa Yesu Kristi, si chi ki
ywhiywhirr na amuya ba nggo a si abi isanko na si di na inkindirr yi nggo
inta i tsarr imba nggo hen. 7 Imba mi i hi ku atu amba di i wre imba ga aza
amunta ka. Nggo inta i di se ni imba ba nggo ni si di ki isanko hen. 8 Inta i
si kpa inkindirr iri nu undurr ku sama ni ihan inkindirr hen. Iya, inta i si
na meme hen. Inta i di na undu ni ki iha na azhi ni ibittu, wre ki inta bu si
ki undurr iha ni imba ba hen. 9 Inta i kà mu, inta kà ikri ki imba di imba
bu zi inta ma. Inta i si na meme hen, wre ki imba bu ga aza amunta ka nu
uzirr umba ku. 10 Kye nggo inta i di se ni imba ba nggo, inta i kri ki imba di,
“Undurr a ti du uwa a si ta na undu hen, uwa bu si ri ila hen.”

11 Inta da meme nu nggo inta wo da amba abanu ba a si abi isanko. A si
di na undu inkindirr hen, na so di ki amparr yo mre. 12 Inta i kri ku anishirr
abama ni isa i Atiko wa Yesu Kristi, ni gbye ba utu, di a bu gru kri na zha
undu ku ina na ango ambarr, wre ba bu zi atu ambarr. 13 Uwa ta si imba
nanko amuya abiga, imba bu si ba ttungo ni ina izizi imba yi hen.

14 Unuma a ta si na inkindirr yi nggo inta i charr da ki imba nu ungbamvu
unggo ku hen, imba bu kye ma gri ni isisurr ni si chi ki ywhiywhirr na ku
hen. Na ku meme wre ku ishisha i bu ki ma. 15 Si kri angbachi mu na ku hen.
Gbye ku utu nâ ta si uzumbirr nggo.

16 Atiko ki itu ima, nggo à di ni iso su, a bu di imba di so su ttuttumi na anko
ka wemi. Atiko wa bu so ni imba ba wemi.

Ichi

17 Ingga, Bulu, nggo i charr ichi inggi yi nu ungo umungga. Angba ama
yo a tsarr di a si ingga nggo i charr ungbamvu unggo ku. Ingga i di charr
angbamvu mungga ka wemi meme yo.

18 Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu ni imba wemi uzizi umaku.

* **3:3** Kye zizo Yohana 17:15.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Timoti

Ure ku mẹmẹ

Timoti à su kpama a Bulu. Zhi nu Timoti à si ankpye nu uki ku barr Abachi ku nu Afisa, u Bulu à tu ma di a bu ku re kisa ku abitsarr abi imu ba *(1 Timoti 3, 4).* Bulu à ko ssu anko du uwa à ta ka ku rri ni Timoti ku *(3:14, 15; 4:13),* na charr ungbamvu unggo ku wre ku a bu tsarr Timoti aseki anuma nu undu umaku, tuku nggo à ta kri karrkarr ni iga yi.

A tsarr ma nggo anishirr ba a ta di nggurr bi na gbyarr ku Abachi asa, na bu kri karrkarr na tsi na abi bre abi imu ba ba, na bu zirr zizi na anishirr ba nu uki ku barr Abachi ku.

Bulu asi charr ungbamvu unggo ku ku atu ambarr yo mre hen, ungbamvu ku u ta zi ankpinkpye na aki ka barr Abachi ka na ase amunta ka mi kye. U ta tsarr ba ihru anishirr tuku i gri undu ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Igbye tu ni itu i abitsarr abi imu *1:1-20*
Itsarr ni itu i ibarr Abachi tuku igbyarr ku Abachi asa *2:1-15*
Ina anishirr ki akikre tuku abi na undu *3:1-16*
Itsarr iso tuku undu ku uniga *4:1—5:25*
Undu ku uniga tuku ure ku nggo Bulu à re ku Timoti *6:1-21*

1 À si ingga Bulu, nggo su uni ko na angu ka Kristi Yesu, ni ida i Abachi ni kpa inta ttungo wa, tuku Yesu Kristi nggo inta iso kye ku anko nggo, à kpanye na di ingga i si uni ko na angu.

2 Ingga yo ko charr ku ùwà Timoti, uzumu jiji ni iga yi.

Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi na bu ki itito nu ùwà ku na nu ùwà isu isisurr.

Abitsarr aseki ka imu

3 Abanu ni igbu nu Afisa wa a so di tsarr anishirr ba itsarr imu. Ima yo i di ingga i ta so kuma nu Makidoniya ni da du ùwà bu sha so bari nu Afisa ka ni da ku anishirr abama du ba ba ttungo. 4 Iwre ùwà bu gbye ba utu du ba si so gigyemi na so di bre are ka ruku na di bre asa a anishirr ambarr aba sese hen. Ina ima i di gri iri anta. A si di zi undurr ni na undu ku Abachi ku hen. Abi yo isisurr mu a di na ku. 5 Ingga i ki ku ukorr unggo ku ma, wre ku anishirr a bu kpanye ni ikpa, i ikpanye ima i bu zhi ni isisurr tuku amarr azizi na bu si si imu hen. 6 Anishirr abanu a ka ugo nu itsarr ima ba, na so di re are ka ruku. 7 A zha da aba a ta tsarr anishirr are ka Abachi ka, na na gigyemi na si hi inkindirr yi nggo a so da yi hen.

8 Inta i hi di are ka Abachi ka à wre nu nggo inta ti na undu naka na anko azizi. 9 Si kpamusu hen, a si na ku anishirr azizi ngga are ka Abachi ka hen. A na ku abi kpala na anishirr amimi ngga are ka. A na are ka ku abangga ba nggo a si hi Abachi hen na rri so ni ila ure, tuku abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na Abachi ku, tuku abi zɨki. A na ka ku abangga ba nggo a ngɨ akiki na ayiyirr ambarr, tuku abi ngɨ anishirr, 10 na abangga ba nggo a di kurr ni ikpa. Aniru kurr na aniru ba, amba a kurr na amba ba, na abi vɨ anishirr ki agarr, tuku abi ki imu na abi shi azhi gigyemi, na abi bre aseki ka nggo are ka Abachi ka a si da meme nggo hen, 11 tuku abi bre aseki ka nggo

a si kpanye nu ure uzizi ku nggo Abachi, uni gbyarr ku asa, à ni ingga nggo hen.

Bulu à nyarr ku iki itito i Abachi yi

12 Ingga i nyarr ku Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo à kye ingga ima uni
na ku undu umaku na ni ingga ukyekye. 13 A ka si inkindirr, ingga mi ka si
ma uni na undu ku Yesu ku hen. Ingga i di re are andanda ni itu i Yesu, ni
di na ku abiga ba aseki ndanda. Ingga i di si unushirr umimi kakami. Ni ina
ima mi, Abachi à si ki ingga iha na ti nggo à ka na hen. A si nu nggo ingga i si
kpanye nu ure ku Abachi ku nggo hen, ni di na aseki akama ni ibwu, ni si hi
inkindirr inggi yi nggo ingga i so na hen. 14 Atiko amunta wa à hi meme yo
nggo na na ki ingga uzizi umaku kakami, na kpanye ni ingga ku na di ingga
iyo isisurr ni ga yi kakami ni kpanye ni Yesu Kristi ku kakami.

15 Uwanggo à si ure ujiji mu nggo inta ta kpanye di a si jiji. Ingga i ta da
ki imba di, Kristi Yesu à nga ni ingbingbru yi, wre ku a bu ni kpa abi la ure
ttungo. Ingga yo su undanda kakami ambarr wa. 16 Nu nggo ingga yo i si uni
la ure kakami wa, ni ima mi Abachi à na ki ingga uzizi, na si ki ingga iha ku
ila ure imungga yi hen. A na meme wre ku Yesu Kristi a bu tsarr anishirr
abangga ba nggo a taka kpanye ni Yesu ku na kpa iso sese, di uwa à si di
ki unfu ta anko hen, aba bu ga aza amaka. 17 Ziza nggo, ingga so barr di
inkpinkpye tuku ukyekye a bu so ku Abachi, Uttu wanggo nggo uwa yo na
nkpama, à di gri anishirr ba sese, na à si taka ttu hen, unushirr ka si hi ma
na ashishi hen. Du yi si meme yo.

18 Uzumu Timoti, are ka nggo ingga i da du ùwà bu ssu ka hi nggo a ka re ka
ni itu imuwa ba. Ùwà ti na inkindirr yi nggo are angga ka a bre du ùwà bu na
nggo, ùwà ta kri ni tsi zizi mi nâ ta si uni ta iku uzizi nggo ku Ure ku wre ku.
19 Ni ta kri karrkarr ni iga imuwa yi ni isisurr izizi. Ni hi ni isisurr imuwa du
ùwà sama ni inkindirr inuma sharri. Anishirr abanu a kà iwo ku amarr ka
umi ine umbarr ku. Na na meme nggo na du iga imbarr yi ngri uza na anko.
20 Abanu nu umi umbarr ku a si anu Humenayo tuku Alezanda. Ingga vu ba
nu Isheta da a ti ki ba iha aba ta hi di i si wre aba bu re are andanda ni itu i
Abachi hen.

2

Anko azizi a barr Abachi

1 Uwa a si ni ima yo inkindirr imeme yi nggo ingga ta da di imba bu na
inggi i si di imba bu gri iyi nga ku Abachi ni itu i abanu, ni tsi ku ango du ma
a na ba uzizi umaku, ni nyarr ku Abachi ku aseki ka nggo a na ku anishirr
wemi nggo. 2 Barr Abachi ku atuttu na abanu ba nggo a sa ankpinkpye a bi
hru anishirr wre ki inta bu so zizi, ni bu so su nâ ta si anishirr ba Abachi ni
zirr zizi na age ka anishirr. 3 Ina ima i wre, Abachi ni kpa inta ttungo wa à di
nyarr yi kakami. 4 Abachi à zha di a bu kpa anishirr ttungo we, na bu hi ure
ujiji ku we. 5 Abachi wa à si uyirr yo. Undurr wa nggo ka nggurr anishirr bi
na Abachi ku a si uyirr, uwa yo a si Yesu Kristi. 6 Uwa yo à ba itu ima à ni,
wre ku a bu sarr anishirr ikpa ttungo. Ima yo i du anishirr a hi di, Abachi à
tsarr ivi yi ma nggo na kpa anishirr ttungo. 7 Abachi à ttu ingga, wre ki ingga
bu si uni ko na angu tuku unitsarr a abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
Na da di ingga bu kuma ku da ba ure ku Abachi ku. Uku yo u su ure ku iyo
isisurr ku tuku ure ujiji ku. Wanggo à si si ire are mu hen. Ingga so da su ure
ujiji.

8 Ingga i zha di aniru a bu barr Abachi. Anishirr abangga ba nggo ango
ambarr ka a sama na ankizhi a bu gɨ ka nu ssu sama nu unfu tuku iri anta.
9 Ingga i zha di amba ba a bu surr iki izizi nggo ta du anishirr a ta kye ba
ssu na ango. Na bu si ssu infunfutu imbarr yi bi ndanda mi hen. A bu si klo
inkpa na surr aseki ka kri inklo nu ukpa nggo a ta du anishirr a ka so kye aba
yo mre hen. 10 Ayamba anggo nggo à ba du uwa a si a Abachi, iwre ima inggi
bu si na aseki azizi ka nggo à di na ka nggo.
11 Amba a bu so chě na so di shirr atu ywiywimi na abubo nggo a di bre are
ka Abachi nggo na bu si ri anta na abitsarr ba ba hen. 12 Ingga si ta kpanye
di ayamba a bu tsarr aniru hen. Na bu si hun so ki ku aniru ankpinkpye
hen. A bu shirr atu ywiywimi. 13 Abachi à na Adamu kuchi na du Hawawu.
14 Isheta wa à si re Adamu nggo mi hen. À si ayamba yo à du Isheta à re ma,
à na inkindirr yi nggo Abachi à han ba da a bu si na yi hen. 15 A ta si amba
nanko, a ti kuchi ni iyo isisurr imbarr yi na di kpanye na anishirr na zirr zizi,
sama ni izɨ iki, Abachi à ta kpa ba ttungo ni ila ure imbarr yi nu nggo aba yo
a ngri uvuvurr wa.

3

Abi hru abiga ba

1 A di da su ure ujiji mu di, uwanggo à ti zha du uwa ta hru inkpinkpye i
abiga, undurr wama à zha su undu ku wre kakami. 2 Uni hru abiga a bu si
na inkindirr yi nggo ta du anishirr a glo ma hen. A bu garr ayamba ayirr yo.
Na bu vu ukpa gri na si krizhizhi. A bu zirr na anko nggo a si ta kpa ma chirr
hen. Na bu di kpa abichirr na ango aha ni iko ima yi. A bu hi itsarr abiga ba
kakami. 3 Na bu si si uni di so ahi kakami na hwa hen, na bu si si uni zharr
itsi hen. A bu si chě na di so zizi na anishirr ba. A bu si si uni zharr inklo hen.
4 A bu si uwanggo nggo ahi gri iko ima yi wre. Na bu du amarr ma ba a si abi
wo ure. 5 (Unushirr uwanggo à si hi gri iko ima mu hen, à ka na ki angginggi
na gri abiga Abachi shishemi?) 6 A bu si si uwanggo nggo à si uhẹhẹ ni iga
Abachi hen. A ti si uhẹhẹ uwa à ta gru gɨ itu. Igɨ itu yi i ta du Abachi à kà ma
da na ndanda mi nâ ta si a na ku Umimi wa. 7 Uni hru anishirr ba Abachi
ba a bu si unushirr wanggo nggo anishirr na abi mi a si di kpa ma chirr hen.
Meme nggo uwa si ta jaku nu udduddu ku nggo Isheta à ya ku na ku nggo
hen.

Abi zi nu undu nu Uki ku Ibarr

8 Na anko ayiyirr ama yo, anishirr a bu kru isisu i abi zi nu undu ku ni iko
i Abachi. A bu si si aba angu aha hen. A bu si di so ahi garrza hen. Ni si du
izharr inklo i ttu ku ùwà ashishi hen. 9 Isisurr imbarr yi i bu si ikikla sama na
amarr a ndanda. A bu so di yo isisurr kakami di are ka nggo Abachi a bwu
ka tsarr inta nggo a si are ajiji. 10 Imba bu du ba a tsarr uzirr umaku kye bari.
Aba ta si hi inkindirr indanda bari hen, imba nu ma undu ku.
11 Amba ambarr ba mi a bu si abangga ba nggo anishirr a kye ba ssu na
ashishi. A bu si si abi re ndanda ni itu i anishirr hen. A bu vu ukpa gri na yo
isisurr iyirr na aseki ka nggo a se na ka.
12 Uwanggo nggo a di zi nu undu ku iko i Abachi yi a bu garr ayamba ayirr
yo mre, na bu gri iko ima yi wre ma. 13 Abangga ba nggo a na undu ku zizi
nggo a di nu ba inkpinkpye, aba di kri na re ure ku Yesu Kristi ku sama ni
isisu.
14 Ingga i hi di ingga i ki ywhiywhirr i nga nu ùwà ku ba, ni ko charr ku ùwà
ungbamvu unggo ku, 15 wre ki ingga ti si nga korr hen, ùwà bu hi nggo ùwà ta

zirr na anishirr ba Abachi ba ba. Aba yo si anishirr bi iko i Abachi uni so sese
wa. Aba yo a si ichi i ure ujiji ku. 16 Kye abangga ba yo a si aseki ankpinkpi
ka nggo Abachi à bwu ka tsarr inta. Anishirr we a di da ka, undurr ka si kisa
na ka hen.
Abachi à nga ki inta nu ukpa ku unushirr,
Izhi Iwre yi i kpanye da à na wre.
Abitu ba Abachi ba a hi ma.
Aba a bre are amaka kago ku anishirr.
Anishirr bi ingbingbru ba a kpanye na ku,
Abachi à ba ma hun ko nu unkplassu ni nu ma inkpinkpye.

4

Bulu à gbye ku Timoti utu ni itu i itsarr imu

1 Izhi Iwre yi i da krizhizhi mi di ni ivi iso nga yi, anishirr abanu a ta ba
ttungo ni iga anko Abachi wa, na ta wo ku anazhi bi imu, na kakuma ni itsarr
i anazhi yi. 2 Itsarr ima i zhi na abangga ba nggo a di na aseki ka re anishirr
na a si abi rẹ are. Isisurr imbarr yi i kaki kpanana ni si hi uzizi tuku undanda
nanka hen, ni i si nâ ta si inkpinkpu inklo nggi i wri gre ni itu inina ikpa kaki
kpanana i si wo ivri zizo hen. 3 A di han anishirr ni igarr, na han ni ri aseki
anuma. Abachi a na aseki akama di abiga na abangga ba nggo a hi di ure
ku Abachi ku u su ure ujiji, a bu kpa ka ni ibarr tuku inyarr. 4 Aseki ka nggo
Abachi à na ka wemi a si azizi. A ti kpa aseki ka ni inyarr, imba bu si kà yi
hen. 5 Kye ure ku Abachi ku tuku ibarr nggi a kpa ka ki izizi.

Uni na undu uzizi a Yesu Kristi

6 Ùwà ti bre ku amuya abiga ba are angga ka, ùwà ta si uvuvurr iko uzizi a
Kristi Yesu. Ùwà ta si uwanggo nggo a ho ma, uwa furr nu ure ku Abachi ku,
nggo u si itsarr izizi. 7 Si wo aseki ka nggo a si si ka Abachi hen, na si are ka
atiti amba. Ùwà bu di tsarr itu imuwa na aseki ka Abachi. 8 Iwre unushirr
a bu sha va ukpa umaku. Iwre uwa bu di va ukpa ku ni iga yi ttuttumi. Ina
ima i ta zi iso imuwa yi ziza nggo tuku ni ichi.
9 Ingga i so da wanggo su ure ujiji uwa bu kpa ku na ango aha ni kpanye na
ku. 10 A si ima yo di inta i cha ukpa nu undu ku kakami, nggo inta i yo isisurr
na Abachi uni so tsitsirr wa ku. Uwa yo à kpa anishirr wemi ttungo kye na
abangga ba nggo a kpanye na ku nggo.
11 Ki ku ukorr ni tsarr ba aseki angga ka. 12 Si du undurr a kpa uwa chirr
du uwa i su uvutsa hen. Zirr uzirr ku nggo abiga ba a ta ko kye uwa yo nu
uzirr umbarr ku. Nu ure tuku uzirr umuwa ku, ni ikpanye na anishirr tuku
iyo isisurr imuwa yi. Ni du amarr amuwa ka à sama na ankizhi. 13 Di bre ku
anishirr ba angbamvu ka Abachi ka na abi bi ingga, ni bre ni tsarr ba ure ku.
14 Inkindirr yi nggo Abachi a nu ùwà, ùwà si kye yi varr hre hen. Abi kpa are
ba a ka re ka ni itu imuwa ba, ankpinkpye abiga ba a ka sa ango nu ùwà ku
ba.
15 Ùwà bu di na aseki akama kye nu undu umuwa ku. Ni yo itu imuwa yi
na ka kakami wre ku anishirr wemi a bu hi ikuchi imuwa yi. 16 Zirr ni bu kye
iso tuku itsarr imuwa yi. Ùwà ti di na meme, ùwà ta kpa itu imuwa na abi wo
ùwà ba ttungo.

5

Inkindirr yi nggo ùwà ta na ku abiga ba

1 Si re harrharr nu unushirr wanggo nggo a chě na ùwà hen. Tsi ku ango nâ ta si aki ni ngri amuwa nggo. Hru aniru atsitsa ba nâ ta si amuyirr amuwa ngga. 2 Ni na ku amba ba nggo a chě mri ùwà nggo nâ ta si ayiyirr amuwa. Na ku amba atsitsa ba nâ ta si amuya amuwa, sama na amarr ndanda.

3 Ùwà bu ssu amba ba ako ajiji ba nggo sama ni inkindirr gri zizi. 4 Amba ba ko abama a ti si na amumarr na ahinhan ambarr, undu ku imęmę ku amumarr abama na ahinhan ba u si i ssu ayiyirr ambarr ba gri zizi. A ta na meme nggo aba a ko han ku ayiyirr na ábáchí ambarr ba azadi ambarr ka. Meme nggo Abachi a ta nyarr ba kakami. 5 Ayamba a so na ako ajiji wanggo sama nu undurr ni zi ma a di yo isisurr ima yi na Abachi ku. Na so di barr ttuttumi di Abachi bu zi uwama. 6 Uwa ti si ayamba a so na ako wa nggo a ba itu ima a ni aseki ka ingbingbru ka nggo, uwama ni so tsitsirr ima yi mi, uwa a si iku mu. 7 Ùwà bu ki ku abiga ba ukorr na aseki angga ka nggo ingga ta bre ku uwa ziza nggo, wre ku uyirr ambarr bu si na inkindirr yi nggo a ta glo ma hen. 8 Undurr wa nggo a si ssu amla ma tuku amirr iko ama ba a gri zizi hen, undurr uwama a kà iga ima yi a ta yo namri. Undurr wanggo nggo à so na meme à ka ka ugo anu iga yi ba, na si undanda mri uwanggo nggo à si kpanye na Abachi ku mremremu hen.

9 Ayamba a iso na ako anggo nggo ase ka ingri ama ka a mri iso tani, ùwà bu charr isa ima yi yo na amba bi so na ako ba ba. A bu si ayamba anggo a garr ki ankpa ayirr yo. 10 Aba a hi ma da a di na aseki azizi. A bu si ayamba anggo nggo a hru amarr ma na anko azizi. Na di kpa abichirr ni iko ma, na na wre ku abi na undu ku Abachi. A bu si ayamba anggo nggo di zi abangga ba nggo a rri nu úrè, na ba itu ima yo ni na aseki azizi.

11 A ta si amba abi so na ako atsitsa ba, ùwà bu si surr asa ambarr wa hen. Abama imbwimbwe i ti gru ba, aba ta garr na kpamusu ni Kristi ku. 12 Meme nggo aba a jaku na si ta na inkindirr yi nggo a shi azhi ni imęmę yi di aba a ta na yi hen. 13 A si si ima yo mre hen, amba abama a kaki abi kru udi, na di ga ankonki na re are angga ka nggo a si si ambarr hen, na re are angga ka nggo a ka si re ka hen. 14 Ni ima yo ingga i ta zha di amba ba ako atsitsa ba bu garr na ngri amumarr na ssu ako ambarr wa gri, wre ku uni karr wa a si ta hi anko a rę inkindirr indanda hen. 15 Kye amba ba ako abanu ba a ka ba iga yi ttungo ba na ka di ga Isheta.

16 Ayamba numa nggo à si uniga à ti se na amba abi so na ako ni iko ima uwa bu zi ba, na si ka ba du ku abiga ba hen. Abiga ba a ta zi amba abi so na ako ba nggo a sama nu ungo na sama nu undurr ni zi ba ma.

17 Ankpinkpye ba nggo a so hru imba zizi nggo, imba ka azadi ambarr kaki uka uha. Ni na meme yo ku abi bre are ba tuku abitsarr ba. 18 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di, “Si lo ku alando aniru anggo nggo a so ssu ikiri yi bi angu amaka, ni han ma i ri inkindirr hen,”* na charr di, “Ùwà bu ni uni na undu wa azadi amaka.”† 19 Unushirr uyirr ti da ku uwa da ankpye abiga a na inkindirr indanda, uwa bu si wo ku hen. Anishirr a ti ma aha ka atarr nggo a se ni inkla yi bari uwa wo ure umbarr ku. 20 Si glo abi la ure ba sharri hen, glo ba ssuzzu na ábì, wre ku abanu ba a bu hi na kru.

21 Ingga kri na agę ka Abachi na ka Yesu Kristi tuku abitu ba nggo Abachi à hla ba zu, ni ko tsi ango di imba bu na aseki angga ka wre ku anishirr ba wemi, ni si ttu abanu na ba zizi mri abanu hen.

* **5:18** Kye zizo Are Ka Zizo 25:4. † **5:18** Kye zizo Luka 10:7.

22 Si narrma sa ango nu numa ku ni na ma ki ankpye abiga hen. Ni si na
inkindirr yi nggo i ta du ùwà mirri ni ila ure i abanu hen. Ùwà bu so sama na
ankizhi.
23 Si so amasirr yo mre hen, nu nggo ine imuwa yi tuku nggo ukpa di vri
ùwà ttuttumi, ùwà bu di sha so ahi ntsɨ.
24 Ila ure i abanu si di sharri hen. I di ku ba ichi hun kuma na abubo a bre
amu wa. Ila ure i abanu i si di ssuzzu keke hen, i di yo ba ni ichi ni ka so ga ba
nu ugo. 25 Uwa a si meme yo ina uzizi i si di sharri hen. Aseki azizi ka di kurr
na ábì. Aseki azizi ka nggo a di ssuzzu kakami na abi, na a si di kurr sharri
hen.

6

1 Abangga ba nggo a ti sa agarr a bu kye atitiko ambarr ba ssu na ashishi,
wre ku undurr a bu si da inkindirr indanda ni isa i Abachi yi tuku aseki ka
nggo a tsarr abiga ba hen. 2 Atitiko ba a ti si abiga, agarr ambarr ba bu si ka
ba ki abi rro ambarr da a si amuya abiga hen. Ku ima yo mi agarr ambarr ba
bu na ba undu ku mri abanu ba. A bu na meme, nu nggo abangga ba nggo a
so zi ba nu undu ku nggo aba mi a si abiga nggo kpanye na ba. Imba bu tsarr
ba ni re ba ni itu i aseki akama.

Itsarr imu tuku izharr inklo

3 Unuma ti di tsarr imba na bre ki imba aseki ka imu, angga ka nggo a si
nanka na are ajiji ka Atiko amunta wa, Yesu Kristi, na si nanka na aseki ka
Abachi ka. 4 Undurr uwama à si ni gɨ itu na si hi inkindirr hen. À di zha ri
anta na zha are na anishirr ba ni itu i ankpi are ka. Ina ima yi i di du anishirr
a ki ishishi na ri anta na di re ndanda ku ikpa. A so di kye ikpa du unuma a
ta na ku ukpama inkindirr indanda. Na si di kpanye ni ikpa hen. 5 Anishirr
abama a di tto izha are. Isisurr imbarr yi i ka kaki imimi ba, na si di da ure
yo hen. Na abama ba, iga yi i si anko a zha inklo mu.
6 Yo-o, ùwà ti ga Abachi ni si ni inyarr ku aseki ka nggo ùwà i se na ka, ima
mi i ta du ùwà i si nâ ta si unushirr ni inklo nggo. 7 A si ngri inta ni inkindirr ni
ingbingbru inggi yi hen, inta i si taka ba inkindirr ni ssuzzu na yi hen. 8 Uwa
a si ni ima yo inta ti si ni inkindirr iri tuku isurr inta bu da di abama ama ki
inta. 9 A bi zha da aba a ta si abi inklo a di ku ni idangbla i Isheta na aseki ka
nggo a sama nu undu na ka du unushirr a jaku na ki iha. 10 Izharr inklo i di
gri iha tankpami. Izharr inklo iyo i du abanu a zirr nggangga na ttu anko a
iga wa ttungo na ku gburr iha a ttu atu ambarr.

Bulu a nggurr Timoti

11 A ti si ùwà, unushirr a Abachi, ùwà bu kru aseki akama, ni yo itu ni
na aseki ka wre, ni so iso i unushirr a Abachi. Kpanye da Abachi à ta na
inkindirr yi nggo à da du ùwà a taka na nggo. Kpanye na anishirr. Aseki ka
ti kaki ndanda ùwà vu gri, ni so ni na chĕ nu uzirr umuwa ku. 12 Tsi karrkarr
ku iga yi. Si ba ttungo ni iyo isisurr na Abachi ku ku iso sese yi nggo a yo
ùwà na yi nggo hen. Gri iso sese ima yi ngbangba, ùwà ta kpa azadi ka nggo
Abachi a taka nu ùwà ni ikikre yi du ùwà so sese na ku nggo. 13 Ingga so tsi
ku ùwà ango na agɛ ka Abachi nggo à di du aseki ka a so tsitsirr wemi nggo,
tuku Kristi Yesu nggo a re na si kru ugona Bilatu hen. Ingga ko da ku ùwà
di, 14 na inkindirr yi nggo are ka Abachi ka a tsarr da a bu na nggo. Gri are
ka Abachi ka zizi sama na abla kakuma na Azhibarr wa nggo Atiko amunta
Yesu Kristi à taka nggurr surr nggo. 15 Abachi mu à taka du ma a nggurr surr
ni ivi yi nggo à kye i wre ku nggo. Abachi yo à si Uni hru anishirr we nggo à

si uni gbyarr ku asa, na si Uttu a atuttu na si Atiko a atitiko we. 16 Uwa yo na
nkima a di so sese, uwa yo a si uru ku la ku nggo u di la ni han anishirr ni ihi
ma. Unushirr a nise hi ma na ashishi kye. Unushirr ka si hi ma na ashishi
hen. Inkpinkpye nu ukyekye ku a se na ase a bu si ama. Du yi si meme yo.
17 Da ku abangga ba nggo a se na aseki ka ingbingbru ka shishemi nggo di,
a bu si gɨ atu hen na bu si yo isisurr imbarr yi na aseki akama nggo a di ka
nado hen. A bu yo isisurr na Abachi ku nggo a di ga ki inta aseki ka wre ka
na si ttu ungo hen. 18 Da ku abi inklo ba nu ukorr unkpi di a bu di na wre ku
anishirr na bu di na aseki azizi, na bu bwu ungo na tsu aseki ka nggo a si na
ka nggo a ga ku abanu. 19 A ti na meme aba ko ssu abubo zizi a iso ambarr
mu bi ni ichi. Na ta ka hi iso iwre ni ichi. Ima yo si iso ijiji yi.
20 Timoti, ùwà bu ssu inkindirr yi nggo Abachi à nu ùwà nggo gri zizi. Ni si
di re are ka nggo a si si ka Abachi hen, ni iri anta inggi yi nggo i sama na achi.
Anishirr abanu nggo a yo iri anta ima gigyemi da di i si ihi, uwa si si ihi ijiji
hen. 21 Abanu a bre di aba a hi inkindirr, a na meme nggo na du iyo isisurr
ni iga imbarr yi i ka nado.
Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Timoti

Ure ku meme

Aseki atarr ka nggo a du Bulu charr ku Timoti ungbamvu unggo ku:

1. Bulu à si na nkpama (4:10, 11; Filipiya 2:20).
2. Bulu à gri abiga ba ni isisurr ku iha yi nggo à so ki yi.
3. À zha du uwa ta charr ku abiga ba nu Afisa.

Bulu à charr di akpukpama ba a bu ni rri nu uwa ku, na bu gri ku inggakpa icharr ima yi nggo a charr Azhi akuku ka, tuku Ure ku wre ku, i charr i Abachi inuma yi.

Bulu à charr ku Timoti di a bu kpa iha yi ka na kri karrkarr ni iga yi na ase andanda ka nggo a so nga nggo. À da di a ta si zu ichi iga yi zizi hen, iha ntsɨmi i ta ka ba glo ni iga yi.

Ùwà ti bre ungbamvu unggo ku, ùwà bu hi di ùwà i so bre su ure ku kikre ku nggo unushirr a Abachi wanggo à charr ku Timoti tuku abiga Kristi ba we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku Timoti *1:1-5*
Bulu à nggurr Timoti *1:6—2:2*
Icharr ni itu i uniga uzizi *2:3-26*
Ika Abachi yi nggo i so nga ni ichi *3:1-17*
Ure ku Bulu ku ikikre ku *4:1-22*

1 À si ingga Bulu, uni ko na angu ka Yesu Kristi nggo so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku. À si Abachi nggo ku itu ima à hla ingga ki uni ko na angu ama, na tu ingga di ingga bu ku bre ku abanu iso sese yi nggo Abachi à da zu du uwa taka nu abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi Yesu ku nggo.

2 Ingga ko charr ku ùwà Timoti uzumu wa, nggo si ni isisurr imungga nggo.

Abachi, Aki wa, tuku Yesu Kristi, Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi, na ki itito nu ùwà ku, na bu nu ùwà isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi na charr di Timoti bi kri karrkarr

3 Ingga i nyarr ku Abachi wanggo nggo ingga so na ku undu ni isisurr izizi nâ ti akiki mungga a na nggo. Ingga so di barr Abachi na zhi ni ibittu na itu muwa. 4 Ingga ri amarr nggo ùwà i yì ashishi, ima yo i di ingga zha ihi ùwà, nggo ima ta ni ingga inyarr. 5 Ingga i si kpamusu nu nggo ùwà i yo isisurr ni iga yi hen. Ùwà i na nâ ta si nggo agugumi Loyisi tuku ayirr amuwa Yunisi a na nggo. Ingga i hi ùwà mi i so yo isisurr yi meme yo. 6 Ima yo di ingga so da ku ùwà di ùwà bu fu ini yi nggo Abachi à nu ùwà nggo ingga i sa ungo ni itu muwa nggo, du yi rri nâ ta si nggo uru di gru ntsɨ ni gru kaki uru unkpi. 7 Izhi ima nggo Abachi à ni inta i si di na inta ki abi kru isisu hen. Izhi ima yi ì di na inta ki kyekye, ni di du inta kpanye na anishirr ba, ni vu atu amunta gri.

8 Ni ima yo ùwà bu si kru ishisha ni da ka ibre ku anishirr ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi hen. Ni si kru ishisha imungga nggo ingga kri ni harr hen. Ùwà mi bu ki iha ku Ure ku wre ku, nu ukyekye ku nggo Abachi à nu ùwà nggo na ti ingga mi ì so ki yi nggo. 9 Abachi à kpa inta ttungo na yo inta

ki anishirr ama. A si si ku inkindirr zizi mu nggo inta i na ku hen. A si ku
issubi tuku uzizi uma mu zhi ni imẹmẹ du ùwà à ta du Yesu Kristi à ni na ki
inta inkindirr izizi. 10 Ziza nggo inga i Yesu Kristi Uni kpa inta ttungo wa iyo
ì di inta i hi uzizi ku Abachi ku. Kristi à ka ittu nado na du ure ku wre ku
i gri iso sese ssuzzu krizhizhi mi. 11 Abachi à ttu ingga di ingga i bu ku bre
ku anishirr Ure ku wre ku, ingga bu si uni ko na angu tuku unitsarr. 12 Ima
yo di ingga so ki iha inggi yi ziza, ni ki yi sama ni ishisha, nu nggo ingga hi
uwanggo wa nggo ingga so ga ma nggo. Ingga hi di a se nu ukyekye ku ssu
inkindirr yi nggo ingga i nu ma a zu bi azhibarr a ikikre wa.
13 Ga itsarr ijiji yi nggo ùwà hi ni ingga ku nggo, ni kuchi ni iyo isisurr ni
ikpanye yi nggo imba i se na yi nu umi ku Kristi Yesu. 14 A nu ùwà inkindirr
izizi. Du Izhi i Iwre yi nggo so tsitsirr nu ùwà ku, nggo i zi ùwà ssu yi gri
ngbangba.
15 Ùwà hi di abiga ba we na anga ka Asiya ka a kà ingga du. Ima yo du anu
Fugelu mi tuku Hemogeni a kru nado meme na kà ingga du.
16 Ingga barr Atiko wa bu zi abi iko i Onesiforru ba nu nggo a di zi ingga
ttuttumi. Ishisha i si ki ma nu nggo ingga i kri ni harr hen. 17 Nggo à rri ni
igbu nu Roma wa ma yo, na zha ingga kago na ni hi ingga bari. 18 Ingga barr
di Atiko bu na wre ku Onesiforru na azhibarr a ikanga a Kristi wa. Ùwà hi
nggo à zi ingga nu nggo ingga di se nu Afisa.

2

Uni ta iku uzizi a Kristi Yesu

1 Uzumu, Timoti, Kristi Yesu à na wre ku ùwà, nggo ùwà so di kri kyekye
ni iyo isisurr imuwa yi na ku. 2 Are ka nggo ùwà i wo ingga ibre ku anishirr
na ka kago nggo, ùwà bu vu ka bre ku anishirr zizi nggo aba mi a ta hi tsarr
abanu are akama meme. 3 Ùwà mi bu vu isisurr gri ni iha yi na ti ùwà i si uni
ta iku a Yesu Kristi. 4 Uni ta iku wa nggo kri nu undu nggo à di zha du uwa
à ta na inkindirr yi nggo ankpye ama wa à zha yi nggo. Ni ima yo, uwa si di
rri na are ka anishirr ba ngga nggo a si si abi ta iku hen. 5 Uni kru wa nggo a
zu ba di a bi kru kye, à ta si ga inkindirr yi nggo a da di a bu na hen, uwa à si
ta ri inkindirr nu u kru ku hen. 6 Uni do wa nggo à cha ukpa kakami ni do yi,
uwa yo à ta si ni mẹmẹ ni gri ikiri na nga ni iko. 7 Ùwà ti zu are ka nggo ingga
i bre ku ùwà ni isisurr, Atiko wa a ta zi ùwà na du ùwà vu are ka gri we.
8 Si kpamusu hen, Yesu Kristi nggo a ngri ma nu uga ku uttu Doda, a ta ma
si ni ibe. Uwanggo yo su Ure ku wre ku nggo ingga di bre. 9 Nu nggo ingga di
bre Ure ku wre ku, uwa a si ima yo di ingga di ki iha ni ma ikri na ache na ti
ingga i si uni la ure. Meme mi, ingga hi di undurr ka si lo ure ku Abachi ku zu
hen. 10 A si ima yo i di ingga so vu isisurr gri na aseki ka we na atu a anishirr
ba nggo Abachi hla ba, wre ku Kristi Yesu bu kpa ba ttungo. Aba ta so sese
na Abachi ku, nggo a ta nu ba inkpinkpye.
11 A da si ure ujiji mu di:
Inta ti i ka kɨ na ku ba,
inta ta so tsitsirr na ku.
12 Inta ti vu gri ni so ki iha,
inta taka si atuttu na ku meme.
Inta ti kisa di inta si hi ma hen,
uwa mi à taka kisa du uwa à si hi inta hen.
13 Inta ti si si abi na ujiji hen,
uwa ta kri nu ujiji umaku meme yo.

Kristi ka si kisa ni itu ima hen.

Unu undu uzizi wanggo Abachi à kpa ma

14 Da ku anishirr ba, wre ba bu si kpamusu na aseki angga ka hen. Ni ttu
ba ukorr ni isa i Abachi di a bu si di vi na are ka nggo sama na achi hen. Ina
ima i si ta nu ba inkindirr hen. I ta na isisurr i anishirr nggo a shirr atu ki
ndanda. 15 Kri karrkarr ni na undu ku nggo u ta du Abachi à hi du ùwà i si
unu undu wanggo ishisha i si ki ùwà nu undu umaku hen. Ni bu si uwanggo
nggo à di tsarr ure ujiji ku Abachi ku zizi. 16 Ùwà bu si shirr atu ku are arrurru
na ankalanttu hen. Are akama a di ka isisurr unushirr glo na Abachi ku.
17 Itsarr ima i si nâ ta si unkpa ku nggo u bwu ni so ri inina ikpa. Abanu
abitsarr abama a si anu Humenayo tuku Filetu. 18 Abama a kà itsarr i jiji yi
na da di, itasi yi i ka vu sarr ba, na du iyo isisurr i anishirr yi i kaki ndanda.
19 Ure ujiji ku a Abachi ku u kri ngbangba nâ ta si ingbinta i ibarr iko nggi
nggo a charr na yi di, “Atiko wa à hi abangga ba nggo a si anishirr ama ba,”
na charr di, “Uwanggo à ti da di uwa a si unushirr a Abachi, uwa bu ba ttungo
ni na aseki amimi.”
20 Ni iko inkpi a di zu agbugba ka ri tankpami. A na anuma ka ni izinarriya
tuku azurrfa, na si anuma ka nu unkunkurr, anuma ka a me ka ni imimi. A
si di yo ila na agbugba anuma ka tankpami hen. Inkindirr izizi nggi i ti zzu
bari aba a na undu na ka. Anuma ka a so di na undu na a ka ma yo ttuttumi.
21 Uwa a si meme yo na abiga ba ba. Uwanggo nggo à ti si shirr ku abitsarr
imu ba atu hen, na ti vu itu ima gri, uwa à ta si nâ ta si igbigba izizi yi. Atiko
wa à ta nyarr ma, inyarr ima i ta du a na ku Atiko wa undu umaku.
22 Kru share ku aseki ndanda ka nggo amumarr nze a di zha na ka nggo. Yo
itu imuwa yi ni na aseki azizi, ni iyo isisurr ni iga, kpanye na anishirr ba, ni
so ni isu isisurr na abangga ba nggo a ko barr Abachi ni isisurr iyirr di a bu
zi aba. 23 Kà urrurru tuku iri anta i gigye, nggo imba hi da a di gri undanda
uvi. 24 Uvurr iko a Atiko a bu si di vi na anishirr ba hen. A bu di na wre ku
anishirr wemi, a bu si unitsarr uzizi nggo a ti na ku inkindirr indanda uwa
si ki unfu korrmi hen. 25 Na bu di tsarr abangga ba nggo a kri azanyirr na ku
nggo bwemi. Meme nggo Abachi à ta du ba a hi ikpala imbarr yi na ta kanga
ni ga anko azizi wa. 26 Meme nggo amarr azizi a ta gru so nga ba, aba ta kru
huzzu ni idangbla Isheta yi nggo a di vɨ ba na du ba a kaki abi wo ku uwa mu
ure nggo.

3

Ivi ikikre yi

1 Ùwà bu si kpamusu hen. Iha i ta ka se ni ivi ikikre yi. 2 Anishirr a ta kaki
abi kpanye na atu ambarr yo mre na ta zharr inklo. A ta kaki abi nggurr ankẹ
na gɨ atu. A ta si abi sama na atu na di marr anishirr. A ta si abi kà iwo ure
ku akiki ambarr. Inkindirr yi nggo a ti na ba aba a ta kpa yi chirr. A si ta kru
isisu i Abachi hen. 3 Na si ta kpanye na anishirr hen. Ùwà ti na ba inkindirr
aba a si ta ka du ku ùwà hen. A ta bre are angga ka nggo ka na isa unushirr ki
ndanda. A si ta vu atu ambarr gri hen. A ta kaki amimi, na ta karr aseki azizi
ka. 4 A taka re akpambarr surr du ba na aseki ndanda, na ta na aseki arrurru
sama ni iri amarr, na ta ga angba na nggurr ankẹ. A ta kpanye na aseki ka
ingbingbru ka mri Abachi. 5 A ta na aseki ba na abi da a bu da da aba a si
abiga, na si ta kpanye nu ukyekye ku ure ku Abachi ku hen. Kru anishirr
abama.

6 Abanu ambarr ba di rri na ako a amba abangga ba nggo si di ri amarr ta
anko hen, na re ba surr ni ina undanda. Ila ure imbarr yi i de ba zu. Izharr
aseki imbarr yi i ttu ba ashishi. 7 Amba angga ba di ga itsarr i hẹhẹ ttuttumi,
na si di hi ure ujiji ku hen. 8 Anishirr abama a kà ure ujiji ku nâ ta si nggo
anu Janisi tuku Jambre a kri angbachi nu Musa ku. A si di ri amarr azizi zizo
hen, na a ka jaku ni iga yi ba. 9 A si ta kuchi na aseki ka nggo a so di na ka
hen. Ni itu i Janisi tuku Jambre, anishirr ba ta hi urrurru umbarr ku.

Are ka ikikre ka

10 Ùwà nanko, ùwà hi itsarr imungga yi, ni hi nggo ingga i so nggo. Uwa
i hi inkindirr yi nggo ingga zha yi ni ingbingbru inggi yi. Uwa ki ashishi hi
nggo ingga i kri ni iga yi. Ni ivu isisurr gri, ni ikpanye na anishirr ba, ni ivu
gri imungga yi, 11 nu nggo a ki ingga iha ku ure ku Abachi ku nggo, ni iha
imungga yi mremremu. Ùwà hi aseki ka nggo anishirr a na ki ingga ni igbu
i Antakiya, Ikoniya tuku Lisitra. Meme mi Atiko wa à kpa ingga ttungo na
ba. 12 A si ure ujiji mu di uwanggo nggo a ti du uwa a ta ga Yesu Kristi, aba a
ta ki ma iha meme yo. 13 Anishirr amimi abi re anishirr ba a si ta ba ttungo
hen. A ta ki ku anishirr imu. Anishirr mi a ta ki ba imu meme. 14 Ùwà, nanko
ùwà bu so kuchi ni iga yi meme yo nggo a tsarr ùwà, ùwà kpanye nggo. Ùwà hi
abangga ba nggo a tsarr wa nggo. 15 Ùwà mi i hi Are ka Abachi ka zhi ni itsitsa
mu, ni hi da are akama yo ka na ùwà ki krizhizhi, wre ku ùwà bu kpanye ni
Yesu Kristi ku, meme yo uwa ta kpa ùwà ttungo. 16 Ankpi are ka angbamvu
ka wemi a zhi na Abachi ku. Are ka we sa ka itsarr inta inkindirr yi nggo i si
ijiji, na tsarr anishirr du ba hi inkindirr yi nggo i si indanda, na du ba ssu ina
ndanda yi ki, na tsarr ba iso izizi, 17 wre ku unushirr wa nggo ti ga Abachi a
bu se na aseki ka we nggo ta du ma na undu ku iwre nggo.

4

1 Nggo Yesu taka nga nye gri anishirr ama ba nâ ta si uttu, uwa taka ni bre
ku abi so tsitsirr ba na abi ki ba amu. Ni ima yo, na age ka Abachi tuku Kristi
Yesu ingga ko da ku ùwà di 2 ùwà bu bre ure ku Abachi ku. Ka ivi yi ti wre ka i
ti si indanda, ùwà bu tsarr ba umimi umbarr ku, ni kisa ba ni ila ure imbarr
yi, ni du ba a vu isisurr. Na meme ni ivu isisurr, ni so di tsarr ba ndindi. 3 Ivi
i taka nga nggo anishirr a ta kà iwo itsarr izizi yi, na ta zha iwo inkindirr yi
nggo abangga a kye di wre ba nggo. A ta ga abitsarr tankpami, aba a ta tsarr
ba aseki ka nggo a zha di aba a ta wo ka nggo. 4 A ta kà iwo ure ujiji ku, na
ta shirr atu na wo are ka imu. 5 Ùwà na anko a ti so na meme, ùwà bu vu itu
imuwa gri. Vu gri ni iha, ni na undu ku uni bre Ure ku wre ku, ni na indu yi
wemi nggo abi na ku Abachi undu ba a di na nggo.

6 A ti si ingga nanko, ivi imungga yi i ma ba a so ba ingga a ni nâ ta si
ininazzu ni to, nggo a ka ba a to ba. Ivi i kuma imungga yi i ma ba. 7 Ingga
i tsi wre, ni kru ukru ku ku kre. Ni kri karrkarr ni iga yi. 8 Ziza nggo a zu ki
ingga azadi ka ibwa cha ka nu nggo ingga zirr uzirr ku nggo wre ku Abachi.
Atiko wa yo su Uni bre amu ujiji wa à ta turr ki ingga anzɨ na azhibarr ankpi
a ikanga ama wa. A si si ingga na nkpamu mu taka turr anzɨ wa hen, abangga
ba nggo so di gbye ikanga ima yi mi a taka turr ba na wa meme.

Ure uzizi ni itu i abiga Abachi ba

9 Ùwà bu ta ukpa ni nga ni ingga ku korr. 10 Dima à kà isisurr ima yi ka ko na
aseki ka ingbingbru ka, na ka ka ingga du ba, na kuma nu Tesalonika. Krese
à kuma nu Galatiya, u Titu à kuma nu Dalimatiya. 11 Luka yo so ni ingga ku

na nkpama. Ùwà bu zha Marrku gri ki ingga. À ta ni zi ingga nu undu ku nggo
Abachi à ni ingga nggo. 12 Ingga i tu Tikiku kuma nu Afisa. 13 Ùwà ti taka nga,
ùwà gri ki ingga ankru arire ka ttu umvru ka. Ingga i ka kà du nu Karrpu ku
nu Torrowa. Ka vu angbamvu ka charr ka kye. Si kpamusu ni inggakpa* yi
nggo ingga charr na yi nu ungo hen.
14 Alezanda uni la ankpu inklo wa à na ki ingga inkindirr indanda kakami.
Abachi mu à taka nu ma azadi ama ka. 15 Na ni bu kye ma, nu nggo à kri
karrkarr na varr ure ku Abachi ku nggo inta i gri ku kakami.
16 Undurr a si chi ki ywhiywhirr na zi ingga ni ibre amu imẹmẹ yi hen. A ga
nado na kà ingga du. Ingga so barr da Abachi bu si glo ba ku ina ima yi hen.
17 Atiko wa à si kà ingga du hen. Uwa yo à ni ingga ukyekye ku nggo ingga
ibre ure ku ni inggya wemi ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Uwa
yo à kpa ingga ttungo na angu ka iche. 18 Atiko wa si ta du inkindirr numa
imimi i vu ingga farr hen, na ta gri ingga nga zizi mi nu unkplassu, nggo a su
Uttu. Nyarr ku sese. Du yi si meme yo.

Ichi ikikre yi

19 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila na abi iko i Onesiforru ba. 20 Irrasitu
à ka so nu Korrintiya. Trofimu à sama nu ukpa ukyekye ingga i ka ma du nu
Miletu. 21 Ta ukpa ni nga ni ingga ku bari iki yi ka ma. Anu Yubulu tuku
Pudeni, u Linu tuku Klawudiya a di ingga bu chi ùwà. Amuya abiga abanu
ba mi a so chi ùwà meme.
22 Ingga barr di Abachi bu zi izhi imba yi. Ni barr di Abachi bu na wre ki
imba we.

* **4:13** Inggakpa: Ungbamvu ku charr nggo a na ku nu unggakpa ku ivinta.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Titu

Ure ku mẹmẹ

Bulu nggo à gri ba iga yi ni mẹmẹ yi nga ni igbu nu Kreti. Igbu wa a si na atsutsu ka amasirr. Anu Bulu a kuma nabo tuku Titu nggo, u Bulu à ku ka ma du nabo di a bu ssu aki ka Abachi ka ki. Titu à si anu Girrki. Zhi nu undu ku Bulu ku yo u gri ma nga ni iga Kristi yi.

Ungbamvu unggo ku u ta nu Titu ukyekye ku hru aki ka Abachi ka nu Kreti. Ungbamvu ku u tsarr ma nggo à ta zirr na abangga ba nggo a karr iga yi nggo *(1:5; 2:1, 7-8, 15; 3:9).* U ta tsarr ma iso tuku uzirr ni iga yi. Gbye ku utu ni itu i abitsarr abi imu. Bulu à da ku Titu inkindirr yi nggo uwa à zu du uwa à ta na ku ni ichi *(3:12).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi *1:1-4*
Ina abanu ki akikre *1:5-16*
Ure ku abiga ba wemi *2:1-15*
Uzirr ku nggo abiga ba a ta zirr *3:1-15*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Abachi, tuku uni ko na angu ka Yesu Kristi, nggo i charr ki imba. Abachi à ttu ingga na tu ingga di ingga bu kuma ku zi anishirr angga ba nggo Abachi à hla ba nggo du ba a kri kyekye ni iyo isisurr imbarr yi. Na bu gru hi are ka Yesu ka nggo a bre ka nggo kakami. Ihi ima yi i ta zi ba nu uzirr ku nggo Abachi à zha di a bu zirr. 2 Iga imunta yi i si nu nggo inta ko surr ashishi di inta taka so sese nâ ta su nggo Abachi à da ki inta ni imẹmẹ ingbingbru yi nggo du uwa a taka di inta so sese. Abachi à ka si ki imu hen. 3 Abachi uni kpa inta ttungo wa à tsarr ivi yi ma nggo na da ure unggo ku, na ki ki ingga ukorr di ingga bu bre ku anishirr na ku.

4 Ingga i charr ku ùwà ungbamvu unggo ku Titu. Ùwà su uzumburr jiji mu ku ikpanye iyirr yi nggo inta se na yi ni itu i Yesu Kristi.

Ingga barr Abachi Aki amunta wa, tuku Kristi Yesu uni kpa inta ttungo wa di, a bu na wre ku ùwà na du ùwà so su.

Undu ku nggo Titu à ta na nu Kreti

5 Ingga i kà ùwà du ni igbu nu Kreti wa, wre ku ùwà bu kye are ka nggo a ni ji, ni ssu ka ki, ni bu hla ankpinkpye abangga ba nggo a ta hru abiga ba ni igbu yi nggo abiga ba a se nggo. Ni si kpamusu na are ka nggo ingga i bre ku ùwà hen: 6 Ankpye uni hru abiga a bu si unushirr wanggo nggo à zirr sama na abla. Na bu garr ayamba ayirr yo. Amumarr ama ba a bu sa abiga, na bu si sa abi na aseki ka ishisha tuku ika iwo hen. 7 Nu nggo uni hru abiga, uwa yo so kye undu ku Abachi ku, a bu sama na abla nu uzirr umaku. A bu si si uni gị itu tuku iki unfu korr hen. A bu si si uni di so ahi hen. Na bu si si uni zharr itsi tuku uni zharr inklo hen. 8 A bu si uni kpa anishirr na ango aha ni ko ma. A bu si uni na wre na di kpanye ni inkindirr inggi yi nggo i si izizi. A bu su ukrizhizhi, na bu zirr zizi na anishirr ba. A bu su Unushirr Abachi, na bu vu ukpa gri na bu si uni wo ure. 9 À bu gri itsarr yi nggo a tsarr nggo ngbangba. Ure ku wre ku u si ujiji. Meme nggo uwa a ta na undu na ku ni itsarr jiji na zi abanu. Na ta tsarr abanu ba nggo a kri azanyirr ni itsarr jiji yi da abama a nga anko.

10 Inkindirr yi nggo i du ingga i bre ku ùwà aseki angga ka, i si nu nggo abiga
shishemi abangga ba nggo a ku ka zhi ni iga i anu Yahuda yi, na kri gbangba
nu ure ku isarr iji ku, aba yo a kisa ni itsarr jiji yi, na so di re tankpami, na
re anishirr mi na are akama. 11 Ùwà bu nggarr ito na ba du ba ki ywi na bu
si na iga yi ttudu na ako anuma wa ni itsarr ndanda ima hen. A di na meme
ni ishisha mi wre ba bu vu anishirr akpa inklo na kaki abi inklo. 12 Uyirr nu
umi ku abi kpa are ambarr ba mi, anu Kreti, à da ure ukuma di, “Anishirr
bu Kreti a si abi ki imu, na sa amimi, na si ininazzu ijiji. Na si abi sanko na
zha di aba a ta so ri riri yo mre.” 13 Inkindirr yi nggo uni kpa are wa à da i su
ure ujiji. Uwa si ni ima yo, ùwà bu di glo ba kakami, wre ba bu kri ngbangba
ni iga yi. 14 Na bu si kpanye nu uyo nu gigye wa nggo ani Yahuda ba a so
di bre ba hen, na bu si wo are ka tsarr iso igbu ka unushirr wanggo nggo a
kà ure ujiji ku hen. Aseki akama a ta ka isisurr i anishirr glo na are ajiji ka.
15 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na amarr ndanda, aseki ka we a
sama na ankizhi. Uwa ta si abangga ba nggo isisurr imbarr yi i si na ankizhi,
aba a si kpanye ni Kristi ku hen, isisurr imbarr yi ni ihi uzizi tuku undanda
imbarr yi, a ka bi na kaki ankizhi wemi ba. 16 A di bre na angu di aba a hi
Abachi, ùwà ti kye uzirr umbarr ku ùwà ta hi da a si hi Abachi hen. Abachi à
karr uzirr umbarr ku. A sa abi kà iwo ku Abachi, na ka si na inkindirr inuma
izizi hen.

2

Anko nggo abiga a ta zirr zizi nggo

1 A ta su ùwà nanko, ùwà bu tsarr abiga ba inkindirr yi nggo a si kpanye
da a si itsarr ijiji hen. 2 Tsarr achiche aniru ba du ba a vu ukpa gri, na bu na
aseki ka nggo anishirr a ta kye ba ssu na ashishi. A bu si krizhizhi ni iga yi,
tuku ikpanye ni ikpa imbarr yi, na bu sa abi vu isisurr. Du ba a kri gbangba
ni iga yi, na kpanye na Abachi ku, na bu nyarr ikpa gri kakami. Ivri ti se mi
aba bu ka na kri gbangba ni iga yi.

3 Tsarr achiche amba ba mi meme yo, du ba a hru atu ambarr wa nâ ta
amba abiga Abachi a di na nggo. A bu si sa abi na anishirr ki ndanda hen.
Na bu si kaki agarr ku ahi hen. A bu sa abitsarr anishirr iso zizi. 4 Meme
nggo imba tsarr amba atsitsa ba anko nggo a ta kpanye na aniru na amumarr
ambarr ba. 5 Du ba na ki krizhizhi, sama na ankizhi. A bu sa amba abi
garr azizi nggo a di hru ako ambarr wa, wre ku undurr a bu si re inkindirr
indanda nu ure ku Abachi ku hen.

6 Ùwà bu re ku aniru atsitsa ba meme yo du ba si krizhizhi meme. 7 Ùwà
mi ku itu imuwa bu yo agurr azizi nu uzirr umuwa ku we. Si ki imu hen. Ni
si na ki irro ni bre ure ku Abachi ku hen. 8 Re are angga ka nggo undurr a
si ta kisa na ka hen, wre ku a bi kà are amuwa ka a ti zha inkindirr indanda
chankarr nu ùwà ku, meme nggo ishisha i ta ki ba.

9 Tsarr agarr ba du ba bu wo ku atitiko ambarr ba na bu na ba aseki ka
su isisurr. A bu si ri anta na ba hen. 10 Na bu si ki ba ayi hen. Iya, a bu
na inkindirr yi nggo i ta du atitiko ambarr ba a bu hi da a si azizi, na si abi
kpanye na ba. Ina zizi imbarr ima i ta du anishirr we a kye itsarr i ure ku
Abachi, Atiko uni kpa inta ttungo wa ssu na ashishi.

11 Kye Abachi a tsarr inta uzizi umaku nu nggo a na ku anishirr we anko
a kpa ttungo. 12 Uzizi ku nggo Abachi à na ki inta u tsarr di inta bu si so iso
imimi hen, ni bu si zharr ingbingbru inggi yi hen, ni bu su krizhizhi, ni zirr
zizi ni isisu i Abachi na ase angga ka. 13 Inta bu di na meme bi inkindirr yi
nggo inta i so bi yi i taka nggurr surr nggo, Yesu Kristi, Abachi amunta unkpi

wa tuku uni kpa inta ttungo wa, à taka nggurr surr ni inkpinkpye ima yi.
14 Yesu a du anishirr angu ma, wre ku bu kpa inta ttungo ni iso imimi zizo,
wre ku bu ngla anishirr zzu ki anishirr ama, nggo a di zha ina uzizi.
15 Abangga ba yo a sa aseki ka nggo ùwà bu tsarr anishirr ba ni tsi ba ango
ni glo ba ni inkpinkpye imuwa yi we. Ni si du undurr a kpa ùwà chirr hen.

3

Anko a iso zizi wa

1 Ùwà ka bu da ku abiga ba zizo du ba a wo ku atuttu na ankpinkpye bi hru
igbu ba ure, na bu di na aseki azizi ttuttumi. 2 Da ba di a bu si re are andanda
na atu a abanu hen, na bu so zizi ni inkpu anishirr yi sama nu uvi. A bu ki
atu ambarr wa kinggi, na bu di na wre ku anishirr wemi.
3 Kye inta mi ni ikuchi i si arrurru, abi kà iwo, anishirr a re inta gri share.
Inta kaki agarr ku aseki ndanda ka nggo a di wre ki inta ina, na aseki ka
ingbingbru ka nggo inta i di zharr ina ka. Inta i so ndanda ni di ttu ashishi
ni ikpa. Abanu a di karr inta, inta i karr ikpa meme. 4 Ni ina ima mi Abachi
uni kpa inta ttungo wa a na ki inta uzizi umaku na tsarr inta ikpanye ima yi
na anishirr ba wemi. 5 Abachi ni itito ima yi à kpa inta ttungo ni iha yi nggo
inta ka ki yi ku ila ure imunta yi nggo, na a si si ku ina wre imunta mu hen.
Abachi à ngla ila ure munta yi glo na ni inta iso ihẹhẹ nu ukyekye ku Izhi
Iwre ku. 6 Abachi à tu Yesu Kristi uni kpa inta ttungo wa, uwa a nga ni ni inta
Izhi ima yi shishemi. 7 À di inta si sa abi la ure ku ina wre ima yi hen. Ziza
nggo inta hi di inta se ni iso sese yi nggo Abachi à da zu ki inta. 8 Inkindirr yi
nggo ingga ko da ku ùwà i si ijiji. Ingga i zha du ùwà ka di da ku abi yo isisurr
na Abachi ba ba are angga ka ttuttumi, wre ba bu di yo isisurr ni na aseki a
ka iwre. Aseki ka nggo a wre na di zi anishirr wemi.
9 Si yo angu na are arrurru tuku ibre asa shishemi i ábáchí, ni iri anta tuku
uvi ni itu i Are ka Musa ka hen. A si ta nu ùwà inkindirr hen, na sa are ka
gigye. 10 Undurr wa nggo à ti si uni tsɨ anishirr ki na nkanka, ùwà bu gbye ku
utu ni re ku ankpa a imẹmẹ wa tuku a uha wa. Uwa ti kà, aba bu si nggurr
itu bi na ku hen. 11 Anishirr ba nggo a si meme nggo a ka ttu anko ajiji wa
ttungo ba na di la ure, ila ure imbarr yi ba ba nggurr.

Ichi i ikikre

12 Ingga ko ta ukpa ta tu Atema ka Tikiku ni imba ba, nggo à ti nga ùwà bu
ta ukpa ni nga ni ingga ku nu Nikopoli. Ingga i zu ni isisurr di ingga ta so ābá
ka kre nabo. 13 Ta ukpa ni zi anu Zena, nggo a hi Are ka Musa ka kakami nggo
tuku Apolo nu uzirr umbarr ku. Nu ba inkindirr yi nggo a ta zha ku uzirr ku
nggo. 14 A si si ima yo mre hen, ùwà bu tsarr anishirr amunta ba du ba yo
itu ni na aseki azizi. A bu di na undu uzizi nggo a ta zi atu ambarr na abanu
meme, na bu si so sama ni ina inkindirr hen.
15 Amuya abiga ba we, nggo a si ni ingga ku nggo, a ko chi imba. Chi ki
ingga akpukpamburr abiga ba we nggo a kpanye ni inta ba nggo.
Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Filemo

Ure ku meme

Na ase ka nggo anu Roma a di gri ingbingbru yi nggo, anishirr a di zu agarr, abiga mi a gri agarr ambarr meme. Onesimo asu ugarr a Filemo, na à ki ku Filemo ayi na kru share. Ni iba imbarr yi, a ti vu ma, aba a ta ngu ma. Onesimo à kru share nggo na ku hi Bulu na kaki uniga Kristi.

Bulu à turr Onesimo kakuma ku atiko ma wa, na nu ma ungbamvu unggo ku, so barr Filemo di a bu nggurr zhi ku Onesimo na gri ma nâ ta si uzayirr nggo ni Kristi ku. A zzu nâ ti a gri ungbamvu unggo ku ndo nu unggo ku nggo a charr ku anu Kolosiya ba nggo.

Bulu à barr ku Onesimo. Ina ima i si nâ ta si nggo Kristi à na ki inta nggo. Nâ ta si nggo Bulu à barr ni itu i ugarr wa, u Kristi mi à barr ni itu imunta, nggo inta i si agarr ku ila ure. Nâ ta si nggo Bulu à ssu anu Onesimo bi tuku atiko ma wa Filemo, u Kristi à ssu inta bi na Abachi ku. Nâ ta si nggo Onesimo à kakuma nu Filemo ku, inta mi bu kakuma na Abachi, Atiko amunta wa ku. Nâ ta si nggo Filemo à nggurr zhi ku Onesimo, Abachi mi à ko yo di inta bu nggurr zhi ku ikpa, ni nggurr bi, ni kpamusu na aseki ka nggo a ga inta ki na nkanka na amuya amunta abi Kristi ba ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à chi Filemo *1-3*
Bulu gbyarr ku Filemo asa *4-7*
Bulu tsi ango ni itu i Onesimo *8-21*
Ure ku ikikre *22-25*

1 A si ingga Bulu nggo a ttu ingga nu uki ni itu i Kristi Yesu. Inta i charr tuku uzayirr amunta wa Timoti.

Inta charr ku ùwà Filemo, akpamburr uniga tuku uni na undu amunta,
2 na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imuwa yi nggo. Tuku uvayirr amunta wa Afiya tuku akpamburr uni ta iku a Kristi wa, Akipu.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Ikpanye tuku iyo isisurr i Filemo

4 Iziya Filemo, ingga di nyarr ku Abachi ttuttumi nggo ingga ti so barr ma ni itu imuwa nggo. 5 Ingga i di wo nggo ùwà i kpanye na anishirr ba Abachi ba wemi tuku nggo ùwà i yo isisurr na Atiko Yesu ku kakami. 6 Ingga so barr Abachi di inggurr bi imunta yi nu ùwà ni iga yi i bu bwu ku ùwà ashishi du ùwà bu hi inkindirr yi nggo inta abi Kristi ba i si nà yi nggo. 7 Uzumburr uzizi, ikpanye imuwa yi i ni ingga inyarr tuku ukyekye. Uwa i nu anishirr ba Abachi ba wemi isu isisurr.

Bulu à tsi ango ni itu i Onesimo

8 Uwa a si ni ima yo di ingga iziya amuwa ni iga, ingga se nu ukyekye ku nggarr ito nu ùwà ku du ùwà bu na inkindirr yi nggo iwre ùwà bu na yi nggo.
9 Isisurr ikpanye na anishirr yi i si ta di ingga na meme hen. I ta di ingga i ka tsi ku ùwà ango mu. Ingga Bulu, ku ichiche tuku inkpinkpye imungga yi, ingga kri ni iharr ni itu i Kristi Yesu. 10 Ingga i tsi ku ùwà ango ku uvuvurr

amungga wa Onesimo, nggo a kaki uzumu, nu nggo ingga i di kri iharr yi nggo. 11 Ni ivi ikuchi yi, uwa à si si ku ùwà nu undu inkindirr hen. Uwa ta si ziza nggo nanko, à si ki inta aha mi tuku ùwà nu undu.
12 Ingga ko turr Onesimo, isisurr mungga yi, ka ko nu ùwà ku ziza nggo. 13 Ni ikri imungga yi ni iharr yi, ingga i ka zha di a bu sarr ba inkla imuwa yi ni inggya, wre ku bu zi ingga nu undu ku ibre Ure ku wre ku. 14 Ni ima mi, ingga i si ta kri ku ùwà karrkarr mu du ùwà bu zi ingga hen. Iya, ingga ta zha du ùwà bu na meme ni ikpanye isisurr imuwa. Ingga i si ta na inkindirr sama ni ikpanye imuwa hen. 15 I ba Onesimo yi glo nu ùwà ku ni ivi ntsɨ inggi yi i si wre ku ikanga ima yi bu si ku ùwà inkindirr izizi na ase na ase. 16 Kye, ziza nggo à si su ugarr yo mre hen, a si ki ingga uzumburr uniga mu kakami. Ingga i kpanye na ku kakami. Ùwà mi na, a ta mri ku ùwà ugarr. À ta su ugarr tuku uniga a Atiko!
17 Ni ima yo, ùwà ti kye ingga ki ukpami nu undu jiji, ùwà bu kpa ma kanga, na ti ùwà ka kpa si ingga nggo. 18 A ti na ku ùwà inkindirr indanda, ùwà ti ga ma nu uhla inkindirr, uwa bre ku surr ki ingga. 19 Ingga Bulu nggo i charr ku ùwà nu ungo umungga da di, ingga Bulu ta han ku ùwà na ku. Ni si kpamusu hen, ingga ga ùwà mi uhla meme, nu nggo ingga yo i zi ùwà du ùwà kaki uniga. 20 Uzumburr, ingga tsi ku ùwà ango du ùwà ka zi ingga ni inkindirr iyirr inggi. Nu nggo ùwà i su uzumburr uniga Kristi, ùwà bu di ingga inyarr ni isisurr imungga. 21 Ingga so charr ungbamvu unggo ku ni hi ni isisurr imungga di ùwà ta na ki ingga mri inkindirr yi nggo ingga i so barr du ùwà bu na yi nggo.
22 Ingga i se ni ibarr inuma zizo. Ingga i tsi ku ùwà ango, ssu uki bi ki ingga ni iko imuwa nggo ingga ta ni so. Ingga kye Abachi à wo ibarr imba yi na ta du ba a ttu ingga ttungo di ingga ni hi imba zizo.

Ichi ikikre

23 Ipafra, ukpamu wa nggo inta kri ni iharr yi tuku nu ure ku Yesu Kristi ku nggo, a di ingga bu chi imba. 24 Marrku mi tuku Arristaku tuku Dima u Luka akpukpamu bu undu ba a so chi imba meme.
25 Atiko wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba wemi.

Ungbamvu ku nggo à charr ku Anu Ibraniya ba
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu wanggo wa à si da isa ima yi hen. A zzu nâ ti abangga ba nggo a charr ba ungbamvu ku nggo a hi ma kakami. A charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga Kristi ba nggo a ka so ri amarr ka kakuma ni iga imbarr ini Yahuda yi. Zhi nu ihi imbarr yi i klonyarr nu nggo a nise tsɨ ni iga Kristi yi. A charr ku abiga mu wemi.

Abiga angga ba a so hi iha tuku itsutsarr kakami na ango ka anu Roma ba tuku ambarr ani Yahuda mi kye. Anishirr ba a zha inkindirr yi nggo i ta su ba isisurr di Kristi yo à si Mezaya wa jiji.

Ungbamvu unggo ku u tsarr nggo iga i Kristi yi i mri iga i anu Yahuda yi, na anko ka wemi. Kristi à si Abachi. À mri abitu ba Abachi ba, na mri Musa na abikye undu aba Azhi Akuku ba. Yesu Kristi yo zizo à si unushirr jiji wa, na hi irri i anishirr bu inina ikpa. Yesu Kristi à lo Azhi Ahẹhẹ ka nggo a mri Azhi Akuku ka anu Yahuda ka. A charr di abiga ba a bu ga aza ka amba na aniru azizi abi kuchi ba nggo a ki ba iha aba a ka na kri karrkarr ni iga Abachi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imri i Kristi yi *1:1—3:19*
Iso i uniga yi i wre na *4:1-16*
Undu ku unikye ku Kristi ku u mri *5:1—8:13*
Azhi ka mri ka *9:1—10:39*
Anishirr abi kuchi ba nggo a si kaba ni iga yi *11:1-40*
Ure ku abiga ba *12:1—13:19*
Ure ku ikikre *13:20-25*

Uvuvurr wa à mri abitu ba Abachi ba

1 Ni ikuchi ngbangba yi, Abachi à re na akiki amunta ba ba na angu ka abi
kpa are ba na anko ka tankpami. 2 Uwa a ta si ni ivi ikikre inggi yi, Abachi à so
re ni inta ba nu Uzuma wa ku. Abachi à na ingbingbru yi zhi nu uwa yo ku. Ni
ikikre yi Abachi à ttu uwa yo di a bu gri aseki ka wemi. 3 A di hi inkpinkpye
i Abachi yi nu Uzuma uwa yo ku. Uwa yo à di du inta i hi di Abachi à si ki
ngginggi. Uwa yo so gri aseki ka we nu ukyekye ku ure umaku. Nggo Uzuma
wa ngla ila ure yi glo ku anishirr na ku ji so nu ungo ri ku Abachi Unkpi nu
unkplassu wa. 4 Abachi à du Uzuma wa à mri abitu ama ba nâ ta si nggo isa
yi nggo Abachi à yo ku Uzuma wa nggo, i mri isa i abitu bu unkplassu ba.

5 A si ni ima yo Abachi à si ddu unitu ama numa di,

“Ùwà yo su Uzumu mungga,
ari ingga kaki Ati muwa” hen.*

Abachi à si ddu unitu unuma di,

“Ingga i ta su ku uwa Aki,
ùwà à ta su ki ingga Uzumu” hen.†

6 Nggo Abachi à ta tu Uzuma ni imẹmẹ ama wa nga ni ingbingbru yi na da ku
abitu ama ba wemi di,

“Abitu ba Abachi ba wemi a ta kuttu na gbyarr ku asa.”‡

* **1:5** Kye zizo Asarr 2:7. † **1:5** Kye zizo 2 Samwila 7:14. ‡ **1:6** Kye zizo Are Ka Zizo 32:43.

7 Uwa ta si ni itu i abitu ba, Abachi à da di,
“Ingga i ka abitu ba ki unddunddu,
ni ka amirr iko amungga ba ki irrirri i uru.”§
8 Ni itu i Uzuma wa Abachi à da di,
“Ùwà Abachi, ittu imuwa yi ì ta so ku ùwà ase na ase.
Ùwà bu hru anishirr muwa ba narrnarr.
9 Ùwà di zharr aseki azizi, ni karr aseki amimi.
A si ima yo du ingga Abachi amuwa wa, i ttu ùwà
ni nu ùwà inkpinkpye inggi yi nggo i du ùwà ì si ni inyarr mri abu ka amuwa ba.”*
10 A charr zizo na angbamvu ka di,
“Ni imẹmẹ yi, Ùwà Atiko, i na imimi,
ni na unkplassu ku na ango amuwa.
11 Aseki akama a taka gru ka nado, uwa ta su ùwà na anko, ùwà so iso inggi.
A taka ngla kre na ta sa ankru.
12 Ùwà taka vu ba chi nâ ta si ikpo ankru nggi.
Ùwà ta sarr ba nâ ta a sarr ankru ngga.
Uwa ta su ùwà na anko, ùwà so so inggi meme yo,
ùwà ta so sese.”†
13 Abachi à si ddu unitu ama unuma di,
“Ji so nu ungo ri umungga bi
nggo ingga taka ka abi karr ùwà ba ka
ki ku ùwà inkpu imburr i sa aza” hen.‡
14 Abitu ba sa abata ngga? Abitu ba wemi a si izhi yo nggo a di nga ni zi abangga ba nggo a taka kpa ba ttungo nggo.

2

Abachi à na inkindirr inkpi nggo a ni kpa inta ttungo nggo

1 Uwa si ni ima yo inta bu vu ure ujiji ku nggo inta wo ku nggo i gri ngbangba, wre ku inta bu si gu kuma hen. 2 Ure ku ikpa ttungo ku nggo abitu ba a nu ábáchí amunta ba nggo u si ujiji. Abangga ba nggo à ta si kpanye na ku, na na inkindirr yi nggo ure ku u da di a bu na hen, Abachi à du ba ki iha inggi yi nggo abangga a zha na atu ambarr. 3 Inta ti si ga anko nggo Abachi na wa wre ku bu ddu inta ssuzzu ni inkindirr nggi yi hen, inta ta na kingginggi ni tsɨ ssuzzu ku iha ima yi? Atiko wa ki itu ima à kuchi re ure ku ikpa ttungo ku. Abangga ba nggo a wo nggo aba mi a tsarr inta krizhizhi mi, di a si ure ujiji. 4 Abachi ki itu ima à na aseki ka ikagri na a ka ku ayisurr. Abama yo a tsarr di ure umaku u su ure ujiji, na ni ukyekye ku ina aseki ni Izhi Iwre yi ku ikpanye ima.

Uwanggo nggo a di tsarr inta anko a ikpa ttungo wa

5 Abachi à si na abitu ba ki abi hru anishirr abi ingbingbru iheẹhẹ yi nggo so nga ni ichi nggo inta so re ni itu ima yi hen. 6 A si ta na meme hen. A charr ni inkla numa na angbamvu ka Abachi ka di,
“Unushirr à si angginggi, nggo ùwà ka ri amarr ni itu ima yi?
Unushirr a si ba angginggi nggo ùwà vri ni itu ima yi kakami?
7 Ùwà i sha ka ma zu ntsɨ ku abitu ba na achi ambarr,

§ **1:7** Kye zizo Asarr 104:4. * **1:9** Kye zizo Asarr 45:6, 7. † **1:12** Kye zizo Asarr 102:25-27.
‡ **1:13** Kye zizo Asarr 110:1.

ni turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye,

8 ni na ma ki uwanggo nggo à ta hru aseki ka ingbingbru ka wemi.”*
Icharr ima i da di Abachi à nu unushirr inkpinkpye ihru aseki ka ingbingbru
ka wemi. Meme nggo a si ttu inkindirr numa glo hen. Ni ina ima mi, inta si
hi ma ni so gri inkpinkpye i aseki ka we ziza hen. 9 Inta na anko i hi si Yesu,
nggo à sha chi ma chi ji na abitu ba ba ki uvuntsɨ. Uwa à si ku ina wre i Abachi
iyo nggo a du Yesu à ttu ku anishirr we. Ziza nggo, Yesu à ka ki iha na ttu ba,
aba a turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye.
10 Abachi nggo à na aseki we. Aseki ka wemi a su ku ama. I wre ku Abachi
uwa du iha yi i na uni gri ikpa ttungo wa ki krikri nggo na gri amumarr
shishemi kuma ni inkpinkpye Abachi. 11 Meme nggo, Yesu na amumarr
shishemi ki abangga ba nggo a sama na ankizhi. Yesu na abangga ba nggo à
na ba ki abi sama na ankizhi ba nggo a sa abi iko iyirr. Ima iyo i du Yesu à si
kru ishisha iyo ba ki amuyirr hen. 12 A ddu Abachi di,
“Ingga ta re ku amuya amungga ba, aniru na amba, ni itu imuwa.
Ingga ta gbyarr ku ùwà asa na ashishi ka akpa anishirr nu nggo a nggurr
bi ni barr ùwà.”†
13 A da zizo di,
“Ingga ta yo isisurr imungga yi na ku.”‡
Na sarr da zizo di,
“Kye ingga nggo, na amumarr ba nggo Abachi à ni ingga nggo.”§
14 Amumarr ba Abachi, a yo ba meme yo, a sa anishirr ba ayiyi nu ukpa,
Yesu mi à kaki unushirr meme. À na meme, wre ku ittu ima yi i ta ngu
ukyekye ku Isheta wa nggo à hru ukyekye ku ittu nggo. 15 Ni ina ima nggo,
abangga ba nggo a kru ittu yi na so sese ki agarr, uwa à ta ddu ba a ssuzzu.
16 Inta i hi di Yesu à nga nye zi ahinhan bu Ibrayi mu, na si nye zi abitu mu
hen. 17 Ni ima yo, Yesu à kaki nâ ta si inta amuyirr ama wre ku bu ba ittu
nggurr. À na ku Abachi undu nâ ta si ankpye unkpi abikye uni itito tuku
uwanggo nggo a kpanye na ku. Meme nggo, na bu to ankpurr nggurr ila ure
zhi ku anishirr. 18 Nu nggo uwa mi à ka hi iha tuku itsarr kye ba, ima yo i du
à hi anko à zi abangga ba nggo a so tsarr ba kye nggo.

3

Yesu à mri Musa

1 Amuya abiga abi sama na ankizhi nggo Abachi à yo meme, imba bu han
kye nggo Yesu à si uni ko na angu nâ ta su ankpye unkpi abikye ni iga imunta
yi. 2 Abachi nggo à ttu Yesu, i Yesu à na aseki ka wemi nggo Abachi à da a bu
na nggo, nâ ta si nggo Musa à na aseki ka wemi nggo Abachi à da di a bu na
ka ku anishirr ba Abachi ba nggo. 3 A di gbyarr ku uni me iko asa mri iko yi
nggo a me yi nggo. Uwa a si meme yo, Yesu à ma inta bu nu ma inkpinkpye
mri Musa. 4 Iko i di se nu undurr wa nggo à me yi nggo. Uwa a sa Abachi nggo
a me aseki ka wemi. 5 Musa à na aseki ka nggo a da di a bu na nggo zizi nâ
ta si uvuvurr iko. À da ku anishirr inkindirr yi nggo Abachi à taka da ni ichi
nggo. 6 Uwa ta su Kristi nggo, à hru abi iko ba Abachi ba zizi nâ ta si Uvuvurr.
Inta i si abi iko ba Abachi nu nggo inta ti kri ngbangba ni ga angba ni isurr
ashishi inkpi imunta yi.

---

* **2:8** Kye zizo Asarr 8:4-6. † **2:12** Kye zizo Asarr 22:22. ‡ **2:13** Kye zizo Ishaya 8:17. § **2:13** Kye zizo Ishaya 8:18.

A gba utu ni itu ika iyo isisurr na Abachi ku

7 Meme nggo, uwa à si na ti Izhi i Iwre da di,
“Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
8 imba si kà iwo hen,
nâ ta su nggo akiki amba ba a na nu nggo a gru kri ku Abachi krikri,
nâ ta su nggo a na ku Abachi ni ankpuji wa na tsarr ma kye nggo.
9 Akiki amba ba a na nabo nggo na tirr ingga kye na tsarr ingga kye
na hi aseki ka nggo ingga i na na ase iso inẹ (40) ka.
10 A si ni ima yo ingga i ki unfu na anishirr abama ba ba ki ase iso nẹ,
ni ddu ba di, ‘A di ka iwo meme yo,
na a si di na aseki ka nggo ingga di a bu na hen.’
11 Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
‘A si taka mirri ni iso su yi nggo Abachi à da du uwa à taka nu anishirr
ama ba nggo hen.’ ”*
12 Amuya abiga, imba bu na zizi ni si du unuma ni imba ba a si ni isisurr
i na aseki andanda na si yo isisurr na Abachi ku hen, na ka ugo a nu Abachi
utsitsirr wa. 13 Imba bu si na meme hen. Imba bu di nggurr ikpa ni ivivi yi.
Ni di na meme nu nggo imba ti so hi anko ni ivivi inggi yi nggo inta yo yi di
“ari” nggo. Imba ti na meme, ila ure i si re unuma du a kaki uni kà iwo hen.
14 Inta ka sa abi Kristi jiji, nu nggo inta ti kri karrkarr kuma ni ikikre yi ni iyo
isisurr imunta i imẹmẹ yi, nu nggo inta mi si ahinhan ayiyirr abama yo ni
Kristi ku. 15 A charr na angbamvu ka Abachi ka di,
“Ari, imba ti wo ukorr ku Abachi ku,
imba bu si ta angbinta harr na atu hen,
na ti ábáchí amba ba a na, na ka na si na inkindirr inggi nggo Abachi à da di
a bu na yi nggo hen, na da aba ta hi inkindirr yi nggo Abachi à ta na
nggo.”†
16 A sa anishirr abata mu nggo a wo ukorr ku Abachi ku na ka na si na
inkindirr inggi nggo Abachi à da di a bu na nggo hen? A sa anishirr angga ba
yo wemi nggo Musa à gri ba ssuzzu nu Masarr. 17 A sa abata mu nggo Abachi
à ki unfu na ba ki ase iso nẹ? A sa anishirr abangga ba nggo a la ure, na kɨ na
ankpuji wa. 18 Abachi à shi ku abata ngga a zhi di, “A si ta rri ni iso su ima yi
hen.” Abachi à shi azhi ka ku abangga ba nggo a kà iwo ma na ankpuji wa
nggo. 19 Inta hi di a su nu nggo aba si yo isisurr hen, ima yo i du ba a si rri ni
iso su i Abachi yi hen.

4

Abachi à ta nu anishirr ama ba Azhibarr a Isu

1 Ziza nggo, Abachi à da zu ki inta di inta i taka kpa iso su yi nggo à da nggo,
di inta ki bwe, wre ku numa amunta a si ka ssu iso isu yi nggo a da zu ki inta
hen. 2 Kye inta mi wo Ure ku wre ku na ba meme. A wo ure ku na si kpa ku
ni isisurr iyirr hen, ima yo du ure ku u si na ba inkindirr zizi hen. 3 Uwa a si
ima yo di inta angga ba nggo kpanye nu ure ku nggo i so hi isu yi nggo Abachi
a da du uwa a ta ni yi nggo. I si meme yo na ti Abachi à da di,
“Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
‘A si ta rri ni iso isu yi nggo ingga i ka da zu ba hen.’ ”*
Abachi à da meme, nu nggo à ka kre undu umaku ba, bazhi nu nggo à
na ingbingbru yi mu nggo. 4 À da ni inkla numa na angbamvu ka ni itu i

* **3:11** Kye zizo Asarr 95:7-11. † **3:15** Kye zizo Asarr 95:7, 8. * **4:3** Kye zizo Asarr 95:11.

azhibarr a tangba wa di, “Na azhibarr a tangba wa, Abachi à so su nu undu
ku nggo à na.” 5 Na à da ni inkla inuma zizo di, “A si ta rri ni iso isu mungga
yi hen.”
6 Ni ima yo, iso su i Abachi yi i ni kurr ku anishirr di a bu rri na yi. Uwa si
nu nggo abangga ba nggo a wo Ure ku wre ku ni ikuchi yi a ka iwo ku Abachi,
na ma irri yi chankarr. 7 Inta i hi di Abachi à ka zu azhibarr anuma nggo a
yo sa, “Ari.” Na ase anuma shishemi ni ichi, Abachi à du Doda à charr na
angbamvu ka nggo inta i ka re ni itu yi ba di:
“Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
imba bu si ta angbinta harr atu hen.”†
8 Na ka di Joshuwa à nu anishirr ba iso isu yi nggo Abachi à da du uwa a taka
nu ba nggo, Abachi ka si nga ni re ni ichi ni itu i azhibarr anuma zizo hen.
9 Abachi à da ki inta di iso isu yi i se ku anishirr ba Abachi ba, ni nise nga mu.
10 Undurr wa nggo a ti mirri ni iso isu i Abachi yi, uwa ta so su nâ ta su nggo
Abachi a so su nu undu uma ku. 11 Uwa a si ni ima yo, inta bu ta ukpa ni mirri
ni iso su ima. Uwanggo nggo à ti kà iwo ku Abachi na ta sa anishirr ba Israila
ba a na nggo, uwa mi à taka ma chankarr ni mirri yi.
12 Ure ku Abachi ku u su utsitsirr ni su ukyekye. Nâ ta su nggo anjingba ka
ri kakami à di gye attuttu sarr na du ulade u ssuzzu, uwa si meme yo ure ku
Abachi ku ù di mirri ni ga isisurr ki nanka ni izhi yi. Ure ku Abachi ku u gri
amarr tuku inkindirr yi nggo unushirr a zha du uwa a ta na ssuzzu. 13 Inta
taka bre ku uzirr munta ku. Inkindirr inuma ni ingbingbru yi wemi ka si
sharri ku Abachi hen. Aseki ka wemi a kurr kprendende mi na ashishi ama.

Yesu à su ki inta ankpye unkpi abikye

14 Meme nggo, imba bu di inta i vu iga imunta yi gri ngbangba. Nu nggo
inta mi i se ni ankpye unkpi abikye wanggo nggo à kakuma ni inkla yi nggo
Abachi à se ma ba. Ankpye unkpi abikye uwama à si Yesu nggo à su Uvuvurr
a Abachi. 15 Ankpye unkpi abikye amunta wa à hi nggo inta sama nu ukyekye
ku nggo. Inta se na Ankpye unkpi abikye amunta wanggo nggo Isheta à tsarr
uwa mi kye na anko tankpami nâ ta su nggo à ko tsarr inta kye nggo, ni ima
mi uwa à si la ure hen. 16 Meme yo, inta bu di zirr sama ni isisu kuma ni
imburr i Abachi i itito yi, ni na wre ku anishirr wa, wre ku Abachi à bu ki
itito ni inta ba, na ta zi inta nggo inta ti zha izi.

5

1 A di ttu ankpye unkpi abikye wa zhi na anishirr ba na du ma na undu na
angu ka anishirr ba. Undu umaku u si ku gri aseki nga ni to ku Abachi, wre
ku bu kpurr ila ure imbarr yi zhi ba. 2 Nu nggo ankpye unkpi abikye wa mi
ku itu ima a si ni iklonyarr ima, uwa di ki abangga ba nggo a vu sarr nggo
bwe, nu nggo a si hi mu na vu sarr wa hen. 3 Nu nggo ankpye abikye wa mi
à se ni iklonyarr, uwa à di to inkindirr ku ila ure ima yi tuku i anishirr yi,
4 Unushirr à si di ttu inkpinkpye i ankpye unkpi abikye yi na nkpama hen.
Abachi mu à di yo unushirr na na ma ki ankpye abikye. Abachi à na ku
Aruna* meme yo. 5 Ima yo i du Kristi à si gɨ itu ima na kaki ankpye unkpi
abikye hen. Iya, Abachi mu à ttu ma, na ddu ma di,
“Ùwà su Uzumu,
ari ingga i kaki Aki amuwa.”†

† **4:7** Kye zizo Asarr 95:7, 8.
* **5:4** Aruna: Aruna à su uzayirr a Musa. Uwa yo à su Ankpye unkpi abikye uni imęmę nu Israila.
† **5:5** Kye zizo Asarr 2:7.

6 Abachi à da ni inkla numa zizo di,
“Ùwà ta so sese nu undu ku ankpye abikye ku,
na ti nggo Melikizede à se nggo.”‡
7 Nggo Yesu à ni di se ni ingbingbru yi, à di re kpokpo mi na Abachi ku na bu yì. À yi na kye Abachi nggo à ka ttu ma ssuzzu ni ittu nggo. Nu nggo Yesu à nu Aki ama wa inkpinkpye ima yi na wo ku ure. 8 Nu nggo à su uvuvurr mi, iha yi i du ma à wo ure. 9 Nggo à na inkindirr yi nggo a ka na a kre, uwa yo à kaki uni kpa anishirr ba nggo a wo ku ure ttungo sese. 10 Ni ina ima Abachi à na ma ki ankpye unkpi abikye, nâ ta su Melikizede.

Kri karrkarr ni iga imba yi

11 Inta i se na aseki ka ida shishemi ni itu i ure ku unggo ku. Imba i su bwe ni vu inkindirr gri, ima yo i di ingga i si hi nggo ingga i ta bre ki imba ure ku, wre ki imba bu hi ku hen. 12 Ka su uma imba i si abitsarr abanu mu, i ziza nggo mi i wre imba i du undurr numa nggo a ta ni tsarr imba aseki ka imẹmẹ ka nu ure ku Abachi ku. Nggo ka su ma imba so ri ila jiji, i ziza nggo, imba i ni ko so àmà asisa. 13 Undurr wanggo nggo à ti ni so so àmà asisa, uwa à ni su uvuvurr ulala, na si hi inkindirr yi nggo i si zizi hen. 14 A ta si ila jiji nanko, ima i si i abangga ba nggo a ka chĕ ba. Aba ma a ka na undu na amarr ambarr ka ttuttumi, wre ba bu hi uzizi tuku undanda nanka.

6

1 Meme nggo di inta i furr na aseki ka nggo a tsarr inta na ka ni itu i Kristi ni imẹmẹ yi. A tsarr inta di: Du ma aseki ka ruku ka nggo inta di kye di a ta kpa inta ttungo nggo, tuku iyo isisurr na Abachi ku, 2 tuku itsarr i izzu na amasirr, tuku isa ku anishirr ungo ni itu, tuku itasi i abi kɨ yi, tuku ibre amu ikikre yi. 3 A ti si ikuchi, Abachi ti kpanye inta ta kuchi.

4 Abangga ba nggo a ka ttu iga yi ttungo ba, angginggi ka du ba a kanga na yi zizo? À ka hi di ure ku Abachi ku u su ujiji ba, na ka la iwre i Abachi yi kye ba, na kpa Izhi Iwre meme. 5 Na hi ni isisurr imbarr du ure ku Abachi ku u wre, na hi ukyekye ku ittu yi na ase ka so nga ka. 6 A ti kakuma nu ugo ni iga yi, a ka na kingginggi na gri ba kanga zizo? A si na ta abama a ko kpa Uvuvurr a Abachi wa nu unkunkurr ku zizo, na nga ni so nu ma ishisha na ashishi ka abanu.

7 Abachi à yo angu azizi ku imimi yi, nu nggo i di kpa ahru wa nggo a kuhre na yi nggo. Imimi yi i kpa ahru wa ni di du ikiri yi nggo a ttu yi i furr ni klo ingbingbi iwre ku abi do ba. 8 Imimi inggi yi nggo ti to intto tuku agiga ndanda, i sama nu undu, i ki ywhiywhirr i kpa angu ndanda na Abachi ku ba, uru u ta tu yi ngu yo.

9 Amuya, na are ka nggo ingga re ki imba mi, inta hi ni isisurr munta da Abachi à zu ki imba aseki ka nggo a wre sha kakami, aseki ka nggo a di ga ikpa ttungo yi. 10 Abachi à si di ka abanu mri hen. Nggo a ka si kpamusu nu nggo imba i na undu umaku kakami hen, tuku nggo imba i tsarr di imba i kpanye na ku ni na ku abiga ba zizi nâ ta su nggo imba i so na ziza. 11 Inta zha di imba wemi bu so kuchi nu undu umba ku kakami kuma ni ikikre yi, wre ki imba ka kpa inkindirr yi nggo imba i so surr ashishi bi yi nggo. 12 Ingga i si ta nyarr nu nggo imba bu sa abi sanko hen. Imba bu na na ta sa abiga, ni vu gri, wre ki imba ka kpa inkindirr yi nggo Abachi à da zu ki imba nggo.

Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na nggo

‡ **5:6** Melikizede: Asarr 110:4. À si unikye tuku uttu na ase ka Ibrayi ka.

13 Nu nggo Abachi à da zu ku Ibrayi du uwa à ta na ku aseki anuma nggo,
undurr wa nggo à mri Abachi à sama, ima yo i du Abachi à ba itu ima a shi
azhi ka. 14 Abachi à da di, “Ingga ta yo ku ùwà angu azizi ni ta nu ùwà ahinhan
shishemi.” 15 Ibrayi à so chě na so surr ashishi, ima yo i du Abachi à nu ma
inkindirr yi nggo à da du uwa à taka nu ma nggo.
16 Unushirr à ti shi azhi nggo, uwa à shi ni isa i undurr wanggo nggo à mri
ma nggo. Meme nggo, undurr à si ta ri anta na ku zizo hen. 17 Abangga ba
nggo a ta kpa inkindirr yi nggo Abachi à du uwa à taka nu ba nggo, Abachi à
tsarr ba krizhizhi mi di inkindirr yi nggo uwa à da du uwa à ta na ba nggo,
à si ta ba yi à kasarr hen. Ima yo du ma shi azhi ka asa ku ure ku nggo à da
nggo. 18 Abachi à da zu ki inta na shi azhi kye ma. Na ka si ki imu hen! Aseki
aha angga ka ka si kasarr hen. A di ni inta, abangga ba nggo kru sharri na
Abachi ku nggo, ukyekye ku i kri ngbangba ni isurr ashishi yi, nggo a zu ki
inta na yi. 19 Iyo isisurr nggi i si kyekye na a ka kuyi na yi. I si ku isisurr
munta yi nâ ta si inkpu inklo yi nggo di lo ijirrigi amasirr gri ni inkla iyirr.
Iyo isisurr ima yo di na kuma nu ugo ku upri inkru ku na Abubo Iwre Sha
wa. 20 Yesu à ka kuchi kuma ki inta nabo ba. Uwa yo à kaki ki inta ankpye
unkpi abikye amunta na ase na ase wa, na anko ayiyirr wa nggo Melikizede
à se nggo.

7

Melikizede à su unikye

1 Melikizede à su uttu nu Salemu na à su unikye a Abachi Unkpi Kakami
wa. Ibrayi à so ka zhi ni iku yi nggo à ku ri atuttu anę ba nggo, Melikizede
ama na ku na anko na yo ku Ibrayi angu azizi. 2 Ibrayi à ga aseki ka wemi
nggo à si na ka nggo ki ambwa awurr na ba imbwa iyirr yi a nu Melikizede.
Isa i Melikizede yi i si “Uttu ni na ku anishirr narrnarr.” Nu nggo à su uttu nu
Salemu, isa ima inuma yi i si “Uttu ni isu.” 3 A si charr inkindirr na angbamvu
ka Abachi ka ni itu i Melikizede hen, na si charr ni itu i aki ka ayirr ka ábáchí
ma unuma hen.* A si charr ingri tuku ittu ima yi hen. A si nâ ta su Uvuvurr
a Abachi na su unikye nggo à di se sama ni ikikre.
4 Imba kye nggo inkpinkpye i Melikizede yi i se! Ibrayi ábáchí wa nggo uwa
yo a si ichi i igbu amunta yi, a ga aseki ka nggo a vu ba kpa ni iku yi ki ambwa
awurr na ba imbwa iyirr yi a nu Melikizede. 5 Are ka Musa ka a da di abi ine
i Levi nggo a sa abikye, aba yo a bu kpa uyirr ni itu iwurr a na aseki ka wemi.
Abikye ba a bu kpa iki ima yi zhi na anishirr ambarr ba ba, ahinhan bu Ibrayi
ba. 6 Melikizede à si zhi ni ine i nu Levi hen, na kpa imbwa iyirr ni Ibrayi ku,
na yo ku angu azizi. Ibrayi yo su uwanggo nggo Abachi à yo angu zu ku.
7 Anishirr a hi namri du undurr wanggo nggo a di yo ku anishirr angu azizi,
a mri abangga ba nggo a di kpa iyo angu izizi yi. 8 Abikye ba a di kpa uyirr na
aseki awurr ka wemi, na hi da aba mi a sa anishirr mu meme nggo a taka ki.
Uwa a ta si Melikizede nanko a kpa uyirr na aseki awurr ka Ibrayi ka, a da
di à di so sese. 9 Inta ka da di Levi mi nggo à kpa uyirr na aseki a awurr ka,
uwa mi à han nu umi ku ábáchí ama wa, nggo Ibrayi à nu Melikizede uyirr
na aseki awurr ka. 10 Meme mi nggo a nise ngri Levi nu nggo Melikizede a
ma ni Ibrayi ku na anko aba ka hi krizhizhi mi ba du Levi taka su uhanma a
Ibrayi.

* **7:3** Aki ka ayirr ka ábáchí: Melikizede à sama na aki na ayirr na sama na ábáchí.

Yesu à se nâ ta su Melikizede

11 Nu nggo Are ka Musa ka a da da abikye ba a bu sa ahinhan bu Levi mi. A
ka di undu ku abikye abu Levi ba u wre ma, a ka si zha unikye inuma nanka
di a bu nga nâ ta su Melikizede, na si su uhunhan ku Aruna hen? 12 A ti ba
ine i abikye yi a kasarr, aba a ta ka are ka abikye ka mi a ka kasarr meme.
13 Akiko amunta wa nggo a re ni itu ima yi, à zhi ni ine inuma mu. Undurr
nu uki umbarr ku a nise hru undu ku unikye na akikre ka ito ka. 14 Anishirr
we a hi da a zhi nu uki ku Yahuda, u Musa à si da da abikye à taka nga zhi
nu uga ukuma hen. 15 Iba kasarr inggi yi i ta kaki krizhizhi nu nggo unikye
unuma a nga nâ ta si Melikizede. 16 A si na ma ki unikye ku are ka anishirr
ngga hen. Aba si ttu undurr uwama ku ábáchí ama mu hen, a ttu ma ku nggo
à se nu ukyekye ku nggo à ba ittu nggurr. 17 A charr na angbamvu ka Abachi
ka di,

“Ùwà ta su unikye ni so sese,
nâ ta su nggo Melikizede à se nggo.”†

18 Meme nggo, aba a ka are ka ikuchi ka a zu na anga iyirr nu nggo are ka
ikuchi ka a sama nu ukyekye na sama nu undu. 19 Are ka Musa ka a ka si
na inkindirr wre ma hen. Ziza nggo inta i se ni inkindirr i surr ashishi inggi
nggo i mri nggo. Isurr ashishi ima iyo i ta gri inta chinga na Abachi ku.

20 A si inkindirr inkpi mu nggo Abachi à shi azhi di Yesu à taka di su unikye,
uwa ta si abikye abanu ba, Abachi à si shi azhi hen. 21 Abachi à shi azhi nu
nggo à na Yesu ki unikye nggo, na ddu ma di,

“Akiko wa à shi azhi kakami,
na si ta ka amarr ama ka kasarr hen.
‘Ùwà yo ta su unikye sese.’ ”‡

22 Ina ima i tsarr di Yesu yo à si imbarr wa nggo Abachi à tsu lo azhi ama ka
na anishirr ama ba ba, nggo à si ida zu ishi azhi imri yi nggo Abachi à shi ku
anishirr ama ba nggo.

23 Inkindirr inuma i se zizo nggo i na Yesu ki nanka: Ankpinkpye abikye ba
we a ka kɨ ba, amumarr ambarr nggo a kpa ba nggo aba mi a kɨ, uyirr ambarr
mi a si so tsitsirr hen. 24 Uwa ta si Yesu nanko, à si ta ttu hen, na taka su unikye
sama ni ikikre. 25 Ni ima yo Yesu à su uwanggo nggo à se nu ukyekye ku kpa
abangga ba nggo a ga ma nga na Abachi ku ttungo ziza tuku ase na ase. Na
so di barr ttuttumi ni itu imbarr yi.

26 Yesu yo à si nâ ta si ankpye unkpi abikye wa nggo inta i zha nggo. À su
uni wre, na sama ni ila ure, na sama na ankizhi. Aba a ttu ma ki nanka na
abi la ure ba. Na a gɨ ma ki tsa mri aseki ka unkplassu ka. 27 À si si nâ ta si
ankpinkpye ankpinkpi abikye abanu ba nggo ni ivivi yi a di han ininazzu a
to ku ila ure imbarr yi tuku i anishirr yi hen. Kristi à ni ito ima yi nu nggo à ni
itu ima yi ankpa yirr yo mre na si taka ni zizo hen. 28 Ni ida i Are ka Musa ka,
a di na anishirr ba nggo a si wre ma mi ki ankpinkpye ankpinkpi abikye hen.
Nu ugo ku nggo a ni Are ka Musa ka nggo Abachi à shi azhi na à na Uzuma
wa ki ankpye unkpi abikye. Uzuma uwa yo à su ankpye unkpi abikye sese
wa nggo à wre ma.

8

Yesu nggo à su ankpye unkpi abikye amunta wa

† **7:17** Kye zizo Asarr 110:4. ‡ **7:21** Kye zizo Asarr 110:4.

1 Ichi i ure umunta inggi i si di, inta i se nu ankpye unkpi abikye, nggo à
so nu ungo ri ku imburr ittu i Abachi Unkpi nu unkplassu wa. 2 A su ankpye
unkpi abikye nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku, ni iburr yi nggo i sa abubo a
ibarr ajiji wa nggo Atiko wa mu à me na ankpa ma, na si su unushirr nggo à
me yi hen.
3 Undu ku ankpye unkpi abikye ku nggo u si ito tuku igri aseki ni nu Abachi.
Uwa a si meme yo nu ankpye unkpi abikye amunta wa ku. 4 Ka da ankpye
abikye munta wa à so ni ingbingbru inggi, à ka si su unikye hen, nu nggo
abikye a se ni ingbingbru yi inggya na so gri aseki ka na nga nâ ta su nggo Are
ka a da nggo. 5 Undu ku nggo abikye ba a di na ku nggo u su ni inkla abubo
yi nggo i su ukpukpla mu tuku iyu mu i inkla iwre sha ijiji yi nu unkplassu.
Ni ima yo, Musa à ta so me Iburr i nggurr bi i Abachi yi nggo, Abachi à gbye
ku utu di, “Ki bwe ni ga aza ka iyu yi nggo ingga i tsarr uwa ni igbre yi nggo.”
6 Ziza nggo Abachi à nu Yesu undu ku unikye unggo ku nggo u mri undu
umbarr ku. Uwa si na anko ayiyirr ama yo, azhi ka nggo Abachi à lo na
anishirr ba nggo a si Yesu yo a kri na atsutsu ambarr ka na ssu ka bi. Ilo
azhi ima i mri nu nggo aseki angga ka nggo ilo azhi yi ida ka zu nggo a mri.
7 Na ka di ilo azhi imẹmẹ yi i sama na abla, a ka si zha inuma nanka hen.
8 Abachi à hi di anishirr ama ba a ka kpala ba, na ddu ba di:
“Ivi inuma i so nga
nggo ingga ta shi azhi aheẹhẹ
na anishirr bu Israila ba
tuku anishirr bu Yahuda ba.
9 À si ta si nâ ta si azhi ka
nggo ingga i shi na ábáchí ambarr ba ba nggo hen,
nu nggo ingga i vu ba nu ango
ssuzzu ni igbu nu Masarr.
Aba si na inkindirr yi nggo ingga i da na azhi akama di a bu na hen.
Ima yo i di ingga i ka ba du.
10 Ziza, uwanggo yo a sa Azhi Aheẹhẹ ka nggo ingga ta shi ku anishirr abu
Israila ba
ni ivi i so nga yi.
Ingga ta du ba a hru are amungga ka ni isisurr imbarr,
ni ta charr ba na ka ni isisurr.
Ingga yo i ta sa Abachi ambarr wa,
aba a ta sa anishirr amungga.
11 Undurr à si ta tsarr uzayirr di,
‘Hi Akiko wa’ hen.
Aba wemi a ta hi ingga,
ba zhi nu uvutsa kakami wa ku kuma nu unkpi kakami wa.
12 Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr hen.”*
13 Atiko wa à ti re ni itu i Azhi Aheẹhẹ, ure ukuma u tsarr da azhi ka imẹmẹ
ka a chě ba. Inkindirr i ti chě i sama nu undu ni ta gru ka nado.

9

Iburr i nggurr bi yi Abachi yi nu unkplassu

1 I wre Unushirr a bu kye azhi ka imẹmẹ ka ssu nu ungo, i wre anishirr bu
ga anko ka ibarr ka nggo are ka a tsarr, na bu se ni iburr yi nggo unushirr
nggo a na yi. 2 A na iburr yi ku aseki ka angga ka yo. Unto ku imẹmẹ ku u

* **8:12** Kye zizo Irrimiya 31:31-34.

ri Abubo a Iwre. Nabo aba a zu ingba nu uru, i imburr inkpi, u unfonfo wa nggo a to ku Abachi. 3 Nu ugo ku upri inkru ku harr anko ku uha ku, a su uki ku uha ku nggo a yo ku di, Unto ku Iwre Sha Kakami yi. 4 Akikre ka itu iki ihun ingba nggɨnggɨ ka nggo a hu ka ni izinarriya a si kuma nu uki ukuma yo, na akwati a ishi azhi wa, nggo a hu wa ga akotu ka ni izinarriya. Nu umi ku akwati ku, aba zu azhizha wa nggo a na wa ni izinarriya. Ila i mana i kurr nu umi ku, amfarr a yi ungo a Aruna wa, nggo angbamvu a to na wa nggo, na angbinta ka nggo a charr Are ka Musa ka na ka nggo. 5 Ni itu i akwati a ishi azhi wa, aba a sa angankru aha nggo zzu abitu ba Abachi ba, nggo so tsarr inkpinkpye i Abachi yi. Aba a ki angba ambarr ka so harr abubo a nggurr ila ure zhi wa, nggo ama yo a su unto ku iso ku itito i Abachi yi. Ziza a si su nggo a ka bre inkindirr ima kre na yiyirr hen.

6 A ssu aseki ka a zu meme nggo, abikye ba a di rri kuma nu uki ku imɛmɛ ku ttuttumi ku na undu umbarr ku. 7 Ankpye unkpi abikye uwa yo na nkima a di rri nu uki ku uha ku ankpa yirr ni ise. A di gri ayiyi anggo nggo a ta ku to ku ila ure yi nggo anishirr ba a di na, na si hi da aba a la ure hen. 8 Izhi Iwre yi ì tsarr inta krizhizhi mi di a nise bwu anko a rri kuma nu Unto ku Iwre Sha Kakami wa, nggo a ni ko na undu ni Iburr imɛmɛ yi. 9 Ina ima yi i tsarr inta inkindirr inkpi inuma nggi na ase angga ka. Ini aseki tuku ito ankpurr a ka si ngla isisurr i unushirr zzu pempe hen. 10 Aseki ka nggo a di na ka ni ikuchi ima mu nggo a di si ni itu i ila iri, inkindirr iso, tuku nggo a di ngla ikpa ba na abi yo mre. A taka di na meme yo bari na ka ni ma nu nggo Abachi à taka gri anko ahɛhɛ anuma a nga nggo anishirr a taka di na aseki nggo.

Ayiyi a Kristi wa

11 Kristi à kaki ankpye unkpi abikye wa, Abachi à du uwa yo à na aseki ka nggo Abachi à da du uwa à ta na ki inta nggo. Iburr yi nggo à rri ba nggo iwre ma, ni si si iburr yi nggo anishirr ngga a na yi na ango hen, ni i si si i ingbingbru inggi yi hen. 12 À na undu na ayiyi ama, nggo na to ankpurr wa na si si ayiyi a amuwu, ka imimarr ilando iniru hen. À rri kuma nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku ankpu ayirr yo na kpa inta ttungo sese. 13 Ayiyi a amuwu, na a ilando iniru, ni inturu i achinji alando asisarr nggo a tu wa nu uru, nggo a di mɨ ku anishirr ba nggo a se na ankizhi, aba ngla ukpa umbarr ku zzu zizo. 14 Ayiyi a Kristi, nggo sama na ankizhi ka si na mri hen? Nu ukyekye ku Izhi i iso sese yi uwa à ni itu ima ku Abachi na ni ngla ankizhi ka glo ki inta ni isisurr. Ziza inta ka na undu ku Abachi uni so tsitsirr wa.

15 Ni itu ima yo Kristi à gri Azhi Ahɛhɛ nga ku anishirr zhi na Abachi ku. Abangga ba nggo Abachi à yo ba nggo a ka kpa iyo angu izizi yi nggo a da zu ba; iyo angu yi nggo su sese. A ka kpa aseki akama nu nggo Kristi à ttu, wre ku anishirr ba nggo so nu umi ku azhi ka imɛmɛ ka ka kpa ikpa ttungo.

16 Undurr wa nggo ti ttu na charr ungbamvu zu nggo a ta ni ga iki ima yi, undurr si ta ba inkindirr nu umi ku iki ku sama ni itsarr di uni charr wa à ka ttu jiji ba hen. 17 Uni charr ungbamvu uwama a ti ni so tsitsirr, ungbamvu ku u ta sama nu undu, a ti ttu bari ungbamvu ku u ta su nu undu. 18 Ima yo i du ba a lo azhi ka imɛmɛ ka mi na ayiyi meme bari azhi ka a na undu. 19 Ni imɛmɛ yi nggo Musa à bre ku anishirr ba aseki ka nggo a charr ka na are ka, na ba ayiyi a alando aniru tuku ayiyi a amuwu a nggurr bi na surr amasirr bari na tsu a mɨ nu ungbamvu ku are ku, na mɨ ku anishirr ba wemi. A tsu wa na azzuzzu asisarr nu unggungga ku unkunkurr ku nggo a yo ku du hiso. 20 Na da di, “Inkindirr yi nggo ingga i so mɨ nggo a sa ayiyi anggo nggo a lo azhi ka nggo. Abachi à ddu imba di imba bu na inkindirr yi nggo azhi ka à di

a bu na yi nggo.” 21 Musa à ga aza akama yo na mɨ ayiyi wa meme ni Iburr i
nggurr bi i Abachi yi tuku na aseki ka nggo a di na undu na ka ni kuttu na ku
Abachi nggo. 22 A charr na Are ka Musa ka da di, ayiyi nggo a di ngla igarr
i aseki yi wemi ki azizi zzu. Nggo ika ayiyi hre ti sama, inggurr ila ure zhi
sama.

Ittu i Kristi yi ka ila ure glo

23 Meme yo, a ta ngla aseki angga ka nggo a si iyu mu i aseki ajiji ka nggo a se
nu unkplassu na ayiyi a ininazzu. Uwa ti sa aseki ka nggo a se nu unkplassu
nggo, akama a zha ito yi nggo i wre mri kakami. 24 Kristi à si rri kuma si ni
inkla iwre inggi nggo unushirr nggo a na yi hen. Uwama à si iyu mu unto
ku ibarr ku nu unkplassu. Na di si na agẹ ka Abachi so tsi ango na angu a
imunta. 25 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda ba à di gri si sa ayiyi ama yo
hen, à di gri ayiyi a ininazzu wa na rri kuma na Unto ku Iwre Sha Kakami
wa ankpa ayirr ni ise. Yesu à si di gri itu ima ko ito mu nu unkplassu ankpa
shishemi zizo hen. 26 A ka di na meme, a ka ki iha ankpa shishemi zhi nu nggo
a na ingbingbru yi mu nggo. A si ziza nggo yo nggo ase ka a so ki ywhiywhirr
i kre, nggo uwa a nga ankpa ayirr yo mre ni ttu ila ure glo, nu nggo a ba itu
ima a ni du ba a to. 27 Si ni ima yo anishirr we ta kɨ ankpu ayirr, nu ugo kuma
Abachi taka ni bre ba amu. 28 Na anko ayiyirr ama yo a to Kristi ankpu ayirr,
wre ba bu ka ila ure i anishirr shishemi glo. A taka nggurr huzzu ankpu a
uha wa, si su ku ure ku ika ila ure ka mu zizo hen. À taka ni kpa abangga ba
nggo so di gbye anko ama wa ni isisurr iyirr.

10

Iba Yesu to ankpurr wa i sa ankpa ayirr yo

1 Are ka Musa ka nggo a ni ani Yahuda ba na ka nggo a si iyu mu i aseki
azizi ka nggo taka nga. Iyu ima inggi si si inkindirr ijiji yi hen. Ito ankpurr yi
nggo Are ka Musa ka a da da a bu di na na ankpu na ankpu, na ase na ase, a
si ma ingla abi nga na agẹ ka Abachi zzu pempe hen. 2 A ka ti ngla abi kuttu
ku Abachi ba aba si zzu pyarr ni ila ure imbarr yi hen, na du aba ka si di ri
amarr ka ila ure imbarr yi zizo hen, a ka si meme ito ankpurr yi ka kukri.
3 Ito ima i di tsarr ba ila ure imbarr na ase na ase, 4 nggo ayiyi a ilando na
amuwu ka si ba ila ure ka hen.

5 Ni ima yo, nggo Kristi à nga ni ingbingbru yi ni da di,

“Ùwà ì si di zha ito ankpurr ka ini hen.

Ùwà ì na ukpa ssubi zu ki ingga.

6 Ùwà ì si di nyarr ni ininazzu yi nggo a di tu yi nu uru wemi hen.

Ni si di nyarr na aseki ka nggo anishirr a di ni ku inggurr ila ure zhi hen.

7 Kristi à da di, ‘Ingga nggo inggya Abachi,

ingga nga nye na inkindirr yi nggo ùwà nggo i da di ingga bu ni na yi. A
charr na angbamvu ka are ka meme yo ni itu imungga.’ ”*

8 Nu nggo are ka a da di a bi na aseki akama mi nggo, ni imẹmẹ yi Kristi à da
di, “Ùwà si di zha ito ankpurr ka ini hen, ni si di zha ito ankpurr i ininazzu yi
nggo a di tu yi nu uru hen, tuku aseki ka nggo a di ni da Abachi bu nggurr ila
ure zhi nggo, ùwà si kpanye na aseki akama hen, ni si di nyarr na ka hen.” (A
di na aseki akama nu nggo are ka mu a da di a bu na nggo.) 9 Na da zizo di,
“Kye ingga nga ta ni na inkindirr yi nggo ùwà i zha di ingga bu na nggo.” Ni
itu ima yo, Abachi à ka ito ni ininazzu yi a zu na anga ayirr na gri ito i Kristi yi

* **10:7** Kye zizo Asarr 40:6-8.

nga ni yo na abubo ambarr wa. 10 Yesu Kristi à na inkindirr yi nggo Abachi à
da ku di a bu na nggo. Na ba itu ima à to ankpa yirr meme nggo na kpurr ila
ure imunta yi zhi mremremu, ima yo i du Abachi à ka inta ki ama, nu nggo
Yesu Kristi à ba itu ima à to ankpa yirr na kpurr ila ure imunta yi zhi ankpa
ayirr.
11 Abikye ba ani Yahuda ba a di na undu ku unikye ku ttuttumi, na si di ttu
azhi yo hen, na di to ito ima ki ankpa shishemi. Ito yi nggo ka si kpurr ila ure
zhi hen. 12 Kristi à na ito yi ankpa yirr yo. Ito ima yi i ka ila ure glo. Ima yo
i du ma so nu ungo ri ku Abachi. 13 Na so nabo bi nggo Abachi à taka ka abi
kama ba zu ku ki imburr i sa aza. 14 Ni ito ankpurr ankpa yirr inggi yi, uwa
na abangga ba nggo a kpurr ila ure imbarr yi a zhi ba nggo a wre ma.
15 Izhi Iwre yi mi ì di re ni inta ba ni itu ima yi. Ni imẹmẹ yi Izhi Iwre yi ì
da di:
16 “Atiko wa à da di, uwanggo yo à si ishi azhi yi nggo ingga i ta shi na ba nggo,
nggo ivi ti nga.
Ingga ta yo ba are amungga ka ni isisurr imbarr yi,
ni ta charr ba na ka na amarr ambarr ka.”†
17 Na da di:
“Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr imungga hen.”‡
18 Nu nggo Abachi ti kpurr ila ure imbarr yi zhi ba, aba si zha ito numa nggo
ta kpurr ila ure zhi ba zizo hen.

Di inta kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku

19 Amuya amungga abiga, a si ni ima yo ayiyi a Yesu wa à bwu anko mu
zu ki inta nggo inta ta mirri kuma nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku, sama ni
isisu. 20 Yesu à ttu nggo na bwu ki inta anko ahẹhẹ a iso. Uwa yo a sa anko
ama na so tsitsirr. Ungbanja ankru ku nggo u harr anko a uki wa u nggarr ki
uha, uwa su ukpa ku Yesu ku yo u nggarr meme. 21 Inta i se nu unikye unkpi
wanggo nggo a so di kye anishirr ba Abachi ba. 22 Ni ima yo di inta nga na
Abachi ku ni isisurr iyirr, ni kpanye kakami. Inta bu zirr ki anishirr angga
ba nggo a ka kpurr amarr ka ila ure ambarr ka zhi na ayiyi a Yesu ba, aba
ka ngla inta zzu na amasirr a iwre ba. 23 Di inta di gri iyo isisurr imunta yi
ngbangba. Ni surr ashishi nggo inta da ku abanu nggo inta hi da Abachi à ta
na inkindirr yi nggo à da du uwa à ta na ki inta na yi nggo. 24 Di inta ri amarr
ka ikpa ni zi ikpa ni ikpanye tuku ina undu uzizi. 25 Inta bu si ka inggurr
bi imunta i abiga yi du, nâ ta su nggo inkpu munta yi so di na hen. Iya, di
inta kuchi ni zi amunta abanu kakami du ba tsɨ kyekye, nu nggo inta hi di
azhibarr a Abachi wa ki ywhiywhirr.
26 Inta ti hi ure ujiji ku nggo a da ki inta na ku nggo, ni ti ka ni di la ure na
wurr, ito aseki numa i sama nggo ta kpurr ila ure zhi. 27 Inkindirr yi nggo i ji
inta bu na inggi i si di inta bu so ni isisu bi nggo Abachi à ta kanga nu unfu
kakami ni bre amu na ngɨ abangga ba nggo a karr ma nu uru. 28 Undurr wa
nggo à ti ka na si na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da hen, anishirr aha
ka atarr a ti hi inkindirr yi nggo undurr wama à na nggo, aba bu ngu ma,
na bu si ki itito na ku hen. 29 A ti na meme ku Are ka Musa ka mu, aba ta na
kingginggi ku wanggo nggo à si kye Uvuvurr a Abachi wa ki inkindirr hen,
na si ba ayiyi a lo azhi wa nggo a ngla ba ssuzzu ni ila ure yi ki inkindirr hen.
Undurr uwama nggo à marr Izhi yi nggo i na ki inta uzizi nggo, imba kye a

† **10:16** Kye zizo Irrimiya 31:33. ‡ **10:17** Kye zizo Irrimiya 31:34.

taka na undurr uwama ki ngginggi? Iha yi nggo uwa nggo a yo yi ni itu ima, i
si ta si ntsɨ hen. 30 Inta i hi uwanggo nggo à da di, “Ihan yi i si mungga. Ingga
ta han anishirr inkindirr yi nggo iwre ku ina imbarr yi nggo.” Uwa yo da
zizo di, “Atiko wa à ta bre ku anishirr ama ba amu.” 31 Uwa si inkindirr isisu
unushirr à rri na ango ka Abachi nggo à so tsitsirr.
32 Si kpamusu ni ivi i ikuchi nggo a tsarr imba ure ujiji ku ni imɛmɛ yi hen.
Imba i ki iha kakami na aseki shishemi, ni ka ni kri ngbangba ni ikuchi sa
ni iba ttungo. 33 Na ankpu numa anishirr a di re ki imba are andanda na ki
imba iha na ashishi ka anishirr. Ni ivi inuma yi, imba mi i rri na anishirr
abanu ba nggo a so re ba are andanda na ki ba iha meme nggo. 34 Imba i ki
iha ndo na abangga ba nggo a harr ba na aki ka iharr. Aba a vu imba kpa
aseki amba ka wemi nggo, imba kpanye ni isisurr i inyarr, nu nggo imba hi
di imba se ni inkindirr yi iwre sha nggo ta so sese.
35 Imba si ba ttungo ni ikri ngbangba imba yi hen, nggo i gri azadi ka nggo
a sa ankpi. 36 Iwre imba bu vu isisurr, wre ki imba bu na inkindirr yi nggo
wre ku Abachi ni ka kpa inkindirr yi nggo à da zu. 37 Angbamvu ka Abachi a
da di,
“A ji ntsɨmi u wanggo nggo à ta nga nggo a bu nga. A si ta kachi hen.
38 Uwanggo nggo Abachi kpa ma à ta so ku iyo isisurr.
À ti ka ko nu ugo,
ingga si ta nyarr ku hen.”§
39 Uwa ta si inta nanko, inta si se nu umi ku abi kako nu ugo kuma ku ittu
hen. Inta se nu umi ku abangga ba nggo a yo isisurr aba kpa ba ttungo nggo.

11

Iyo isisurr i anishirr abi ikuchi ba

1 Iyo isisurr nggi si ikpanye na aseki ka nggo inta so surr ashishi di a ta nga.
Nu nggo inta si hi ka mi hen, ni hi di a si jiji. 2 A si iyo isisurr i anishirr abi
kuchi iyo i du Abachi à na ba ki abangga ba nggo inta ta ga aza azizi ambarr
ka.
3 A si iyo isisurr na Abachi ku, ima yo di inta i hi da Abachi nggo à na
ingbingbru yi nu ure uma. Meme yo nggo, Abachi à na undu ni inkindirr
yi nggo inta si hi hen ni na aseki ka nggo inta hi ka nggo. 4 Iyo isisurr nggi du
Habila a nu Abachi ini iwre nggo uzayirr Kayinu wa si ni hen. Abachi da du
uwa a nyarr ni ini ima yi Habila à ni na kpa ma ku uzizi, ku iyo isisurr uma
ku. Nu nggo Habila à ka ttu mi ba, iyo isisurr ima yi i si ku anishirr inkindirr
i kye izizi ari.
5 A si iyo isisurr iyo i du Abachi à ba Inoki hun ko nu unkplassu na du ma
si hi ittu hen. Aba si hi ma hen, nggo Abachi à ka ba ma nado ba. Nggo a
nise ba ma, ungbamvu ku Abachi ku u da di à su unushirr wa nggo à su ku
Abachi isisurr. 6 Unushirr wa nggo à sama ni iyo isisurr na Abachi ku, a ka
si na inkindirr yi nggo ta su ku Abachi isisurr hen. Undurr wanggo nggo ti
nga na Abachi ku nggo undurr uwama a ta kpanye da Abachi a se ma na di
nu ba azadi ka nggo a di nga na ku nggo.
7 A si iyo isisurr i Nuhu nggi i ni du ma à wo ure ku Abachi ku ni itu i aseki ka
nggo a nise la. Nuhu à tarr uddu unkpi ku nggo u kpa ma ttungo na abi iko ma
ba na amasirr wa. Nuhu à na inkindirr yi nggo i du anishirr bi ingbingbru
ba a hi di aba a na inkindirr indanda. A si iyo isisurr iyo i du Abachi à kpa
ma ki unushirr uzizi.

§ **10:38** Kye zizo Habaku 2:3-4.

8 A si iyo isisurr iyo i du Ibrayi à wo ku Abachi nggo à yo ma di a bu ssuzzu
kuma ni igbu wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta nu ma nggo. A ka igbu
ama wa du na si hi inkla yi nggo uwa à so kuma hen. 9 A si ku iyo isisurr iyo
du Ibrayi à sarr abubo a iso ki unichirr ni ìgbù wanggo nggo Abachi à da du
uwa à ta nu ma nggo. A di rri so ni iburr. Ani Ishaku tuku Yakubu nggo a kpa
ida zu i Abachi yi meme, aba mi a rri so na aburr wa. 10 Ibrayi à na meme nu
nggo à so kye ko ni ìgbù* wa nggo Abachi mu à tsarr kye na me na ankima,
ìgbù wa nggo ibarr ima i kri sese.
11 A si iyo isisurr nggi i du Sarratu ayamba a Ibrayi wa à hru ine, nu nggo a
ka chĕ ba na di se nu ukru. Sarratu à kpanye da Abachi ka si ka angu sarr ni
ida zu ima yi hen. 12 Nu nggo Ibrayi à ka chĕ ki ndanda mi ba na kpa ahinhan
ba nggo à kri shishemi zzu intsintsę mu nu unkplassu tuku ugbuhun nu
unddu ku inyi nggo undurr ka si bre kye hen.
13 Anishirr abama a gri iyo isisurr imbarr yi ma ni kɨ. A si kpa aseki ka
nggo Abachi à da du uwa à ta nu ba hen. A kri gbagba mu na hi aseki ka na
ashishi yo mre na nyarr. Uzirr umbarr ku mi u tsarr da aba mi a si abichirr
mu ni ingbingbru yi. 14 I si jiji mu di anishirr ba nggo di re meme a di kpanye
da aba a ko kye ko ni ìgbù wa nggo a yo da ambarr. 15 A si di ri amarr ka ìgbù
wa nggo a ka ma du nu ugo hen. Ka da a di ri amarr akama, a ka zha anko
a ikakuma wa. 16 Aba si na meme hen, na yo isisurr ni ìgbù wanggo nggo a
wre mri na se nu unkplassu mu nggo. Ni ima yo Abachi à di nyarr nggo a di
yo ma di Abachi ambarr, uwa a si ni ima yo Abachi à ssu ìgbù a zu ba.
17 Nggo Abachi à tsarr Ibrayi kye, uwa si iyo isisurr iyo du Ibrayi a ba
uzuma uyirr wa Ishaku à to ankpurr. Ibrayi yo à su uwanggo nggo Abachi à
yo angu zu ku, ni ima mi, uwa kpanye du uwa ta ni uzuma wa nggo su uyirr
yo. 18 Abachi à da ku di, “A su nu umi ku Ishaku† nggo ùwà ta kpa ahinhan
ba nggo ingga da zu.” 19 Ibrayi à hi da Abachi à ka du iku i Ishaku yi i tasi.
Uwa à kaki meme yo jiji, Ibrayi à kpa Ishaku kanga tsitsirr, (na ta i taka se ni
ichi).
20 Nggo Ishaku à yo isisurr na Abachi ku na yo ku ani Yakubu tuku Isuwa
angu ka iwre, ni itu i inkindirr yi nggo i taka la ni ichi.
21 A si iyo isisurr nggi i du Yakubu yo ku amumarr ba Isuhu ba angu azizi
bari na ttu. A kuyi nu amfarr a yi ungo ama wa na gbyarr ku Abachi asa.
22 Uwa si iyo isisurr iyo du Isuhu, nggo à ta ttu na re ni itu yi nggo anu
Israila ba taka ssuzzu nu Masarr na da ba inkindirr yi nggo a taka na na
attuttu ama ka.
23 A si iyo isisurr iyo du akiki bu Musa ba a sha ma sharri ki ihwa itarr nggo
ngri ma nggo. A hi da a wre uvuvurr, isisu i si ki ba nu nggo a si wo ure ku
uttu ku nggo hen.
24 A si iyo isisurr iyo i du Musa, nu nggo a furr na kisa di a bu si yo wa
ki uvuvurr a uva a uttu nu Masarr hen. 25 À kpanye du uwa à ta ki iha na
anishirr ba Abachi ba ba, nggo a ka nyarr iki nggo di sha gri ila ure nga. 26 À
ri amarr di i wre sha uwa bu ki iha ku Kristi wa tuku nggo a bu turr aseki ka
Masarr ka hru. A so kye ko ni inkindirr inggi yi nggo a taka nu ma ni ichi. 27 A
si iyo isisurr iyo i du Musa à gru share nu Masarr na si kru isisu du uttu wa
à ta ki unfu hen. Musa à si kukri hen na kuchi kakami zzu da à hi Abachi wa
nggo a nise hi ashishi na ashishi. 28 A su ku iyo isisurr iyo i du Musa à tsarr

* **11:10** Ìgbù wa: Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so na ku nggo. A ti gri aba yo ma di Urushalima nu unkplassu. (Kye zizo Ibraniya 12:22.) † **11:18** Kye zizo Imęmę 21:12.

anishirr ba anko iri Iga i Ivu Sarr yi tuku imɨ ayiyi na angu ankonki, wre ku unitu a Abachi wa nggo à di du anishirr a kɨ nggo, a si ta du ingri imɛ̱mɛ̱ i ani Israila yi kɨ hen.
29 A si iyo isisurr nggi i du anu Israila ba a kucha Inyi Ususarr wa, uwa zzu na ta so zirr na ábì. Nggo anu Masarr ba a gru da aba ta ga ba nggo, amasirr wa a gu ba na kuma.
30 A si iyo isisurr i anu Israila iyo i du ugonka ku nggo a me harr igbu nu Jerriko wa u jaku, nu nggo a zirr kago ku ki ivi tangba.
31 A si iyo isisurr iyo i du Raha, unddunddu wa, à kpa abi bre abubo kye ba, aba si ngu ma na abangga ba nggo ka iwo ku Abachi hen.
32 Imba di ingga bu da angginggi zizo? Ingga ka so nu momo nggo ni charr ki imba ni itu i anu Gidiyo, Barraki, Samusi, Jefita, Doda, Samwila na abi kpa are ba Abachi ba. 33 A si iyo isisurr iyo i du ba a tsi ni ìgbù yi na ri yi. A na inkindirr yi nggo Abachi à di a bu na nggo. Ima yo du ma nu ba inkindirr yi nggo à da du uwa à taka nu ba nggo. A na na du iche a ttu angu. 34 A zhi uru ku nggo u karr kakami, aba kpa ba ttungo ni ingɨ ba ni injingba. A su ukpa, Abachi nu ba ukyekye uhɛ̱hɛ̱. A di tsɨ kyekye ni iku na di ri abi ta iku abanu shishemi. 35 A si ku iyo isisurr nggi i du amba ba a kpa amla ambarr ba nggo a kɨ nggo tsitsirr mi. A ki abanu iha di a bu ttu iga yi ttungo, aba kà ikpa ttungo ima yi, wre ba bu kɨ na tasi na so iso yi nggo i wre sha. 36 A mɛ̱ abanu na hlo ba na amfarr. Na surr abanu na ache na harr ba na aki. 37 A ta ba ngɨ na angbinta, na nggarr ba ki anga aha, na ngɨ ba na anjingba. Aba mi di surr inggakpa i aminta tuku i amuwu. A sa abi iha. A tsutsarr ba kakami. 38 Ingbingbru yi si zha anishirr azizi bama hen. Abanu ba a kru sharri na ankpuji na agbre na di so na akohan na adduddu.
39 Iyo isisurr i anishirr angga ba i du anishirr gbyarr ba asa. Ni igbyarr asa ima mi, uyirr ambarr a si kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka nu ba hen. 40 Uwanggo su nu nggo Abachi se ni inkindirr iwre zu ki inta, na si zha di a bu kpa azadi ka iyo isisurr ambarr ka sa ni inta hen.

12

Ga agurr a Yesu wa

1 A ti si inta na anko, inta i se na akpa anishirr wa nggo uzirr umbarr ku u tsarr inta inkindirr yi nggo iyo isisurr i se ma. Uwa a si ni ima yo, imba bu di inta ka aseki ka wemi nggo a harr ki inta anko tuku ila ure yi nggo vu inta nyarr gri gbangba ni bu kru ukru ku nggo u si ni ichi imunta ni isisurr iyirr.
2 Di inta surr ashishi amunta ka ni Yesu ku, nggo iyo isisurr imunta yi bazhi ni imɛ̱mɛ̱ kuma ni ikikre yi, i zhi nu uwa yo ku. Yesu à si kru, nggo a tsutsarr ma hen. A ka na yo itu nu nggo à hi inyarr yi nggo i kurr bi ma nggo. A si kye ittu ishisha yi nu unkunkurr ku ki inkindirr hen. Ziza à so nu ungo ri ku Abachi na abubo a ittu ama wa. 3 Kye iha yi nggo Yesu a ki yi, tuku nggo a vu isisurr gri, nu nggo anishirr abi la ure ba a karr ma kakami nggo. Uwa a si ni ima yo imba bu si du ukpa u su imba ni gru ba iga yi ttungo yi hen.
4 Ita ukpa imba yi ni ida ila ure i nise ma nu unto ku nggo imba ta ka ayiyi amba wa hre. 5 Imba kpamusu mu na are ka ni ukyekye ka nggo Abachi à re ki imba na ka ki amumarr ama nggo? À da di,

“Uzumu, si kye inggarr ito i Atiko yi kpachirr hen,
ni si su ukpa nggo a ti nggarr ito nu ùwà ku hen.

6 Abangga ba nggo Abachi à kpanye na ba nggo, uwa à di nggarr ito na abama yo ba da a na ndanda,

na di tsutsarr undurr wa nggo a kpa ma ki uvuvurr ama.”*

7 Imba bu vu isisurr ni iha yi nggo imba so ki yi. I si nâ ta su nggo aki di
tsutsarr uzuma. Iha imba yi i tsarr da Abachi à so tsutsarr imba nâ ta si
amarr ma. Uvuvurr numa à ka se nggo aki wa si di nggurr ma hen? 8 Abachi
à ta si tsarr imba iso nâ ta si inkpu amumarr yi hen, meme nggo, imba si
si ku amumarr ama jiji hen ni sa abi ingri tankpa. 9 Inta we se na akiki ni
ingbingbru inggi yi nggo a di tsarr inta ure, inta di wo ba ure. Ni itu ima yo
inta bu ni atu munta wa ku itsarr yi nggo Aki munta wa nu unkplassu à ni
inta. Ima yo ta di inta so. 10 Akiki amunta bi ingbingbru ba a ti kye iwre ba
nggo aba sha ki inta iha a ki ivi ntsɨ. Uwa ta si Abachi nanko à di ssu inta ki
ku uzizi umunta mu, wre ki inta bu kaki nâ ta su uwa. 11 Inta di vri kakami
nggo a ti tsarr inta ure. I di vri, u nu ugo ku, nggo inta ti kpa azadi ka itsarr
ka, inta di se ni isu isisurr, nggo inta ti ko zirr na anko a iwre wa.

12 Na ango amba ka nggo a ji ywi, ni na aza amba ka nggo a vu chi. 13 Ga
anko nggo a su ku aza amba ka ntto. Meme nggo, abangga ba nggo a ga imba
nggo a ti si aba kpre aza mi, aba a si ta bwu aza na kuhre hen, na ta kaki
kyekye zizo.

Imba si ka Abachi hen

14 Ta ukpa ni so su na anishirr ba we. Ni so iso anishirr ba nggo a ba itu
imbarr yi a nu Abachi. Imba ti si na meme hen, imba si taka hi Abachi hen.
15 Ta ukpa ni ssu ikpa gri ni si du unuma ni imba ba à ka ssu uzizi ku Abachi
ku hen. Si du unuma kaki uzhizhi ki rɨ kpakpa na gri ki imba ivri, na na imba
kaki aba ankizhi hen. 16 Ki bwe, ni si du unuma à na tankpami, ka sama ni
ihi Abachi hen, nâ ta si Isuwa, nggo à ba inkpinkpye ima i uvuvurr ni mẹmẹ
à re na kpa ila i ankpu yirr. 17 Imba hi di nu ugo ku nggo Isuwa à na meme,
na ni zha du uwa ta kpa iyo angu i aki ama yi nggo, aki wa à kà. Isuwa à zha
anko a ikasarr ni ina ima yi na zha lankarr, ka nu nggo à zha iyo angu izizi yi
kakami na ashishi kye ma, anko sama.

18 Imba si nga ni igbre wa nggo a ka si sa ungo na ku mu hen, ni si nga ni
igbre wa nggo a so rri nâ ta si uru mu hen. Imba si nga si ni ibwu tuku ivri
isisurr tuku akazhi hen. 19 Imba si nga si ni ingba yi nggo a vri yi hantu mu
hen, ka na akorr wa nggo ábáchí ambirr ba à wo wa, na barr da aba si zha
iwo wa zizo hen. 20 A si kpanye na wo igba utu yi nggo a da ba di, “Inkindirr
inuma ka ininazzu a ti sa ungo ni igbre wa, aba bu ngu ma hen.”† 21 Inkindirr
yi nggo anishirr ba a hi ni igbre wa i ki ba isisu kakami u Musa à da di, “Isisu
i ki ingga ni di ingga so wri kpakpa.”‡

22 Iya, ziza imba nga si ni Igbigbu i Zayo§, ni igbu a Abachi wa nggo à so
tsitsirr, nu Urushalima nu unkplassu wa tuku inggurr bi inyarr i akpa abitu
ba Abachi ba. 23 Imba nga si ni inggurr bi i amumarr abi imẹmẹ ba Abachi
ba nggo a charr asa ambarr wa nu unkplassu. Imba nga na Abachi ku, uni
bre amu a anishirr wa we, tuku izhi i anishirr azizi nggo a wre ma. 24 Imba
nga ni Yesu ku nggo à gri ishi azhi ihẹhẹ yi ka nga zhi na Abachi ku. Imba
nga ni Yesu ku nggo uwa yo à kri ku Abachi na anishirr ba na atsutsu, ni nga
na ayiyi wa nggo a mɨ wa na gri nggurr zhi na re are ka nggo a wre sha ayiyi
a Habila wa nggo à yì zha di a bi han unka mu.

---

* **12:6** Kye zizo Assurre 3:11-12. † **12:20** Kye zizo Issuzzu 19:12-13. ‡ **12:21** Kye zizo Are Ka Zizo 9:19. § **12:22** Igbigbu i Zayo: Isa i Urushalima, ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so.

25 Ki bwe ni si kà iwo ku uwanggo nggo so re hen. Abangga ba nggo a kà iwo
ku uni so re ni imimi wa a ti si firr ssuzzu hen, inta taka firr ssuzzu kingginggi
nu nggo inta ti ka share nu uwanggo nggo à so re zhi nu unkplassu nggo?
26 Ukorr umaku u du ingbingbru yi i battu ni ivi ima yi. I ziza nggo uwa à da ki
inta di, “Ingga i si ta du ingbingbru yo na nkpama i battu zizo hen, unkplassu
ku mi ta battu meme.” 27 Ure ku nggo a da di, “zizo wa nggo,” à tsarr inta
krizhizhi mi di aseki ka nggo a na ka a taka battu na kuhre, wre ku aseki ka
nggo a ka si battu hen, a bu kri.
28 Ni ima yo, imba di inta nyarr ku Abachi, nu nggo inta so kpa ittu yi nggo
ka si battu hen. Inta bu kuchi ni gbyarr ku Abachi asa na anko wa nggo a wre
ku, ni inkpinkpye tuku isisu, 29 nggo Abachi munta wa à si nâ ta su irrirri uru
yi ku nggo di tu aseki ka nado.

13

Undu ku nggo u ta du Abachi à nyarr inta nggo

1 Imba kuchi ni ikpanye ni ikpa nâ ta su nggo amuyirr a di na. 2 Imba bu di
kpa abichirr na ango ahaha na ako amba wa. Abanu a na meme yo na kpa
abitu ba Abachi na si hi hen. 3 Imba bu di ri amarr ka abangga ba nggo a kri
ni iharr na ti imba kri ni iharr yi ndo. Ri amarr ka abangga ba nggo a ko ki
iha, na ti imba so ki iha yi na ba.
4 Anishirr we bu kye igarr ssu nu ungo. Unuru tuku ayamba a bu gri igarr
imbarr yi zizi. Abachi à ta bre amu ku abangga ba nggo a di ssuzzu ku di
zha abanu na ábì, na abi la abubo. 5 Imba ka isisurr imba glo ni zharr inklo.
Inkindirr inggi yi nggo imba i si na yi nggo, imba nyarr ku Abachi, nu nggo
Abachi na nkpama à da di,
“Ingga i si ta kà ùwà du hen,
ni si ta ttu ùwà ttungo hen.”*
6 A si ni ima yo, imba bu di inta da sama ni isisu di,
“Akiko wa yo à su uni zi ingga wa, isisu i si ta ki ingga hen.
Unushirr ka na ki ingga angginggi?”†
7 Ri amarr ka abangga ba nggo di hru imba na bre ki imba ure ku Abachi
ku. Imba ga uzirr umbarr ku tuku iyo isisurr imbarr yi. 8 Yesu Kristi à si
meme yo nare, ari tuku ase na ase.
9 Imba bu si du itsarr inuma tankpami i ka imba glo na anko wa hen. I wre
imba bu kpa ukyekye zhi ni ina wre i Abachi yi, ni si kye di iga are ka iri ila
nggi i ta ni imba ukyekye hen. Are kama si di zi abangga ba nggo di ga ka
hen. 10 Abikye ba nggo a na undu na abubo a ibarr a ani Yahuda wa, a ka si
ri aseki ka nggo a gri ku to na akikre ka ito amunta ka hen.
11 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda wa a di gri ayiyi a ininazzu na nga nu
Unto ku Iwre Sha Kakami. A nga ni di to ku ila ure imbarr yi, na di tu aku a
ininazzu wa nggo a han nu uru, nu ugo ku igbu ambarr wa. 12 Uwa a si ima
yo du Kristi à ttu ku ila ure imunta yi nu ugo ku ìgbù ku meme na ka ayiyi
ama wa hre, wre ku bu ngla anishirr ama ba. 13 Ni itu ima yo, inta mi bu
huzzu nga nu ugo ku igbu ku, ni kpa ishisha yi na anko yiyirr ama wa nâ ta
su nggo a nu ma ishisha. 14 Inta i sama ni ìgbù ni so sese ni ingbingbru inggi
yi. Inta so ko kye anko a ìgbù numa mu ni ichi.
15 Ni izi i Yesu, di inta kuchi ni nu Abachi ini i inyarr munta yi, zhi ni ibarr
angu munta yi nggo i kpanye da a sa Atiko. 16 Imba si ba ttungo ni na aseki

* **13:5** Kye zizo Are Ka Zizo 31:6. † **13:6** Kye zizo Asarr 118:6.

azizi tuku izi ikpa imba yi hen. Izi ima yo i si ito yi nggo Abachi à di nyarr yi.
17 Wo ku abi hru imba ba, ni na inkindirr yi nggo a da di imba bu na yi. A so
di kye imba ttuttumi sama ni iso isu, nu nggo a hi da Abachi à ta zhi ba undu
ku nggo a na nggo. Imba ti wo ba ure, aba a ta na undu umbarr ku ni inyarr.
Imba ti si wo ba hen aba ta cha ashishi nu undu ku. Ima mi si ta zi imba hen.
18 Imba di barr ki inta ttuttumi. Inta hi di inta sama ni ila ni isisurr munta
nggo inta zha di inta ta di na aseki ka iwre ttuttumi. 19 Ingga tsi ki imba ango
di imba bu barr du Abachi gri ingga kanga ni imba ba hanhan mi.

Ibarr i ikikre yi

20 Abachi nggo à di ni isu isisurr, na à ta Atiko munta wa Yesu si. Ziza nggo
Yesu nggo à si nâ ta su Uni ho Unkpi wa nggo à na undu na ayiyi ama wa na
hu azhi ka Abachi ka nggo so sese ni itu aminta ama ba. 21 Abachi bu zi imba
na di imba na aseki zizi ka we nggo à zha di imba bu na nggo, na bu du Yesu
Kristi à di inta na inkindirr yi nggo iwre ku nggo. Inkpinkpye yi bu si i Yesu
Kristi ase na ase. Du yi si meme yo.
22 Amuya amba na aniru, ingga charr uvu ungbamvu ku nggo ku, wre ki
ingga bu ni imba ukyekye. Ni barr imba bu shirr atu zizi ku inggurr imungga
yi.
23 Imba bu hi di a ka ttu iziya munta wa Timoti ssuzzu nu uki ku iharr ku
ba. A ti nga ni ingga ku korr, ingga taka gri ma kye ni nga ni imba ba.
24 Chi ki ingga ankpinkpye amba ba wemi, ni chi abiga ba wemi. Amuya
abiga ba ni igbu nu Italiya a di ingga bu chi imba.
25 Abachi bu na ki imba we uzizi umaku.

Ungbamvu ku Yakubu
Ure ku mẹmẹ

Yakubu wa nggo charr ungbamvu unggo ku, à si uzayirr a Yesu na ayirr ku. Uwa yo à si ankpye a abiga ba nu Urushalima. À charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga abi mẹmẹ ba nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. A si so si ni imimi i Israila hen. Na charr ku abiga mremremu ni ingbingbru yi. À charr wre ku a bu tsarr abiga ba uzirr ku nggo a ta zirr ni iga yi, na charr kisa ku abangga ba nggo a ki imu di iga yi i si zha di unushirr a bu kasarr ni iso ima ikuchi yi hen.

Ungbamvu ku u kisa kakami ku abangga ba nggo a kye di ina aseki ka nggo Abachi da di a bu na ka, sama ni ka iso ikuchi imuwa yi kasarr, uwama yo a si iga yi mre. À charr ni itu i igɨ itu, ihla anishirr hihla, iki awa, izharr na aseki ka ishisha, ina aseki ba na abi wre ku anishirr ngga a bu hi, izharr aseki ka ingbingbru ka, tuku ina isa i unushirr ki ndanda. A da di iga yi i si si ire ba na angu yo mre hen, uwa bu na inkindirr yi nggo i ta tsarr di iga imunta yi i si jiji mu *(2:14)*.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iso ijiji ni iga yi *1:1-27*
Inkindirr yi nggo iga yi i di gri ni iso i unushirr *2:1-13*
Iga tuku ina aseki *2:14-26*
Ure ni itu i ivu irrirri gri *3:1-18*
Itsarr iso *4:1-17*
A glo abi inklo *5:1-6*
Inggurr ikikre *5:7-20*

1 A si ingga Yakubu, ugarr a Abachi tuku a Atiko Yesu Kristi.

A si ingga yo so charr ku anishirr ba Abachi ba we, nggo ga so ni ingbingbru yi.

Ingga chi imba we!

Iyo isisurr tuku ihi

2 Amuya, nggo a ti tsarr imba kye na anko ka na nkanka, imba bu nyarr.
3 Imba bu hi di nggo a ti tsarr iyo isisurr imba yi kye, ni ikikre inggi uwa ta ni imba ikri ngbangba. 4 Imba bu di kri ngbangba na aseki ka we, wre ki imba bu tsɨ kyekye mremremu ni bu sama ni inkindirr. 5 Meme mi, uwanggo nggo ti si ihi inkindirr yi nggo Abachi zha da a bu na hen, uwa bu barr Abachi uwa ta nu ma na yi. Abachi di tsu ni, ni isisurr iyirr na di ni wre, sama ni ttu ungo. 6 Nggo imba ti barr ma mi, imba bu kpanye ni isisurr ni si barr na asusurr aha hen. Unushirr na asusurr aha a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga ni inyi, nggo unddunddu di go wa turr kuma nu ussu ni kaji. 7 Unushirr wanggo nggo si meme uwa bu si kye du uwa ta kpa inkindirr na Atiko ku hen.
8 Uwanggo nggo ti si na asusurr aha, uwa yo si si ni ivu isisurr hen, na si di ri amarr ka aseki ka nggo a di na hen.

Iha ni ise na aseki

9 Uniga wa nggo a ta si ni iha, uwa bu nyarr nggo Abachi ti gɨ ma gru.
10 Imba angga ba nggo se na aseki ka ingbingbru ka, imba bu nyarr meme, nggo Abachi gri imba kaji. Abu ungo ni ingbingbru inggi yi a ta vu sarr nâ ta

si ugbyarr ku unkunkurr nggo se ni ijiji. 11 Na ambre nggo anza wa nise gru,
imba ta hi ugbyarr ku u wre kye ka ba. Nggo azhi wa ti ssu na tu unkunkurr
ku ugbyarr ku ta ho ni kuhre, iwre ima yi ka nado. I ta si meme yo na aba
aseki ka ingbingbru ba ba, nggo a ta kɨ ni izha a aseki imbarr yi.

Itsarr kye tuku ittu kye

12 Abachi à ta yo angu azizi ku undurr wama nggo à tsarr ma kye, uwa kri
gbangba ni iyo isisurr. Nggo a ti bwa cha ni itsarr kye yi, uwa ta kpa azadi
ama ka nggo si iso sese yi nggo Abachi à da zu ku abangga ba nggo a kpanye
na ku nggo.

13 Nggo a ti tsarr unushirr kye, ni itsarr kye ima yi, uwa bu si da di, “Itsarr
kye inggi yi i zhi na Abachi ku” hen. Undurr sama nggo ka tsarr Abachi kye
na du ma na inkindirr indanda. Uwa ku itu ima à si di tsarr unushirr kye
hen. 14 Na anko numa, a si izharr inkindirr imunta nggi di gri inta ko ni ila
ure. I di tirr inta ni di gri inta ni kuma ni ina undanda. Ima yo si itsarr kye
yi. 15 Meme nggo, izharr inkindirr imbarr yi di hru ine ni ngri ila ure. Nggo
ila ure yi ti furr ki kyekye, i di gri ittu.

16 Amuya! Imba bu si du undurr à re imba yi hen. 17 Aseki ka wre ka we, ni
ini yi nggo si krikri, a di nga zhi na Abachi ku nu unkplassu, nggo à na azhi,
nu uhwa, ni intsintsẹ yi nggo di la na akpa ka. Abachi ku itu ima à si di kasarr
hen, nâ ta si nggo iyu di zirr kago nggo azhi wa kasarr hen. 18 A si ikpanye
i Abachi nggi, i du ma a gri ure umaku, nggo u su ujiji, ni ni inta izhi iheḥẹ.
A na meme, wre ki inta bu so nâ ta si amumarr bi mẹmẹ nu umi ku aseki ka
nggo a na.

Iwo Ure ku Abachi ku ni ikpa na undu

19 Amuya, imba bu ssu ure ku nggo ingga ko da ki imba kye? Imba bu si abi
shirr atu hanhan mi, ni si sa abi re hanhan hen, ni si si abi ki unfu hanhan
mi hen. 20 Nggo anishirr ti ti unfu, aba si di na aseki ka wre ka nggo Abachi
à zha di a bu na hen. 21 Imba bu kà amarr ndanda ni ina ndanda yi nggo a so
na kago imba nggo. Imba ba itu imba yi nu Abachi, ni ki ango aha kpa ure
umaku nggo a ttu ku ni isisurr imba nggo. Ure kuma se nu ukyekye ku kpa
imba ttungo.

22 Imba bu si re atu amba ni ishirr atu yo nu ure ku Abachi ku gigyemi
hen. Inkindirr yi nggo imba ti wo, imba bu na undu na yi, nâ ta si nggo a da
ki imba. 23 Undurr wa nggo ti shirr atu yo nu ure ku Abachi ku, na si kpa ku
na undu hen, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo kye ashishi ama ka na azarr
ashishi na hi nggo ashishi ama ka a se. 24 Na kye ukpa umaku kakami, nggo
undurr uwama à ti ka azarr ashishi wa zu na share, uwa kpamusu ni issu
ima yi keke. 25 Undurr wanggo nggo ti kuso kpi mi na ba ure ku Abachi ku,
nggo u wre kakami ni di kpa anishirr ttungo, hla kye na kuchi ni na inkindirr
yi nggo i se nu umi, na si kpamusu ni inkindirr yi nggo uwa wo hen, Abachi
ta yo ku undurr ma angu azizi na aseki ka nggo a so na ka.

26 Mi, unuma kye itu ima du uwa nggo hi Abachi. Nggo a ta si di vu angu
ama ka gri hen i iga ima yi i si gigyemi, uwa so re itu ima. 27 Inkindirr i ingla
zzu tuku isama ni ila ure na ankẹ ka Abachi Aki munta inggi si, iwre inta bu
di kakye amumarr bi iha na amba ba ako ni iha imbarr yi, ni bi si kpanye ni
du amarr andanda ka ingbingbru ka na inta ki amimi hen.

2

Anishirr we a si narrnarr
na agẹ ka Abachi

1 Imba amuya, nggo imba ziza sa abiga Atiko munta wa Yesu Kristi, nggo
su Atiko unkpi, imba bu si di na ku anishirr na nkanka hen, nu nggo imba
kye ba ba nu ukpa nggo. 2 Ka di anishirr aha a mirri nu unto ku nggo imba
so na issubi, uyirr wa a su unu ungo na surr iki iwre ni indehri yi nggo a na
yi ni izinarriya, uyirr wa si uni iha na surr iki yi nggo ika ngla kre ba na mirri
meme. 3 Imba ti kye uni kri wa ssu nu ungo ni ddu ma di, “Ji so na abubo a
iwre anggo,” ni ddu uni iha wa di, “Kri nabo,” ka di, “Ji so ni imimi yi na aza
mungga.” 4 Uwa si meme nâ ta si nggo a di da di anishirr banu a mri abanu,
imba ta na nâ ta si ugbugbu uni hla ure.
5 Wo yi, imba amuya! Abachi hla abi iha bi ingbingbru ba ki abi kri
gbangba ni iga ima yi, wre ba ka kpa aseki ka nggo Abachi à da zu ku abangga
ba nggo a kpanye na ku. 6 Imba kye nggo imba di kpa abi iha ba chirr! A sa
abata ngga so di de imba na di gri imba ko ni into ibre amu yi? A si si aba
azo ba yo hen? 7 A si sa aba yo nggo a so di bre are andanda ni itu isa i Atiko
amba wa Yesu hen?
8 Ure unkpi kakami ku nu Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Kpanye na
abanu ba nâ ta su nggo ùwà kpanye ni itu muwa.”* Imba ti na meme imba ta
di na inkindirr zizi. 9 Imba ti na ku anishirr wre na nkanka, imba na ndanda
mi, Are ka Abachi ka a tsarr di imba kpala. 10 Undurr wa nggo ti kru isisu
i are ka Abachi ka we na jaku ni inkpi iyirr, uwa jaku na are ka Abachi ka
namri. 11 Abachi uyiyirr wama yo à da di, “Si zha amba hen, si zha aniru
hen,”† uwa yo da di, “Si ngu unushirr hen.”‡ Ùwà ta si di zha amba ka aniru
hen, ni ngu unushirr, ùwà la ure ku Abachi.
12 Meme nggo, inkindirr yi nggo imba ti da, ka inkindirr yi nggo imba ti na,
imba bu hi da Abachi taka yo inta ibre amu. A taka yo inta ibre amu nu ure
umaku nggo di kpa anishirr ttungo. 13 Na azhibarr a ibre amu wa, Abachi
si ta kye undurr wa ma na ashishi ki itito hen, nggo a si di kye uzayirr na
ashishi ka itito hen. Undurr wa nggo di ka ki itito na atu a anishirr taka hi di
itito yi nggo Abachi à se na yi na atu a anishirr nggo i mri ibre amu i Abachi
yi.

Iyo isisurr ni ina undu uzizi

14 Amuya, i wre ki imba kingginggi, unushirr bu da du uwa yo isisurr na
Abachi ku na si na undu uzizi ku nggo u tsarr iyo isisurr ima yi hen? Iyo
isisurr ima na ankpa ma ka kpa uwa ttungo? 15 Ka di uzumbirr ka uvambirr
numa sama ni ila iri na ankru ka surr. 16 Imba kye, a si inkindirr iwre uyirr
imba bu ddu ma di, “Abachi bu zi ùwà! Na du ukpa muwa ku nggurr ssu, na
du ùwà bu shi.” Ùwà ti na meme ni si nu ma inkindirr yi nggo à ko zha yi
nu ùwà ku hen, uwama sa angginggi iwre? 17 Iyo isisurr nggi si ma mi. Iyo
isisurr na nkpama sa ni na undu i si iku.
18 Unuma ta da di, “Unuma se ni iyo isisurr, unuma se ni ina undu.”
Ure mungga ku nggo su di, “Tsarr ingga iyo isisurr imuwa yi sa ni ina
undu uzizi, ingga ta tsarr ùwà iyo isisurr mungga yi nu umi ku undu ku nggo
ingga na.” 19 Ùwà kpanye da Abachi su uyirr yo? Ùwà ti kpanye, iwre meme!
Anazhi ndanda ba mi kpanye meme na di kru isisu ima yi na wri kpakpa.
20 Urrurru ùwà! Ùwà zha da a bu tsarr ùwà di iyo isisurr sa ni ina undu
su undu ku igigye? 21 Ábáchí munta wa Ibrayi, à na kingginggi mu na su
ku Abachi isisurr? A si su nu undu umaku yo, nggo à gri uzuma wa Ishaku

* **2:8** Kye zizo Levitiku 19:18. † **2:11** Kye zizo Issuzzu 20:14; Are Ka Zizo 5:18. ‡ **2:11** Kye zizo Issuzzu 20:13; Are Ka Zizo 5:17.

kuma ku to ankpurr ku Abachi na akikre ka hen? 22 Kye, iyo isisurr ima yi nu
undu umaku, inkindirr yi nggo a na yi iyo tsarr iyo isisurr ima yi si ijiji. 23 A
su jiji nggo Ungbamvu ku Abachi ku u da meme yo di, “Ibrayi à kpanye na
Abachi ku, iyo isisurr ima yi i du Abachi kpanye na ku, na yo ma ki unushirr
uzizi.” Ima yo du ba yo Ibrayi ki ukpama a Abachi. 24 Imba hi di a su undu ku
unushirr nggo ta gri ma chi ko na Abachi ku, na si ta si iyo isisurr na nkpama
hen.
25 I si meme nggo unddunddu ayamba nggo ku, nggo a yo ma du Raha. A su
ku Abachi isisurr nu undu umaku yo. Nggo à kpa ani Israila abi ku bre abubo
kye ba yo na na ba anko a ikru huzzu nanka. 26 Nâ ta si ukpa ku unushirr ku
nggo sa ni izhi si iku mu, i si meme yo iyo isisurr sa nu undu i si iku mu.

3

Undanda ku irrirri

1 Amuya, imba si kaki abitsarr namri hen. Imba bu hi da ibre amu imunta
i abitsarr yi taka tsɨ kakami mri i abanu yi. 2 Inta wemi di vu sarr na anko
ka shishemi. Unushirr wa nggo si di vu sarr nu ure umaku hen, unushirr
uwama si ni vu itu na hi aza ka gri itu ima.
3 Nggo inta ti zha di inta ta di inga bu na inkindirr yi nggo inta zha, inta di
yo ku ache na angu, wre ki inta bu lo ma zu. Inta ti na meme inta di ka ma
sarr, ni du ma kuma nu unto ku nggo inta zha. 4 Di inta kye ijirrigi i amasirr,
nggo i si inkpi yi, u unddunddu di go yi gri ni so kuma kyekye mi, nggo uni
turr wa ti vu inkindirr numa ivintsɨ gba ijirrigi yi kasarr ko ku nu unto ku
nggo isisurr ima yi ikpanye. 5 Irrirri munta yi i si meme yo, nggo inta kye yi
kpachirr, i di gri are ankpinkpi huzzu.
Kye nggo a di murr uru ntsɨ yo nu ukpa ankpuji! 6 Irrirri yi i si nâ ta si
uru. I si imimi, i mri inkpu i ukpa yi, ni se nu ukyekye ku gri ankizhi nga ku
anishirr nu ukpa ku namri. Na anko ma yo i di gri ukpa ku namri ko ku yo
nu uru, irrirri uru yi nggo zhi nu udduddu ku uru ni itu ima.
7 Unushirr se nu ukyekye ni itu a aseki ka nggo Abachi na namri, ininazzu,
aminche, abi nga ngi nga, ni ikikla nu umi ku amasirr. 8 Undurr si se nu
ukyekye ki vu irrirri gri hen. I si imimi ni si di wo ivu gri hen. Irrirri si itsɨ
indanda.
9 Inta di na undu ni irrirri iyo ni nyarr ku Atiko na Abachi munta wa, ni
di na undu ni ima yo ni marr anishirr. Anishirr angga ba nggo Abachi à na
ba nâ ta si nggo uwa se nggo. 10 Are ka inyarr na andanda a di huzzu zhi na
angu ayiyirr kama yo. Amuya, inta bu si di na meme hen! 11 Imba i ka hi
itunkpu i di yi amasirr ashushurr na amasirr a lɨ kpakpa nu unto uyirr ba?
12 Amuya, unkunkurr ku ibwa ka klo olivu? Ka unkunkurr ku grepu ka klo
ibwa? Na ashishi akama yo, itunkpu i amasirr assussurr ka si yi amasirr zizi
hen.

Ihi yi nggo zhi nu unkplassu

13 Unggonggo nu umi umba ku a su krizhizhi na hi inkindirr? Undurr
uwama bu kye itu ima kpachirr na bu na wre. Na anko ama yo, anishirr
a ta hi du undurr wama su ukrizhizhi. 14 Nggo, ùwà ti ki issu ni kri angbachi
ni isisurr imuwa, ùwà bu si nggurr ankẹ du ùwà si ukrizhizhi hen, ni si ki ku
ure ujiji ku imu hen. 15 Anishirr ba nggo di na meme, anishirr banu a di yo
ba di a hi inkindirr. Ihi ima i si si i Abachi hen, ni si nga zhi ni Izhi i Abachi
yi ku hen. Ihi ima yi i zhi ni ingbingbru yi ni nga zhi nu umimi wa ku ki itu
ima. 16 Unto ku nggo issu tuku ikri angba ichi a se, i iso ndanda nu uvi a di se
nabo.

17 Ihi iwre yi nggo Abachi di ni anishirr i si nanka. Undurr wa nggo se ni ihi
ima a ta sama ni ila ure ni isisurr ima, na ta kpanye ni isu isisurr na abanu
ba, na ta kye abanu ttuttumi, na ta di zi abanu, na ta di ki itito tuku ina wre.
Na si ta su uni zharr inkindirr hen, na ta di na are ajiji, na si ta ki imu hen.
18 Abangga ba nggo di gri isu isisurr a di ttu ibibi i isu isisurr na di hwa ina
wre.

4

Imba bi kà umimi wa ni nga ni ga Abachi

1 Sa angginggi di gri ki imba uvi ni itsi ni ikpa? A su ndanda izharr
inkindirr yi nggo so di tsi ttuttumi nu umi umba nggo di gri ki imba uvi tuku
itsi. 2 Imba di zha aseki ni si hi ka hen. Ima yo du imba ri amarr ka ingu
unushirr. Imba ki ishishi ni inkindirr yi nggo abanu se na yi ni si ta hi yi
hen. Ima yo di imba so di vi ni tsi kye. Imba sa abi iha, nu nggo imba si di
barr Abachi hen. 3 Imba ti ta barr mi, Abachi si di ni imba inkindirr yi hen,
nu nggo imba di barr na amarr andanda. Imba di barr ku atu amba aseki ka
nggo ta su ki imba yo isisurr.
4 Imba kà Abachi nâ ta si amba ba nggo di ga aniru. Imba si hi di unushirr
wa nggo ki ikpikpa ni ingbingbru yi ku à kri na angba ichi na Abachi ku hen?
Unushirr wa nggo ti du uwa ta ga ingbingbru yi uwa na itu ima ki uni ki iku
na Abachi ku. 5 Imba kye da are ka nggo a charr ka nu Ungbamvu ku Abachi
ku a si imu? A charr di, “Izhi yi nggo Abachi a yo yi nu umi ki isisurr munta
i di zha di inta bu yo isisurr munta yi na Abachi yo ku mre.” 6 Di ingga da ki
imba, ina wre i Abachi yi i kri kakami na atu munta. Nâ ta si nggo ungbamvu
ku Abachi ku u da di:
“Abachi di kà abi gɨ atu,
na di zi abangga ba nggo di gri atu ambarr wa ji.”*
7 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba gri atu amba wa ji na agẹ ka
Abachi. Imba bu kri ngbangba, ni kà umimi wa, uwa ta kru na du imba. 8 Chi
ki ywhiywhirr na Abachi ku, uwa ta chinga nu ùwà ku. Ngla ango a imba ka,
imba bi la ure! Imba ba asusurr aha, imba ka amarr ndanda glo ni isisurr
imba yi! 9 Imba bu yi ni gu ashishi ku ila ure imba yi. Imba bu vri isisurr ni
yì. Imba bu duma nu umẹ ku ni ba azhittu yi, ni vri isisurr, ni si nyarr hen!
10 Gri atu amba wa ji, na agẹ ka Abachi, uwa ta gɨ imba gru.

Imba du ibre ki ikpa are

11 Amuya, imba bu si bre are andanda na atu a abanu hen. Imba ti na
meme, ka imba ti da abanu a sa abi la ure, imba so da di Are ka Abachi ka a
si ndanda. Ziza nggo, imba ti da di Are ka Abachi ka su ndanda, imba da du
imba mri Are ka Abachi ka, ni kà iwo ku. 12 Abachi yo na ankpa ma à si uni
ni inta Are ka, na di bre amu. Uwa na nkpama se nu ukyekye ku kpa ttungo,
ni ku itsi ngu. Ùwà kye, ùwà su unggonggo ni bre ku uzumbirr amu?

Imba du nggurr ankẹ yi

13 Imba anishirr bi di nggurr ankẹ, imba wo ingga yi? Nggo imba di da di,
“Ari ka ambre inta ta kuma ni ìgbù inkpinkpi numa, ni ta ku so kre ise, ni so
aseki re ni vu sarr re, ni kpa azo shishemi.” 14 Imba si hi inkindirr yi nggo
ta la ambre hen. Imba se nâ ta si intsi nggi nggo i di ka ntsɨmi ni ka nado.
15 Inkindirr yi nggo imba ka da si di, “Abachi ti kpanye, inta ti so inta ta na
undu unggo ku, ka unggo ku.” 16 Ziza nggo, inggurr ankẹ ni igɨ itu imba ima

* **4:6** Kye zizo Assurre 3:34.

yi i si ndanda. 17 Imba bu hi di, unushirr wa nggo hi inkindirr yi nggo iwre
na kà ina yi, uwa à la ure.

5

Azhibarr a iha ku abu ungo ba

1 Imba abu ungo ba nye ni wo ingga yi. A si inkindirr i iwre kakami, imba
bu yi ni sa ungo ni itu ku iha yi nggo so nga ki imba ni ichi. 2 Aseki ka nggo
imba turr ka a bo ki ndanda. Iki i isurr imba yi ri izzu. 3 Inklo imba yi i bo ki
ndanda. I ri izzu ima yi ta tsarr imba di imba mi taka rri ki ndanda nu uru
nâ ta si nggo aseki amba ka a bo ki ndanda wa nggo. Ingbingbru yi i so nga ni
ikikre imba nyarr ni so turr aseki ka zu, zzu di inkindirr si ta la hen. 4 Imba
re anishirr ba nggo ku di na ki imba undu ni izzuzzu imba yi ni si di han ba
azo ka hen. Kye ba a yi ki imba! Kye iyi i abangga ba nggo a ku di hwa ki
imba ikiri yi i rri nu utu ku Atiko Uni Inkpinkpye we wa. 5 Imba so kpa ka
ni ingbingbru inggi, sama ni nggarr itu. Imba so di ri iki imarr ni so aseki
ka imarr ni mwe nâ ta si ilando nggi nggo i kri bi azhibarr a ihan. 6 Imba
vɨ anishirr azizi ba nggo sama ki imba ni ila, ni ngɨ anishirr ba nggo si na ki
imba inkindirr hen.

Ivu isisurr nu umi ki iha

7 Amuya, imba vu isisurr gri bi azhibarr a ikanga a Atiko munta wa. Imba
kye nggo uni do di vu isisurr na so bi ikiri di hurr ni wri ku. Kye nggo a di so
bi ahru a imẹmẹ wa na ba ikiri ku ttu na so vu isisurr gri ku ma ni ise yi ku
ni nggarr yi bari na ka ku hwa. 8 Imba mi bu vu isisurr meme yo. Imba ssu
isisurr imba yi ki ni kri gbangba. Kye azhibarr a ikanga a Atiko munta wa a
ti ywhiywhirr ba. 9 Amuya, imba si bre amu ssu ku ikpa hen, du ku imba ta
jaku na agẹ ka Abachi. Kye Uni bre amu munta wa si ywhiywhirr na anko.

10 Amuya, imba bu kye inkindirr hi nu uzirr ku abi kpa are ba Abachi bi
ikuchi ba, nggo a di re ni isa i Atiko yi. Nggo iha ti ki ba, aba di vu isisurr.
Imba mi bi ga uzirr umbarr ku. 11 Anishirr ba nggo kri ngbangba na ki iha
nggo, imba di inta i kye ba ssu nu ungo. Abachi nyarr ba ku ikri ngbangba
kuma ni ikikre yi. Imba di wo ikri ngbangba i Ayuba yi, nggo a tsarr ma kye.
Imba kye nggo Abachi ka iha ima ki inyarr ni ikikre yi. Atiko à na meme ku
itito ni ikpanye ima yi.

12 Amuya, mremremu, imba bu si shi azhi nggo imba ti ko lo angu zu hen.
Imba bu si ba unkplassu ka Abachi shi azhi, ka ni ingbingbru inggi yi hen.
Imba bu si shi azhi ni isa inkindirr mi mremremu hen. Nggo imba ti kpanye,
imba bu da di, “E-e”, imba ti kisa, imba bu da di, “Iya.” Imba ti na meme imba
si ta kpala ku Abachi hen.

Ukyekye ki ibarr

13 Unggonggo nu umi umba ku a so ki iha? Du undurr uwama barr
Abachi. Unggonggo se ni isu isisurr? Du ma da usarr na nyarr ku Abachi.
14 Unggonggo nu umi umba ku a vri ukpa? Uwa bu tu ba yo ku ankpinkpye
abi gri imba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Du ba ni barr na surr ku
anye* nu ukpa ni isa i Atiko yi. 15 Nggo ankpinkpye bi gri imba ba ti yo isisurr
kakami na Abachi ku ni ibarr imbarr yi, u ulolo ku ta huzzu ku uni vri ukpa
wa. Atiko Abachi ta du uni vri wa a wre, uwa ti la ure Abachi ta nggurr zhi
ku. 16 Meme nggo, imba bu bre ki ikpa iklonyarr imba yi, ni barr ku ikpa, ni
du Abachi ka ulolo glo ki imba. Ibarr i unushirr uzizi di na inkindirr inkpi.

* **5:14** Surr ku anye nu ukpa: A di na undu na anye ni isa i Yesu. Ina ima i tsarr di a hla undurr uwama zu nanka ku Abachi.

17 Kye Iliya, a su unushirr nâ ta si inta. Ni ngbangba yi, a barr ni isisurr
iyirr di ahru bu si ku hen, unkplassu ku u vu ahru wa gri jiji ki ase atarr ni
ihwa itani. 18 Nggo ivi ima yi ivu sarr, uwa barr zizo, unkplassu ku ttu ahru
wa ttungo du wa ku, na du ikiri yi i hla.
19 Amuya, uyirr nu umi umba ku à ti nga anko, unuma bu zi ma na gri u
kanga na anko a iwre a Abachi wa. 20 Imba bu ssu hi du undurr wa nggo ti
tsarr unushirr uni la ure anko na du ma à du ila ure ima yi, undurr ma à kpa
ma ttungo nu ungo ki ittu, na du Abachi nggurr ila ure ima yi zhi ku tsatsarr.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Biturr

Ure ku mẹmẹ

Uttu Neru à ki abiga ba iha na ngɨ ba ku iga imbarr yi. Inggurr bi i abiga yi nu Urushalima i ga ki varrvarr kago anga ka katu ka Asiya uvutsa wa.

Biturr à charr ku ani Yahuda abiga abama yo ungbanvu ku wre ku bu nu ba isu isisurr iso sese ise. Na a bu kri karrkarr ni iso imbarr yi na bu so sama na ankizhi.

Ungbamvu umaku u da ku abangga ba nggo a charr ba na ku nggo di abiga Yesu abanu ba a ta hi iha yi nggo i ta tsarr iga imbarr yi kye nggo. Ni ima mi, aba a bu nyarr nu nggo iha ima i ta du ba a kaki kyekye ni iga yi. Na a taka si ankpinkpye mu ni ikanga i Yesu yi

Nu nggo Abachi si Abachi tuku nggo Abachi à ta Yesu si ni ibe, abiga a bu surr ashishi kuma ni ichi. Nâ ta si nggo Kristi mi à ki iha bari Abachi à nu ma inkpinkpye, abiga mi a ta tsarr ba kye ni iha bari na nu ba inkpinkpye nggo Atiko wa à taka kanga.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Uzizi ku ikpa ttungo i Kristi yi *1:1-25*
Abachi nggo à hla abiga ki anishirr tuku amirr iko ama *2:1-17*
Iha yi nggo Kristi à ki yi tsarr inta nggo *2:18-25*
Iso i abiga na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi *3:1-22*
Abu undu azizi ku ina i Abachi yi *4:1-11*
Abiga nu umi ku iha *4:12-19*
Undu ku abiga tuku are ka ikikre *5:1-14*

1 A si ingga Biturr uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga i charr ki imba nggo Abachi à hla imba anishirr ba nggo ga so si abichirr kago anga ka Ponto, Galatiya, Kapadosiya, Asiya tuku Bitiniya. 2 Abachi Aki wa à hla imba ma ku nggo uwa mu à ka ssu zu di i taka si meme yo ba. Izhi i Abachi yi i na imba ki anishirr abi zirr wre na Abachi ku, wre ki imba bu di na inkindirr yi nggo Yesu Kristi à da di imba bu na yi nggo. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa a ngla inta zzu.

Ingga barr di ina wre yi tuku iso su i Abachi yi a bu tsarr ssu ni imba ba.

Iyo isisurr yi nggo sa ni iso sese

3 Inta bu nyarr ku Abachi nggo à si Ati a Atiko munta wa, Yesu Kristi! Abachi se ni itito kakami na atu munta na à ta Yesu Kristi si ni ibe. Ima yo i du inta se ni iso ihẹhẹ tuku iyo isisurr yi nggo i so tsitsirr ni inta ba. 4 Ni ko kye kuma ni ichi di inta taka kpa aseki ka nggo Abachi à zu ku anishirr ama ba nggo. Abachi à zu ki imba naka nu unkplassu nabo nggo a ka si na ki ndanda hen. A sama na ankizhi na ka si ngo ki ndanda hen. 5 Nu nggo imba i se ni iyo isisurr, ukyekye ku Abachi ku u ta kri imba zu ku ikpa ittungo ni ivi i ikikre yi. 6 Nu nggo ziza imba i sha ki iha ki ivi ntsɨ na nkanka nggo i ta ni imba ivri isisurr, ni ima mi imba i si abi nyarr. 7 Iha ima yo i ta tsarr iyo isisurr imba yi kye ka bu i si ijiji ni sama na ankizhi. A di tsarr yi kye nâ ta si nggo a di tsarr izinarriya kye nu uru. Iyo isisurr imba yi i mri izinarriya kakami. Izinarriya i di na ki ndanda. Imba ti kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi kuma ni ikikre itsarr inggi yi, aba ta gbyarr ki imba asa, na ni imba inkpinkpye na a taka kye imba ssu na ango, nu nggo Yesu Kristi ti kanga. 8 Imba nise hi Kristi kye,

meme mi ni kpanye na ku. Imba si ko hi ma ziza nggo hen, meme mi imba i yo isisurr na ku. Ima yo i du imba tsarr ssu ni inyarr kakami mri nggo a ka da inkindirr. Inyarr imba yi i mri itsarr kye. 9 Imba i so kpa ikpa ttungo yi nggo, ima yo ni ikikre yi i sa azadi ka iyo isisurr imba yi.

10 A si ni itu ikpa ttungo inggi iyo abi kpa are ba a bɨ kye zizi na kuchi bre are ni itu i ina wre yi nggo Abachi à taka ni imba nggo. 11 Ima yo i du ba a zha da aba a ta hi ivi yi tuku nggo i taka nga nggo. Izhi i Kristi yi nggo i si na ba nggo i di tsarr ba ivi inggi yo, i di kye ko ni ichi ni da ba iha yi nggo Kristi a taka ki yi, tuku inkpinkpye yi nggo taka ga iha ima. 12 Abachi à da ba di inkindirr inggi yi si taka la ni ivi imbarr yi hen. I taka la nu ugo ka ase shishemi, ni ivi imba yi. Ziza nggo imba i wo Ure ku wre ku na angu ka abangga ba nggo Izhi Iwre i zhi nu unkplassu yi i du ba re nggo. Uwanggo a si inkindirr yi nggo abitu ba Abachi ba mi a zha da aba ta hi aseki ka nggo a ko la nggo.

So iso i anishirr bi iwre ba Abachi

13 Ni itu ima yo, imba bu ssu isisurr imba yi bi ni vu atu amba gri. Ni surr ashishi ko ni ichi ku ina wre yi nggo Abachi à taka ni imba ni inga i Yesu Kristi. 14 Ziza nggo imba sa amumarr ba Abachi à bi wo ure. Imba bu si na nâ ta si nggo imba i di na ni ikuchi yi hen. Imba i si hi mu, ni di na aseki a imimi ka nggo imba i zha hen. 15 Nu nggo Abachi wa nggo à yo imba a su uni wre, imba mi bu si abi wre nu uzirr umba ku we. 16 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku da di: “Imba bu sa abi wre nu nggo ingga i si uni wre.”*

17 Imba yo Abachi di Aki amba. A di bre amu ku aseki ka nggo anishirr a na ka we. A si di kpanye nu unuma mri unuma hen. Meme nggo, ivi yi nggo i ni ji ki imba ni ingbingbru yi, imba bu so yi ni isisu i Abachi. 18 Imba hi di ni ikuchi yi imba i di zirr uzirr ku ila ure ku nggo zhi na anishirr ba nggo a ku ki imba ichi nggo. Abachi à re imba, na si re imba ni inkindirr yi nggo di kaki ndanda nâ ta si izinarriya ka azurrfa hen. 19 A re imba si na ayiyi a tsɨ anta a Yesu Kristi, nggo a si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo sama ni ila ka abla. 20 Abachi à hla ma bari na na ingbingbru inggi yi, na tsarr imba na ku ni ivi ikikre inggi yi. 21 Uwa yo à di imba i yo isisurr imba yi na Abachi ku, nggo à gɨ ma gru ni ibe yi na nu ma inkpinkpye kakami. Ima yo i du iyo isisurr tuku ikye anko imba yi a si na Abachi ku.

22 Ziza nggo aba a ngla imba zzu ku iwo ure ujiji yi. Ni itu ima yo, imba i se ni ikpanye ijiji ku abiga banu ba. Imba bu kpanye na atu amba wa ni kpanye ijiji yi nggo i zhi ni isisurr. 23 A kasarr ngri imba zizo ba, iso ihẹhẹ ima i si zhi ni ibibi yi nggo ka kɨ mu hen, i zhi ni ibibi yi nggo ka si ttu hen. Iso ihẹhẹ ima i ta so sese, nu nggo i zhi nu ure ku Abachi ku nggo u su utsitsirr ni di so sese.
24 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:

“Anishirr wemi a si nâ ta si agiga ngga,
iwre imbarr yi wemi i si nâ ta si ugbyarr ku unkunkurr ku ijiji.
Agiga ka a di kɨ, ugbyarr ku di ddu hre,
25 uwa ta su ure ku Atiko ku nanko, u ta so sese.”†

Ure kuma yo su Ure ku wre ku nggo a bre ki imba na ku nggo.

2

1 Ni ima yo imba bu kà umimi ku wemi glo, tuku irẹ are, tuku ina aseki ba na ábì wre ku anishirr bu hi, tuku izha di inkindirr i nu ka si imuwa, tuku

* **1:16** Kye zizo Levitiku 11:44-45; Levitiku 19:2; Levitiku 20:7. † **1:25** Kye zizo Ishaya 40:6-8.

are ka ina unushirr ki ndanda. 2 Nâ ta si nggo amumarr atsitsa a di zha da
aba a ta ma isisa, imba mi bu di zha itsarr ijiji i are ka Abachi ka, wre ki imba
ti so itsarr ijiji ima, imba ta furr ni ikpa ttungo imba yi, ni ikikre yi Abachi à
ta kpa imba ttungo. 3 Kye, imba mi i ka la uzizi ku Atiko ku kye ni ka hi nggo
u se ba.

Ingbinta yi nggo i si si iku hen tuku anishirr ba nggo a hla ba zu

4 Nga ni Yesu Kristi ku. Uwa yo à si nâ ta si ingbinta* itsitsirr yi nggo
anishirr a kà yi, meme mi Abachi à hla ima yo na kye yi na ashishi. 5 Imba
bu nga na ku na ti imba i si angbinta atsitsirr ka nggo a ta vu imba a me uki
ku ibarr umaku. Imba ta na undu ku abikye undu ba Abachi. Yesu Kristi à
ta di imba di to ku Abachi, Abachi à ta kpa ki imba ito yi. 6 I si nâ ta Abachi à
da na angbamvu ka di:
“Kye, ingga ka hla ingbinta yi nggo ingga kye yi na ashishi,
ta zu ki ibarr iko yi nu Zayo.
Undurr wanggo nggo à ti yo isisurr na ku,
ishisha i si ta ki undurr uwama hen.”†
7 Ingbinta inggi yi i si ikye na ashishi kakami ni imba abangga ba nggo i yo
isisurr na Abachi ku nggo. Uwa ta si abangga ba nggo a si yo isisurr na ku
hen,
“Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
ima yo kaki ibarr iko yi.”‡
8 Ungbamvu ku Abachi ku u da ni inkla inuma zizo di:
“Uwanggo yo a si ingbinta yi nggo i ta du anishirr a bwu uza na yi,
ingbinta yi nggo i ta du anishirr kuhre.”§
A kà na si kpanye nu ure ku Abachi ku hen, ima yo i du ba bwu aza. Wanggo
yo si inkindirr yi nggo Abachi à da di i ta la na anishirr abama ba nggo.
9 Imba nanko si anishirr ba nggo à hla imba. Imba i si abikye abi uttu, ìgbù
a anishirr krizhizhi, anishirr ba Abachi. Abachi à yo imba ssuzzu zhi ni ibwu
gri nga ni ila iru ima yi nggo si iku ayisurr, wre ki imba bu ku da ku anishirr
aseki ka iku ayisurr ka nggo à na. 10 Ni ikuchi yi a si kye imba ki inkindirr
hen. I ziza nggo nanko imba i si anishirr ba Abachi. Ni ikuchi yi undurr à si
ki itito ni imba ba hen, i ziza nggo nanko, imba ka kpa itito i Abachi yi ba.
11 Ingga i tsi ki imba ango akpamburr, nu nggo inta i si abichirr mu ni
ingbingbru inggi yi, imba bu si ba atu amba wa ni aseki ndanda tuku izharr
aseki ka nggo ukpa umba ku u zha di imba bu na ka nggo hen. Nu nggo aseki
akama a so na nkanka na amarr azizi amba ka. 12 Imba bu zirr ni bu kye abi
girr ba nggo a si si abiga hen. A ti glo imba di imba i kpala mi, na ti sarr hi
uzirr uzizi umba ku, aba ta nu Abachi inkpinkpye, nu nggo a taka nye bre ki
inta amu ka nggo.

Wo ure ku abi hru imba ba na akiko amba ba

13 Ni itu i Atiko, imba bu ni atu amba wa ku ankpinkpye ba we ni
ingbingbru yi. Wo ure ku atuttu ba nggo a si ankpinkpye kakami ni imba
ba nggo. 14 Ni wo ku abanu ba nggo ankpye wa à turr ba di a bu ku ki abi
la ure ba iha na bu nu anishirr azizi ba azadi azizi ka gbyarr asa. 15 Abachi
à zha ni isisurr ima di imba bu zirr wre na anishirr ba. Uzirr umba ku u
ta du anishirr arrurru ba a ba ttungo ni re are arrurru na tu amba. 16 Nu
nggo imba si sa agarr hen, imba bu si ba ima ki anko wa nggo imba i ta na

---

* **2:4** Ingbinta itsitsirr yi: Ingbinta yi nggo i mri nu Uki ku Abachi ku. † **2:6** Kye zizo Ishaya 28:16.
‡ **2:7** Kye zizo Asarr 118:22. § **2:8** Kye zizo Ishaya 8:14.

undanda hen. So yi nâ ta si amirr iko ba Abachi. 17 Kye anishirr wemi ssu
nu ungo. Kpanye na akpukpambirr abiga ba ba, ni kru isisu i Abachi ni kru
uttu ni igbu unkpi wa.
18 Agarr a bu wo ku akikiko ambarr ba ure gbigbi na bu kye ba ssu na
ango kakami, ni si na meme ku abangga ba nggo a di na wre ki imba yo mre
hen, na kye na abangga ba nggo a sa agbugbu mi. 19 Unushirr ka si ki iha
ku inkindirr yi nggo a si na yi hen, undurr uwama a ti hi ni isisurr ima du
uwa si na ndanda hen, na vu gri ni iha yi, Abachi à ta nyarr ma. 20 A ti hlo
imba ku undanda ku nggo imba ina imba ti vu gri, angginggi i gbyarr asa i
se nabo? Imba ti ki iha ku inkindirr izizi yi nggo imba na yi Abachi à ta yo ki
imba angu azizi. 21 Abachi à yo imba ni iga yi di imba ta ni ki iha yi meme yo
nâ ta si nggo Kristi mi à ki yi ni itu amba, na tsarr imba anko wa di imba mi
ta ga aza ama ka ni ki iha yi meme yo.
22 “À si la ure hen.
Undurr à si wo imu zhi ni ibarr angu ima yi hen.”*
23 Anishirr a re aseki ndanda ni itu ima yi, uwa à si ka sa ba na are andanda
hen. Nggo à ki ma iha mi, uwa à si da di uwa à ta du ba a ki iha hen. À yo
isisurr ima yi na Abachi ku nggo uwa yo à su uni bre amu wa nggo à si di
ka unuma a mri hen. 24 Kristi à vu ila ure imunta yi gri nu ukpa uma nu
unkunkurr ku iklo ku, wre ki inta bu si nâ ta si aku mu ni ila ure imunta yi,
ni gru di na inkindirr yi nggo Abachi à zha. Ankpa ka Kristi ka yo a du imba
i wre. 25 Imba i si nâ ta si aminta ngga a nga anko, i ziza nggo imba i kanga
nu uni ho amba wa ku, nggo uwa yo a si uni di kye imba wa.

3

Amba na aniru

1 Uwa a si meme yo imba amba mi bu nu aniru amba ba atu amba wa, wre
ku aniru abangga ba nggo si kpanye nu ure ku Abachi ku hen a ta kanga ni
kpanye na ku ku uzirr ku amba ambarr ba. 2 Aniru amba ba a ta hi nggo imba
i di kye Abachi ssu na ango ni so sama na ankizhi nggo. 3 Si kye di ikpurr
iki ssu nu ukpa nggi i ta du imba i wre ikye hen. Na ti nggo imba i di karr
infunfutu imba yi, ni inkpa i tsɨ anta yi nggo imba di klo ni to ni iki isurr izizi.
4 Iwre imba yi i ta zhi ni imba yo ba, undurr a ka si ka yi nado hen. A di hi
iwre inggi yi nu unushirr wanggo nggo a na chĕ na su ywi. Abachi a di kye
iwre ima yo di si iwre ijiji. 5 Amba abiga abi kuchi ba nggo a yo isisurr imbarr
yi na Abachi ku nggo a di hi iwre imbarr yi nu nggo a di wo ku aniru ambarr
ba ure. 6 Sarratu à si meme yo. À di wo ku Ibrayi ure, na di yo ma di, atiko.
Ziza nggo, imba mi ti na zizi ni si kru isisu inkindirr hen, imba mi ta kaki na
ta sa áníwá ama.
7 Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ti si unuru, ùwà bu na wre ku ayamba
amuwa wa nu nggo a si si ukyekye nâ ta si ùwà hen. Kye ma ssu na ango
nu nggo Abachi a nu ma uzizi ku iso nâ ta si nggo a nu ùwà nggo. Na meme,
wre ku inkindirr bu si harr ibarr imba yi hen.

Abiga a di ki iha nu nggo a di na aseki ka wre

8 Ni ikikre yi, imba wemi bu so ni isisurr iyirr, kye ikpa ni itito, ni kpanye ni
ikpa ni isisurr izizi ni na zzuzzu ku ikpa. 9 Si karr ni marr abangga ba nggo
a karr imba na marr imba hen. Yo ba angu azizi, nu nggo Abachi à hla imba
yo, na ta yo ki imba angu azizi. 10 A charr nu ungbamvu ku Abachi di:

* **2:22** Kye zizo Ishaya 53:9.

“Ùwà ti zha du ùwà i ta si ni inyarr ni iso imuwa yi
ni hi ivi izizi na yi,
ùwà bu han irrirri imuwa yi ni re are amimi,
ni si du ibarr angu imuwa yi i ki imu hen.
11 Kasarr ni ina umimi ni na uzizi.
Ta ukpa ni so su na anishirr ba.
12 Ashishi ka Atiko ka a si na abi na uzizi ba ba.
Atu ama ka à di wo ibarr imbarr yi,
uwa a ta si abi na umimi ba nanko, Atiko à di ka ashishi ama ka glo na ba.”*
13 Imba ti yo isisurr di imba ta na uzizi, unggonggo a ta ki imba iha? 14 Imba ti ta ki iha yi mi ku uzizi ku nggo imba ta na nggo, Abachi à ta yo ki imba angu ka iwre. “Imba si kru isisu i inkindirr yi nggo a kru yi hen, ni si ri amarr ka inkindirr hen.”† 15 Kru isisu i Kristi ni du uwa yo a bu si Atiko ni isisurr imba yi. Zirr na amarr ka inkindirr yi nggo imba ta da ku undurr wa nggo a ti zhi imba inkpi i so kye anko imba yi. Meme mi, imba bu ki itu nggi ni nu anishirr inkpinkpye imbarr yi, 16 ni du isisurr imba yi i si pyarr. Meme nggo anishirr a ti re ndanda na atu amba, ishisha i ta ki ba nggo a ti hi uzirr uzizi umba ku, nu nggo imba i si abi Kristi. 17 A ti si ikpanye i Abachi, i ta wre unushirr bu ki iha ku uzizi ku nggo à na. Ina ima i mri nggo imba bu ki iha ku undanda. 18 A si meme yo Kristi à ni itu ima ankpa ayirr yo ku ila ure imunta yi. Unushirr wanggo nggo à sama ni ila à nga ni ttu ku abi la ure, wre ku a bu gri imba nga na Abachi ku. Nggo anishirr a ngu Kristi, uwa a su unushirr nu ukpa nâ ta si inta. I ziza nggo, nggo Abachi à ta ma si ni ibe yi, uwa à si ni Izhi. 19 Uwa a si ni Izhi iyo na ko ku re ku izhi i abi kɨ yi nggo a harr ba zu nggo. 20 Abama yo a kà iwo ku Abachi nu nggo Nuhu à di me uddu ku amasirr ku nggo, meme mi Abachi à ka di vu gri na ba ba. Anishirr atandarr a rri nu uddu ukuma na ssuzzu na amancha wa, i inkindirr i si ki ba hen. 21 Amancha ama a si nâ ta si izzu na amasirr yi nggo i kpa imba ttungo nggo. Meme mi, izzu na amasirr yi i si su ure ku ngla ukpa yo mre hen. Iya, i si itsi ango ku Abachi di a bu ni inta amarr azizi, nu nggo a gɨ Yesu Kristi gru ni ibe. 22 Yesu Kristi à ka hun kuma nu unkplassu ba, na se nu ungo ri ku Abachi. Abitu ba wemi, inkpinkpye tuku ukyekye a si ku ni imbwaza ima.

4

Iso ku Abachi

1 Nu nggo Kristi à ki iha nggo, imba mi bu gbyarr ukpa umba ku na amarr angga ka nggo a si nâ ta si ka Kristi ka nggo à ki iha nu ukpa. Undurr wanggo à ti ki iha, undurr uwama à ka ba ttungo ni ila ure ba. 2 Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo Abachi nggo à zha di imba bu na yi, ni du ma ni na umimi ku nggo inina ikpa imba yi i zha. 3 Ni ikuchi yi imba i so di na aseki ka abangga ba nggo a si hi Abachi hen. Ni ima imba i di rri so ni ila ure ni di kurr ni ikpa ku, ni izharr aseki, ni iso ahi, ni ga ankla ka irro, ni ika ttudu na ahi, ni ina aseki ka nggo a kye ka ki azhi. 4 I ziza nggo abangga ba nggo a si hi Abachi hen, a ta ku ayisurr nu nggo imba i si ga ba ni na aseki ndanda akama zizo hen. Ima yo i du ba a marr imba. 5 Ni ina imbarr ima, aba mu a taka ku zha inkindirr yi nggo a taka da ku Abachi nggo chankarr. Uwa yo à taka bre amu ka ku abi so tsitsirr na abi kɨ ba. 6 Uwa a si ni ima yo aba a bre ku abi kɨ ba Ure ku wre ku. Inkindirr yi nggo a na, ima yo i gri ba ittu, aba kɨ nâ ta si nggo anishirr

* **3:12** Kye zizo Asarr 34:12-16. † **3:14** Kye zizo Ishaya 8:12-13.

a di kɨ nggo. Inina ukpa imbarr yi i kɨ, Abachi à zha di izhi imbarr yi bu so sese.
7 Ikikre i aseki ka wemi ki ywhiywhirr ba. Ni ima yo, imba bu han kye zizi
ni vu atu amba gri, wre ki imba bu hi ibarr Abachi. 8 Inkindirr inkpi inggi i si
di imba bu kpanye ni ikpa imba yi kakami. Ikpanye ni ikpa iyo i di ka ila ure
shishemi ttu nado. 9 Kpa amuya abiga na ako amba wa ni si re ngbungbru
hen. 10 Abachi à ka ga ini na nkanka a ni imba ba, na undu ni ini aseki na
nkanka ima, nggo a ni ku uzizi ni na ku abanu undu na yi. 11 Uwanggo nggo à
ti si ni ini ibre ku anishirr ure ku Abachi, uwa bu bre are ka Abachi. Uwanggo
nggo à ti si ni ini ina undu, uwa bu na undu ku nu ukyekye ku nggo Abachi
à nu ma nggo, wre ku anishirr a bu gbyarr ku Abachi asa ni itu i Yesu Kristi
nggo inkpinkpye tuku ukyekye a si ama sese. Du yi si meme yo.

Iki iha na ti abiga a di ki yi nggo

12 Akpukpamburr abiga, si ku ayisurr ku itsarr kye nu uru yi nggo imba i
so hi yi hen. Si kye di inkindirr yi nggo imba i so hi yi ziza nggo i si ihẹhẹ hen.
13 Imba bu nyarr mi kye, nu nggo imba mi i yo ungo ni ki iha yi na ti Kristi à
ki yi nggo. Meme nggo imba taka mẹ nyarr na azhibarr wa nggo Yesu à taka
kanga, anishirr a taka hi ma ni inkpinkpye tuku ukyekye umaku. 14 Anishirr
a ti ki imba iha nu nggo imba si abiga Kristi, Abachi à ta yo ki imba angu ka
iwre. Ima yo i ta du imba i hi di Izhi i inkpinkpye yi nggo i si Izhi i Abachi i so
ni imba ba. 15 Undurr ni imba ba ati ki iha, uwa bu si si di undurr wama à ki
iha yi di a ngu undurr mu, ka à ki ayi, ka à zha are, ka à yo angu ama na are
ka abanu mu hen. 16 Uwa a ti si di uwa i ki iha nu nggo uwa i si uniga, uwa
bu si du ishisha i ki uwa ku ima hen. Meme nggo uwa bu gbyarr ku Abachi
asa nu nggo a yo uwa ki a Kristi. 17 Ziza nggo yo, a ta ba ibre amu yi zhi na
anishirr ba Abachi ba ba. Ibre amu ima yi i ti bazhi ni inta ba, aba a ta na
kingginggi na anishirr angga ba nggo a si kru isisu i Ure ku wre ku Abachi
ku hen? 18 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:
“A ta si inkindirr i tsɨ kakami aba kpa unushirr uzizi ttungo,
aba a ta na kingginggi na abi la ure na abanu ba nggo a si kru isisu i
Abachi nggo hen?”
19 Ni ima yo, abangga ba nggo Abachi mu kpanye na du ba a ki iha nggo,
a bu vu atu ambarr wa a ni uwanggo nggo à na ba nggo, na si di kasarr hen,
na bu si ba ttungo ni na uzizi hen.

5

Imba abiga i si nâ ta si aminta ba Abachi

1 Ziza nggo ingga i se ni inkindirr i da ku akikre ba ni inggurr bi imba
yi. Nggo ingga mi i su ukukre. Ingga i ka hi iha i Kristi yi ba, ni taka kpa
inkpinkpye yi nggo a taka ni inta nggo. Meme ingga tsi ki imba ango, 2 kye
aminta ba nggo Abachi à ni imba na ba ni isisurr iyirr na ti Abachi à zha
di imba bu na nggo. Ni si na na ti a so nga uwa nggangga mu hen. Si na
undu umuwa ku ni zharr inklo hen. Na undu ku na ti ùwà mu i ba ni isisurr
umuwa du ùwà ta na ku. 3 Si tsarr anishirr ba nggo a vu ba sa ku ùwà na
ango inkpinkpye hen. Iya, na ki ku aminta ba a gurr wa nggo a ta ga wa
nggo. 4 Meme nggo u Kristi, Uni ho aminta unkpi wa à ti nga, imba ta turr
anzɨ a inkpinkpye wa nggo a si taka kpurr zhi nado hen.
5 Uwa bu si meme yo, imba aniru abiga atsitsa ba, imba bu kpanye ni so
ku akikre ba na achi ambarr. Imba wemi bu ka atu amba wa ki nggi ni na ku
ikpa undu. A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,

“Abachi à di ka ku abi gɨ atu,
na di ssu abi ki atu nggi gri zizi nanka.”*
6 Ka atu amba wa ki nggi ku ukyekye ku Abachi ku, wre ku azhibarr wa ti ma
uwa ta gɨ imba ki tsa. 7 Gri ivri imba yi wemi ni nga na Abachi ku, kye isisurr
ima yi i si ni imba ba.
8 Na ni kye! Si so ba kahre hen! Isheta, uni karr imba wa, à so zirr kago nâ
ta si iche nggo à so gbru ingginggorr zha undurr wa nggo à ta ta nggo. 9 Kri
karrkarr ni iga yi ni si nu ma anko hen. Nu nggo imba i hi di akpambirr abiga
ba kago ni ingbingbru yi aba mi a so ki iha yi meme yo.
10 Nu ugo ku iha inggi yi, nggo imba i si ta ki yi ta anko hen, Abachi mu ku
uzizi umaku we, à ta ssu aseki ka bi wemi. À ta ni imba ukyekye, wre ku iga
imba yi bu kri ngbangba, imba si kuhre hen. A yo imba di imba mi bu sha
kpa inkpinkpye ima yi nu Kristi ku. Inkpinkpye yi nggo i taka so se ase na
ase. 11 Ukyekye bu si ku Abachi sese! Du yi si meme yo.

Ichi ikikre

12 Sila nggo à zi ingga ni charr ki imba ivi icharr inggi yi. Ingga i hi ma a su
uzumburr uni kri ngbangba nu Kristi ku. Ingga zha di imba bu kaki kyekye
ni bu da ki imba di uwanggo yo a si uzizi ujiji ku Abachi ku. Kri karrkarr na
ku. 13 Amuya amba abiga ba nu Babilo nggo Abachi à hla ba meme nggo a
di ingga bu chi imba. Uzumu uniga wa Marrku, uwa mi à da di ingga bu chi
imba. 14 Chi ikpambirr kakami, ni chi i abiga Kristi. Abachi bu ni imba nggo
i si abiga Kristi isu.

* **5:5** Kye zizo Assurre 3:34.

Ungbamvu ku uha ku Biturr
Ure ku meme

Biturr à hi di ivi ima yi ni ingbingbru yi i si ntsimi (1:13, 14), na charr inkindirr yi nggo i so ku ni isisurr. Nu ungbamvu ku meme ku, Biturr à tsarr anishirr ba inkindirr yi nggo a ta na ku iha yi nggo a so ki yi na ango ka abangga ba nggo a si si abiga hen. (Kye 1 Biturr 4:12). Biturr à gbye ku abiga ba utu di abi kpa are abi imu tuku abitsarr abi imu a mirri na abiga ba ba na so gri ba share na anko ajiji wa. Abitsarr abi imu a ti so tsarr itsarr imu imbarr yi, abiga a bu kri gbangba ni iga imbarr yi wre ku abanu a bu hi na ga aza ambarr ka.

Uni charr ungbamvu wa à vri kakami nu nggo abitsarr abi imu ba a bre di Kristi à si ta kanga zizo hen. Uni charr wa à da di Kristi à si nga korr hen wre ku anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi bari (3:9).

Aseki atarr angga ka yo a du ma à charr ungbamvu ku: (1) wre ku a bu tto abiga ba du ba a kasi (kye 1:1-21), (2) a bu kisa ku abitsarr abi imu ba (kye 2:1-22), (3) wre ku abiga ba bu surr ashishi ku ikanga i Kristi yi (kye 3:1-18). Ungbamvu ku 2 Biturr ku u zzu ungbamvu ku Yahuda.

Are ka nggo kurr nu ungbamvu ku, na ankla ka nggo a se

Anko ka furr ni iga *1:1-21*
Kru isisu i abitsarr abi imu *2:1-22*
Inggurr ni itu i ikanga i Kristi yi *3:1-18*

1 A si ingga Sima Biturr, uvurr iko tuku uni ko na angu a Yesu Kristi.
Ingga so charr ku abangga ba nggo a ka kpa iyo isisurr inggi yi ni inta ba meme, ku uzizi ku Abachi amunta wa nggo su Uni kpa ttungo wa Yesu Kristi.
2 Abachi bu na wre ki imba, na ni imba isu kakami nu nggo imba i hi ma ni hi Yesu Kristi, Atiko munta wa.

Iyo tuku ihla i Abachi yi

3 Abachi ku ukyekye umaku à ni inta aseki ka wemi nggo a ta di inta so na amarr ka ga ma. Inta se na aseki ka wemi nu nggo inta i hi wanggo nggo à yo inta ku yo ni inkpinkpye tuku uzizi umaku nggo. 4 Ni ina inggi yo wemi Abachi à ni inta aseki azizi ankpinkpi ka nggo a da zu du uwa a ta ni nggo. Aseki akama yo a ta nggurr inta bi na Abachi ku, nu uzirr umaku nu nggo inta i ka firr ssuzzu ni ina abubo ki ndanda yi nggo izharr aseki i di gri ku ingbingbru yi nggo.
5 Nu nggo imba i se ni iyo angu izizi, imba bu ta ukpa ni na aseki angga ka kye ni iso imba yi. Sha ina wre yo ni iyo isisurr imba yi, ni sha ihi yo ni ina wre imba yi. 6 Du ivu ukpa gri i se kye ni ihi yi; ni du ivu isisurr i se kye ni ivu ukpa gri imba yi; ni du amarr ka Abachi a se kye ni ivu isisurr imba yi; 7 ni du ikpanye ni ikpa i se kye na amarr ka Abachi amba ka; ni du ikpanye i se kye ni ikpanye ni ikpa imba yi. 8 Aseki angga ka wemi a ti se ni imba ba na so furr, a ta zi imba di imba i hi Atiko amunta wa Yesu Kristi mri kakami. 9 Undurr wanggo ti sama na aseki akama ni so ima yi, uwa a ta rri so ni ibwu na si ta hi di a ka ngla ila ure ikuchi yi glo ku nu ukpa ba hen.
10 Ni ima yo, amuya amungga, imba bu ta ukpa gbigbi ni tsarr da Abachi a yo imba na hla imba jiji. Imba ti so di na meme, imba i si ta bwu uza ni jaku hen. 11 Aba a taka kpa imba na ango aha kakami, rri kuma ni ittu i sese i Atiko munta Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi.

12 Uwa a si ni ima yo ingga i di da ki imba ttuttumi, wre ki imba bu si
kpamusu na aseki angga ka hen. Ingga hi imba ka hi ka ba, ni kri ngbangba
na are ajiji ka nggo imba i wo ka nggo. 13 Ingga kye i wre nggo ingga i ni so
tsitsirr ingga bu tto amarr amba ka kasi na aseki akama, wre ki imba bu si
kpamusu hen. 14 Ingga i hi na ti Atiko amunta wa Yesu Kristi à da ki ingga di
ingga i ki ywhiywhirr i ttu ba. 15 Ingga ta kri karrkarr ni na inkindirr yi nggo
ingga ti ttu, imba si ta kpamusu na aseki angga ka hen.

Abangga ba nggo a ki ashishi hi inkpinkpye i Kristi yi nggo

16 Inga i Atiko amunta Yesu Kristi nu ukyekye umaku nggo inta i bre ki
imba na yi nggo, undurr mu a si bre ki inta na yi ki uyo hen. Inta i ki ashishi
amunta i hi inkpinkpye ima yi. 17 Inta i se nu nggo Aki wa, Abachi à nu ma
inkpinkpye yi. Ukorr u zhi na Abachi, Uni Inkpinkpye we wa nu unkplassu
ni da di, “Uwanggo yo à si Uzumu ujiji wa, nggo isisurr mungga yi i nyarr na
ku kakami.”* 18 Inta i kri ni Yesu ku ni itu igbre a Abachi wa ni ki atu i wo
ukorr ku zhi nu unkplassu.

19 Ima yo di inta i kpanye na are ka nggo abi kpa are ba Abachi ba a bre
ka nggo. Imba bu si na are kama ki inkindirr irro hen. A si nâ ta a murr
uru nggo u so la na abubo anggo nggo a shi ibwu nu ta so la meme yo ma na
ambre nggo intsintsẹ ambre yi i ta ssuzzu nggo, nu ta la ki imba ni isisurr.
20 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di imba bu hi di ure ku abi kpa are da ba nggo a
charr na angbamvu ka u si si ikpa kasarr i uni kpa are wa mu ku itu ima hen.
21 Ure ku uni kpa are u si di zhi na amarr ka uni kpa are wa mu hen. Iya, Izhi
Iwre yi mu i di du anishirr a re zhi na Abachi ku.

2

Abitsarr abi imu a na aseki ndanda

1 Na ti a si na asese ka akiki munta ba, abi kpa are abi imu a se na ba, uwa
a si meme yo abitsarr abi imu a ta ssuzzu ni imba ba. Na ta di do na yi nga
ni bre ki imba are ka imu nggo ta na imba ki ndanda nggo, na ta kisa da aba
a si hi Atiko wa nggo a re ba nggo hen. Ina ima i ta du ikikre imbarr yi i
nga korrmi. 2 Ni ima mi abanu a taka na ga aseki ka ishisha ambarr ka. Ina
imbarr ima i ta du anishirr a re are andanda ni itu i anko ajiji wa. 3 Ku izharr
inkindirr imbarr yi, abi kpa are bi imu ba ta a re imba na ka imba zhi, wre ba
bu kpa inklo. Abachi à ri amarr na ki ba iha ngbangbamu, ziza nggo ikikre
imbarr yi i so na anko.

4 Abachi à si ka abitu ama abi la ure ba mi du hen. À ta ba surr nu udduddu
ku uru ku na lo ba ache na akorr a shi ibwu zu bi azhibarr a ibre amu wa.
5 Ingbingbru ikuchi yi mi, Abachi à si ka yi du hen. Abachi à ttu amancha a
gu anishirr abangga ba nggo a si hi ma hen. Nuhu nggo à di bre ku anishirr
ba di a bu zirr zizi na agẹ ka Abachi, uwa yo na anishirr abanu atangba a si
gu nado hen. 6 Abachi à tu ìgbù i Sodomu tuku Gomorra* nu uru ki inturu,
wre ku anishirr a bu hi inkindirr yi nggo uwa à ta na ku abangga ba nggo
a si kru isisu ima yi hen. 7 Abachi à ttu Lotu ssuzzu. Uwa yo à si unushirr
uzizi nggo isisurr i vri ma na aseki ka ishisha ka nggo abi kà iwo ba a di na
nggo. 8 (Unushirr uzizi uwama à di rri so na ba na di hi na wo aseki ndanda
ka nggo a du isisurr izizi ima yi i vri kakami.) 9 Ima yo i tsarr di Abachi à hi
nggo uwa a di na, na ddu anishirr azizi ssuzzu ni iha, na zu anishirr amimi

* **1:17** Kye zizo Matiyu 17:1-5; Marrku 9:2-7; Luka 9:28-35. * **2:6** Sodomu tuku Gomorra: Ìgbù iha yi nggo Abachi à du yi kuhre ku umimi ku anishirr ba.

ba ku itsutsarr na azhibarr a ibre amu wa. 10 Itsutsarr ima yi i ta si kakami
ku anishirr ba nggo a so di na umimi nggo ukpa umbarr ku ila ure ku u zha
na na zzu di Atiko à si se hen.
Abitsarr are ka imu abama a gɨ atu, na ga angba na di re kyekye mi na
di na aseki ka nggo a zha i na. A si di kru isisu i ire are andanda ni itu i
ankpinkpye bu unkplassu ba hen. 11 Abitu ba Abachi ba mi nggo a si kyekye
na sì ni inkpinkpye mri abitsarr abi imu ba, aba mi a si di glo ba na ashishi
ka Atiko hen. 12 Anishirr angga ba di re kisa na are ka nggo a si hi inkindirr
ni itu yi hen. A si nâ ta si ininazzu yi nggo i di so sama ni iri amarr, ininazzu
yi nggo a na yi ku ihan ta. Na ta di ngɨ ininazzu, aba taka ngɨ abitsarr bi imu
angga ba mi meme yo.
13 A ta ki iha han ku iha yi nggo a du anishirr a ki yi nggo. Inyarr imbarr
inggi i si di aba bu di na aseki ka ishisha na abi ndende mi. A si inkindirr
ishisha nggo abama a ku di so na nyarr ni iri ni imba ba na agbugba a nggurr
bi amba wa. 14 A di zha ikye inddunddu amba yo mre. Na di zharr ila ure
kakami na si shi na yi hen. A di re anishirr angga ba nggo a si kri ngbangba
hen. A du isurr ashishi da aseki a bu si ba ambarr yo mre iba ba itu. Abachi
à ka yo ba angu andanda ba! 15 A kà anko nggo si ntto du na nga anko. A so
ga aza ka Balamu uvuvurr a Beyo. A yo isisurr ni inklo yi nggo uwa a ta na
inkindirr indanda na kpa yi nggo. 16 Abachi à nggarr ito na ku ku ila ure ima
yi. Ijaki nggo à si di re hen, à re ku nu ukorr ku unushirr na han uni kpa are
wa ni na ìlă ima yi.
17 Anishirr angga ba a si nâ ta si imblo yi nggo sama na amasirr. A si nâ ta
si ihurr inggi unddunddu u go yi. Abachi à ssu abubo a shi ibwu lanchinchi
a zu ba. 18 A di da are ka gɨ itu na are arrurru, na di re anishirr aheẹhẹ ni ga
yi ni izharr inkindirr imbarr yi, abangga ba nggo a firr ssuzzu zhi na abi so
ni ibwu ba, a di re ba ni izharr na aseki ka ishisha imbarr yi. 19 A da ba di a
ka kpa ba ttungo ni igarr ba, aba ku atu ambarr a sa agarr bi izharr ina aseki
ndanda. Anishirr a di sa agarr ku aseki ka nggo a rẹ ba gri. 20 Nggo anishirr
ti tsɨ huzzu zhi ni ina umimi ku ingbingbru ku, ku iwo ure ku Atiko munta
wa Yesu Kristi uni kpa inta ttungo wa, na ti ka ku la ure na kaki ku ila ure yi
agarr ama, aba di ttudu mri imẹmẹ yi. 21 I ka wre sha nu nggo a ka nise hi
anko azizi wa kye tuku nggo a hi wa na kà iwo ure ku Abachi nggo a tsarr ba
nggo. 22 Inkindirr yi nggo i kuttu ba nggo, i si na ti si assurre wa nggo a da di:
“Iviyo à ka ku rẹ ikẹ ima yi,” tuku nggo a di da di, “Inkpama yi nggo à ngla yi
nggo i kakuma ku rri nu ulante.”

3

Azhibarr a inga a Atiko wa

1 Akpukpamburr abiga nggo so ki ingga ni isisurr, uwanggo yo a su
ungbamvu u ku uha ku nggo ingga i charr ki imba nggo. Na angbamvu ka
aha mi, ingga i charr tto amarr amba kakuma na aseki angga ka nggo imba
i ka hi ka ba nggo, wre ki imba bu ssu ka hi ni kri kyekye ni iga yi. 2 Di imba
bu kri ngbangba ni iga yi ni si kpamusu na are ka nggo abi kpa are abi wre
ba Abachi ba a da ni ikuchi yi hen, tuku are ka Atiko uni kpa inta ttungo wa
na abi ko na angu ba a da ki imba nggo.
3 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di, imba bu hi di ni ivi ikikre yi, abanu abi mẹ
anishirr a ta se na ta mẹ ure ujiji ku. Na ta na aseki ndanda nggo a zha da
aba a ta na ka nggo. A ta mẹ ida zu i Abachi yi 4 da di, “Inta kye da a ddu imba
du uwa a ta nga? Na su nu momo mu? Akiki amunta ba a ka kɨ ba aseki ka
ingbingbru ka a ni so si meme yo na ta a se ni imẹmẹ yi nggo.” 5 A hi na ka

na wurr mu di ngbangba ka Abachi à re rire nggo na na unkplassu ku tuku imimi yi. Abachi à na imimi yi zhi na amasirr, na na yi na amasirr. 6 Uwa a si na amasirr a yo, amancha wa nggo a gu ingbingbru ikuchi ima nado. 7 Uwa su ure ku Abachi uyiyirr ukuma yo u zu unkplassu ku tuku ingbingbru i ziza nggo yi bi itu nu uru. Nggo azhibarr ibre amu ama a ti nga, aba ta ka unkplassu tuku imimi yi glo. Abangga ba nggo a si si aba Abachi hen a ta ngɨ ba.

8 Meme mi imba bu si kpamusu ni inkindirr iyirr inggi yi hen. Imba akpukpamburr nggo so ki ingga ni isisurr. Azhi ayirr na Atiko ku a si nâ ta si ase ukrɨ uyirr. Ase ukrɨ uyirr a si nâ ta si azhi ayirr. 9 Atiko wa à si kachi mu ni na inkindirr yi nggo à da du uwa a taka na nâ ti abanu ba kye hen. A si si meme yo hen. A so vu isisurr gri ni imba ba, wre ku abanu bu si kɨ hen. A zha da anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi.

10 Azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ ta si inga i unayi nggo. Na azhibarr ama, unkplassu u taka yi hantu ni ka nado. Aseki ka unkplassu ka a taka kparri nado. A taka bwu ingbingbru yi na aseki ka nggo anishirr a na sharri na yi nggo a la zu na ábì.

11 Nu nggo, a taka na aseki ka wemi ki ndanda. Imba i ta so iso ita inggi? Imba bu so iso i Abachi ni na ku Abachi undu, 12 ni so kye anko kuma ni ichi ku inga i azhibarr a Abachi wa, ni ta ukpa ni du wa a nga korr. Nggo azhibarr ama a ti nga, aba a taka tu unkplassu ku nado nu uru, aseki ka unkplassu ka a ta sha nado ku issu yi. 13 Uwa ta si inta na anko, inta i so bi nggo Abachi à ddu inta du uwa a taka na unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ. Nu nggo anishirr we a taka so na zirr uzirr ku nggo Abachi a zha da a bu zirr nggo.

14 Akpukpamburr nggo so ki ingga ni isisurr, nu nggo imba i so surr ashishi bi ina ima, ta ukpa ni so sama ni ila ure tuku ikpala. Ta ukpa ni so su na Abachi ku. 15 Si kpamusu da a si ivu gri i Abachi iyo i ni inta anko a ikpa ttungo wa hen. Uzayirr amunta wa nggo so ki inta ni isisurr kakami, Bulu a da ki imba inkindirr iyiyirr ima yo, nu nggo a charr ki imba ni ihi yi nggo Abachi a nu ma nggo. 16 Bulu à re ni itu i aseki akama yo na angbamvu ama ka wemi. Meme mi, aseki anuma ka nggo à charr a tsɨ kakami. Anishirr abanu nggo ihi imbarr yi i klonyarr, na si kri ni inkla iyirr ni iga yi hen, na kpa aseki angga ka bre nanka mu. Na di bre inkpu angbamvu ka Abachi ka mi ni imu mi, ni ina ima aba a ko na atu ambarr mu ki ndanda.

17 Akpukpamburr, nu nggo so ki ingga ni isisurr, nggo imba i ka hi aseki angga ka ba, imba bu na ni bu kye. Si du anishirr amimi angga ba a re imba share na aseki a ndanda ambarr ka hen. Na ni bu kye, wre ki imba bu kri ni inkla iyirr ni iga yi. 18 Meme mi imba bu furr nu uzizi tuku ihi i Atiko amunta tuku Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi. Inkpinkpye i bu si ima ziza nggo tuku ase na ase. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Yohana

Ure ku mẹmẹ

Uwanggo nggo charr angbamvu atarr angga ka a si Yohana, uvuvurr a Zabadi. À si uni kuma na angu. Uwa yo à charr ungbamvu ku Yohana ku tuku Ungbamvu ku Ibwu tsarr Yohana yi. A charr nu 1 Yohana 2:12-14, 19; 3:1; tuku 5:13, di a charr ku abiga ngga ungbamvu unggo ku. A si da abata ngga a si abiga abama hen, na si da inkla yi nggo a so hen. Nu nggo ungbamvu ku u si yo undurr ni isa hen, ima yo i du inta i ba di a charr ku ga ku abiga wawami na ankla tankpami. Ase ka Yohana ka a ka kri ba. Zhi nu abi kuma na angu abanu ba a ka kɨ kre ba, uwa a ni ji uwa yo na nkpama. À charr ungbamvu unggo ku aba a nise han ma ku zu ni ìgbù nu Patimo wa nggo akri na atsutsu ka amasirr ka nggo. Yohana à hi Kristi na ashishi ama na charr kyekye mi ni ima yo wre ku abiga ahẹhẹ abi so nga nu ugo angga ba a bu yo isisurr na Abachi ku ni iga imbarr yi.

Yohana à charr ungbamvu unggo ku ni ima yo na se na aseki aha ngga ni isisurr: (1) Anishirr a bu hi undanda undu a abitsarr abi imu angga ba (2:26), tuku (2) Abiga a bu hi di ikpa ittungo imbarr yi i se jiji (5:13).

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inggurr bi i abiga yi na Abachi ku *1:1-10*
Ure uhẹhẹ ku ikpanye ni ikpa ku *2:1-17*
A gbye utu ni itu i Uni kà Kristi wa tuku umimi *2:18-27*
Uzirr ku uniga *2:28—3:24*
Abitsarr abi imu *4:1-6*
Ikpanye i Abachi yi na anishirr ba *4:7-21*
Iyo isisurr nggi i si ni ichi we *5:1-21*

Ure ku nggo di gri iso nga

1 Inta charr ki imba ziza nggo ni itu i ure ku nggo u se zhi ni imẹmẹ yi, nggo
inta i wo ku na atu amunta, ni hi na ashishi amunta, ni hi uzirr umaku, ni sa
ango amunta na ku. Inta charr ki imba ni itu i Ure ku nggo di gri iso nga. 2 A
tsarr inta are ka nggo gri iso nga. Inta hi ka ni ka da ure ni itu yi. Ima yo di
inta ko da ki imba di ure ku u gri iso sese. U di so na Aki wa ku nu unkplassu,
aba di inta hi ku. 3 Inta ko da ki imba inkindirr ima yi nggo inta i wo ni hi
nggo, ni ko zha di imba bu nggurr itu bi ni inta ba. Inta ko nggurr itu bi na
Aki wa ku ndo nu Uzuma wa, Yesu Kristi. 4 Inta ko charr ki imba are ka ngga
ka, wre ku inyarr munta yi ni imba bu kri kakami.

Abachi si ila i uru

5 Wanggo yo su ure ku nggo inta i wo zhi nu Uzuma wa ku, ni ko bre ki imba
na ku ziza nggo di Abachi à si ila i uru. Ibwu i sama nu umi umaku. 6 Inta
ti da di inta nggurr itu bi na ku, ni ka ni ko zirr ni ibwu, inta ki imu, ina jiji i
sama nu umi umunta ku. 7 Inta ti ko zirr ni ila i uru yi, nâ ta si nggo uwa ku
itu ima à se ni ila i uru yi. Meme nggo inta i nggurr itu bi ni ikpa ayiyi a Yesu,
Uvuvurr a Abachi wa à ngla inta zzu ni ila ure i munta yi.

8 Inta ti da di, inta sama ni ila ure inta so re atu munta, ure ujiji u si se nu
umi umunta hen. 9 Inta ti bwu angu i da ila ure munta yi, uwa à si ta ka angu
ama ka à sarr hen, na ta na inkindirr yi nggi yi nggo iwre, na ta nggurr ila
ure imunta yi zhi, na ta hɨ amarr ka ina ndanda amunta ka we glo ki inta.

10 Inta ti da di inta sama ni ila ure, inta i nga da Abachi imu, u ure umaku u
sama nu umi umunta.

2

Yesu nggo su uni zi inta wa

1 Imba amumarr mungga, ingga so charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre
ki imba bu si la ure hen. Unuma ti la ure, inta se nu uwanggo nggo à so barr
ki inta Aki wa na angu munta. Uwama nggo à si Yesu Kristi, nggo à su ku
Abachi isisurr. 2 A ba uwa yo a to, wre ba bu sarr inta kpa ttungo ni ila ure
imunta yi, na si si ila ure imunta yo mre na akpukpamburr hen, a di nggurr
zhi ku anishirr ba wemi.
3 Ziza nggo inta ka nggurr ankẹ di inta i hi ma nggo inta so kru isisu i are
ama ka. 4 Undurr wa nggo ti da di, “Ingga i hi Abachi,” na si kru isisu i are
ama ka hen, uwa si uni imu, ure ujiji ku u sama nu umi ku unushirr uwama.
5 Undurr wanggo nggo ti ga ure kuma, i ikpanye i Abachi yi i ka na ma ki
pempe ba jiji. Wanggo yo sa anko wa nggo inta i hi di inta i se nu umi ku
Kristi: 6 Undurr wa nggo à ti da du uwa à se nu umi umaku Kristi, uwa bu ga
uzirr umaku.

Are aheḥẹ ka

7 Imba akpukpamburr, ingga si ko charr ki imba wanggo su ure numa
uheḥẹ mu hen, a si ure ukuku ku nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi mu. A si
itsarr ikuku yi nggo imba i ka wo yi ba. 8 Ziza nggo, ingga so charr ki imba si
are aheḥẹ. Yesu à tsarr inta du ure kuma u su jiji. Imba mi tsarr meme yo.
Kye, ibwu yi so ka nado, ila i uru jiji yi i so nga.
9 Undurr wa nggo ti da uwa se ni ila i uru yi na di karr uzayirr, uwa à ni so
ni ibwu. 10 Undurr wa nggo ti kpanye na amuyirr ba, uwa sama ni inkindirr
yi nggo ta du abanu a bwu uza. 11 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa so ni
ibwu na so zirr kago ni ibwu, na si hi unto ku nggo a so kuma hen. Ibwu yi i
ka na ma ki unakreshishi ba.
12 Ingga ko charr ki imba, amarr mu,
nggo a ka nggurr ila ure imba yi zhi ni itu i isa i Yesu ba.
13 Imba akiki, ingga charr ki imba,
nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se zhi ni imẹmẹ yi ba.
Imba anzinze, ingga charr ki imba,
nggo imba ka ba Umimi wa nggurr ba.
14 Imba amumarr, ingga charr ki imba,
nu nggo imba i ka hi uwanggo nggo à si Aki wa ba.
Ingga charr ki imba akiki, nu nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se zhi ni
imẹmẹ yi.
Ni charr ki imba anzinze,
nu nggo imba si akyekye,
ni gri ure ku Abachi ku ni isisurr imba
tuku nu nggo imba i ka ba Umimi wa nggurr ba.
15 Imba bi si kpanye ni ingbingbru inggi yi ka aseki ka ingbingbru ka hen.
Undurr wa nggo ti kpanye ni ingbingbru inggi yi, i ikpanye i Abachi yi i sama
ni isisurr ima. 16 Aseki ka ingbingbru ka we - aseki ka ila ure ka nggo isisurr
i zharr, aseki ka ila ure ka nggo ashishi ka anishirr a zha, na aseki ka ila ure
ka ingbingbru ka nggo anishirr a so di nggurr ankẹ na ka - inkindirr iyirr
imbarr i si zhi na aki wa ku hen, a zhi ni ingbingbru yi we. 17 Ingbingbru
inggi yi na aseki ka ila ure ka, a so vu sarr na aseki ka ila ure ka nggo anishirr

a zha, u undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi uwa yo à ta so sese.

Abi karr Kristi

18 Imba amumarr, uwanggo yo a si ivi i ikikre yi. Nggo imba i wo di uni karr Kristi wa à so nga, ziza nggo abi karr Kristi ba shishemi a ka nga ba. Uwanggo yo si inkindirr yi nggo di inta hi di ivi i ikikre yi i nga ba. 19 Abi karr Yesu abama a di se ndo ni inta ba, na gru ka inta, mremremu a si si anishirr amunta hen. Ka da di a sa amunta, a ka so ni inta ba. Aba gru kuma. I ikuma imbarr yi i tsarr di uyirr mi nu umi umbarr ku a si si amunta hen.

20 Nu nggo Uni wre sha wa à ka ni imba Izhi Iwre yi ba, imba wemi i se ni ihi ijiji yi. 21 Ingga charr ki imba di imba i si hi ure ujiji ku mu hen, imba hi ku, ni hi di imu sama nu umi umaku. 22 Unggonggo su uni imu wa? Uni imu uwanggo à su undurr wa nggo à kisa di Yesu yo à si si Kristi wa hen. Undurr wa nggo à ti da meme uwa yo à si uni karr Kristi wa, na kà Aki wa ndo nu Uzuma wa. 23 Undurr wa nggo à ti kisa nu Uvuvurr wa, uwa sama na Aki wa ku. Undurr wa nggo ti bwu angu na kpanye nu Uvuvurr wa, uwa se na Aki wa.

24 Meme nggo, imba bu yo isisurr, ni kri ngbangba ni itu i inkindirr yi nggo a tsarr imba zhi ni imẹmẹ yi. Imba ti na meme, imba ta kuchi ni inggurr itu bi nu Uvuvurr wa ku ndo na Aki wa. 25 Iso sese, iyo si inkindirr yi nggo Uvuvurr wa à da zu ki inta.

26 Ingga i charr ki imba na atu a anishirr ba nggo a so zha di aba ta gri imba ko na anko ndanda. 27 Uwa à ta si imba nanko, Kristi à ka Izhi ima yi surr ki imba, Izhi yi so ni imba ba. Uwa si ni ima yo, imba si zha unitsarr inuma hen. Nu nggo Izhi yi i ta tsarr imba aseki ka we, itsarr ima yi si jiji, na si si imu hen. Ga itsarr i Izhi iyo mre, ni so nu umi ku inggurr bi ku nu Kristi ku.

Amumarr ba Abachi

28 Ziza nggo amumarr mungga, imba bu so nu umi ku Kristi, wre ku nggo à ti ka nga inta ka sama ni isisu ni sama ni ishisha na agẹ ama ka.

29 Imba ti hi di a di Kristi à sama ni ila ure, meme nggo, imba bu hi di abangga ba nggo a na uzizi a si ku amarr ma.

3

1 Kye nggo Abachi à kpanye ni inta ba, na da di a bu yo inta ki amumarr ba Abachi. Inta si meme yo. Inkindirr yi nggo i du ingbingbru yi si hi inta hen i si nu nggo ingbingbru yi i si hi ma hen. 2 Imba akpukpamburr, nu nggo a nise tsarr inta inkindirr yi nggo i taka se ni ichi mi, inta i hi di inta i si amumarr ba Abachi mu ziza nggo. Nggo inta hi da ati nggurr surr inta taka kaki nâ ta si nggo a se, nggo inta taka hi ma nâ ta si nggo a se jiji. 3 Undurr wa nggo à ti se ni isurr ashishi inggi yi, uwa bu so sama na ankizhi, nâ ta si nggo Kristi à sama na ankizhi nggo.

4 Undurr wa nggo à ti la ure uwa à ku ni iba i Abachi yi, nggo imba hi di ila ure tuku iba yi a si inkindirr iyiyirr ima yo. 5 Imba mi i hi di uwa à nga nye ka ila ure munta iyo a glo, nggo uwa ku itu ima à sama ni ila ure. 6 Undurr wa nggo à so nu umi umaku ka si kuchi ni ila ure hen. Undurr wa nggo ti ka na di la ure, uwa à nise hi ma na ashishi kye na ssurr ma.

7 Imba amumarr amungga, imba si du undurr à re imba surr na anko andanda hen. Unushirr wa nggo à ti na inkindirr i iwre, uwa su unushirr uzizi, nâ ta si nggo Kristi à si uni na wre. 8 Unushirr wa nggo ti la ure uwa sa a umimi wa. Umimi wa à si uni la ure mu zhi ni imẹmẹ yi. Uvuvurr a Abachi

wa nga ki ima yo, wre ku bu ni ka undu ku umimi ku glo. 9 Abangga ba nggo
sa amumarr ba Abachi a si di kuchi ni ila ure hen, nu nggo inkindirr yi nggo
Abachi à da, iso na ba, ni ima yo aba ka si kuchi ni di la ure hen, nu nggo a si
abi ngri ba Abachi. 10 Ziza nggo, inta i hi nggo amumarr ba Abachi ba a se,
tuku nggo amumarr bu umimi ba a se. Abangga ba nggo ti so na inkindirr
yi nggo i si iwre hen a si sa amumarr ba Abachi hen. Undurr wa nggo à si
kpanye nu uzayirr ku hen, uwa si su uvuvurr a Abachi hen.

Iwre inta bu kpanye ni ikpa

11 A tsarr inta zhi ni imẹmẹ yi mu di inta bu di kpanye ni ikpa. 12 Inta bu si
na ina i Kayinu yi hen, nggo a se ni isisurr i Umimi yi na ngu uzayirr a Habila.
Angginggi i du ma ngu uzayirr wa? Inkindirr inggi i si di uzayirr wa a su
unushirr uzizi, uwa Kayinu nanko à su umimi. 13 Nggo imba ti hi anishirr bi
ingbingbru ba a so ka imba, imba bu si kye ima ki inkindirr ihẹhẹ mu hen.
14 Nggo inta ti so kpanye ni ikpa, ima yo i ta tsarr di inta i ka bwa huzzu ni
ittu ba, ni so tsitsirr mu ziza nggo. Undurr wa nggo à ti si kpanye hen, uwa à
ni so ni ittu. 15 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa su uni ngu iku. Imba bu
hi di iso sese na Abachi ku sa nu umi umaku.

16 Wanggo à si nu nggo inta i hi di a si ikpanye: Yesu Kristi à itu ima à ta
yo ki inta. I wre inta bu ka atu amunta wa i ni ku amuya amunta abiga ba.
17 Inta ti turr iki yi nggo inta so di zha yi ssu na abubo, ni ti hi uzayirr uniga
unuma so zha lankarr, i wre inta bu ki itito na atu ambarr wa ni bu sha nu
ma. Nggo inta ti si sha yi nu ma hen, inta ta na kingginggi ni da di inta i
kpanye na Abachi ku? 18 Amumarr amungga, imba bu si di inta na ikpanye
imunta yi ba nu ubarr angu hen, inta bu tsarr yi ni ina munta yi tuku ina ijiji
yi. 19 Nggo inta ti kpanye na abanu, ima yo ta di inta hi di inta sa anishirr
ajiji, ima yo ta di inta ko na agẹ ka Abachi sama ni isisu. 20 Isisurr munta yi
ti da di inta jaku, Abachi à mri isisurr munta yi na hi aseki ka nggo inta di na
ka namri.

21 Akpukpamburr, amarr amunta ka a ta si da di inta jaku hen, inta ka nga
na Abachi ku sama ni isisu, 22 uwa di ni inta aseki ka nggo inta di zha, nu nggo
inta ga ure kuma ku ni na inkindirr yi nggo su ku isisurr. 23 Uwanggo yo su
ure umaku di inta bu kpanye ni isa i Uzuma yi, Yesu Kristi, ni bu kpanye ni
ikpa, nâ ta si nggo a da na are ama ka. 24 Abangga ba nggo a di kru isisu are
ka Abachi ka a so di nggurr itu bi na ku. Na anko ama yo, inta hi di a so nu
umi munta, nu nggo à ni inta Izhi i Iwre yi.

4

Imba si du ba re imba mi hen

1 Akpukpamburr, abi kpa are abi imu shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi
yi. Ni itu ima yo imba bu si kpanye ni izhi tankpa hen. Tsarr izhi yi kye ni
hi ka i zhi izhi si na Abachi ku. 2 Kye uwanggo yo sa anko wa nggo uwa ta
hi Izhi i Abachi yi. Izhi yi nggo ti kpanye krizhizhi mi di Yesu Kristi a nga ni
inina ikpa, Izhi ima yi si i Abachi. 3 Izhi yi nggo ti kisa di Yesu Kristi à si nga
ni inina kpa hen i si si Izhi i Abachi hen. Ima i si izhi i uni karr Kristi yi nggo
a ka da ki imba ba di i so nga, ziza nggo à se ni ingbingbru inggi yi.

4 Amarr mu, imba zhi na Abachi ku ni si anishirr ba Abachi, ni ka ba
ingbingbru inggi yi nggurr ba, wanggo nggo à se nu umi umba ku à mri
wanggo nggo se ni ingbingbru inggi nu ukyekye. 5 A si abi ingbingbru ba,
na re nâ ta si nggo abi ingbingbru ba di re, abi ingbingbru ba di shirr ba atu.
6 Inta si anishirr ba Abachi, u abangga ba nggo a hi Abachi à di shirr ki inta

atu. Undurr wa nggo à ta si si Abachi hen, uwa si di shirr ki inta atu hen. Na anko ama, inta di hi izhi yi nggo si ijiji ni izhi yi nggo si i imu.

Abachi kpanye ni inta ba,
inta mi kpanye na Abachi ku

7 Imba akpukpamburr, di inta kuchi ni ikpanye ni ikpa, nggo inta hi di ikpanye di zhi si na Abachi ku. U undurr wa nggo à ti kpanye na anishirr ba, uwa à su uni ngri a Abachi na hi Abachi. 8 Undurr wa nggo à ta si di kpanye na anishirr ba hen, uwa à si hi Abachi hen, nu nggo Abachi yo si ikpanye. 9 Abachi à tsarr inta ikpanye ima yi nu nggo à tu Uzuma ingbre iyirr à nga ni ingbingbru yi, wre ki inta bu so tsitsirr ni itu ima yi. 10 Uwanggo yo a si ikpanye ijiji, Abachi nggo à kuchi kpanye ni inta ba na ni inta Uzuma wa di a bu nga ni to itu ima wre ku bu sarr inta ttungo ni ila ure imunta yi bari, inta mi gru kpanye na ku. 11 Amuya, Abachi ti kpanye ni inta ma mi, uwa à si inkindirr i iwre inta bu kpanye na atu munta wa meme. 12 Undurr nise hi Abachi na ashishi kye. Inta ti kpanye ni ikpa Abachi à rri so nu umi umunta i ikpanye ima yi i tsarr ssu ni inta ba.

13 Abachi a ni inta Izhi ima yi du yi ki angba wa nggo a tsarr di inta so na ku uwa a so ni inta ba. 14 Inta i ka hi na ashishi ni ka da na angu amunta ba di Aki wa à ni Uzuma wa na du ma a su uni kpa ingbingbru wa ttungo. 15 Undurr wa nggo ti da di Yesu à su Uvuvurr a Abachi, uwa a se na Abachi nu umi umaku, u undurr wama so nu umi ku Abachi. 16 Inta i ka hi ni yo isisurr kakami ba di Abachi à kpanye ni inta ba.

Abachi à si ikpanye. Abangga ba nggo a so nu umi ku ikpanye i Abachi yi, a so nu umi ku Abachi, Abachi so nu umi umbarr ku. 17 Inta ti kpanye ni ikpa jiji ni so nâ ta si nggo Kristi à so ni ingbingbru inggi yi, inta si ta se ni isisu na azhibarr ibre amu wa hen. 18 Unto ku nggo ikpanye i Abachi yi se, isisu i di sama, nu nggo ikpanye i Abachi yi nggo ittu aseki ka pempe i di han isisu. A si iha nggi i di du unushirr ki isisu, ni itu ima yo ikpanye i si di na aseki ku kre nu umi ku unushirr wa nggo a se ni isisu hen.

19 Inta i so di kpanye ni kpa nu nggo Abachi yo a kpanye ni inta ba kuchi. 20 Nggo inta ti da di inta kpanye na Abachi ku, ni kà uzayirr uniga, inta i si abi ki imu. Nggo inta ka si kpanye na Abachi ku nggo, inta nise hi ma kye, nggo inta ta si kpanye na abanu nggo inta hi ba hen. 21 U Abachi à ni inta ure ku nggo u da di: “Abangga ba nggo kpanye na Abachi ku, i si gbigbi mu di a bu bi kpanye na amuyirr meme.”

5

Iyo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa ku

1 Undurr wa nggo ti kpanye di Yesu yo su Kristi wa, uwa su uvuvurr a Abachi, uvuvurr wa nggo ti kpanye na aki ama wa ku, uwa bu kpanye na amuyirr ama ba ba meme. 2 Ima yo tsarr di inta kpanye na amumarr ba Abachi ba, nggo inta ti kpanye na Abachi ku, ni kru isisu i are ama ka. 3 Inta di tsarr di inta i kpanye na Abachi ku, nggo inta ti kru isisu i are ama ka, nggo a si tsi ki inta hen. 4 Amumarr ba Abachi ba namri a se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr. Iyo isisurr munta iyo di ni inta ukyekye ku ba ingbingbru nggi yi nggurr. 5 Unggonggo se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr? A su uwanggo nggo à kpanye di Yesu su Uvuvurr a Abachi.

6 Uwanggo yo su Yesu Kristi wa nggo à nga zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. À si nga zhi na anko a amasirr yo na nkpama hen, à zhi na anko a amasirr

tuku ayiyi. Izhi i iwre iyo i da di i si jiji, nggo izhi iyo su ure ujiji. 7 Atarr angga
ba yo a da ki inta ure ni itu i Yesu. 8 Atarr angga ba su Izhi, amasirr, tuku ayiyi,
aba atarr mi a kpanye ni ikpa. 9 Inta di kpanye nggo anishirr a ti da inkindirr
yi nggi nggo si ijiji. Inkindirr yi nggo Abachi à di da i wre mri nu nggo a di da
ki inta ure ujiji ni itu i Uzuma wa. 10 Inta ti yo isisurr nu Uvuvurr a Abachi
wa, inta se nu ujiji umaku ni isisurr imunta. Inta ti si kpanye hen, inta so da
di Abachi à ki imu, nu nggo inta i si kpanye ni inkindirr yi nggo Abachi à da
ni itu i Uzuma wa hen. 11 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi da ki inta,
Abachi à ni inta iso sese, iso ima i zhi nu Uzuma wa ku. 12 Undurr wa nggo
ti se nu Uvuvurr wa, uwa se ni iso, u undurr wa nggo ti sama nu Uvuvurr a
Abachi wa, uwa sama ni iso.

Iso sese

13 Ingga charr ki imba nggo a kpanye ni isa i Uvuvurr a Abachi wa, wre ki
imba bu hi di imba i se ni iso sese. 14 Uwanggo yo a si inggurr ankẹ yi nggo
inta se na yi nu umi umaku, nggo inta ti zhi ma inkindirr ku ikpanye ima yi
uwa wo inta. 15 Inta ti hi di Abachi à so di shirr ki inta atu nggo inta ti barr
ma nggo, inta hi di a ka ni inta inkindirr yi nggo inta barr ma, nu nggo inta
hi di à ka kpa ibarr imunta yi ba.

16 Uwa ti hi uniga numa à so na ila ure inggi yi nggo si di gri ittu nga hen,
ùwà bu barr, Abachi à ta du unushirr wama nggo à so tsitsirr. Ingga so re ni
itu i unushirr wa nggo ila ure ima yi i si di gri ku ko ni ittu ijiji yi hen. Ila
ure i se nggo di gri ittu. Ingga si ko da di unushirr bu barr ku ila ure ima mu
hen. 17 Ina undanda wemi i si ila ure, uwa à si si ila ure yi namri mu i di gri
unushirr kuma ni ittu jiji hen.

18 Inta i hi di amumarr ba Abachi a si di kuchi ni ila ure hen, nggo Uvuvurr
a Abachi wa di zu ba sharri, nggo umimi wa ka si vu ba farr hen. 19 Inta hi di
inta sa aba Abachi, ni hi di umimi wanggo yo so gri ingbingbru yi we. 20 Inta
hi di Uvuvurr a Abachi wa à nga, na nga ni bwu ki inta ashishi, wre ki imba
bu hi Abachi ujiji wa. Inta i se nu umi ku uwanggo wa nggo su ujiji, Uzuma
wa Yesu Kristi. Yesu Kristi wanggo yo si Abachi ujiji wa na si iso sese yi.

21 Amumarr, imba bu ssu atu amba wa gri zizi, wre ku inkindirr inuma bu
si ba unto ku Abachi ku ni isisurr imba yi hen.

Ungbamvu ku ha ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa à charr ungbamvu unggo ku korrmi ga uku mẹmẹ ku. À charr ku gri ku “ayamba wa nggo a hla ma,” tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ama ka, wre ba bu hi ichi i iga Kristi yi. Na bu hi ure ujiji tuku ikpanye ni ikpa i abiga. Na bu gbye ba utu ni itu i abitsarr abi imu.

Na ase akama, abi bre na abitsarr ure ku Abachi aba yo a zirr kago di bre ku anishirr Ure ku wre ku. Abiga ba a di kpa abi zirr na da ure angga ba mirri na ako ambarr wa. A ti so shi na ta kuma abiga ba zha inkindirr a nu ba nggo i ta zi ba nu uzirr umbarr ku. Abiga ba adi kpa abitsarr abimu ba mi meme yo. U Yohana à so charr di abiga ba a bu kye kakami bari na zi abi zirr di tsarr abama. Abanu na ase angga ka a ta kye di Yohana a re horrhorr kakami. Ni ima mi, inta bu hi di abitsarr abi imu ba a di tsarr itsarr yi nggo i ka na abiga ba ki ndanda kakami.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-3*
Iso ikpanye ni ikpa *4-6*
Ika uni kà Kristi wa *7-11*
Inggurr ttu yi *12-13*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ayamba wa nggo Abachi à hla zu ndo na amarr ma ba. Ingga kpanye ni imba ku ure ujiji ku. Na si si ingga na nkpamu mu hen. Kye na abangga ba nggo a hi ure ujiji ku. 2 Inta kpanye ni imba ku ujiji ku nggo u so nu umi umunta we ni ta se ni inta ba sese.

3 Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Uzuma a Aki wa a bu ni inta ina wre, itito, tuku isu isisurr. Du ba a si amunta nu ujiji tuku ikpanye.

Ujiji tuku ikpanye

4 Ingga i se ni inyarr nggo ingga hi amumarr a amba abanu ba a so zirr nu ujiji ku, nâ ta si nggo Aki wa à ttu ki inta ukorr. 5 Ayamba, ziza nggo ingga ko tsi ku ùwà ango, ingga si charr ku ùwà ure numa uhẹhẹ mu hen, a su ure uyiyirr ku nggo ku yo nggo inta i kpa ni imẹmẹ yi, nggo da di inta bu kpanye ni ikpa. 6 Ikpanye inggi i si di inta bu so di na inkindirr yi nggo ukorr ku Abachi ku u da ki inta. Ukorr ku nggo si di imba we bu so ni ikpanye nâ ta si nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi.

Imba bu hi di anu Kristi abi ba imu a se

7 Abi re anishirr shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi, nggo a tsarr di Yesu Kristi à si ji nye ni inina ikpa inggi iyo hen. A sa abi imu, na si abi karr Kristi. 8 Imba ki kpi, ni si na ssussu ni du azadi ka undu amba ka a firr gbuddu ki imba hen. Ki bwe wre ki imba ka kpa ka pempe. 9 Undurr wa nggo ti si ga itsarr i Kristi yi hen, na na mri meme, uwa sama na Abachi. Undurr wanggo nggo à ti kuchi ni ga itsarr i Kristi yi uwa se na Aki wa ndo nu Uzuma wa. 10 Undurr ti nga ni imba ba na si gri itsarr inggi yi hen, imba si kpa ma yo hen, ni si kpa ma yo na ako amba wa hen. 11 Undurr wa nggo à ti kpa ma yo, uwa kaki ukpama na ku ni na aseki amimi ka nggo a di na.

Ichi i ikikre yi

12 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ki imba, ingga kye i si ta
wre ingga bu charr ki imba na ka chicharr hen. Ingga ko yo isisurr di ingga
i ta nga ni re ni imba ba ashishi na ashishi, wre ki inta bu nyarr ni ikpa.
13 Amumarr bu uvayirr amba wa nggo Abachi à hla ma, a so chi imba.

Ungbamvu ku utarr ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Zhi nu Yohana nggo à charr ungbamvu unggo ku kye nu uku mẹmẹ tuku uku ha ku. A charr ku ku itu ima mu gri ku ukpama Gayu. Gayu à di kpa abiga abi zirr na na undu ku Abachi ba na di kpa abitsarr a zu ni iko ima. Yohana à charr ni ima yo so gbyarr ku asa ku ina uzizi ima yi na so nggurr ma di a bu kri karrkarr ni iga yi.

Ankpye numa a yo ma di Diyotrifi à han abiga abi zirr ku undu ku Abachi angga ba na anga ka Asiya ka. Na han abiga abanu mi ssuzzu ni iga yi di a kpa abangga ba nggo Yohana à tu ba nggo. Na si kpanye ni inkpinkpye i anu Yohana yi na akpukpa ama ba hen. Ni ima yo, Yohana à charr ungbamvu unggo ku a so kisa ku inkindirr yi nggo Diyotrifi à na nggo.

Ungbamvu unggo ku u zha di abiga a bu nggurr bi na zi ni na undu ku Abachi ku na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-4*
Ikpa anishirr wre i abiga *5-8*
Undu umimi ku Diyotrifi ku *9-11*
Undu ku Demetru *12*
Ure ku inggurr ttu *13-15*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku ùwà ukpamu Gayu, nggo ingga i kpanye nu ùwà ku, ku ure ujiji umunta ku.

2 Ingga i so barr di aseki ka wemi a bu so zirr ku ùwà zizi, ukpa muwa ku bu su ukyekye nâ ta si nggo izhi imuwa yi i se. 3 Ingga i nyarr kakami nggo abiga abanu ba a nga ni da ki inta di imba so ga ure ujiji ku nu uzirr umba ku, tuku nggo imba i kri ngbangba na anko ajiji wa. 4 Inkindirr numa i si ni ingga inyarr mri ima yi nggo ingga i wo di amumarr mungga ba a so ga anko ajiji wa hen.

Inggurr angu bi ni undu ku

5 Ukpamu, i wre kakami nggo ùwà so zi amuya amunta ba, ni so zi amuya abanu ba nggo ùwà i si hi ba mi hen. 6 A nga ni bre ku abiga ba ni inggya ikpanye imuwa yi. Ingga ko barr ùwà di ùwà bu zi ba nu uzirr umbarr ku, ni izi yi nggo i ta su ku Abachi isisurr. 7 Nu nggo a ti ssuzzu kuma ko ibre ku abanu Ure ku wre ku Kristi ku, aba a ba na amarr ambarr ka di aba a si ta kpa izi zhi na abangga ba nggo a si si abiga hen. 8 I su gbigbi mu inta bu zi anishirr abama, wre ki inta bu yo ungo ni inkindirr yi nggo a so na ku i gri ure ujiji ku kago.

Diyotrifi tuku Demetru

9 Ingga charr ku abiga ba, ni hi du Diyotrifi nggo nu umi umbarr ku a zharr inkpinkpye ka ba à si ta wo inta hen. 10 Ingga ti nga bari ingga ta ni re ni itu i inkindirr yi nggo Diyotrifi so di na yi. Nggo so di bre imu na re aseki ndanda na atu amunta. Ima mi si ma ku hen. Uwa ku itu ima mi, à si di kpa abiga ba

Abachi ba nggo di zirr di bre ure ku kago hen. Na han abangga ba nggo a zha
di aba ta kpa ba nggo. Na di han ba huzzu na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.
11 Ukpamu, si ga aza ka umimi uwama hen. Ga abi na inkindirr yi nggo
i si izizi. Unushirr wa nggo ti na inkindirr yi nggo i si iwre hen, uwa sama
na Abachi. Unushirr wa nggo di na umimi a nise hi Abachi kye. 12 Anishirr
wemi a so re ure uzizi ni itu i Demetru. Ure umaku mi u kpanye nu ure ujiji
ku. Inta mi i kpanye di i si meme yo. Imba mi i hi di inta i si di rẹ are hen.

Ichi i ikikre yi

13 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ku ùwà, ingga si zha di
ingga ta charr ku ùwà chicharr hen. 14 Ingga ko yo isisurr i nga ywhiywhirr
mi ni hi ùwà ashishi na ashishi ni di inta i re.
15 Abachi bu nu ùwà isu isisurr.
Akpukpamburr munta ba ni inggya so chi imba. Bubomi, chi akpukpam-
burr ba we na asa ambarr wa na yiyirr.

Ungbamvu ku nggo Yahudi à charr nggo

Ure ku mẹmẹ

Yahudi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ayirr na aki abi ba tuku Yakubu. Ayirr abi ba tuku Yesu. À charr ku ani Yahuda abiga na abiga wawami. Are ka ungbamvu unggo ku a si nâ ta si aka 2 Biturr.

Yahudi à charr gbye ku abiga utu ni itu i abitsarr abi imu ba nggo a re mi di aba a si abiga nggo. Abitsarr abi imu ba a di bre ku abiga ba di nu nggo Abachi ku uzizi umaku a ka kpa abiga ba ttungo ba, ni ima yo aba a ka ti la ure mi Abachi nu uzuzi umaku à si ta ddu ba inkindirr hen. Yahudi à kpa kisa ku abitsarr abama, na da di a si nâ ta si Kayinu, u Balamu na anishirr bu Sodomu tuku Gomorra. A da di anishirr abama a zharr aseki ndanda mi, ima yo i du ba a so di ssu anko ka zha aseki ambarr yo mre.

Yahudi à charr di anishirr a bu hi di itsarr i abi imu inggi yi i ta gri ba ku surr nu uru.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-2*
Igbye utu ni itu i abitsarr abi imu *1:3-7*
Umimi ku abitsarr abi imu ba *1:8-19*
Ure ku iso izizi i abiga *1:20-23*
Ibarr Abachi ikikre *1:24-25*

1 A si ingga Yahudi, uvurr iko a Yesu Kristi ni si uzayirr a Yakubu.

Ingga i charr ku abangga ba nggo Abachi a yo ba, Aki amunta wa à kpanye na ba, aba a ssu ba zu zizi mi ku Yesu Kristi.

2 Abachi bu ki itito ni imba ba na ni imba isu isisurr na bu di imba hi ikpanye ima yi kakami.

Abangga ba nggo a di tsarr aseki ka imu

3 Akpukpa mu abiga, ingga i so ta ukpa di ingga ta charr ki imba ni itu i ikpa ttungo yi nggo Abachi à na ki inta ni imba nggo. Amarr amungga ka a kasarr, ingga i kye i wre sha ingga bu charr nggurr imba, wre ki imba bu kri gbangba ni tsi ni iga yi nggo Abachi a nu anishirr ama ba sese ba nggo. 4 Anishirr abanu nggo a si hi Abachi hen, a do na yi rri ni inta ba, undurr a si hi ba hen. A nga ni ka ure ku Abachi ku kasarr na ka uzizi ku Abachi ku ki anko a na aseki andanda ka kurr ni ikpambarr. Na si kpanye di Yesu Kristi yo su Uttu tuku Atiko amunta wa na nkpama hen. A charr ngbangbamu na angbamvu ka Abachi ka di, Abachi à taka ku ki anishirr abama iha.

5 Imba i hi di i si meme yo. Ingga i ko da mu wre ki imba bu si kpamusu nu nggo Atiko wa à kpa anu Israila ttungo ni igbu nu Masarr wa nggo, na ku nga ni ngɨ abanu ba nggo a si ni kpanye na ku nggo hen.* 6 Abitu ba Abachi ba nggo a si hru inkpinkpye imbarr yi na Abachi ku hen, na kà abubo a iso ambarr wa du, Abachi à lo ba zu na ache ki ase na ase ni ibwu lanchinchi bi Azhibarr ankpi a ibre amu wa. 7 Si kpamusu nu Sodomu tuku Gomorra hen, ni igbu yi nggo i si ywhiywhirr nabo. Nu nggo anishirr abi igbu abama

* **1:5** Kye zizo Issuzzu 12:51; Ibre 14:29, 30.

a kurr ni ikpa ku, na di na aseki ndanda. Abachi a ki ba iha nu uru ku rri sese, wre ku anishirr we a bu hi nggo iha i uru ku sese ku taka se nggo.

8 A si meme yo na anishirr angga ba ba nggo a mirri nu umi umba ku nggo. A di rri ala angga ka nggo a du ba a na aseki ka ankizhi ka na kurr ni ikpa ku. A si kpanye ni inkpinkpye i Abachi yi hen, na di re are andanda ni itu i abitu ba Abachi ba. 9 Makyarr mi nggo uwa yo à sa ankpye a abitu ba Abachi ba, à si na meme hen. Nu uvi umbarr ku tuku Umimi wa, nu nggo a so narr iku i Musa yi nggo, Makyarr à si re ku Umimi wa na are andanda hen. À ddu ma di, “Atiko wa à nggarr ito nu uwa ku!” 10 Uwa ta si anishirr angga ba nanko, abama a marr aseki angga ka nggo aba mi a si hi ka hen. Aseki angga ka nggo a hi ka sama na amarr, nâ ta si ininazzu ijiji nggi. Aseki akama yo a di ngu ba yo.

11 Uje umbarr! A ga aza ka Kayinu ka yo. Izha inklo nggi i du ba a jaku nâ ta si nggo Balamu à na nggo. A gru kri ku Abachi nâ ta si nggo Korra à na nggo. Abachi à ta ngɨ ba surr nâ ta si nggo à ngu Korra.

12 Anishirr abama a ti so ni imba ba ni so ri ila i inggurr bi ni ikpanye i Atiko yi aba a si nâ ta si ankla ka zɨ ashishi ngga na abubo a ri ila wa. A di ri ni imba ba sama ni isisu na di kye atu ambarr yo mre. A si nâ ta si akpa ngga sama na ahru. Unddunddu di go ka kago. A si nâ ta si ichi unkunkurr inggi nggo i si klo hen, aba ka kpo yi ni injinja yi glo ba, aba kɨ. 13 Anishirr abama a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga. Aseki ka ishisha ambarr ka di karr nâ ta si anfu ka amasirr. A si nâ ta si intsintsẹ inggi nggo di zirr tankpami Abachi a ssu abubo zu ba ase na ase ni ibwu lanchinchi.

14 Nâ ta si nggo Inoki, uhunhan ku tangba ku Adamu ku, a da ure ni itu i anishirr abama di, “Kye na, Atiko wa a so nga na abitu ama abi wre ba shishemi. 15 A ta ni bre ku anishirr bi ingbingbru ba wemi amu. A taka ni du abangga ba nggo a kà Abachi nggo a ki iha ku umimi ku nggo a na ku Abachi nggo. Na taka ni ki abi la ure ba iha ku umimi ku nggo a re ni itu i Abachi yi nggo.” 16 Anishirr abama a so di re ngbungbru na di glo abanu mu da a na ndanda mi. A so di na inkindirr yi nggo umimi isisurr imbarr yi i da ba mu nggo. A di nggurr ankẹ da aba a si ka ba. Nggo a ti kru isisu i undurr, aba na meme, wre ba bu kpa inkindirr mu nu undurr uwama ku.

Yahuda a nggurr anishirr ba da a bu kri gbangba

17 Amuya abiga, imba bu si kpamusu hen. Ssu kye inkindirr yi nggo abi ko na angu ba Atiko amunta Yesu Kristi ba a da ki imba ni ikuchi yi. 18 A ddu imba da di, “Ni ivi ikikre yi, anishirr a taka nga ni di mẹ imba. Anishirr abangga ba nggo a so di na aseki ka nggo umimi isisurr imbarr inggi ida ba.” 19 A si anishirr abama yo di gri ki imba iso na nkanka. A di zharr ndanda aseki ka ingbingbru ka. Izhi i Abachi yi i sama na ba.

20 Amuya, imba bu di du Izhi Iwre inggi i tsarr imba inkindirr yi nggo imba ta da yi ni ibarr Abachi imba yi. Ni bu so furr ni iga ijiji imba yi. 21 Imba bu so ni hi di Abachi à kpanye ni imba ba. Na meme ni bu kye anko a Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo ni itito ima yi, a taka ni nu imba iso sese.

22 Ta ukpa ni zi abangga ba nggo a si kpanye ni imba ba hen. 23 Narr abanu kpa ttungo ni ibre amu yi nâ ta si nggo ùwà ta narr kpa unushirr ttungo nu uru. Ki itito na abanu ba, ni ki yi ni bu kye. Si surr iki isurr imbarr yi hen. Iso i ankizhi imbarr yi i na yi ki ndanda.

Ibarr i inyarr nggo Yahuda a barr nggo

24 Ziza nggo imba bu gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ka kpa inta ttungo na si di inta jaku ni ila ure hen. Uwa yo ka gri ùwà nga ni inkpinkpye ima yi ni

nyarr sama ni ila ure. 25 Inkpinkpye yi we i si ima, uwa yo na nkpama à si
Abachi wa nggo à kpa inta ttungo. Yesu Kristi, Atiko amunta à bu du anishirr
a nu Abachi inkpinkpye, na gbyarr ku asa. A ka se ni inkpinkpye, na zzu isa,
na se ni ittu tuku ukyekye, ni ikuchi, na bu si meme yo ase na ase sama ni
ikikre! Du yi si meme yo.

Ibwu Tsarr yi
nggo Yesu à tsarr Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa, uvuvurr a Zabadi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ni imẹmẹ i ungbamvu yi, a charr angbamvu atangba gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka ni igbu itangba.

A charr ungbamvu ku na ase ka nggo a so tsutsarr abiga ba ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi ku. Ni ima, anu Roma abi hru igbu ba, a han Yohana ku ure ku iga umaku ku zu nu Patimo na anga ka Asiya (1:9). Ungbamvu ku u bre inkindirr yi nggo Yohana à hi yi nu uzhila ni itu i ure ku Abachi ku tuku inkindirr yi nggo Yesu à da na na yi (1:2). Ure u se na aseki a atarr ngga ka kakami: (1) Umimi u tsarr ssu ni ingbingbru yi, abiga a ta ki iha na ma ikɨ mi, (2) Yesu à si Atiko na ta ba ingbingbru yi na abangga ba nggo a karr Abachi nggo anggurr. (3) Abachi à ssu azadi azizi à zu ku abangga ba nggo ni itsutsarr yi mi aba kri karrkarr ni iga yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imẹmẹ i uzhila yi *1:1-20*
Angbamvu ka aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka *2:1—3:22*
Uzhila ku Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa *4:1—5:14*
Angba a útṭû atangba abre amu wa *6:1—8:5*
Inddu itangba ibre amu yi *8:6—11:19*
Uzhila ku iso ndanda ni imimi tuku nu unkplassu *12:1—14:20*
Agbugba atangba ka ibre amu *15:1—16:21*
Ibre amu i unddunddu ayamba wa tuku Babilo *17:1—19:21*
Ase ka ikikre tuku ase ka i so nga ka *20:1—22:21*

Yohana à re ni itu i ungbamvu ku

1 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Yesu Kristi, wre ku a bu da ku amirr iko ama ba inkindirr yi nggo i ji ntsɨ i nga. U Kristi à tu abitu ama ba nu ure ku gri ku Yohana uvuvurr iko ama wa. 2 Yohana à ka bre aseki ka wemi nggo a hi ka ba. A su ure ku Abachi ujiji ku nggo Yesu Kristi à bwu ssuzzu. 3 Undurr wanggo nggo à ti bre ungbamvu unggo ku, Abachi à ta yo ku angu azizi. Abangga ba nggo à ti wo are ka aseki ka nggo à da a taka zzu ni ichi nggo na ti na inkindirr yi nggo a charr nu ungbamvu unggo ku nggo, Abachi à ta yo ba angu azizi. Ivi yi nggo aseki akama a ta la iki ywhiywhirr ba.

Ure ku Yesu ku ku aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka

4 A si ingga Yohana, nggo i charr ki imba abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka nggo si na anga ka Asiya ka.

Ingga i barr di imba bu kpa ina wre tuku iso su i uwanggo wa nggo à so se ziza, na à ka se ba, na à taka nga, tuku izhi itangba yi nggo a so na agẹ ka imburr ittu ima yi, 5 tuku Yesu Kristi, uwanggo nggo ku iyo isisurr ima yi, a di ihi ujiji unggo ku ni itu i Abachi, uni imẹmẹ wa nggo à tasi, tuku uwanggo nggo à so gri atuttu bi ingbingbru ba.

Yesu à kpanye ni inta ba. À ddu inta ssuzzu ni ila ure imunta yi na ayiyi ama wa nggo a ka wa kahre ki inta, 6 na na inta ki abi hru ittu tuku abikye

undu nggo a ta na ku Abachi Aki ama wa undu. Inkpinkpye tuku ukyekye a
sa abi Yesu Kristi sese! Du yi si meme yo.
7 Kye, uwanggo à so nga na akpa ka.
Anishirr a ta ki ashishi a hi ma we,
bi kye na abangga ba nggo a sso ma mi nggo.
Iga i ingbingbru yi i ta ba azhittu ni itu ima yi.
I ta si meme yo! Du yi si meme yo.
8 Atiko Abachi, à da di, “Ingga yo si Imẹmẹ ni Ikikre. Ingga yo si Uni
Inkpinkpye we wa, nggo à si ziza, na à se ni ikuchi, na taka se ni ichi.”

Uyirr wa nggo zzu Uvuvurr a Unushirr

9 A si ingga Yohana, uzayirr amba wa, uni ko ki iha yi ni imba ba meme nu
nggo Yesu à su uttu amunta, tuku nu nggo inta i vu gri ni iha yi. A gri ingga ku
zu ni igbu nu Patimo, nggo amasirr a harr ma yo na atsutsu, nu nggo ingga
i bre ku anishirr ure ku Abachi ni ko re ni itu i Yesu. 10 Na Azhibarr a Atiko
wa, ingga ku ni Izhi, ni wo ukorr hantu na ta vri ingba nggo nu ugo mungga.
11 Ukorr ku u da di, “Charr inkindirr yi nggo ùwà i hi yi zu, ni nu ba angbamvu
gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ni igbu itangba inggi yi: Afisa,
Simirrna, Pegamu, Tiyatirra, Sadi, Filadefiya tuku Lawodikiya.”
12 Ingga kasarr di ingga ta kye uwanggo nggo à so re ni ingga ku nggo, ni
hi aseki ka isa ingba i imurr uru atangba nggo a na ka ni izinarriya. 13 Na
atsutsu ka aseki ka isa ingba imurr uru itangba angga ka ingga hi inkindirr
numa i zzu nâ ta si “Uvuvurr a Unushirr.”* Uwa à surr ankru ka nggo a ta ji ni
ma ku na aza na nyarr upri inkru ku izinarriya na asa ama ka. 14 Infunfutu
ima yi i si ikikla pyarr, nâ ta si azzuzzu, ka inkpinkpo ingbinta ka ahru.
Ingbishi ima yi i la nzarrnzarr nâ ta si irrirri iru inggi. 15 Imbwaza ima yi
i là nâ ta si inkpinkpu inklo yi nggo i ri bronze nggo a tu yi nu uru na ngo yi
zzu pyarr. Ukorr umaku u zzu nâ ta si amasirr nggo a so ji ni igbre ingbinta
tsa. 16 A gri intsintsẹ itangba nu ungo ri. Anjingba ka atu aha nggo ango ka
ri nggo a gru ssuzzu ku na angu. Ashishi amaka a la nâ ta si azhi nggo na
atsutsu.
17 Ingga hi ma nggo ni jaku ku na aza nâ ta si iku i unushirr. Uwa a ka ungo
ri umaku a sa ni ingga ku na da di, “Si kru isisu hen! Ingga yo si ni Uni Imẹmẹ
tuku ni Uni Ikikre. 18 Ingga yo i si Uni so Tsitsirr wa. Ingga i ttu, i ziza nggo
kye ingga so sese. Ingga i hru inkpẹ ibwu anko ka nggo ni ingga ukyekye ku
bwu abubo a iso abi kɨ wa, ni gri ba kanga tsitsirr zizo.
19 “Ni ima yo, ùwà bu charr inkindirr yi nggo ùwà hi yi, na aseki ka nggo
a se ziza, na angga ka nggo a ni so nga ni ichi. 20 Intsintsẹ itangba yi nggo
ùwà ì hi yi nu ungo ri umungga ku tuku aseki ka isa ingba imurr uru itangba
yi nggo a na ka ni izinarriya, aba ma sa angginggi? Intsintsẹ itangba yi i sa
abitu ba aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka. Aseki ka isa ingba imurr uru
atangba ka a si ankla ka nggurr bi atangba ka yo.”

2

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Afisa

1 Ugo wa nggo ingga i hi à ddu ingga di, “Charr ungbamvu unggo ku ku
unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Afisa wa di:
“Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo a hru intsintsẹ
itangba yi nu ungo ri umaku nggo. Uwanggo nggo a rri zirr na atsutsu ka

* **1:13** Uvuvurr a Unushirr: Isa yi nggo Yesu à di yo itu ima yi nggo.

aseki ka isa ingba imurr uru atangba nggo na ka ni izinarriya. 2 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na. Ingga hi iha muwa yi tuku ivu isisurr muwa yi. Ingga hi du ùwà si kpanye na anishirr amimi hen. Abangga ba nggo a bre da aba si abi ko na angu, ùwà bɨ ba kye ni hi di a si abi imu. 3 Ùwà i vu isisurr gri, ni ki iha ni itu mungga, ni ka ni si ba ttungo hen.

4 “Ingga se ni inkindirr ntsɨ nggo ingga i kisa ku ùwà na yi nggo. Ùwà ttu ikpanye yi nggo ùwà se na yi ni imɛmɛ yi ttungo. 5 Ni itu ima, ùwà bu ssu kye unto ku nggo ùwà i di se na ku bari ni jaku. Du ila ure, ni na undu ku nggo ùwà na ni imɛmɛ yi. Ùwà ta si du ila ure yi hen, ingga ta nga nu ùwà ku ni ta ni ba inkindirr yi isa ingba imurr uru imuwa yi glo nu unto umaku. 6 Inkindirr numa se nggo ùwà na yi wre. Ùwà karr inkindirr yi nggo abiga Nikola ba a na, ingga mi karr inkindirr yi nggo a di na.

7 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta kpanye du ma ri zhi nu unkunkurr ku iso ku nggo u kri na acha ka Abachi nu unkplassu.”

Are ka nggo a charr ku abi nggurr bi ba ni igbu nu Simirrna

8 Ugo wa nggo ingga i hi a ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Simirrna di:

“Ùwanggo yo su ure ku nggo zhi nu uwanggo wa nggo su Uni imɛmɛ wa tuku Ikikre yi, nggo a ttu na tasi zizo. 9 Ingga hi iha yi nggo ùwà so ki, ni isama ni inklo imuwa yi, mi ùwà si si uni iha hen! Ingga hi aseki ndanda ka nggo anishirr ba a da ni itu imuwa. A bre da aba si anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo, na si si ani Yahuda jiji hen. A sa anishirr bu inggurr bi i Isheta. 10 Si kru isisu i iha yi nggo ta nga ni imba ba hen. Ingga da ku ùwà, umimi wa ta surr inkpu imba yi ni iharr, ina ima i ta tsarr iga imba yi kye, imba ta ki iha ki ivi iwurr. A ti ta ma ittu mi, ùwà kri ngbangba, meme nggo ingga ta nu ùwà anzɨ a iso.

11 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, inkindirr si ta ki ma ni ittu i ankpu ha yi hen.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Pagamu

12 Ugo wa ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba nu Pegamu di:

“Wanggo yo su ure ku nggo zhi nu uwanggo wa nggo se na anjingba ka anga aha ka i ri kakami ka. 13 Ingga hi unto ku nggo ùwà so. A su unto ku nggo Isheta à so ni ittu ima yi. Ni ivi i Antipa yi mi, ùwà vu isa mungga yi gri, ni si nggurr ugo ni iyo isisurr ni iga yi hen. A su uni ko na angu mungga nggo à ngu ma ni ìgbù a imba wa, nggo Isheta à so.

14 “Ingga se na aseki ntsɨ nggo ingga i kisa ku ùwà na ka nggo. Imba se na anishirr abanu ni imba ba nggo a ga itsarr i Balamu. Balamu à tsarr Balaki du ma à re ani Israila ba yo ni ila ure. À du ba i ri aseki ka nggo a to ku ankpunkpru aseki na bu rri ni ikurr ìga. 15 Imba mi si na abanu nggo a kri ni itsarr i anu Nikola yi. 16 Du ila ure muwa yi. Ùwà ta si ba ttungo hen, a ji ntsɨmi ingga ta nga ni tsi na anishirr abama ba, na anjingba ka nggo a ssuzzu zhi na angu amungga nggo.

17 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta nu ma ila i mana nggo a sha yi sharri ku anishirr

nggo. Ni ta nu ma ingbinta ikikla nggo a charr isa ihẹhẹ inggi yi. Undurr uwanggo à ti kpa yi, uwa yo à hi isa ihẹhẹ yi, undurr unuma a si ta hi yi hen.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Tiyatirra.

18 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba nu Tiyatirra di:

“Uwanggo yo a si ure ku Uvuvurr a Abachi nggo ashishi amaka a la nzarrnzarr nâ ta si irrirri uru nggi, imbwaza ima yi i la nâ ta si inkpu inklo i bronze nggo a ngo yi ki pyarr. 19 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na. Ingga hi ikpanye imuwa yi, iyo isisurr imuwa yi, undu ku Abachi umuwa ku tuku ivu isisurr gri imuwa yi. Ingga hi di ziza nggo ùwà so na sha imẹmẹ yi.

20 “Ni ima mi, kye ingga si ni ivri inggi yo nu ùwà ku. Ayamba anggo Jezebe, ùwà kpa ma yo ni si ddu ma inkindirr hen. A ba itu ima du uwa si uni kpa are a Abachi, na du ibre ima yi isurr amirr iko amungga ba na anko ndanda na du ba la ure ku ikurr ìga, na ri ila i anazhi. 21 Ingga nu ma anko mu di a bu kasarr ni ila ure ima yi, uwa à kà na si ba ttungo hen. 22 Ingga i ta du ulolo u vu ma. Abangga ba nggo a di ga ma na kurr na ku a ta ki iha kakami, nggo a ta si kasarr ni ina umimi umbarr ku na ku hen. 23 Ingga ta ngɨ abiga ama ba. Mre abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi we a ta hi di ingga yo hi amarr ka anishirr ka we ni inkindirr yi nggo a zharr yi. Ingga ta han imba na ayiyirr ku ina imba yi. 24 Imba abanu nu Tiyatirra i si ga itsarr indanda inggi yi hen. Imba si hi aseki ka nggo abanu ba ayo ka di ‘aseki ka nggo Isheta à sha ka sharri’ hen. Ingga da ki imba di ingga si ta de imba ni inkindirr inuma zizo hen. 25 Inkindirr inggi i si di, imba bu vu inkindirr yi nggo imba si na yi nggo gri ngbangba bi ingga.

26 “Undurr wa nggo ti ba nggurr, na na inkindirr yi nggo ingga di a bu na nggo ku kre, ingga ta nu ma inkpinkpye du ma hru ingbingbru yi.

27 “ ‘À ta hru ba na amfarr i ka ungo nggo a na wa ni inkpinkpu inklo.

À ta mɨ anishirr ba ki ankpunkpu nâ ta si ampirri nggo a nggarr ki anga.’

28 Uwa su inkpinkpye iyiyirr ima yo nggo ingga i kpa zhi na Aki mungga wa ku. Ingga ta nu ma intsintsẹ i ambre yi kye ma. 29 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.”

3

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Sadi

1 Ugo nggo ingga hi à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uni ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Sadi. Charr di,

“Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo a hru izhi itangba i Abachi yi tuku intsintsẹ itangba yi. Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà so na yi nggo. Anishirr ahi ùwà kago na kye du ùwà so tsitsirr, meme mi ùwà si iku mu. 2 Ùwà bu kasi, ni vu ivi inkindirr yi nggo i ni ji ku ùwà gri ngbangba, kye yi ta ko ttu. Ingga kye hi di uzirr muwa ku u klonyarr na agẹ ka Abachi mungga we. 3 Uwa si ni ima yo, ùwà bu si kpamusu ni inkindirr yi nggo ùwà i wo ni inta ba ni kpa yi hen. Ùwà bu na inkindirr yi nggo are ka da di ùwà bu na, ni ba ttungo ni ila ure imuwa yi. Ùwà ti si kasi hen, ùwà si ta hi inga mungga yi hen. Ingga i ta nga nu ùwà ku nâ ta si unayi nggo.

4 “Ni igbu nu Sadi mi, abanu a se ni imba nggo a si kpurr iki isurr imbarr
yi ki ndanda ni ina umimi hen. A ta zirr ni ingga ku ni iki ikikla, nu nggo
a ma i na meme. 5 Undurr wa nggo ti ba nggurr, aba ta surr ku iki ikikla yi
meme. Ingga si ta ttu isa ima yi glo nu ungbamvu ku nggo a charr asa a abi
so tsitsirr ba hen. Na ashishi ka Aki amungga wa, na abitu ama ba, ingga
ta da ssuzzu di à sa amungga. 6 Uwanggo nggo à ti se na atu ka iwo, uwa
bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi i so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Filadefiya

7 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku
Abachi ku ni igbu nu Filadefiya. Charr ba di,

“Uwanggo yo su are ka uwanggo nggo a su uni wre wa na su ujiji nggo gri
inkpẹ i ibwu anko i Doda yi. À ti bwu, undurr ka si ka ttu hen, uwa ti kattu,
undurr ka si bwu hen. 8 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na yi nggo. Kye,
ingga bwu anko zu ku ùwà, undurr ka si ka wa a ttu kpa hen. Ingga hi di
ùwà ni sha su ukyekye, ni so ga inkindirr yi nggo ingga tsarr ùwà nggo. Ùwà
si kisa di ùwà i si hi ingga hen. 9 Wo, a ta si abanu ba nggo a ga Isheta wa
nggo, abi ki imu abama nggo a bre gigyemi di aba si ani Yahuda, anishirr
abangga ba nggo Abachi à hla ba, ingga ta turr gbigbi du ba nga ni kuttu
ku ùwà, na ta hi wemi di ingga kpanye nu ùwà ku. 10 Nu nggo ùwà wo ure
mungga ku u du ùwà kri ngbangba, ingga ta kri ùwà sharri ni ivi ndanda
yi nggo i so nga ni ingbingbru yi, nye tsarr anishirr ba wemi kye nggo.

11 “A ji ntsɨmi ingga i nga. Vu inkindirr yi nggo ùwà se na yi nggo gri zizi,
wre ku undurr bu si vu ùwà kpa anzɨ amuwa wa hen. 12 Undurr wa nggo
ti ba nggurr, ingga ta na ma ki angga anggo nggo a ta vu Uki ku Ibarr ku
Abachi amungga ku gri. Uwa si taka ttu ku ttungo hen. Ingga ta charr isa
i Abachi amungga wa na ku, ni ta charr isa i Urushalima* uhẹhẹ, ìgbù a
Abachi amungga wa nggo a so ji zhi nu unkplassu na Abachi amungga wa
ku nggo, ni ta charr isa ihẹhẹ imungga meme nu ukpa umaku. 13 Uwanggo
ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi i da ku abiga ba na
aki ka nggurr bi ka Abachi ka.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Lawodikiya

14 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi
ku Abachi ni igbu nu Lawodikiya. Charr ba di,

“Uwanggo yo su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo à ri ‘Du yi si meme
yo,’† wanggo nggo à di tsarr ujiji ku Abachi yo, nggo uwa yo su uni imẹmẹ
wa nu umi ku aseki ka nggo Abachi à na. 15 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na
ka nggo, ùwà si sù hen, ni si ssu hen. Ingga zha du ùwà ka sù ka ssu. 16 Nu
nggo ùwà si nâ ta si amasirr latata nggo ni si ssu hen, ni si su hen, ingga mi
ki ywhiywhirr kẹ ùwà ssuzzu na angu amungga ba. 17 Ùwà da di, ‘Ingga si
ni inklo, ni se na aseki shishemi, ni si zha inkindirr chankarr hen.’ Ùwà si
hi du ùwà si ni iha, ni sama ni inkindirr hen, ni si na kreshishi ni zirr ni
ihorr. 18 Ni ima yo ingga nu ùwà amarr ùwà bu re izinarriya ni ingga ku, u
izinarriya ku nggo a tu ku nu uru, wre ku ùwà bu se nu ungo jiji. Ùwà bu re
iki isurr ikikla, wre ku ùwà surr yi ni ttu ku itu muwa ishisha i inkpohorr

* **3:12** Urushalima uhẹhẹ: Uwa yo si isa i ìgbù wa nggo Abachi à me ku anishirr ama ba nggo. Kye Ibwu Tsarr 21-22. † **3:14** Du yi si meme yo: Ni inggya a si isa i Yesu. A si ikpanye kakami di inkindirr i si jiji.

muwa yi. Ùwà bu re ahun ni ingga ku surr na ashishi, wre ku ùwà bu kye hi zizi.
19 “Ingga di glo ni nggurr uwanggo nggo ingga kpanye na ku mu nggo.
Ùwà mi bu nggurr ssu ni kasarr ni ila ure muwa yi. 20 Kye! Ingga kri na
angu ankonki ni so du di a bu bwu ki ingga anko wa. Unu ti wo ukorr
mungga na bwu ki ingga, ingga ta mirri ni ri na ku, uwa mi à ta ri ni ingga
ku meme.
21 “Undurr wa nggo ti ba nggurr, uwa mi à taka hun so ni ingga ku ni
imburr ittu mungga yi, na ti nggo ingga mi i ri iku yi ni i hun so na Aki
amungga wa ku ni imburr ittu ima yi. 22 Uwanggo à ti se na atu ka wo ure,
uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka.”

4

Imburr i ittu yi nu unkplassu

1 Nu ugo kuma, ingga kye ni hi ba a bwu anko wa nggo a hun ko nu
unkplassu. Ingga wo ukorr uyiyirr ku nggo ingga i ka wo ku nu uzhila ku
imẹmẹ ku ba, u su nâ ta si ingba nggo zhi nu unkplassu. Ukorr ku uddu
ingga da di, “Hun nga ni inggya, ingga ta tsarr ùwà inkindirr yi nggo i ta la
nu ugo ku aseki ka nggo ùwà so hi ka ziza nggo.” 2 Ankpu ayirr mre ingga
ku ni Izhi yi. Ingga kakye imburr ittu i kri nu unkplassu, undurr a so na yi.
3 Undurr wa à zzu nâ ta si angbinta ka la nzirrnzirr nggo a yo ka di jaspa,
tuku kaneliya. Agankre wa nggo a ta zzu ingbinta yi nggo a yo yi di imera a
tse kago imburr i ittu yi. 4 Imburr ittu iso ha ni nẹ i kri kago iyirr inggi. Akikre
anishirr iso ha na nẹ a so ni imburr ittu inggi yi. A surr iki ikikla na turr anzɨ
ka izinarriya na atu ambarr wa. 5 Ingẹ i la nzarrnzarr, ni nggurr, ingbingbru
yi i re ngbungbru hantu zhi ni imburr i ittu yi. Ni ichi i imburr yi uru ku atu
atangba so rri jiji nâ ta si imbwa atakpu. Abama yo si izhi itangba i Abachi yi.
6 Hinga ni imburr yi zizo, inkindirr numa zzu inyi ni azarr ashishi nzirrnzirr
zzu kristali.
Na atsutsu ka tuku kago imburr yi, a si aninkindirr atsitsirr anẹ ba nggo
ukpa umbarr ku u tsarr ssu na ashishi ni ichi tuku ugo. 7 Inkindirr iso tsitsirr
imẹmẹ yi i si nâ ta si iche nggo, iha yi i si nâ ta si alando aniru nggo, itarr yi i
si na ashishi a zzu ka unushirr, nu inẹ wa a zzu nâ ta si ankpa nggo a so bwa.
8 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba se na angba a tatani, na se na ashishi kago nu
umi tuku na ábì. A so da usarr tsi kuma na zhi ni ibittu da di,

“Iwre, iwre, iwre
Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
uwa yo se ni ikuchi yi, ni so se ziza, ni taka nga.”

9 Aninkindirr atsitsirr ba a kri gbyarr asa, na nu ma inkpinkpye, na nyarr ku
uni so ni imburr ittu wa, uni so ase na ase wa. 10 A ti na meme nggo, akikre
anishirr iso ha na nẹ ba nggo a so ni imburr yi nggo a ji kuttu na agẹ ka uni
so sese wa. A ka anzɨ ambarr ka zu na agẹ na da di:

11 “Atiko, Abachi amunta, ùwà i ma kakami,
ùwà ma ni gbyarr ku ùwà asa, na bu nu ùwà inkpinkpye nu ukyekye,
nu nggo ùwà na aseki ka wemi,
ni ikpanye muwa wa na ka we,
ni du ba so si tsitsirr.”

5

Unggakpa ku icharr tuku Uvuvurr Inkru

1 Ingga hi unggakpa ku icharr nu ungo ri ku uwanggo wa nggo a so ni
imburr yi nggo. Aba a charr nu umi ku tuku na abi ka (anga ka aha mi) ka
unggakpa ka, aba a lo ni ilo ittu itangba yi. 2 Ingga hi unitu a Abachi ukyekye.
Uwa du hantu di, “Unggonggo à ma nggo ka ddu ilo ittu yi na bwu unggakpa
ku?” 3 Undurr à sama nu unkplassu ka ni imimi ka na achi ka imimi, nggo
ka bwu unggakpa ku na kye umi umaku. 4 Ingga yi kakami nu nggo a si
hi undurr wa nggo à ma uni bwu unggakpa wa na kye umi ku hen. 5 Mre,
ukukre unuma wa a ddu ingga di, “Si yi hen! Kye, Iche* wa nggo à zhi nu uga
ku Yahuda, uhunhan unkpi a Doda wa a ka ri aza ngri ka ba nggurr ba. Uwa
yo ka bwu unggakpa ku tuku ilo i ittu itangba yi.”
6 Mre ingga hi Uvuvurr Inkru à kri ku imburr yi na aninkindirr atsitsirr
anẹ ba tuku akikre ba na atsutsu. Uvuvurr Inkru wa nggo zzu nâ ti a ka ngu
ma ba, na se ni injinju itangba na ashishi atangba. A ka yo si Izhi itangba i
Abachi yi nggo a turr nga ni imimi yi wemi nggo. 7 Uvuvurr Inkru wa à kuma
ku kpa unggakpa ku icharr ku nu ungo ri ku uni so ni imburr ittu wa. 8 À ba
unggakpa ku nggo, aninkindirr atsitsirr anẹ ba tuku akikre anishirr iso ha
na anẹ (24) ba a ji kuttu ku Uvuvurr Inkru wa. Aba wemi a hru intinti na
yiyirr tuku igbigba i izinarriya ssu ni imbimbru intsi iki ihun ingba nggɨnggɨ
yi, nggo a su ibarr Abachi i anishirr ba Abachi abi wre ba. 9 Aba wemi a da
usarr uhẹhẹ ku Uvuvurr Inkru wa di,
“Ùwà yo i ma uni ba unggakpa ku charr ku
ni ddu ilo ittu ima yi,
nu nggo a ngu ùwà yo.
Ayiyi amuwa yo a re ku Abachi anishirr
zhi ni iga, tuku irrirri, ni ingbingbru yi we.
10 Ùwà i na ba ki atuttu na abikye nggo a ta na ku Abachi undu,
na ta hru ittu i imimi yi.”
11 Mre ingga kye, ni wo akorr a inkirr i abitu ba Abachi yi shishemi kago
imburr yi na aninkindirr atsitsirr ba na akikre ba. 12 Aba da usarr nu ukorr
unkpi di,
“Uvuvurr Inkru wa nggo a ngu ma nggo, à ma
ikpa ukyekye ku hru ittu, tuku aseki shishemi, ni ihi, tuku ukyekye, ni ikye
ssu na ango, tuku inkpinkpye
ni igbyarr asa!”
13 Mre ingga wo aseki ka nggo Abachi à na ka nu unkplassu, tuku ni imimi,
tuku na achi ka imimi ka, tuku ni inyi, aba wemi a ko da usarr di,
“Ku uni so ni imburr wa, tuku Uvuvurr Inkru wa,
igbyarr asa, tuku ikye ssu na ango, inkpinkpye, nu ukyekye,
i asese na asese!”
14 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kpa ba di, “Du yi si meme yo.” Akikre
anishirr ba a ji kuttu na gbyarr ku Uvuvurr Inkru wa asa.

6

Ibwu i ilo ittu itangba yi

1 Ingga kye Uvuvurr Inkru wa à bwu uyirr nu umi ku ilo ittu itangba yi.
Ingga wo uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr anẹ ba a ttu ukorr nâ ta si
ingẹ nggi na da di, “Nye!” 2 Ingga kye ni hi inga ukukla. Uni sa inga wa à hru
ututa, aba nu ma anzɨ, uwa à sa inga wa ssuzzu nâ ta si uni ta iku nggo à so
kuma na hi du uwa à ta ku ri.

* **5:5** Iche: Ni inggya a yo Kristi nggo meme.

3 Mre, Uvuvurr Inkru wa à tsɨ ilo ittu iha yi kahre. Ingga wo inkindirr iso
tsitsirr iha yi i da di, “Nye!” 4 Inga ususarr unuma à ssuzzu. Aba a nu uni
sa inga uwama anjingba ankpi tuku ukyekye ku nggo a ta ka iso su glo ni
ingbingbru yi we na du anishirr a ngɨ ikpa.
5 Mre, Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itarr yi kahre. Ingga wo inkindirr
iso tsitsirr itarr yi i da di, “Nye!” Ingga kye ni hi inga ushishirr. Uni sa inga wa
à hru agbugba a itsarr nu ungo umaku. 6 Ingga gru wo inkindirr yi zzu ukorr
zhi na aninkindirr atsitsirr anę ba ba. Ukorr ku u da di, “A ta tsarr imbimbru
alikama na agbugba ayirr na kpa dinarri uyirr, inklo i undu ku azhi yirr. A
ta tsarr agbugba itarr nggi imbimbru ikiri i bale itarr inggi na kpa dinarri
uyirr, inklo yi nggo a di han unu undu na azhi yirr nggo. Si na ku anye olivu
wa tuku àmà ugbyarr ku grepu wa inkindirr hen!”
7 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu inę wa, ingga wo ukorr ku inkindirr
iso tsitsirr unu nę wa u da di, “Nye!” 8 Ingga kye ni hi inga uhwarrtata. Uni
sa ma wa à ri Ittu. Abubo* a iso abi kɨ wa i so ga ma ywhiywhirr mi nu ugo.
Uwa ga anishirr bi ingbingbru ba ki anga anę, na nu ba inkpinkpye ihru anga
ayirr wa. Na da ba di a bu ngɨ anishirr na anjingba, na bu du iyo ki, iha unkpi
bu nggurr, na du ininazzu ijiji ni ingbingbru yi a bu kuttu anishirr ba na ngɨ
ba.
9 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu ikywi yi nggo, ingga hi na achi ka
akikre ka izhi i anishirr ba nggo a ka na kri ngbangba ni ibre ure ku Abachi
ku. Aba a ngɨ ba ku iyo isisurr imbarr yi. 10 Aba a yi hantu nu ukorr unkpi da
di, “Atiko, uni wre, tuku ujiji wa. Inta taka kri kuma nita mu bari ùwà ta bre
amu ku ingbingbru yi ni ngɨ ba han ku ayiyi amunta wa?” 11 A ga ba inkinkru
ikikla wemi na ddu ba di aba sha so su, bi akpambarr abundu abanu ba nggo
a ta ngɨ ba, du ba a ngɨ ba mwe mi bari.
12 Ingga so kye nggo uvuvurr inkru wa à ddu ilo ittu itani yi mre imimi i
battu kakami. Azhi wa a kaki ashishirr nâ ta si upri ku ankru ku nggo a na ku
ni infunfu i ivuwu. Uhwa ku wemi u kaki ususarr nâ ta si ayiyi. 13 Intsintsę
yi nu unkplassu i kuhre ni imimi nâ ti unddunddu unkpi nggo u go ibwa
ugbugbu kahre. 14 A chi unkplassu ku nado nâ ti a chi unggakpa ku icharr
nggo. Agbre ka wemi, ni into yi nggo amasirr a harr yi yo na atsutsu, a gru
share ni into imbarr yi.
15 Mre atuttu abi hru ingbingbru ba, na ankpinkpye abi ingbingbru ba, na
ankpinkpye abi ta iku ba, na abi inklo ka, na anishirr akyekye ba, tuku agarr
na abangga ba nggo a si si agarr hen, a sha atu ambarr wa sharri na akohan
tuku angbinta ka igbugbu. 16 A so yo igbugbu yi na angbinta ka di “Kuhre yi
ni ttu inta sharri glo na ashishi ka uwanggo wa nggo a sha so ni imburr ittu yi
nggo tuku unfu unkpi ku Uvuvurr Inkru wa! 17 Azhibarr ankpi a unfu unkpi
ambarr wa a ma ba. Unggonggo a ta kri na wa?”

7

Anishirr 144,000 ba nggo a ki ba angba wa nggo

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi abitu ba Abachi ba anę a kri na ankla anę kago
ingbingbru yi. A so chirr unddunddu unę ku ingbingbru ku na han ku ni go
na ábì tuku na amasirr, tuku ni inkinkurr. 2 Ingga kye unitu a Abachi unuma
a so gru zhi na anza ambre, na hru angba a ittu a Abachi ni so tsitsirr wa. Na
hantu nu ukorr unkpi na abitu anę ba, nggo Abachi à nu ba ukyekye di a bu
na imimi yi tuku amasirr ankpinkpi ka kaki ndanda nggo. 3 Unitu wa à da

* **6:8** Abubo a iso abi kɨ wa: Abubo wa nggo abi kɨ ba a so nggo. Anishirr ba a si di hi yi na ashishi hen. (Kye 1:18).

di, “Si na imimi yi tuku amasirr ka, ka inkinkurr yi ki ndanda hen. Duma, di
inta yo ku amirr iko ba Abachi ba angba na achichi bari.” 4 Ingga i wo ikri i
abangga ba nggo a yo ba angba wa. A si anishirr ukrɨ ayirryirr ni so nẹ na nẹ
(144,000). A ddu ba zhi na aki ka Israila ka kago.
5 Anishirr nu uga ku Yahuda, ukrɨ uwurr nu uha (12,000) nggo a kpa angba
wa,
anishirr nu uga ku Rube, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Gadi, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
6 anishirr nu uga ku Asherr, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Nafitali, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Manase, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
7 anishirr nu uga ku Simiyo, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Levi, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isaka, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
8 anishirr nu uga ku Zebulu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isuhu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
tuku anishirr nu uga ku Benyami, ukrɨ uwurr nu uha (12,000).

Akpa anishirr nggo a surr inkinkru ikikla

9 Inggi yi i vu sarr, ingga hi akpa anishirr nggo a mri ibre. A zhi ni
ingbingbru inggi tuku igbu, iga na ane, ni irrirri ingbingbru yi kago. Aba a
kri ku imburr i ittu yi tuku Uvuvurr Inkru wa ni ichi. A surr inkinkru ikikla,
na hru ahiharr iri na ango ambarr. 10 A bwu ukorr kakami da di,
“Ikpa ittungo i zhi na Abachi amunta wa ku,
nggo à so ni imburr ittu yi,
tuku Uvuvurr Inkru wa!”
11 Abitu ba Abachi ba wemi a kri kago imburr i ittu yi na akikre anishirr ba
tuku aninkindirr atsitsirr anẹ ba. Aba a kuhre brebre na agẹ ka imburr ka
na gbyarr ku Abachi asa. 12 Na so da di,
“Du yi si meme yo!
Igbyarr asa ni inkpinkpye,
tuku ihi, inyarr, inkpinkpye,
ittu tuku ukyekye
wemi a si aba Abachi ase na ase.
Du yi si meme yo!”
13 Ukukre uyirr wa à zhi ingga di, “Anishirr bi surr iki ikikla angga ba, a sa
abata ngga, na zhi nu momonggo?”
14 Ingga i ka sa ku di, “Ankpye, ùwà hi.”
Uwa ddu ingga di, “Abangga a sa anishirr ba nggo a firr ssuzzu ni iha inkpi
yi, na ngla inkinkru* imbarr yi ki ikikla na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa. 15 A si
ima yo i du ba,
“a kri na agẹ ka imburr ittu i Abachi yi
na so di na ku undu na azhi tuku ibittu nu Uki Unkpi ku Ibarr umaku.
Uni so ni imburr ittu wa à ta ttu imba sharri.
16 Iyo ì si ta ki ba zizo hen;
uhre ù si ta ki ba zizo hen.
Azhi à si ta tu ba hen,
issu ì si ta tu ba hen.
17 Nu nggo Uvuvurr Inkru wa, nggo à si na atsutsu ka imburr ittu yi, a ta di
ka ba ki aminta ama.

* **7:14** Ngla inkinkru imbarr yi ki ikikla: Ina ima i si di a kpanye ni Yesu ku wre ku ayiyi a Kristi wa a bu kpa ba ttungo.

Na ta so ka ba kuma na ankla ka amasirr wa nggo a si di gbu hen, aba a
ta so wa na so tsitsirr.
Abachi à ta hɨ àshishi pempe glo ba na ashishi.”

8

Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi

1 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi, abubo wa ba ki ywi nu
unkplassu ku ma iminiti iso itarr.
2 Ingga i hi abitu ba Abachi atangba ba nggo a di kri na agẹ ka Abachi, aba
a nu ba ingba itangba.
3 Unitu unuma nga ni kri na akikre ka na so gri agbugba wa nggo a na wa
ni izinarriya, na di tu imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi na wa. Aba nu
ma imbimbru iki yi shishemi di a bu tu yi na akikre ka izinarriya ka nggo
a se ni ichi i imburr yi. Uwa à tu yi nggo na so bu barr kye ku anishirr ba
Abachi ba. 4 Intsi i imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi nggo a tu yi i hun
kuma na Abachi ku ndo ni ibarr i anishirr ba Abachi ba zhi na ango ka unitu
wa nggo kri na agẹ ka Abachi. 5 Mre unitu wa à ba agbugba a imbimbru iki
wa à tsu uru zhi na akikre ka surr, na ka ta nga ni imimi. Mre abubo wa a yi
ngbungbru, na ri ingẹ ngbangba, imimi yi battu.

Abitu atangba ba ni ingba yi

6 Abitu atangba ba nggo a hru ingba itangba yi nggo, a gru ssubi na ta vri
ingba imbarr yi.
7 Unitu ni imẹmẹ wa à vri ingba ama wa. Mre angbinta ka ahru, tuku uru
nggo a zɨ ku bi na ayiyi. Aba turr ba ji nga ni imimi. Uru ku u tu anga ayirr
na anga atarr ka ingbingbru ka. Ni tu anga ayirr na anga atarr ka inkinkurr,
tuku agiga ka wemi nggo a so to.
8 Unitu unu uha wa à vri ingba ama wa, mre inkindirr i zzu nâ ta si igbigbu
inkpi nggo a so ri uru, aba a ta yi tu yo nu umi ku inyi unkpi wa. Anga ayirr
na anga atarr ka inyi ka a kaki ayiyi. 9 Anga ayirr na anga atarr ka aseki ka
amasirr ka nggo Abachi à na ka a kɨ. Anga ayirr na anga atarr ka ijirrigi i
amasirr yi nggo a se nabo, a kaki ndanda.
10 Unitu a Abachi unu utarr wa à vri ingba ama wa, mre intsintsẹ inkpi i
gru ko rri, na ta a murr uru nggo nu utakpu. Intsintsẹ yi i ji zhi nu unkplassu,
ni jaku na anga ayirr na anga atarr ka inyi wa tuku amasirr wa nggo a ko
ssuzzu zhi ni imimi. 11 Isa i intsintsẹ inggi yi i ri Irɨ Kpakpa*. Anga ayirr
na anga atarr ka amasirr ka a gru a rɨ kpakpa. Anishirr shishemi nggo a so
amasirr wa a kɨ ku ilɨ ima yi.
12 Unitu nu nẹ wa à vri ingba ama wa. Aba a nggurr anga ayirr na anga
atarr ka azhi wa, na nggurr anga ayirr na anga atarr ka uhwa ku, tuku anga
ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi. Anga ayirr na anga atarr ka ila uru imbarr
yi a kaki ibwu. Anga ayirr na anga atarr a azhi wa, tuku anga ayirr na anga
atarr ka ibittu yi mi a gru shi ibwu meme.
13 Ingga kye ni wo ankpa à so bwa nu ussu tsa na da hantu nu ukorr unkpi
da di, “Uje! Uje! Uje umba nggo imba i so ni imimi yi nggo, nu nggo abitu
atarr abanu ba a ta ki ywhiywhirr i vri ingba imbarr yi!”

9

1 Unitu a Abachi nu kywi wa à vri ingba ama wa, ingga hi intsintsẹ yi nggo
i jaku ni imimi zhi nu ussu. A nu intsintsẹ yi inkpẹ i bwu angu anko ka

* **8:11** Irɨ Kpakpa: Ichi unkunkurr ku nggo u rɨ kpakpa. Ni inggya uwa à si iha.

uddudu ku nggo sama ni ikikre. 2 Intsintsẹ yi i bwu anko uddudu wa, intsi issuzzu zhi na ku zzu na ta a so fu intsi inggi shishemi ssuzzu nu uhon. Azhi wa tuku unkplassu ku a shi ibwu ku intsi i uddudu yi. 3 Ìzì shishemi a ssuzzu zhi ni intsi yi ji ni ttu ingbingbru yi. Aba a nu ìzì wa ukyekye ku tarr unushirr nâ ta si anila. 4 Aba a da ku ìzì wa di a bu si na agiga, tuku inkinkurr, na aseki ka nggo a so to ki ndanda hen. A bu ki anishirr abangga ba nggo a sama na angba a Abachi wa ni ichi imbarr iha. 5 A si nu ba ukyekye ku ngɨ ba mu hen, a da di a bu ki ba iha ki ihwa ikywi. Ivri imbarr yi i si nâ ta si ivri i ìlā, nggo a ti tarr unushirr. 6 Ni ihwa ikywi inggi yi, anishirr a ta zha ittu, na si ta hi yi hen. A ta zha di aba ka kɨ, ittu ta kru share na ba.

7 Ìzì wa a zzu nâ ta si inga nggi i ssu ukpa ki ni ta kuma ni ta iku. Ìzì wa a turr anzɨ wa nggo na wa nu izinarriya. Ashishi ambarr ka a zzu ka anishirr. 8 Infunfu imbarr yi i si nâ ta si infunfutu i amba. Anyirr ambarr ka a zzu anyirr ka iche. 9 A ttu ankẹ ambarr ka nu unganggonggo ku ttu asa. Aba ti bwa, angba ambarr ka a yì zzu iyi i agurr aza nggo inga shishemi i di gba yi ni kru kuma ni ita iku. 10 Izi wa se na ancha nu uttuntto ki tarr nâ su ku anila, na se nu ukyekye na ancha ambarr wa ku ita anishirr ki ihwa ikywi. 11 Unitu nu uddudu ku ta ku uwa yo à su uttu ambarr wa. Isa ima yi ni irrirri i Ibraniya yi i ri Abado, ni irrirri Girrki isa yi i ri Apoliyo.*

12 Uje ku imẹmẹ ku u kre ba. Nu ugo ku nggo ku uwa a ni ji uje uha nggo u ni so nga.

Unju ku tani ku

13 Unitu a Abachi nu tani wa à vri ingba ama wa, ingga wo ukorr so zhi na akotu anẹ ka akikre ka izinarriya ka nggo a si na Abachi ku. 14 Ukorr u da ku unitu unu utani wa nggo se nu unddu ku di, “Ddu abitu anẹ angga ba nggo a lo ba ni inyi unkpi nu Yufretu wa ttungo.” 15 Mre aba ddu abitu anẹ ba ttungo. A ka ssu ba bi zu ngbangbamu bi attuttu angga ka ba, na azhibarr anggo wa, nu uhwa unggo ku tuku ise yi, di a bu ngɨ anga ayirr na anga atarr ka anishirr bi ingbingbru ba. 16 Ingga kakye abi lo ukpa shishemi a so ni inga. A da ki ingga di ikri i abi lo ukpa yi. A ka ma imiliyo ayiyirr aha (200,000,000).

17 Nu ula ku zizo, ingga i hi inga na abi so sa inga ba, aba surr inkinkru yi nggo a na yi ni inklo. Ni gre ususarr nâ ta si uru, ni si wundu, na zzu ama ande ka imbimbru solfa. A tu a inga wa wemi a zzu atu a iche, uru ni intsi tuku solfa a ssuzzu zhi na angu ambarr wa. 18 A ngɨ anga yirr na anga atarr ka anishirr abi ingbingbru ba ni iha itarr i uru. Intsi tuku inturu i solfa, ssuzzu na angu ka inga yi. 19 Ukyekye ku inga ku u si na angu tuku ni ibibe. Ibibe imbarr yi i si nâ ta si ànìwǎ ngga. I se ni atu, na di ki anishirr ivri ni ima yo.

20 Anishirr bi ingbingbru abanu ba nggo iha yi si ngɨ ba hen, a si ka ugo a nu aseki ka nggo a na ka na ango ambarr ka hen. Aba kuchi ni kuttu ku amimi ba na ankpunkpu iki nggo a na yi nu ankpunkpru inklo ka, izinarriya, azurrfa, bronze, angbinta na ankpunkpru inkinkurr, nggo uyirr ambarr ka si hi, ka wo, ka zirr hen. 21 Anishirr abama a si ka isisurr sarr ni ingɨ anishirr, tuku iki atirr, ni ikurr ìga, tuku iki ayi hen.

10

Unitu wa nggo a hru unggakpa ku charr ku nggo

* **9:11** Abado, Apoliyo: Asa ama aha mi a si “Uni ngu yo.”

1 Mre ingga hi unitu unkpi unuma a so ji zhi nu unkplassu. À kri akpa kago
itu ima na ta surr iki nggi. Agankre a tse kago itu ima yi. Ashishi amaka a si
nâ ta si azhi. Aza ama ka a zzu irrirri uru. 2 Unitu wa à hru unggakpa ku
icharr nggo a chi ku chi na bwu ku hru na ango. A sa uza ri umaku ni inyi
wa, uza mla ku u si na ábì. 3 Na yì hantu nu ukorr nâ ta su iyi iche. Nggo
à nggurr ungo na angu, ingẹ itangba i re na akorr na nkanka. 4 Nggo ine i
tangba yi i re nggo ingga i gru ta ko charr, mre ukorr u zhi nu unkplassu nu
da di, “Sha inkindirr yi nggo ingẹ itangba yi da nggo sha yi sharri. Si charr yi
zu hen.”
5 Unitu a Abachi wa nggo ingga i hi ma a kri ni inyi wa tuku na abi ka, a gɨ
ungo ri ko nu unkplassu. 6 Na shi azhi ni isa i Abachi nggo so sese, nggo a na
unkplassu ku na aseki ka wemi na ku nggo, na a na ingbingbru yi na aseki ka
wemi na yi, tuku inyi na aseki ka wemi na ku. Unitu wa à da di, “Ikachi i ta
sama zizo! 7 Ni ivi yi nggo unitu nu tangba wa ta vri ingba umaku, anishirr
taka hi amarr ka Abachi ka nggo a zu tanko ni isisurr ima nggo, nâ ta si nggo
à da ku amirr iko ama abi kpa are ba.”
8 Ukorr ku nggo ingga i wo ku zhi nu unkplassu u re ni ingga ku zizo da di,
“Kuma ku kpa unggakpa ku charr ku nggo kurr ibwu yi nu ungo ku unitu a
Abachi wa nggo a kri ni inyi wa tuku abi ka nggo.”
9 Ingga kuma nu unitu wa ku ni ku ddu ma di a bi ni ingga ivi inkparr
unggakpa ku charr ku. Uwa a ddu ingga di, “Kpa ku, ni ta ku. U ta marr zzu
utu mu na angu muwa nu ta kaki mwamwa nu umi ine muwa ku.” 10 Ingga
kpa ivi nkparr unggakpa ku charr ku nu ungo ku unitu wa ni ta ku, u marr
zzu utu na angu amungga. Ingga i ttu ku ttumri u kaki mwamwa nu umi
ine umungga ku. 11 Aba a ddu ingga di, “A si gbigbi mu du uwa ta kpa ure
ku Abachi da zizo ni itu i anishirr bi igbu shishemi, ni ingbingbru, ni irrirri
tuku atuttu.”

11

Abi hi are na da aha ba

1 A ni ingga unkunkurr ku itsarr inkindirr kye ku na ddu ingga di, “Kuma
ku tsarr Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku kye tuku akikre ka, ni bre abi barr ba
nabo kye. 2 Ttu akpla ka abi ka glo ma. Du unto kuma, nu unggo ku nggo a
ka ku nu abangga ba nggo si si ani Yahuda hen, na du ba a cha ìgbù ni wre
wa ki ndanda ki ihwa iso nẹ ni iha (42). 3 Ingga ta nu anishirr aha abi hi are
na da amungga ba ukyekye, aba a ta di kpa are amungga ka bre kago ki ivi
ukrɨ uyirr na ayiyirr aha ni so tani (1,260). A ta surr iki i yì ittu.” 4 Abi hi na
da aha amungga abama, aba yo a si inkinkurr iha i olivu yi tuku ankla aha
ka nggo a di sa ingba iru yi na kri ko na Atiko ni ingbingbru wa we wa ku.
5 Meme nggo, undurr a ti du uwa a ta na ba inkindirr indanda, uru ta ssuzzu
zhi na angu ambarr wa ni tu abi kri angbachi na ba ba. Uwanggo nggo à ti
du uwa a ta na ba inkindirr indanda a ta ttu meme yo. 6 Anishirr angga ba a
se nu ukyekye ku harr ussu ku nado, wre ku ahru a si ku ni ivi yi nggo aba
ta so kpa are ka Abachi ka so bre nggo hen. A se nu ukyekye ku du amasirr
a kaki ayiyi, na ta turr iha inkpi tankpami surr ni ingbingbru yi nu nggo a ti
kye iwre ba.
7 Nggo a ti bre are ambarr ka kre nggo, ininazzu ni ijiji wa nggo a ta ssuzzu
zhi nu uddudu ku nggo sa ni ikikre a ta nga ni tsi na ba, na ta ri ba ni itsi
yi na ngɨ ba. 8 Aku ambarr wa a ta kurr na atsutsu anko ka ìgbù unkpi wa
nggo a kpa Atiko ambarr wa nu unkunkurr ku nggo. A di tsarr ìgbù uwama

kye nu “Sodomu* tuku Masarr.” 9 Anishirr we, ni iga, ni irrirri tuku igbu na
nkanka a ta kye aku ambarr wa ki ivi itarr ni inkpu. A si ta kpanye du ba a
vu ba a zzu hen. 10 Anishirr bi ingbingbru ba ta nyarr ni ittu i anishirr aha
angga ba. A ta bri, na ga ku ikpa aseki ku ikɨ i abi kpa are aha angga ba nggo
a du anishirr ba ki iha nggo.
11 A ki ivi itarr ni inkpu, Abachi à ttu unddunddu iso tsitsirr umaku a surr
na ba, aba a gru kri na aza ambarr. Isisu i ki abangga ba nggo a hi ba nggo
kakami. 12 Abi kpa ure ba a wo ukorr unkpi zhi nu unkplassu u so ddu ba di,
“Hun nga ni inggya yi.” Aba a hun ga akpa kuma nu unkplassu abi kri angba
chi na ba ba a kri ko kye.
13 Na attuttu akama mre ingbingbru yi battu ni na anga ayirr na anga
awurr ka ìgbù wa ki ndanda. Ibattu ima i ngɨ anishirr ukrɨ tangba (7,000).
Isisu i ki abi so tsitsirr ba kakami, aba a gbyarr ku Abachi nu unkplassu wa
asa.
14 Uje ku uha ku u vu sarr ba. Uje ku utarr ku u so nga ziza nggo.

Unju ku tangba ku

15 Unitu nu tangba wa à vri ingba ama wa, aba wo akorr shishemi hantu
nu unkplassu da di,
“Ziza nggo ittu i ingbingbru yi i kaki ittu i Atiko amunta wa tuku Kristi ama
wa,
uwa a ta so ni ittu yi sese.”
16 Akikre anishirr so ha na nẹ ba (24) nggo a so ni ittu imbarr yi na agẹ ka
Abachi, a kuhre ni imimi na gbyarr ku Abachi asa, 17 da di,
“Inta nyarr ku ùwà, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Uwanggo nggo se ziza, na se ni ikuchì yi,
nu nggo uwa ziza uwa kpa ukyekye unkpi umuwa ku,
ni so na ittu imuwa yi ziza nggo.
18 Abi ingbingbru ba a ki unfu, unfu umuwa ku u nga na ba ba.
Ziza nggo yo ùwà ta bre amu ku abi kɨ ba,
ni nu amirr iko, abi kpa are amuwa ba azadi ambarr ka
tuku abiga azizi ba, abangga ba nggo a di kru isisu imuwa nggo,
na atsitsa na ankpinkpi.
Ivi yi i ma ba nggo a ta ngɨ abangga ba nggo a ngu ingbingbru yi nggo.”
19 Mre a ta bwu Uki ku Ibarr ku Abachi ku nu unkplassu. Aba hi akwati a
ishi azhi wa nu umi ku Uki ku Abachi ku. Mre abubo wa so ri ingẹ ngbangba,
ni yi ngbungbru, imimi yi battu, ahru a ku na angbinta.

12

Ayamba wa tuku ìwǎ drago nggo se na aza

1 A hi inkindirr i ku ayisurr inuma nu unkplassu. Ayamba à surr azhi a la
wa ki ankru, uhwa ku u se ku na aza, na turr anzɨ ittu ni itu nggo a na wa
ni intsintsẹ iwurr ni iha. 2 Ayamba wa à ki ywhiywhirr ingri, na so yì ine yi
kakami. 3 Inkindirr inuma i nggurr ssuzzu nu ussu. Kye, ìwǎ drago* ususarr
unkpi ku a se na atu atangba, injinju iwurr, na hru anzɨ tangba na atu ama wa
wemi. 4 A ki azzuzzu ama wa a gba anga ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi
zhi nu ussu ku ji nga ni imimi. Ìwǎ drago wa à kri na so kye, wre ku ayamba
wa à ti ngri, uwa à ta ba uvuvurr wa ttumri. 5 Ayamba wa à ngri uvuvurr
unuru, nggo à taka gri ingbingbru anishirr yi we na anjingba ka ittu. Aba

* **11:8** Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu ku umimi ku anishirr abi ìgbù ba. * **12:3** Ìwǎ drago: Kye nu Ankpi are numa nggo anishirr a si hi ka hen.

narr uvuvurr wa glo ma, a ba ma gri ku Abachi ku sa ni ittu ima yi. 6 Ayamba
wa à kru rri na ankpuji. À kru kuma na abubo wa nggo Abachi à ssu wa bi
ku nggo. A ta di ssu ma gri ki ivi ukrɨ uyirr na ayiyirr aha ni so tani (1,260).
7 Iku i gru nu unkplassu. Makyarr† na abitu ama ba à tsi ni ìwǎ drago wa
ku. Ìwǎ drago wa mi à gri abitu ama ba na tsi. 8 Nu nggo a ri ìwǎ drago wa ni
iku yi nu unkplassu. Ima yo du ba a han ma na abitu ama ba nu unkplassu.
9 Aba han ìwǎ drago unkpi wa ji nga ni imimi. Uwa yo à su uchuche ìwǎ ku
nggo ri Umimi ka Isheta, nggo à re ingbingbru yi wemi nggo. A ta ma na abitu
ama ba we ji nga ni ingbingbru yi.
10 Ingga gru wo ukorr hantu zhi nu unkplassu u da di:
“Ziza nggo inta hi ikpa ttungo nu ukyekye, ni ittu i Abachi amunta wa
tuku ukyekye ku Kristi ama wa.
Kye uni kri angbachi na amuya abiga ba ba,
nggo uwa yo à kri di glo amuya amunta ba na agẹ ka Abachi na azhi ni
ibittu,
a ta ma ji nga ni ingbingbru yi.
11 Aba a kpa ma ka
na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa
tuku ure ujiji ku Abachi ku na kri ngbangba du ure ku Abachi ku u su
ujiji.
Na a kpanye da
aba a ta ni atu ambarr wa na kɨ.
12 Uwa a si ni ima yo, imba unkplassu ku,
ni imba nggo i so na ku nggo, imba bu nyarr!
Uwa ta si ingbingbru yi tuku amasirr ka nanko,
uje umba, nu nggo Isheta à ka ji nga ni imba ba ba,
nu unfu kakami,
nu nggo à hi di ivi i ma yi i ji ntsɨmi.”
13 Nggo ìwǎ drago wa à hi di a turr ùwà ji nga ni ingbingbru yi, mre na gru
so han ayamba wa nggo à ngri uvuvurr unuru wa nggo. 14 Aba a nu ayamba
wa angba ka bwa aha ka ankpa ankpi, nggo a ta bwa share ku ìwǎ drago wa
kuma na abubo ama wa na ankpuji wa. Nabo yo a ta ku ssu ma gri zizi ki
ase atarr ni inkpu, nggo ìwǎ drago wa à si ta hi ma hen. 15 Ìwǎ drago wa à
ta amasirr ssuzzu na angu nâ ta si inyi nggo. Na zha da amasirr wa bu gu
ayamba nado. 16 Imimi yi i zi ayamba wa, ni gburr amasirr wa nggo a ssuzzu
na angu ka ìwǎ drago wa ttumri. 17 Ìwǎ drago wa à ki unfu na ayamba wa ku,
na kuma du uwa a ta ku ta iku na ahinhan abanu ba ayamba ba ba, abangga
ba nggo a di kru isisu i ure ku Abachi na di kri ngbangba da aba sa abi Yesu.
18 Ìwǎ drago wa kri nu ugbuhun nu unddu inyi unkpi ku.

13

Ininazzu i zhi nu umi ku inyi yi

1 Ingga hi ininazzu ni ijiji à so ssuzzu zhi nu umi ku inyi ku. À se ni injinju
iwurr, na atu atangba, na turr anzɨ ka ittu awurr ni injinju ima yi. Aba a
charr na atu wa na yiyirr asa anggo nggo a si imarr na Abachi ku. 2 Ininazzu
wa nggo ingga i hi ma nggo à zzu ukpa ku iche, na se na aza ka ininazzu wa
nggo a yo ma di biya. Angu ka a zzu ka iche. Ìwǎ drago wa à nu ininazzu wa
ukyekye umaku pempe, ni ittu ima yi tuku inkpinkpye. 3 Itu iyirr ininazzu

† **12:7** Makyarr: Unitu unkpi, nggo si ankpye a abitu ba Abachi ba. (Kye Yahudi 9).

yi i zzu nâ ti i se nu unkpa ku nggo ka ngu ma nggo, unkpa ku u ka wri ba.
Ingbingbru yi we i ku ayisurr ni ga ininazzu wa. 4 Anishirr ba we a kuttu
ku ìwǎ drago wa nu nggo à nu ininazzu wa ukyekye. Aba wemi a kuttu ku
ininazzu wa na da di, “Unggonggo a si nâ ta si ininazzu wa? Unggonggo ka
ta iku na ku?”

5 Aba kpanye ku ininazzu wa di a bu bre are andanda na ka gɨ itu ni itu i
Abachi, na nu ma anko di a bu na meme ki ihwa iso nẹ ni ha (42). 6 Uwa bwu
angu ama ka na re are andanda ni itu i Abachi ni isa i Abachi yi, na abubo a
iso a Abachi wa, na abangga ba nggo di so nu unkplassu we. 7 A du ma ki iku
na anishirr ba Abachi ba ba, na ri ba ni iku yi. Na nu ma ukyekye ni itu i iga,
anishirr, irrirri, ni ingbingbru anishirr. 8 Anishirr we nggo so ni ingbingbru
yi a ta gbyarr ku ininazzu wa asa. Abangga ba nggo ta kuttu ku, aba yo sa
abangga ba nggo bazhi nu nggo a na ingbingbru yi a si charr asa ambarr wa
nu ungbamvu ku iso ku hen. Ungbamvu kuma u su ku Uvuvurr Inkru wa
nggo a ngu ma.

9 Uwanggo nggo a ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo.

10 Uwanggo nggo a ti ta vu ma harr,
aba a ta vu ma harr.
Uwanggo nggo a ti ta ngu ma na anjingba,
aba a ta ngu ma na anjingba.
Ni ima yo, anishirr ba Abachi ba a bu vu isisurr gri na kri ngbangba ni iga
imbarr yi.

Ininazzu nggo à ssuzzu zhi ni imimi

11 Ingga hi ininazzu unuma uwa so ssuzzu zhi ni imimi. Na se ni injinju
iha zzu injinju i uvuvurr inkru, na re zzu ìwǎ drago. 12 Inina wanggo à kri na
agẹ ka ininazzu ni imẹmẹ wa na na undu nu ukyekye uyirr nu uni imẹmẹ wa
ku. Ininazzu nu uha wanggo à du anishirr ba nggo so tsitsirr ni ingbingbru
inggi yi a kuttu ku ininazzu ni imẹmẹ wa nggo se nu unkpa ku nggo ka ngu
unushirr nu ka wri ba. 13 Ininazzu nu uha wa a na aseki ka ikagri. A na uru
du ku u ji zhi nu unkplassu nu nga ni ingbingbru yi na ashishi ka anishirr we.
14 A re anishirr bi ingbingbru ba wemi na aseki ka ikagri ka nggo a kpanye ku
na du ma na ka, na ashishi ka ininazzu ni imẹmẹ wa nggo. Ininazzu wa a ddu
anishirr abi ingbingbru ba we di a bu me ankpunkpru a ininazzu wa nggo a
tse ma ttu unkpa na anjingba ka uwa a si ttu wa hen. 15 A nu ma ukyekye ku
nggo a ka fu unddunddu umaku a surr ku ankpunkpru a ininazzu ni imẹmẹ
wa na du ma à re. Na nu ma ukyekye zizo ku ngɨ abangga ba nggo a kà na
si kuttu ku ankpunkpru wa hen. 16 Na nu ininazzu nu uha wa ukyekye zizo
ku sa anishirr ba ungangga we, atsitsa na ankpinkpi, abu ungo na abi iha,
agarr na amumarr ingri na du ba a surr ba angba nu ungo ri tuku ni ichi.
17 Uwanggo à ti sama na angba ama wa, uwa à si ta ba inkindirr à re ku hen,
ka à si ta ku re inkindirr hen. Uwanggo yo si isa i ininazzu yi ka ibre nggo i
si na angu ama ka.

18 Uwanggo à zha di unushirr a bu ri amarr krizhizhi. Undurr wa nggo ti
se ni ihi, uwa bu nggurr ibre i ininazzu yi bi. Ibre yi i si isa i unushirr, ni sa
ayiyirr atani ni iso tani nu tani (666), na a si isa.

14

Uvuvurr Inkru wa na abiga ama ba 144,000

1 Ingga i kye ni hi Uvuvurr Inkru wa a kri ni Igbigbu i Zayo* na anishirr
ukrɨ ayirryirr ni iso nẹ na nẹ (144,000) ba nggo a charr isa ima yi, ni isa i Aki
yi na achichi ambarr wa. 2 Ingga wo ukorr zhi nu unkplassu u yi zzu amasirr
nggo a so gu na angbinta, ni zzu nâ ta si ingẹ inggi inggurr kakami. Ukorr ku
nggo ingga i wo ku, u zzu nâ ta si abi nggurr intinti ngga a so nggurr. 3 Na
so da usarr uhẹhẹ unuma nggo na agẹ ka imburr ittu yi tuku na ashishi ka
aninkindirr atsitsirr anẹ ba na akikre anishirr ba. Anishirr ukrɨ ayirryirr ni
iso nẹ na nẹ (144,000) ba nggo a ttu ba ssuzzu ni ingbingbru yi, nggo a tsarr
ba usarr ku aba yo a hi ku. Anishirr abanu ba wemi a si hi ku hen. 4 Anishirr
abama yo a si marr ango ambarr ka na ankizhi da aba a kurr na amba ba
hen. A vu ukpa gri zizi. Uvuvurr Inkru wa a ti ka ba nu momo mi aba yo a so
di ga ma. Abachi à re ba zhi nu umi ku anishirr ku na na ba ki anishirr abi
imẹmẹ azizi ama ba. Aba yo a si nâ ta si ikiri imẹmẹ yi nggo uni do à di tsu to
nggo. 5 Undurr a nise wo ba da ure ku imu na angu ambarr wa. A sama na
abla.

Abitu atarr ba

6 Mre ingga hi unitu unuma a so bwa nu ussu gbagbamu. Na hru Ure ku
wre ku iso sese ku ingbingbru anishirr yi we, iga, irrirri, na anishirr. 7 Uwa
à du hantu di, “Kru isisu i Abachi ni nu ma inkpinkpye. Ivi yi ma ba nggo a
ta ni bre amu ku ingbingbru yi. Kuttu ni gbyarr asa ku uwanggo nggo a na
unkplassu, na na imimi na amasirr wa tuku amasirr wa nggo a di ssuzzu ni
imimi.”

8 Unitu a Abachi unu uha wa à ga uni imẹmẹ wa na so da di, “A jaku! Babilo
unkpi wa a jaku.” A nu anishirr wemi ahi ama wa, na du ba a so ahi a ila
abubo ama wa, unfu u ki Abachi ziza nggo.

9 Unitu a Abachi unu utarr wa, a ga aha ba. Unitu wa a so du nu ukorr
unkpi da di, “Undurr wa nggo a ti kuttu na gbyarr asa ku ininazzu wanggo
wa tuku ankpunkpru wa nggo a si wa zzu ininazzu wa nggo, na ti kpa angba
abre wa ni ichi ima, 10 undurr uwama a ta so ukpakpa ahi a unfu ku Abachi
wa. Ukpakpa ahi a unfu ku Abachi wa nggo a ka wa a surr nu umplango ku
unfu umaku. A ta tsutsarr ma nu uru tuku imbimbru solfa, na ashishi ka
abitu abi wre ba tuku Uvuvurr Inkru wa. 11 Intsi iru yi nggo a so tsutsarr ba
nggo i gru so hun ase na ase. Na ambre ni ibittu isha so su i sama ku abangga
ba nggo a kuttu na gbyarr asa ku ininazzu wa tuku ankpunkpru wa nggo a
na wa zzu ininazzu wa nggo. A sa aba yo nggo a yo ba angba a isa ama wa.”
12 Meme nggo, anishirr bi wre ba Abachi ba a bu vu isisurr, nggo aba yo a di
na inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi nggo, na kri ngbangba ni iga
Yesu imbarr yi.

13 Mre ingga i wo ukorr zhi nu unkplassu u da di, “Charr wanggo wa: Bazhi
ziza, Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba nggo a kɨ ni iga Atiko wa.”

Izhi yi i da di, “Yo-o, a ta so su ni iha i undu imbarr yi. Aba ta kpa azadi ka
ina imbarr yi.”

Ingbingbru yi i wri ma iywhe

14 Ingga kye ni hi ukpahru ukukla, unushirr à sha so na ku “à zzu nâ ta si
Uvuvurr a Unushirr” à so na akpa ka. Na à turr anzɨ a ittu nggo na wa ni
izinarriya. Na gri uruje nggo a ri kakami nu ungo umaku. 15 Unitu unuma à
ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na nggarr angu a yi ku undurr uni so
na akpa wa di, “Ki uruje amuwa wa han ikiri, ivi yi ima ba. Ikiri i ingbingbru

* **14:1** Igbigbu i Zayo: A di yo Urushalima nggo meme. Ìgbù a anishirr ba Abachi.

yi i wri ma ihan ba.” 16 Uni so na akpa wa à na uruje wa kuma ni ingbingbru
yi. Na sarr ingbingbru yi.
17 Unitu unuma à zhi nu Uki ku Ibarr ku unkplassu ku. Uwama mi a se
nu uruje ni ri kakami. 18 Mre unitu unuma zizo, nggo uwa yo so di kye uru
ku, à nga zhi na akikre ka. A hantu kakami nu unitu wanggo nggo a hru
uruje ni ri kakami wa nggo da di, “Ki uruje amuwa wa ni shirr ahwa ka
ugbyarr unkunkurr ku nggo ri grepu ku zhi ni imimi nggurr bi, nu nggo
grepu uwama à wri ba.” 19 Unitu wa à na uruje ama wa nga ni ingbingbru
yi na sarr ugbyarr ku grepu ku na anggunggurr wa, na ka ugbyarr ku a tu
surr nu uji unkpi ku nggo a di hin àmà grepu a unfu a Abachi wa. 20 Aba a
hlo grepu wa nu uji ku nu ugo ku ìgbù ku. Ayiyi gu ssuzzu zhi nu uji ku, na
gu ma kilomita ayiyirr tarr (300) zhi ni imimi.

15

Abitu atangba tuku iha itangba ikikre yi

1 Ingga hi inkindirr inkpi i ku ayisurr nu unkplassu. Abitu atangba a se
na hru iha itangba ikikre yi. Abangga aba yo si iha i ikikre yi, nu nggo nu
ugo umbarr ku unfu ku Abachi ku ta kre. 2 Mre ingga hi inkindirr inuma yi
nggo zzu nâ ta si amasirr ni inyi unkpi wa, ni so la nzarrnzarr nâ ta si azarr
ashishi, na zzu da a zì wa bi nu uru. Ingga hi abangga ba nggo a ba ininazzu
wa anggurr tuku ankpunkpru ama wa nggo, na ba uwanggo nggo ibre nggi
i si isa ima yi anggurr. Aba a kri nu unddu ku amasirr azarr ashishi wa na
so hru intinti yi nggo Abachi à nu ba nggo. 3 A so da usarr ku Musa, uvuvurr
iko a Abachi wa. Na so da usarr ku Uvuvurr Inkru wa da di:
“Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Aseki ka nggo ùwà di na ka a sa ankpinkpi ka, na sa ka iku ayisurr*.
Uttu a anishirr bi ingbingbru ba we,†
anko amuwa ka a si ajiji na si di ki imu hen.‡
4 Atiko, unggonggo ka si kru isisu imuwa hen?§
Unggonggo à si ta gbyarr asa ku inkpinkpye imuwa yi hen?
Ùwà yo na nkpami i su uni wre.
Atuttu abi ingbingbru ba we a ta nga
ni kuttu na gbyarr asa na agẹ muwa.*
Nu nggo anishirr ba wemi a gru hi ba du ùwà di na ku anishirr narrnarr.†”
5 Nu ugo ku aseki ka angga ka, ingga kye ni hi ba a bwu unto ku nggo Abachi
di nggurr bi na anishirr ba ba, nu umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu
unkplassu. 6 Abitu atangba ba nggo a hru iha itangba yi a ssuzzu zhi nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Abitu ba Abachi ba a surr inkinkru ilini ikikla
pyarr ni sama na ankizhi, na nyarr inkindirr numa ila uru nzirrnzirr nâ ta
si izinarriya kago na asa ambarr ka. 7 Uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr
anẹ ba a nu abitu atangba ba agbugba ka izinarriya atangba nggo a tsarr ssu
nu unfu ku Abachi wa nggo a so sese. 8 Mre, intsi i gru tsarr ssu nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. Intsi yi i zhi nu inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi ku.
Iha itangba yi nggo abitu atangba ba a hru yi, i ta kre bari undurr à ta rri nu
uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

---

* **15:3** Kye zizo Asarr 111:2. † **15:3** Kye zizo Emo 3:13. ‡ **15:3** Kye zizo Asarr 145:17. § **15:4** Kye zizo Irrimiya 10:7. * **15:4** Kye zizo Asarr 86:9-10. † **15:4** Kye zizo Are Ka Zizo 32:4.

16

Agbugba a unfu ku Abachi wa

1 Mre ingga wo ukorr unkpi zhi nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku. Ukorr ku u ko re na abitu atangba ba ba da di, “Kuma ku ka agbugba
atangba ka nggo a tsarr ssu nu unfu ku Abachi ku kahre ni ingbingbru
yi.” 2 Unitu uni imɛmɛ wa à kuma na ku ka agbugba ama wa a kahre ni
ingbingbru yi. Ankpa ankpinkpi ka vri kakami a ssuzzu ku abangga ba nggo
a se na angba a ininazzu wa na kuttu na gbyarr ku ankpunkpru ama wa asa
nggo.
3 Unitu a Abachi unu uha wa à ka agbugba ama wa kahre ni inyi unkpi wa.
Amasirr wa a kaki nâ ta si ayiyi a unushirr wa nggo a ttu nggo. Inyarrki i so
tsitsirr i amasirr yi i kɨ wemi.
4 Unitu unu utarr wa à ka agbugba ama wa à kahre ni ihagbu yi tuku na
amasirr ka nggo a so ssuzzu zhi ni imimi nggo. Amasirr ka a kaki ayiyi.
5 Ingga wo unitu wa nggo a so di kye amasirr ka a da di:
“Ibre amu imuwa yi ima ma,
ùwà nggo se ziza tuku ùwà nggo i se ni ikuchi, ùwà Uni wre wa.
6 Nu nggo anishirr a ka ayiyi a anishirr ba Abachi ba tuku abi kpa are ba
kahre,
Ùwà nu ba ayiyi di a bu so. A kpa inkindirr yi nggo à zha nggo.”
7 Ingga i wo ukorr u zhi na akikre ka to ka da di,
“Yo-o, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
ibre amu imuwa yi i si jiji ni ma ma.”
8 Mre unitu nu nɛ wa à ka agbugba ama wa kahre na azhi wa. Aba a kpanye
ku na du ma à tu anishirr nu uru. 9 Irrirri uru yi u tu ba. Aba a marr Abachi
nggo à se nu ukyekye na tu iha inggi yi we. Aba a kà, uyirr mi à si ba ttungo
ni ila ure ima yi na nu Abachi inkpinkpye ima yi hen.
10 Mre, unitu nu kywi wa à ka agbugba ama wa a surr ni imburr ittu i
ininazzu yi, igbu ittu ima yi i kaki ibwu. Anishirr ama ba a ta irrirri ku ivri yi
nggo si kakami, 11 na marr Abachi nu unkplassu ku ivri tuku ankpa ambarr
ka. Na si kasarr ni ina imbarr yi hen.
12 Unitu nu tani wa à ka agbugba ama wa à kahre ni inyi unkpi nu Yufretu
wa. Inyi wa à gbu kre, wre ba bu ssu anko bi ku atuttu ba nggo a ta nga zhi
na anza ambre. 13 Ingga hi anazhi andanda atarr a zzu nâ ta si anigbahru. A
ssuzzu zhi na angu ka ìwǎ drago wa, tuku na angu ka ininazzu wa, tuku angu
ka uni kpa are uni imu wa. 14 A si anazhi andanda nggo a di na aseki ka ikagri.
Anazhi atarr angga ba a ssuzzu kuma na atuttu ba kago ingbingbru yi we. A
ta ku gri ba nggurr bi ku iku na azhibarr ankpi a Abachi Uni Inkpinkpye we
wa.
15 Kye nggo Kristi a da di, “Kye, ingga nggo i so nga nâ ta si unayi nggo!
Abachi à ta yo angu azizi ku uwanggo nggo à ti so gbye anko, na abangga ba
nggo a ssu inkinkru imbarr yi bi, i ta wre aba bu si zirr ni ihorr, ishisha i ki
ba na anishirr ba ba hen.”
16 Anazhi ba a gri atuttu ba nga ni nggurr bi na abubo wa nggo a yo wa ni
irrirri i Ibraniya di Amagedo.
17 Mre unitu nu tangba wa à ka agbugba ama wa a kahre nu unddunddu.
Ukorr unkpi u zhi ni imburr ittu yi nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku da di, “A kre ba.” 18 Mre abubo wa a ri ingɛ nzarrnzarr, ni yi
ngbungbru, abubo wa battu kakami. Bazhi nu nggo a na unushirr mu a nise
hi ibattu imimi nâ ta si inggi yi. Uwanggo yo a si ibattu ndanda kakami yi.
19 Igbu unkpi wa a nggarr ki anga atarr. Igbu i anishirr abi ingbingbru ba i

kaki ndanda ni kuhre. Abachi à ssu hi ila ure i Babilo ukyekye wa, na du ìgbù
wa a so ahi a unfu kakami wa nu umplango umaku. 20 Igbu yi nggo amasirr
a ka yi yo na atsutsu nggo i ka nado we. Igbigbu yi wemi i ka nado meme.
21 Angbinta ka ahru nggo a lɨ kakami nggo a kuhre zhi nu unkplassu na atu
a anishirr. Anishirr ba a marr Abachi ku agbre angbinta ka ahru ka. Iha yi i
si ndanda kakami.

17

Unddunddu ayamba ku tuku ininazzu unuma

1 Uyirr nu umi ku abitu atangba ba nggo a hru agbugba tangba ka nggo, a
nga ni ingga ku ni ddu ingga da di, “Nga di ingga ni tsarr ùwà iha yi nggo a
taka nu unddunddu ayamba wa nggo so na atu ka amasirr shishemi. 2 Atuttu
abi ingbingbru angga ba a kurr na ku. Anishirr abi ingbingbru ba a hwa ahi
a ikurr nu unddunddu ayamba wa ku nu nggo a kurr na ku nggo.”

3 Unitu wa a gri ingga ni Izhi yi na kuma ni ijiji. Ingga i ku hi ayamba
anuma nabo. Uwa a hun so ku ininazzu ususarr wa nu ugo. Asa wa nggo
a charr nu ukpa ku ininazzu wa nggo a si a imarr Abachi. Ininazzu wa a se
na atu a tangba tuku injinju iwurr. 4 Ayamba wa à surr iki isisarr vyen. Na
surr iki i la nzarrnzarr ni iki izinarriya, na klo ingbingbinkpa i tsi anta. Na
hru umplango ku izinarriya nu ungo, umplango ku u tsarr ssu nu umimi na
ankizhi ka i zha aniru ima yi. 5 Aba charr ku isa numa na achichi. Isa i si i
sharri di,

BABILO UNKPI WA,
AYIRR A INDDUNDDU AMBA WE,
AYIRR A ASEKI KA ZŁ ASHISHI KA INGBINGBRU KA.

6 Ingga i hi ayamba wa a hwa ahi a ayiyi a anishirr aba Abachi tuku ayiyi a
anishirr abangga ba nggo a ngɨ ba ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu ku nggo.

Ingga i hi ma nggo, ayisurr a jaku ingga kakami. 7 Unitu wa a zhi ingga di,
“Ùwà ku ayisurr anggi? Ingga ta da ku ùwà inkpi a ayamba wa tuku ininazzu
wa nggo di ba ma, na se na atu tangba i injinju iwurr. 8 Ininazzu wa nggo
ùwà hi ma nggo, a su utsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si su utsitsirr hen.
A ki ywhiywhirr i ssuzzu nu uddudu ku nggo sama ni ikikre unggo ku nga
nu nggo a ta ngu ma. Anishirr abi so ni ingbingbru ba nggo a nise charr asa
ambarr wa nu ungbamvu ku abi so tsitsirr ba bazhi nu nggo a na ingbingbru
yi, a ta kye ininazzu wa na ku ayisurr. A ta ku ayisurr nu nggo ininazzu wa
à so tsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo à si su tsitsirr hen, na taka kanga zizo.

9 “Imba zha isisurr i ikye hi, wre ki imba bu hi ure unggo ku. Atu atangba
anggo wa a si igbigbu itangba inggi yi nggo ayamba wa a di hun so na yi.
10 Atu atangba anggo yo a si atuttu atangba ba, nggo akywi nu umi umbarr
ku a kɨ, uni tani wa yo so gri abubo wa ziza nggo. Unu tangba wa à nise nga. À
ta ni na ma ki uttu ki ivi ntsɨmi yo. 11 Ininazzu wa nggo à so tsitsirr ni ikuchi
yi, na à si su tsitsirr zizo nggo hen, uwa mi à su uttu nu tandarr. Ininazzu
uwama à su uyirr nu umi ku atuttu atangba ba, aba ta ngu ma.

12 “Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi, i si atuttu awurr ba nggo a nise kpa ittu
igbu yi. A ta lo ba ittu ihru anishirr ki awa ayirr ni ininazzu wa ku. 13 Awurr
angga ba amarr ambarr ka a sa ayirr. Aba yo a ta kpanye na nu ininazzu wa
ukyekye umbarr ku tuku ittu imbarr yi. 14 A ta bi na ki iku nu Uvuvurr Inkru
wa ku. Uvuvurr Inkru wa à ta ri ba, nu nggo uwa yo à si Atiko a atitiko tuku
Uttu a atuttu. À ta nggurr bi na abangga ba nggo a yo ba yi yo, na abangga ba
nggo a hla ba, na abiga abi kri ngbangba na ku ba.”

15 Unitu wa mi da ki ingga di, “Amasirr ka nggo ùwà hi, nu nggo und-
dunddu ayamba ku u so, sa anishirr, akpa anishirr, ingbingbru anishirr, ni
irrirri. 16 Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi nggo tuku ininazzu wa a ta karr
unddunddu ayamba ku. A ta vu ma kpa aseki ama ka na ddu aseki ka surr
amaka we na du ma ni ihorr. A ta ta inina ima yi na tu ma nu uru. 17 Abachi
nggo ku itu ima à du amarr ka atuttu bama a si ayirr, na nu ininazzu wa
ukyekye umbarr ku. Aba ta du ure ku Abachi ku nga meme yo, kakuma na
azhibarr wa nggo ure ku Abachi ku taka su jiji. 18 Ayamba wa nggo ùwà hi
wa, a si ìgbù unkpi ùwà yo nggo a so hru ittu i atuttu abi ingbingbru ba.”

18

Ijaku i Babilo yi

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi unitu unuma à so ji zhi nu unkplassu. À se ni
inkpinkpye kakami. Inkpinkpye ima yi i du ingbingbru yi ila uru we. 2 À du
nu ukorr unkpi da di,
“À jaku! Igbu Babilo unkpi wa à jaku!
À kaki inkla isharri i atsutsoma,
tuku izhi ndanda,
na aminche tankpami ndanda aba ankizhi.
3 A nu anishirr we ahi kpakpa a ila abubo ima yi
na du ba a so wa.
Atuttu abi ingbingbru ba a kurr ìga na ku.
Abi re iki na abi gri iki ire abi ingbingbru ba a kaki abi inklo ku aseki ka
nggo igbu wa à turr zu.”
4 Ingga wo ukorr unuma zhi nu unkplassu u so da di:
“Ssuzzu yi, imba anishirr amungga ssuzzu na ayamba wa ku,
si na ila ure yi na ku meme hen,
ni si kpa iha ila ure yi na ku meme hen.
5 Vu re ila ure ima yi i so furr hun kuma nu unkplassu.
Abachi à si kpamusu nu uzirr umimi umaku hen.
6 Imba i na ku nâ ta si nggo à na ki imba nggo.
Han ma inkindirr yi nggo à na ki imba nggo ki ankpa aha.
Umplango ku nggo à burr ki imba ahi ama wa, imba burr ku nu ukuma
yo ankpa aha.
7 À nu itu ima inkpinkpye na rri so ni ishi.
Ziza nggo, imba nu ma iha yi nggo i ma ku ni nu ma uje kakami.
Nu nggo à di da ku itu ima di,
‘Ingga gri abubo nâ ta si ayamba a uttu. Ingga si si ayamba na ako hen.
Ingga si ta hi ivri isisurr hen.’
8 Ni itu ima yo iha inggi yi ta kuttu ma, na azhi yirr à ta hi,
ittu, ni iyi tuku iyo.
Aba ta tu ma nu uru.
Atiko Abachi à se nu ukyekye. Uwa yo à si ni bre amu wa.
9 “Atuttu bi ingbingbru ba nggo a kurr ìga na ku na ga iki ima yi ndo a ta hi
intsi yi nggo zhi ni ikparri yi. Ni itu ima yo, aba ta yi na vri isisurr ku ittu ima
yi. 10 Isisu i ta ki ba ku iha ima yi, aba a ta kri gbagbamu na da di,
“ ‘Uje! Uje umuwa, ùwà ìgbù unkpi wa,
Ùwà ìgbù ukyekye nu Babilo wa!
Iba imuwa yi i nga ankpa yirr!’

11 “Abi di re iki abi ingbingbru ba a ba azhittu na yì kakami, nu nggo
undurr a si re ba iki imbarr yi zizo hen. 12 Undurr ni re aseki ambarr
ka a sama. Aseki ka a si iki i izinarriya tuku azurrfa, angbinta, tuku
ingbingbinkpa i tsɨ anta; inkinkru ilini iwre, azzuzzu a tsɨ anta tuku upri
inkru ususarr wundu; na aseki ka nggo a si ka zhi nu unkunkurr ku sitorr
ku hun ingba wre, na aseki tankpami a na ka zhi na anyirr ka azɨ, tuku
inkinkurr i tsɨ anta, tuku ankpi inklo ka bronze, na ankpunkpu inklo, tuku
angbinta ka mabulu. 13 Undurr nggo ka re aseki ambarr ka a sama. Aseki
anuma ka a si imbimbru sinamo nggo i di kpa inyi hun igba wre, tuku ishe yi
nggo hun ingba, tuku imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, tuku mârr, tuku
farrkinse, tuku ahi na anye a unkunkurr ku olivu, tuku imbimbru ikpu ina
unfonfo nu alikama; tuku ilando na aminta; tuku inga na agurr aza nggo
inga di gba wa, tuku agarr. Undurr nggo ka re anishirr mi.
14 “Abi re aseki na ka re ba a ta da di, ‘Aseki azizi ka we nggo ùwà i zharr
ka kakami nggo a ka nado. Aseki ka wre ikye na ka inklo ka nggo ùwà i se na
ka nggo a nado mu ba. Ùwà si taka hi ka mu zizo hen.’ 15 Abi re iki ba nggo
a kaki abu ungo nu nggo a di vu iki a re ku na sarr re na ku, isisu i ta ki ba
ku uje umaku aba ta kri gbagbamu na yì na vri isisurr. A so yi na ba azhi ttu,
16 na da di,
“ ‘Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa,
a di surr iki ilini izizi, na ankru asisarr tuku asisarr vyen.
A di surr iki i izinarriya, na angbinta ka wre tuku ingbingbinkpa i tsɨ
anta i wre kye!
17 I ziza nggo yo iki ima yi i ka nado ankpa yirr!’
“Abi kye ijirrigi i amasirr ba we, na abi rri ni ijirrigi ba, na abi turr ba,
tuku abangga ba nggo a so di zha ila iri imbarr yi na amasirr wa, a ta sha kri
gbagba mu. 18 Nggo a ti hi intsi i ikparri ima yi na du hantu da di, ‘Ìgbù numa
nise si nâ ta si ìgbù unkpi uwanggo kye.’ 19 A vu imbimbru imimi a surr na
atu ambarr wa, na yì na ba azhi ttu da di,
“ ‘Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa.
Ùwà yo à si igbu wanggo nggo abi ijirrigi amasirr ba
a kaki abi inklo ni itu ima yi nggo!
Ankpa yirr yo mre igbu wa we à jaku!
20 A nyarr yi ku ijaku ima yi imba abi so nu unkplassu!
A nyarr yi imba anishirr ba Abachi, na abi ko na angu, tuku abi kpa are
ba!
A nyarr yi nu nggo Abachi a ttu ma iba ku inkindirr yi nggo a di na ki imba
nggo.’ ”
21 Mre unitu ukyekye unuma a gɨ ingbinta inkpi i si nâ ta si ununa ku iko
unkpi kakami, na ta yi tu yo ni inyi unkpi wa, na so da di,
“A ta ta ìgbù unkpi wa
Babilo ta yo nu ukyekye ukuma yo.
A si taka zha ma hi zizo hen.
22 A si taka wo abi nggurr intinti, na abi ru asarr, na abi vri unddu tuku abi
vri ingba
nu umi umuwa igbu wanggo zizo hen.
A si taka hi abi na ankpunkpu aseki
nu ùwà ku zizo hen.
A si taka wo ukorr ku abi di ko nu ununa
nu ùwà ku zizo hen.
23 Uru ku ingba nu uru u si taka la nu umi muwa zizo hen.

A si taka sarr wo ukorr ku
unuru tuku ayamba nggo garr aḥeḥe nu ùwà ku zizo hen.
Abi gri iki ire ba ni igbu wanggo aba yo a si ankpinkpi mri anishirr ba ni ingbingbru yi.
Uwa i re anishirr ba wemi na aseki ka nggo ùwà i na ka.
24 Ayiyi a abi kpa are ba, na ayiyi a anishirr azizi ba Abachi ba,
tuku abangga ba nggo a ngɨ ba ni ingbingbru yi nggo, a hi ayiyi ambarr wa nu ùwà ku.”

19

A gbyarr ku Abachi asa nu unkplassu

1 Nu ugo unggo ku, ingga ì wo inkindirr i yi nâ ta su akorr ku akpa anishirr shishemi nu unkplassu, na so ki akwa da di:
“Haleluya!*
Ikpa ttungo, inkpinkpye nu ukyekye a si aba Abachi amunta wa.
2 Nu nggo ibre amu ima yi i si ijiji. A di na ku anishirr narrnarr.
A ttu unddunddu ayamba ankpi anggo iba
nu nggo uwa yo a na ingbingbru yi ki ndanda ni ila abubo ima yi.
A han unka ku ayiyi a amirr iko ama ba na ku.”
3 Ingga wo ba a ki akwa zizo na da di,
“Haleluya!
Intsi yi nggo i ko gru zhi nu uru ku nggo u tu igbu unkpi wanggo, i so hun kuma ase na ase.”
4 Akikre anishirr iso ha na nẹ (24) ba, na aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kuttu na gbyarr ku Abachi, nggo à hun so ni imburr ittu yi, asa na da di,
“Du yi si meme yo! Gbyarr ku Abachi wa asa!”

Igarr i Uvuvurr Inkru wa

5 Mre ukorr unuma zhi ni imburr ittu yi da di,
“Gbyarr ku Abachi munta asa,
imba amirr iko ama ba,
imba nggo di nu ma inkpinkpye,
ankpinkpi na atsitsa!”
6 Ingga wo inkindirr nâ ta si akorr a akpa anishirr, nâ ta si iyi i amasirr nggo a so zzu ji ni igbre, u si nâ ta si ingẹ nggi inggurr. Ingga wo ba a hantu di,
“Haleluya!
Atiko munta wa Abachi Uni Inkpinkpye we wa à si Uttu.
7 Di inta mẹ ni nyarr.
Di inta gbyarr ku asa ku inkpinkpye ima yi!
Igarr i Uvuvurr Inkru wa i si ziza nggo yo.
Ayamba hẹhẹ a ka kre issubi ima yi ba.
8 A nu ma inkinkru ilini i la nzirrnzirr sama na ankizhi
nggo à ta surr nggo.”
(Inkinkru ilini yi i si aseki azizi ka nggo anishirr ba Abachi ba a na nggo).
9 Unitu wa à ddu ingga di, “Charr wanggo: ‘Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba nggo a yo ba ni iga i igarr i Uvuvurr Inkru wa nggo a bu nyarr!’ ” A da zizo di, “Uwanggo a si are ajiji ka Abachi.”
10 Ingga jaku ku na aza di ingga ta gbyarr ku asa, uwa ddu ingga da di, “Si na meme hen! Ingga i si akpambirr uni na undu ndo ni imba na amuya amuwa

* **19:1** Haleluya: A si di “Gbyarr ku Abachi asa.”

ba nggo a di vu ure ujiji ku Yesu a nga ni bwu tsarr anishirr nggo. Kuttu ku Abachi! Nu nggo ure ujiji ku nggo Yesu à nga ni bwu tsarr nggo, uku yo nu abi kpa are ba ukyekye ku kpa are da ku.”

Uni so ni inga ukukla wa

11 Ingga hi unkplassu u bwu. Ni hi inga ukukla, aba yo uni hun ma wa di,
Iyo Isisurr tuku Ujiji. A ti bre amu uwa a si di ka unuma mri hen, tuku nggo
a ti kuma ni ta iku. 12 Ashishi amaka a si nâ ta si irrirri iru. Na turr anzɨ
shishemi ni itu ima yi. A charr ku isa, uwa yo na nkpama a hi inkpi i isa ima
yi. 13 Ankru ka nggo a surr ka nggo a yo ka na ayiyi. Isa ima yi i si Ure ku
Abachi. 14 Abi ta iku bu unkplassu ba a ga ma. A surr inkinkru ilini ikikla
pyarr ni sama na ankizhi na hun so ni inga ikikla. 15 Anjingba ka ri kakami a
ssuzzu na angu ama ka. A ta ri anishirr bi ingbingbru ba ni iku yi na anjingba
angga ka yo. A ta hru ittu imbarr yi nu unkunkurr ku ka ungo ku ittu, a na
ku ni inkpinkpu inklo. A ta ttu kpakpa a unfu ku Abachi Uni Inkpinkpye we
wa a ttungo nâ ta a hin àmà a unkunkurr nggo a so gu ji na abubo a ina ahi
wa. 16 A charr na ankru tuku nu ampumpuza ama isa di:

UTTU A ATUTTU TUKU ATIKO A ATITIKO.

17 Ingga hi unitu unuma à kri na azhi wa. A nggarr ito nu ukorr unkpi na
aminche a bi di bwa nu ussu ba ba da di, “A nga yi, nggurr bi ku i ga inkpi i
Abachi yi. 18 A nga yi ni ta inina i atuttu, ankpinkpye abi ta iku, na abi ta iku,
tuku inina i inga na abi sa inga ba, inina i anishirr we, a garr na abangga a si
si agarr hen, ankpinkpi na atsitsa.”

19 Ingga hi ininazzu wa tuku atuttu a bi ingbingbru ba na abi ta iku ambarr
ba a nggurr bi da aba a ta tsi ni uni sa inga wa ku na abi ta iku ama ba
ba. 20 Aba a vu ininazzu wa tuku Uni kpa are uni imu wanggo a na aseki
ka ikagri na angu ka ininazzu wa. À na aseki ka ikagri angga ka yo na à re
anishirr ba nggo a se na angba a ininazzu wa, tuku abangga ba nggo a kuttu
ku ankpunkpru ama wa. Nu ugo ukuma aba a vɨ ba aha mi tsitsirr a surr
nu uru ku rri nu solfa. 21 Uni sa inga ukukla wa à ngɨ abi ta iku ambarr ba
na anjingba ka nggo a ssuzzu na angu ama ka. Aminche ba we a vu inina
imbarr yi a ri ma ku imbarr.

20

Ase ukrɨ uyirr ka

1 Ingga hi unitu a ji zhi nu unkplassu na hru inkpẹ i bwu anko a uddudu
ku nggo u sama ni ikikre, tuku ache ankpi nu ungo uma. 2 Uwa a vu ìwă drago
wa, ìwă na asese wanggo nggo uwa yo à si umimi wa nggo a ri Isheta. A vu
ma lo na ache ka ki ase ukrɨ uyirr. 3 Unitu wa a ta ma tu yo nu uddudu ku
sama ni ikikre ku, na ka uddudu ku ttu. A ka ku ttu ngbangba wre ku a bu
si kaki ku ingbingbru yi imu zizo hen. A ta so ki ase ukrɨ uyirr. Ase akama a
ti vu sarr, uwa à si gbigbi mu a bu sha bwu ma ttungo ntsɨ.

4 Ingga hi imburr ittu na abangga ba nggo a so na yi nggo. A nu abama yo
ukyekye ku ibre amu. Ingga hi izhi i abangga ba nggo a ngɨ ba ku ure ujiji ku
ni itu i Yesu tuku ure ku Abachi ku. Aba yo nggo a si kuttu ku ininazzu wa
tuku ankpunkpru ama wa hen, na a si kpa angba a ininazzu wa ni ichi ka na
ango ambarr hen. A ta tasi tsitsirr na hru ittu nâ ta si atuttu ni Kristi ku ki
ase ukrɨ uyirr (1,000). 5 (Abi kɨ abanu ba a si ta tasi hen. A ta ki ase ukrɨ uyirr
bari.) Uwanggo yo a si itasi imẹmẹ i abi kɨ yi. 6 Abachi à ta yo angu azizi ku
abangga ba nggo a si na abi tasi abi imẹmẹ angga ba ba, na ta ddu ba zu ku

Abachi. Ittu iha yi i sama nu ukyekye ni itu imbarr yi. A taka si abikye aba Abachi tuku Kristi, na taka so ni ittu na ku ki ase ukrɨ uyirr.

A ba Isheta nggurr

7 Ase ukrɨ uyirr ka a vu sarr nggo, aba ta ttu Isheta ttungo, nu nggo a harr ma. 8 Uwa a ta ssuzzu ku di re anishirr ba nggo a si kago ingbingbru yi nggo a yo yi di Gogu tuku Magogu. Isheta a ta nggurr ba bi ku iku. Ikri imbarr yi i si nâ ta si ugbuhun nggo ni inyi. 9 A zirr kago ingbingbru yi na kago anishirr ba Abachi ba tuku ìgbù wa nggo Abachi à kpanye na ku nggo. Uru u ji zhi nu unkplassu ni itu ba. 10 Umimi wanggo wa nggo à re ba mi nggo, a tu uwa mi yo nu udduddu ku uru ku nggo u so rri nu solfa, nu unto ku nggo a tu ininazzu wanggo tuku uni kpa are ka imu wa a tuyo nggo. A ta so sese nabo, aba a ta di ki ba uje na azhi ni ibittu.

Ibre amu ikikre yi

11 Mre ingga hi imburr ittu inkpi ikikla numa undurr a so na yi. Unkplassu ku tuku ingbingbru yi a kru nado, na zha inkla i sharri chankarr. 12 Ingga hi abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo, ankpinkpi na atsitsa aba a kri ku imburr ittu yi ni ichi. Aba a bwu angbamvu. Na bwu ungbamvu unuma, ungbamvu ku abi so tsitsirr ku. Na bre ku abi kɨ ba are na aseki ka nggo a na aba charr ka na angbamvu ka nggo. 13 Inyi wa a ttu abangga ba nggo a kɨ na ku nggo a ttungo. Ittu tuku abubo a iso abi kɨ wa, aba mi a ddu abi kɨ ambarr ba ttungo. Aba a bre ba amu na yiyirr ku aseki ka nggo a na ka nggo. 14 Aba a ta ittu tuku abubo a iso a abi kɨ wa a yo nu udduddu ku uru ku. (Udduddu ku uru unggo ku yo u si ittu iha yi.) 15 Uwanggo nggo a ta si charr isa ima yi nu ungbamvu ku abi so tsitsirr unggo ku hen, aba a ta tu ma tu yo nu udduddu ku uru ku.

21

Unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ

1 Mre ingga hi unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ. Unkplassu ku imẹmẹ ku tuku ingbingbru imẹmẹ yi a ka nado we. Inyi wa a nado. 2 Ingga hi Ìgbù ni Wre wa, Urushalima* uhẹhẹ wa, a so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu. Aba ssu ma ki nâ ta si ayamba ahẹhẹ nggo a gbyarr ukpa na kye uruma. 3 Ingga wo ukorr unkpi zhi ni imburr i ittu yi, da di, “Kye abubo a so a Abachi wa a si na anishirr ba. A ta so na ba. Aba a ta kaki ku anishirr ama. Abachi ku itu ima à ta si ba Abachi ambarr. 4 A ta hɨ ashishi we glo ba na ashishi. Ittu taka sama, ka azhittu, ka iyi, ka ivri. A si ta ki iha na yi hen. Inkindirr i si ta vri ba hen. Aseki ka ikuchi ka a ka vu sarr nado ba.”

5 Uwanggo wa nggo a so ni imburr ittu yi a da di, “Ingga i so na aseki we kaki ahẹhẹ!” Na ddu ingga da di, “Charr wanggo, nu nggo are ka angga ka sa ka iyo isisurr na ka na sa ajiji.”

6 Na da di, “A kre ba! Ingga yo ì su Alfa wa tuku Omega wa, Imẹmẹ tuku Ikikre. Undurr wa nggo uhre ti ki ma, ingga ta nu ma amasirr a iso zhi na amasirr wa nggo di ssuzzu zhi ni imimi na di gri iso tsitsirr, uwa à si ta han inkindirr hen. 7 Abangga ba nggo a ti bwa cha, aba taka kpa wanggo zhi ni ingga ku: Ingga i ta kaki ba Abachi, aba a ta si amumarr amungga. 8 Nu nggo abi ki isisu, na abangga ba nggo a kà ikpanye, na abi na umimi ku ngɨ anishirr, na di kurr ìga, na di ki atirr, na di kuttu ku ankpunkpru aseki, na abi imu we, unto ku abama ku u su nu udduddu ku uru tuku solfa. Uwanggo yo si ittu iha yi.”

* **21:2** Urushalima uhẹhẹ wa: Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a so na ku.

Urushalima uhẹhẹ wa

9 Unitu uyirr wa nu umi ku atangba ba nggo a hru agbugba a iha itangba
akikre wa, a nga ni da di, “Nga di ingga ni tsarr uwa ayamba ahẹhẹ, ayamba
a Uvuvurr Inkru wa.” 10 Izhi i Abachi i du unitu wa à ba ingga na kuma ni
igbugbu inkpi inuma na ku tsarr ingga Ìgbù ni Wre Abachi wa, Urushalima.
Uwa so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu. 11 A ko la uru ni inkpinkpye i Abachi
yi na so la grigri zzu angbinta ka i tsɨ anta nâ ta si jaspa, nggo la krizhizhi zzu
kristali. 12 A me ugonka unkpi a harr ma. Na se na anko awurr na aha, tuku
abitu awurr na ha ba nggo a so di gbye anko ka na ayiyirr. A charr asa a iga
iwurr ni iha i Israila yi na anko ka. 13 Anko atarr a se na anga ka wemi. Atarr
na anza ambre, atarr ni kashirr, atarr ni katu, atarr ni ingbahru. 14 A zu ibarr
ìgbù yi na anchirr awurr na aha, na charr asa abi ko na angu awurr na aha
abu Uvuvurr Inkru wa na anchirr ka.
15 Unitu wa nggo a re ni ingga ku nggo a se nu unkunkurr ku tsarr, aba a na
ku ni izinarriya na a taka ku tsarr ìgbù wa, na tsarr anko amaka, ni ime harr
ima yi. 16 Ita tuku imwe i ìgbù yi i si narr narr na anga ka wemi. Unitu wa à
tsarr ìgbù wa nu unkunkurr ku tsarr umaku. Uwa à si kilomita ukrɨ uha na
ayiyirr aha (2,200). Ita tuku imwe ima yi a si narr narr. 17 Unitu wa à tsarr
ime harr yi kye. Ita hun ima yi ka ma imita iso itani ni ikywi (65), ni itsarr i
anishirr. 18 A me ime harr ìgbù yi na angbinta ka nggo a yo ka di jaspa. A me
ìgbù wa nu izinarriya we, na si zɨ ni inkindirr hen, uwa a zzu nâ ta si azarr
ashishi. 19 A charr kpurrchuchu na angbinta ka ibarr i ugonka ku ìgbù ka.
Ingbinta ime imẹmẹ yi ni ichi ime yi i si jaspa, iha yi i si safaya, itarr yi agate,
inẹ yi i si imera, 20 ikywi yi i si onisi, itani yi i si kaneliya, itangba yi i si krisola,
itandarr yi i si berili, itirr yi i si topazi, iwurr yi i si kirisopra, iwurr nu uyirr
yi i si jasi, iwurr nu iha yi i si ametisi. 21 A na angu ankonki awurr na aha ka
nu ingbingbinkpa i tsi anta. A na anko ayirr nu ingbingbinkpa i tsi anta iyirr
chi. Anko ankpi a umi ìgbù wa a na wa nu izinarriya, na si zɨ wa ni inkindirr
hen, nggo la zzu azarr ashishi.
22 Ingga i si hi uki ku ibarr Abachi ni ìgbù wama hen. Atiko Abachi Uni
Inkpinkpye we wa tuku Uvuvurr Inkru wa aba yo a si uki ku ibarr ku ìgbù ku.
23 Ìgbù wa a si zha di azhi, tuku uhwa a bu la na ku hen. Inkpinkpye i Abachi
iyo i so di la ku ìgbù wa. Uvuvurr Inkru wa yo à si ila uru i ìgbù yi. 24 Anishirr
bi ingbingbru ba a ta zirr ni ila uru i igbu yi. Atuttu bi ingbingbru ba a ta
gri ku igbu wa aseki ka ittu ambarr ka. 25 Anko ka igbu ka a si ta kattu na
azhibarr numa hen, nu nggo ibittu i sama nabo. 26 Anishirr ta gri inkpinkpye
tuku aseki ka ingbingbru na nga ni igbu wa. 27 Iki i ankizhi, nu undurr ni na
iki i ishisha, ka abi ki imu a si ta rri ko hen. Abangga ba nggo a taka mirri
ni ìgbù wa a si abangga ba nggo a charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso
tsitsirr i Uvuvurr Inkru ku.

22

Inyi na amasirr a iso tsitsirr wa

1 Mre unitu wa à tsarr ingga umblo na amasirr a iso tsitsirr wa nggo a la
nzirrnzirr zzu azarr ashishi wa nggo a yo wa di kristali. Amasirr wa a so
gu zhi ni imburr ittu i Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa. 2 Na so gu rri ba na
atsutsu ka anko ankpi a ìgbù wa. Unkunkurr ku gri iso tsitsirr u kri ku inyi
wa na anga ka aha mi. U di klo ugbyarr ki ankpa awurr na aha ni ise. U di
klo ankpa ayiyirr ni ihwa yi wemi. Angbamvu ka unkunkurr ka a si ahun ka

fu ingbingbru yi wemi. 3 A si taka hi inkindirr inuma nggo Abachi a yo angu
andanda na yi ni ìgbù wa hen. Imburr i Abachi tuku i Uvuvurr Inkru yi i taka
si ni ìgbù wa. Amirr iko ama ba a ta kuttu na gbyarr ku asa. 4 A ta hi ashishi
amaka. Aba a ta charr isa ima yi na achichi ambarr wa. 5 Ibittu i si taka ki
zizo hen. Ni ima yo a si taka zha ingba ni murr uru hen, na si taka zha di azhi
wa bu la ba hen, nu nggo Atiko Abachi, uwa yo à taka a si ba ila uru imbarr
yi. Aba a ta hru ittu ase na ase. 6 Unitu wa à ddu ingga di, “Uwanggo a si are
ajiji na si a ka kpanye na ka. Atiko Abachi wa nggo a ni abi kpa are ba Izhi
ima yi nggo a tu abitu ama ba di a bu nga ni tsarr amirr iko ama ba aseki ka
nggo a ji ntsɨ aba ka hi ka gbigbi.”

Inga i Kristi yi

7 “Kye, ingga so nga zizami! Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo abitu
ba a charr nu ungbamvu ku di i taka la nggo, Abachi à taka yo ba angu azizi.”

8 Ingga, Yohana, à si ingga yo i wo ni hi aseki angga ka. Ingga wo ni hi ka
kre nggo, mre ni ji kuttu na agẹ ka unitu wa nggo a tsarr ingga na ka nggo di
ingga ta gbyarr ku asa. 9 Uwa a kisa na ddu ingga di, “Si na meme hen! Ingga
i si akpambirr uni na undu ndo na amuya amuwa ba, abi kpa are ba ba, na
abangga ba nggo a ga aseki ka we nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku
da di a taka la nggo. Kuttu ku Abachi!”

10 Na ddu ingga da di, “Aseki ka nggo a charr nu ungbamvu unggo ku di a
taka la ni ichi nggo, ùwà bu si sha ka sharri hen. Kye ivi yi i ji ntsɨmi aba a
hi ka. 11 Uni na umimi a ta kuchi ni na umimi. Uni na ankizhi a ta kuchi na
ankizhi ka. Uni na uzizi a ta kuchi ni na uzizi. Uni wre a ta kuchi ni iwre yi.”

12 “Kye, ingga nggo so nga korrmi. Ingga hru azadi amungga ni ingga ku,
ni ta nu unushirr na ka ku inkindirr yi nggo undurr wa a na yi nggo. 13 Ingga
si Alfa tuku Omega, Uni Imẹmẹ tuku Uni Ikikre, Imẹmẹ tuku Ikre.

14 “Abangga ba nggo a ti ngla inkinkru imbarr yi zzu nggo, Abachi à taka
yo ba angu azizi. Na taka du abama yo a ri ugbyarr ku unkunkurr ku nggo u
ta du unushirr a so tsitsirr nggo, na taka du ba mirri ba na angu ankonki na
kuma ni ìgbù wa. 15 Abi kri na ábì ba a si abangga ba nggo a zɨ iki, na abi ki
atirr, na abi la abubo, na abi ngɨ anishirr, na abi ga azhi anuma tuku abangga
ba nggo a di zharr imu na di ki yi.

16 “Si ingga Yesu! Na a si ingga yo i tu unitu amungga wa di a bu nga ni
bre ki imba abiga ba na aki ka anggurr bi ka Abachi wemi aseki angga ka
na ankla ka inggurr bi ka. Ingga i su uhunhan ku uga ku Doda. Ingga yo si
intsintsẹ i ambre i la kakami yi.”

17 Izhi yi tuku ayamba ahẹhẹ wa a da di, “Nga!” Ni du uwanggo nggo a ti
wo nggo a bu da di, “Nga!” Uwanggo uhre ti ki ma uwa bu nga, uwanggo a ti
so zha, uwa bu nga ni so amasirr a iso tsitsirr wa sama ni ihan inkindirr.

18 Ingga Yohana, i so gbye utu ku undurr wanggo ti wo are ka nu ungbamvu
unggo ku: Undurr uwanggo à ti sha inkindirr a sa, Abachi à ta sha iha yi nggo
a charr nu ungbamvu unggo ku nggo a sa ku. 19 Undurr wanggo nggo a ti sha
inkindirr glo na are ka ikpa da angga ka, Abachi à ta sha glo ku nu ugbyarr
unkunkurr ku gri iso tsitsirr ku nggo a ta ga na nu ma nggo tuku inkindirr yi
nggo a ta ga na nu ma i ìgbù ni wre wa nggo a charr nu ungbamvu unggo ku.

20 Uwanggo nggo a bre are angga ka wemi nggo a da di, “Yo-o, ingga i so
nga korr.”

Du yi si meme yo. Nga, Atiko Yesu.

21 Atiko Yesu a bu na wre ku anishirr ba Abachi ba. Du yi si meme yo.